PETRI VICTORII COMMENTARII IN LIBRUM DEMETRII PHALEREI DE ELOCUTIONE...

Pietro Vettori, Demetrius : Phalereus

PETRI VICTORII COMMENTARII
IN LIBRVM
Demetrii Phalerei de Elocutione

POSITIS ANTE SINGVLAS
Declarationes Græcis vocibus Auctoris:
iisdemque ad verbum Latine
EXPRESSIS.

ADDITVS EST RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM INDEX COPIOSVS.

FLORENTIAE
APVD PHILIPPVM IVNTAM.
MDXCIIII.

ALEXANDRO FARNESIO S. R. E. CARDINALI VICECANCELLARIO,

PETRVS VICTORIVS S. P. D.

NESCIO quomodo factum sit FARNESI amplissime, vt ego qui tibi omnibus in rebus præsto esse cupio: quique dignitatẽ tuam & decus semper ante oculos habeo, tam diu tibi quod debebam soluere procrastinarim: nec multo antea vt decebat, ære hoc alieno me liberarim, præsertim voluntarius debitor, & qui nulla necessitate coactus olim fidem meam obligaui, & quasi me tibi obtuli. Statui igitur in eo, quod tueri nulla ratione valeo, non diutius commorari. Vnum tantum affirmare possum ac vere prædicare, negligentia id mea cõmissum non esse, quod multis modis probarem. nam quanti merito apud me sis, & quàm cupiam amplitudini tuæ in hoc etiam genere satisfacere; interiecto hoc & tanquam medio tempore alio genere monimentorum meorum declaraui. hoc igitur relicto, ecce tibi DEMETRIVM, quem diu optasti: vndeq; olim tot tantasq; puras voluptates hausisti: ecce inquam Demetrium cura diligentiaque mea explanatum, ac pulsa inde multa caligine obscuritateque, vt arbitror, valde illustratũ. Sed quid ego dico tibi, quum olim ex me eadem hæc accurate cuncta explicante acceperis: ac fortasse etiam aliquando meliora: fit enim quandoque vt in dicendo: interpretandoque subito non nulla occurrant, quæ restincto illo ardore animorũ, quum aliquis domi meditatur, nunquã in mẽtem veniunt, cuius ego rei satis, ac plus etiam quàm vellem, peritus sum. sed alio etiam pacto non omnino apte idem dictum fuit; neque enim nunc Demetrius litteris explicatus diuulgatusq; tuus est, sed omnium, quãuis tuo nomine valde commendatus sit: tuque hoc profecto voluisti. qui postquã me habere in animo hoc facere cognouisti, nunquam cessasti me hortari, vt ad hoc opus aggrederer, ac sæpe stimulum aliquem admouisti: neq;

enim eiusdem animi voluntatisq; vllo pacto es, cuius cognominis tuus fortunatissimus iuuenis quondã fuit. nec tanta cupiditate cuiusuis honoris adipiscendi præceps fereris, qui iniquo animo tulit doctorem, suum eruditissimum uirũ, ea edidisse, quæ sibi uni olim patefecerat: scientia enim quoque earum rerum, non imperio solum ac potestate ceteris omnibus antecellere cupiebat. cui scilicet potentissimo iuueni, ut nomine, ita quoque alijs rebus tu multo magis similis es, quàm ego illi, cuius ipse id factũ eo tempore nõ probauit, vllam in partem par aut similis sum. nec tamen hoc proferre alienum fuit, quod alioqui plurimum quadrat. Quod si etiam minime à te excitatus, vt hanc curam susciperem, laboreque ac uigilijs meis, vt facile ab omnibus legi & intelligi Demetrius posset, efficerem, quærẽdus aliquis fuit, & ex omni numero principum, beatorumque hominum eligendus, cui hoc munus maxime conueniret, tu in primis is eras, cui & ipsum & multo etiam maiora summorum ingeniorum opera mittenda forent: vt enim omittam FARNESIAE domus splendorem, animique tui egregiam uoluntatem: semperque paratum animum ad omni genere liberalitatis optimarũ artiũ studia adiuuanda, quis nescit quanto studio tu semper ornaris doctos & eruditos viros: & quantopere dignitas eorum commodaq; curæ tibi fuerint. nec tantum quum viuente adhuc PAVLO III. optimo sapientissimoq; sene, neque satis vnquam laudato Põtifice: florentibusq; tuis rebus, concursus ad te cunctorum litteratorum fiebat: eorumq; omnium qui in aliqua honesta arte ceteris præstabant, quibus omnibus præsidio eras: in eosq; alacri animo gratiam tuam benignitatemq; conferebas, sed etiam reliquis tẽporibus ac duriore quoque tua fortuna: nunquã enim destitisti fouere optima studia: semperq; domus tua plena fuit eruditorũ hominum, & in omni genere litterarum magnopere celebratorum. possem ego multos appellare, qui verum esse quod dico facile testarentur, è quorum numero non pauci mortui sunt: si mortui illi dici debent, qui propter clara ingeniorum suorum monimenta perpetuo viuent: nec vlla vnquam tẽporis obliuione obruentur. possem etiam non paucos nominare superstites adhuc, & qui gloria sua, summaq; dignitate, quam sibi, & in studijs poetarum, & in alijs optimis artibus pepererunt, uiui adhuc perfruuntur. sed quia hæc cuncta certa & explorata sunt: neque vt notiora planioraq; fiant, egent testimonio alicuius, vt neque etiam quanta sit animi tui magnitudo, & in hac parte laudis promouenda uoluntas egregia, verbum de hoc amplius non addam. Non potest igitur non magnopere consilium meum probari, qui omnino volui vt beneficium illud, quod ex te ortum esset.

ad te

ad te etiam rediret, & in tuo praeclaro honestoq; nomine acquiesceret: unde quoque plurimum amoris ac gratiae sibi conciliaret. Quum autem soleant qui huiuscemodi aliquid faciunt: librosque suos mittunt ad claram quampiam, illustremque personam, occasionem illam nacti loquēdi de uita factisque eorum, ipsos verbis ornare ac summis laudibus in caelum ferre (quod ego quoque alias feci, ac vere semper moderateq; feci) cur id hoc tēpore non faciam certa causa est: quum enim virtus tua in illustri maxime loco posita sit, ac tanquā in theatro quodā totius orbis uersetur, nō eget oratione praeconioq; alicuius, ut magis clara insignisq; fiat, & exemplo cognita perceptaque, prosit. non potest etiam eadem ullo pacto latere, quum omnium oculi iam pridem in eam conuersi sint. quare potui sine damno vllo laudum tuarum omni hac oratione supersedere, uetusq; hoc institutū utileque (siquis recte id modiceque gerat) non seruare. Quod uero facit ad opus ipsum celebrandum: bonaque, quae inde capi possunt ostendenda, seorsum id infra à me diligēter tractatū est. non est igitur quod amplius, munere iam omni meo expleto, dignitatem tuam remorer: occupatamq; illam in his rebus diutius teneam. Si uero non potui quod pollicitus sum perficere: nec omnino hoc opus explere, id ab ingenij mei tenuitate & minime exquisita rerum harum doctrina profectum est. cura certe, & diligentia non defuit. quam etiam utramque rem multum exacuit studium, quo ualde hoc toto tempore incensus fui tibi placendi: munusculumq; hoc ita concinnandi, ut non indignum persona tua, ad quam peruenturum erat, omnino foret. uenia autem illi digni uidentur, qui nulli labori parcentes non male paenitus, negligēterque quod susceperunt, effecere, quamuis numeros omnes illius rei propter difficultatem operis non impleuerint: nec fastigiū ipsi, ut optabant, imposuerint. Vale. teque communi spei bonorum conserua. Florentiae vj. Id. Sext. MDLXII.

PERTVS VICTORIVS LECTORI.

MVLTI & magno ingenio doctrinaque prędíti viri artem dicendi ornarunt, iam à primis illis Corace & Tisia, qui quasi inuentores ipsius, ac patres extiterunt: nec apud Græcos solum; verum etiam apud Latinos: in quorum moribus & institutis eloquentia maxime floruit ac summos honores præmiaque adepta est. Cum autem & præceptis illorum instructi: & naturæ bonitate adiuti, non pauci in foro iudicijsq; pulcherrime stetissent, ac reliquas partes huius facultatis eximie tractassent, vt pares illi inter se in eo fuere, quod reliquis omnibus in dicendo plurimum præstiterunt: ac longo interuallo post se illos reliquerunt, ita non parum dissimiles inter se extitere, quod alij aliud genus orationis amauerunt. ipsorum nanque non nulli, ampli & splendidi fuere, atque omni genere ornamentorum redundantes: alij contrà exiles tenuesque: qui tamen & ipsi in illa sua gracilitate placuere: & non paucos eximios sui amatores nacti sunt. Fuerunt etiam qui medij inter hos extitere, & quasi temperati ex illis, qui & ipsi è causis, concertationeque omni verborum non illaudati discessere. vt præterea quidam lenes ac moderati: alij vero graues ac vehementes fuere: multisque alijs huiuscemodi discriminibus inter se distincti. Has igitur formas dicendi & quasi figuras quasdam, plures diserti & eruditi viri verbis descripsere, qui sane inter se de numero etiam ipsarum dissenserunt, non nulli præterea ipsorum, quam optimam omnium esse iudicarent, oratione sua explicuerunt: & in summo oratore fingendo vim omnem ingenij sui consumpserunt, reliquis aut præteritis aut leuiter demonstratis. hoc certe videtur argumentum fuisse Ciceronis, cum rogatus à M. Bruto vt id faceret, de optimo genere orationis subtiliter, copioseque disseruit: ac summum perfectumq; oratorem informauit. Idem etiam efficere voluisse Dionysium Longinum apparet, qui inscripsit librum suum, in quo de excelso loco inter oratores disputauit, περὶ ὕψους, ac quomodo certo itinere perueniri posset in altissimum illum eloquentiæ gradum diligenter monstrauit. nec tamen primus ille apud Gręcos de elatione hac, & quasi altitudine orationis accurate disputauit: Cęcilius enim, & ipsę Græcus dicendi magister, ante ipsum de eadem re quæsiuit: & librum, in quo quæstionem hanc complexus est, eodem pacto vocauit. quippe cum Longinus eandem materiam vt narrat, vberius tractandam susceperit, quia ille minute exiliterque locum illum persecutus fuerat: & ita deniq; vt nullum magnum fructum capere inde, qui legerent, possent. Alter vero Dionysius, qui Halicarnasso oriundus fuit ac tempore illum multo antecesit, cum de artificio dicendi plura scripsisset, ac varijs locis de his orationis notis aliquid attigisset, confecit vnum libellum, in quo & si ipsum à certa quadam parte eius muneris appellauit, quippe cum de componendis nominibus vocarit, tangit tamen multas

quæstio-

quæstiones ac loca, quæ à M. Cicerone sedulo in suo illo aureolo libello explicantur. In primis autem hic noster, quem studio laboreq; meo ornare, explanareque volui, hanc curam suscepit, vt exquisite has formas dicendi persequeretur. nam initio statim se hoc facturum esse indicauit: & quod pollicitus est, egregie præstitit. Cum igitur, principio inde ducto, vnde oportebat, singulas notas explicasset: & quæ sequi deberet, quæque vitare qui exprimere ipsas vellet ostendisset: nec non propinquas ipsis labes deprauationesque, vt facilius ipsæ fugi possent, patefecisset, imposuit finem suo labori. quattuor autem numero veras formas esse existimauit: eundemque numerum conficere vitia illarum ac corruptelas docuit. quippe cum in singulis illis consectandis, qui veras atque integras venantur, inde deiecti, quia prudentes non sunt, nec iudicio valent, in vitia ipsarum delabuntur, decepti similitudine quadam ac specie veritatis. Hermogenes, qui multis post Halicarnasseum sæculis extitit, accuratus ac subtilis magister dicendi, dum artem hanc traderet, siue plures ipsius partes, melioresq; explicaret, de formis & ipse dicendi diligenter disseruit, quas ἰδέας vocauit. auxit autem ille valde numerum earum: longeque aliam viam in describendis illis secutus est. quod tamen ipse efficere voluit, studiose tractauit: nec sine laude multa ad exitum perduxit. χαρακτῆρας vero formas has, siue notas, vt veteres illi fecerant, & qui Hermogenem ætate antecesserunt. Demetrius appellauit: vt enim (nam inde tractum nomen videtur) notæ impressæ humeris equorum: aliarumq; pecudum (quæ nomine illo à Græcis significantur) indicant cuius generis stirpisque illi sint, ita hæ notæ testantur cuius sectæ & quasi nationis sit orator. Adeo autem hæ notæ formæque dicendi animaduersæ sunt: tantiq; momenti ad vim alicuius oratoris virtutemque significandam iudicatæ, vt qui aut nouam aliquam laude dignam non inuenisset, aut inuentam ab alijs ingenio ac studio suo non perfecisset, nihil præclarum in eo genere præstitisse, nec magnopere celebrandus orator esse existimaretur; quasi vulgaris esset & nihil eximium, summeque spectandum in se haberet. Quod vero Demetrius περὶ ἑρμηνείας se scribere velle statim demonstrauit, intellexit se habere in animo de oratione, varijsque ipsius generibus diligenter disputare: quæ sane plura sunt valdeque inter se distantia: quod enim Cicero commemorat M. Brutum se rogasse, vt explanaret, quod optimum esse genus orationis iudicaret, arbitror ipsum [illegible] ad summum perductam, cumulatamque omni virtute intellexisse. Et sane ille Latinus liber par est similisque multis modis huic Græco; quem in manibus habemus: præter quàm quod ambo à summis oratoribus summa industria confecti sunt, & qui vt intelligere licet, quidquid iudicij scientiæque de oratorio dicendi genere habuerunt, in ipsos contulerunt. nam de altero illorum, Latino scilicet, quin hoc verum sit, dubitari non potest: ipse enim met hoc de semet ipso suis verbis declarauit; ac testatus est se omnes ingenij neruos in eo opere contendisse, ac tale denique effecisse, vt quantum de illo libro, tantum de sui iudicij fama detrahi non recusarit. Et certe multis modis hi clari & honesti in primis viri pares inter se ac similes fuere, quod Cicero quoque litteris mandauit, qui sibi gloriæ duxit quod huius vitam ac studia exprimere ac reddere potuerit. qui tamen ceteros omnes præ se despicere solebat. neque tantum in studijs bonarum artium, verum etiam in re publica administranda: contigit enim ambobus quod paucis omnino in omni ætate vsu venit, vt in vtroque vitæ genere floruerint, & præterea eundem reip. statum, positum inquam illum in potestate optimorum, amauerint, ac consilio auctoritateque sua, ipsum valde auxerint atq; ornauerint, moni-

menta

menta autem ingenij vtriusque plura extabant: cum enim eorum vterq; otium nactus esset, totos se philosophiæ explicandæ dediderunt, ac multos graues, & obscuros præclaræ huius doctrinæ locos illustrarunt: in quo sane M. Cicero fuit felicior. cum pars aliqua & ea quidem non mala, ipsius laborum conseruata sit, reliquis vetustate consumptis: Demetrij vero præclara monimenta tempus confecerit, & superior sæua tempestas euerterit, præter hunc exiguum libellum. præsertim cum ille memoriæ proditus sit multa variaque scripsisse ac reliquos ætatis suæ peripateticos copia operum ingenij superasse. nam indices adhuc librorum eius: materiæque diligenter subtiliterque explicatæ extant. Solus igitur hic περὶ ἑρμηνείας liber procellam eorum temporum euasit, ac meliore fortuna quàm reliqui, vsus est: saluus enim & incolumis ad hanc ætatem peruenit. quem tamen non nulli nuper auctori eripere voluerunt; & quasi è manibus ipsi extorquere conati sunt. cum tamen ille in omnibus exemplaribus auctoris nomen retineret, & quemadmodum erat, ita se Demetrij illius Phalerei esse, præ se ferret. & sane ipse etiam olim, cum studio industriaque mea ipsum purgaui, plurimis fædissimisque maculis aspersum, diligenter de hoc quæsiui: ac non nullis coniecturis ductus argumentisque haud inanibus, comprobaui esse illum legitimum verumque partum huius auctoris, cum præter fidem antiquorum librorum, quæ tamen aliquando fluxa lubricaque est, nihil certi & explorati de hoc haberem. quare res digna cura & animaduersione mihi visa est. Quanto autem magis postea ipsum tractaui, ac singulas etiam sententias: iudiciaque in omni re huius hominis subtiliter acuteque ponderaui, tanto magis in ea opinione menteque confirmatus sum: vt eruditissimus liber omniumque elegantissimus à discito in primis oratore, politissimoque viro confectus esset. Possum etiam hoc vere de illo prædicare, me neminem eorum inuenisse, cum quibus ipsum diligenter legi (legi autem cum multis, & ijs quidem magno ingenio ac iudicio præditis hominibus) qui non ipsum statim amauerint ac magnopere admirati sint. Addam his vnius certam magnamque auctoritatem, qui & ipse eadem de re eodem pacto existimauit, & cum in sinu semper ac manibus opusculum hoc haberet, de opifice ipsius nunquam secum dubitauit. Is autem fuit Ioannes Casa, cuius iudicium cum maximi momenti cunctis in rebus merito esse debeat, in hoc certe ceteris omnibus anteponendum est: diligenter enim ille scriptorum eorum, quos accurate legerat, virtutes vitiaque ponderarat: ac quidquid ad illos plane cognoscendos pertineret, subtiliter examinarat. & ita denique, quod ego aliquando valde admiratus sum, in hoc tritum subactumque ingenium habebat, vt nihil ipsum fallere posset, quod ipsorum laudes augeret, aut aliquam in partem imminueret. Ecce autem (cum adhuc non omnino certus de hoc essem: cœpti tamen iam forent labores hi mei in eum formis excudi atque exarari) litteræ à Gulielmo Sirleto, doctissimo atque optimo viro: mecumque summa beneuolentia coniuncto, quibus mihi significauit, ne dubitarem de nomine auctoris: comperisse enim se librum hunc vere fideliterq; inscriptum esse, ac sine dubitatione vlla à Demetrio Phalereo, summo illo viro Athenis, Theophrastique auditore scriptum fuisse: hoc enim Theophylactum narrare in epistola quadam ad Romæum Theophylactum, quam etiam epistolam diligenter descriptam, ad me misit. Verba autem ipsius, quæ huc faciunt, sunt hæc (tollendæ enim dubitationis causa, & vt omnis veritas de hac re pateret, ipsa hic putaui collocanda). Εἰ δὲ τὰ τοῦ Φαληρέως [illegible] καὶ τὸν θαυμάσιον Ἀριστοτέλη αὐχεῖς, τί τὴν γλῶτταν ἐπέχεις καὶ [illegible] σοῦ τὰ πάτρια,

οὐ γὰρ

οὐ γὰρ ἐκείνων τῶν κορυφαίων θιασῶται Θεόφραστος καὶ Δημήτριος; ὧν ὁ μὲν καὶ τὸ τοῦ θείου περὶ λέξεως ἔλεγχον, ὁ δὲ Φαληρεὺς καὶ περὶ ἑρμηνείας λόγου συνταγμάτιον σπουδαῖον ἐξενήνοχε. accusat autem hominem quod longo silentio secum vsus esset. Vocare vero Theophylactum coryphæum Aristotelem, quamuis ex superioribus verbis certo non teneretur, obscurum tamen esse non posset: quis enim nescit fuisse illum ducem & auctorem familiæ peripateticorum? cuius familiæ statim post illum principes nominat, qui eloquentiæ laude floruerant: ita autem eleganter, translato verbo à gregibus saltatorum, Græci vocabant ducem alicuius cœtus: præcipuè autem philosophiæ sectarum. quemadmodum etiam M. Cicero narrat Philonem Academicum solitum appellare Zenonem quendam Epicureum, qui summum locum in illa αἱρέσει tenebat, coryphæum Epicureorum. nam quod idem Theophrastum ac Demetrium, cum sodales fuisse illos & auditores Aristotelis significare vellet, θιασώτας ipsius vocauit, ab eodem studio id quoque verbum concinne traxit: thiasi enim qui sint, versu etiam Virgiliano intellectum est. vnde θιασῶται qui eundem thiasum cœtumque hominum colunt. Non debet autem vllo pacto contemni testimonium Theophylacti, nec parui ponderis esse existimari: est enim satis vetus, & non parum eruditus scriptor; idemque valde honoratus vir, cum Bulgariæ episcopus fuerit. vixit autem ætate Nicolai I. Pont. Max. quo etiam tempore extitit Photius ille Constantinopolitanus Patriarcha, qui confecit librum bibliothecen ab ipso appellatum. volumen ipsum epistolarum, in quo illa continetur, Romæ in Vaticana bibliotheca seruatur. nam in altero eiusdem auctoris satis magno, quod est apud nos in Medicea, ipsa non legitur. vnde foris hoc totum petere necesse fuit. Gauisus igitur magnopere sum probo hoc probi viri, qualis in primis ille est, officio, magnamque ex ea re voluptatem cepi: nec minorem sane quàm fuit illa, qua Pamphilus Terentianus perfusum se dicit, cum cognouit virginem, quam amabat, ciuem esse Atticam: sunt enim hę quoque meæ deliciæ atque amores: illa certe verba, cum rem postea seruo narrauit, quem sibi fidelem in primis putabat: solumque sua solide gauisurum esse gaudia sciebat, facile intelliguntur magno cum affectu pronuntiata esse. Glycerium mea suos parentis reppertit. idem igitur mihi tunc multis de causis vsu venit, vt non magno negotio quilibet iudicare potest, qui incerti animi de aliqua re, quam valde amarit, aliquando fuerit: eximique sibi scrupulum illum vehementer cupierit. quare magis adhuc eum diligere cœpi, metu hoc pulso ex animo meo: magisque postea semper neruos contendi vt eum expolirem, ac quantum per me fieri posset, dignum tanto auctore efficerem. Scriptum autem ipsum à Demetrio puto Alexandriæ in illo suo calamitoso otio, quo sane in loco ipse patria pulsus ab inimicis, mutatis rebus, conuersoque toto statu reip. cum se cò tãquam in portum contulisset, omne illud tempus consumpsit in veteribus suis studijs renouandis, optimisque artibus monimentis litterarum prodendis: quod etiam in commentarijs meis suo loco tetigi, ac non leui argumento comprobaui. Quin autem à philosopho, & illo quidem vno è familia Peripateticorum opus hoc confectum fuisset, dubitari ne antea quidem poterat: cum crebro vtatur testimonio Aristotelis, ac Theophrasti, libenterque ipsorum eruditionem ac iudicium celebret: quod magistri dicendi, nisi necessario, non faciunt. cùm turpe ipsis esse videatur egere auctoritate philosophorum in ea arte confirmanda, quam solam ipsi tradunt: & in qua explicanda omnem vitam suam consumpserunt, quam etiam causam magna ex parte fuisse puto, quod cum liber hic elegantissi-

mus

mus sit, & optimorum præceptorum plenissimus, ipsius mentionem rhetores
non fecerant: neque enim voluerunt videri sine illo non posse artem suam tue-
ri. quod si aliquando necessitas aliqua ipsos coegit vt id facerent, ad docto-
rem ipsius Theophrastum, superioremq; adhuc Aristotelem, & qui primus e-
ius generis sedulo oratores instruxit, sese contulerunt: Phalerei verò ipsius, vt
oratoris, & qui genus dicendi ornatum ac florens secutus esset, meminerunt. vt
Cicero, quem adhuc magis miratus sum hunc librum silentio præterijsse: cum
auctorem dilexerit, eumque in omni vita ipsius ac facto suspiciat: nec gloriæ ve-
terum Peripateticorum vnquam inuiderit. sed etiam ingenium ipsorum vo-
luntatemque magnopere commendet, qui hanc etiam partem studiorum colue-
rint: & cura diligentiaque sua meliorem perfectioremque reddiderint. nam
quod Hammonius Aristotelis interpres, in procemio commentariorum in li-
brum περὶ ἑρμηνείας, cum quæreret de indice eius Aristotelei operis, Demetrij
ipsius mentionem fecerat, & huius quoque libri, qui eodem verbo, longe ta-
men aliter sumpto, vt ille putat, eodem referri videtur. opus inquam hoc erudi-
tissimum magis cognitum tritumque, vt à philosopho scriptum, fuisse philoso-
phis, quàm rhetoribus: & libentins eadem de causa ab illis celebratum. Simul-
tates vero Aristotelis cum Isocrate principe ipsorum: & è cuius disciplina pæ-
ne illi cuncti fluxerunt, notæ sunt, & à Græcis Latinisque auctoribus memoriæ
proditæ: quas, cum illi dum viuebant exercuissent, vt decet tamen graues ac do-
ctos viros: neque enim vlla contumelia verborum inter se vnquam vsi sunt, sed
occulte tantum significarunt se magnopere inter se de studijs suis ac litteris dis-
sentire, posteris etiam reliquerunt. Neque tamen me fallit, cum dixerim
hos viros inter se contendentes, abstinuisse maledictis, visum esse aliquando A-
ristotelem in Isocratem iniuriosum fuisse, ac voluisse dignitatem ipsius sordi-
bus inquinare. sed visum tamen talem aduersarijs. intelligo autem cum obiecit
illi quod causidicus quidam foret ac multi orationum ipsius iudicialium mani-
puli (ita enim locutus est) circumferrentur à bibliopolis: quæ sane verba negari
non potest, quin parum amico animo pronuntiata sint, ob translationis etiam
illius humilitatem. nam Isocratem in eo etiam genere aliquando orationes alijs
scripsisse, & si hoc fautores ipsius inficiabantur, exploratum est. sed etiam Ce-
phisodorus Atheniensis, Isocratis auditor, respondit accurate ijs omnibus, quæ
contra iudicium magni illius rhetoris Aristoteles ediderat, ac quattuor libris
(tot enim scripsit) defendit & existimationem & sententias sui doctoris, quem
etiam mortuum valde amauit. In primis autem hic honoratus ac grauis scriptor
recte id moderateque gessit: vestigia tamen non nulla hoc quoque in libro ap-
parent veterum illarum inimicitiarum, quæ per manus ipsis à maioribus tradi-
tæ fuerant. nam & ipse acriter cum potest, aduersatur Isocrati, & præcepta ipsi-
us irridet, vt cum miratur consilium eorum, qui in arte dicendi tradenda dixe-
rint oportere res paruas magnas facere dicendo: ille enim Isocrates fuit, qui hoc
etiam in eo libro scripsit, quo ornauit summo studio Athenas, ac Panegyricum
ipsum, quia in magno conuentu ciuium Atheniensium recitari debebat, voca-
uit, & si eo loco potius id posuit ornare orationem volens, & vim illius potesta-
temque incredibilem declarare, quàm id faciendum esse ab oratoribus ostendere.
Sed idem Isocratem protulisse testatus quoque est Hermogenes: necnon Plu-
tarchus in vita quam scripsit nobilis eius ac clari doctoris: qui præterea; quam
occasionem nactus ille hoc ediderit, diligenter narrauit. nec clam me tamen est
videri Platonem de hoc aliter sentire, qui in Phædro tradiderit & hoc & alia

huiu-

huiuscemodi multa Gorgiam ac reliquos sophistas solitos factitare. qui pæne eadem & ijsdem etiam verbis, quibus vsus est Isocrates, appellat. vt non debuerit eo nomine seorsum Isocrates exagitari, quod commune illi vitium esset cum magno numero hominum, qui sibi scientiam eius artis arrogarent. Alijs etiam huiuscemodi coniecturis idem confirmaretur, vt illa magni omnino ponderis ac momenti, quod non citat auctor huius libri testem vllum in magno numero veterum scriptorum, quorum iudicio sententias suas confirmat, qui non ætate Demetrium Phalereum antecesserit: nec vllius præterea opinionem refellit, qui post illud tempus vixerit. valet igitur hoc quoque nõ parum ad idem constituendum. Nam quod scholion quoddam in Aristophanem citat hunc librum vt Dionysij Halicarnassei, nihil me hoc mouet: nec vim vllam (vt opinor) habet contra tot & tam firma, quæ collegi vndique, argumenta: aut enim peccatum memoriæ hoc est eius, qui id adnotauit, cui culpæ affines etiam sunt aliquando clari grauesque scriptores, cum ipsius nomen vt obscuri leuisque hominis ignotum sit: aut fefellit ipsum veritas huius rei, vt vnum aliquem è recentioribus Græcis, qui pares veteribus illis doctrina, & diligentia non fuere. multis vero modis ab Halicarnasseo id opus elaboratum non fuisse intelligi potest, vt iam aliqua ex parte significaui. est autem locus vbi Demetrius docet duci etiam posse sales ac venustates ex alieno versu in orationem apte inserto. quod lepidus ille comicus fecerat: qui accusans Iouem quod non nefarios ac periuros homines, vt oporteret, fulminibus appeteret, sed aut sua templa, aut deserta ac sola loca percuteret, Homericis verbis in ea re vsus fuerat. nam certum illud & exploratum testimonium Theophylacti non tantum omnem scrupulum euellit ex animis, si quis omnino restaret de vero parente huius præclari operis, sed præterea gratum nobis esse debet, quia opus hoc ipsum laudat: & summa virtute refertum putat. quod sane vere, & sine vllo metu prædicare potuit: nisi enim ita sensisset, σπουδαῖον ipsum nunquam appellasset; quod vero idem, imminuto eo nomine, non σύνταγμα, sed συνταγμάτιον vocat, declarat hoc plenum integrumque hunc librum esse: nec corpus ipsius maioris multo magnitudinis vnquam fuisse, quod etiam aliter intelligi poterat: à vero enim principio huius rei tractandæ auctor mihi semper visus est exorsus fuisse: & ad verum iustumq; ipsius finem operam suam perduxisse: nec tamen non hoc etiam ita se habere auctoritate veteris & grauis scriptoris cognitum esse, lætandum est. nam si longius opus fuisset; operaque magistri ulterius processisset, non breui illo & extenuato nomine apte ipsum appellari potuisset. Recte igitur Sirletus fecit, qui omnibus his rebus aut plane cognoscendis aut certe confirmandis præsidio fuit: lumenque id nobis prætulit, quod subito caliginem omnem ex hoc loco disturbaret. quare omnes qui librum hunc amant, & ex ipsius elegantissimis vtilissimisque præceptis fructum aliquem ferunt, valde obligati illi esse debent: animumque Sirleti procliuem ad litteras, bonasque omnes artes adiuuandas, toto pectore celebrare: quod enim indicio ipsius cognitum est, verum illum Demetrium Phalereum confecisse hunc librum non contemnendum esse, declarat quod veteres illi Græci Aristotelis interpretes initio statim suorum laborum: doctissimorumque commentariorum, sedulo de hoc, vt de non nullis alijs rebus, quærebant, ac plurimum studij & diligentiæ ponebant, vt probarent indices librorum falsos non esse: nec alienum nomen illis operibus ascriptum. si nanque id factum fuisset, multa inde & magna incommoda nasci potuissent: & vt ipsi multis locis necessario laborassent, qui non respondissent iudicio ac sententiis veri

illius

illius auctoris; ita etiam aliquando perturbassent lectorem, & aliquid tenebrarum intelligentiæ ipsius offudissent. nunc autem postquam hoc animaduersum ac perspectum est, vt non loquar de studio ipsorum, quod profecto alacrius & exploratius fit: nec vnquam tanquam in salebris quibusdam hæret, sed qui legunt ab omni metu vacui: nec vllam in partem diffisi, quin præcepta manarint ab optimo illo auctore, cuius ipsi auctoritatem secuti, se ad eam disciplinam contulerunt, auidius ipsa combibunt, & maiore cura in animo suo condunt: ducis enim omnis: & auctoris in omni re quantum opinio & auctoritas valeat, cognitum est hic vero talis est multis modis, vt de fide auctoritateque ipsius dubitari nullo pacto possit: doctrinaque hæc omnis, eiecto scrupulo illo, certa fidelisq; in primis haberi debet. nam & magistros optimos eius artis habuit: ante ipsum enim de eodem studio dicendi & Aristoteles & Theophrastus subtiliter copioseq; scripserant; & ijs quoq; temporib. vixit, quibus maxime viguerunt studia eloquentię: & in ea rep. floruit, in qua & nata & alta & ad summum perducta eloquentia est: adulescens enim Demosthenem & Aeschinem inter se concertantes audiuit, reliquosq; eius ætatis eloquentissimos viros, idest Hyperidem, Lycurgum, Phocionem, Demadem, aliosq;: & æquales etiam non nullos in eo studio claros habuit, & nullo modo contemnendos oratores, vt Dinarchum. nam Dinarchum non maiorem natu iudico fuisse quàm Phalereum, vt Cicero videtur putasse: qui facit illum in Bruto æqualem Demosthenis. quippe cum memoriæ proditum sit eum in disciplinam se tradidisse Theophrasto, & postea Demetrio Phalereo. cœpit sane Dinarchus orationes alijs scribere viuente adhuc Demosthene. post obitum tamen Alexandri Macedonis maxime floruit, cum Demosthenes iam ceterique magni oratores, aut exilio, aut morte multati essent: nullusque magnopere restaret qui in aliquo honore foret. Phalereus vero accessit ad remp. eo tempore, quo Harpalus Alexandri præfectus, fugiens eius regis iram se contulit Athenas. contra quem, ne reciperetur, fertur Demosthenes iam senex multa dixisse. sed illo etiam tempore, quo reip. gubernaculum ereptum est è manibus Phalereo, opibus Antigoni & Demetrij regum, coactusque ille est exire ex vrbe, fugit etiam Athenis Dinarchus: eiusdem enim criminis, cuius multi potentissimi ciues Athenienses, reus erat: insimulabaturque & ipse vnà cum illis multitudinis statum dissoluisse, Sed ad superiorem disputationem redeamus. Quod etiam in omni arte, scientiaque tradenda plurimum prodest, non rationem tantum præceptaq; ipsius Demetrius acceperat, verum etiam vsum addiderat. & eum quidem magnum. quippe cum qui de illo accurate scripserunt, [illegible] ea de causa ipsum vocent. arbitror autem Phalereum eo nomine ornatum fuisse, quia non tantum in rebus gerendis reque administranda, sed etiam causis agendis, & sententijs publice dicendis, multum versatus sit. vt ita quoque magnus factus, artibusque philosophorum imbutus, & ipse etiam philosophus, complecti oratione potuerit, præcipereque alijs quæ audisset, & quæ preterea ipse vidisset, ac sæpe periculo facto vera esse cognosset. Cum enim non defuerit olim eruditissimus vir: philosophorumque dignitatis studiosus, qui affirmare sit solitus, admirabilem illam eloquentiam, quam Demosthenes consecutus est, non parua ex parte ipsum adeptum esse, quia libros Aristotelis de arte dicendi accurate legisset: præceptaque illa acuta, reconditaque imbibisset, quid de hoc nostro polito doctore existimare licet, qui non solum Aristotelis libros illos, vt apparet, diligenter euoluerat, verum etiam Theophrasti, qui de ijsdem rebus vberius planiusque scripserat. nec tamen

b me fallit

me fallit contra philosophum illum, qui tantum Aristoteli tribuerat in alieno studio, Dionysium Halicarnasseum se armasse: ac sedulo iudicium ipsius opinionemq; refellere conatum esse: qui libellum etiam edidit, quo demonstrare voluit id quod ille de ea re senserat, nec verum esse: nec probari vllo modo posse. cum tamen fortasse argumenta quibus vtitur, non omnino firma sint: non nullaque ipsorum (vt opinor non magno negotio temptari labefactarique possint: vereor autem magnopere ne illa contra, cupiditate defendendi suos rhetoras abreptus sit: qui nudi prorsus, spoliatique omni honore restarent, si id quod ipsi profitētur ac solos se prēstare posse arbitrantur, melius a philosopho acciperetur: aptum enim hoc quoque est, pendetque à vetere illa dissensione, cōtrouersiaq; inter sapientiæ studiosos, & dicendi magistros, de qua supra locutus sum: illa enim ab Aristotele orta, qui toto animo Isocrati aduersatus est, à posteris etiam ijs omnibus, qui ab vtrisque fluxerant, retenta est, acerrimeque pugnata. Sed accuratius fortasse aliquando de tota illa re disputabo: doceboq; (vt spero) non omnino dignum esse, cui penitus in ea re credatur Halicarnasseum. nec indignum vllo pacto Aristotelem esse, vnde in illo etiam ipso studio, cui totum se dediderat, Demosthenes expoliretur: quis enim est, qui non fateatur multa in eo philosophum illum vidisse, quæ nemini vnquam magistro dicendi in mentem venerant: ad intimasque ipsius partes ac penetralia denique ipsum penetrasse, cum vix vestibulum ipsius limenque rhetores attigissent: qui tamen non alieno parumque apto illi arti ornatu, vt nō nulli rhetores sophistæque antea fecerant, eam decorauit, sed suam ipsi propriumque assignauit. quem illi imperiti homines eius esse nesciebant. Rectius fecit magisque ingenue Cicero, qui cum Demosthenis dignitatem augere vellet, Platonis fuisse illum mirificum amatorē significauit: creditumque non tantum lectitauisse ipsum studiose, verum etiam audiuisse. sed signo etiam quodam idem probat, additque dicere hoc etiam ipsum de se se in quadam epistola. quod etiam de alio, & ipso summo apud Athenienses oratore, memoriæ prodidit, idest Pericle, quem ab Anaxagora physico instituctum fuisse, & omni polito viro digna arte imbutum tradidit. ne autem inane putetur esse, quod in epistola quadam Demosthenis scriptum ab eo esse dixit, se frequentem fuisse Platonis auditorem, cum epistola illa interierit, idem etiam in Græcorum commentarijs legi, & Græcorum eorum qui germani sunt ipsius discipuli: illi nanque existimarunt, valere etiam aliquid ad Platonis variam elegantemque doctrinam demonstrandam, quod inde summus perfectusque orator prodijsset. Alcinous igitur narrauit in libro de Platonis decretis, Demosthenem in epistola, quam scripsit ad Heracleodorum quendam, accusasse vehementer hominem: obiecisseque hoc illi vt probrum, quod cum in disciplinam se Platoni tradidisset, illam postea deseruit. Sed verba ipsa Demosthenis hic ponamus, quæ acerba sunt, & cum stomacho magno prolata fuisse intelliguntur. Οὐκ αἰσχύνῃ παιδείαν καταφρονήσας τῶν λόγων, ὧν Πλάτωνος ἀνεχείσω; addidit autem statim Alcinous hoc ferre non potuisse Demosthenem, quia fuerat & ipse Platonis auditor. Quin etiam idem adiungit Philiscum oratorem, & ipsum aperte dixisse in vita, quam scripsit Lycurgi oratoris. magnum Lycurgum oratorem eodem pacto euasisse: effecisseque multa, quæ nullo modo efficere ac præstare posset, qui Platonem non audisset: nec ex eius vberrimis copiosissimisque sermonibus aliquid vnquam decerpsisset: ille vero se totum in ipsius fontibus proluerat. Neque tamen (vt opinor) magnopere adiutum ab Anaxagora Periclem, aut à Platone Demosthenem, Cicero existimauit, quia dicendi artem ab ipsis il-

lis

lis ſummis viris accepiſſet, ſed quia imbuti rationibus illorum, ſcientiaque ma-
gnarum acutarumque rerum ornati, in eo etiam ſtudio facti eſſent grandiores &
excelſiores. cum contra Demetrius & illud ipſum ſublime, & elatum à ſuis do-
ctoribus Ariſtotele, & Theophraſto, & prĕterea præcepta dicendi quæ diligen-
ter expoſuerunt, hauſerit. nunc autem ad ea, quæ huius temporis ſunt: quæque
in manibus habemus, reuertamur. Vtinam, vt quæſtionem hanc, caputque de
omni genere orationis, Demetrius cum laude tractauit: perfecitque quod voluit,
ita ipſi veniſſet in mentem omnem artem dicendi explicare. profecto multam
opem ſtudioſis ipſius attuliſſet, & aliquem ornatum ingenio ſuo huic arti ad-
portaſſet: ſed id fortaſſe fecit: iniuriaque præteritorum ſeculorum id omne a-
miſſum eſt, & non paruo cum damno ſublatum: coniecturam enim facio de
particula hac, quæ ſine dubio eleganter exquiſiteque tractata eſt: cum enim quo-
dam modo propoſitum idem argumẽtumque habeat, quod Ariſtoteles in prio-
re parte tertij de arte dicendi libri, materiam illam omnem diligenter perſequitur
multiſque modis ornat, & pulchriorem florentioremque reddit; nam cum eoſ-
dem etiam ſæpe quos Ariſtoteles locos tractet, tanquam declarare illos & expla-
nare conatur: ſemperque de ſuo aliquid addit, quod lectorem acuat, ſummumque
amatorem illorum adiuuet. quantum etiam ipſi merito tribuat, inde intelligi li-
cet: potius enim ſententias ipſius confirmat & auget, quàm ſtudeat vnquam a-
liquid conuellere ac non omnino firmum eſſe, exploratumque probare. Cum
autem vim omnem, & rationem huius artis intimam, incognitam antea non o-
ratoribus ſolum, verum etiam ijs qui ipſam vulgò tradebant, diligenter Ariſto-
teles explicaſſet, non poſuit poſtea ſtudij aliquid in diuerſis orationis generibus
declarandis, ſemina tantum earum formarum non parua in illis ſuis libris ſpar-
ſit, quæ monſtrare poſſent quod dicendi genus amplum elatumque foret: con-
traque quod tenue & exile. quemadmodum etiam, quæ verba ex oratione graui-
eijci exturbarique deberent, vt etiam, quæ ſedulo eodem comportari: vt illi val-
de apta & accõmodata, ab omnique demum vitio ac labe remota. Cum vero va-
riæ naturæ hominum, qui in rep. verſarentur: valdeque inter ſe diſtãtes, varia di
uerſaque effeciſſent genera dicẽdi: videretque Demetrius a multis quæri ſolere
in quam potiſsimum formam hic aut ille includi deberet, id addere voluit huic
ſtudio: quod mirifice ipſum ornaret: efficeretque præterea vt facilius aliquis imi-
tari poſſet quos vellet: & in illam formam ſe induere, quam maxime laudari vi-
deret: ſiue cuius reddendæ deſiderio magno teneretur: poſuit enim diligenter
ante oculos qua ratione ac via ſingulæ illæ formæ obtinerentur. vt etiam ſe o-
portere docere exiſtimauit, quomodo aliquis, qui non ſatis prudens eſſet, à fi-
ne, quem ſibi propoſuiſſet, depelleretur, & paulatim abductus à vero, ſimilitu-
dine quadam falſa virtutis, quam perperam ſequeretur, longe alius tandem eua-
deret: valdeq; diſsimilis foret ei, quem primo ſe futurum ſperarat. Non tam ac-
curate autem Ariſtoteles hoc tractauit, nec tantopere à proprio ſtudio ſuo vita-
que diſceſsit: hoc enim in primis operam eius requirebat, qui in iudicijs diu ver-
ſatus eſſet, & à primis vitæ temporibus forum preſsiſſet. quare id Demetrius ag-
greſſus eſt, in quo vtrunq; ſtudium coniunctum erat: quique non minorem ci-
tam, ætatisq; partem in ſole puluereq;, quàm in palæſtra vmbraculiſque philoſo-
phorum conſumpſerat. Tantum vero ſtudij ac diligentiæ collocare ſolitos ea tẽ-
peſtate philoſophos in arte dicendi ornanda mirari non debemus, cum tanti
fructus tunc ferret, & in tam præclara re gerenda vires omnes ſuas exerceret: qui
incogitabunt quam reip. formam amauerint Græcorum ciuitates & quæ ratio

fuerit illas administrandi ac regendi, tantos honores eloquentiæ habitos olim es-
se desinent admirari: cur.n. neruos suos omnes philosophi non contenderent,
cum semper prodesse velint, & optimos conatus hominum adiuuare in instru-
mento illo expoliendo · quod ad tam pulchrum honestumq; opus adhiberetur?
aut cur tam accurate de optimo statu reip. disputarent: ac multa magnaq; volumi-
na conficerēt de vera ratione gubernandi ciuitates, vt ipsas postea tractari sine-
rent: vel versari potius, ab improbis hominibus: qui impudentia freti, linguæq;
volubilitate incitati in omni contentione superarent graues, & honestos viros,
qui dicendi imperiti forent; nec possent quæ vera esse sentirent: reiq; p. fructuo
sa existimarent, oratione defendere ac comprobare: Accessit huic rei, quod ar-
tem eam tunc profitebantur, seque solos tenere iactabant: vt disciplinam etiam
regendarum ciuitatum, sophistæ, genus hominum merito philosophis inui-
sum, & quod falsis promissis deciperet, & infatuaret adulescentes discendi cupi-
dos, ijs igitur resistendum fuit, & non solum cotidianis disputationib. improbi-
tas inscitiaque illorum fuit exagitāda, verum etiam hoc genere scriptorum veri-
tate patefacienda, omni honore auctoritateque spolianda. Eo magis autem hic
noster, qui & ipse merito inter philosophos numeratur, ornare illam artem de-
buit, quia nunquam ab eo studio alienus fuit, vel potius inde magnos fructus,
& dignitatem tulit. Cum vero idem fere argumentum quod Cicero haberet,
cum ad M. Brutum, rogatus ab illo, scripsit de optima specie, & quasi figura di-
cendi, non tamen initio statim, vt ille, se magnam rem, & arduam aggredi testa-
tur: neque de difficultate illius operis verbum facit, sed sine sui consilij confir-
matione: excusationeq; nulla vtens, illico, idoneo principio sumpto, quod doce-
re volebat, incipit explicare. non insulse autem (vt arbitror) putaret aliquis ideo
tanta diligentia sibi M. Tullium viam munisse, tantumque laborasse, vt se extra
culpam crimenque arrogantiæ poneret, quia non solum de diuersis illis formis
dicendi; magnopereque inter se dissentientibus, disserere debebat, verum etiam
quæ omnium optima ex illis esset iudicare: id enim in primis (vt ipse quoque nar
rat) arduum ac difficile est, cum varia sint hominum iudicia ac singulis quod i-
psis magnopere probatur, optimum esse ac ceteris omnibus anteponendum, vi-
deatur; hanc certe curam non suscepit Phalereus, vt expositis iam omnibus for-
mis, & tanquam notis, quas putabat esse, dicendi: vitijsq; ipsarum & quasi adul-
terinis simulatisque figuris indicatis, vt fugi facilius postremæ hæ possent atq; de
clinari, quæ optima ipsarum esset, maioreq; studio persequenda foret, doceret:
aut enim hoc in arbirtio & potestate eorum qui legerent reliquit; aut eos omnes
qui singulas formas probe egregieque tractassent laude dignos existimauit, quod
vt oratores inuenirentur, qui natura ad certam quandam formam colendam
impellerentur; nec facile alio traduci possent, ita etiam qui audirent tales sæpe
ingenio moribusque essent, vt vix vnquam probare possent quod ab eorum sen-
sibus iudicijsque discreparet. quare non debere indagari id optimum quod tam
incertum foret, nec stabilem vllam sedem, firmamque haberet. Posset etiam
aliquis non sine causa putare hoc non fecisse Phalereum: nec vllo pacto necessa-
rium existimasse, quia singulæ causę, si quis ipsas recte, & ordine tractare ve-
lit, suum quendam ac proprium stilum formamque dicendi sibi aptam requi-
rant; quare id quod certis temporibus verum est ac laude dignum, non sem-
per, nec in alio genere causarum probatur. vnde M. Cicero absolutam illum
perfectumque oratorem iudicauit, qui versare naturam suam posset, & singulis
generibus causarum aptum dicendi genus accommodare. Non quæsiuit, igi-
tur

tur ſtudioſe Demetrius: quæcunque id cauſa ipſum mouerit, quę forma, notaq; dicendi primum bonitatis gradum obtineret, ſed ſingulas tantum diligenter expreſſit: & quibus partibus ornari deberent, vt ſummam virtutem in ſe continerent: ab omnique vitio vacuæ forent, declarauit. Cum vero ambitus ille verborum, comprehenſioque, quę περίοδος Græce appellatur, magnum lumen ornatusq; orationis ſit: ac ſi loco temporeque adhibeatur, magnopere etiam adiuuet finem orationis: in primis autem ſeiungat oratoris dictionem à vulgari cotidianoq; ſermone, primum extare illum docet: variaq; genera ipſius inueniri tradit, cum aliter in orbem quendam includat ſententiam qui ſcribit hiſtoriam: aliter qui ſermonem fingit, vocatum à Græcis διάλογον aliter etiam & maiore quodam conatu, oratorem: illud enim ſtudium in primis requirit rotundam & contortam orationem. Sed quia plures reperiebantur, qui neſcirent proſam etiam ſolutamque orationem partibus quibuſdam & quaſi membris vinctam eſſe: poſſeque illam quoque, quod aperte fieri videmus in omni genere poematis (illic enim partes ipſæ, verſuſque diſtinguuntur) diuidi ac ſecari, ab hac potiſſimum re initium huius diſputationis duxit. docuitque idem quod illic, in ſoluta quoquè oratione & ea præſertim, quæ facta eſſet, euenire: nec ideo illam ſolutam appellatam eſſe, quia prorſus omni nexu vinculoque careret, ſed quia non haberet certas & ſuo ſemper loco poſitas menſuras illas. qua omni re monſtrata: naturalemque ortum atque aptum ijs, qui ea vtuntur, habere probata, quomodo partes illæ vocentur oſtendit; quotq; genera ipſarum ſint, vt etiam qui ſit earum ornatus: nec non quo pacto iungi ipſæ debeant, vt gignant circuitum illum, declarat: ijsque demum omnibus traditis, quæ periodi naturam pateſacere videbantur, ad formas illas tradendas: numerumque illarum comprobandum, quas χαρακτῆρας ipſe vocat: vt ceteri omnes qui de arte dicendi quicquam ſcripſerant, aggreditur: qui ſane finis ipſius erat, & quam totam rem diligenter explicandam ſibi propoſuerat, quod inde etiam intelligi licet, quia illis explicatis conſtitit, nec vltra progreſſus eſt. Cum vero Demetrius de formis his, notiſq; accuratè præceperit: qui magnus orator extitit: veriſimileque ſit eum genus id dicendi ſecutum fuiſſe, quod in primis ipſi probaretur: neque enim ignoratione inſcitiaque harum rerum peccare potuit, cum omnia cognita haberet, ac quid boni maliq; in ſingulis notis poſitum foret, egregie teneret: non poſſum omnino indicare, quam potiſſimum formam ille ſecutus ſit: quodque dicendi genus ſibi aptum iudicarit, cum orationes ipſius perierint: nec quicquam Demetrij habeamus, quod ſignificare hoc vllo pacto valeat: nam hoc in libro nihil tangit quod aperte id dilucideque, demonſtret: neq; enim ſe magis hanc quàm illam formam orationis probare vnquam oſtendit: neque cuius ipſe, dum in foro cauſiſque iudicialibus verſatus eſt magnopere ſtudioſus fuerit, vnquam ſignificauit. Cicero tamen dum oratorem illum ſuum perfectum fingit, hoc docuit: & ne ignotum id nobis penitus eſſet, effecit: in media enim illa ſua forma, modica ac temperata, Demetrium collocauit. nec tantum dignum eum eſſe, qui in illam reciperetur iudicauit, ſed etiam ceteris omnibus, qui aliquando in ea floruiſſent anteponendum exiſtimauit. quod cum de ipſo protuliſſet, ſui iuditij rationem ita reddidit: atque his verbis ſententiam ſuam conſtituit. Cuius oratio cum ſedate placideque loquitur: tum illuſtrant eã quaſi ſtellæ quædam, translata verba atque immutata. Vt autem, ſi poſſumus vllo pacto, traducamus illum ad vnam aliquam earum formarum orationis, quas ipſe celebrauit: & quas vere diſtinguere poſſe omne genus orationis credidit, ſecuti iudicium Ciceronis planum

est

est nullo modo includi posse Demetrium in eam notam, quam [illegible] vocavit: neque enim in ipsa quicquam adhibetur sedatum ac placidum: contraque omnia concitata atque turbulenta: eodemque pacto non magno negotio intelligitur ipsum notam dicendi magnificam, excelsamque non coluisse: in oratoribus enim illis Cicero ipsum enumerasset, quos amplos, copiosos, graves, appellat. non omnino præterea ipsum tenuem demissumque esse Ciceronem putasse perspicitur; removit enim aperte illum à forma orationis humili atque subtili, & in altiore aliquantum ornatioreque collocavit. Vt opinor igitur mixtus quidam ille fuit è forma summissa atque venusta: eademque florente ac modice ornata. nam plurimum etiam studij diligentiæque Demetrium hic in ea nota exprimenda adhibuisse notum est: delectatumque ea ipsum fuisse signis non malis intelligitur: neque enim potuisset tam apposite sedes atque elementa leporum illorum & elegantiarum tradere, si animo ab ipsis ac voluntate abhorruisset. Idem etiam alio loco planius apertiusque Cicero testatur: cum enim in Bruto quid sui iudicij esset de Demosthene, quem perfectum oratorem, & omni virtute cumulatum semper putavit, ostendisset; & ut de illo, ita etiam de æqualibus ipsius Hyperide, Lycurgo, alijsque non nullis, in ipsis naturalem leporem, non fucatum fuisse affirmavit: statimque, cum illis senibus adolescentem successisse Phalereum dixisset, de ipso etiam quid sentiret, indicavit, & ut intelligere licet, nitorem sane in eo plurimum fuisse: sed illum cura factum, nimisque exquisitum existimavit: ad extremumque, quod perspicue hoc doceret, de illo inquit. Hic primus inflexit orationem: & eam teneram mollemque reddidit: & suavis, sicut fuit, videri maluit quàm gravis: sed ea suavitate qua perfunderet animos, non qua perfringeret. & tantum ut memoriam concinnitatis suæ, non quemadmodum de Pericle scripsit Eupolis, cum delectatione aculeos etiam relinqueret in animis eorum à quibus esset auditus. Videndum igitur accurate an posterius hoc ipsius de Phalereo iudicium dissentiat aliquantulum à priore: melius enim mihi videtur in oratore de ipso existimare. cum reliquis illic eum anteponat qui in ea forma, quæ valde frequentata est: laudemque sæpe invenit, nomen aliquod dignitatemque consecuti sunt: in Bruto vero ipsum videatur notare tanquam orationem enervarit, & dum nimis suavem ipsam, politamque efficere studet, eam languidiorem reddiderit. Sed hac quæstione relicta, de qua nihil certi & explorati præter superiora Ciceronis testimonia afferri potest: nam inutilem prorsus illam fuisse non arbitror. quia si Demetrio nos addicimus, opinionemque eius quam habuit de hac resequimur, eam formam orationis eum putasse optimam existimare debemus, quam exprimere conatus est, & ad quam totum se finxit, atque informavit. hac inquam quæstione omissa, ea quæ restant, si qua illa sunt, explicemus. De utilitate huius operis, & quantos fructus ferre possit illis qui diligenter ipsum legerint, nihil attinet disputare: & si enim alia quoque sunt munera oratoris & non solum oratione uti, arsque ipsa dicendi constat pluribus partibus, qui tamen præclare hoc facere potuerit: didiceritque apte & copiose eloqui, non male ad ea instructus erit: excellet enim profecto ipsa inter cæteras, unde etiam sola nomen oratori dedit. ut autem in reliquis, quas sibi vendicat orator, iuris aliquid se habere putant aliæ non nullæ artes ac scientiæ, ita eloquentiam propriam esse oratoris fatentur, atque ipsam illi sine ulla controversia relinquunt. hanc igitur, quæ tantam vim habet, in primis ipsum tenere & validam undique, omnique ratione auctam exornatamque possidere oportet. Quantum vero leporem venustatemque auctor admiscet subtilium harum rerum usque

sæpe

ſæpe minutarum expoſitioni non facile aliquis narraret. nam & exemplis illuſtribus cuncta illuminat, & locos plures optimorum poetarum declarat, & voces non paucas acutorum hominum commemorat. quæ omnes res ſplendore & varietate ſua plurimam ſuauitatem gignunt: atque omne faſtidium, quod aliter inde naſceretur, expellunt, & ne exoriri illic poſsit efficiunt. Cũ autem contingat aliquando aliquid conſtituere, ac fidem auctoritatemque cuipiam ſententiæ comparare, vtitur plerunque ratione illa, quæ & magnam lucem rebus incertis dubijsque affert, & eodem tempore in memoriam redigit, quod notitia ſui vehementer oblectet, & quaſi noua quadam voluptate perfundat. ideſt ſimile aliquid arripit: ac quod illic fit, planum omnibus atque exploratum, idem etiam vſu venire in eo quod non tam perſpicuum erat, docet. quod facit etiam ſæpe Ariſtoteles in libris illis, quibus vitam & mores hominum excolit, ac de rebus bonis ac malis diſputat. Eſt igitur lectio huius libri & ſua ſponte iucunda: & propter condimenta etiam, quibus ipſius epulæ commendantur libentius voranda. ipſe quoque quacunque ratione valui: & quantum tenuis ingenij mei vires eniti potuerunt, ipſum exornare, & iucundiorem vndique reddere conatus ſum. quid autem effecerim, eruditi viri, & qui exiſtimare de his rebus poſſunt, iudicabunt. Sed cum omnia quæ dicere in animo habebam, explicarim: ad ipſum auctorem tranſeamus, & quæ faciunt ad hanc partem eloquentiæ expoliendam, ex ipſius ſuauiſsimis vberrimisque fontibus hauriamus, quos ego cum propemodum aperuerim, ac turbidos multisque fœdiſsimis rebus inquinatos olim purgauerim, nunc rurſus ſtudio magno in hac re poſito: infinitiſque laboribus ea de cauſa ſuſceptis, liquidos ipſos purosq; vndique reddere elaboraui. quod, præter quam quod toto animo prodeſſe cupio ſtudioſis litterarum: nec vllum vnquam laborem recuſaui, vt eorum vtilitatibus ſeruirem, libentius adhuc feci, vt fidem meam ſeruarem, ac quod aliquando pollicitus eſſem perficerem. Cuſtodiui autem hic quoque, non tam iudicium meum ſequutus, quàm voluntatem aliorum, quod in altero illo labore meo in librum primum Ariſtotelis περὶ ποιητικῆς ſeruaui, vt ſententias cunctas auctoris Latine exprimerem, quo facilius illæ ab ijs etiam qui Græcam linguam non didicere, percipi ac cognoſci poſſent. qua etiam in re eadem ſimplicitate animi, quam illic adhibui, vſus ſum: nec tam elegantiam collocationemque verborum aptam, quàm veritatem fidelitatemq; ſententiarum ſpectaui. Sed cum eo loco accuratius de hoc diſputarim, nihil nunc addere decreui, quod faciat ad hanc partem vigiliarum mearum, quæ valde tenuis puſillaque eſt, conſtituendam. tantum rogabo doctos & diſertos viros, vt æqui bonique hoc faciant, & ne patiantur, vt vnde ipſe nullam vnquam laudem quæſiui, inde aliquid maculæ iniuſtæque reprehenſionis traham. nam ij, quorum inſcitiæ eius ſermonis mederi volui, debebunt mihi opitulari, & quod ſua illorum gratia non ſine periculo aliquo commiſi, videre ne exiſtimationi meæ aliquando obſit. ſed cum hoc etiam, quod vehementer me pungit, non omnino indefenſum reliquerim, deſinam: atque omnia in lectoris probitate, æquitateque animi, relinquam.

PETRI VICTORII COMMENTARII, IN LIBRVM DEMETRII PHALEREI DE ELOCVTIONE.

ΩΣΠΕΡ ἡ ποίησις διαιρεῖται τοῖς μέτροις. οἷον ἡμιμέτροις, ἢ ἑξαμέτροις, ἢ τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ τὴν ἑρμηνείαν τὴν λογικὴν διαιρεῖ καὶ διακρίνει τὰ καλούμενα κῶλα, καθάπερ ἀναπαύοντα τὸν λέγον, τά, τε καὶ τὰ λεγόμενα αὐτά, καὶ ἐν πολλοῖς ὅροις ὁρίζοντα τὸν λόγον. ἐπεί τοι μακρὸς ἂν ἦν καὶ ἄπειρος, καὶ ἀτεχνῶς πνίγων τὸν λέγοντα.

Qvemadmodum poesis diuiditur metris. ceu semimetris vel hexametris, vel alijs, sic interpretationem mentis, quæ oratione fit, diuidunt, & distinguunt vocata mēbra, tanquam sedantia orationem, quæ & desinunt ipsa, & in multis terminis terminant orationem, quia aliter longa esset, & infinita, & profecto suffocans dicentem.

QVOD nouum aliquibus, atque inauditum videri potuit, probat diuidi solutam etiam prosamque orationem, quibusdam partibus, quæ, sumpto à partibus animantium nomine, Græco sermone κῶλα vocentur: eas autem Cicero, imitans Græcos huius artis doctores, ausus & ipse est appellare membra, vt ipsemet testatur. vtitur autem vt fidem faciat, simili: quod probationis genus, & elegans est, & familiare huic politissimo scriptori; & in primis huic ipsi materiæ accommodatum. Nam quam crebro etiam Aristoteles in libris, quos scripsit de vita, & moribus ita argumentetur, & confirmet quod vult, nullo negotio cuncti animaduertere potuerunt, qui ipsos accurate legerunt. Idem igitur in oratione soluta vsu venire inquit, quod in ea, quæ vincta est numeris quibusdam certis, ac poesis dicitur: illa nanque diuiditur, vt omnes intelligunt, versibus, quorum genera varia sunt vt ipse docet & minimos ipsorum, & maximos longissimosq; appellans. dimidiata nanque & non integra metra, quæ ἡμίμετρα vocat, videntur locum minutorum, curtorumq; versuum tenere: vt contra hexametra longissimorum: quamuis enim inueniantur quæ magis se extendant, ac prolixiora sint, hæc tamen longorum no-

A men

men obtinuerunt, cum illa infrequentiora sint, vt ipse etiam infra testatur. Non est autem quod quisquam putet hic maculam hærere: coniecturaque etiam lectionem conuellere, cum constanter omnes calamo exarati libri ἡμίμετρον habeant. sed Scaliger etiam, cuius libri nuper editi sunt de Arte poetarum, vir sine dubio magnæ eruditionis, ita legit: arbitraturque ἡμίμετρον vocatum hic fuisse à Demetrio μονόμετρον: de quo etiam subtiliter disputat. Addit Demetrius hic vt his, ita etiam alijs generibus carminum illam distingui, quæ aut interiecta inter hæc sint, aut superent etiam numero pedum hexametra. ἑρμηνείας autem cum dixisset, addidit λογικῆ significans se loqui de illa sensuum nostrorum explicatione, quæ verbis fit, non in animo cōdita est, quam intelligens Aristoteles, & ipse librum suum eodem modo inscripsit. nam illius etiam interpretes vim huius nominis declarantes, affirmarunt nō idem valere ipsum apud doctorem suum, quod apud Demetrium valere, vt iā de indice libri olim disputans affirmaui. Non sine causa autem cum dixisset διαιρεῖ, statim addidit καὶ διακρίνει: docere enim voluit, facta partitione orationis: diuisisque partibus ipsius, quasi gigni, ac conformari hæc membra, quæ antea confusa erant, nec per se stabant. Cicero tamen ordinem Latinorum verborum, quæ his uidentur respondere, immutauit. inquit enim in L. Pisonem. Græcus primo distinguere, atque diuidere illa quemadmodum dicerentur. nisi fortasse non vtrunque Græcum verbum exprimere voluit, sed alterum tantum, vt distinguere illic valeat, quod Græcis est διορίζειν. vt Aristoteles in pari sententia exponenda, nono libro de vita, & moribus ad Nicomachum locutus est, cuius hæc verba sunt. ἰσως οὖν οὐδὲ πάντας δεῖ τὸν λόγον διαιρεῖν καὶ διορίζειν ἑκάστῳ ἐκ μέρους καὶ τῷ ἀκολουθοῦντι. Munus autem horum mébrorum quod sit: ac quid commodi inde nascatur ostendere volens, καθάπερ ἀναπαύοντα τὸν λόγον inquit, afferunt enim illa vtilitatis hoc dicenti, vt singulis mébris editis requiescat aliquantulum ac respiret. veruntamē quia non omnino expers ipsorum est, vt requieté largiantur orationi: neque enim oratio est in genere earum rerum, quæ participes huius boni sunt: animantes enim, cum multum laborarunt, defatigātur, posteaque requiescunt, non res corporis expertes: ideo particulam καθάπερ illi verbo præposuit, quæ rem imminuat, ac similitudinem tantum illius rei ipsam habere ostendat, vt Cicero infinitis locis locutus est. in Oratore igitur, quod nūc succurrit. Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, ac multo post eodem in libro. In verbis inest quasi materia quædam. ἀναπαύειν autem λόγον Hermogenes quoque inquit, cum sistere, & terminare orationem significare vellet: vbi enim disserit de forma dicendi, quæ ab ipso σφοδρότης vocatur, cuiusmodi partes ipsius esse debeant præcipiens idest minutas, & potius incisa quàm membra, addidit adhuc breuiores illas requiri illic docens, ὥστε ἀπὸ τὸ πλεῖστον καὶ κατ᾽ ὄνομα ἀναπαύειν τὸν λόγον. Sed passim ille ostendere volens clausulas & terminos membrorum, vocat ἀναπαύσεις, quia cum id fit, requiescimus. Adiungit autem Demetrius τοῖς ὅτι πολλὰ πέρατα αὐτῷ καὶ πολλαχῆ ὁρίζοντα τὸν λόγον, significans hac partitione orationis, distinctioneque membrorum fieri, vt ipsa membra insistant, & suis finibus contineantur, nec lōgius quàm oportet excurrant. ac præterea definiant orationem ipsam: multosque ipsi terminos constituant, quæ res quid boni in se habeat, à contrario ostēdit: carens enim inquit his terminis oratio, & longa, & infinita foret, quod tædij plenum ac molestiæ est: nec percipi commode potest, & vt rem ipsam aperte tradamus: malumq; ipsius penitus explicemus, suffocat oratorem animamque ipsius intercludit: hoc enim profectò valet de oratione ab ipsa prolatum, quæ Græcis est λόγος diuerso genere πνίγουσι τὸν λέγοντα, quemadmodum etiam in extremo hoc libro locutus est, quo loco de genere quodam compositionis vitioso disserens, & quod formam gignit corruptam, & adulterinam inquit καὶ ἀποπνίγουσι τὸν λέγοντας. illud autem est si crebræ ac continentes, eædemque prolixæ fuerint comprehensiones: illis enim omnibus addidit id quod verbis ipsius indicaui.

Βούλεται μέντοι διαίνοιαν ἀπαρτίζειν τὰ κῶλα ταῦτα, ποτὲ μὲν ὅλην διάνοιαν, οἷον ὡς Ἑκαταῖός φησιν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἱστορίας. Ἑκαταῖος μιλήσιος ὧδε μυθεῖται

μεμέτρηται· ἀπαρτίζει γὰρ διάνοια τῷ κώλῳ ὅλῳ ὅλη, καὶ ἄμφω συγκαταλήγουσιν· ἐνίοτε μέντοι τὸ κῶλον ὅλην μὲν οὐ συμπεραιοῖ διάνοιαν· μέρος δὲ ὅλης ὅλον. ὡς γὰρ τῆς χειρὸς οὔσης ὅλου τινὸς, μέρη αὐτῆς ὅλα ὅλης ἐστίν. οἷον, δάκτυλοι καὶ πήχεις: ἰδίαν γὰρ περιγραφὴν ἔχει τούτων τῶν μερῶν ἕκαστον, καὶ ἴδια μέρη, οὕτω καὶ διανοίας τινὸς ὅλης οὔσης μεγάλης, ἐμπεριλαμβάνοιτ' ἂν μέρη τινὰ αὐτῆς, ὁλόκληρα ὄντα καὶ αὐτά.

Debent sanè sententiam adæquare membra hæc. aliquando quidem totam sententiam. ceu Hecatæus inquit in principio historiæ. Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε μυθεῖται. *Comprehensa enim est sententia membro toto tota: amboque simul desinunt. Aliquando tamen membrum totam quidem non implet sententiam: partem autem totius totam. Vt enim cum manus sit totum quoddam, partes ipsius totæ totius sunt. ceu digiti, & cubiti: propriã enim circumscriptionem habet harum partium vnaquæque & proprias partes, sic & sententiæ alicuius, quæ tota sit magna, comprehendi in ea possent partes quædam ipsius integræ existentes & ipsæ.*

i. Hecataeus Mylesius sic fatur.

Cvm inueniri in soluta oratione membra hæc docuisset: vtilitatemque ipsorum monstrasset; naturam nunc eorum ac cuiusmodi sint, declarat. debere nanque illa sententiam explere, atque adæquare tradit. vt membrum antequàm sentẽtia absoluta sit, non finiatur, neque longius excurrat. quod tamen non omnibus temporibus eodem pacto fit. nunc enim plenam integramque sententiam explent: nunc totius integræque sententiæ partem aliquam, quæ sanè & ipsa vt pars, tota est, & non manca, neque imperfecta. Exemplo vtitur prioris membri principio historiæ Hecatæi Milesij, qui nomen suum posuit initio ipsius operis, vt mos erat priscorũ scriptorum. Idem autem fecit Herodotus, ac Thucydides, quorum etiam prima verba eodem loco posita eidem rei confirmandæ conueniebant. Hecatæus Milesius inquit hoc pacto narrat. statim autem exemplum id efficere quod dixit, Phalereus docet, affirmans vniuersam sententiam contineri membro toto: amboque, mẽbrum inquam & sententiam simul desinere, ac finiri. Aliquando autem inquit, quod frequens est, & in periodis semper fit, membrum vniuersam sententiam non claudit: neque vnà cum illa terminatur. sententiam tamen aliquam tunc quoque complectitur: nec eam quidem inchoatam aut mancam, sed quę quamuis integra, pars sit integrę illius. Nec durum autem difficileque aliquibus viderentur partes etiam totas, integrasq; dici, simili id illustrat ac verum esse docet: ostendens idem quoque in humana manu contingere, cuius, cum ipsa sit totum quippiam integrumq;, partes etiam quædam sunt totæ, atque perfectæ, vt digiti inquit, ac cubitus. Hoc autem cum oculis sentiatur, magnam lucem affert rei illi, quæ animo tantum intelligitur, vnde cum possunt auctores, huc se conferunt, reique alicuius imagine sensilis, declarant rem, quæ sensus ipsos fugit, ac mente solum percipitur: hoc enim in primis aptum est ad omnem caliginem pellendam. Animaduertendum autem Demetrium hic vocare χεῖρα brachium ipsum, vt veteres Greci sæpe faciebant. nã Demosthenes etiam pro Ctesiphonte cum inquit: [illegible] χεῖρα, [illegible], videtur brachium intellexisse: Cicero tamen locum eum conuertens, manũ reddidit, idem, & ipse fortasse intelligens: brachia enim in contentionibus proijciebãt oratores. Galenus certè in libro secundo de vtilitate partium nostri corporis, illo modo id verbum cepit: vniuersamque manum in tres magnas partes secari inquit. illius enim inquit pars quędã, ea scilicet quæ humero hęret, πῆχυς appellatur: altera, πῆχυς tertia ἀκροχειρία, idest summa, & extrema manus, quæ nunc à nobis manus

A ij vocatur.

... [illegible] . Dary, et Parisatidis filij duo fuere, natu quidem maior Arta-
xerxes, minor verò Cyrus.

vocatur. Ne quis autem contra verum nimis pertinax, pugnet: negetque: digitos cubitumque seorsum integra esse, id probat certa ratione, ostendens singulas illas partes habere suos terminos, qui circunscribant illas: nec non preditas & ipsas esse suis quibusdam partibus: simili autem explicato Phalereus redit ad κῶλον, quæ vocant: idemque contingere in hac re inquit. vt scilicet à sententia ipse quapiam magna comprehendantur quędā ipsius partes, quę sint & ipsę absolutę, atq; integrę.

Ὥσπερ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναβάσεως τῆς ξενοφῶντος τὸ τοιοῦτον, Δαρείου καὶ παρυσάτιδος, μέχρι τοῦ, Νεώτερος δὲ κῦρος, συντετελεσμένη πᾶσα διάνοιά ἐστι: τὰ δὲ ἐν αὐτῇ κῶλα δύο, μέρη μὲν αὐτῆς ἑκάτερον ἐστι; διάνοια δὲ ἐν ἑκατέρῳ πληροῦταί τις, ἴδιον ἔχουσα πέρας. οἷον Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται παῖδες. ἔχει γάρ τινα ὁλοκληρίαν ἡ διάνοια αὐτὴ καθ' αὑτήν. ὅτι ἐγένοντο δαρείῳ καὶ παρυσάτιδι παῖδες. καὶ ὡσαύτως τὸ ἕτερον κῶλον, ὅτι Πρεσβύτερος μὲν ἀρταξέρξης: νεώτερος δὲ κῦρος. ὥστε τὸ μὲν κῶλον, ὥς φημι, διάνοιαν περιέξει τινὰ πάντα πάντως, ἤτοι ὅλην, ἢ μέρος ὅλης ὅλον.

Quemadmodum in principio Anabasis Xenophontis hoc ipsum Δαρείου καὶ παρυσάτιδος vsque ad Νεώτερος δὲ κῦρος, perfecta omnis sententia est: quæ autem in ipsa sunt membra duo, partes quidem ipsius vtrunque eorum est: sententia autem in vtroque impletur quædam, proprium finem habens, ceu Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται παῖδες: habet enim quandam integritatem sententia ipsa per se ipsam: quod Dario, & Parysatidi nati sunt filij. & eodem pacto alterum membrum, quod Πρεσβύτερος μὲν ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ κῦρος. Quare membrum, vt aio, sententiam continebit aliquam omnino, siue totam, siue totius partem totam.

Exemplo politissimi scriptoris id quod dixit, confirmat, principio inquam librorum illorum Xenophōtis, quibus scripsit Cyri minoris militiam, cum regnum fratri eripere voluit: eam autem ἀνάβασιν auctor appellauit: inquit igitur, nam Demetrius breuitatis causa: quia erat valde notus locus, prima tantum, ac postrema verba ponit. E Dario, & Parysatide nati sunt duo filij: quorum maior natu fuit Artaxerxes: minor vero Cyrus. omnem autem sententiam affirmat Demetrius: perfectā, absolutamque esse, cum ad finem huius clausulę peruentum est. membra vero, quę in ea continentur, partes sane illius esse ambo. sententiam tamen ex vtroq; seiunctā ab altero, planam constare, quę suum propriumque finem, ac terminum habeat: quod ostendit eam absolutam esse: supra enim quoque eodem argumento vsus est, cum digitos cubitumque partes esse manus totas, integrasque confirmauit. nam illud inquit, E Dario, & Parysatide nati sunt duo filij. integritatem quandam ipsum per se habet sententiaque ptorsus perfecta est: significat enim è Dario, & Parysatide procreatos esse liberos. Eodem etiam pacto inquit alterum membrum. narrat enim maiorem ex illis natu fuisse Artaxerxem: minorem verò Cyrum. quare ait Phalereus, totam orationem concludens, membrum, quod dixi, sententiam quandam omnino complectetur. cum autem quandam addidisset, explicat quid breui significarit dicens. siue totam, integramque, siue integram illius partem, & ipsam tamen quoque integram.

Δεῖ δὲ οὔτε πάνυ μακρὰ ποιεῖν τὰ κῶλα: ἐπεί τοι γίνεται ἄμετρος ἡ σύνθεσις, ἢ δυσπαρακολούθητος: οὐδὲ γὰρ ἡ ποιητικὴ ὑπὲρ ἑξάμετρον ἦλθεν, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις

Dary, et Parisatidis: minor verò Cyrus.

Ex Dario, et Parisatide nascuntur filij.

Natu quidem maior Artaxerxes, minor verò Cyrus.

ὀλίγοις: γελοῖον γὰρ τὸ μέτρον ἄμετρον εἶναι, καὶ καταλήγοντος τοῦ μέτρου ἐπιλελῆσθαι ἡμᾶς, ἢ ὅτε ἤρξατο: οὔτε δὲ τὸ μῆκος τῶν κώλων πρέπον τοῖς λόγοις διὰ τὴν ἀμετρίαν, οὔτε ἡ μικρότης, ἐπεί τοι γίνοιτ' ἂν ἡ λεγομένη ξηρὰ σύνθεσις, οἷον ἡ τοιάδε. Ὁ βίος βραχύς, ἡ τέχνη μακρά, ὁ καιρὸς ὀξύς: κατακεκομμένη γὰρ ἔοικεν ἡ σύνθεσις καὶ κεκερματισμένη, καὶ εὐκαταφρόνητος, διὰ τὸ μικρὰ σύμπαντα ἔχειν.

Oportet autem neque valde longa membra facere: quia sic efficitur sine mensura compositio: vel talis vt ægre possit aliquis ipsam animo persequi. neque enim poetica supra hexametrum venit, nisi alicubi in paucis. ridiculum enim metrum mensura carere, & desinente metro oblitos nos esse, vel quando incepit. neque igitur longitudo membrorum conueniens est orationi, propter vacuitatem mensuræ: neque breuitas, quia sic efficeretur, quæ vocatur arida compositio. ceu huiusmodi Ὁ βίος βραχύς: ἡ τέχνη μακρά: ὁ καιρὸς ὀξύς: *dissecta enim videtur hæc compositio: & in minutas partes incisa, & talis vt contemni meritò possit, quia pusilla cuncta habet.*

Cum membrum omne pleoam integramque sententiam in se habere docuisset, ostendit qui modus horum membrorum tenendus sit. nam & longitudine, & breuitate in illis formandis peccari posset. primum autem tradit ipsa valde longa esse non debere: eiusque rei vitium statim expooit dicens: nam compositio ipsa, & constructio verborum hoc pacto mensura vacaret; inuenta autem membra sunt metienda orationi, aut si omnino immoderata infinitaque non essent: sunt enim io ea quoque termini, sed nimis longinqui, ægre possunt hi qui audiuot eam percipere, ac mente consequi prolixitatem ipsius. Exemplo autem statim artis poetarum præceptum hoc confirmat. cum enim hæ studia paria inter se sint, rationes etiam ipsarum similes esse debent. vnde etiam initio libri simili ipsius vsus est. sed ne poetica quidem inquit vltra hexametrum versum extenditur, nisi raro admodum: pauci enim versus sunt qui numerum eum pedum transeant, est tamen inde ἑξάμετρος vocatus. Errorem autem declarans eius, qui hoc non seruaret: irridensq; stultitiam ipsius inquit. ridiculum enim est metrum metro mensuraque carere; videtur autem lepide io hoc lusisse Demetrius: nec non insulsum est, cum membrum definit, quod naturam metri habet: illique rei efficiendæ inuentum est, oos iam oblitos esse principium ipsius. Perturbata autem hic videtur lectio in Græco exemplari: cum enim legatur ἢ ὅτε ἤρξατο particula ἢ indicat defecisse alterum membrum. cuius membri in scriptis libris vestigium oullum extat, quidam tamen cum haberet io contextu verborum auctoris τὴν ὅτε ἤρξατο in margine postea adnotatum habebat, scribi debere τὸν ὅτε ἤρξατο putauit autem fortasse auctor huius emendationis in eo peccatum fuisse à librario, quod pro τ littera, quæ cohęrere deberet cum consequentibus tribus, perperam ἢ formasset. Patefacta autem culpa huius rei: exagitatoque studio prauo illorum, qui membra orationis prolixa facerent, concludit prius membrum: simulque posterioris vitij rationem affert, dicens. Non est igitur manifesto longitudo membrorum apta orationi: neque conuenit illi, quia officium suum non facit: nec suis locis ipsam distinguit, ac terminat. neqoe etiam exiguitas: qui nanque illam affectarent in iustam reprehēsionem inciderent. efficereturque, quæ vocata est vitioso nomine, & quod culpam indicat, arida compositio. Exemplum ipsius ponere in animo habens, confugit ad initium aphorismorum Hippocratis: nihil autem magis aptum adferre potuit. eodem etiam infra vtitur ad eandem culpam demonstrandam: posito autem illo disputans de culpa huius compositionis: eaq; exagitans ait. intelligitur enim hæc constructio verborum esse concisa; & in minutas

partes dissecta, quæque demum dignitatem nullam habeat ac possit meritò contēni, quia cuncta pusilla, minutaque in se habeat. Cum verò priore quoque eorum nominum quæ verbi naturam præ se ferunt, significetur oratio concisa & fracta, posteriore tamen magis declaratur exiguitas, tenuitasq; illarum partium κέρματα nāque, vnde verbum conformatum est, valet minutas exilesque admodum partes.

Γίνεται μὲν οὖν ποτε καὶ μακροῦ κώλου καιρός. οἷον ἐν τοῖς μεγέθεσιν, ὡς ὁ Πλάτων φησί: Τὸ γὰρ δὴ πᾶν τόδε, τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενον ξυμποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ: σχεδὸν γὰρ τῷ μεγέθει τοῦ κώλου συνεξῆρται καὶ ὁ λόγος. διὰ τοῦτο καὶ ἑξάμετρον ἡρῷόν τε ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ πρέπον ἥρωσι, καὶ οὐκ ἂν τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα πρεπόντως τις γράψειε τοῖς Ἀρχιλόχου βραχέσιν. οἷον Ἀχνυμένη σκυτάλη. καὶ Τίς σὰς παρήειρε φρένας, οὐδὲ τοῖς Ἀνακρέοντος τὸ Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον ὦ παῖ: μεθύοντος γὰρ ὁ ῥυθμὸς ἀτεχνῶς γέροντος, οὐ μαχομένου ἥρωος.

Existit igitur aliquando & longi membri tempus, ceu in magnitudinibus, vt Plato inquit Τὸ γὰρ δὴ πᾶν τόδε, τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενον ξυμποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ*: ferme enim vnà cum magnitudine membri sublata est oratio. propter hoc & hexametrum heroumque nominatur à magnitudine, & conueniens est heroibus. & nullo modo aliquis Homeri Iliadem, ita vt deceret, scriberet Archilochi breuibus. ceu* Ἀχνυμένη σκυτάλη. *&* τίς σὰς παρήειρε φρένας. *neque illis Anacreontis* φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον ὦ παῖ*: temulenti enim numerus profecto senis, non pugnantis herois.*

Mala, quę accurate exposuerat, perpetua non esse docet: sunt enim quędam tempora, quibus quod alias reprehenditur, atque exploditur, laudem habet. primum igitur ostendit quando longa membra formari debeant. idest cùm res amplę grādesque exponuntur. vtitur autem exemplo Platonis: cuius ea verba sunt in sermone, qui πολιτικὸς inscriptus est vel de regno. ita enim hospes, qui inducitur cum Socrate loquitur, τὸ γὰρ πᾶν τόδε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ, & quæ sequuntur. manifesto enim membrum illud prolixum est: ac non parum superat mensuram vsitatorum, modicorumque membrorum: quamuis illic egregie quadrarit. quod testatur Phalereus, affirmans quasi granditatem quandā, sublimitatemque illud attulisse orationi: vnaque cum amplitudine ipsius orationē esse in altum sublatam. Quod vero statim adiungit, postquam artificium summi scriptoris comendauit, qui cum vellet orationem amplificare membrū auxit. valet ad idē confirmandum: amplitudinem scilicet membrorum conuenire expositioni rerum magnarum. nullam enim inquit aliam ob causam hexametrum carmen heroum appellatur nisi ob longitudinem, existimaturque aptum esse factis heroum canendis. quod etiam à contrario patet vt ostendit. neque enim posset aliquis Iliadē Homeri scribere apte, ac decore Archilochi versibus vocatis βραχέσιν idest breuibus, minutisque; cuiusmodi est illud ipsius ἀχνυμένη σκυτάλη. neque enim tantum sententiam horum verborum, quantum breuitatem carminis spectare debemus. videtur tamen valere, tristis ac mœroris plena epistola. σκυτάλη enim genus fuisse literarum, quo Ephori Lacędemoniorum obscure significabant copiarum suarum ducibus, quod vellent, notum est. Athenæus autem in tertio libro δειπνοσοφιστῶν indicat Aristophanem grammaticum librum scripsisse de Scytale hac achnymene. Sed interpres etiam Pindari testatur hunc versiculum fuisse Archilochi, cum explicaret illud è sexta ode Olympiorum ἀχνυμένη σκυτάλη μοῦσα Hammonius preterea diligens grammaticus, in libello de paribus, & disparibus vocibus plenius hoc testimonium

A Archi-

Archilochi citauit: vbi enim docet quid intersit inter αἶνον & παροιμίας, posito iã vno exemplo Archilochi, quod valet ad ostendendum quid proprie αἶνος sit, addidit. καὶ πάλιν ὅπου λέγει. ἐρέω τιν' ὑμῖν αἶνον ὦ κηρυκίδη, ἀχνυμένη σκυτάλη. significat autem ipsum adiunxisse, quod erat initium fabulę illo modo vocatæ. πίθηκος ᾔει θηρίων ἀποκριθεὶς μοῦνος ἀν' ἐσχατιήν, τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλῆ συνήντετο, πυκνὸν ἔχουσα νόον. aliud etiam ab eodem Poeta sumptú posuit eiusdem rei exemplum. τίς σὰς παρήειρε φρένας verba autem sunt apud eum pronuntiata à filiabus Lycambis, quas finxit Archilochus vt turpiorem notam inureret illi, cui valde inimicus, & infestus erat, patrem amentiæ accusaro quod rem tam fœdam ipsis suaderet. grandiore versu, qui hunc antecedit, id perspicitur: est autem hic πάτερ λυκάμβα ποῖον ἐφράσω τόδε. leguntur autem ambo apud Hephæstionem, quo capite περὶ μικτῶν συστημάτων disputauit. Sed neque etiam, vt auctor adiungit, minutis versibus Anacreontis commode, & cum dignitate graude illud argumentum tractati posset vt cum ille puerum vini ministrum vocans, cecinit φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον ὦ παῖ: est enim inquit aperte numerus ille proprius temulenti senis, non pugnantis herois aut personę alicuius grauioris, in præclaro aliquo munere occupatæ. nam quod pugnantis herois inquit, respexit ad id, quod supra dixit, nullo modo conuenire hos breues, & minutos versus Iliadi Homericæ: personę nanque hæ illic tractantur & vt in bello fit, sæpè cum hostibus prœliantes.

Μακροῦ μὲν δὴ κώλου καιρὸς γίνοιτ' ἄν ποτε διὰ ταῦτα. γίνοιτο δ' ἄν ποτε καὶ βραχέος. οἷον, ἤτοι μικρόν τι ἡμῶν λεγόντων. ὡς ὁ ξενοφῶν φησι. ὅτι ἀφίκοντο οἱ ἕλληνες ἐπὶ τὸν τηλεβόαν ποταμόν: Οὗτος δὲ ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: τῇ γὰρ σμικρότητι καὶ ἀποκοπῇ τοῦ ῥυθμοῦ, συνανεφάνη καὶ ἡ σμικρότης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ χάρις. εἰ δὲ οὕτως ὑπερεκτείνας αὐτὸ, εἶπεν. οὗτος δὲ μεγέθει μὲν, ἦν ἐλάττων τῶν πολλῶν, κάλλει δὲ ὑπερεβάλλετο πάντας, τοῦ πρέποντος ἀπετύγχανεν ἂν καὶ ἐγίγνετο ὁ λεγόμενος ψυχρός. ἀλλὰ περὶ ψυχρότητος μὲν ὕστερον ἐροῦμεν.

Longi quidem iam membri tempus existeret aliquando propter hæc. existeret etiam contra aliquando breuis. ceu siue rem aliquam paruam exponentibus nobis, vt Xenophon inquit. quod venerunt Græci ad Teleboam fluuium: οὗτος δὲ ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: *vna enim cum paruitate, & concisione numeri apparuit paruitas fluuij & venustas. Si autem sic supra modum extenso illo, dixisset. hic autem magnitudine quidem erat minor multis: pulchritudine autem superabat omnes, eo quod decet excidisset: & extitisset, qua vocatur nota frigida, sed de frigore postea dißeremus.*

Finem imponit disputationi, qua probauit rerum, argumentique granditati accommodata esse membra longa, & nullo modo breuia. aggrediturque ostendere tempus quod requirit breuia membra: illa autem duo sunt. & cum res pusilla cõmemoratur. & cum orator commotus valde est, in formaque illa dicendi versatur, quæ acris, ac vehemens est. & Gręce δεινότης vocatur. exemplum prioris sumit à Xenophonte, qui vt eruditus, ac diligens scriptor, hoc præclare seruauit, in quarto libro ἀναβάσεως, vbi narrat Gręcos redeuntes peruenisse ad tenuem quendam fluuium Teleboam vocatũ in sedibus Teribazi præfecti regij, qui amnis vt magnitudine carebat, ita speciem non paruam habebat. inquit igitur Xenophon, vt commemorat Phalereus οὗτος δὲ ἦν μέγας μὲν οὔ καλὸς δέ. apud auctorem enim nunc aliter legitur immutato ordine verborum, sententia tamen formaque dicédi eadem, ita enim illic est οὗτος δὲ ἦν καλὸς μέν: μέγας δὲ οὔ. quod factum esse puto quia Phalereus, cum scriberet, memoriam sequeretur: librum Xenophontis in manibus non haberet, vt alijs in exemplis ponendis hoc in commentario sæpe facit. Laudat au-

tem statim iudicium, acumenque politi illius scriptoris Phalereus, locique ipsius virtutẽ planissime explicat dicens. vnà cum exiguitate numeri & incisione spectari posse: apparuisseque amnis illius tenuitatem, ac venustatem. Declarata verò elegantia illius loci: vt magis intelligatur virtus illa, componit aliter orationem: membraque plena, ac longa fingit: ostenditque manifesto si hoc pacto rem narrasset Xenophon, peccaturum illum magnopere fuisse, ac facturum rem indecoram, nulloque modo inter se aptam. quod vitium orationis frigus appellatur, cum expositioni rerum minutarum adhibentur verba, ac membra grandia, atque ampla: de qua vitiosa nota, formaque dicendi, pollicetur se infra diligenter disputaturum. quod faciet explicata forma magnifica, atque ampla. est enim frigus labes, & deprauatio ipsius. Apparet autem magis, quàm non apta futura fuerit expositioni illi minutæ rei compositio ampla, quia numerus illic est: qui ne in grandi quidem oratione magnopere probatur, quia finis est hexametri. & sonantior est, quam oporteat; huiuscemodi enim manifesto est illud, ὑπερβάλλει πάντας. est igitur hoc etiam nomine immutatio illa vitiosa.

Τῶν δὲ μικρῶν κώλων καὶ δεινότητι χρῆσίς ἐστι: δεινότερον γὰρ τὸ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον καὶ σφοδρότερον, διὸ καὶ οἱ Λάκωνες βραχυλόγοι ὑπὸ δεινότητος: καὶ τὸ μὲν ἐπιτάσσειν σύντομον καὶ βραχὺ, καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος. τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρὸν, καὶ τὸ ὀδύρεσθαι. αἱ Λιταὶ καθ' Ὅμηρον, καὶ χωλαὶ καὶ ῥυσαὶ ὑπὸ βραδυτῆτος. τουτέστιν ὑπὸ μακρολογίας, καὶ οἱ γέροντες μακρολόγοι διὰ τὴν ἀσθένειαν.

Paruorum autem membrorum & in graui nota vsus est: grauius enim est, quod in pauco multum intus apparet & vehementius, vnde & Lacones sunt breuiloquentes, grauitate ipsos impellente, & imperare concisum, & breue: & omnis dominus seruo vnius syllabæ. Supplicare autem longum, & deplorare. preces, docente hoc Homero, & claudæ & rugosæ sunt ob tarditatem, hoc est ob longitudinem sermonis, & senes longi in oratione propter imbecillitatem.

Indicat aliud tempus, quo rectè vsurpantur pusilla membra: cum scilicet versamur in graui illa, atque acri forma dicendi, quæ à Græcis vocata est δεινότης. bonum autem quod illa afferant explicans inquit. quod enim exiguo loco multum coplosumque apparet acrius est, ac vehementius: magisque perturbant, quæ paucis verbis comprehensæ sunt crebræ grauesque sententiæ. Ostendit etiam vt idem confirmet, Laconas nulla alia de causa studuisse breuitati sermonis, nisi quia acres terribilesque videri vellent. vel hunc habitum animi, acrem in gerendo proprium eius gentis, impulisse illos, vt in dicendo breues forent. Addit quoque superiores personas, ac præstantes dignitate viros, breuitatem amare cum humilioribus agentes, qui cum mandant aliquid ac pro potestate, quam in illum habent, alicui quid præcipiunt, concise breuique id agunt. Hoc vero egregie expressisse Homerum, cum Agamemnonem fecit duobus præconibus; famulisque suis mandare, vt ad Achillis tabernaculum irent: indeque Briseidem auellerent, nullo negotio intelligitur: mirifice enim illic rex ille regum, cum iniuriam facere fortissimo viro perseueraret, tempori illi, personæque suæ seruiuit: & paucis enim quid gerere ipsos vellet ostendit, & continuare orationem neglexit. vnde in antiquo libro, quod hoc ipsum admoneret, à docto aliquo viro notatum offendi. βασιλικὸν τὸ κἀλλιστον τῆς ἀρχῆς. conuenit igitur huic sententiæ cum iudicio Demetrij, qui statim aliquo modo inquit. Et hoc sanè postulat natura huius rei: herique omnes, ac domini cum seruis aliquid imperant, singulis, vt testatur syllabis contenti sunt. Hæc enim omnia vim aliquam habent demostrandi idonea esse grauitati orationis pusilla concisaque membra. cō-

tra autem inquit ratio supplicandi, deflẽdique aduersam fortunam ac res suas malas, prolixa est, qui enim aliquibus supplicant atque eorum opem implorãt, omnia diligenter exponunt, quæ valent ad misericordiam in animis illorum excitandam. & qui queruntur de alicuius iniuria: lugentque acerbum aliquem casum, finẽ nullum inueniunt suarum querelarum: quod Ariadna apud Catullum facit, cum de iniuria, quam ab amatore improbo accepit, queritur. interpretatur etiam Demetrius, vt idem probet, sensum, consiliumque Homeri, qui λιτὰς idest preces ipsas, ac supplicationes natas, vt tradit, ex Ioue deas, finxit, & claudas, & rugarum plenas ob tarditatem esse quod ipse putat valere prolixitatem orationis. locus autem est in nono Iliadis: ac poetę verba hæc sunt καὶ γάρ τε λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ. Addit præterea Demetrius senes ipsos esse prolixos in rebus exponendis ob infirmitatem vitium. vnde pręclare Terẽtius expressit naturam senum, cum in Eunucho sua induxit ardentẽ amore adolescentem queri de importunitate Archidemidis, qui longo suo sermone remoratus fuerat ipsum sequentẽ virginem. nam relato illo prolixo sermone, adiungit. Dum hęc dicit, abiit hora.

Παράδειγμα δὲ βραχείας συνθέσεως, τὸ Λακεδαιμονίων φιλίππῳ. διονύσιος ἐν κορίνθῳ: πολὺ γὰρ δεινότερον φαίνεται ῥηθὲν οὕτω βραχέως, ἢ εἴπερ αὐτὸ μακρῶς ἐκτείναντες, εἶπον, ὅτι ὁ διονύσιός ποτε μέγας ὢν τύραννος, ὥσπερ σύ, ὅμως νῦν ἰδιωτεύων, οἰκεῖ κόρινθον: οὐ γὰρ ἔτι διὰ πολλῶν ῥηθὲν ἐπιπλήξει ἐῴκει, ἀλλὰ διηγήματι, καὶ μᾶλλόν τινι διδάσκοντι, οὐκ ἐκφοβοῦντι. οὕτως ἐκτεινόμενον ἐκλύεται τοῦ λόγου τὸ θυμικὸν, καὶ σφοδρόν. ὥσπερ τὰ θηρία συστρέψαντα ἑαυτὰ μάχεται, τοιαύτη τις ἂν εἴη συστροφὴ καὶ λόγου. καθάπερ ἀνεστραμένου πρὸς δεινότητα.

Exemplum autem breuis compositionis illud. Lacedæmonij Philippo; Διονύσιος ἐν κορίνθῳ. multo enim grauius apparet esse dictum sic breuiter, i. Dionysius Corinthi *quàm si ipso longe producto, dixissent. Quòd Dionysius quondam magnus tyrannus existens, quemadmodum tu, tamen nunc priuatus habitat Corinthi: neque enim amplius, multis verbis expositum, increpationi simile extitisset, sed narrationi, & potius alicui, qui doceret, non qui perterreface ret: ideo extensa dissoluitur orationis iracundia. quemadmodum beluæ cum se contorserint, pugnant: huiusmodi quædam est orationis conuersio, quæ in gyrum torta sit ob grauitatem.* ac vehementia.

Exemplo aliquo vim huius concisę compositionis ostẽdere volẽs, vtitur ratione illa, litterisque, quibus Lacedæmonij Philippo Macedoni, Alexandri patri, respõderunt grauiter minanti. scripserunt enim in illis Διονύσιος ἐν κορίνθῳ: obscure significantes non oportere illum valde confidere præclaræ illi suæ fortunæ, cum alij etiã fortunatiores excidèrint è summis opibus, vt Dionysius, qui, cum totius pęne Siciliæ rex esset, amisit regnum, inopiaq; coactus est Corinthi litteras docere. acuta vero illa vox cœpit postea vulgo vsurpari, ac prouerbij locum obtinuit. illam autem vsurpauit Cicero quoq; in epistola quadã ad Atticum, sensum eius, notionemque idem explicuit ad Petum cum ait. Ex quibus intellexi probari tibi meum cõsilium, quod vt Dionysius tyrannus, cum Syracusis pulsus esset, Corinthi dicitur ludũ aperuisse. & quæ sequuntur. Ipse quoque statim Demetrius vim ipsius expressit: consiliumque Lacedæmoniorum laudauit. Multo enim inquit acrius hoc fuit, ita pronunciatum summa cum breuitate, quàm si ipsum explicatum dilatatumque prolixe pronunciassent. Quomodo autem idẽ accurate narrari potuisset, omni re explana-

ea declarat. additque, si illo modo, ac multis verbis expositum fuisset, similitudinem nullam increpationis habiturum fuisse: sed narrationis: personamq; illi potius sustinuissent docentis, & admonentis, quàm perturbantis, ac terrentis: quod tempus illud ac ratio Lacædemoniorum postulabat. voluerunt enim illi perterrefacere regem: impetumque ipsius metu iniecto frenare. in extremo autem tanquàm exclamauit Demetrius dicens. Adeò iracundum illud, ac vehemens, quod in oratione existit, cum dilatatum est, interit, ac dissoluitur. Orationis autem huius, collectæ in orbem contractæque, vim magis illustrare volens imagine vtitur atque inquit. Veluti beluæ, ac feræ animantes contractis membris, in orbemq; circumactis pugnāt: similis illi existit, quędam contortio orationis. quæ oratio tanquàm in spiram, & orbem se vertit, vt vehementior, ac terribilior fit. Naturam beluarum eam esse vt pugnaturæ corpus contrahant atq; in vires colligant, indicauit etiam Plato in primo libro de republica. & ipse imagine hac lucem obscuriori, atque incertiori rei afferens. eius verò verba hæc sunt. ἀλλὰ συστρέψας ἑαυτὸν ὥσπερ θηρίον ἧκεν ἐφ' ἡμᾶς, ὡς διαρπασόμενος. eodem etiam verbo Demetrius, quo doctissimus ille, ac politissimus scriptor, vsus est: est enim huic rei ostendendæ valde aptum, & ab optimis quibusque auctoribus vsurpatum. Καθάπερ ἐσπειραμένος quod inquit: (ita enim sine dubitatione legendum est: itaque cuncti calamo scripti libri habent) valet id quod ostendi: σπεῖρα enim, quod verbum à non nullis Latinis scriptoribus vsurpatum est, significat flexionem & orbem. inde autem verbum σπειρᾶσθαι conformatum est. cuius notio est in spiram, & orbem colligi, vt nautas, ceterosque opifices de rudentibus funibusque facere videmus: cum ipsos antea à se explicatos, colligunt. Vsus est eo nomine, cum de Cecrope antiquo rege Atheniensium loqueretur, Euripides in Ione. ille nanque anguineos pedes habuisse dictus est. In ea igitur fabula, vbi ornatus commemoratur conuiuij, in quo sodales suos Ion, discessurus è Delphica tellure, accepturus erat. hæc verba sunt. Κατ' εἰσόδους δὲ Κέκροπα θυγατέρων πέλας σπείραις συνειλίσσοντ', Ἀθηναίων τινὸς ἀνάθημα. Virgilius quoque cum idem exponeret, id verbum recepit: ita enim cecinit, neque tanto Squameus in spiram tractu se colligit anguis. Apparet igitur Demetrium verbo huic rei demonstrandæ valde apto vsum fuisse.

Ἡ δὲ τοιαύτη βραχύτης κατὰ τὴν σύνθεσιν, κόμμα ὀνομάζεται, ὁρίζονται δ' αὐτὸ ὧδε. Κόμμα ἐστὶ κώλου ἔλαττον. οἷον τὸ προειρημένον, τὸ, τὸ Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, καὶ τὸ Γνῶθι σαυτόν, καὶ τὸ Ἕπου θεῷ, τὰ τῶν σοφῶν. ἔστι γὰρ καὶ ἀποφθεγματικὴ ἡ βραχύτης. καὶ γνωμολογικόν, καὶ σοφώτερον τὸ ἐν ὀλίγῳ πολλὴν διάνοιαν ἠθροῖσθαι: καθάπερ ἐν τοῖς σπέρμασι δένδρων ὅλων δυνάμεις. εἰ δὲ ἐκτείνοιτό τις τὴν γνώμην ἐν μακροῖς, διδασκαλία γίνεταί τις καὶ ῥητορεία ἀντὶ γνώμης.

Huiuscemodi autem breuitas in compositione incisum nominatur. definiunt autem ipsum sic. incisum est, quod membro minus est. ceu quod antea dictum est, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, & illud Γνῶθι σαυτόν, & Ἕπου θεῷ, quæ sapientum dicta sunt. est enim huiuscemodi vocibus accommodata breuitas, & sententijs etiam. & sapientius in pauco loco multam sententiam collectam esse. quemadmodum in seminibus arborum totarum vis. si autem extenderet aliquis in multis, docendi ratio, & orandi fieret pro sententia.

i. Dionysius Corinthi. i. Nosce teipsum. i. Sequere Deum

Cum suppresso eorum nomine, de natura incisorum multum disputasset: ac quanta vis breuium horum membrorum sit: quibusque temporibus vsurpari debeant,

beant, docuisset, quod nomen impositum sit illis à magistris dicendi ostendit, atque inquit huiuscemodi quandam breuitatem in compositione verborum vocari κόμμα: Huiuscemodi autem, qualem scilicet ipse descripsit, id est contortam, & tanquam in gyrum redactam, M. Tullius incisum appellare consueuit. Quemadmodum etiam iidem definire illud soliti sint, Demetrius indicat. Incisum enim esse dicebant quod minus membro est, nec iustam ipsius longitudinem implet: ceu (inquit) quod paulo antea positum à me est. Dionysius Corinthi. sed addit etiam alia ipsius exempla. vt Nosce te ipsum. & Sequere deum. quæ sunt dicta sapientum: aliç præterea eiusmodem voces, quibus præcipiebant aliquid, breues in primis erant. vt Nequid nimis. Mensura optima. sunt præterea illa Ciceronis incisa. Animum vincere. Iracundiam cohibere. Victoriam temperare. vt hæc ex alia oratione, quę in se lumen præterea habent. Fuerint cupidi: Fuerint irati: Fuerint pertinaces. Est enim (ait) breuitas orationis sua, propriaque apophthegmatum: mirificeque apta vocibus acutis illustrium virorum, illo modo vocatis, exponendis. sed etiam sententijs illis edendis, quæ γνῶμαι appellantur: continentque pręcepta ad vitam degendam accommodata. Adiungit autem rem esse sapientiorem exiguo, in spatio, paruoque numero verborum, multum sensum collectum esse: eadem ratione, qua videmus in seminibus totarum stirpium, ingentiumque arborum contineri naturam, ac vim: rursus enim auxilio rei notæ, & quæ oculis sentiatur, lucem afferre voluit rei obscuræ, & quæ non poterat aliter quàm animo percipi atque intelligi. Id verò, quod sanè plenum est admirationis: aptumque ad homines pura voluptate afficiendos, eleganter attigit Cicero in libello de senectute. cum dixit. Omitto enim vim ipsam omnium, quæ generantur è terra: quæ ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo, aut ex ceterarum frugum, aut stirpium minutissimis seminibus tantos truncos, ramosque procreet. A contrario autem, vtrioque superioris præcepti, veritatem confirmare volens, ac patefacere sententias ipsas paucis verbis includi debere, inquit. Si quis autem sententiam explicaret: ac pluribus verbis exponeret, corrumperet ipsam: naturamque eius totam immutaret: fit enim tunc præceptio quædam: oratoriaque disputatio, amissa natura sententiæ.

Τῶν μέντοι κώλων καὶ κομμάτων τοιούτων συντιθεμένων πρὸς ἄλληλα, συνίστανται αἱ περίοδοι ὀνομαζόμεναι: ἔστι δὲ περίοδος, σύστημα ἐκ κώλων ἢ κομμάτων εὐκαταστρόφων, πρὸς τὴν διάνοιαν τὴν ὑποκειμένην ἀπηρτισμένον, οἷον, Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου, ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: αὕτη γὰρ ἡ περίοδος ἐκ τριῶν κώλων οὖσα, καμπήν τινα καὶ συστροφὴν ἔχει κατὰ τὸ τέλος.

Cum vero membra, & incisa huiuscemodi composita fuerint inter se, cōstant periodi appellatæ: est enim periodus coagmentatio ex mēbris vel incisis volubilibus ad sententiam, quæ subest adæquata. ceu Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου, ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: *hæc enim periodus ex tribus membris existens, flexionem quandam & conuersionē habet in fine.*

Mirus quidam est ordo rerum, quæ traduntur in hoc libro, vt quemadmodum multis alijs de causis est amandus, ita etiam ob viam ipsam, & seriem præceptorum sit charus habendus. Declarat accurate primum, quæ sint membra in oratione: deinde ex illis non nulla, quæ ad iustam mensuram non veniebant, significarat vocari incisa. nunc docet ex ipsis, membris inquam & incisis, conflari periodos: si membra ipsa, incisaque, inter se innexa certa quadam ratione fuerint. nam sunt, quæ

partes

partes suas integras habent ac plena membra, periodi sunt etiam, quæ imminuta illa & quasi decurtata. quamuis in ijs quoque sententia perfecta sit atque absoluta. Περίοδον autem Cicero cum Latino verbo exprimere vellet, multis nominibus vsus est. nunc enim ambitum, nunc circuitum, nunc comprehensionem aut continuationem aut circumscriptionem appellat. Sed Græco etiam, cum commodum ipsi est, vtitur. quare illum sequar. Quod autem in expositione supra à me versę sententiæ auctor πυκνὸν inquit, habet (vt opinor) hanc vim, membrorum scilicet incisorumque huius generis, quina illa descripsimus: neq; enim sunt vera membra aut corpora quæ dissecta sint. Ex ipsis autem conflari comprehensiones, quas dixit, probat, euoluta natura huius rei: definitione quae allata. nam inquit. Est enim ambitus coagmentatio, quæ constat ex membris, aut incisis volubilibus, sententiæ subiectæ paribus: ipsique in cursu adæquatis. Exemplum ipso ambitus ponit, in quo manifestò hæc esse cernantur, initium orationis Demosthenis aduersus Leptinem. principium quoque secundæ Philippicæ Ciceronis huic simile est. Sed etiam pro Milone cum de Clodio dixit. Nisi eum dij immortales in eam mentem impulissent, vt homo effeminatus fortissimum virum conaretur occidere, hodie remp. nullam haberetis, trimembrem ambitum formauit. Explicans autem Demetrius exemplum: docensque, quæ in definitione posuit, illic esse inquit. Hæc enim comprehensio, quæ conflata est ex tribus membris, in extremo flexionem quandam, & contortionem habet; conatus enim sum verba Græca exprimere. nam Cicero flexiones in ij. de legibus de musica disserens, vocauit, quas Græci καμπὰς appellabant, & in oratore, vbi de contentionibus Demosthenis, atque Æschinis agit, inquit. Cum alter alteri obijcit vocis flexiones. Sed alterum etiam verbum vsurpauit. καμπὴν autem & συστροφὴν vocat, similitudinem corporum sequutus, cum extrema pars membrorum ita flectitur, ac torquetur, vt primo applicetur, atque ita orbem illum conficiat.

Ἀριστοτέλης δὲ ὁρίζεται τὴν περίοδον οὕτως. Περίοδός ἐστι λέξις, ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτήν. μάλα καλῶς, καὶ πρεπόντως ὁρισάμενος: εὐθὺς γὰρ ὁ τὴν περίοδον λέγων, ἐμφαίνει ὅτι ἦρκταί ποθεν, καὶ ἀποτελευτήσει ποι, καὶ ἐπείγεται εἴς τι τέλος, ὥσπερ οἱ δρομεῖς ἀφεθέντες: καὶ γὰρ ἐκείνων συνεμφαίνεται τῇ ἀρχῇ τοῦ δρόμου τὸ τέλος. ἔνθεν καὶ περίοδος ὠνομάσθη, ἀπεικασθεῖσα ταῖς ὁδοῖς ταῖς κυκλοειδέσι καὶ περιωδευμέναις. καθόλου γὰρ οὐδὲν ἡ περίοδός ἐστι, πλὴν ποιὰ σύνθεσις. εἰ γοῦν λυθείη αὐτῆς τὸ περιωδευμένον, καὶ μετασυντεθείη, τὰ μὲν πράγματα μενεῖ τὰ αὐτά, περίοδος δὲ οὐκ ἔσται. οἷον εἰ τὴν προειρημένην τὴν Δημοσθένους περίοδον ἀναστρέψας, εἴποι ὧδέ πως. συνεροῦ τούτοις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι: φίλος γάρ μοί ἐστιν ὁ υἱὸς Χαβρίου: πολὺ δὲ μᾶλλον τούτου ἡ πόλις, ᾗ συναγορεῦσαι με δίκαιόν ἐστιν: οὐ γὰρ ἔτι οὐδαμοῦ ἡ περίοδος εὑρίσκεται.

Aristoteles autem definit periodum sic. Periodus est dictio principium habens & finem: qui valde pulchre & decenter ipsum definijt: illico enim qui periodum dicit, patefacit quod alicunde inceptum est & desinere facit, & fertur ad aliquem finem. Quemadmodum cursores cum missi fuerint: etenim vnà cum illorum initio cursus apparet & finis. hinc & periodus appellata est, similis visa vijs rotundis & qua ambitum cōficiant: Ad summam enim nihil aliud periodus est, præter quàm qualis compositio. si igitur soluatur ipsius quod circumscriptum est, & aliter componatur,

ponatur,

ponatur, res quidem manebunt eædem: periodus autem non erit, ceu si prædicta aliquis Demosthenis periodo euersa sit aliquo modo dicat. συνερῶ τούτοις ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι· φίλος γάρ μοι ἐστὶν ὁ υἱὸς χαβρίου· πολὺ δὲ μᾶλλον τούτου ἡ πόλις, ᾗ συνειπεῖν με δίκαιόν ἐστιν: *non enim amplius periodus vlla in parte visitur.*

Non contentus Demetrius naturam periodi inuolutam euoluisse, affert etiam summi harum quoque rerum doctoris definitionem in iij. enim libro de arte dicendi Aristoteles hoc pacto periodum ipsam definit, addidit tamen illic non nulla, quæ aut ad distinguendam ipsam valent ab alijs, quæ continentur eodem genere, aut ad virtutem ipsarum, perfectionemque indicandam: inquit igitur vt tradit hic noster magister. Ambitus est locutio, quæ initium habet, ac finem. apud auctorem enim adiunctum statim superioribus est: oportere periodum finem à seipsa natum profectumque habere: nec non magnitudinem modicam, & quæ tanquam vno aspectu perspiciatur. priorem autem partem posuit, vt separaret ab oratione connexa: & tanquam continuatione quadam, serieque illigata: cuius orationis finis nullus, extremumque est, nisi cum res ipsa, quæ narratur ad finem peruenit: posteriorem verò, vt doceret modum etiam in ea fingenda seruari debere. quod nimis amplus circuitus, quia moram non paruam in se haberet: nec quasi vno aspectu totus posset perlustrari, iucundus non esset, nec facile perciperetur. Recitata igitur definitione Aristotelis Demetrius valde ipsam laudat; beneque & apte naturam eius patefactam esse docet, virtutes ipsius sigillatim explicans: ilico enim inquit qui periodum edit, indicat quod duxit principium alicunde: atque alicubi insistere debet, festinatque ad finem aliquem, veluti cursores carceribus dimissi. simul nanque cum eorum principio apparet finis extremumque cursus: simili enim hic quoque vtitur, vt rem obscuram, & quæ luminibus percipi nõ potest, declaret auxilio rei sæpe cognitæ atque oculis animaduersæ. Idem etiam probat causa explicata, cur ipsa ita nominata sit: affirmat enim periodum appellatam esse, quia instar sit viarum orbem conficientium ac circumactarum, putat igitur eos qui nomen id ipsis imposuerunt, animo vidisse, contemplatosque fuisse vias, quales ostendit: & quia similitudinem magnam illarum aspiciebat in his comprehensionibus, ideo hoc nomine, quod proprium est viarum, ipsas appellasse. Confirmans autem id inquit: nihil sane aliud esse periodum, nisi certam quandam compositionem verborum: non enim in verbis quibusdam, neque in eorum notionibus illa manet. quod à dissipatione ipsius: corruptioneque illius circuitus probat, dicens. Si nanque dissoluatur ipsius ille orbis: longeque alia verborum iunctura adhibeatur, res manebunt eædem: periodus vero dici non poterit. Disturbat autem trimembrem illam Demosthenis periodum immutato ordine sententiarum, cuius exemplo supra vsus fuerat, qua euersa, fractaque, addit nusquàm illic restare periodum; speciemque ipsius penitus absumptam esse. Nullum autem negotium est periodos elegantes quasque labefactare: perturbato enim orbe illo, tota res dilabitur. vt cum Cicero pro Milone, parem numero membrorum superiori, periodum illam conformarit, quæ non multo supra à me posita est, si, quod illic tertium, extremumque membrum est, primum ponatur, conuersio illa perierit.

Γένεσις δ' αὐτῆς ἥδε. τῆς ἑρμηνείας ἡ μὲν ὀνομάζεται κατεστραμμένη, οἷον ἡ κατὰ περιόδους ἔχουσα, ὡς ἡ τῶν ἰσοκρατείων ῥητόρων, καὶ γοργίου, καὶ ἀλκιδάμαντος: ὅλαι γὰρ διὰ περιόδων εἰσὶ συνεχῶν, οὐδέν τι ἔλαττον, ἤπερ ἡ ὁμήρου ποίησις διὰ ἑξαμέτρων: ἡ δέ τις διῃρημένη ἑρμηνεία καλεῖται, ἡ εἰς κῶλα λελυμένη, οὐ μάλα ἀλλήλοις συνηρτημένα, ὡς ἡ ἑκαταίου, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἡροδότου. καὶ ὅλως ἡ ἀρχαία πᾶσα παράδειγμα αὐτῆς. Ἑκαταῖος μιλήσιος ὧδε μυθεῖται.

τὰ δὲ γράφω ὥς μοι ἀληθέα δοκέει εἶναι· οἱ γὰρ Ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται, εἰσί. ὥσπερ γὰρ συνεφορημένοις ἐπ' ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἔοικε καὶ ἐπερριμμένοις, καὶ οὐκ ἔχουσι σύνδεσιν, οὐδ' ἀντέρεισιν, οὐδὲ βοηθοῦντα ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐν ταῖς περιόδοις.

Generatio autem ipsius haec. locutionis haec quidem nominatur tortuosa: seu quae periodis constat. quemadmodum est illa Isocratis scriptorum, & Gorgiae, & Alcidamantis, totae namque periodis continentibus conflatae sunt: non minus atque Homeri poesis hexametris, haec vero divisa locutio vocatur, quae in membra soluta est, non valde inter se apta, ut Hecataei, & plurima Herodoti, & demum prisca omnis exemplum ipsius: Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε μυθεῖται. τὰ δὲ γράφω, ὥς μοι ἀληθέα δοκέει· οἱ γὰρ Ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονταί, εἰσι: *tanquam enim coacervata membra illa videntur, ac temere coniecta, & non habentia communem iuncturam, neque mutuam fulturam, neque sibi opem ullam ferentia, quae omnia sunt in periodis.*

Hecateus Milesius sic fatur; hec autem scribo, ut mihi vera esse videntur. Grecorum enim sermones [illegible] et multi sunt, et ridiculi.

Quae sit fabrica coagmentatioque periodi se ostendisse primis verbis docet: hoc enim valet nunc γένεσις, idem inquam quod σύστασις. deinde partitur locutionem, caussam autem hanc habuit partiendi ipsam: duoque magnopere contraria inter se genera illius ostendendi, quod docere voluit verum usum huius comprehensionis, cum duobus e regione positis modis in ea tractanda peccari possit: & nimius n. ipsius usus molestus est, & nullus omni decore ornatuque caret. mediam igitur viam tenendam esse putat. in quo etiam sequitur institutum iudiciumque suorum Peripateticorum, qui illic quod rectum esset ac vitio vacaret, manere putabant. Hunc vero finem esse auctoris perspicitur ex illis verbis, quae infra posuit, δεῖ μήτε γὰρ δεῖ μηδ' hae enim aperiunt sensum animi illius & sunt quasi cōclusio totius huius disputationis de diversis duobus, & maxime inter se contrarijs generibus locutionis. alterā igitur esse dicit eam, quae vocetur Graeco vocabulo κατεστραμμένη, quia partes omnes habeat contortas & in orbem conversas, cuiusmodi est illa, quae pene tota periodis constat. Exemplo autem declarare volens, quae oratio κατεστραμμένη sit, huiuscemodi esse inquit illam, quae reperitur in scriptis Isocratis, & Gorgiae, & Alcidamantis: totae enim inquit constant periodis continentibus, & nulla alia forma dictionis interruptae, non minus quam Homeri poesis tota conflata est versibus hexametris, & nullo alio genere carminum temperata. Altera autem inquit Demetrius locutio vocatur διῃρημένη. quasi disiuncta, ac dissipata, quae in membra soluta sit, non valde inter se cohaerentia atque apta. Non valde vero apta ipsa vocans, indicare videtur non omnino membra illa disiuncta, ac dissipata esse posse, sed tantum in illis non apparere connexionem nodumque illum, qui est in periodo. Exemplo vero hanc quoque monstrans, priscorū auctorum monumenta iubet nos adire. Hecataei nanque totam historiam, ac maiorem partem Herodoti: demumque antiquam omnem locutionem huiuscemodi esse inquit. Cicero quoque testatur hoc bono caruisse priscos illos Graecos, qui apte membra orationis coagmentare non didicerint. Cum enim in oratore orationes Catonis celebraret, fatetur hoc in illis merito desiderari potuisse, quod tamen purgat: vitium id illius aetatis fuisse significans: veniaque maiore Catonem dignum esse, quia quod ipse praestare non potuit, primis etiam illis Graecis, qui postea multum in eo valuerint, negatum fuit, nam sine dubio intelligi periodos, cum inquit, quasi remedium illi malo adhuc adhiberi posse significans. Ipsa verba compo-

ne & quasi coagmenta, quod ne Græci quidem veteres factitarunt, iam neminem anteponas Catoni. Ponit etiam Demetrius initium Hecatæi librorum, cum indice ipso, ac nomine auctoris, vt manifesto id deprehendi possit. illo autem accusantur Græci, vt mendaces in historia. cuius criminis insimulantur etiam ab Herodoto. vnde illi, eos qui incolebant Asiam Græcos parum sibi vitis Græcis æquos fuisse quere bantur: nec destiterunt, indicatis multis locis, ostendere Herodotum maleuolum fuisse, & inuidisse gloriæ ipsorum. Quod vero ad patefaciendum id, quod Phalereus vult, facit, liquido intelligitur membra illa dissipata esse. primum enim penitus separatum est: nec vlla parte hæret inferioribus. Secundum eodem pacto seiunctum est. quod de tertio quoque verè affirmari potest, quamuis particula, qua causam alicuius rei afferimus, copulari cum proximo superiore membro videatur. Demetrius autem ipse statim id demonstrat, tradens videri membra illa tãquam coaceruata, temereque aliud supra aliud coniectum. addidit enim non sine causa ἀτεχνῶς, quod tanquam reddidi: neque enim ex his rebus, quæ corpus non habét, verè aceruus effici potest: neque propriè iaci aliquo illæ dicuntur, valere vero hoc Græcis ἀτεχνῶς, & Latinis tanquam, aptaque ambo esse ad translationem duriorem leniendam, apertum est. de quo supra non longe ab initio libri disputaui; quamuis illic non eadem omnino particula visus est, sed pari tamen. inquit enim ἐπ' ἀλλήλοις ἐρριμμένοις. statimque, quod rem explicaret, adiunxit ipsa illa membra nullam præ se ferre iunctionem, neque se mutuo sustinere, aut opus demum aliquid sibi vltro citroque afferre. quæ omnia in comprehensionibus, periodisque fiunt.

Ἔοικε γοῦν τὰ μὲν περιοδικὰ κῶλα τοῖς λίθοις τοῖς ἀντερείδουσι τὰς περιφερεῖς στέγας καὶ συνέχουσι: τὰ δὲ τῆς διαλελυμένης ἑρμηνείας, διερριμμένοις πλησίον λίθοις μόνον, καὶ οὐ συγκειμένοις.

Similia igitur sunt periodorum membra lapidibus fulcientibus rotunda tecta & illa continentibus: membra vero locutionis dissolutæ iactis propè solum lapidibus, & non constructis.

Adhuc magis explanare rem volens Demetrius imagine vtitur, quæ ponit ante oculos discrimen, quod versatur inter vtraque membra, aitque membra periodorum similia esse lapidibus sustinentibus rotunda domicilia, ac tecta, iunctioneque illa tenentibus. contra solutæ orationis membra lapidibus similia temere obiectis in eundem locum, atque hoc tantum communionis habentibus, quod propinqui inter se sint, ordine tamen, rectaque compositione careant. Non sine causa autem, cum firma, stabiliaque in primis ædificia significare vellet, inquit περιφερεῖς στέγας. rotunda nanque ipsa solidiora sunt, faciliusque resistunt quibuscunque iniurijs. vnde Romæ sacella vetusta, quæ tanto temporis spatio permanserunt, eius formæ sunt. cum plurima, quæ parum intelligentibus firmiora videri potuissent, alia forma prædita, iam diu collapsa sint.

Διὸ καὶ περιεξεσμένον ἔχει τι ἡ ἑρμηνεία ἡ πρὶν καὶ εὐσταλές, ὥσπερ καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα, ὧν τέχνη ἐδόκει ἡ συστολὴ καὶ ἰσχνότης: ἡ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἑρμηνεία τοῖς Φειδίου ἔργοις ἤδη ἔοικεν, ἔχουσά τι καὶ μεγαλεῖον καὶ ἀκριβὲς ἅμα.

Vnde & edolatum habet quiddam superior locutio, & leue. quemadmodum & vetera simulachra, quorum ars videbatur contractio, & tenuitas: eorum vero qui secuti sunt locutio, Phidiæ operibus iam similis est, habens quiddam & amplum & exquisitum simul.

Vnde inquit, superior, vetusque locutio quippiam in se habet parum edolatum, ac rude; nec non tenue & quasi ad iter expeditum remotumque ab omni pompa, cuiusmodi sunt etiam antiqua simulacra. signorum enim vt addit. eorum ars: omneque studium opificis videtur esse contractio, ac tenuitas. Oratio vero inquit scriptorum, qui successerunt illis, ac tempore consecuti sunt, ad eam perfectionem venit, vt operibus iam statuisque Phidiæ similis sit, cum in se habeat magnificum, atque amplum quippiam: nec non eodem tempore exquisitum. Quod narrat similis loco: illustrareque ratione hac volens id, quod præcipit. priscos illos opifices, & qui statuas, simulacraque conficerent, delectari solitos esse gracilitate corporum: in eaque existimasse summam artem manere: cum inferiores, vt erant in omni re grandiores perfectioresque, ita etiam adiunxissent operibus suis amplitudinem, idem ego arbitror hac ætate, & in eadem arte, & in pictura contigisse: cum enim cognitis iam damnatisque erroribus primorum illorum, qui has artes extinctas penitus in lucem reuocarunt, maiore artificio scientiaque quidam ipsas tractassent, & ipsi tamen tenuitatem sequebantur: exiliaque simulacra illa sua, atque opera fingebant. exorti autem postea sunt perfecti iam & omni virtute cumulati, qui pleniora magisque veris respondentia ipsa conformarent: ita arduum ac difficile est subito emergere: & iisdem itineribus omni tempore ad summum ascenditur. Περιεξεσμένην, verbo translato ab opificibus signorum; significat, leuiter expolitum. ξέειν enim valet scalpro veri, ac lapidem polire; vnde ξόανα signa ipsa, simulacraque appellata fuere. περιξέειν igitur non summum artificium adhibere in aliquo opere, sed summas tantum partes edolare. Εὐσταλὴς vero significat nõ magnifica veste, sumptuosaque ornatum, sed tenui vestimento, angustoque indutum; & quod ad iter faciendum accommodatum sit. Cum omnem hunc locum (vt opinior) accurate explicuerim, restat nunc videre, quid alij quidam de hac re senserint: & an eandem locutionis diuisionem probauerint. Aristoteles igitur primo, qui ipsius auctor, princepsque fuisse videtur, cum & ipse duo genera locutionis fecerit, in altero eorum nominum, quibus ipsa appellauit, diuersus ab hoc nostro magistro est, cum in rebus ipsis mirifice inter eos conueniat. quam enim διῃρημένην Demetrius vocat, ipse εἰρομένην appellauit: nec enim dissentire ipsos putandum est, quia vtuntur (nisi fallor) in eadem re ostendenda, nominibus, quę tota regione inter se discrepare videntur. à Demetrio enim vsurpata vox manifestò valet, diuisa & diiuncta: ab Aristotele verò cõnexa, & quasi vincta: vidit enim Aristoteles locutionem eam, quę diuisa, & tanquàm soluta erat, alia ratione esse illigatam, & tanquam cathenæ cuiusdam instar: illa nanque coniunctionibus vinciebatur, quæ vnam ipsam reddebant: nec alio vllo communi vinculo vtebatur. vnde recte εἰρομένη ea de causa vocari potuit. Vtitur sanè alio loco Aristoteles eo nomine locutionem itidem intelligens, sed non solutam, ac dissipatam, verum comprehensione inclusam. inquit enim infra. τῆς δὲ ἐν κώλοις λέξεως ἡ μὲν διῃρημένη ἐστὶν, ἡ δὲ ἀντικειμένη. vocat autem illic locutionem ἐν κώλοις, quæ membris illis sustinetur, quæ conficiunt ambitum. nollem igitur, vt libere loquar, Demetrium, cum sequatur in re ipsa Aristotelem, ac ne latum quidem vnguem ab eius sententia discedat, nomina immutasse: gignere namque hoc potest erroris aliquid, ac sine dubio confundit, permiscetque hanc disciplinam, quam ipse ornare conatur, ac totis ingenij viribus expolire.

Δοκιμάζω καὶ δὴ ἔγωγε μήτε περιόδοις ὅλον τὸν λόγον συνείρεσθαι, ὡς ὁ Γοργίου: μήτε διαλελύσθαι ὅλον, ὡς τὰ ἀρχαῖα. ἀλλὰ μεμῖχθαι μᾶλλον δι' ἀμφοτέρων: οὕτω καὶ ἐγκατάσκευος ἔσται, καὶ ἁπλοῦς ἅμα, καὶ ἐξ ἀμφοῖν ἡδύς. καὶ οὔτε μάλα ἰδιωτικὸς, οὔτε μάλα σοφιστικός. τῶν τε γὰρ πυκνὰς περιόδους λεγόντων, οὐδ' αἱ κεφαλαὶ ῥᾳδίως ἑστᾶσιν, ὡς ἐπὶ τῶν οἰνωμένων: οἵ τε ἀκούοντες ναυτιῶσι διὰ τὸ ἀπίθανον: ποτὲ δὲ καὶ ἐκφωνοῦσι τὰ τέλη τῶν περιόδων προειδότες καὶ προαναβοῶσι.

Probo

Probo enim ego neque periodis his totam orationem connectere: vt est Gorgię oratio: neque dissolutam esse totam, vt sunt prisca, verum mixtam esse potius ex ambobus: sic enim & arte fabricata oratio erit, & simplex simul, & ex vtrisque iucunda. & neque valde vulgaris: neque valde exquisita. Eorum qui crebras periodos dicunt, neque etiam capita facile stant, vt in uinolentis. & qui audiunt nauseant, quia alienum id est à persuadendo: quandoque etiam edunt fines periodorum, cum prouideant illos, & prius clamitant.

Quid sui iudicij sit de optimo genere dicendi: quamque orationem maxime perfectam putet, nunc ostendit: declaratis enim duobus ipsius generibus contrarijs inter se, inquit neutrum perpetuo vsurpatum à se probari, sed medium quoddam inter illa: ex ambobusq; temperatum. primum autem reijcit locutionem totam connexam ex periodis. cuiusmodi erat Gorgię Leontini oratio. deinde quæ tota soluta, ac dissipata sit; cuiusmodi erat antiqua illa, ac prisca. quibus repudiatis, si sine modo vsurpatæ sint, aperit quam rectam luculentamque putet. permixtam autem ex illis huiuscemodi esse inquit: subitoque bona ipsius explicat, nec multo post mala itidem, vitiaq; illarũ patefacit. inquit igitur: sic enim & arte aliqua elaborata erit, & simplex simul: erunt enim in ea certæ partes, quæ curam, industriamq; artificis redolebunt. aliæ autem non tanto studio concinnatæ, nullam industriam præ se ferent. addit quoque ex varietate hac, illam etiam iucundã futuram ijs, qui audiunt: nihil enim est quod tantopere delectet: pellatq; fastidium ex omni re quantopere mutatio ipsa, & non semper idem. nec posse videri eandem valde abiectam, ac vulgarem, qualis est sermo imperitorum affirmat: nec valde itidem sophisticam, id est non factam ad imitationem orationis sophistarum, qui infinitum studium, in cõponenda, ornandaque oratione ponebant. eorum nomina supra posuit: illi enim sunt nominati sophistę. Quæ sequuntur pertinent ad vitia incommodaque, quæ in se habent continuatæ periodi, significanda: tria autem affert, quorum primum cernitur in persona oratoris. reliqua duo, ij, qui audiunt diuersa ratione affinia culpæ esse ostẽdunt. inquit igitur ne capita quidem facile manere eorum, qui frequẽtes periodos edunt, quod in actione turpissimum est. Cicero in ij. libro de legibus, cum de sui temporis cantibus, teneris ac fractis, loqueretur, huiuscemodi etiã quippiam inde fieri declarauit. ait enim. Illa quidem, quæ solebant quondam compleri seueritate iucunda Liuianis, & Næuianis modis, nunc vt eadem exultent; ceruices, oculosque pariter cum modorum flexionibus torqueant? Motum autem eum ineptum indicare volens Phalereus, simili vtitur: aitque idem illis accidere, quod vinis plenis ac temulentis vsu venire perspicitur. quatiunt enim continẽter capita: vt autem qui ita dicunt motu corporis peccant, ita etiam qui audiunt inquit satietate, fastidioque non paruo afficiuntur propter similitudinem: neque enim verisimile est quempiam ita fingere posse orationem sine ingẽti cura, quod est remotum valde, & alienum à persuadendo. Addit etiam eosdem illos aliquando pronuntiare clausulas, exitusque periodorum. vt qui prouiderant animo, quo res peruentura sit: & ante illos ipsos oratores clara voce edere.

Τῶν δὲ περιόδων αἱ μικρότεραι μὲν ἐκ δυοῖν κώλοιν συντίθενται: αἱ μέγισται δὲ ἐκ τεττάρων. τὸ δ' ὑπὲρ τέτταρα, οὐκ ἔτ' ἂν εἴη ἐντὸς περιοδικῆς συμμετρίας.

Periodorum autem minores quidem ex duobus membris constant: maxime autem ex quatuor: quod super quatuor est, non amplius intra iustam mensuram periodi manet.

Cum sensum animi sui de perfecta locutione indicarit: ac quid boni habeant periodi maliq́;, si modice contraque vsurpentur, docuerit, mensuram nunc ipsarum, ac partium numerum declarat, breuiores enim inquit ex duobus membris cōstant: longissimæ autem maximeque ex quattuor. quem modum, qui transire vellet, vt ex quinque sex ve membris ambitum conficeret, peccaturum non mediocriter ait: neque intra terminos iustæ periodi mensurę ipsum vllo modo mansurum. Quamuis enim oratores aliquando multo maiorem numerum membrorum, antequam plenam integramque sententiam concludant, in oratione ponant: & si tunc illic vmbra quædam visitur periodi: est enim eo loco sine dubio circuitus quidam & gyrus, nō tamen vult vllo pacto Demetrius illum vocari posse periodum. quia superat iustam, debitamq́; mensuram verę comprehensionis: periodus enim est modica quædam comprehensio sententiarum, vel vna potius sententia: eademq́; elegans tota, ac venusta. quæ cum terminum illum transit; prolixiorque quàm oporteat, fit, amittit eum leporem ac suauitatem: Non est enim putādum imponi semper legem oratoribus, vt cogant id, quod cogere volunt, intra angustos illos cancellos: aliquando enim materia id non patitur, largioremque campum desiderat, vt omnia quę proſunt illi tempori, edantur. Exempla huius compositionis deesse non possunt. vt autem alia nunc omittam, principium orationis, quam habuit M. Tullius ad Quirites post reditum, huiuscemodi est: multa enim, multaque ante quàm absoluisset, quod dicebat, prolata sunt: constatq́; manifesto ipsum multo maiore numero membrorum, quàm ferat legitima periodus. Sed etiam prooemium pro Milone speciem quandam eiusdem rei retinet: quis enim nō videt ante illud, Tamen hæc noui iudicij noua forma terret oculos, suspensa omnia & inchoata esse. Arbitror autem, cum hoc videret Demetrius: intelligeretq́; posse aliquos in hac re peccare, ea de causa sedulo hoc pręcepisse: testatiq́; voluisse, non esse illas coagmentationes membrorum, quamuis illic circulus quidam, ambitusq́; perspiciatur, periodos.

Γίνονται δὲ καὶ τρίκωλοί τινες· καὶ μονόκωλοι, ἃς καλοῦσιν ἁπλᾶς περιόδους· ὅταν γὰρ τὸ κῶλον μῆκός τε ἔχῃ καὶ καμπὴν κατὰ τὸ τέλος, τότε μονόκωλος περίοδος γίνεται, καθάπερ ἡ τοιάδε, Ἡροδότου Ἁλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, καὶ πάλιν, Ἡ γὰρ σαφὴς φράσις πολὺ φῶς παρέχεται ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις. ὑπ' ἀμφοῖν μέντοι συνίσταται ἡ ἁπλῆ περίοδος, καὶ ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ ὑπὸ τῆς καμπῆς, τῆς περὶ τὸ τέλος· ὑπὸ δὲ θατέρου οὐδέποτε.

Fiunt autem & trimembres quedam: & vnius membri, quas vocant simplices periodos: quando enim membrum longitudinem habuerit, & flexionem in extremo, tunc vnius membri periodus fit. Quemadmodum hæc. Ἡροδότου Ἁλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. *& iterum.* ἡ γὰρ σαφὴς φράσις πολὺ φῶς παρέχεται ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις. *Ex ambobus sane constat simplex periodus, & ex longitudine, & ex flexione prope finem: ab altero autem nunquam.*

Hec est explanatio historie Herodoti Halicarnassei. Clara enim locutio multum lucem affert mentibus audientium.

Cum autem meminisset tantum ambituum, & ex duobus, & ex quattuor membris constantium, adiungit inueniri quoque quasdam, quæ tria membra habeant. Sed non nullas etiam, quę singulis membris constent, reperiri testatur, vocatæque ea de causa sint simplices periodi; ipse illas ἁπλᾶς nominat: Aristoteles easdem diuerso nomine, cuius tamen eadem vis notioque fit, ἀφελῆ appellat. Quid autem requiratur, vt existat hic simplex ambitus, accurate declarat. ait enim cum ita conformatum membrum fuerit, vt longitudinem habeat, atque in extremo flexionem, tunc nasci periodum hanc vnico membro constantem. Cum autem Aquila, qui scri-

psit

pse de luminibus ijs orationis, quæ vocantur σχήματα, dissenserit à iudicio duorum horum: dixeritque se non videre quemadmodum periodus cognominetur, quæ ex vnico membro constet, quod ipse fatetur se non vidisse, alij multi nullo negotio perspicient: præsertim cum diligenter hoc monstrarint nostri hi optimi auctores, & quasi manum ad illud intenderint. duo enim sunt, quę id efficiunt id est prolixitas membri, & tanquam orbis ille. Quotiescunque igitur videmus membrum, quod excedat iustam mensuram, cuiusque extremum cum initio quodam modo coniunctum sit, tunc asseuerare possumus simplicem ambitum illum esse, neque enim hæc reperiuntur in vulgaribus membris. Exemplo ipsam ostendere volens Demetrius, vsus est initio historiæ Hecatæi. quo etiam non longè à principio huius libri in declarãdo membro, quod totum, vniuersamque sententiam contineret, vsus fuerat. Sed aliud etiam adiungit, cuius sententia hæc est. nomen vero auctoris dicere non possum. Apertam, dilucidamque orationem magnum lumen afferre mentibus eorum, qui audiunt. positis autem his duobus exemplis, tradit quæ requirantur in constituenda simplici periodo, quod supra à me explicatum est.

Ἐν δὲ ταῖς συνθέτοις περιόδοις, τὸ τελευταῖον κῶλον μακρότερον χρὴ εἶναι, καὶ ὥσπερ περιέχον καὶ περιειληφὸς τὰ ἄλλα: οὕτω γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἔσται καὶ σεμνὴ περίοδος, ἐς σεμνὸν καὶ μακρὸν λήγουσα κῶλον. εἰ δὲ μὴ, ἀποκεκομμένη καὶ χωλῇ ὁμοία, παράδειγμα δ' αὐτῆς τὸ τοιοῦτον. Οὐ γὰρ τὸ εἰπεῖν καλῶς, καλόν. ἀλλὰ τὸ, εἰπόντα, δρᾶσαι τὰ εἰρημένα.

In compositis autem periodis, vltimum membrum longius oportet esse, & tanquam continens & amplectens alia: sic enim magnifica erit & honesta periodus, in honestum & longum desinens membrum: sin, incisæ & claudæ similis: exemplum autem ipsius est tale. Οὐ γὰρ τὸ εἰπεῖν καλῶς, καλόν: ἀλλὰ τὸ, εἰπόντα, δρᾶσαι τὰ εἰρημένα.

Cum iam docuerit omnia, quę ad simplices ambitus pertinent, redit ad concretas, ac pluribus membris cõstantes, explicandas. compositę vero ipsæ, iunctęq; nunc appellantur, vt à simplicibus separentur. præcipit igitur vt in illis fingendis extremum membrum longius efficiatur. huiuscemodique sit, vt tanquam complectatur, contingatque in se reliqua. cuius rei, si seruetur, statim vtilitatem declarat, tradens ita futuram conuersionem, ac periodum magnificam, & plenam grauitatis. sed eius etiam granditatis causam, originemque demonstrat addens. cum desinat ac terminetur in grandi, longoque membro. quod si negligatur inquit hoc præceptum, erit periodus trunca, extremaque parte debilis, demumque claudæ similis. Elegans autem exemplum posuit periodi rectè cõformatæ, atque omnibus numeris absolutæ. videtur vero edita in aliquem, qui cum non efficeret: nec ad exitum perduceret, quæ rectè dixisset, putaret tamen se rem præclaram fecisse, ac magna laude dignam. negat enim id pulchrum esse: cum integrę veræque laudi obtinendæ absolutio consiliorum illorum requiratur. in hæc autem verba, vt auctorem iudicare possim, non memini me vnquàm incidisse apud veterem vllum scriptorem. Quod verò hic supra à Demetrio pręceptum est, Ciceroni quoque cognitum ac probatum fuit: nec mirum: ab ijsdem enim doctoribus ambo ipsa accipiebant, id est Aristotele, ac Theophrasto. quod illic quoq; à Cicerone significatũ est. in iij. enim libro de oratore, de articulis, membrisq; disputans (κῶλα autem intelligebat) inquit. Quæ si in extremo breuiora sunt, infringitur ille quasi verborum ambitus: sic enim has orationis conuersiones Gręci nominant. Quare aut paria esse debent posteriora superioribus. extrema primis: aut, quod etiam est melius & iocundius, longiora. Atq; hęc quidem ab ijs philosophis, quos tu maxime diligis, Catule, dicta sunt.

Τρία δὲ γένη περιόδων ἐστὶν. ἱστορική, διαλογική, ῥητορική. ἱστορικὴ μὲν ἡ μήτε περιηγμένη, μήτ' ἀνειμένη σφόδρα, ἀλλὰ μεταξὺ ἀμφοῖν. ὡς μήτε ῥητορικὴ δόξειεν καὶ ἀπίθανος διὰ τὴν περιαγωγήν: σεμνότητα ἔχουσα καὶ ἱστορικὴν ἐκ τῆς ἁπλότητος. οἷον ἡ τοιάδε. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται, μέχρι τοῦ Νεώτερος δὲ Κῦρος: ἑδραίᾳ γάρ τινι καὶ ἀσφαλεῖ καταλήξει ἔοικεν αὐτῆς ἡ ἀπόθεσις.

Tria autem genera periodorum sunt. historica, dialogica, oratoria. historica quidem, quæ neque circumacta: neque remissa vehementer: sed in medio ambarum. vt neque oratoria videri possit, & aliena à persuadendo propter circumactionem: honestatemque habens & historicum ex simplicitate: ceu hæc ipsa. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται, *vsque ad.* Νεώτερος δὲ Κῦρος. *Solidæ enim cuidam, & firmæ terminationi videtur similis ipsius clausula.*

Tres species inquit esse comprehensionum, quarum omnium cum eadē natura sit, discrepant illæ inter se orbe ipso atque eius perfectione. hæ nanque conuersionem illam. exquisitam habent: non nullæ eandem remissiorē. aliæ adhuc magis hebetem, atque obscuram. aptæ autem illæ finguntur materiæ ipsi, ac rebus, quæ tractantur. Sunt enim accommodatæ quædam studijs oratorum: quædam vero rerum gestarum scriptioni: reliquæ sermonibus his, ac colloquijs, qui à Græcis vocantur dialogi. Initium earum explicandarum dicit à periodo propria historiarum, quam mediā esse inquit inter illas duas. cum nec circumacta, neque remissa valde sit. minus autem rotundam ea de causa esse dicit, vt distincta sit ab oratoria, valeatq; ad persuadendum. quæ nanque orbem accuratum, ac circunductionem haberet, fide careret. quia tamen videtur postulari dignitas quædam, ac granditas, historiæ propria, in illa simplicitatem suam hoc ei afferre, præbereq; docet. Huiuscemodi autē esse inquit illam, quæ à Xenophonte in principio Anabasis conformata est, cuius exemplo supra quoque vsus fuerat. initio vero ipsius & fine indicato, declarat nō sine causa dictum à se esse, grauitatem in ea requiri: id enim in hac manifestò perspici. nam cum terminare ipsam auctor vellet, deposuit in stabili firmaque clausula, & quæ in lubrico nullo modo versetur, sed contra ab omni casu tuta sit.

Τῆς δὲ ῥητορικῆς περιόδου συνεστραμμένον τὸ εἶδος καὶ κυκλικόν: καὶ δεόμενον στρογγύλου στόματος, καὶ χειρὸς συμπεριαγομένης τῷ ῥυθμῷ. οἷον τῆς. Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν. σχεδὸν γὰρ εὐθὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἡ περίοδος ἡ τοιάδε συνεστραμμένον τι ἔχει, καὶ ἐμφαῖνον ὅτι οὐκ ἂν ἀπολήξειεν εἰς ἁπλοῦν τέλος.

Oratoriæ autem periodi contorta forma, & circularis, & quæ egeat rotundo ore, & manu, quæ vna cum numero circumagatur. ceu huius. Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: *ferme enim ilico à principio periodus huiuscemodi contortum quiddam habet, & quod ostendit, quod nullo modo desineret in simplicem finem.*

Cum historicam periodum explicasset, diuerso ordine, atq; initio ipsas appella-

rat,

rat, oratoriam periodum aggreditur. formamque ipsius conuersam exquisite esse tradit, atque orbicularem. nec non egere eandem affirmat rotundo ore: brachioque, quod vna cum ipsius numero circumagatur. qua oratoris actione si destituta sit, iniuriam quasi accipere videatur: nec posse satis pro dignitate pronunciari. ἐν μῷ igitur, vt ostendi, valet, quod postulat: vel potius flagitat, rotundum os. id quod etiam semper valere putaui idem verbum apud Aristotelem in iij. de arte dicendi, vbi de numeris disserens: heroique vim ac naturam explicans, in alijs de ipso hoc inquit. καὶ ἁρμονίας δεῖσθαι: significare enim voluit, vbi non est harmonia, non apte ipsum poni posse. Exemplo autem huius vtitur trimembri periodo Demosthenis, edito in principio orationis aduersus Leptinem. quod supra quoque posuit. de illo verò postea inquit. Ferè primis statim verbis prolatis: à principioque periodum hanc præ se ferre quippiam conuersum, & quod ostendat nullo modo se terminaturum in simplici aliquo fine atque humili, sed exitum ipsius futurum amplum atque elegantem.

Διαλογικὴ δέ ἐστιν ἡ περίοδος, ἡ ἔτι ἀνειμένη καὶ ἀπλουστέρα τῆς ἱστορικῆς. καὶ μόλις ἐμφαίνουσα ὅτι περίοδός ἐστιν, ὥσπερ ἡ τοιάδε. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ, μέχρι τοῦ, Ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες. ἐπέρριπται γὰρ ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἐφ' ἑκατέρῳ ἕτερον, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλελυμένοις λόγοις: καὶ ἀπολήξαντες, μόλις ἂν ἐννοηθεῖμεν κατὰ τὸ τέλος ὅτι τὸ λεγόμενον περίοδος ἦν. δεῖ γὰρ μεταξὺ διῃρημένης τε καὶ κατεστραμμένης λέξεως, τὴν διαλογικὴν περίοδον γράφεσθαι, καὶ μεμιγμένην ὁμοίως ἀμφοτέραις. περιόδων μὲν εἴδη τοσάδε.

Dialogica autem periodus est, quæ adhuc remissa, & simplicior historica. & vix ostendens quod periodus est, quemadmodum talis. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ. *vsque ad,* Ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες: *iacta enim sunt inuicem aliud super aliud membra: quemadmodum in dissoluta oratione. & cum desierimus, vix intelligemus in fine, quod id quod dicitur periodus est: oportet enim in medio distinctæ & contortæ locutionis, dialogicam periodum scribi: & mixtam esse similiter ambabus. Periodorum quidem species tot.*

Ad tertiam periodum, explicatis iam duabus, quæ sola restat, venit. illa autem est, qua in sermonibus accuratioribus vtuntur. esse verò dicit eam magis adhuc remissam: simplicioremque historica periodo, ac nisi quis diligenter attẽdat, non cogniturum conuersionem eam esse, quod quæ sit aperte non indicet. exemplum huiuscemodi periodi esse, inquit, primam partem pulcherrimi operis Platonis, quod scripsit de republica: in qua narrat se descendisse in Piræum, vsque ad verba. Vt qui nunc primum festos illos dies agunt, causam autem statim afferens difficultatis illius ait. membra enim ita in ea coniecta sunt, vt alterum super alterum incidisse, non arte quadam illa inter se compacta videantur. vt in oratione dissoluta fit. addit autem, ad eius languorem magis explanandum aptum. Et cum ad exitum eius peruenerimus, vix intelligere poterimus in extremo, quod editum est, periodum extitisse: decet enim conuersionem hanc aptam sermonibus his, scribi stilo illo, qui medius est inter dissipatam, ac conuersam locutionem: ac temperatam esse pari modo ambabus illis. Adiunxit autem, quibus declararet absolutam esse hanc disputationem: tot enim, quot traditæ sint, dicit esse species periodorum. nunc enim εἴδη proprie vocat, quod initio appellarat γένη.

Γίνονται δὲ καὶ ἐξ ἀντικειμένων κώλων περίοδοι: ἀντικειμένων δὲ ἤτοι τοῖς πράγμασιν, οἷον Πλέων μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς θαλάσσης: ἢ ἀμφοτέροις, τῇ τε λέξει καὶ τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ ἡ αὐτὴ περίοδος ὧδε ἔχει.

Fiunt autem & ex oppositis membris periodi: oppositis autem siue rebus, vt. πλέων μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς θαλάσσης. *vel ambobus, locutioneq; & rebus. quemadmodum eadem periodus se sic habet.*

Quod ad ornatum concinnitatemque periodorum facit. constituta iam natura earum, generibusque explicatis, tradit confici etiam periodos, quæ habeant membra inter se contraria. nam inueniri periodos, in quibus contraria contrarijs non opponuntur, manifestum est: quas certe ipse supra exempli causa posuit, hoc nõ habuerunt. vnde ipse copulam addidit, cum hac re discrepantes ab illis tractare vellet: existimauit enim eas animaduersas, & notas esse. cum igitur nunc explicare aggrediatur has, in quibus contrarij aliquid est atque oppositi, vno tempore docet opponi membra inter se pluribus modis. nunc enim res inter se contrariæ sunt; nunc verba: quandoq; etiam simul & res ipsæ ac verba. primum autem aggreditur eam; in qua res contrariæ continentur in membris. quam luculento exemplo illustrat accuratissimi scriptoris: sumpsit enim locum è Panegyrico Isocratis, vbi de ingentibus copijs Xerxis loquitur, cum in Græciam inuasit. Cicero in ij. de finibus conatum opulentissimi regis commemorans, eandem figuram seruauit, expressam ex eo auctore, quem semper valde amauit: ait enim maria ambulauisset: terram nauigasset. in ea enim liquido intelligitur id seruatum. nauigare enim & ambulare res contrariæ sunt: vt terra, & mare: sic enim magistri dicendi contrarium accipiunt. antequam autem periodum eam explicet, in qua quidquid est contrarij in verbis tantum manet, aggreditur illam, cuius membra vtroque genere contrarij prædita sunt, & quod in rebus: & quod in verbis positum est. cum autem, vt supra fecerat, exemplo ipsam ostendere oporteret, inquit. Verba enim Græca ponam vt melius perpendi possint, cum in illis, nisi fallor, scrupulus aliquis sit ὥσπερ ἡ αὐτὴ περίοδος ὧδε ἔχει. Diu verò in hac opinione fui vt exemplum defecerit, relictum errore librarij alicuius, quem postea ceteri secuti sint, quod quum ex ijsdem verbis constaret aliquãtulum immutatis, putarit illa abundare. nisi aliquis credat ita locum accipiendum esse. vt dixerit. Cuiusmodi est eadem hæc periodos nulla re variata, sed relicta vt est. quod tamen mihi duriusculum videtur: præter quàm quod non video illic cõtrarij aliquid in nominibus. præterea diligentia tam politi scriptoris postulare videbatur, vt distincta exempla poneret. si nanque in eadem comprehensione vtraque oppositio posita sit, confundatur qui legit necesse est. Quod si, destituti ope integri libri, experiri velimus an possimus ita conformare membra, vt vtriusque concinnitatis exemplum illic maneat, videndum est; an ita potuerit ipse Phalereus variasse πλέων μὲν διὰ τῆς χέρσου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς ἁλός: tunc enim, vt prius, res ipsæ rebus contrariæ erunt: eodemque tempore verba verbis opponentur: χέρσος enim & ἅλς, cum paria similiaque sint, intelligentur studiose ita collocata esse: eregioneque posita speciem habent contrariorum. ita in mentem mihi venit, vt corrigerem hoc membrum. si mendum fortè hic aliquod subest, vt arbitror.

Κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα μόνον ἀντικείμενα κῶλα, τοιάδε ἐστὶ, οἷον ὡς ὁ τὴν Ἑλένην παραβαλὼν τῷ Ἡρακλεῖ φησιν, ὅτι Τοῦ μὲν ἐπίπονον καὶ πολυκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησε: τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν: ἀντίκειται γὰρ καὶ ἄρθρον ἄρθρῳ, καὶ σύνδεσμος συνδέσμῳ, ὅμοια ὁμοίοις: καὶ τἄλλα δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. τῷ μὲν ἐποίησε, τὸ κατέστησεν. τῷ δ' ἐπίπονον, τὸ περίβλεπτον. τῷ δὲ πολυκίνδυνον, τὸ περιμάχητον: καὶ ὅλως, ἓν πρὸς ἕν, ὅμοιον παρ' ὅμοιον, ἡ ἀνταπόδοσις.

+ vestro ad genus.
Illi quidem laboribus, et periculis plenam vitam statuit,
huius vero admirationi, et pugnae expositam naturam constituit.

In nominibus autem tantum opposita membra, huiuscemodi sunt. Vt qui Helenã Herculi contulit, inquit. quod τῷ μὲν ἐπίπονον καὶ πολυκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησεν· τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν: *opponitur enim & articulus articulo, & copula copulae, similia similibus: & alia vtique eodem modo. illi quidem* ἐπίπονον, *illud* περίβλεπτον. *illi autem* πολυκίνδυνον, *illud* περιμάχητον. *& demum, vnum ad vnum, simile ad simile, redditio.* +

Duobus iam modis traditis, quibus contraria contrarijs in membris periodorum opponuntur, ad tertium, qui reliquus est, transit. ille vero est cum rerum earum naturae nullo pacto inter se repugnans; in verbis tamen perspicitur quiddam, quod speciem habet contrarij. Illustri autem exemplo eum declarat, accuratecque ipse veritatem ipsius exempli, sedulitatemque auctoris ostendit. Isocrates vero fuit, qui Helenam cum Hercule contulit, in eo ipso libro, quo Helenam ornauit, accepit igitur Demetrius inde comprehensionem bimembrem; docetque in ea; & articulum articulo, & copulam copulae respondere; & eodem pacto reliqua omnia verba, vnum ad vnum (vt inquit) referetur: simileque ad simile, quae redditio, est alligatioque partium tantopere expetita, magnũ ornatum afferens orationi. Huiuscemodi etiam est comprehensio illa Ciceronis de aruspicum responsis, in re atroci exponenda: Clodioque vulnerando. Conniuentis illos oculos abaui tui magis optandos fuisse, quàm hos flagrantis sororis; quamuis nunc conniuentes: nunc flagrantes oculi, re, non verbo, videantur esse contrarij. Sunt tamen & ipsi contrarij ea ratione, qua declaratum est: hic enim quoque & pronomen pronomini respondet, & flagrantis, accusandi casu positum, superiori nomini conniuentis. nec non sororis patrio casu, eodem casu prolato nomini abaui; non tamẽ omnino ordo seruatus est vt in Isocratea illa. preter quàm quod idem verbum vincit hec membra, cum illic duo diuersa in extremo posita sint, quae propter similitudinem sibi respondent, vnde Graeca periodos exquisitior putanda est, atque omnibus numeris absolutior. Preclaris autem ac perfectis vsus quoque Cicero est, praesertim, vt ipsemet ostẽdit in quinta accusationis. cum inquit. Conferte hanc pacem cum illo bello, huius praetoris aduentum cum illius imperatoris victoria, & quae sequuntur, concinnitatis atque elegantiae plenissima. Hec igitur Graeci magistri dicendi, vocant ἀντιθέσεις, siue ἀντίθετα, quam Dionysius aliquando ita ipsa appellauit. Cum autem Cicero dicat, ἀντίθεσιν exprimere volens, cum contrarijs opponuntur contraria, videndum est an recte verba, quae è regione stant contraria semper dici possint, cũ in genere hoc ἀντιθέσεως quando scilicet nomine tantum illa opponuntur, similia potius similibus respondeant. quae res habet in se speciem repugnantiae, similia autem illa esse inter se plane intelligitur: nam & numerus syllabarum par est, & conformatio ipsa verborum. Praeterea hoc aperte testatur Demetrius, cum in explicanda cõprehensione Isocratis, & articulum articulo, & copulam copulae respondere ostendit. addidit enim ὅμοια ὁμοίοις: nec non infra ceteris partibus inter se comparatis, in omni ambitu id diligenter seruatum esse docens, ait. ἓν πρὸς ἕν, nec me tamẽ fallit Aristotelem verba ipsa, quae ἀντίθεσιν faciunt, dicere contraria. verum ille videtur membra ἀντικείμενα appellare. in quibus tantum verba posita sunt reipsa contraria, non nomine tantum.

Ἔστι δὲ κῶλα, ἃ μὴ ἀντικείμενα, ἐμφαίνει τινὰ ἀντίθεσιν, διὰ τὸ τῷ σχήματι ἀντιθέτως γεγράφθαι, καθάπερ τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ τῷ ποιητῇ πεπαιγμένον ὅτι τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών· τὸ αὐτὸ μὲν γὰρ εἴρηται, καὶ οὐδὲν ἐναντίον· ὁ δὲ τρόπος τῆς ἑρμηνείας μεμιμημένος, ἀντίθεσιν τινὰ

πλανῶντι

τῷ αὐτῷ ἔοικεν, ἀλλ' ὅδε μοι ἴσως γελῶντι παρέθηκε τὴν ἀντίθεσιν, καὶ ἅμα σκώπτων τοὺς ῥήτορας.

Sunt autem membra, quæ, cum opposita non sint, ostendunt quandam oppositionem, quia figura opposite scripta sunt. veluti illud apud Epicharmum poetam ludentem editum, quod τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών: idem enim dictum est, & nihil contrarium. modus autem locutionis mixtus, oppositionem quandam erranti præ se fert. verum hic fortasse risum mouens sic opposuit, & simul irridens oratores.

Nunc quidem inter illos ego eram, nunc vero apud illos ego.

Admonet nos Demetrius, quod breui antea præceperat Aristoteles: inde enim totum hoc natum est, inueniri membra non nulla, quæ cum opposita inter se non sint, præ se ferunt tamen non nihil oppositionis, quia figuram retinent illius rei, ac scripta sunt vt antitheta ipsa tractari solita sunt. Exemplum autem ponere volens Demetrius adumbratæ huius, simulatæque oppositionis, eodem, quo Aristoteles, fertur: Epicharmi enim Siculi locum ambo citant, in quo ille lusit. Adiungit vero ille, nam Aristoteles cum affirmasset inueniri quasdam falsas ἀντιθέσεις, exemploque cuiusmodi forent, indicasset, verbum postea non addidit, idem omnino in posteriore membro, quod in priore dictum esse, ac nihil contrarium: verum inquit locutionis modus mixtus in animo eius, qui audit vagante, & errore quodam à veritate abducto, gignit speciem quandam oppositionis. Hic (vt opinor) sensus elici potest è Græcis verbis, nisi mendum illic lateat, quod aliquando veritus sum: nam sermo ipse mihi durus videtur. præterea non video illic mixtionis aliquid, aut temperamenti; vnde in mentem mihi quandoque venit legi debere pro μεμιγμένος, in quo verbo non paruus scrupulus est, μεμιγμένος: quod quamuis nulla auctoritate confirmatum, vtilitatis eorum, qui legunt, caussa, notum esse volui. Ita certe (nisi fallor) essent omnia planiora: dixisset enim elegans, & in præceptis dandis apertus auctor, modum illum orationis, qui modus adumbrasset, atque imitatus esset quandam antithesin, hoc posse in animo auditoris errantis. nam si attente audiret, non posset eum res fallere. πλάνην autem translato verbo ab erroribus corporis: homines enim errare, & huc, & illuc vagari proprie dicuntur, eleganter dictus est, qui audit, cum alio atq; alio mente fertur. Ita quoq; locutus est Sophocles in Oedipo tyranno ex persona ipsius regis docentis, se graue malum ciuitatis diu deflesse: ac multa animo versasse, vt inueniret viam aliquam salutis, inquit enim: ἀλλ' ἴστε πολλὰ μέν με δακρύσαντα δή, πολλὰς δ' ὁδοὺς ἐλθόντα φροντίδος πλάνοις. Sed infra quoque eodem pacto hoc ipsum verbum cepit Demetrius. Statim autem, de fine consilioque Epicharmi disserens, inquit. Verum hic fortasse risum mouere studens, conformauit huiuscemodi antithesin: falsam scilicet ac simulatam: eodemque tempore contemnens oratores: ac nimium eorum studium in huiuscemodi concinnitatibus consectandis exagitans. Facile autem credi potest hoc animo ipsum fecisse Epicharmum: nam Lucilium quoq; significauit Cicero, mutuatum personam Scæuolæ, non dissimilem huic rem in Albutio scite reprehendisse: nimium enim studium oratorum in componendis verbis: & tam minutam constructionem, nullo modo ferebant poetæ. præsertim qui eo studio tenerentur risum quacunque ratione possent excitandi, & aliorum leuia etiam peccata exagitandi.

Ἔστι δὲ καὶ παρόμοια κῶλα, ἅπερ παρόμοια μὲν τοῖς ἐπὶ τέλους, οἷον Δωρητοὶ πέλοντο, παράρρητοί τ' ἐπέεσσιν, ἢ ὡς ἐπὶ τέλους, ὡς ἡ τοῦ Πανηγυρικοῦ ἀρχή. Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. εἶδος δὲ τοῦ παρομοίου τὸ ἰσόκωλον, ὅταν ἴσας ἔχῃ τὰ κῶλα

vel hijs ipsis cura erat scire, non reprehensuros.

λαβὰς συλλαβάς, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ· Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον· οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων· ἰσόκωλον μὲν δὴ τοῦτο.

Sunt autem & assimilia membra, quæ quidem assimilia sunt ijs, quæ in principio, vt Δωρητοί τε πέλοντο, παράρρητοί τ' ἐπέεσσιν. *Vel vt in fine, vt Panegyrici principium.* Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. *Species autem assimilis est isocolum, cum pares habuerint membra syllabas, vt apud Thucydidem.* Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον· οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. *Isocolum enim iam hoc.*

Transit nunc ad alium ornatum periodorum explicandum, cum iam quomodo membra ipsarum opponi inter se dicantur ostendisset. vt enim membra ἀντικείμενα inter se dicuntur, ita quoque παρόμοια vocantur: quæ igitur huiuscemodi sint, & quot modis hæc similitudo gignatur, declarat, duo autem illi sunt: similia enim mēbra esse possunt, aut in principio, aut in extremo. Prioris modi exemplum ponit versum Homeri è nono libro Iliadis, pronuntiatum illic à Phœnice, suadēte Achilli, vt placaretur, acceptis muneribus, Agamemnoni: exposito more maiorum, qui donis semper & precibus flectebantur, cum grauiter etiam aliquibus irati erant. Alterius autem rationis, cum in extremis suis partibus similia membra sunt, exēplum est initium panegyrici illius, quem scripsit Isocrates: eadem enim illic est syllaba in fine vtriusque membri. Aristoteles quoque, vnde hęc sumpsit Demetrius, παρόμοια, vt res poscebat, illa vocat. Hermogenes vero in primo libro περὶ ἰδεῶν, vbi de pulchritudine locutionis disputat, πάρισα ea nominat, non suo, neque proprio ipsorum verbo appellans: pertinet enim hoc ad qualitatem membrorum indicandam, non ad quantitatem ipsorum ostendendam: philosophus sane id nomē reseruauit quantitati membrorum demonstrandæ, docens παρίσωσιν esse, cum membra sunt æqualia. cętera eadem sunt. nam in nomine tantum dissentit rhetor ille à Demetrio, & Aristotele: ipse enim quoque tradit fieri παρόμοια illas & in primis, & in postremis partibus membrorum. Cum autem exemplo indicare volens similitudinem in principio positam, vtatur loco Platonis hoc è symposio. παυσανίου δὲ παυσαμένου: addatque, se purgans illic Socrates, quod hanc concinnitatem orationis probauerit. διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οὑτωσί. animaduertendum est, an ceperit id verbum doctissimus scriptor, vt Hermogenes: equaliaque vocarit verba, quę verius similia dicta fuissent: an mensuram eorum spectarit: vt enim similia illa inter se sunt: tres enim syllabę omnino eædem sunt: primę scilicet duæ, ac postrema, ita paria & æqualia. Halicarnasseus etiam non membra solum ἴσα & πάρισα vocauit, sed verba quoque. vt cum in vita Isocratis orationem illius, crebrasque periodos, omni genere ornamentorum refertas, perpendens, inquit. οὐ μόνον τὰ κῶλα τὰ κάλλιστα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τῆς ἀρετῆς. τῷ μὲν πλείστῳ τὸ μέγιστον· τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸν ἔπαινον, & infra. τῷ μὲν ἐκείνῳ τὸ κακῶς ἀποτρέψαι· τῷ δὲ ἐκείνῳ τὸ ἐπιδεῖξαι πάρισα. nec tamen simili verba intelligit, quæ παρόμοια vocat. nam idem in hoc fecit, quod supra commisisse illum in altero verbo indicaui. nec tamen me fallit in consuetudine quoque sermonis aliquando ἴσα pro ὅμοια vsurpari; ac verba hæc inter se aliquando commutari: qui tamen accurate aliquid tradit: preceptaque artis dat, videtur proprie loqui debere, omni ambiguitate verborum sublata. præsertim cum superiores res illas apposite vocarint. Cum autem ostendisset cuiusmodi forent periodorum membra, παρόμοια vocata: & quot modis similitudo illa in membris fingeretur, docet ἰσόκωλα: ita autem à Græcis eadem membra, cum ęqualia inter se sunt, appellantur, vt ipse accurate tradit, speciem esse παρομοίων. quę nanque paria, equaliaque sunt similia, inter se ea ratione sunt. exemplum verò huius concinnitatis, ponit locum Thucydidis è

primo libro, non longè à principio: vbi signis quibusdam probat veteres Græcos, ac barbaros, & qui sedes propè mare habebant, & qui insulas incolebant, piraticam exercuisse: atque ex eo studio res ad vitam necessarias parare solitos. cum illud adhuc dedecus nullum haberet, vel potius laudis aliquid ac gloriæ afferret. Apud poetas enim inquit, qui nauigant se mutuo interrogant, an prædones sint, vt neque vnde quæritur propter indignitatem eam artem inficiantibus: neque ijs, qui student scire, probri aliquid obijcientibus. in extrema enim hac sententia exemplū manet: cum ambitus sit duobus membris constans inter se paribus. infinita exempla huius elegantiæ sunt etiam apud Ciceronem. vt cum pro Milone inquit, Quod igitur in causa quærendum est, id agamus: hoc quod tormentis inuenire vis, id fatemur.

Ὁμοιοτέλευτα δὲ ἐστὶ, τὰ εἰς ὅμοια καταλήγοντα, ἢ ταῖς ὀνόμασι ταὐτὰ, ὥσπερ ἔχει ἐπὶ τοῦ, Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς. ἢ ὅταν εἰς συλλαβὴν καταλήγῃ τὴν αὐτήν. ὥσπερ τὰ ἐν τοῦ πανηγυρικοῦ προειρημένα.

Similiter autem desinentia sunt, quæ in similia desinunt, siue in nomina eadem, vt se habent in illo, Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς: Siue quando in syllabam desierint eandem: vt illa sunt, quæ è panegyrico ante dicta sunt.

Quæ sint ὁμοιοτέλευτα nunc explanat: quod & ipsum est ornamentum orationis. cum igitur similiter verba desinunt, siue inquit in iisdem nominibus terminentur, siue extrema tantum ipsorum syllaba eadem sit, illa vocantur ὁμοιοτέλευτα. Exemplum prioris rationis, quæ infrequentior est, ponit vocem antiqui scriptoris, qua in eadem re præcipienda vsus quoque fuerat Aristoteles. in eam autem non recordor me vnquam incidisse apud auctorem ipsum, insimulat vero illa quempiam acerbitatis, qui in aduersarium viuum maledicta multa congesserat: & eundem mortuum etiam scriptis suis vexabat. Posterioris verò, locum Isocratis, quem supra collocauit è principio panegyrici: eidem enim ornatui monstrando idem exemplum adhiberi debuit, ne perturbaretur, qui legeret. illi nanque παρισώσει, quod in extremis membris similitudinem habet, nomen postea impositum est ὁμοιοτέλευτον neque re vlla discrepat hoc ab illo. Ita autem crebra est concinnitas hæc apud Ciceronem, vt non valde oporteat illam indicare. Vt tamen ipsius etiam aliquod Latinum specimen demus, quod paratum hic sit, duas è pulcherrima oratione elegantissimas comprehensiones depromemus. Pro M. enim Marcello, quum conuerso sermone ad C. Cæsarem dixit, Ergo, & mihi meæ pristinæ vitæ consuetudinem C. Cæsar interclusam aperuisti, & his omnibus ad bene de omni rep. sperandum quasi signum aliquod sustulisti: est enim manifesto hæc comprehensio bimembris: cuius etiam membra & æqualia sint, & similiter desinant: nec in vna tantum syllaba similitudo illa maneat, vt in Isocratea, sed in duabus. par autem omnibus modis ipsi est hæc quoque ex eadem grauissima causa sumpta, nisi quod præterea in hac contraria contrarijs opponuntur: loquitur autem de ijs, qui aduersarij ipsi fuerant in bello, cuius generis hominum nullos inueniri tunc affirmat. Aut sua pertinacia vitam amiserunt: aut tua misericordia retinuerunt.

Χρῆσις δὲ τῶν τοιούτων κώλων ἐπισφαλής: οὔτε γὰρ δεινῶς λέγοντι ἐπιτήδεια: ἐκλύει γὰρ τὴν δεινότητα ἡ περὶ αὐτὰ τερθρεία καὶ φροντίς. δῆλον δ' ἐρεῖν τοῦτο ποιεῖ Θεόπομπος: κατηγορῶν γὰρ τῶν τοῦ Φιλίππου φίλων φησὶν, Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες: ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: καὶ, Ἐκαλοῦντο μὲν

ἑταῖροι

A. Ad sensum. vocabantur quidem socij, erant autem socie.

ἑταῖροι, ἦσαν δὲ ἑταῖραι: ἡ γὰρ ὁμοιότης ἡ περὶ τὰ κῶλα καὶ ἀντίθεσις, ἐκλύει τὴν δεινότητα διὰ τὴν κακοτεχνίαν: θυμὸς γὰρ τέχνης οὐ δεῖται. ἀλλὰ δεῖ τρόπον τινα, αὐτοφυᾶ εἶναι τὰ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν, καὶ ἁπλᾶ τὰ λεγόμενα.

Vsus autem talium membrorum lubricus: neque enim acriter dicenti accommodata sunt: dissoluit enim vim illam, quod ponitur in ipsis nimium studium & cura. planum autem nobis hoc facit Theopompus: accusans enim Philippi amicos inquit, Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες: ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν. *Et.* Ἐκαλοῦντο μὲν ἑταῖροι, ἦσαν δὲ ἑταῖραι: *Similitudo enim quæ est in membris & oppositio, dissoluit formam eam acrem propter male positam operam in illis: excandescentia enim arte non eget. verum oportet aliquo modo, naturalia esse in huiuscemodi accusationibus, & simplicia ea quæ dicuntur.*

Sic vt... natura existentes: ... eorum amicus instituti erant.

Omnibus iam ornamentis periodorum explicatis, intelligens nó vtiliter semper ita expolitas periodos adhiberi, cum si alieno tempore, ac loco vsurpetur magnopere obsint, vsum earum tradit: vt remoto malo, quod boni in illis positum est, tuto capiatur. cum enim res tam lubrica foret, officium ipsius erat, hoc aperire, ne quis imprudenter laberetur: in culpamque eam incideret, quam magni etiam scriptores euitare non potuerunt. inquit igitur. Vsus verò huiuscemodi membrorum in lubrico versatur, ac plena periculi res est. primum autem tradit nullo modo cõuenire ipsa illi oratori, qui acer ac vehemens esse velit. cuius rei statim rationem reddit, affirmans, corrumpere ac frangere nugatorium hoc studium, ac curam oratoris in his festiuitatibus consectandis, omnem vim ipsius, & impetum, quo ferebatur in aduersarium. Idque intelligi posse affirmat ex scriptis Theopompi, quę referta erant his concinnitatibus. Cum enim figere ille maledictis vellet Philippi Macedonis amicos, ac turpissimas ipsis notas inurere (in primis enim hic scriptor maledicus est habitus) consilium ipse suum disturbauit consectatione harum elegantiarum: duos autem ex ipsius historia, in quibus potissimum id faceret, locos exprompsit. prior est, ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι δὲ τὸν τρόπον ἦσαν: accusat enim ipsos: quod cum sæui ingenij homines ac sicarij magni forent, ijdem tamen moribus ac vitæ institutis molles ac teneri essent: sententia namq; hæc est eorum verborum. Πόρνους Græci impudicos pueros vocabant & qui tanquam meretrices, florem ætatis quæstui haberent. quod testatur etiam Xenophon in primo libro ἀπομνημονευμάτων his verbis. Τήν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν. inde que iuncto nomine ἀνδροπόρνους appellauit Theopompus sodales Philippi, qui id flagitium paterentur. respondet verò hoc verbum superiori, & ipsi iuncto, ἀνδροφόνοι, cuius notio, ratioque est manifesta. Posterior locus est ἐκαλοῦντο μὲν, ἑταῖροι: ἦσαν δὲ, ἑταῖραι, in quo etiam contraria inter se comparantur. Non inepte autem fortasse Latinis his verbis exprimeretur posterior hæc vox Theopompi, eadem asperitate seruata. vocabantur quidem amici: erant autem amicæ, amicas enim solitas appellari meretrices notum est, vel exemplo hoc Terentij, haud conuenit Vna ire cum amica imperatorem in via. Cum autem locus ipse citetur ab Athenæo in sexto libro δειπνοσοφιστῶν, quo Theopompus illos accusauit, totus sanè plenus harum elegantiarum, hæc pars, quam potissimum sumpsit Phalereus, ita illic legitur. Οἱ δ' ἀκμάζοντες αὐτῶν οὐχ ἑταίρους, ἀλλ' ἑταίρας ὑπέλαβεν. οὐδὲ στρατιώτας, ἀλλὰ χαμαιτύπας προσηγόρευσεν, ἀνδροφόνοι γὰρ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν. In genere verò hoc orationis reprehendendo. Demetrius vtitur eodem verbo, quo Theophrastus, vnde disciplinam acceperat, vsus antea fuerat: ille enim quoq;, quum vitium ipsius osten

dere vellet, dixit eam ἐκλύειν τὴν ἐπίτασιν: idest sedare motus in animo eius, qui audit, prius excitatos: ac frangere dissipareque iram illam: ipse tamen non personam eius qui audit, sed illius, qui dicit, cogitat, cuius grauitatem in dicendo dissoluere orationem hanc tradit. Cicero quoque in eadem culpa exagitanda videtur oratoris personam officiumque cogitasse, quod illa deterius faceret ac corrumperet. ait enim in oratore suo. Detrahit praeterea actionis dolorem: aufert humanum sensum auctoris: tollit funditus veritatem, & fidem. Locus, in quo accurate disserit Theophrastus de generibus ἀντιθέτων omnique earum ratione, legitur apud Halicarnasseum in vita Lysiae. Positis autem exemplis Demetrius ipsa explicat: vitiumque huius orationis patefacit, dicens. Similitudo enim, quae, sedulo conquisita, apparet in his membris: & contrariorum oppositio, dissoluit genus illud dicendi graue, atque acre ob prauum studium captandi eos ornatus. Eius vero mali causam afferre volens, ait. Motus enim vehementior animi atque excandescentia non eget arte: cum potius eo tempore ars obsit; atque impetum furoris frangat. Addit etiam oportere potius illo tempore naturam sequi, & cum huiuscemodi contumeliae in aliquem iaciendae sunt, aliquo modo ipsi parere. Τρόπον vero τινὰ inquit sententiam hanc moderans: qui enim omnino, vt animus ipse fert, faceret, fortasse peccaret: praeceptaque artis semper vtilia sunt. nam ratio illa praua, qua vsus est Theopompus, non fuit ars vera. Videtur autem huiuscemodi quiddam Terentius etiam significasse, cum in ore impuri serui hanc sententiam posuit. ac fortasse idem hoc verbum ἀποίητον expressit. reprehendebat autem ille Mysidem ancillam, quae hoc non videbat: & se ficta illa fabula perterrefactam fuisse dolebat. Paulum interesse censes ex animo omnia, vt fert natura, facias: an de industria? Quod adiungitur à Demetrio est quasi declaratio antecedentis vocis. id scilicet quod ait, ea quae dicuntur simplicia esse debere, id est non fucata, neque vllis inuoluta artificijs.

Οὔτε δ᾽ ἐν δεινότητι χρήσιμα τὰ τοιαῦτα ὡς ἔδειξα, οὔτε ἐν πάθεσι καὶ ἤθεσιν· ἁπλοῦν γὰρ εἶναι βούλεται καὶ ἀποίητον τὸ πάθος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἦθος. ἐν γοῦν τοῖς Ἀριστοτέλους περὶ δικαιοσύνης, ὁ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ὀδυρόμενος, εἰ μὲν οὕτως εἴποι ὅτι Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἶλον τῶν ἐχθρῶν, οἵαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπώλεσαν, ἐμπαθῶς ἂν εἰρηκὼς εἴη καὶ ὀδυρτικῶς· εἰ δὲ παρόμοιον αὐτὸ ποιήσει· Ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον, οὐ μὰ τὸν Δία πάθος κινήσει, οὐδὲ ἔλεον, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσιγέλωτα· τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθεσι κακοτεχνεῖν ἐστι.

Neque igitur cum acres esse volumus vtilia sunt huiuscemodi vt demonstraui, neque in affectibus & moribus; simplex enim esse vult & sine qualitate vlla affectus. eodem autem pacto & mos. in illis igitur Aristotelis de iustitia, qui ciuitatem Atheniensium deplorat, si sic dixisset.

A Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἶλον τῶν ἐχθρῶν, οἵαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπώλεσαν.
cum affectu utique dixisset, & lugubriter. si autem παρόμοιον *ipsum fecerit.*
B ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον.
non per Iouem affectum mouebit, neque misericordiam, verum appellatum κλαυσιγέλωτα: *etenim in lugentibus ludere, vt prouerbio fertur, huiuscemodi in affectibus praue moliri est.*

Concludit superiorem disputationem Demetrius: putat enim à se affatim demonstratum,

A. Quam talem ceperunt urbem hostium, qualem propriam urbem amiserunt. —
B. Quam enim urbem hostium talem ceperunt qualem propriam amiserunt.

ſtratum, nullo modo apta eſſe formæ illi dicendi graui, ac vehementi, ita expoſita membra: addítque quibus etiam rebus alijs non conueniant: remouet enim quoq; ab oratione, quę motus animi turbidos excitat, hoc ſtudium, curamque concinnandi membra periodorum. vt ab ea quoque, qua mores effinguntur. Eius autem præcepti rationem reddens, inquit. poſtulare πάθος, naturamque eius requirere, vt ſimplex ſit: atque omni qualitate nudatum. quod commune ipſi eſt cum oratione, quæ mores & indolem exprimit. nam πάθος, & ἦθος videtur appellare orationem παθητικὴν & ἠθικήν. Apſinus etiam, vetus quidam magiſter dicendi, quod ad πάθος pertinet, idem præcipit; cum enim rationes tradidiſſet, quibus πάθος excitaretur, adiungit locutionem eſſe debere ſine cura conformatam, ac vacuam omnibus exquiſitis ornamentis, quia orationem his quaſi medicamentis fucare nõ videtur eſſe dolentis: atque grauem aliquam iniuriam deplorantis. Exemplo verò explicare volens Demetrius veritatem huius præcepti, ſumit locum tractatum ab Ariſtotele in libris, quos ſcripſit de iuſtitia. vt enim memoriæ prodidit Laërtius, quattuor libros ſeparatim confecit doctiſſimus ille vir de iuſtitia. in illis igitur quidam inducebatur deplorare aduerſas res Athenienſium, quem docet, ſi ita dixiſſet, nullis adhibitis leporibus, ac luminibus orationis. Qua tali vrbe hoſtium potiti ſunt, qualem ſuam propriamque amiſerunt, tempori illi ſeruiturum fuiſſe: aptéque ad fletum excitandum, deflendumque illum acerbum caſum, verba facturum. Si verò inquit παρόμοιον in eadem re exponenda effecerit, vt pariter extrema amborum mẽbrorum terminentur. exempli cauſa (conemur enim cõcinnitatem eandẽ verborum adumbrare: ac vim denique exempli exprimere.) Quã enim vrbem hoſtium talẽ ceperunt, qualem ſuam propriamq; hoc bello amiſerunt. non me Hercule affectum, neque miſericordiam excitabit, ſed eum, qui iuncto verbo ex duobus nominibus, contrarias res ſignificantibus, κλαυσίγελως à Græcis appellatur: lugebunt enim aliquo modo, qui audiunt propter triſtitiam illarum rerum: eodemque tempore ridebunt, capti leporibus, feſtiuitatibusque eius orationis, atq; exhilarati. Verbo hoc vſus eſt Plutarchus in libro, quo diſputauit, non poſſe iucunde viui ex ratione tradita ab Epicuro: nec non Xenophon in ſexto libro rerum Græcarum, cum exponeret, qui fuiſſet tunc animus Phliaſiorum, quum vrbe iam capta, magna cum virtute inde hoſtes exturbaſſent: fortiſſimos enim ciues narrat lętitia exultaſſe: mulieres verò, vinum ſuis, vt reficerẽt vires, miniſtraſſe: ſimulq; præ gaudio lacrimaſſe. vnde inquit vere tunc, non vt plerunq; vſurpari hoc verbum ſolitum eſt, κλαυσίγελως omnes, qui aderant occupauit. Verba ſuauiſſimi ſcriptoris hæc ſunt. οἶδα δὴ ἐπεῖσαθαι περὶ τῆς σωτηρίας. τοὺς μὲν ἄνδρας δεξιουμένους ἀλλήλους, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερούσας καὶ ἅμα χαρᾷ δακρυούσας. πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχε, Valet autem manifeſto riſus fletu temperatus ipſe enim præterea Phalereus, vt qui valde rem improbaret, citato vetere prouerbio, prauum hoc ſtudium declarat: ac ſimili quodam exagitat, dicens. Inter flentes enim iocari (vt vulgo dicitur) nihil aliud eſt quàm, dum affectus commoues, huiuſcemodi lepores orationis ſectari.

Γίνεται μέντοι γε χρήσιμα ποτε ὡς Ἀριστοτέλης φησίν. Ἐγὼ ἐκ μὲν ἀθηνῶν εἰς στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν,: ἐκ δὲ σταγείρων εἰς ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. εἰ γοῦν ἀφέλοις τὸ ἕτερον μέγαν, συναφαιρήσῃ καὶ τὴν χάριν: τῇ γὰρ μεγαληγορίᾳ συνεργοῖεν τὰ τοιαῦτα κῶλα, ὁποῖα τῶν γοργίου τὰ πολλὰ ἀντίθετα καὶ τῶν ἰσοκράτους. περὶ μὲν δὴ τῶν παρομοίων, ταῦτα.

Sunt tamen vtilia quandoque vt Ariſtoteles inquit, ἐγὼ ἐκ μὲν ἀθηνῶν εἰς στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, ἐκ δὲ σταγείρων εἰς ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. Si igitur abſtuleris alterum μέγαν, vnà auferes, & venuſtatem: ampla enim dictioni prodeſſe poſſunt huiuſcemodi membra, qualia

Ego Athenis quidem Stagiram ueni ob regem magnum iij
Stagira autem Athenas ob frigus magnum.

qualia sunt Gorgiæ multa: in quibus contraria contrarijs opponuntur, & Isocratis. De similibus igitur membris, hæc.

Cum diligenter ostenderit quibus temporibus oporteat sibi téperare ab hoc genere orationis tam exculto, docet nunc quando fructum magnum ferunt membra comprehensionum ita concinnata: vtiturque exemplo Aristotelis, qui, vt suspicari licet, in epistola quadam, cum exponeret, cur relictis Athenis Stagira venisset: indeq; rursus Athenas se contulisset, prioris profectionis causam fuisse dixit regé magnú: posterioris vero hibernum tempus, frigusq; magnum: itaque verba composuit, vt ambo membra eo nomine terminarentur, quod magnum eo sermone valet. Addit autem statim Demetrius, significare volens quantum suauitatis conciliatum sit ei sententiæ lumine illo, si abstuleris alterum eorum verborum, eodem tempore demperis inde omnem leporem ac venustatem: granditatem enim & amplitudiné orationis adiuuant huiuscemodi membra, cuiusmodi sunt magna ex parte, & Gorgiæ, & Isocratis antitheta. vtitur autem eodem exemplo infra, vbi differit de venusta oratione. concludit verò nunc disputationem de paromœis: indicatq; absolutam eá esse: manifestò enim ὁμοιοτέλευτα, cum similiter desinant, species illorum sunt: huic enim splendori orationis magistri dicendi suum propriumque nomen imposuerút, quamuis generis nomine παρόμοια aliquando etiam vocarint.

Διαφέρει δὲ ἐνθύμημα περιόδου τῷδε. ὅτι ἡ μὲν περίοδος, σύνθεσίς τίς ἐστι περιηγμένη, ἀφ᾽ ἧς καὶ ὠνόμασται: τὸ δὲ ἐνθύμημα ἐν τῷ διανοήματι ἔχει τὴν δύναμιν καὶ σύστασιν. καὶ ἔστιν ἡ μὲν περίοδος κύκλος τοῦ ἐνθυμήματος, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων: τὸ δ᾽ ἐνθύμημα διανοιά τις, ἤτοι ἐκ μάχης λεγομένη ἐν ἀκολουθίας σχήματι.

Distat autem enthymema à periodo hoc pacto. quod periodus quidem, est compositio quædam circumducta, à qua & nominata est: enthymema autem in sententia vim suam & constitutionem habet. & est periodus quidem orbis enthymematis, quemadmodum & aliarum rerum: enthymema autem sententia quædam, quæ scilicet ex pugna dicitur in consecutionis figura.

Cum sæpe eodem loco enthymema, & ambitus hic verborum, qui periodus vocatur, maneant: non nullique idem illa esse ea de causa falsò putarét, succurrit Demetrius eorum inscitiæ. discriminaque multa ponit, quibus eæ res distinguantur, ac diuersæ esse intelligantur: nisi enim hunc errorem quibusdam eripere vellet, nó fecisset nunc mentionem enthymematum, cum arguméti genus id sit: non est autem propositum Demetrio tradere hoc in libro, quę valent ad faciendam fidem. enthymema autem capit nunc vt Cicero, ac Græci magistri huius artis, id est sententiam ex contrarijs conclusam, & in qua pugna appareat. Sed Aristoteles quoque quamuis plerunque appellet enthymema syllogismum, qui altera tantum propositione constet, tamen in secundo libro de arte dicendi consuetudinem rhetorum sequitur. vbi exemplo Lisiæ vtitur in loco, quem indicarat, illustrando. In Topicis autem suis Cicero diligenter de enthymemate disputauit, & exépla etiam quędam eius protulit, sumpta ex antiquis tragicis: inquit enim. Huius generis hæc sunt. Hunc metuere: alterum in metu non ponere: Eam, quam nihil accusas, damnas: bene quam meritam esse autumas: dicis male mereri. Id quod scis prodest nihil: Id quod nescis obest. Differentia prima hęc est. Ambitus est compositio quædam circumacta, vnde nomen inuenit; quod supra quoque tradidit, Quædam verò di-

cens, statim declarauit cuiusmodi foret, addens περιγμένη. quæ nanque orbem illum non conficeret constructio, periodus non esset; simul verborum esse compositionem illam significauit. Enthymema verò inquit habere omnem suam vim in sententia ipsa: eoque, quod verbis illic ostenditur: totumque inde conflatum, conformatumque est. Secundum verò discrimen, non dissimile superioris ponit. Esse periodum orbem enthymematis vt ceterarum etiam rerum. circuli periodi vocantur. nam periodi siderum. periodi febrium. periodi terrarum. omnes eadem de causa appellantur. quia eodem redeatur, vnde inceptum est iter. Enthymema autem esse inquit notionem quandam, id est eam, quę pugna constat ἐdiiam ita, vt habeat speciem consecutionis.

Σημεῖον δέ: εἰ γὰρ διαλύσειας τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐνθυμήματος, τὴν μὲν περίοδον ἠφάνισας: τὸ δ' ἐνθύμημα ταὐτὸν μένει. οἷον εἴ τις τὸ παρὰ Δημοσθένει διαλύσειεν ἐνθύμημα τὸ τοιοῦτο. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας. οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. διαλύσειε δὲ οὕτω, μὴ ἐπιτρέπετε τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν: εἰ γὰρ ἐκωλύοντο, οὐκ ἂν νῦν οὗτος ταῦτα ἔγραφεν. οὐδ' ἕτερος ἔτι γράψει, τούτου νῦν ἁλόντος. ἐνταῦθα τῆς περιόδου μὲν ὁ κύκλος ἐκλέλυται: τὸ δ' ἐνθύμημα ἐν ταὐτῷ μένει.

Signum autem huius rei: si nanque dißolueris compositionem enthymematis, periodum quidem deleueris: enthymema autem idem manet. ceu si quis hoc, quod apud Demosthenem est, enthymema dissoluerit. A. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας. οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, B. ἄλλος οὐ γράψει. *dißoluerit autem hoc pacto,* μὴ ἐπιτρέπετε τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν: εἰ γὰρ ἐκωλύοντο, οὐκ ἂν νῦν οὗτος ταῦτα ἔγραφεν. οὐδ' ἕτερος ἔτι γράψει, τούτου νῦν ἁλόντος. *hic periodi quidem orbis ille dissoluitur: enthymema autem in eodem loco manet.*

Intelligi posse in constructione verborum manere periodum: enthymema autem in sententia, signo quodam, quod affert, dicit. Signum autem argumentum hoc vocat, quia fidem facit, probatque quod constituere vult, à posterioribus. Si igitur inquit enthymema in orbe illo inclusum fuerit: dissolueris que compositionem eam verborum, periodum ipsam euerteris. nec vestigium vllum ipsius restabit. enthymema tamen suo loco manet, nec disturbatur. Exemplo hoc aperire volens, profert locum ex Demosthenis oratione contra Aristocratem, quem, cum illo quoque ipse vti vellet, expressit Quintilianus in quinto libro, his verbis. Optimum autem videtur enthymematis genus cum proposito dissimili, vel contrario, ratio subiungitur. quale est Demosthenis. Non enim, si quid vnquam contra leges factum est. idque tu es imitatus, icciirco te conuenit pœna liberari. Quin e contrario damnari multo magis. Nam vt si quis eorum damnatus esset, tu hoc non scripsisses: ita damnatus si fueris, non scribet alius. Neque enim tantum verba, quæ citat Phalereus, vertit Quintilianus, sed superiora etiam hæc, quæ cum ipsis coniunguntur. οὐ γὰρ ὅτι πώποτε μὴ κατὰ νόμους ἔπραχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφεύγειν σοι προσήκει, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἁλίσκεσθαι si quis igitur euertat (inquit Demetrius) huius sententiæ ordinem hoc pacto. Nolite potestatem facere oratoribus promulgandi aliquid contra leges. Si enim olim vetiti essent, nullo modo hic nunc hæc promulgasset: neque alius ex hoc tempore vnquam promulgabit, si hic damnatus sententijs uestris fuerit, id uerum esse intelliget: hic enim orbis ille periodi dissolutus est: enthymema uero restat.

4. Quemadmodum enim, si quis illorum damnatus esset, tu hæc non promulgares; ita si tu nunc plectaris, alius non promulgabit.

3. Non sinite promulgare contra leges. Si enim vetiti fuissent, hic nunc [illegible] non promulgaret. Nec alius amplius promulgabit, si hic nunc damnabitur.

Καὶ καθόλου δὲ τὸ μὲν ἐνθύμημα, συλλογισμός τίς ἐστι, ῥητορικός· ἡ περίοδος δὲ, συλλογίζεται μὲν οὐδὲν, σύγκειται δὲ μόνον. καὶ περιόδους μὲν ἐν παντὶ μέρει τοῦ λόγου τίθεμεν, οἷον ἐν τοῖς προοιμίοις. ἐνθυμήματα δὲ οὐκ ἐν παντί. καὶ τὸ μὲν, ὥσπερ ἐπιλέγεται, τὸ ἐνθύμημα· ἡ περίοδος δὲ αὐτόθεν λέγεται. καὶ τὸ μὲν οἷον συλλογισμός ἐστιν ἀτελής· ἡ δὲ, οὔτε ὅλον τι, οὔτε ἀτελῶς συλλογίζεται.

Et ad summam quidem enthymema, syllogismus quidam est, oratorius. periodus autem, ratiocinatur quidem nihil: in compositione autem solum manet. & periodos quidem in omni parte orationis ponimus, ceu in principijs ipsarum: enthymemata autem non in omni. & hoc quidem, quasi post aliquid dicitur, enthymema. periodus autem ex se dicitur. & hoc quidem syllogismus est imperfectus: hæc autem neque totum aliquid, neque imperfectum ratiocinatur.

Non capit nunc enthymema eodẽ sensu Demetrius, quo supra semper cepit. videtur enim ex hoc loco uti hoc verbo, vt Aristoteles ferè vti consueuit: qui definiẽs etiam ipsius vim & naturam pluribus locis, affirmat enthymema esse imperfectum syllogismum, siue oratorium: quod idem tamen est, syllogismum. existimari autem potest ille hoc fecisse vt penitus seiungeret, diuersaque esse ostenderet, hæc nomina. cum neutro modo sumptum enthymema par sit: respondeatque periodo. Animaduertendum etiam, vt hucusque primum posuit definitionem periodi, ilicoque longe aliam esse naturam enthymematis declarauit, ita nunc ipsum cõtra facere: explicat enim primum vim enthymematis: deinde probat eiusmodi nihil efficere periodum. inquit igitur. Ad summam enthymema est syllogismus quidam, id est syllogismus oratorius: periodus vero nihil ratione concludit; sed habet in se tãtum certam quandam compositionem. Separat etiam ipsa à loco, quem in orationibus occupant, dicens. Et periodos in omni parte orationis ponimus, aptaque illa sedes earum est: veluti in principijs ipsarum: enthymema vero nullo modo. quædã enim partes non recipiunt ipsum. cum enim argumẽta sint, quomodo potest aliquid ratione comprobari, nisi antea expositum sit? necesse enim est antea rem narrare. postea confirmare aut diluere. nam cõmode periodos in exordijs collocari, auctoritate summorum oratorum cognoscimus, qui statim in initio dicendi ipsas conformarunt, vt illa, cuius exemplo supra vsus est Demetrius ex oratione aduersus Leptinẽ. quæ constat tribus mẽbris: nec non, quam protulit Cicero pro A. Cæcina eodem loco, ex quatuor constante: sed exempla passim occurrent. Docet etiã quid intersit inter illa hoc pacto, quæ ratio aliquo modo & ipsa à loco proficisci videtur: eum potius, si quis subtiliter videat, in natura ipsarum rerum explicãda fundata sit. inquit enim. Et alterum horum aliquo iam prolato editur, & quasi epilogatur; vt eodem, rei explanandæ causa, verbo vtamur. ἐπιλέγεσθαι enim dicitur, quod post aliquod, vnde pendet, pronuntiatur. vnde ἐπίλογος à Græcis, quæ peroratio à Latinis appellatur, dictus est. quod in extremo adhibeatur, & causæ iam habitæ adponatur: enthymema autem idest: periodus verò inquit dicitur à se ipso; nec posteriorẽ illum locum expectat: orator enim ita format orationem, cum ipsi commodum est, non cum res aliqua, iam prolata, id requirit: & tanquam trahit: αὐτόθεν enim sua spõte valet. certum autẽ est non posse vsurpari enthymema, nisi res aliqua antea narrata fuerit, quæ debeat cõprobari, vnde verum esse intelligitur, quod inquit, ipsum tanquam ἐπιλέγεσθαι, quia non omnino id faciat, sed similitudinem illius rei tãtum magnam habeat. Distare etiam alia ratione ostendit non dissimili à superiore quodam argumento: hic enim quoq; definitionẽ enthymematis affert, atque inquit. præterea enthymema est veluti syllogismus quidã imperfectus: periodus verò neq; totum

aliquid;

aliquid: neq; inchoatum: partem vt tantum aliquam illius ratione concludit. ita autem loquitur Phalereus, vt videatur putasse dictũ esse enthymema syllogismum imperfectum; quia nõ plenam rem aliquam, integramq;, sed partem tantum eius confirmet, cum tamen Aristoteles aliã de causa ita definierit enthymema; ipse enim quoque dixit in secundo libro priorum analyticorum esse illud συλλογισμὸν εἶναι: intelligens syllogismum eum, in quo desideretur altera propositionum. quam qui audiunt, vt planam apertamque, ipsi statim adiungunt, conficiendæ rationi necessariam. vnde fortasse Demetrius addidit hic οἷον: significans non esse enthymema de quo loquitur, omnino syllogismum, sed instar illius.

Συμβέβηκε μὲν οὖν τῷ ἐνθυμήματι καὶ περιόδῳ εἶναι, διότι περιοδικῶς σύγκειται: περίοδος δ' οὐκ ἔστιν, ὥσπερ τῷ οἰκοδομουμένῳ συμβέβηκε μὲν καὶ λευκῷ εἶναι, ἂν λευκὸν ᾖ: τὸ οἰκοδομούμενον δ' οὐκ ἔστι λευκόν. περὶ μὲν δὴ διαφορᾶς ἐνθυμήματος καὶ περιόδου εἴρηται.

Accidit quidem igitur enthymemati vt periodus sit, quia rotunde compositum est; periodus autem non est. quemadmodum alicui, quod ædificatur, accidit vt album sit, si forte album est: quod autem ædificatur non est album. De discrimine quidem enthymematis & periodi dictum est.

Cum ostẽderit, multum inter se distare periodum, atque enthymema, pluribus discriminibus positis, indicat vnde natus sit error in animis eorũ, qui idem esse has res existimarunt: nisi enim aliquid similitudinis in ipsis existeret, nõ tantopere decepti illi forẽt. inquit igitur. euenire enthymemati, vt periodus idem sit. quia compositum sit, vt ambitus illi verborum componuntur. nam periodum ipsum nullo modo esse vult, quod eadem vis & natura vtriusque rei sit. Simili autem aperire rem volens, ait. Eadem ratione, qua euenit domui, siue fano, quod ędificatur, vt album: si forte illius coloris est; nec tamen domus ipsa alba est: quia in ipsius natura constituenda necessarius ille color non est. sine damno nanque vllo eius ædificij, atra etiam esse poterat: & cuiusuis alius coloris. Sed exemplum etiam aliquod ponamus, quum eodem in loco & enthymema & periodus manet: quis enim non fateatur vtrunque in hac Ciceronis sententia pro M. Marcello inueniri? Non enim tua vlla culpa est, si te aliqui timerunt: contraque summa laus, quod minime timendum fuisse senserunt: sine dubio enim prolatum hoc est ad ostendendam clementiam C. Cęsaris, qui ignouit plurimis, acerrimis ipsius in bello aduersarijs: ita tamen constructum id est, vt in eo perspiciatur ambitus & conuersio quędam. quare merito etiam vocatur periodus: & exculta quidem, summoque artificio confecta periodus. Eodem pacto locus hic pro A. Cluentio simul confirmat, quod orator vult: & argumentum illud inclusum in eodem orbe habet. Multi sæpe in iudicando peccata liberũm parẽtum misericordiæ concesserunt. vos ne huius honestissime actam vitam matris crudelitati condonetis, rogamus. Potuisset autem probare ambobus temporibus, quod voluisset, summus ille orator, nec tamen vti conuersionibus illis. quamuis dubitandum non sit, quin in illo modo tractata argumenta maiorem vim habeant: faciliusque irrumpant in animos iudicum, & quasi necessitatem ita de illis rebus sentiendi ipsis imponant. vt supra enim Demetrius indicauit, in enthymemate oratorio requiritur cõflictio quædam contrariorum; circuitus vero ille necessarius non est: & si sæpe compositio hæc comitatur conclusioni, quæ nascitur ex contrarijs. vnde factum fuit, vt quidam non possent ipsa distinguere ac separare. Simili explicato Demetrius concludit satis à se disputatum esse de differentia enthymematis, ac periodi: vt ipsorum distantia fallere amplius non possit.

Τὸ δὲ κῶλον ἀριστοτέλης οὕτως ὁρίζεται. Κῶλόν ἐστι τὸ ἕτερον μέρος περιόδου. εἶτα ἐπιφέρει, Γίνεται δὲ καὶ ἁπλῆ περίοδος. οὕτως ὁρισάμενος, τὸ ἕτερον μέρος, δίκωλον ἐβούλετο εἶν τὴν περίοδον δηλονότι. ὁ δὲ ἀρχέδημος συλλαβὼν τὸν ὅρον τοῦ ἀριστοτέλους, καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τῷ ὅρῳ, σαφέστερον καὶ τελειότερον οὕτως ὡρίσατο. Κῶλόν ἐστιν ἤτοι ἁπλῆ περίοδος, ἢ συνθέτου περιόδου μέρος.

Membrum autem Aristoteles sic definit: membrum est altera pars periodi. deinde adiungit. Fit autem & simplex periodus. cum sic definierit. Altera pars, bimembrem scilicet voluit esse periodum. Archedemus autem cum collegisset definitionem Aristotelis, & quod adiungitur definitioni, planius & perfectius sic definiuit. Membrum est siue simplex periodus, siue compositæ periodi pars.

Quot putaret oportere membra periodi esse, supra demõstrarat: numerumq; eorum definierat, cum à duobus ad quattuor mẽbra peruenire ipsam affirmarit. nunc videri aliter sensisse Aristotelem conatur probare, subtiliter hoc ex verbis ipsius elicíens, quibus membrum philosophus ille definierat. vt igitur opinionem suam cõfirmet: è pluribusquè quàm duobus membris constare ipsam doceat: nec tamẽ terminum quem fixit transire, locum illum è tertio de arte dicendi adducit: diligenterque pondus illius examinat. cum autem verba Aristotelis hæc sint, qui antea periodi nomen posuerat: κῶλον δ' εἶν τὸ ἕτερον μέριον ταύτης φησί. δὲ λέγω τὴν μετάθεσιν, variat non nihil ipsa Phalereus: vt consequentia quoque, cum tamen sentẽtia nulla re immutetur. post illa autem inquit, adiungere statim Aristotelem. Fit autem & simplex periodus. quare cum hoc pacto definierit: dixeritque alteram partẽ, satis certò intelligitur voluisse illum è duobus membris constare periodum. vt autem appareт, iam asseueranter hoc protulit Demetrius, quia ἕτερον de duobus dicitur. neque tamen oportebat fortasse tantopere id affirmare, quia loquebatur tunc, vt existimare licet, optimus magister de periodo bimembri, nec verisimile est, non vidisse acutissimi ingenij virum, & quem non fallebant obscurissimæ quæque res, & in profundo etiam positæ, quod in promptu erat ac passim occurrebat, inueniri etiam comprehensiones, quæ è tribus aut quattuor membris constarent. Multum etiam mihi videtur Demetrius extulisse iudicium Archedemi, qui ex verbis ipsius Aristotelis ab eo dicatur apertius, ac perfectius mẽbrum definisse, quàmuis enim magnus fuerit hic rhetor, non arbitror in natura huius rei euoluenda plus ipsum valuisse. nam cum ita definierit; verba enim seruato eorum ordine exprimam. Membrum est siue simplex periodus, siue compositæ periodi pars. quomodo autem apte dilucideque dici potest membrum esse periodum simplicem, cum vt illa conficetur periodus, necesse sit habeat longitudinem, & flexionem in extremo. non enim omne membrum est comprehensio, sed illud tantum quod his rebus ornatum est. nã quod compositam vocauit, non oportebat hoc adiungere vt ab altera separaret, huiuscemodi enim est vera periodus, illa autem simpliciter periodus non appellatur. Quis verò hic fuerit Archedemus nunc minime constat: arbitror tamen significari illum, cuius iterum mentionem fecit Quintilianus in tertio libro, vbi de statibus causarum subtiliter disserit.

Τί μὲν οὖν ἁπλῆ περίοδος, εἴρηται· συνθέτου δὲ φήσας αὐτὸ περιόδου μέρος. οὐ δυσὶ κώλοις τὴν περίοδον ὁρίζειν ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ τρισὶ καὶ πλείοσιν. ἡμεῖς δὲ μέτρον μὲν περιόδου ἐκτιθέμεθα. νῦν δὲ περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ἑρμηνείας λέγωμεν.

Quid igitur simplex periodus, dictum est: composita autem cum dixerit ipsam periodi partem, non duobus membris periodum definire videtur, sed & tribus & pluribus. nos autem mensuram quidem periodi exposuimus. nunc autem de notis locutionis dicamus.

Demetrius nunc vt auctoritate Archedemi comprobet sententiam suam contra idquod videtur sensisse Aristoteles, explicat definitionem ipsius, atque eius partes diligenter perpendit: primo tamen declarat non oportere tradi quid sit simplex periodus, cum à se antea id demonstratum sit. verum inquit cum affirmarit Archedemus membrum esse compositę periodi partem, non duobus tantum membris videtur ipsam definire, sed tribus etiam, ac pluribus. vnde ansam arripit eum reprehendendi, quod iustum illum legitimumque numerum putarit periodum excedere. cum enim pluribus dixerit, existimari potest non clausisse ipsum comprehensionem intra quattuor membra. Quare sibi laudi dat, quod debitam ipsius mensuram indicarit. vt enim commendauit eum rethorem, quod plura duobus membra periodo adfixerit, ita insimulat eundem, quod terminum nullum, finemque ipsis adposuit. His autem quasi quæstionibus quibusdam explicatis: retractataq; re multo prius declarata, tempus venisse ostendit, vt de notis, formulisq; orationis pręcipiat.

Εἰσὶ δὲ τέσσαρες οἱ ἁπλοῖ χαρακτῆρες, ἰσχνός, μεγαλοπρεπής, γλαφυρός, δεινός· καὶ λοιπὸν οἱ ἐκ τούτων μιγνύμενοι. μίγνυνται δὲ, οὐ πᾶς παντὶ ἀλλ' ὁ γλαφυρὸς μὲν, καὶ τῷ ἰσχνῷ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ. καὶ δεινὸς δὲ ὁμοίως ἀμφοτέροις. μόνος δὲ ὁ μεγαλοπρεπὴς τῷ ἰσχνῷ οὐ μίγνυται, ἀλλ' ὥσπερ ἀφίστασθον καὶ ἀντίκεισθον ἐναντιωτάτω δέ. ὃ δὴ καὶ μόνους δύο χαρακτῆρας τινὲς ἀξιοῦσιν εἶναι τούτους: τοὺς δὲ λοιποὺς δύο μεταξὺ τούτων. τὸν μὲν γλαφυρὸν τῷ ἰσχνῷ προσνέμοντες μᾶλλον: τῷ δὲ μεγαλοπρεπεῖ τὸν δεινόν. ὡς τοῦ γλαφυροῦ μὲν μικρότητά τινα καὶ κομψείαν ἔχοντος: τοῦ δεινοῦ δὲ, ὄγκον καὶ μέγεθος.

Sunt autem quattuor simplices notæ. tenuis, magnifica, ornata, grauis: et quod reliquum est, quæ ex his miscentur. miscentur autem, non omnis cum omni, sed ornata quidem, & cum tenui & cum magnifica. & grauis eodē pacto cum ambabus. sola autem magnifica cum tenui non miscetur. sed tanquam aduersantur sibi ipsis, & è regione positæ sunt, maxime vtique contrariæ. qua de causa solas duas notas quidam esse has volunt: reliquas autem duas in medio harum. ornatam quidem tenui tribuentes magis: magnificæ autem grauem. tanquam ornata in se habeat exilitatem quandam & elegantiam; grauis vero, molem & magnitudinem.

Vocatas esse χαρακτῆρας notas, quæ in lateribus armentorum candente ferro inuruntur, exploratum est. vnde Virgilius in libro de re pecuaria cecinit, hoc ipsum significare volens. Continuoque notas, & nomina gentis inurunt. ab eoq; more homines aut melioris aut deterioris notæ esse dicuntur. Translato igitur inde verbo, χαρακτῆρες vocatæ sunt etiam, quibus genera dicendi distinguuntur, notę ac formę: vt Cicero ipsas appellare cōsueuit, Græcum verbum exprimens: Aristophanes quoque χαρακτῆρα modum quendam loquendi proprium Atticorum: quique in ore esset omnibus, eodem pacto nominauit. cum enim exposuisset quibus verbis Lacedæmonius,

nios, petentes pacem, Athenienses cum irrisione reiecerunt, addidit. ὁ δὲ χαρακτὴρ [illegible] τῶν ἐμμέτρων. Cum autem quattuor formas has simplices velit esse Demetrius: refellatque diligenter eos, qui duas tantum ex illis, maxime cōtrarias, esse arbitrabantur. Cicero quoque in numero ipsarum ab ipso dissensit, qui tres tantum esse voluit. Sed Græci quoque magistri, qui tempore consecuti sunt, numerum hunc probauerunt: cum Marcellinus etiam, qui vitam Thucydidis scripsit; & de specie sermonis ipsius copiose disputauit, tres faciat: his verbis vtens. τριῶν δὲ ὄντων χαρακτήρων φραστικῶν, ὑψηλοῦ, ἰσχνοῦ, μέσου, παρεὶς τοὺς ἄλλους, ἐζήλωσε τὸν ὑψηλὸν & quæ sequuntur. relicta igitur varietate hac opinionum, quam tamē indicasse non inutile fuit, sententias huius auctoris verbaque interpretemur. Quattuor autem inquit, sunt simplices notæ, quas statim nominat, initium ducens à subtili: ita enim Cicero videtur appellasse, ἰσχνὸν χαρακτῆρα, deinde contrariam ipsius ponit; amplam inquam ac magnificam, & postea ornatam & pictam. quartam vero vehementem, & acrem. Cum autem hæ formæ puræ sint, restare adhuc dicit illas, quæ è superioribus temperentur, nam miscentur illæ inter se, non tamen omnes, sed nota flores, & ornata; (ita enim nunc appellemus, quam ipse γλαφυρὸν χαρακτῆρα vocat) & cum exili, & cum ampla permiscetur; eodem pacto vehemens atque ardēs cum ambabus. idest tenui, ac magnifica. Sola autem hæc, siue amplam, siue magnificam, siue grauē, ipsam appellare volumus, non miscetur cum tenui subtilique, sed hæ tanquam aduersantur inter se ac repugnāt, totaq; regione oppositæ sunt, cum sint maxime cōtrarię. quā de causa inquit solas duas extare formas has quidam arbitrantur. qui non æquū esse censent vocare formas, quæ confunduntur, nec naturam suam firmam retinent. Iidem autem, quamuis hoc perpetuum non esse cōcedant: faterentur enim si ex ipsis quæsitum esset, medias illas, & interiectas inter extremas cum ambobus coniūgi ac permisceri, tamen potius tribuunt, & assignant ornatam formam, & excultā exili, ac tenui: vehementem vero atque acrem (intelligo autem δεινὸν χαρακτῆρα) ample formæ. Quam etiam rationem illi secuti, ita crediderint, exponit accuratè Phalereus dicens. tanquam ornata forma elegansque exiguitatem quandam concinnitatemque in se habeat: vehemens verò molem ac granditatem.

Γελοῖος δ' ὁ τοιοῦτος λόγος· ὁρῶμεν γὰρ πλὴν τῶν εἰρημένων χαρακτήρων ἐναντίων, πάντας μιγνυμένους πᾶσιν, οἷον τὰ Ὁμήρου τε ἔπη, καὶ τοὺς Πλάτωνος λόγους καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Ἡροδότου, καὶ ἄλλων πολλῶν, πολλὴν μὲν μεγαλοπρέπειαν καταμεμιγμένην ἔχοντας, πολλὴν δὲ δεινότητά τε καὶ χάριν, ὥστε τὸ μὲν πλῆθος τῶν χαρακτήρων τοσοῦτον ἂν εἴη, ὅσον λέλεκται· ἑρμηνεία δ' ἑκάστῳ πρέπουσα, γένοιτ' ἂν τοιάδε τις.

Ridicula autem hæc ratio est: videmus enim præter dictas notas contrarias, omnes misceri cum omnibus. ceu Homeri carmina, & Platonis orationem, & Xenophontis, & Herodoti, & aliorum multorum, multam quidē magnificentiam permixtam habentem, multamque grauitatem & venustatem. quapropter multitudo notarum, tanta sit, quanta dicta est. locutio autem, vnicuique conueniens, sit huiuscemodi quædam.

Non improbat solum eorum iudicium, sed cōtemnit etiam Demetrius; falsumque ac ridiculum esse argumērum illud affirmat. ab re ipsa, quæ manifesto tenetur, longe aliter se habere: euidentiaque, ipsos confutans. Argumenta nanque huiuscemodi ἀπὸ τῆς ἐναργείας à Græcis interpretibus Aristotelis, Simplicio, Philopono, ceterisque appellantur, cum scilicet summus philosophus, quod multis locis facit, in-

quit

quit. videmus aut apparet. Videmus igitur ait Demetrius exceptis tantum formis à nobis traditis maxime contrarijs, omnes passim cum omnibus permisceri. veluti inquit Homeri carmina(ι α. autem apposite opus illud Heroicum vocanit)nec nō Platonis sermones: eruditasque illas disputationes, vt scripta quoque Xenophontis; & Herodoti, atque aliorum multorum, habere in se amplitudinem multam: simulq; grauitatem, & venustatem temperatam. vnde perspicitur eos deceptos: neque proprias esse suasque medias notas earum formarum, quas ipsi dixerunt. Hoc exposito: indicioque suo confirmato, addit. concludens hanc disputationem. Quare numerus formarum, quem diximus, stat: ratusq; haberi debet, quę verò oratio singulis notis, formisq; conueniat, nunc à nobis ostendetur. Quę igitur de natura quattuor harum formarum hic traduntur, sunt sanè plana: nec scrupulum vllum magnum in se habent: cum tamen multo infra, vbi præcipit de forma, quę δεινὴ vocatur, sit locus, qui videtur huic valde repugnare, oportere putaui iam nunc me difficultatem hanc aperire: illic enim non tantum hæ duæ formę, Idest ampla & tenuis tota regione inter se pugnare videntur dici, verum etiam maxime cōtraria esse prædicatur elegans forma vehementi, & acri. Quomodo autem hic nodus dissolui possit, ne diligentissimus, eruditissimusque scriptor sibi ipsi aduersari existimetur, cum ad eum locum peruenero, demonstrare conabor.

Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς, ὅνπερ νῦν λόγιον ὀνομάζουσιν. ἐν τρισὶ δὲ τὸ μεγαλοπρεπές, διανοίᾳ, λέξει, τῷ συγκεῖσθαι προσφόρως. σύνθεσις δὲ μεγαλοπρεπής, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, ἡ παιωνική. παίωνος δὲ εἴδη δύο. τὸ μὲν προκαταρκτικόν, οὗ ἄρχει μὲν μακρὰ, λήγουσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι. οἷον τὸ τοιόνδε. Ἤρξατο δέ. τὸ δὲ καταληκτικόν, θάτερον ἀντίστροφον, οὗ τρεῖς μὲν βραχεῖαι ἄρχουσι: λήγει δὲ μία μακρά. ὥσπερ τὸ Ἀραβία.

Incipiam autem à magnifica, quam quidem nunc nominant λόγιον χαρακτῆρα. in tribus autem manet. quod magnificum est. sententia, locutione, constructione verborum apta. compositio autem magnifica, vt inquit Aristoteles, est quæ constat è pæanibus. Pæanis autem species duæ. congruens principijs, cuius initium est syllaba longa: tres verò breues terminant, vt huiuscemodi: Ἤρξατο δέ. clausulæ accommodata, quæ alteri opposita est, cuius initium sunt tres breues: terminat autem vna longa: vt Ἀραβία.

Cicero suarum trium notarum explicandarum initium ducit à subtili forma: tertiam autem & vltimam facit, quam vocat amplam, copiosam, grauem, ornatam; his enim omnibus verbis vtitur in ea significanda: respondet autem ista huic, quæ μεγαλοπρεπὴς dicitur à Demetrio: primaque ab ipso declaratur. inquit enim. Ordiar autem à magnifica. quam quidem nunc vocant λόγιον. quibus verbis ostendit nouum id verbum esse, ac sui temporis rhetoras ita ipsam appellare cœpisse. neque tamen vnquam memini me incidisse in hoc verbum, hoc sensu vsurpatum, aut apud Halicarnassenm, aut apud Hermogenem: alium ve vllum veterem magistrum huius artis. Cum autem valeat λόγιος disertus & eruditus homo: quique elegantem doctrinam habeat, fortasse λόγιος χαρακτὴρ vocata est forma hæc dicendi, quia in consuetudine esset disertorum virorum. Est præterea diligenter videndum, cum vocet notam quandam dicendi μεγαλοπρεπῆ; videri hunc nostrum magistrum dissentire ab Aristotele, qui nullo modo voluit hoc nomine recte appellari posse huiuscemodi res. cum tamen constet ipsum fluxisse ab eius disciplina: Theophrastique auditorem fuisse. In tertio enim libro de arte dicēdi summus ille doctor accusat quosdam rhetoras, qui

D tradiderant,

tradiderant, cum præciperent de ornatu, virtuteque orationis, oportere illam esse suauem ac magnificam: & irridet præceptum magnificentiæ: ostendens, si hoc tribuendum est orationi, se non videre cur non eadem & tẽperans, & liberalis dici debeat: & omnibus denique ijs nominibus ornari, quæ propria sint virtutum, in vita ac moribus positarum. nam non necesse etiã esse seorsum præcipere, vt suauis ipsa & iucunda sit, docuit. Sed hoc relicto sine dubio eo loco falso sentire putat illos, qui existimarẽt opus esse, vt oratio summa cura magnifica efficeretur. & sane si magnifica aut oratio aut forma dicẽdi aliqua diceretur, eodem omnino sensu, quo natura hominis, indolesque magnifica vocatur, prorsus illud insulsum esset, ac dignum, quod ab omnibus contemneretur: contra autem ob similitudinem, quæ inter has res est, vocare notam dicendi magnificam & locutionem etiam, quę speciẽ aliquam eius virtutis retineat, non omnino inane est: videmus enim graues auctores ita locutos fuisse. Aristoteles autem illic studio aduersandi rhetoribus suę ętatis, quos semper exagitat & fortasse Isocrati, cui in primis infensus erat, vt testimonijs & Græcorum & Latinorum scriptorum compertum est, nactus occasionem eos illos irridendi, ipsam arripuit: & in vocabulo ipso, quod parum aptè vsurparant, reprehendit. Sequitur autem, in tribus rebus positam esse amplitudinem orationis in sententia, in verbis, in compositione verborum ipsorum apta. cõmune autem hoc est ei cum reliquis tribus formis probatis: nec non deprauationibus etiam ipsarum, notisque damnatis: cunctæ enim habent suas virtutes, labesq; in ijsdẽ tribus rebus positas. Incipit autem notam amplam explicare à constructione verborum ipsi accommodata: refertque se primum ad auctoritatem Aristotelis, hoc pacto. Compositio ampla, vt censet Aristoteles, est pæonica: pæonum autem duæ sunt species, quarum altera est procatarctica, id est conueniẽt principijs sententiarũ est autem, quæ incipit à longa, quam tres breues cõsequũtur: altera verò catalectica, clausulis congruens: quæ superiori opposita est, & à breuibus deinceps tribus oritur, extrema producta. Exemplis explanare contrarios hos inter se pęonas volens, superioris certum testimonium posuit: inferioris verò non satis nunc apertũ indicium: inquit enim. ἢν τα ἀρχῶν: suspicor enim cantus quosdam ipsum intelligere, sua ętate valde notos, in quibus hic pes frequens esset: nam & tibia Arabia & Arabius tibicẽ: & chorus etiam Arabius celebratus est à Gręcis comicis. quorũ auctoritates citatur à veteribus grammaticis. Cicero, qui in III. libro de oratore locum illum Aristotelis expressit, priorem pæonem his Latinis verbis indicauit, Desinite: Incipite: Comprimite: posteriorem verò his, Domuerunt, Sonipedes.

Δεῖ δὲ ἐν τοῖς κώλοις τοῦ μεγαλοπρεποῦς λόγου, τὸν προκαταρκτικὸν μὲν παίωνα ἄρχειν τῶν κώλων, τὸν καταληκτικὸν δὲ ἕπεσθαι. παράδειγμα δ᾽ αὐτῶν τὸ Θουκυδίδειον τόδε. Ἤρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ αἰθιοπίας. τί ποτ᾽ οὖν ἀριστοτέλης οὕτω διετάξατο. ὅτι δεῖ καὶ τὴν ἐμβολὴν τοῦ κώλου καὶ ἀρχὴν μεγαλοπρεπῆ εὐθὺς εἶναι καὶ τέλος. τοῦτο δ᾽ ἔσται, ἐὰν ἀπὸ μακρᾶς ἀρχώμεθα, καὶ εἰς μακρὰν λήγωμεν: φύσει γὰρ μεγαλεῖον ἡ μακρά, καὶ προλεγομένη τε πλήσσει εὐθύς: καὶ ἀπολήγουσα ἐν μεγάλῳ τινὶ καταλείπει τὸν ἀκούοντα. πάντες γοῦν ἰδίως τῶν τε πρώτων μνημονεύομεν καὶ τῶν ὑστάτων: καὶ ὑπὸ τούτων κινούμεθα: ὑπὸ δὲ τῶν μεταξὺ ἔλαττον, ὥσπερ ἐγκρυπτομένων, ἢ ἐναφανιζομένων.

Oportet autem in membris magnificę orationis, procatarcticum pæonem initium esse membrorum: catalecticum autem in extremo poni. exemplum ipsorum est Thucydidium hoc. ἤρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ αἰθιοπίας. *Qua igitur potissimum de causa Aristoteles sic præcepit? quia oportet & frontem membri, & principium magnificum statim esse & finem: hoc autem erit, si à*

longa

longa inceperimus, & in longam desierimus: natura enim amplum longa syllaba: & initio edita ferit statim: & claudens, in magno quodam relinquit auditorem. omnes igitur proprie primorum & postremorum recordamur: & ab his mouemur. ab his autem, quæ in medio sunt, minus, tanquam coopertis, aut deletis.

Ostendit nonc ubi pedes hi, tantopere summo philosopho probati, collocãdi sint: & quasi docet unde id nomen impositum ipsis sit, his uerbis. Oportet antem in mẽbris magnificæ orationis atq; amplæ pçanem, uocatum procatarcticum, principium esse membrorum ac primas partes occupare: catalecticum uero in extremo membro poni. profert autem exemplum ipsorum Thucydidis locum è secundo libro historię, ubi commemorat quibus in terris ortum habuerit atrox illa pestilẽtia, quę inuasit Athenas: in eo enim id seruatum est, quod dixit. aliter tamen apud auctorem legitur, id est ἀρξάμενον δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας. sed illic quoque, quamois immotatio parum facta sit, exemplum suo loco manet. Quærit autem post Phalereus, rei illustrandæ patefaciendęque causa, cur ille philosophus ita præceperit: respondetque. quia frontem membri, atque initium ipsum, amplitudinem in se habere oportere, nec non etiam finem: quod fiet inquit, si à producta syllaba inceperimus, & in productam longamque desierimus. Rationem uero eius reddens, ait. Habet enim natura longa syllaba amplum quiddam ac grande: initioque orationis posita illico ferit aures: eademq; in extremo collocata, terminatisque sententiam, in amplo quodam sono relinquit auditorem. Eodem pacto sensit de extremo Cicero, quod aures semper expectare affirmauit: in eoque acquiescere. quare non putauit ipsum ullo modo numero carere debere. Quod autem πλήττει inquit, videtur respondere superiori verbo, ἐμβολή: ita enim vocabatur frons arietis, qua bellica machina quatiebant muros. cum rostra etiam nauium eadem de caosa illo verbo appellarentur: quamois Cicero quoq; in oratore vsus sit Latino verbo, quo superius Grecum expressimus de oratione loquens: hæc enim eius verba sunt. Nec vllum genus est dicendi aut melius, aut fortius, binis aut ternis ferire verbis. Cum autem primas tantum partes, atque extremas membrorum numero illo muniendas esse docuisset, secutus iudicium optimi auctoris: medias autem reliquisset, affert nunc causam cur in illis maxime numeri tenendi sint. hoc pacto. Vniuersi nos proprietate quadam naturę primorum recordamur ac postremorum: & ab his impellimur, ac mouemur: ab his vero, quæ interiecta sunt, minus, quia illa tanquam operiontur ut non appareant, vel delentur atque extinguuntur.

Δῆλον δ' ἐστὶν ἐν τοῖς Θουκυδίδου: σχεδὸν γὰρ ὅλως τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν πᾶσιν αὐτῷ ποιεῖ ἡ τοῦ ῥυθμοῦ μακρότης: καὶ κινδυνεύει τῷ ἀνδρὶ τούτῳ παντοδαποῦ ὄντος τοῦ μεγαλοπρεποῦς, αὕτη ἡ σύνθεσις μόνη: ἢ καὶ μάλιστα, περιποιεῖν τὸ μέγιστον.

Apertum autem hoc in scriptis Thucydidis: ferme enim omnino magnificum in omnibus ipsi facit numeri longitudo: & propè dici potest, cum huic viro vbique sit magnificum quiddam, compositionem hanc solam: aut præter cetera, gignere quod maximum apud eum est.

Perspici verũ esse, quòd dixerat pæanas inquam illos efficere amplitudinem syllabasq; longas, in primis & postremis membrorum partibus collocatas, habere eam vim, affirmat ex scriptis Thucydidis: cum enim amplus, & grauis ille in primis sit, fermè granditatem illam in omnibus apud eum gignit numeri longitudo, ac produ-

 ctio.

ctio. Idem autem asseuerans: vel potius amplificans superiorem sententiam, Demetrius inquit, cumque in omni sui parte amplitudinem hic scriptor habeat; propemodum tamen hæc compositio sola acquirit ipsi excelsum illud atque altum: aut si non sola, præter ceteras omnes res, quæ quicquam ad hoc præstandum apud ipsum valent, Ἢ καὶ μάλιστα vero inquit, leniter corrigens, quod proxime dixerat: metuit enim ne nimis rem auxisse crederetur, cum constet Thucydidem alijs etiam rationibus idem moliri: ac cõsequi, quam toto animo cupiebat, amplitudinem illam suam. Esse autem hoc genus quoddam emendationis planum est: qua etiam crebro vtitur Aristoteles, vt in v i i i. libro de moribus ad Nicomachum propinquo in loco iterum. cum enim dicere incepisset cunctos homines velle res honestas: sumere autem postea vtiles ac fructuosas, ne existimaretur nimis male sentire de mortalium genere, cum probi viri aliter faciant, antequam sententiam illam absoluisset, eam correxit hoc pacto, διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας ἢ τοὺς πλείους, τὰ καλὰ, προαιρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα. Eandem vim habet illud in extremo eo libro, quo loco docet ratione factum esse, quod non licet liberis repudiare patrem; vt pater legibus potest abdicare filium, inquit enim: valde periculosum id esse ostendere volens, libenter filium, si improbus fuerit, liberaturum se esse illo onere alendi patrem, quia id sit ipsi ἀπαλλακτέον: quod statim corrigens, ait. ἢ οὐκ ἀπωθεῖν. Est autem Thucydides magnificus, (vt ad nostrum hunc redamus) & propter res ipsas, quas narrat & quia selegit verba grandia ac penè poetica, & omni demum alia ratione vsus est, qua dignitas orationi comparatur.

Δεῖ μέντοι λογίζεσθαι, ὅτι κἂν μὴ ἀκριβῶς δυνώμεθα τοῖς κώλοις περιτιθέναι τοὺς παίωνας, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀμφοτέρους, παιωνικήν γε πάντως ποιησόμεθα τὴν σύνθεσιν· οἷον, ἐκ μακρῶν ἀρχόμενοι, καὶ εἰς μακρὰς καταλήγοντες· τοῦτο γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης παραγγέλλειν ἔοικεν· ἄλλως δὲ τὸ διττὸν τοῦ παίωνος τετεχνολογηκέναι ἀκριβείας ἕνεκα. διόπερ Θεόφραστος παράδειγμα ἐκτέθεικε μεγαλοπρεπείας τὸ τοιοῦτον κῶλον. Τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων· οὐ γὰρ ἐκ παιώνων ἀκριβῶς, ἀλλὰ παιωνικόν τί ἐστι. παραλαβεῖν μέντοι τὸν παίωνα εἰς τοὺς λόγους, ἐπειδὴ μικτός τις οὗτος καὶ ἀσφαλέστερος· τὸ μεγαλοπρεπὲς μὲν, ἐκ τῆς μακρᾶς λαμβάνων· τὸ λογικὸν δὲ, ἐκ τῶν βραχειῶν.

Oportet sane cogitare, quod si non exquisite valemus membris adponere paeonas, vtrinque ambos, paeonicam tamen omnino faciemus compositionem. ceu, à longis incipientes, & in longas desinentes: hoc enim & Aristoteles præcipere uidetur; qui tamen duplex illud genus paeonis in arte tradidit, vt esset in ea re exquisitius. Quapropter Theophrastus exemplum ponit magnificentiæ in oratione hoc membrum; τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων. *non enim è paeonibus exquisite constat, sed paeonicum quiddam est. Recipiamus igitur paeonem in orationem, quia mixtus quidam est & tutior: quod magnificum in ipso est, à longa sumens: aptum vero illud orationi, à breuibus.*

Cum celebrarit magnopere orationem, quæ numeros illos suo loco positos habeat, ostendit nunc non oportere oratorem ita solicitum esse de hac re, ut putet non licere sibi aliquando hæc uincula laxare: datur enim venia ipsis, si nõ potuerunt exquisitè ex vtraque membrorum parte constituere paeanas, dummodo studeant compositionem

positionem hanc adumbrare, & proximè accedant ad pæanas: hoc enim omnino faciendum est, si volunt retinere amplitudinem. Quomodo autem id obtineri possit, docet hoc pacto. ceu a longis syllabis incipientes. & in longas itidem desinentes. nititur autem probare hoc etiam Aristotelem sensisse, quamuis aliud præcepisse videatur, non enim duplicem illum pæanem laudauit, vt perpetuo custodiretur, sed in ratione artis tradenda, quod exquisitum, ac perfectum esset. ponere debuit, Huius etiam iudicij fuisse declarat eruditissimum, ac politissimum philosophum Theophrastum, qui quũ exemplum proferre vellet amplæ orationis, vsus est membro, quod à duobus productis, consequentibus tribus deinceps correptis, incipit: ac terminatur in duobus itidem longis, quas tres breues antecedunt. addit autem Demetrius statim, explicans illud. Non enim è pæanibus exquisitè constat, sed retinet multum eorum numerorum, ac pæonicam formam habet. Quare inquit recipiamus in orationem hunc pedem. nam temperatus quidam pes est ac mixtus: & ab omni lapsu tutus atque alienus. Vnde autem ille sit mixtus declarat, adiungens. amplitudinem ipsum habere à producta syllaba; quod verò aptus sit orationi, à breuibus: breuitate enim, & celeritate syllabarum labitur oratio procliuius. Finxerit ne vero politissimus philosopus membrum, quod laudat, an ab aliquo scriptore acceperit, non constat: sententia eorum verborum aperta est: insimulat enim eos, qui in lenibus rebus operam, studiumque omne suum consumunt.

Οἱ δ' ἄλλοι: ὁ μὲν ἡρῷος, σεμνὸς καὶ οὐ λογικός, ἀλλ' ἠχώδης: οὐδὲ εὔρυθμος, ἀλλ' ἄρρυθμος. ὥσπερ ὁ τοιόσδε, Ἥκειν ἡμῶν εἰς τὴν χώραν: ἡ γὰρ πυκνότης τῶν μακρῶν ὑπερπίπτει τοῦ λογικοῦ μέτρου.

Alij vero; herous quidem, grandis & non accommodatus orationi, sed sonorus: neque numerosus, sed extra numerum. quemadmodum hic Ἥκειν ἡμῶν εἰς τὴν χώραν: *crebritas enim longarum syllabarum cadit extra mensuram orationis.*

ut illud Virg. 4 Georg. Sternunt se somno diverso.

Postquam docuit quomodo accipienda esset de duobus oppositis inter se generibus pæanis, sententia Aristotelis: iudiciumque suum auctoritate Theophrasti confirmauit, ad alios pedes transit, qui & ipsi cadunt in orationem. quemadmodum autem amborum pęanum, suis in sedibus collocatorum, laudes bonaque explanarat, ita nunc incommoda vitiaque reliquorum declarat. primum autem, quem heroum vocat, examinat: vimque illius ac potestatem tradit. Antequam tamen ea, quę ipsi tribuat, expendam videndum est quem intelligat eo nomine. quamuis aliàs de omni hoc loco in commentarijs in libros Aristotelis de arte dicẽdi disputauerim. ipse sane Demetrius videtur ita vocasse spondeum, vt exemplum quod infra ponit, declarat, constans ex quattuor spondeis: & præterea verba, quibus ipsius exempli vim interpretatur. mirum autem est, si nullam dactyli mentionem fecit, qui & ipse frequens est in hexametro versu indeque vere illo modo vocari potest. nam Cicero prę ter spondeum, & dactylum, anapæstum quoque heroi nomine significari putauit: & Quintilianus, locum Aristotelis, vnde hic expressus est, propositum habens, manifesto dactylum accepit; hæc enim eius verba sunt è nono libro. Et herous, qui est idem dactylus. Cogitandum igitur, an breuitatis causa Phalereus non protulerit exemplum, quo declararit eadem de causa non conuenire huic orationi dactylum, quod nimis amplus, ac grandis ille sit: &, vt exemplum non posuerit, ita etiam cur relinquendus sit non indicarit. nam omittit etiam trocheum; qui ab Aristotele examinatus diligenter atque improbatus est. damnauit enim illum vt nimis celerem ac potius certæ cuidam saltationi, teneræ ac molli, aptum, quàm graui orationi. Quin vero ea, quæ assignat heroo Demetrius, spondeo non quadrent, dubitare non pos-

 sumus,

sumus : de dactylo, anapæstoue existimabit quisq; vt vult. Primum igitur dicit eum esse σεμνὸν idest plenum dignitatis: &, vt Ciceronis verbis vtamur, grandiorem quàm desideret soluta oratio. est enim diligenter ostendendum, an his verbis ille expresserit tantum superius verbum Græcum, siue respexerit etiam ad id quod apud Aristotelem sequitur, si particula negandi, quę desiderari videtur, illic restituatur, nam si grandem simpliciter reddidisset, non poterat intelligi parum aptus orationi solutæ, præsertim amplæ: habet enim grandis pes ibi locum: illo autem modo significauit eum non solum grandem, sed magis etiam grandem, quam ferat oratio soluta: alijs tamen locis videtur Cicero, grãdem cum dixerit, interpretari hoc verbum Græcum voluisse. quamuis amplitudinem Græci verbi, ac maiestatem Latinum illud omnino non exprimat. in Bruto enim dicens. Fuit enim Sulpicius vel maximè omnium: quos quidem ego audiuerim grandis: &, vt ita dicam, tragicus orator. Aristoteles autem, vt ipse. duo illa Latina, ita Græca coniūxit, cum initio secundi libri de rebus superis ait. [Greek] : loquebatur autem de priscis theologis, quis maris etiam fontes quosdam esse tradiderant. Salustius verò, cum ait in concione C. Memmij. sed incedunt per ora vestra magnifice videtur & ipse σεμνῶς interpretari voluisse: Græci enim optimi auctores in ea re ostendenda, & quasi pompa significanda, eo vtuntur. vt Demosthenes de falsa legatione Aeschinem ipsum de suggestu, vnde verba fecisset, descendentem irridens: ait enim [Greek] : quem locum Cicero in epistola quam ad Atticum imitatus est, ita de M. Bruto loquens. Noster verò [Greek], in Asiam. Arbitror præterea Lucretium, cum inquit. Magna atque immanis, [Greek]: plenaque honoris, extremis his verbis interpretatum fuisse σεμνὴ: cum enim deorum corpora grandiora esse vulgo putarentur, amatores vitium amorum deliciarumque suarum tegere volentes: vel potius in laudem conuertere, mulierem, quæ vasto corpore & immani esset: indeque meritò displiceret, vocabant [Greek] & σεμνήν. priore verbo, quia illa tanquam dea visa perturbaret & statu mentis moueret: posteriore, quia dignitatem plurimam in se contineret. nam superiore illo ornati solitas aliquãdo feminas intelligitur testimonio Machonis comici: cuius cum plures versus de Mania meretrice apud Athenæum legantur, in alijs hic est. [Greek]. Existimare igitur possumus nullum certum verbum Romanos habuisse par Græco: cum enim pluribus vtantur, nullum eorum penitus idem declarat, quod σεμνὸς. sed tamen vis ipsius satis hac disputatione percipi potest. Dicens verò Demetrius heroum pedem non esse λογικὸν, manifesto significauit non esse ipsum aptum prosæ orationi, quæ [Greek] vocatur. vt paulo supra idem verbum vsurpatat. contra verò affirmans eum esse [Greek], intellexit vt opinor, sonorum. vt infra vocans compositionem [Greek] in qua temerè vocales literæ concurrerent, id verbũ accepit: illic enim manifesto ex hiatu illo, concursuq; vocalium efficitur grandior sonus. Cum autem sequatur, [Greek]: seiungit enim ab heroo vim notionemque prioris verbi: posterioris vero illi astruit, videndum est accurate quid valeant hæc verba. [Greek] igitur pedem hunc esse negat, vt oratio quoq; [Greek] diceretur, quia non habet numerum orationi solutæ aptum, contraque [Greek] esse affirmat. idest extra numerum, spoliatumque ipso numero. arbitror enim ἄρυθμον legendum, non [Greek]. vt in omnibus tamen antiquis libris legitur. in hanc autem opinionem veni, quia ita iunctum id nomen ostendit vitium, quod hærere huic pedi ipse tradit. Aristoteles præterea ita vocauit orationem, quæ contraria est illius, quam laudat. non video etiam quam vim eo loco habere possit littera, quæ orbat nomina sua natione bis illic adplicata. Sed magni in primis apud me momenti est eadem pæne sententia infra, vbi differit de frigore orationis, quod à constructione verborum oritur, repetita. quo loco hoc pacto legitur, posito etiam eodem exemplo: inquit enim. [Greek]. Cum autem aliquãdo dubitarim an pro [Greek] legi debeat, omne discrimen in eo stat, quomodo hæc verba accipiuntur. si enim [Greek] Demetrius ita accepit, vt Dionysius Halicarnasseus, manifestò hic [Greek]

[Greek]

θμως legere oporteret: est nanq; illi ἔρρυθμος oratio, quę certos ac definitos habet numeros vt versus. sin vero ἔρρυθμος valet, qui suauem numerũ habet, vt oratio εὔρυθμος vocaretur, quæ sit astricta numeris, quemadmodum Cicero locutus est in Oratore suo. cum inquit. Perspicuum est igitur numeris astrictam orationem esse debere: carere versibus, necesse non foret lectionem immutare. Diuisio sanè illa Dionysij vtilis est, ac valde rem explanat. videtur autem Cicero rationem illam secutus, cum eodem in libro ait. Multum interest vtrum numerosa sit, idest similis numerorũ: an plane è numeris constet oratio: alterum si fit, intolerabile vitium est: alterum nisi fit, dissipata & inculta & fluens est oratio. vt similem numerorum, intellexerit εὔρυθμον: è numeris vero planè constare dicens, ἔρρυθμον. nisi existimare volumus posterioribus verbis expressisse Ciceronem ἔμμετρον: ita enim appellat ipsam Aristoteles. cui itidem tres sunt orationis differentiæ. ἔμμετρος, εὔρυθμος, ἄρρυθμος. An numerosam orationem tam diligenter diuidens Cicero: & quasi duobus modis capi posse id verbum Latinum docens, vt in superiore loco videtur fecisse, & antequam etiam ad eum locum venisset, eodem in libro his verbis. Quia nec numerosa esse, vt poema: neque extra numerum, vt sermo vulgi est, debet oratio: hic enim manifesto ἔμμετρον designauit, vidit etiam ἔρρυθμον ambobus illis modis accipi, cui responderet Latina ea vox. Quintilianus εὔρυθμον locutionem vocauit, quam certi pedes, mensuręque numerorum definirent, idest ἔμμετρον. longe aliter quam Aristoteles illo verbo vtens: hęc enim eius verba sunt, iudicium Ciceronis de hac omni re declarantis. Vt magis non ἄρρυθμον, quod esset inscitum atque agreste, quàm εὔρυθμον, quod poeticum est, esse compositionem velit. Aut igitur illic mendum est scripturæ: aut peccauit rhetor ille, qui poeticum esse inquit, quod quadrat etiam mirificè solutæ orationi: cum Aristoteles etiam post eruditam, diligentemque de numeris disputationem, concludens eam dixerit. ὅτι μὲν οὖν εὔρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν καὶ μὴ ἄρρυθμον, καὶ τίνες εὔρυθμον ποιοῦσι ῥυθμοί, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται. & Isocrates quoque, quamuis εὐρυθμίας in poemate, versibusque inueniri etiam tradat, eodem illo nomine vtitur de numerosa oratione. hæc enim eius verba sunt è libro, quem scripsit ad Philippum regem. οὐ γὰρ ταῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίαις, καὶ ποικιλίαις, κεκοσμήκαμεν αὐτὸν, αἷς αὐτός τε νεώτερος ὢν ἐχρώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπέδειξα. Sed Theon quoque sophistes: nisi forte mendum illic subest, vocauit locutionem ἔρρυθμον. quæ certos ac definitos numeros haberet: eaque de causa vitio affinis foret: hæc enim verba ipsius sunt, quæ si mala compositio verborum ostendentis. ἐπιμελητέον δὲ καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων. πάντα φεύγοντα, ἐξ ὧν ἀμφιβολίας τὸ κακῶς συντιθέναι. καὶ μάλιστα δὲ τὴν ἔμμετρον καὶ ἔρρυθμον λέξιν. ὡς τὰ πολλὰ τῶν Ἡγησίου τοῦ ῥήτορος καὶ τῶν Ἀσιανῶν καλουμένων ῥητόρων. Sed etiam Ephorus, cuius Theon exemplum, cõtinens id verbum profert, videtur eodem pacto cepisse id verbum. illud autem hic paulo infra a me alio nomine ponetur. Sed nimis fortasse de hoc disputatũ est: pręsertim cum omnis controuersia in nominibus posita videatur. nam res ipsa plana iam, certaque est. Exemplum vnde sumptum sit non apparet. infra vbi de frigore orationis differit, iterum eo vtitur. post exemplum autem, quod constat ex quattuor spondeis continuatis, vitium ipsius demonstrans Demetrius ait. Densitas enim syllabarum longarum superat modum: caditque extra mensuram illam, quę conuenit orationi solutæ. quibus ex verbis perspicitur vere ipsum dixisse, non esse hunc pedem λογικὸν neque ἔρρυθμον. exemplum autem indicat, ac res ipsa, nõ intelligere ipsum singulos pedes, sed iteratos, aut continuatos: quod significauit etiam Cicero cum inquit in Oratore. Sed hos cum in clausulis pedes nomino, non loquor de vno pede extremo: adiungo, quod minimum sit, proximum superiorem: sæpe etiam tertium.

Ὁ δὲ ἴαμβος ἁπλοῦς, καὶ τῇ τῶν πολλῶν λέξει ὅμοιος. πολλοὶ γοῦν μέτρα ἰαμβικὰ λαλοῦσιν, οὐκ εἰδότες: ὁ δὲ παίων, ἀμφοῖν μέσος καὶ μέτριος, καὶ ὁ ποιὸς συγκεκραμένος. ἡ μὲν δὴ παιωνικὴ ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσι λόγοις, ὡς ἄν τις λαμβάνοιτο.

Iambus autem humilis, & multorum locutioni similis. multi sane versus iambicos fundunt, non intelligentes: pæon autem, medius amborum & moderatus, & tanquam temperatus. Pæonica igitur compositio in magnificis formis, sic aliquo modo sumeretur.

Venit nunc ad iambum pedem explicandum, heroo pede declarato: siue vnus tantum, siue plures eo nomine pedes intelligendi sint: quem item reijcit: vt nimis humilem & abiectum, cuius etiam vitij insimularat eum antea Aristoteles; dicens iambum esse ipsam locutionem multitudinis. exprimit igitur sententiam illius philosophi Phalereus: eodemque etiam argumento vtitur ad tenuitatem iambi: humilitatemq; demõstrandam, cum enim dixisset eum similem esse orationi imperitorum; ac multitudinis ipsius, signum huius rei esse inquit. quod multi in sermone familiari versus iambicos per imprudentiam edunt. quod Cicero quoque testatus est: cum enim de omni genere versuum, qui exciderent ex ore oratorum nõ attẽdentium in dicendo, dissereret, addidit. Senarios vero & Hipponacteos effugere vix possumus: magnam enim partem ex iambis nostra constat oratio. Notat etiam ipse in hanc culpam incidisse aliquando M. Crassum, cum dixit. Missos faciant patronos, ipsi prodeant, adiunxit enim, Nisi interuallo dixisset, Ipsi prodeant, sensisset profecto effugisse senarium. ipse quoque Cicero hoc vitare non potuit, vt à veteribus rhetoribus animaduersum est. Idem autem quod Cicero testatus est, senarios & Hipponacteos vix posse in dicendo effugi, significauit etiam Theon sophistes, cuius supra mentionem feci, in suis progymnasmasi: ignosci enim oportere existimauit oratoribus, si forte aliquando incidunt in eos versus, qui similitudinem magnam habẽt cum soluta oratione. cuiusmodi inquit, sunt metra iãbica. Addidit verò, scriptores omnes inuitos incidere quãdoq; in id genus versus. quod verum esse declarare volens, narrat Ephorum, illum Cumanum, auditorem Isocratis, in libro, quem scripsit περὶ λέξεως, cum sedulo interdiceret oratori; ne vteretur numerosa oratione, statim in principio illius præceptionis effudisse hunc versum, πάλιν δὲ περὶ τῆς [illegible] λέγομαι. In quo animaduertendum est: quod ad idem confirmandum valet, idem Ephoro contigisse, quod Cicero narrat eo loco vsu venisse Hieronymo Peripatetico: qui cum nimis accurate: vel malitiose potius, in Isocratem animaduertisset (notauerat autem ille in multis eius libris xxx. fortasse versus) in eadem re, quam alteri obiecit, lapsus est. Hæc autem Ciceronis verba sunt, diligentiam suam in ea re positam exponentis. Sed tamen hic corrector in eo ipso loco, quo reprehendit: vt à me animaduersum est, studiose inquirente in eum, immittit imprudens ipse senarium. Vt autem Theon hoc ferri posse affirmauit in hoc genere versus, ita idem docuit in quibus alijs id committere, intolerabile vitium esset; docens etiam Epicurum aliquando in hanc fraudem incidisse qui vt alijs grauioribus de causis passim incessabatur, Ita etiam hoc nomine ab aduersarijs agitaretur. ponit autem exemplum ipsius certum huius merito damnatæ compositionis: vt alterum etiam, quod cum circumferretur, ipse affirmat se illud in ipsius scriptis reperire nõ potuisse. Iambi autem humilitate comprobata redit ad pæanem cõstituendum, quem ostendit esse medium amborum à se tractatorum, id est spondei & iambi. nec non quasi moderatum, cum illi modum non seruent: alter enim eorum præter modum grauis, & excelsus est: alter vero humilis & abiectus nimis. eundem pæanem etiam ex illis quasi permixtum, & temperatum esse inquit. statimque, claudens hanc disputationem, refert se docuisse quomodo effici possit compositio verborum pæanica. quæ congruit formæ amplæ expositionique rerum grandiorum. Discriminis hoc est hac in parte inter scriptos libros. quod pro duobus postremis verbis duo illorum habent, παραλαμβάνοιντο.

Ποιεῖ δὲ καὶ τὰ μήκη τῶν κώλων μέγεθος: οἷον Θουκυδίδης ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων καὶ ἀθηναίων. καὶ. Ἡροδότου ἁλικαρ-

νασῆος

νασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε· τὸ γὰρ ταχέως ἀποσιωπᾶν εἰς κῶλον βραχὺ, κατασμικρύνει τὴν τοῦ λόγου σεμνότητα: κἂν ἡ ὑποκειμένη διάνοια μεγαλοπρεπὴς ᾖ, κἂν τὰ ὀνόματα.

Efficiunt autem & longitudines membrorum magnitudinem, ceu, Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, & Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε: *celeriter enim reticere in membrum breue, conterit orationis granditatem, etiamsi sententia, quæ subest, magnifica fuerit: & eodem pacto verba.*

Affert aliud, quod & ipsum valet ad amplitudinem inferédam in orationem; tradit enim longitudines membrorum efficere granditatem. ponitque statim exempla, quæ id declarent. vtitur autem indicibus librorum Thucydidis, atque Herodoti. Rationem vero reddens huius præcepti, inquit. Celeriter enim reticere, breui membro edito, conterit, atque in minutas partes secat omnem orationis granditatem, ac dignitatem, quamuis sententia, quę exponitur, ampla sit, amplaq; itidem verba. Cicero quoque, cum quantum virium voluptatisque haberet apta collocatio verborum ostenderet: vsusque esset loco C. Carbonis ex concione, quam habuit in M. Drusum, dissoluit postea elegantem compositionem, verborum ordine immutato: intelligensque ita quempiam sibi occurrere posse, vt Demetrius sibi ipsi facit, refellit totum illud hac pacto. At eadem verba: eadem sententia, animo istuc satis est, auribus non satis. Attendendum autem videri Hermogenem contra sentire de mēsura membrorum: cum enim de forma illa, quæ σεμνὴ ab eo dicitur, subtiliter disputaret: doceretque quod ad hanc partem pertinet, cuiusmodi fingendum foret, tradidit breuiora membra in eo genere orationis, pleno dignitatis, esse debere: & tanquam aphorismos quosdam. Profert autem exemplum eorum, locum Platonis è Phædro: aliumque Demosthenis ex oratione contra Aristogitonem, in quibus manifesto membra pusilla sunt, vel potius incisa. In nota verò hac valde simili illi (nam vtitur etiam hic Demetrius verbo, quo forma illa ab eo magistro dicēdi uocatur, ostendere volēs, quod malum importet breuitas membrorum) iubet hic noster, vt ea prolixa faciamus. ipse igitur puto ita euelli hunc scrupulum posse, ne summi scriptores huius artis credantur inter se tantopere discordare. vt alia ratio sit illius formæ, quam describit Hermogenes; aliaque amplitudinis huius ac magnificentiæ in oratione, quam exprimit Phalereus. cumque diuersę illæ multis modis sint, postulare etiam non nullas discrepantes inter se tractationes. nam amplitudo orationis cōpiam, ornatumq; requirit, & quasi ubertatem granditatemque omnium rerum. unde μεγαλοπρέπεια uocata est: dignitas autem contrà in dicendo, maiestasque quædam magis seruatur, si concise quis dicat: paucisque sensum animi sui exponat. unde exigua membra non longè à principio huius libri docuit esse accommodata formæ dicendi uehementiori, & acriori, quæ appellatur δεινότης. Addit tamen Hermogenes eo loco necessitate quadam fieri aliquando ut prolixius etiam membrum adhibeatur in stilo illo graui, ac qui uenerationem quandam prę se ferat. atque id (ut puto) cum aliquantum ille remittit grauitatis illius suæ, siue cum res ipsæ, quæ exponuntur ut fiat, aliquo modo cogunt.

Μεγαλοπρεπὲς δὲ, καὶ τὸ ἐν περιαγωγῇ τῇ συνθέσει λέγειν. οἷον ὡς ὁ Θουκυδίδης: Ὁ γὰρ ἀχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους διὰ δολοπίας καὶ ἀγραίων καὶ ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ ἀκαρνικοῦ πεδίου ἄνωθεν παρὰ στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ᾽ οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν: σύμπασα γὰρ ἡ τοιαύτη μεγαλοπρέπεια ἐκ

τῆς

Achelous amnis ex Pindo monte [illegible] Dolopiam, Agraeos, [illegible] Amphilochos, [illegible] Acarnanicum campum, superne Stratum [illegible], magis [illegible] reddit, restagnatione eorum oppido, intolerabilem hyberno tempore propter alluuiones militiam praestat.

τὰς περιαγωγὰς γέγονεν, καὶ ἐκ τοῦ μόγις ἀναπαῦσαι αὐτόν τε καὶ τὸν ἀκούοντα.

Magnificum autem est, & ex circumductu in componendo dicere. ut Thucydides, Ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου ἄνωθεν παρὰ Στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ' Οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. *Vniuersa enim haec magnificentia ex circunductu extitit: & ex eo quod vix requieuit & qui dicit & qui audit.*

Cum ostendisset amplitudinem efficere longiora membra, declarat nunc circuitum quendam sententiarum, ac circumductum in dicendo, idem moliri. περιαγωγὴν ipse uocat: intelligitq́; ut exemplo etiam perspicitur, cum in re aliqua exponẽda, pluribus partibus eius narrationis inculcatis, nullę ipsarum absoluuntur, sed animus eius, qui audit usq; ad extremum suspensus tenetur, quo in loco tandem re in lõgum producta perficitur sententia: ut cum pendeat aliquo modo, aptusque sit finis à principio: haereatq́ue illi, circumagi merito dicatur qui audit. Exemplum huius compositionis uerborum capit à Thucydide. qui in secundo libro historiae cum ortum Acheloi fluminis, cursumq́ue describeret, hac forma usus est. adiungit autem Demetrius loco ipso posito, confirmare uolens animaduersionem hanc. Vniuersa enim haec, quam uides, amplitudo: similisque huic, profecta est ab circumductu ipso orationis: ex eoque quod uix ipse, qui dicit paulum fecit requietis, aliquid dedit auditori.

Εἰ δ' οὕτω τις διαλύσας αὐτὸ εἴποι· ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς, ῥεῖ μὲν ἐκ Πίνδου ὄρους· ἐκβάλλει δὲ παρ' Οἰνιάδας ἐς θάλασσαν· πρὸ δὲ τῆς ἐκβολῆς, τὸ Οἰνιαδῶν πεδίον λίμνην ποιεῖ, ὥστ' αὐτοῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ, εἰ δή τις οὕτω μεταβαλὼν ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ, πολλὰς μὲν ἀναπαύλας παρέξει τῷ λόγῳ· τὸ μέγεθος δ' ἀφαιρήσεται.

Quod si hoc pacto, dissoluto illo, dicat aliquis. Ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς, ῥεῖ μὲν ἐκ Πίνδου ὄρους· ἐκβάλλει δὲ παρ' Οἰνιάδας ἐς θάλασσαν· πρὸ δὲ τῆς ἐκβολῆς, τὸ Οἰνιαδῶν πεδίον λίμνην ποιεῖ, ὥστ' αὐτοῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ. *Si inquam hoc pacto immutato illo aliquis idem verbis exponat, multas quidem requietes praebebit orationi: magnitudinem autem inde auferet.*

Rem adhuc magis explanare cupiens: doceteq; granditatem hanc inde nasci, dissoluit hanc formam constructionis: atque ita componit orationem, ut singulae sententiae ex se aptę sint: finemq́ue in se habeant: frangit enim illa nomina, participia vocata à grammaticis, ac pro illis vtitur tertijs personis verborum: immutationeq; hac paene sola (nam pauca praeterea rei aperiendae causa verba variauit) declarat confectam rem esse. statimq́ue reperito initio huius sententiae: vtensque ἀποθέσει, absoluit, quod inceperat narrare, antequam exemplum variatum inculcaret, cum enim supra dixisset. εἰ δ' οὕτω, διαλύσας αὐτὸ, εἴποι τις, nunc inquit. εἰ δή τις οὕτω μεταβαλὼν ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ & quae sequuntur. Si inquam aliquis hoc pacto vt docui, idem commemorarit, multas sane requietes praebebit orationi, ut non laboret, qui dicit;

b. Nam Achelous fluuius fluit quidem ex monte Pindo; egerit autem penes Oeniadas neque in mare, sed ante egestionem Oeniadarum campum stagnum facit, adeo ut ad hybernas hostium excursiones uallum, et propugnaculum sit aqua.

neque molestiam vllam afferat auditori: eodem tamen tempore auferet inde, remouebitque magnitudinem illam. Ἀνεπαύλας autem quod inquit, intelligens loca certa in oratione, vbi refici possit orator, ac respirare aliquantum: & vt ipse, ita etiam, qui audit, Aristophanes quoque, vnde translatum verbum videtur, in itinere faciendo ἀναπαύλας vocauit diuersoria, locaque omnia, vbi ex longa via: lassitudineque membrorum, viator reficere vires possit: ait enim, cum induceret, Liberum patrem ea omnia quærere ex Hercule. Τούτους φράσον μοι λιμένας, ἀρτοπώλια, πορνεῖ', ἀναπαύλας, ἐκτροπάς. & quæ sequuntur.

Καθάπερ γὰρ τὰς μακρὰς ὁδοὺς αἱ συνεχεῖς καταγωγαὶ μικρὰς ποιοῦσιν; αἱ δὲ ἐρημίαι καὶ τοῖς μικροῖς ὁδοῖς ἔμφασιν τινα ἔχουσι μήκους, ταυτὸ δὴ κἀπὶ τῶν κώλων ἂν γίγνοιτο.

Quemadmodum enim longas uias frequentia diuersoria paruas efficiunt, solitudines uero etiam in paruis vijs, speciem quandam retinent longitudinis, idem & in membris fieret.

Non cõtentus superiore ratione Demetrius: quę tamen magnam vim habere potuit ad id declarandum, quod ostendere studebat, illustrare adhuc similiidem voluit. Similis autem ipsius proferẽdi occasionem habuit ex verbo illo, quod explicaui: illud enim in via facienda, & in itineribus vsurpatur. vnde etiam particula vsus est, qua causa alicuius rei affert, dicens. Quemadmodum enim longa itinera crebra hospitia breuia faciunt: cõtra autem solitudines in exiguis etiam itineribus, spatijsque locorum breuibus, speciem quandam præbent longitudinis; hoc ipsum etiam in membris orationis contingat necesse est. Respondent autem manifesto pausæ in oratione, respirationesque diuersorijs. vt cum frequentes illæ sint, membra, orationis, vt viæ, longa uideri non possint. nam quin hoc ipsum cõtingat, cum uiator crebras offendit cauponas, in quibus se reficere possit, si uelit: & ad reliquum uiæ laborem sustinendum uires comparare, dubitandum non est: Aliter etiam sæpe contingit, ut uia breuis longa nobis uideatur: & non tantum quia sit regio ipsa, per quam iter fit, deserta: cum scilicet mensura ipsius, longitudoque nobis ignota est, de quo ipse subtiliter disputauit in quæstionibus suis. Sed quia hoc nihil facit ad locum hunc declarandum, causas huius diligenter ab ipso allatas, non proferemus.

Ποιεῖ δὲ καὶ δυσφωνία συνθέσεως ἐν πολλοῖς μέγεθος, οἷον τό. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: ἄλλως μὲν γὰρ ἴσως δυσήκοος ἡ τῶν γραμμάτων σύμπληξις: ὑπερβολὴ δ' ἐμφαίνουσα τὸ μέγεθος τοῦ ἥρωος: λειότης γὰρ καὶ τὸ εὐήκοον οὐ πάνυ ἐν μεγαλοπρεπείᾳ χώραν ἔχουσιν, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις. καὶ ὁ Θουκυδίδης δὲ πανταχοῦ σχεδὸν φεύγει τὸ λεῖον καὶ ὁμαλὲς τῆς συνθέσεως, καὶ ἀεὶ μᾶλλόν τι προσκρούοντι ἔοικεν, ὥσπερ οἱ τὰς τραχείας ὁδοὺς πορευόμενοι, ἐπειδὰν λέγῃ ὅτι, Τὸ μὲν δὴ ἔτος ὡς ὡμολόγητο, ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν· ῥᾷον μὲν γὰρ καὶ ἥδιον ὧδ' ἄν τις εἶπεν, ὅτι ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν: ἀφῄρετο δ' αὐτῷ τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Facit autem & asperitas cõpositionis in multis magnitudinem, ceu illud, Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: aliter enim fortasse molestus auribus est literarum concursus: exuperantia autem demonstrans magnitudinem herois, lenor enim & iucundum auribus quod est, non valde in magnificẽtia

locum

locum habent, nisi alicubi in paucis. & Thucydides vbique fere fugit leue & æquabile compositionis, & semper potius offendenti ad aliquam rē simili est, quemadmodum qui per asperas vias iter faciunt, vt cū dixerit quod; Τὸ μὲν δὴ ἔτος ὡς ὡμολόγητο, ἄνοσον δὴ ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν: facilius enim & suauius sic aliquis dixisset. quod, ἄνοσον δὴ ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν: sed sustulisset ipsius magnificentiam.

Quartum hoc est, quod traditur valere ad amplitudinem orationi pariendam, si verba ita composita fuerint, vt asper molestusq; auribus eorum sonus sit: hoc enim vocatur à Græcis δυσφωνία. multis igitur in locis hunc ortum habere dicit magnificentiam dicēdi, vt apud Homerum in XVI. libro Iliadis, vbi de Aiacis virtute in prœlio: conatuque vulnerandi fortissimum Troianorum loquitur. inquit enim. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: in hoc enim versu gemini sunt cōcursus vocalium, atque ij propinqui: &, quod maiorem adhuc hiatum facit, non ex simplicibus literis: in vtroque enim antecedit diphthōgus: vnde magis laborat oratio. præterea in postremo verbo iuncto est, quod diligēter vitabat Isocrates. nam prima ipsius pars desinit in eadem syllaba, vnde incipit secunda, hoc enim quoque offendit aures. addit igitur Phalereus. Aliter etiam, suaque vi, insuauem, molestumq; sonum efficere literarum cōcursum. verum quia id sine modo hic factum est, nimium illud, atque exuperātiam huius rei ponere nobis ante oculos magnitudinem illius herois. confirmat autē præceptum hoc à contrario his verbis. Leuitas enim, & vocum suauitas non valde in ampla oratione locum habēt; aut paucis omnino in locis illic recipiuntur. Idē etiam probat Thucydidis auctoritate, qui cum grauitati dicendi, atque amplitudini magnopere studeret, atq; huius laudis in primis auidus esset, ferme omnibus in locis fugit leuitatem, & æquabilitatem cōpositionis, cum eum semper similem esse dicat offendēti, & in aliquam rem duram incurrenti. nam hic quoque politus scriptor, vt rē illustraret, vtitur simili, atq; inquit. Eadem ratione, qua qui iter faciunt per viam asperam, atque inæqualem, illi enim necessario incurrūt in eminentiores lapides, ac labuntur. locum quoq; ipsius ponit è secundo libro historiæ, vbi de sæua illa pestilētia loquitur, quæ vastauit Athenas: narratque annum eum vacuum fuisse ab omni alio genere morborum, qui tētare homines cōsueuerunt. In huius enim rei expositione intelligitur Thucydides de industria vsus cōiunctione verborum dura, & aspera. præsertim cum in nomine vnius syllabæ terminauit sententiam, quod antecedit longior dictio. declarat autem subito, verborum tātum illorum postremorum ordine immutato, pelli inde omnem asperitatem. quā cōpositionem qui sequi volet, dicit facilius sanè iucundiusque rem illam expositurū, omnem tamen amplitudinem inde ablaturum.

Ὥσπερ γὰρ ὄνομα τραχὺ μέγεθος ἐργάζεται, οὕτω καὶ σύνθεσις. ὀνόματα δὲ τραχέα, τό, τε κεκραγὼς, ἀντὶ τοῦ βοῶν: καὶ τὸ ῥηγνύμενον, ἀντὶ τοῦ φερόμενον: οἷς πᾶσιν ὁ Θουκυδίδης χρῆται, ὅμοια λαμβάνων τά τε ὀνόματα τῇ συνθέσει, τοῖς τε ὀνόμασι τὴν σύνθεσιν.

Quemadmodum enim nomen asperum magnitudinem molitur, sic compositio, nomina autem aspera, & κεκραγὼς, pro βοῶν: & ῥηγνύμενον, pro φερόμενον: quibus omnibus Thucydides vtitur, similia captans nomina compositioni, & nominibus compositionem.

Adiungit Demetrius dubitari non posse, quin certa quædam compositio efficiat

amplitudinem,

amplitudinem, cum singula etiam verba dura & aspeta, magnitudinem in oratione gignāt. quę autem aspera vocabula sint docet, huiusceemodi esse dicens κεκραγώς, si quis eo vtatur pro βοῶν, quod valet clamitans. coniuuxit autem ambo, cum Aeschinem insimularet: odiosumque ipsius clamorem, atq; importunum significaret, Demosthenes pro Ctesiphonte, posteriore sede duriori verbo seruatā, loquit enim. καὶ σὺ περιιὼν αἰσχίνη καὶ ἀμαρτύρων βοῶν καὶ κεκραγώς. Sed aduersatius ipsius accerrimus eodem in ipso notando vsus fuerat: dixerat enim de auara illius natura. οὐδ' εἴμαι λαβὼν μὲν, σεσίγηκας: ἀναλώσας δὲ, κέκραγας. Aristophanes quoque in fabula, qua Cleonem, turbulentum illum Athenis ciuem exagitauit, vocem eius asperam indicans, quem alio loco torrentis sonitum inquit habere, ita illum de semetipso induxit loquentem οὐκ ἐγὼ βοῶν κεκραγώς. Nec nō etiam sequitur Demetrius, si quis dicat ῥαγεὶς μέσος, cum molliori uerbo idem ostendere posset, ac dicere φερόμενον. dicitur enim ῥήγνυσθαι quod rumpitur ac fertur in Gręco sermone. vt uerbum quo id expressimus in Latino. nam & ῥήγνυσθαι φωνὴ: ῥήγνυσθαι πηγὴ: ῥήγνυσθαι κατακλυσμοὶ dicuntur ab optimis auctoribus. His autem omnibus uerbis, quæ asperitatis aliquid in se habent, passim uti affirmat Thucydidem, qui sedulo semper captat nomina similia compositioni: cōiungitque uerba ex natura ipsorum. ut cum uelit asper esse in constructione uerborum eligat etiam uerba aspera. nec non cum uerba, quibus utendum illi est, sunt dura, duriter quoque ipsa coniungat. eademque ratio est apud eum & molliorum uerborum & compositionis lenioris: quamuis rariora hęc apud ipsum reperiantur. nam tertium est tanquam instrumentum orationis Thucydidiæ. ut ueteres magistri huius artis tradunt, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας. prius nanque ab ipsis commemorantur, selectus poeticorum uerborum: ac formatū orationis: & quasi luminum uarietas. quarto autem loco breuitas, qua utitur in narrando, & obscuritas.

Τάττειν δὲ τὰ ὀνόματα χρὴ τόνδε τὸν τρόπον. πρῶτα μὲν τιθέναι τὰ μὴ μάλα ἐναργῆ: δεύτερα δὲ καὶ ὕστατα, τὰ ἐναργέστερα: οὕτω γὰρ καὶ τοῦ πρώτου ἀκουσόμεθα ὡς ἐναργοῦς, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸ, ὡς ἐναργεστέρου. εἰ δὲ μὴ, δόξομεν ἐξησθενηκέναι. καὶ οἷον καταπεπτωκέναι ἀπ' ἰσχυροτέρου ἐπὶ ἀσθενές.

Ordinare autem nomina oportet hoc pacto. prima quidem ponere quæ nō valde euidentia sunt: secunda autem & postrema, quæ euidentiora: sic enim & primum audiemus vt euidens: & quod post ipsum, vt euidētius. Sin, videbimur defecisse, & tanquam decidisse à validiore ad infirmum.

Docet nunc accurate Demetrius, qui ordo in collocādis uerbis tenendus sit: hoc enim quoque multum facit ad amplitudinem orationis. si nanque id, quod præcipit, & quasi natura rei postulat, seruatur, grandis & magnifica sit oratio necesse est: sin negligitur, multum uitium illa dignitatisque suæ amittit. iubet igitur ut prima collocemus, quæ nō ualde perspicua & euidentia sunt: secunda uero ac postrema, illis euidentiora. Quid autem utilitatis inde capiatur ostendere uolens, cōfirmateque pręceptum hoc, inquit. Si nanque hoc custoditum fuerit & primum illud vt euidens, cuiusmodi est, accipiemus: nec non id quod consequitur, vt euidentius, crescet igitur oratio vt oportet firmiorque semper ac neruosior erit. Sin autem inquit aliter fecerimus, videbimur defecisse: nec sponte volentesque id commisisse, vt euidentiori subiungeremus minus euidens, sed infantia coacti, quia inuenire, quod vinceret antecedens non potuerimus. vitium autem huius ordinis, & incommodum, quod gigneret, magis aperire volens. ait, Et tanquam decidisse à firmiore, robustioreq; uerbo ad infirmum existimabimur: lapsus enim ille declaratur similitudine allatum lapsionum. Quintilianus quoque hoc sedulo præcepit in nono libro, ubi de compositione, partibusq; ipsius disputat, inquit enim, quod ad ordinem uer-

E borum

eiusq. per aures, velut per infundibulum infundit.

i. quando autem incumbens, nō remittit, sed demulcet, ac tandem liquat, et dissoluit animo.

borum pertinet, & singulorum,& copulatorum,explicans. In his cauendū est ne decrescat oratio,& fortiori subiungatur aliquid infirmius. vt sacrilego fur: aut latroni petulans: augeri enim debent sententiæ & insurgere,vt optime Cicero.Tu inquit istis faucibus. istis lateribus: ista gladiatoria totius corporis firmitate. aliud enim alio maius superuenit. at si cœpisset à toto corpore, non bene ad latera faucesque descenderet. Præter autem quàm quod idem animaduertisse Latinū rhetorem docui, exemplum ab ipso positum summi oratoris loco huic explanādo valde accommodatum est,

Παράδειγμα δὲ, τὸ παρὰ τῷ Πλάτωνι λεγόμενον. ὅτι, Ἐπὰν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων: πολὺ γὰρ τὸ δεύτερον ἐναργέστερον τοῦ προτέρου. καὶ πάλιν προϊών φησιν. Ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνιῇ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει: τὸ γὰρ λείβει τοῦ τήκει ἐμφατικώτερον, καὶ ἐγγυτέρω ποιήματος. εἰ δὲ προεξενήνοχεν αὐτό, ἀσθενέστερον ἂν τὸ τήκει ἐπιφερόμενον ἐφάνη.

A *Exemplum autem, quod apud Platonem dicitur. quod, ἐπὰν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων: secundum enim* B. *multo euidentius priore. & rursus progressus inquit. Ὅταν δ' ἐπέχων μὴ ἀνιῇ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει: illud enim λείβει significatius est, & propinquius poemati. Si autem ante ipsum protulisset, infirmius illud τήκει postea positum, visum esset.*

i. dissoluit — t. liquat

Demetrius in animaduersione sua, præceptoq; confirmādo vtitur loco Platonis è tertio libro de republica. vbi de ratione cātus subtiliter differit. docetq; si quis duri & asperi ingenij vir delectari musica cœperit,ac plurimum tēporis studijq; in ipsa posuerit,primum ipsum deliniri,& quasi molliri: feritatemq; illam suā exuere. quod si in eadem ratione diutius perseuerarit,nec cessarit magis demulceri,res eò iam progreditur, vt liquescat fluatq; voluptate.hæc ferè sententia est eius loci, quem leuiter adumbraui,relictis multis ornamentis. prius exemplum positum est in duobus illis verbis καταυλεῖν & καταχεῖν:eorum enim alterum,idest quod cōsequitur,vt ipse met etiā Demetrius testatur,multo euidentius est, quàm illud quod antecedit:valent autem verba,quæ citat. Postquā aliquis potestatē fecerit arti musicæ vt resonet,effundatq; in animum per aures tanquam per infundibulum,quos nos vocamus suaues tenerosq; , ac luctuosos concentus. & quæ sequuntur. verbo igitur καταχεῖν perspicitur maior vis concentuum eorum in animum effusa,quàm altero illo καταυλεῖν. quamuis ipsum quoque non parum rem explanet. Eadem ratio est posterioris exēpli,quod manet in postremis verbis τήκει & λείβει. id ego (nisi fallor) satis commode expressi,secutus auctoritatem Ciceronis, qui cum ambo & ipse verba illa coniungeret,eundem ordinem seruauit. inquit enim in II. libro Tusculanarum. Nec in dolore magis quàm eadem in voluptate. qua cum liquescimus, fluimusq; mollitia,apis aculeum sine clamore ferre non possumus. Statim autem hic quoque Phalereus addidit,posterius verbum magis aptum esse ad rē ante oculos ponendam atque illustrandam, quàm prius, ac propinquum iam illud rationi ac stilo poetarum. quod si inquit contra antea protulisset,imbecillius alterū, idest quod valet liquescit,illatum fuisset. Quin autem verus hic ordo sit dubitare non possumus;res enim duræ prius calore liquescūt:postea fluunt,ac destillant, vt cera.

Καὶ Ὅμηρος δὲ ἐπὶ τοῦ Κύκλωπος. ἀεὶ ἐπαύξει τὴν ὑπερβολήν. – Οὐ γὰρ ἐῴκει ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι, καὶ προσέτι ὑψηλοῦ ὄρους καὶ ὑπερφαινομένου

νου

ἑνὸς τῶν ἄλλων ὀρῶν· ἀεὶ γὰρ καί τοι μεγάλα ὄντα τὰ πρότερα, ἥττονα φαίνεται, μειζόνων αὐτοῖς τῶν μετὰ ταῦτα ἐπιφερομένων.

Et Homerus vtique de Cyclope semper auget hyperbolem, οὐδὲ ἐῴκει ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι, & praeterea celsi montis & qui superet alios montes, semper enim quamuis magna existentia priora, minora videntur, cum maiora ipsis sunt, quae inferuntur.

Homerum etiam docet id seruare in 1 x. libro Odyssea, vbi Polyphemi formam describit: semperque augere hyperbolen: est enim manifesto omnis ille locus exuperantia quaedam veri. cum enim poeta supra dixisset miraculum quoddam vastum eum esse, addidit, vnde ordiuur Demetrius, non videri ipsum potuisse parem ceteris hominibus, qui frugibus vescuntur: sed scopulo culmini ve cuipiam siluoso. nam hucusque vsus est verbis poetae. Sententiam autem consequentis versus ipse expressit, ostendens Homerum contentum non fuisse superiore amplificatione, sed addidisse, non cuiusuis montis, verum excelsi: quique inter ceteros montes emineret: versus poetae est. ὑψηλῶν ὀρέων, ὅ τε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων. Adiungit autem Phalereus, quod omnem hanc disputationem claudit, perpetuo hoc verum esse, vt quae antecedunt, quamuis sua vi magna sint, minora & infirmiora videantur, cum quae postea inferuntur maiora sunt. ἥττω autem accipere debemus imbecilliora illis, quae consequuntur: non minora se ipsis, tanquam hoc pacto deteriora reddantur: hoc enim repugnaret superioribus. cum inquit illato verbo euidentiore, & in posteriore sede collocato, qui audiunt accipere prius illud vt euidens: & posterius, vt multo euidentius: significauit enim illic manifesto nihil amittere quod praecedit: nec fieri ea ratione imbecillius. Animaduertendum etiam hoc non tantum valere in singulis verbis, quod initio videri potuit praecipere, sed in sententijs integris. quod ex Homeri exemplo elicitur: in quo augentur sententiae, nō verba grandiora, & quae magis rem aperiant, ponuntur. Hoc diligenter quoque custoditum fuisse à Cicerone planum est: exemplaque deesse nullo modo possunt, ita crebra apud eum sunt. Quin certè illud in C. Verrem, quod valde ipsius auaritiam declarat, huiuscemodi sit, dubitari non potest. Quae solitudo esset in agris, quae vastitas, quae fuga aratorum: quod enim extremum illic est fuga, magis demonstrat iniuriam, acerbitatemque illius, quàm priora. cum aratores non tantum discesserint ex agris: ipsosque, quos antea studiose colebant, deseruerint, sed inde etiam aufugerint. Vnde Agamemnon Homericus, cum Achilles in oratione ostendisset se abire velle: domumque reuerti, significare volens se parui id ducere: nec preces, vt eum in exercitu retineat, adhibiturum esse, rem & ipse augens, inquit φεῦγε μάλα, εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται. Si non satis inquit habes hinc proficisci, celeriter fuge. Quod etiam superiorem locum Ciceronis sequitur, eiusdem generis est, & eodem modo tractatum. Quàm deserta, quàm inculta, quàm relicta omnia: semper enim quae adduntur maiora sunt. damnumque quod factum sit magis declarant. nam quod aliquis forsitan putaret, plus esse deserta, quàm inculta, falsum est. quod cum aliter etiam ostendi posset, hoc ipsius testimonio confirmatur. infra enim eodem ordine in illis vsus est non longe ab extremo eius orationis. O desertum hominem, ò desperatum, ac relictum.

Χρὴ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους μὴ μάλα ἀνταποδίδοσθαι ἀκριβῶς, οἷον τῷ μὲν συνδέσμῳ, τὸν δέ· μικροπρεπὴς γὰρ ἡ ἀκρίβεια, ἀλλὰ καὶ ἀτακτοτέρως πως χρῆσθαι. καθάπερ που ὁ ἀντιφῶν λέγει. Ἡ γὰρ νῆσος ἣν ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόρρωθέν ἐστιν ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα. καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστι: τὰ δὲ ἀργὰ πολλὰ, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης: τρισὶ γὰρ τοῖς μὲν συνδέσμοις, ἓν δὲ, ἀνταποδίδοται.

insula omni ... manifesta quidem esse, et esse quidem excelsa, et aspera est, et ipsius partes quidem utiles, et fructiferae sunt paucae, steriles vero multae, cum ipsa pusilla sit.

Oportet autem & coniunctiones non valde reddi exquisite, seu coniunctioni μὲν, coniunctionem δὲ: minutum enim est quidquid exquisitum est, sed & inordinatius aliquo modo ipsis vti. quemadmodum alicubi Antiphon dicit. Ἡ γὰρ νῆσος ἣν ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόρρωθέν ἐστιν ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα. καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστι: τὰ δὲ ἀργὰ πολλά, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης: *tribus enim μὲν coniunctionibus, vna δὲ redditur.*

Admonet nunc ne in minuta valde re, quæ tamen existimatur necessaria, cũ amplitudini orationis operam damus, nimis accurati simus: ac quod alijs temporibus vitio non careret, tunc laudem habere docet: finemque illum adiuuare. Cum enim copulæ non nullæ sint, quæ suas habeãt redditiones: illisque antea positis videantur aliæ cõsequi debere: ac verus sanè earum ordo hoc postulet, tradit in hoc genere formaque dicendi, posse aliquando hoc negligi: nec valde exquisite seruari. velut inquit coniunctio μὲν requirit vt δὲ inferatur: si aliqua igitur licẽtia in hoc adhibita fuerit, gignet hoc granditatem. non tamẽ iubet nos hoc semper, contempta penitus consuetudine, facere. confirmat autem præceptum hoc suum sententia, quæ in vniuersum vera est: docetque, si aliter fecerimus, cõtrarium nos eius quod volumus effecturos: omnis enim diligentia exquisitaque cura, paruum quiddã in se ac minutum est. nota hæc, quam describit μικρολογία est (argumentum enim hoc pacto certius erit): studium vero custodiendi accurate particularum earum ordinẽ, μικροπρέπειαν in se habebit. Cicero quoque in partitionibus, vbi de amplificatione disputat, cum simile quiddam præciperet, quod tamen in sententijs, nõ in partibus orationis manet, eandem eius rei rationem reddidit, inquit enim. Nec quicquam in amplificatione nimis enucleandum est: minuta est enim omnis diligẽtia: hic autem locus grandia requirit. Idem quoque Aristoteles protulit & in IIII. libro de moribus ad Nicomachum, quo loco magnificum virum informat: & in primo τῶν μετὰ τὰ φυσικά. Constituit etiam præceptum hoc Demetrius auctoritate Antiphontis (vt opinor) Ramnusij, summi oratoris. qui tres copulas μὲν deinceps posuerat, antequam semel δὲ assignaret: sed in exemplo erratum manifestum est: duæ nanque nunc illi tantum illiusmodi copulę leguntur. mendum ipse puto esse in primis verbis. vbi defecisse verisimile est primam μὲν: perturbatum nanque eum locum inueni in scriptis libris. cum quidam eorum habeant. ἣν ἔχομεν. vnde ausi quidam olim fuere emendare αἰχμῇ μέν: alij verò antecedens quoque verbum tentarunt, feceruntque ναυσὶ κατέχομεν: quę illic in margine omnia adnotata sunt. Sententia eorum verborum, nisi macula illa impediret, aperta foret: narrat enim insulam eam, de qua sermo erat, è longinquo etiam intelligi posse, excelsam & asperam esse. partesque ipsius, quæ colerẽtur atque exararentur paucas esse. cum contra quæ ignauæ sterilesque forent, essent multę. cum tamen ipsa pusilla sit. Τὰ χρήσιμα, vt hic scriptor, ita etiam Aristoteles vocauit in I. libro de rebus superis telluris partes, quę fructũ ferrent ac studio agricolarum colerẽtur, vti contra ἀργά, quæ incultæ neglectæque iacerent. inquit enim. τὰς δὲ τὰ τότε διὰ τὸ λιμνάζειν ἀργά, νῦν χρήσιμα γίγνεται. Horatius in ode cum cecinit. Pone me pigris, vbi nulla campis, videtur posterius verbũ Gręcum expressisse. Addit autem statim Demetrius, quod supra indicaui, hunc grauem scriptorem tribus coniunctionibus μὲν, vnam tantum δὲ reddidisse atque assignasse, vt qui tam arctis vinculis astrictus esse recusaret. Cum autem magno desiderio tenear adiuuandi hunc librum quacunque ratione possum, quid mihi in mentẽ venerit narrare libet. Suspicor hęc Antiphontis verba fuisse in oratione ipsius, quam appellauit Samothracicã. illius vero meminit Sudas in nomine ipso illius insulę explicando. cum enim appellatam eam ita fuisse ostẽdisset à Samijs, qui ea insula domicilia sibi posuissent, citauit testem suæ opinionis Antiphontem ἐν τῷ Σαμοθρᾳκικῷ λόγῳ. quid aperte traderet. videtur autẽ illa habita fuisse ex persona alicuius Samij viri. Sententia verborum illorum hæc est. Qui nanque primum insulam inco-

luere

Inere Samij extitere, vnde nos nati sumus: illic vero sedes posuerunt coacti, nō amore eius insulæ inflammati: è Samo nanque exturbati fuerant à tyrannis: vsique sunt postea fortuna haec: cum enim è Thracia prędam egissent, se in eam insulam contulerunt. Huc vsque Antiphontis verba sunt apud Sudam. Virgilium quoque mentionem fecisse ipsius hoc pacto, notum est. Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur.

Πολλάκις μέντοι τεθέντες πως ἐφεξῆς σύνδεσμοι, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιοῦσιν, ὡς παρ' Ὁμήρῳ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων τὰ ὀνόματα, εὐτελῆ ὄντα καὶ μικρά, ὄγκον τινὰ ἔχει καὶ μέγεθος διὰ τοὺς συνδέσμους, ἐφεξῆς τοσούτους τεθέντας. οἷον ἐν τῷ. Σχοῖνόν τε Σκῶλόν τε, πολύκνημόντ' ἐτεωνόν.

Sæpe tamē posita aliquo modo deinceps coniunctiones, & parua efficiunt magna, vt apud Homerum Bœoticorum oppidorum nomina, humilia existentia & parua, molem quandam habent & magnitudinem propter coniunctiones, deinceps tot positas: vt in illo. Σχοῖνόν τε Σκῶλόν τε, πολυκνημόντ' ἐτεωνόν.

Quod videtur repugnare superiori præcepto nunc tradit: nec tamen illi aduersatur. vtrunque enim verum est. sępe numero tamen inquit deinceps positæ aliquo modo coniunctiones, res etiam paruas magnas videri faciunt. vt apud Homerum in enumeratione nauium, vocabula Bœoticorum oppidorum, quæ humilia sunt ac pusilla, molem quandam habent & amplitudinem à copulis eò importatam, quæ multę illic, singulis nominibus distinguendis, collocatæ sunt. ceu cum ait. Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε, πολύκνημόντ' ἐτεωνόν. copulæ hic eiusdem generis tot repetitę, ac suo loco positæ, augent rem: supra autem disputatum est de coniunctionibus diuersorum generum, quarum alterę, quæ præcedunt, reliquas secum trahunt: harum igitur verus ordo si neglectus modice fuerit: discessumque aliquando à cōsuetudine, habere id dignitatem vult. Dionysius etiam Halicarnasseus hoc vidit, ac diligēter de tota re disputauit in libello de compositione verborum, laudans mirifice Homerum, quod cum incidisset in nomina dignitatis expertia: nec posset ipsa vllo pacto euitare, rebus habētibus in se pulchritudinem ac decus ipsa ornat: deletq; eorum deformitatem horum specie, & elegantia. Cum autem ordiatur ab initio catalogi, octo primis versibus positis, omnem illam partem eius poematis huiuscemodi esse inquit. vt ex humilibus abiectisq; sua vi nominibus, reddita sint illa amplissima, atq; honestissima omnium verborum.

Τοῖς δὲ παραπληρωματικοῖς συνδέσμοις χρηστέον, οὐχ ὡς προσθήκαις κεναῖς, καὶ οἷον προσφύμασιν ἢ παραξύσμασιν, ὥσπερ τινὲς τῷ δὴ χρῶνται πρὸς οὐδὲν, καὶ τῷ νυ, καὶ τῷ πότερον, ἀλλ' ἐὰν συμβάλλωνταί τι τῷ μεγέθει τοῦ λόγου.

Expletiuis autem coniunctionibus vti oportet, non tanquam additamētis inanibus, & veluti adnatis, aut notis vngue impressis. quemadmodum quidam copula δὴ *vtuntur nullum ob finem, &* νυ, *&* πότερον, *sed si prosint aliquid magnitudini orationis.*

Manet adhuc in consideranda pusilla parte orationis, vnde tamen ipsi granditatis aliquid comparatur, si quis recte illa vti scit. Vt supra iam duobus modis ostensum est. tertium autem pęceptum est, pertinens ad copulas, quę ab explenda oratione,

& apud Græcos, & apud Latinos grammaticos nomen inuenerunt. Oportere non vti coniunctionibus his, non vt appendiculis quibusdam inanibus, quod non nulli faciunt: antequam enim tradat vsum ipsarum, indicat quid cauere debeamus: insimulatque quosdam, qui temere ac nulla vtilitate proposita illas vsurpabant. adiungitque post, verum ipsis locus esse debet, cum adiuuant amplitudinem orationis, atque ipsi obtinendę opis aliquid ferunt. Positę autem hic sunt è numero ipsarũ tres, in accusando errore illorum, qui frustra, perperamque ipsis vtebantur. sunt tamen plures, nam & ἢ & ἄρ & καὶ & νυ in illis appellarunt, qui scientiam literarum profitentur. Cum autem supra dixisset peccaturos nos, si coniunctionibus his vsi fuerimus vt inanibus additamentis, addidit καὶ οἷον προσφύματα ἢ παρεγχύματα, vitium huius rei magis aperire volens: videtur autem hæc verba huc translata, propriaq; esse macularum quarundam nostri corporis. vnde timens ne duriora hæc in re offendenda illa videretur, muniuit ipsa particula οἷον. valet autem, nisi fallor, πρόσφυμα carnucula in summo corpore adnata, quæ nihil pręter vtilitatis, nec membrorum vsum quicquam adiuuet. eodemque pacto παρέγχυμα. quod in cute vehementiore fricatione scarificationeq; creuerit. vnde significare voluit similibus his inanitatem earum coniunctionum, illo modo collocaturum: hæc enim quoque sunt manifesto res inanes, nec robur corporis firmitatemque adiuuant. Cicero in Oratore suo, cum oratores quosdam: & maxime Asiaticos, accusaret, qui numero seruiebant, idem pæne protulit, quod hic Demetrius in illis insimulandis, qui coniunctiones in orationem frustra includebant; affirmat enim reperiri potuisse apud eos inculcata, quędam inania verba, quasi complementa numerorum. nec multo post, cum idem vitium significaret, inquit, Neque infarciens verba, quasi rimas expleat. Eodem igitur pacto omnes hi non omnino in eadem re peccabant, nisi quod, quos reprehendit Demetrius, temere id faciebant; illi vero ea ratione id quod volebant impetrabant, verum ratio illa numeros pariendi disertis minime probatur. Pręterea Cicero nomina complementorum illorum non posuit: Græcus hic duobus vocabulis rerum, quæ id efficerent, vsus est, quæ cum, vt significaui, omnino plana non sint, volui simili loco monstrato Ciceronis aliquantulum illa illustrare.

Καθάπερ παρὰ Πλάτωνι. Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς. καὶ παρ' Ὁμήρῳ. Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο: ἀρκτικὸς γὰρ τεθεὶς ὁ σύνδεσμος, καὶ ἀποσπασθεὶς τῶν προτέρων τὰ ἑξῆς, μεγαλεῖόν τι εἰργάσατο: αἱ γὰρ πολλαὶ ἀρχαὶ σεμνότητα ἐργάζονται. εἰ δ' ὧδε εἶπεν, ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τὸν πόρον ἀφίκοντο τοῦ ποταμοῦ, μικρολογοῦντι ἐῴκει: καὶ ἔτι ὡς περὶ ἑνὸς πράγματος λέγοντι.

Quemadmodum apud Platonem. Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς. *& apud Homerum,* Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο: *initijs enim apta coniunctio illic posita, & quæ distrahat à prioribus ea quæ sequuntur, amplum quiddam molita est; multa enim initia granditatem moliuntur. Si autem sic dixisset,* ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τὸν πόρον ἀφίκοντο τοῦ ποταμοῦ, *de pusillis rebus loquenti par fuisset, & præterea vt de vna re dicenti.*

Exẽplo quod præceperat explanare volens, ad Platonem Homerumq; confugit: quorum alter in Phædro auxilio etiam copulę orationem auxerat. nam aliunde etiam grandem plenamque dignitatis effectam esse partem eam illius sermonis declarat in Hermogenes capite, quo formam orationis exprimit vocatã ab ipso σεμνότητα. alter vero in XIIII. Iliadis, vbi commemorat Hectorem lapide ictum, ad fluuium Xanthum comportatum esse à sodalibus, amplificauit multum eadem ratione ora-

rationem

rationem illam ope scilicet minutæ huius particulę, ita canens. Ἀλλ' ὅτε δὴ πίσυρες & quę sequuntur. Vnde autem tantam vim habeat iam exilis res, docens accurate Demetrius, inquit. Apta enim principijs narrationum cum posita illic fuerit coniunctio: cumque distraxerit à superioribus, quæ deinceps sequuntur, grande quiddam amplumque effecit: hoc enim valet μεγαλεῖον. vnde Xenophon in secundo libro ἀπομνημονευμάτων, cum congressum virtutis ac voluptatis recitasset: & quid ambę illæ suasissent Herculi, suis verbis exposuisset: antea nanq; tota res à Prodico Cio & excogitata, & grauiter narrata fuerat, ait. ἐνθυμοῦ μοί τι τὰς γνώμας εἰ τιμιωτέρως ἡμῖν, ἃ ἐγὼ νῦν. subiungit autem Phalereus. cuius rei causa est quod multa principia moliuntur in oratione granditatem: inseruntque illuc plurimum grauitatis. Ἀπονενόηκε autem hic, quamuis formam patiendi habeat, notionem tamen retinet agendi. vt Aristophanes simplici illo verbo vsus est in βατράχοις dicens. καὶ τὸ ξίφος γ' ἐσπᾶτο μαχαίρᾳ δοκῶν. Quod vero coniunctionem δὴ appellauit ἀρκτικὸν σύνδεσμον, inferioris ætatis Latini grammatici inceptiuas huiuscemodi copulas vocarunt: veteres verò principales. nam apud Flauium Sosipatrum Palæmonis distinctio huiuscemodi legitur. Coniunctionum quædam sunt principales: aliæ subsequentes: alię mediæ: quibus vtralibet parte positis sine vitio coniungatur oratio. Quomodo autem multa principia illic esse dixerit videndum. ipse sanè arbitror, quia coniunctio δὴ, & ipsa initijs sententiarum accommodata est. quod idem grammaticus de Latina, quę illi respondet, tradit ac verum esse auctoritate poetæ probat. hæc ipsius verba sunt. Principalis igitur est coniunctio sed. vt. Sed te qui viuum casus age fare vicissim ut ait Virgilius. ille enim ordo ubi postponitur poeticus est per ἀναστροφὴν factus. Ipsa sed in somnis inhumati uenit imago. Vt aperiat autem magis Phalereus, quod tea status fuerat: nasci inquam amplitudinem eius loci ab hac copula, idem narrat ijsdē pæne uerbis, omissa tantum illa: affirmatque si illo modo dixisset Homerus, futurum fuisse eum demissum ac tenuem; speciemque habiturum alicuius de una tantum rē uerba facientis.

Λαμβάνεται δὲ καὶ ἐν παθητικοῖς πολλάκις ὁ σύνδεσμος οὗτος. ὥσπερ ἐπὶ τῆς Καλυψοῦς πρὸς τὸν ὀδυσσέα. Διογενὲς λαερτιάδη πολυμήχαν' ὀδυσσεῦ, Οὕτω δὴ οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. εἰ γοῦν τὸν σύνδεσμον ἐξέλοις, συνεξαιρήσεις καὶ τὸ πάθος: καθόλου γάρ, ὥσπερ ὁ πραξιφάνης φησίν, ἀντὶ μυγμῶν παρελαμβάνοντο οἱ τοιοῦτοι σύνδεσμοι, καὶ στεναγμῶν. ὥσπερ τὸ αἲ αἲ, καὶ τὸ φεῦ· καὶ ποῖόν τι ἐστίν ὡς αὐτός φησι, τὸ καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν, ἔμφασίν τινα ἔχον οἰκτροῦ νοήματος.

Sumitur autem & in patheticis sæpe coniunctio hæc. ceu in illo Calypsonis ad Vlyssem. Διογενὲς λαερτιάδη πολυμήχαν' ὀδυσσεῦ. Οὕτω δὴ οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. *Si igitur coniunctionem sustuleris, vna cum ea tolles & affectum, ad summam enim quemadmodum Praxiphanes affirmat, pro suspirijs assumebantur hæ coniunctiones, & gemitibus. sicut illud* αἲ αἲ, *& illud* φεῦ: *& quale est, vt ipse inquit, illud* καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν, *quod habet vim ac speciem quandam miserabilis nominis.*

Cum auctoritate maximorum scriptorum probarit coniunctionem δὴ adiuuare amplitudinem orationis; ostendit nunc eandem assumi utiliter quando animo perturbato sumus: ac uolumus concitare illos, qui audiunt, & ad eosdem motus traducere, vtitur autem exemplo alterius illorum, id est poetæ, qui in v. libro Odysseæ cū induceret Calypsonem reuocantem callide à nauigatione Vlyssem, dicentemque se

nõ minus quàm ipsum, cupere vt compos fieret desiderij sui, sed perterreri periculis ac malis, in principium sermonis illius ipsam inseruerat: vnde Phalereus statim post Homericos versus inquit, quod valet ad confirmãdum iudiciũ suum. Si nanq; sustuleris inde coniunctionem illam, eodem tempore sustuleris etiam affectum. Accuratius autem omnem vim huiuscemodi particularum, ac quid valerét illæ in oratione, ostẽdere volens, tradit vice sonorum quorundam facticiorum, quos Græci μιμητικοὺς vocant; singultuumq; atq; gemituum poni ipsas solere. cuius etiam sententiæ ante se testatur fuisse Praxiphanem. Homerus in IIII. Iliadis verbo ipso, quod exprimit hanc vocem, usus est. cum quomodo accepissent obiurgationem Iouis, Iuno ac Minerua significare contenderet, & omnem affectum animi illarum indicare: inquit enim ὣς ἔφαθ' αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη, καὶ Ἥρη. interpres autem diligenter eo loco de ratione huius quoque nominis disputat. nam hic Phalereus, cuiusmodi interiectiones: & significantes dolorem gemitumque voces intelligat, aperire volens addidit. cuius generis est illud, ἆ ἆ. itemque φεῦ. nec non quale est, vt ille ipse inquit; Praxiphanes scilicet. cuius supra testimonio auctoritateque vsus fuerat, illud Homeri. καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο: hic enim integer versus est è XXIII. libro Iliadis. exempli vero vis est in secunda dictione: quæ interiectio est μιαρῶς, vt ipse declarat de suo addens, quod speciem ac vim habet miserabilis nominis & luctuosi. Sustuli autem hinc olim verbum, quod importunè à librarijs collocatũ fuerat post dimidiatum illum versum: nunc enim decet consilij mei rationem reddere: in excusis nanque prius legebatur. καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἰτρεῖον ἔμφασίν τινα. & quæ sequuntur. mouit autem me, quod sententiam omnem illud perturbabat: quæ sine illo plana & aperta est. præterea in libris scriptis inueni ipsum valde variatum & incertum. quidam enim ex illis habent ἰτρεῖον: in alijs vero legitur ἰτερέον. vt tanta varietas arguat manifesto mendum. non reticebo etiam quomodo illud conflatum putem: arbitror enim ab aliquo cõtra pronomen νύ νε notatum fuisse in margine ὁ περισπαστικός, concise imminuteque scriptum. quam declarationem imperitus aliquis librarius in contextum verborum auctoris inculcarit. non tradita etiam ipsi sede, quæ magis cõuenisset. hinc igitur suspicor fluxisse hanc maculam, quam, ne amplius molesta esset, ac fœdaret hunc locum, deleui. Et si autem non omnino compertum habeo quis fuerit hic Praxiphanes, cuius iudicio (vt apparet) multum tribuit Demetrius, tamen quid inuenerim adhuc de illo narrare libet. Marcellinus enim, qui Thucydidis vitam scripsit, ac quid sentiret de formula ipsius dicendi memoriæ mandauit, ipsius (vt opinor) meminit. cum enim exponere vellet, quo tempore Thucydides vixerit, tradit Praxiphanem in libro quem scripserit de historia, affirmasse illum eadem ætate vixisse, qua Plato comicus, & Agathon tragicus: alijque non nulli, quos nominat. quem preterea Praxiphanem ostendit dixisse, Thucydidem, donec in vita mansit Archelaus, sine nomine ferè fuisse: postea vero admirabilem, ac penè diuinam de se admirationem in animis omnium genuisse.

Οἱ δὲ πρὸς οὐδὲν ἀναπληροῦντές φησι τὸν σύνδεσμον, ἐοίκασι τοῖς ὑποκριταῖς, τοῖς τὸ καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν εἰπὼς λέγουσιν. οἷον εἴ τις ὧδε λέγει. Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα. πελοπείας χθονὸς φεῦ Ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα. αἶ αἶ. ὡς γὰρ παρέλκει τὸ, αἶ αἶ καὶ τὸ φεῦ ἐνθάδε, οὕτω καὶ ὁ πανταχοῦ μάτην ἐμβαλλόμενος σύνδεσμος.

Qui autem nullam ob rem inferciunt inquit, copulam, similes sunt histrionibus, qui hoc & hoc ob nullum verbum dicunt. ceu si quis sic dicit. Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα, πελοπείας χθονὸς φεῦ Ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα. αἶ αἶ: *Vt enim abundat illud* αἶ αἶ: *& illud* φεῦ *hic, sic & vbique frustra inculcata coniunctio.*

Quæ

Quæ adiungit videntur adhuc à Praxiphane primum tradita & animaduersa fuisse: reprehenduntur verò illis oratores, qui sine causa inferciũt huiuscemodi copulas in orationem, sententijs ipsas non postulantibus: illi enim student explere tantum quasi rimas quasdam: nec verum vsum ipsarum intelligunt. Simili autem errorem illorum illustrat, atque exagitat Demetrius, dicẽs eos similes esse actoribus fabularum & hanc & illam interiectionem, nulla vtilitate proposita, pronuntiantibus: illi enim manifesto peccare intelliguntur. exẽpli causa inquit si quis hoc pacto diceret, ponit autem duos versus Euripidis, è prologo (nisi fallor) Meleagri. ac post finem prioris versus addidit αἰ, quæ interiectio locum non habet in ea narratione: nec à poeta illic collocata est. absoluto vero posteriore duas eiusdẽ generis interiectiones, id est αἰαῖ. Posito autem ante oculos omnium, explosoq; peccato histrionum, adiungit, in eandem culpam incidere apparet oratores illos, quos dixit, vt enim inquit abundat hic superestq; & αἰ αἰ, & φεῦ, sic frustra quæcunque in parte orationis inserta, atque inculcata coniunctio aliqua. Cum verò hic locus, quod ad verba facit, obscurior sit, & à me aliquãdo affinis alicui maculæ sit indicatus, quomodo accipi possit, liber solutusq; omni illa suspicione, nũc indicabo: vti illud πρὸς οὐδὲν ἴσως idem plenum integrumq; valeat, quod valuit paulo supra ab ipso positum imminutum, πρὸς οὐδὲν, nec tantum propinquo hoc in loco. verumetiam eodem pacto aliquanto superius ab ipso vsurpatum cum inquit: ὥσπερ τοῖς τὸ δὴ χρῶνται πρὸς οὐδέν. vt valeat inquam πρὸς οὐδὲν ἴσως nullum certum ob finem, nullaque vtilitate sibi proposita. hoc enim manifesto contingit, cum hę interiectiones non suo loco collocãtur, nec quicquam adiuuant sententiam. Arbitror autem à Demetrio sumptum hic esse illud τὸ καὶ τό, vt Aristoteles pluribus locis, nec non optimi quiq; Græci scriptores capere consuerunt, vt olim docui prolatis multis exemplis in cõmentarijs in rhetoricen eius philosophi. Et vt ad sententiam horum omnium verborum redeam, Demetrius hic significat idem facere non nullos malos oratores, & qui cõpulis perperam vtantur, quod faciunt mali insulsique actores fabularum: qui edũt alieno loco interiectiones. vt quod vitij sit in interiectionibus importune pronuntiatis, idẽ mali vitijque esse doceat in copulis ipsis ab oratoribus intẽpestiue vsurpatis. Citauit autem hos versiculos Aristoteles quoque in tertio libro de arte dicendi: sed longe aliud eo exemplo declarare volens: nec enim quicquam in illis est proprium huius documenti, sed omnis vis manet in interiectionibus, quæ ipsis adiunctę sunt. vt proposito Demetrij, seu Praxiphanis plures alij apti esse potuerint. vsus autem est illis, qui tunc ipsi succurrerunt.

Οἱ μὲν δὴ σύνδεσμοι τὴν σύνθεσιν μεγαλοπρεπῆ ποιοῦσιν, ὡς εἴρηται· τὰ δὲ σχήματα τῆς λέξεως ἐστὶ μὲν καὶ αὐτὰ συνθέσεώς τι εἶδος. τὸ γὰρ δὴ τὰ αὐτὰ λέγειν δίς, διπλοῦντα, ἢ ἐπαναφέροντα, ἢ ἀνθυπαλλάσσοντα, διαταττομένῳ καὶ μετασυντιθέντι ἔοικεν. διατακτέον δὲ τὰ πρόσφορα αὐτῶν χαρακτῆρι ἑκάστῳ· οἷον τῷ μεγαλοπρεπεῖ μέν, περὶ οὗ πρόκειται, ταῦτα.

Coniunctiones igitur compositionem magnificam faciunt, ut traditum est: figuræ autem locutionis sunt quidem & ipsæ species quædam compositionis: eadem enim dicere bis, duplicantem, vel ad idem referentem, vel commutantem, simile videtur ordinanti & aliter cõponenti. Oportet igitur ordine collocare è numero ipsarum, quæ accommodatæ sunt vnicuique notæ. ceu magnificæ quidem, de qua propositum est, has.

Ostendit Demetrius ad finem peruẽtum iam esse superioris disputationis: probatumque coniunctiones recte, ordineq; collocatas, efficere compositionem amplam,

plam: nunc proponit se velle de ornamentis illis oratoris, quæ σχήματα vocantur, agere, figuras ipsas appellarunt inferioris ætatis rhetores: Cicero plerunq; translatis verbis nominat: nunc enim lumina: nunc quasi flores, & insignia orationis vocat. Cum autem illæ & in verbis maneant & in sententijs, eas nunc tantum expendit, quæ in certo verborum ordine positæ sunt. quas primum subtiliter docet tractari à se hoc loco debere, cum quæ compositio magnifica sit doceat: illæ autem sint compositionis pars, inquit igitur. Eadem enim bis dicere duplicantem, aut ad idem verbum sæpè se referentem, aut commutantem aliquid, simile quippiam est atq; construere, & improbato quodam ordine verborum aliter, elegantiusque illa coagmentare. cõstituto autem officio suo, cum plures valdeque inter se discrepãtes sint hæ figuræ: quattuorque item formę & quasi notæ dicẽdi dissimiles, inquit opôrtere singulis formis tribuere, quæ aptę illic & accommodatæ sint. Ἀρμόττειν autem dixit (vt opinor) in quo verbo ordo intelligitur, quia ipsæ in certo quodam verborum ordine fundatæ sunt: quo disturbato ilicò labuntur, ac pereunt. quæ verò cõueniant huic ipsi formæ, de qua nunc disserit: idest magnificæ & ampiæ. docere volens ab ea, quam supra tertio loco posuerat, initium facit, ac reliquas postea adiungit.

Πρῶτον μὲν τὴν ἀνθυπαλλαγήν, ὡς ὅμηρος. Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει: πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλειότερον ἐναλλαγείσης πτώσεως, ἢ εἴπερ οὕτως ἔφη: τῶν δὲ δύω σκοπέλων, ὁ μὲν οὐρανοῦ εὐρέος: συνήθως γὰρ ἐλέγετο: πᾶν δὲ τὸ σύνηθες μικροπρεπές. διὸ καὶ ἀθαύμαστον.

Duo autem scopuli, alter quidem cælum attingit. Duorum autem scopulorum alter quidem etc.

Primum quidem anthypallagen; vt Homerus, Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει: multo enim amplius sic immutato casu, quam si sic dixisset, τῶν δὲ δύω σκοπέλων, ὁ μὲν οὐρανοῦ εὐρέος: ex consuetudine enim dictum esset, omne autem quod consuetudine fit pusillum est. vnde vacuum ab admiratione.

Primum igitur antypallagen assumendam esse dicit quam autem hoe nomine intelligat exemplo perspicitur: nec non verbis infra positis, quæ vim ipsius explicant, summutationem scilicet casuum. nominandi nanq; casus numero multitudinis pro generandi casu eiusdem numeri positus illam formam efficit. neq; tamẽ omnis immutatio casus figuram gignit, sed certæ tantum quędam: quę in more scilicet sunt alicuius gentis, ac venustatem in se habent. Cicero hypallagẽ vocauit, cùm summutantur verba pro verbis, vt fecit Ennius, cum horridam Africam terribili tremere tumultu dixit: pro Afris immutans Africam. rhetoras enim tradit illo modo appellare ipsam solitos cum grammatici tunc metonymiam vocarent. quod nomina transferuntur. illi nomini Demetrius præpositionem adplicuit. videtur autem proprie ἀνθυπαλλαγὴ dici debere, cum mutua est immutatio hęc: quod in loco illo Homeri, quẽ indicat (nisi fallor) vsu nõ venit. versus autem, quem adducit, est in xii. libro Odysseæ: vbi Circe Vlyssi pręmõstrat periculosa loca, quę ille in nauigãdo pręteruehi deberet: ac rationem docet inde elabendi, malorumque illorum euitandorum. Cum enim geminos scopulos seorsũ discribere vellet, ac diuersam formam naturamque vtriusque pingere, primum communiter inquit. Duo autem scopuli: alter quidem in cælum peruenit: quod nouum fuit & inusitatum, cum consuetudo esset duorum scopulorum patrio casu dicere. inquit autem Demetrius, consilium poetæ patefaciens: simulque laudans. Multo enim magnificentius, grandiusque id immutato casu dictum fuit, quàm si hoc pacto dixisset. Duorum autem scopulorum alter quidem in cælum vsque peruenit. Causam verò afferens eius rei inquit. hoc enim modo cõsuetudinem imitatus esset, ac communem vsum loquendi: quidquid autem ex consuetudine est ac peruulgatum, idem humile & abiectum est. vnde nõ habet in se admirationem

imitationem vllam. Pindarus quoque in VIII. ode Olympiorum hunc Homeri locum adumbrauit, cum prodigium, quod Ilio statim condito extitit, commemoraret: inquit enim. Γλαυκοὶ δὲ δράκοντες ἐπεὶ κτίσθη, νέον πύργον ἐσαλλόμενοι τρεῖς, οἱ δύο μὲν κάπετον, αὖθι δ' ἀτυζόμενοι ψυχὰς βάλον, εἷς δ' ἐνόρουσε βοάσαις. interpres autem addidit, figuram illam esse Homericam: ad imitationemque huius versus conformatam, quem citat. Illud etiam Virgilij par huic esse perspicitur. Vrbem, quam statuo, vestra est: discedens enim quoque illic à consuetudine Latinus poeta comparauit nō parum dignitatis ei loco, ob nouitatem ipsam. Cum autem supra Phalereus videatur affirmare in cōformatione omnium trium illarum figurarum iterum eadem dici, quomodo id verum sit in anthypallage hac diligenter videndum: nam in duobus, quæ restant id manifestò fit.

Τὸν δὲ νιρέα, αὐτόν τε ὄντα μικρὸν, καὶ τὰ πράγματα αὐτοῦ μικρότερα, τρεῖς ναῦς καὶ ὀλίγους ἄνδρας, μέγαν καὶ μεγάλα ἐποίησεν, καὶ πολλὰ ἀντ' ὀλίγων, τῷ σχήματι διπλῷ καὶ μικτῷ χρησάμενος, ἐξ ἐπαναφορᾶς τε καὶ διαλύσεως; Νιρεὺς γάρ φησι, τρεῖς νῆας ἄγεν: Νιρεὺς ἀγλαΐης υἱός τε: Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνήρ: ἥ τε γὰρ ἐπαναφορὰ τῆς λέξεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τὸν νιρέα, καὶ ἡ διάλυσις, πλῆθός τι ἐμφαίνει πραγμάτων: καίτοι δύο ἢ τριῶν ὄντων.

Nireum autem, ipsumq́; existentem paruum, & res ipsius magis paruas, tres naues & paucos homines, magnum ipsum & illas itidem magnas fecit: & multas ex paucis, figura duplici & mixta vsus, ex relatione et dissolutione: inquit enim Νιρεὺς τρεῖς νῆας ἄγεν: Νιρεὺς ἀγλαΐης υἱός τε: Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνήρ: *Relatio enim illius vocis ad idem nomen Nireum, & dissolutio, multitudinem quandam præ se ferunt rerum: & si illæ duæ, tres ve sunt.*

Nireus tres naues ducebat; Nireus Aglaie filius; Nireus vir summa pulcritudine.

Cum Homeri documento probasset eam vim esse, quam dixerat, anthypallages, pergit declarare idem efficere alias non nullas figuras: artificiumq; poetæ in cælum tollit. qui cum in animum inducebat aliquid ornare, atque amplificare dicendo, nihil erat tam tenue ac pusillum, cui non granditatem splendoremque plurimum acquireret. quod si fini suo consequendo: reique illi illustrandæ figura vna satis non erat, alteram etiam adiungebat. vt fecit cum Nireum celebrare voluit, atq; res eius exiles admodum augere, inquit igitur. Nireum verò, qui & ipse paruus erat: non corpore, sed opibus ac rebus gestis, quæ adhuc minor ipso erant: tres enim tantum naues ac paucos milites ad Ilium duxerat, magnum effecit: resque itidem illas è paruis magnas: & cum paucæ forent, multas, duplici lumine orationis: mixtoque ex repetitione dissolutioneque vsus: repetitionem enim hic voco, quā Græci ἐπαναφορὰν nominant. ut auctor rhetorices ad Herennium. Cicero autem in Oratore his verbis videtur ipsam expressisse. Cum ab eodem verbo ducitur sæpius oratio. ponit autem initia trium illorū versuum, in quibus manebat figura: nec enim integros eos huc transfert, vt fecerat etiam ante ipsum Aristoteles in III. libro de arte dicēdi: ille enim quoque industriam poetæ in eo loco expoliendo significauit. non tamen, quod tradidit summus philosophus, captione etiam quadam illic vsum Homerum Demetrius ostēdit: non enim id pertinet ad cōstructionem verborum, aptam amplitudini dicendi. Post exemplum autem, explicans illud magna diligentia, Phalereus inquit. Reuersio enim illa ad idem nomen Nireum, ac dissolutio: nam demptis coniunctionibus dissoluta plura illa sunt, multitudinē quandam præ se ferunt rerum, quamuis duæ tantum tres ve sint. Coniungebantur autem sæpe ab optimis oratori-

bus

bus hæ figuræ, vt à M. Crasso in Brutum, qui locus est in I I I. de Oratore. Brute quid sedes. quid illam anum patri nuntiare vis tuo? quid illis omnibus, quorũ imagines duci vides? & quæ sequuntur: & infra. Tu lucem aspicere audes? tu hos intueri? tu in foro: tu in vrbe, tu in ciuium esse conspectu? tu illam mortuam; tu imagines ipsas non perhorrescis? Non vno autem tantum eo in loco vsus est eximius poeta hoc præclaro lumine, sed multis. vt cum in primo Iliadis Vlyssem profectum ad reddendam patri Briseidem, cum Crysam peruenisset exisse è naui, & quæ secum portarat, in terrã exposuisse narrauit: illis enim quoque rebus, tenuibus sanè sua vi, eadem ratione splendoris aliquid & amplitudinis admouere voluit. huc igitur so contulit: ἐπαναφορᾷ tamen illic vsus, ne dum dissolutum eum locum relinqueret, potius coniunctionem semper, quæ à principio posita fuerat, vna cũ præpositione repetiuit. Inquit igitur. ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον. ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον. ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν. ἐκ δὲ Χρυσηῒς νηὸς βῆ. Sed etiam eo loco in antiquissimo exemplari legitur declaratio hæc, vna ex illis, quæ in virtutibus eius poetæ illustrãdis à veteribus Græcis notatæ fuerant. Πολλὴν ἔχει ὄγκον ἡ τῆς προθέσεως ἐπαναφορά· τὸ δὲ σχῆμα ἐπανάληψις. nam quin ornatus hic, cum ab eodem verbo ducitur sæpe oratio, species quædam sit ἐπαναλήψεως, dubitandum non est. Cum verò, tanta cura in ea re posita Homerus Nireum ornarit, qui non valde vtilis fuit illi bello; nec vllam vnquam egregiam operam in eo nauauit, nullo negotio intelligi potest id ipsum fecisse ob formæ commendationem. Species igitur corporis digna Homero visa est, quæ tantopere celebraretur, quasi sola illa adæquaret cumulum multorum & magnorum bonorum.

Καὶ σχεδὸν ἅπαξ τοῦ Νιρέως ὀνομασθέντος ἐν τῷ δράματι, μεμνήμεθα οὐδὲν ἧττον, ἢ τοῦ ἀχιλλέως, καὶ τοῦ ὀδυσσέως: καί τοι κατ' ἔπος ἕκαστον λαλουμένων σχεδόν, αἰτία δ' ἡ τοῦ σχήματος δύναμις. εἰ δ' οὕτως εἶπεν. Νιρεὺς ὁ ἀγλαΐας υἱὸς ἐκ σύμης τρεῖς νῆας ἦγεν, παρασεσιωπήκει ἂν ἔφη τὸν νιρέα. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ἑστιάσεσι τὰ ὀλίγα, διαταχθέντα πως, πολλὰ φαίνεται, οὕτω κἀν τοῖς λόγοις.

Et ferme cum semel Nireus nominatus sit in poemate, recordamur illius nihilo minus, quam Achillis, & Vlyssis: & si illi in singulis pæne versibus appellati sunt. causa autem huius est figuræ vis. si autem sic dixisset. Νιρεὺς ὁ ἀγλαΐας υἱὸς ἐκ σύμης τρεῖς νῆας ἦγε, *visus aliquo modo esset Nireum siluisse: quemadmodum enim in conuiuijs pauca, ordinata aliquo modo, multa videntur, sic & in oratione.*

Nireus Aglaie filius ex Syma tres naves ducebat.

Persequitur Demetrius eandem rem: virtutemque illius loci, magis explanat. addens superioribus. Et cum semel fermè appellatus Nireus sit in eo opere (quamuis enim ter illo in loco nomen eius repetitum sit, perinde tamen est, si sententiam spectes, ac si semel ipsum prolatum foret: in alijs verò partibus Iliadis siletur) in memoria tamen nobis hæret non minus atque Achilles, & Vlysses, qui singulis pænè carminibus decantantur. causa autem inquit, huius rei est figuræ vis ac facultas incredibilis illuminandi res, quibus aspersa est. Diligenter hic attendẽda est notio superioris nominis δράματι. quod ego hic restitui, cum antea legeretur γράμματι, in excusis libris. nam calamo exarati, quos vidi omnes habent δράματι vnde secutus ipsos sum. videtur enim hic valere poema totum atque Iliada. cum plerũque significet fabulam, quę imitetur agẽtes, idest tragœdiam aut comœdiam, Non me tamen fallit singulos Homeri libros ab inferioris ætatis grammaticis appellatos γράμματα, quia literis ordo illorum, numerusque indicatur. non tamen vniuersum opus hoc nomine vocatum vnquam inueni. Efficere verò geminatam illam figuram, vt resonet semper nobis Nirei nomen in auribus: ac nihil aliud, confirmare volens Demetrius.

nius sublatis illis luminibus: nudataque oratione omni illo ornatu idem exponit, hoc pacto. Si verò sic eam rem commemorasset. Nireus Aglaiæ filius ex oppido Syma tres naues duxit, silentio visus esset Nirei nomen præterijsse. Addidit etiam simile huic rei illustrandę valde aptum: idem in oratione vsu venire affirmans, quod in conuiuijs: illic enim pauca fercula rectè atque ordine adposita, multa videntur. idem igitur ordo constructioque concinna verborum in oratione molitur. Prudenter autem re passim nota, & quæ oculis aspicitur, quod multis ignotum & obscurũ est: atque animo tantum percipitur, explanare studuit, ac lucem hoc pacto ei afferre. Nec existimãdum est humile & viro graui indignum, qualis in primis noster hic auctor fuit, simile hoc acceptum è mensa, ne dicam è culina: neque oportet vllo pacto politum hominem omnem rerum harum cogitationem abijcere. nec tamen, vt hoc probemus, verumque esse doceamus, vtemur exemplo Terẽtiano, qui manifesto fecit hoc impurum hominem dicere: affirmareque fortes id milites decere, sed clarissimi spectatissimique viri Pauli Aemilij, qui cum in bello se durũ seuerumque admodum præbuisset, postea deuictis hostibus mirifice se Amphipoli, quo in oppido ludos magno apparatu fecit, exhilarauit, & sui officij esse putauit in splendidissimo conuiuio mensam ornare: & ordinem omnem epularum, vt spectaculorum etiam illorum, monstrare. adiungens etiam vocem, qua conuenire id sibi magnopere declararet. hoc enim quoque memoriæ prodidit T. Liuius, qui totam rem narrauit: Vulgo dictum ipsius ferebant. & conuiuium struere: & ludos parare, eiusdem esse, qui vincere bello sciret. Plutarchus in vita ipsius idem commemorauit, qui tamen addidit, quomodo vtraque res adeo diuersa, ab eodem tractata, personæ ducis, imperatorisque maxime conueniret: ac contrariam penitus rem in animis eorum ad quos spectaret, efficeret. Sed cur non verba quoque ipsius ponamus, qui sua sponte illustrem, ornare etiam oratorijs festiuitatibus vocem eam studuit. narrat igitur summum imperatorem dixisse illis, qui studium ipsius diligẽtiamque in minutis illis rebus adhibitam, admirarentur, τῆς αὐτῆς εἶναι ψυχῆς, παρατάξεώς τε προστῆναι καλῶς καὶ συμποσίου. τὴν μὲν, ὅπως φοβερωτάτη τοῖς πολεμίοις, τὸ δὲ, ὅπως εὐχαριστότατον ᾖ τοῖς συνοῦσι.

Πολλαχοῦ μέντοι, τὸ ἐναντίον τῇ λύσει, ἡ συνάφεια μεγέθους αἴτιον γίνεται μᾶλλον: οἷον ὅτι Ἐστρατεύοντο Ἕλληνές τε, καὶ Κᾶρες, καὶ Λύκιοι, καὶ Πάμφυλοι, καὶ Φρύγες: ἡ γὰρ τοῦ αὐτοῦ συνδέσμου θέσις ἐμφαίνει τι ἄπειρον πλῆθος.

Multis tamen locis (quod est contrárium dissolutioni) connexio magnitudinis causa potius fit. ceu Ἐστρατεύοντο Ἕλληνές τε, καὶ Κᾶρες, καὶ Λύκιοι, καὶ Πάμφυλοι, καὶ Φρύγες: *eiusdem enim coniunctionis positio præ se fert infinitam quandam multitudinem.*

i. Militabant gręci, et cares, et lycii et Pamphylii et Phryges.

Cum ostendisset exemplo Homerici loci dissolutionem, quam vocãt magistri dicendi, reddere orationem grandiorem: quamuis enim adiuta illic fuerit ab alia cõcinnitate, multum tamen & ipsa per se valet ad amplificandum, in mentem ipsi venit idem effici à contraria ratione. quare admonere id voluit, causamque ipsius afferre, ne perturbaretur aliquis cum in legendo incideret in aliquem locum illo modo auctum atque exornatum: existimaretque repugnare id superiori præcepto. inquit igitur, multis tamen locis synaphia, quæ forma dicendi est cõtraria dissolutioni, cum scilicet suo loco semper positis coniunctionibus, coniuncte plura dicuntur, amplitudinis causa potius est. Exemplo autem veteris scriptoris hoc confirmat. à quo plures gentes, coniunctionibus distinctæ appellatę deinceps fuerant. Ab Herodoto quoq; huiuscemodi orationis exempla peti possent. vt cum in Polymnia inquit Siculos dicere, Gelonem ipsorum regẽ missurum fuisse auxilia in Græciam, nisi finitimo bello impeditus fuisset. manifestò enim illi timorem eius tẽporis augere debuerunt, vnde seruiuit egregie eorum voluntati eruditus scriptor, qui in com-

me morandis copijs hostium ait. Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἑλισύκων καὶ σαρδονίων καὶ κυρνίων τριάκοντα μυριάδας. Sed illud etiam T. Liuij artificium hoc olet. Cum enim apud ipsum T. Quinctius refellit orationem Ætolorum vanitatis plenã, qui augere volentes copias Antiochi regis, plura inauditaque multis nationũ nomina appellauerant, imitans ipsos: rationemque quam illi secuti fuerant, retinẽs, inquit, Dacas, & Medos, & Cadusios & Elimæos, Syros omnes esse: distincta enim singula illa nomina suis coniunctionibus & plures gentes illaa videri faciunt: & in cunctia esse pondus non paruum, eximiamque virtutem bellicam. Ortum autem amplificationis illius indicans Phalereus: scrupulumque eum euellẽs ex animo lectoris, inquit. Eiusdem nanq; coniunctionis crebra positio præ se fert, ac monstrat infinitam quandam multitudinem rerum.

Τὸ δὲ τοιοῦτο κυρτὰ, φαληριόωντα, τῇ ἐξαιρέσει τοῦ καὶ συνδέσμου, μεγαλειότερον ἀπέβη μᾶλλον, ἢ εἰ εἶπεν. κυρτὰ καὶ φαληριόωντα.

Hoc autem ipsum, κυρτὰ, φαληριόωντα, sublatione cõiunctionis καὶ, amplius euasit, magis, quam si dixisset. Κυρτὰ καὶ φαληριόωντα.

Orationem iunctam, ac crebris tanquam vinculis illigatam, docuit amplitudinẽ aliquando in se habere, atq; illius rei rationem reddidit. nunc contrà Homeri loco ostendit acquisitam esse granditatem sublatione coniunctionis. est autẽ ille in xi ri. libro Iliadis. vbi poeta impetum Troianorũ militum, qui globo facto in hostes irruebant duce Hectore, similẽ esse inquit procellæ irrumpẽti in mare ac sęuissimos fluctus excitãti. aduersatur igitur hoc aliquo modo proximo pręcepto: quod enim illic monstratum est facere συνάφεια, idem nunc declaratur effici dempta coniunctione. nec tamen idem omnino est, quod dissolutio: existit enim hæc figura, cum plures coniunctiones demuntur. eum autem leniter repugnet illi cõmode hic tractatur ab accurato magistro. inquit igitur hoc ipsum verò Homericũ κυρτὰ φαληριόωντα, sublatione cõiunctionis καὶ grandius atq; amplius effectum est magis quàm si, coniunctione suo loco relicta, dixisset κυρτὰ καὶ φαληριόωντα, cum autẽ verba hæc plures habeant virtutes, infra etiam vbi de translatione disserit, hunc locum citat.

Τὸ μεγαλεῖον μέν τοι ἐν τοῖς σχήμασι, τὸ μὴ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς, μένειν πτώσεως, ὡς Θουκυδίδης. Καὶ πρῶτος ἀποβαίνων ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν, ἐλειποψύχησέ τε: καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν: πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλοπρεπέστερον, ἢ εἰ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πτώσεως οὕτως ἔφη. ὅτι ἔπεσεν ἐς τὴν παρεξειρεσίαν καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα.

Amplum sane est in figuris, neq; in eodem manere casu, vt Thucydides. Καὶ πρῶτος ἀποβαίνων ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν, ἐλειποψύχησέ τε: καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν: *multo enim sic amplius, quam si in eodem casu sic dixisset, quod* ἔπεσεν ἐς τὴν παρεξειρεσίαν καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα.

Amplum quiddam etiam esse inquit, quod in figuris itidem numerandũ est, neq; in eodem casu manere, sed non dum absoluta sententia ipsum, quo antea vsus fueris, variare. non videtur tamẽ idem hoc esse, atque illud quod supra vocauit anthypallagen: figura nanque illa non omni summutatione casus cõstat, sed eo modo tãtum conformatur. cum latior sit hæc immutatio ac licentia. paritur autem granditas orationi hoc pacto propter duritatẽ, quam secum fert hæc subita superioris structuræ variatio. Thucydides autẽ stilo illi suo amplo, vt alijs tribus rationibus seruiuit

niuit, quod veteres magistri huius artis testati sunt, ita etiam nouitate ac multitudine huiuscemodi figurarum. vnde exemplum ab ipso petit. est autem locus in IIII. libro historiarum. vbi Brasidæ Lacedæmonij, fortissimi ducis, mors narratur. qui cũ vellet exire è naui, ab Atheniensibus, qui è terra pugnabant, interfectus est. Grauissimus igitur scriptor, cum à recto casu incepisset, ad obliquum transijt: genetãdique casu, quod sequitur, exposuit. Apud auctorem ita locus legitur, qui à Demetrio prima sui parte leuiter immutatus est, breuitatis, vt opinor, causa, καὶ τὸν κυβερνήτην ἀναγκάσας ὀκεῖλαι τὴν ναῦν, ἐχώρει πρὸς τὴν ἀποβάθραν καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν, ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τραυματισθεὶς πολλά, ἐλειποψύχησε καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς περιερρύη ἐς τὴν θάλασσαν. & quæ sequuntur. posita autẽ ea parte huius narrationis, quæ necessaria fuit huic animaduersioni indicandę, tradit Demetrius hoc pacto id prolatum, superiore scilicet casu neglecto, fuisse multo grandius quàm si illo custodito vt ostendit, dixisset. casum verò illum generandi mutat in tertiã personam verbi, qua ratione supra vsus fuerat. Videtur autem locus hic Sophoclis è primo choro Oedipi tyranni, si fides habetur optimo & antiquissimo libro, in quo ita legitur. πρῶτα σὲ κεκλόμενος θύγατερ Διὸς ἄμβροτ' Ἀθάνα & quæ sequuntur, eodẽ modo prolata. Τρισσοὶ ἀλεξίμοροι προφάνητέ μοι, similis esse Thucydidio illi. cùm enim ordiatur à nominandi casu, desinit in casum dandi. vnde fortasse aliqui peccatum librarij hoc putantes, emendarunt, vt legitur in excusis, κεκλομένῳ.

Καὶ ἀναδίπλωσις δέ που εἰργάσατο μέγεθος, ὡς Ἡρόδοτος. Δράκοντες δέ που φησὶν ἦσαν ἐν τῷ Καυκάσῳ μέγεθος: καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος. δὶς ῥηθὲν τὸ μέγεθος ὄγκον τινὰ τῇ ἑρμηνείᾳ παρέσχεν.

Et conduplicatio alicubi effecit magnitudinem. vt Herodotus quodam loco inquit. Δράκοντες δὲ ἦσαν ἐν τῷ Καυκάσῳ μέγεθος καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος: *bis enim prolatum* μέγεθος *tumorem quendam locutioni attulit.*

Dracones erant in Caucaso magni, et magni et multi.

Quam supra primam attigerat, cum has verborum concinnitates partẽ esse compositionis probauit, extremam nunc aggreditur: docetque aliquibus in locis efficere ipsam orationem amplam. Non vbique autem hoc eam præstare, vt opinor, tradit, quia plerunque habet geminatio hęc verborum vim excitandi: valetque ad animos eorum, qui audiunt perturbandos. Accurate autem videndum est quã intelligat, ἀναδίπλωσιν vocans: multis nanque modis fieri potest cõduplicatio: cum enim pluribus nominibus ab inferioris ætatis rhetoribus illæ distinctæ sint: παλιλογίαν enim & ἀναδίπλωσιν & ἐπανάληψιν vocant, superiores vnam eandemq; rem omnibus his nominibus videntur appellasse, vt cuique visum fuit hanc formam notare. quod etiam testatus est Alexander quidam, qui Græcè scripsit περὶ σχημάτων: qui verò tẽpore cõsecuti sunt, minutiores in hac re partienda fuerunt. Demetrius multo post explicans formam dicendi, quam vocauit ἐπιμονὴν, eodem hoc nomine appellauit figuram, quæ constat ex eodem verbo iterato, breui etiam voce interiecta, vt exẽplũ quod ponit declarat. nam hic cum repetatur idem verbum interposita coniunctione, non videtur penitus eodem modo prolatum. quin certe cõsilia diuersa fuerint scriptorum, vnde exempla posita sunt, in repetenda eadem voce, dubitari nõ potest. Æschines enim voluit cõmouere animos & accendere in aduersarium: Herodotus vero rem amplificare. qui tanquam se reprehẽdit, quod parum dixerit: neq; enim magnitudine tantum corporis, sed numero etiam multitudineq; reliquis serpẽtes illi præstabant. Adiungit igitur Demetrius. Bis prolatum iteratumq; verbũ μέγεθος, orationi molem quandam, granditatemq; adportare. In antiquissimo libro prima verba huius sententiæ variata sunt: habet enim ille. ἀναδιπλώσας δ' εἶπε. Præterea cum citetur hic testis huius iterationis eiusdem verbi Herodotus, inuenire adhuc apud ipsum locum non potui.

Χρῆσθαι μέντοι τοῖς σχήμασι μὴ πυκνοῖς· ἀπειρόκαλον γὰρ καὶ παρεμφαῖνον τινὰ τοῦ λόγου ἀνωμαλίαν. οἱ γοῦν ἀρχαῖοι, πολλὰ σχήματα ἐν τοῖς λόγοις τιθέντες, συνηθέστεροι τῶν ἀσχηματίστων εἰσὶ, διὰ τὸ ἐντέχνως τιθέναι.

Vti sanè figuris oportet non crebris: ineptum enim & præ se ferens quãdam orationis inæquabilitatem. prisci igitur, qui multas figuras in oratione posuerunt propius accedunt ad consuetudinem, quàm qui nunc nullis figuris vtuntur: quia artificiosè ipsas in oratione ponebant.

Indicatis Demetrius verborum figuris, quæ reddunt oratonẽ amplam; vsum earum nunc tradit: docetq; modum quendam in ipsis adhibẽdum esse qui nanq; crebris vteretur peccaret magnopere. cur autẽ frequentia illarum fugiẽda sit, & quid mali secum portet, declarat dicens. Est enim insulsa & puerilis res. & quæ refert inæqualitatem quandam orationis. Quod autem intelligit huiuscemodi est partes orationis, quæ consperse sunt his quasi floribus, & splendidissimæ & honestissimæ necessario sunt: reliquæ, vnde absunt hæc lumina, iacent & abiectæ videntur. hoc igitur efficit tanquam in via, corpore ve aliquo, inæqualitatem illam, quam vocat ἀνωμαλίαν: quod si illæ infrequentiores fuerint, afferunt dignitatem orationi; nec gignunt aliquid incommodi: neque enim videri potest tunc bona sui parte oratio luminosa, ceteris suis partibus obscurata. Addit autem: suadens nobis vt ipsos imitemur, antiquos oratores, quamuis multas figuras in orationem inseruerint, magis tamen accedere ad cõsuetudinem, communemque sermonem, quàm illi, qui penitus se ab illis abstinẽt. id autem, quod falsum videtur; nec fieri vllo pacto posse, merito ipsis euenisse tradit. quia summum artificium in hoc adhibebãt: falsum enim profecto videtur quempiã, qui rem gerat alienam à consuetudine: quamuis recte atque ordine illam tractet, magis imitari cõsuetudinem, ac speciem ipsius retinere, quàm si illi se in ea ratione addiceret. Ἀσχηματίστους autem videtur vocare, vt multi erãt ipsius ætate, quos obscure insimulat, oratores spoliatos hac concinnitate atq; ornatu.

Περὶ δὲ συγκρούσεως φωνηέντων ὑπέλαβον ἄλλοι ἄλλως· Ἰσοκράτης μὲν γὰρ ἐφυλάττετο συμπλέκειν αὐτὰ καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ· ἄλλοι δέ τινες ὡς ἔτυχε συνέκρουσαν, καὶ παντάπασι. δεῖ δὲ οὔτε ἠχώδη ποιεῖν τὴν σύνθεσιν, ἀτέχνως αὐτὰ συμπλέκοντα καὶ ὡς ἔτυχε· διασπασμῷ γὰρ τοῦ λόγου τὸ τοιοῦτον καὶ διαρρίψει ἔοικεν. οὔτε μὴν παντελῶς φυλάσσεσθαι τὴν συνέχειαν τῶν γραμμάτων· λειοτέρα μὲν γὰρ οὕτως ἔσται ἴσως ἡ σύνθεσις· ἀμουσοτέρα δὲ καὶ κωφὴ ἀτεχνῶς, πολλὴν εὐφωνίαν ἀφαιρεθεῖσα, τὴν γινομένην ἐκ τῆς συγκρούσεως.

De concursu autem vocalium alij aliter existimauerunt: Isocrates enim cauebat ipsas committere, & qui ab eo profecti sunt. Alij autem quidam, vt casus tulerat, commiserunt, & vsque quaque. Decet autem neque sonorã facere compositionem, temere ipsas committentem, & vt casus tulit: diuulsioni enim orationis hoc simile est & dissectioni: neque tamen penitus cauere continuationem litterarum, leuior enim sic erit fortasse compositio: eadem tamen suauitatis expertior & plane muta: cum multa vocis dulcedine priuata sit, quæ oritur ex concursu.

Quid

Quid sui iudicij sit de concursu litterarum vocalium diligenter tradit: cum enim graues scriptores in hac re longe aliter se gesserint, vt ostendit, res erat accuratè cõsideranda. Primum igitur, qui tanquam scopulum aliquem, hunc concursum vocalium declinarint, exponit: deinde alios quosdam temere ac nullo metu offensionis has litteras inter se committere solitos affirmat. statimque quid ipsi videatur de omni hac re declarat, vitio bonoque ipsius explicato: putat enim mediam quandam viam tenendam esse: vt reprehensione careamus: in quam meritò incideremus, si nimios huiuscemodi cõcursus in orationem admitteremus: & id boni, quod in ipsa est, capiamus. Cum igitur magni auctores dissenserint inter se magnopere de concursu vocalium, Isocrates qui delectabatur leuore orationis, meritò fugiebat hunc concursum: impedit enim ac frangit leuorem illum. Demetrius qui eum recepit, intelligitur secutus fuisse suauem eum sonum, qui nascitur è duobus illis vocalibus: &, ut hoc potiretur, æquo animo passus hiatum illum, & inæqualitatem compositionis. Nam Isocratem caue pelus & angue, vt aiunt, reformidasse hunc cõcursum testatur etiam Plutarchus, qui iocatus est in hominem, qui tanta adhibita cura hoc faceret: inquit enim in libello, quo quæsiuit, vtrum maiorem gloriam Athenienses adepti essent bello, an studijs sapiẽtiæ, cum de Isocratis vita & institutis disputasset: ipsumque semper occupatum fuisse in omni ornatu orationis exquirendo ostendisset, remotum toto animo à belli cogitationibus. Quomodo enim non sonitum armorum: phalangisque hiatum, metuisset, qui tantopere vocalem cum vocali coniungere metuebat? & ne vnum membrum comprehensionis alio membro vna syllaba minus esset, reformidabat? Cicero in Oratore suo hunc locum leuiter tangit: eadem tamen quę hic scriptor prima huius disputationis parte tradit: cum enim primo de omni concursu litterarum loqui cœpisset, non multo post transit ad concursum vocalium his verbis. Quod quidem Latina lingua sic obseruat, nemo vt tam rusticis sit, quin uocalis nolit coniungere. in quo quidem etiam Theopompum reprehendunt, quód eas litteras tantopere fugerit: & si id magister eius Isocrates, at nõ Thucydides. ne ille quidem haud paulo maior scriptor, Plato. & quę sequuntur. Cum autem cõcursus hic litterarum σύγκρουσις nunc ab ipso uocetur, σύμπληξις etiam aliquando ab eodem appellatur: eadem enim uis notioque est utriusque nominis. Vnde hic significare uolens Isocratem fugisse cõcursum hunc uocalium, usus est verbo συμπλήσσειν: idem enim ipsum ualet quod συγκρούειν, idest committere inter se ac cõiungere. expositis igitur diuersis rationibus ceterorum, quid facto opus sit in hac re præcipit. Officium autem oratoris est ut ipse putat, neque efficere compositioné nimis canoram quod prorsus prestabit, si temere coniunget litteras vocales: eommittetq; ipsas inter se, vt casus fert. Canoram vocaui, quam ipse ἠχώδη appellat, id est quæ sonum grandem edat. nam efficere id concursum vocalium apertum est: ac præterea ipse id testatur prope extremum libri. vbi de leuitate orationis differit, eodem etiam hoc verbo vtens. inquit enim. εὐθὺς ποιμαχεῖ καὶ τὸ ἠχῶδες τῆς συγκρούσεως ἐμφαίνει. Subito autem, antequam alterum membrum afferat, quod itidem vitiosum est, culpam prioris rei exponens, ait. Hoc enim, crebro scilicet coniungere vocales in constructione verborum, simile est distractioni cuidam orationis: membra enim ipsius diuelluntur hiatu illo, & quasi in contrarias partes iaciuntur: hoc nanq; videtur valere quod addidit superiori verbo, καὶ διαῤῥίπτει: illo nanque, idest διασπασμῷ, quasi dilaceratio quædam orationis intelligitur: hoc verò disiectio, & in cõtrarias partes tanquam eiaculatio. vt duobus his verbis vim cõcursus huius vocalium, ac malum significarit. Hoc ipsum etiam videtur Cicero ostendere voluisse cum illo in loco ait. Sed Gręci viderint: nobis, ne si cupiamus quidem, distrahere voces conceditur. Adiungit autem Demetrius, diuisionem absoluens. Neq; tamen penitus cauere, reformidareq; debemus cõiunctionem harum litterarum; si nanq; (ait) fugerimus concursum omnem vocalium, hoc pacto fortasse leuior compositio erit: quia hiulca, & interrupta fit oratio cõcursu hoc ipso: eadem tamen iniucundior, & vt libere aperteq; loquar, muta: quæ orbata erit multa suauitate vocis, oriẽte ex illo ipso concursu. Animaduertendum autem Phalereum vocasse συγκρούσεις γραμμάτων con-

F iij cursum

cursum ipsum: tunc enim vocales aliquo modo hærent sibi ipsis, ac cõtinentes sunt nulla cõsonante litera distinctę. idem etiam Cicero fecit, cum dixit neminem esse tam rusticum, quin vocalis nolit coniungere: ita enim legendum eum locum esse olim indicaui, cum contrario sensu in multis libris legatur. Qui vocalis. Hermogenes quoq; eodẽ pacto locutus est: & si de cõtinuatione consonantiũ litterarum, nõ vocalium verbo ipso vsus est: dixitq; membra orationis τῶν φωνηέντων συμπτώσεις, à quibus abesset concursus vocalium: cuiusmodi membra tradit efficere orationem pulchrã, in quibus scilicet consonantes litteræ consonantibus hærerent. verba ipsius hæc sunt, de membris vt dictum est, agentis. Μηδὲ μὴν συγκρούσεις τις ἐν αὐτοῖς φωνηέντων, ἀλλὰ συνεχῆ πάντα πρὸς τὰς συμφωνίας. Sed iterum etiam in ijs, quæ sequuntur. ἵνα ᾖ καὶ τὰ συγκείμενα, οὐ μόνα τὰ κῶλα συνέχηται ταῖς συμφωνίαις, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ λόγος. ἄμουσον vero Demetrius dixit compositionem, in cuius parte nulla fit concursio vocalium, quia est expers suauitatis illius, quæ proficiscitur è sono earum literarum. infra etiam inquit, qui penitus tollat ex oratione concursum hunc vocalium, eximere inde omnẽ cantum ac musam, quare meritò vocata est ἄμουσος oratio, quæ passa hoc est: eandem etiam propemodum dici posse vult surdam translato verbo, vt apparet. Non videtur autem idem hic valere εὐφωνία, quod valet non multo post: hoc enim loco significat εὐφωνία suauem sonum: illic verò facilitatem pronunciandi, planãq; & æquabilem viam eius rei, omnis certe vocalium concursus vtrunq; in se habet: cũ enim gignat hiatum, affert necessario moram & cogit insistere: eodem tamẽ tempore efficit vocem suauiorem: sonus nanque duarum illarum vocalium est dulcis.

Σκεπτέον δὲ πρῶτον μέν, ὅτι καὶ ἡ συνήθεια αὐτὴ συμπλέκει τὰ γράμματα ταῦτα τοῖς ὀνόμασι, καίτοι στοχαζομένη μάλιστα εὐφωνίας. οἷον, ἐν τῷ, Αἰακὸς καὶ χιών: πολλὰ δὲ καὶ διὰ μόνων τῶν φωνηέντων συντίθησιν ὀνόματα, οἷον Αἰαίη, καὶ Εὔιος: οὐδέν τε δυσφωνότερα τῶν ἄλλων ἐστὶ ταῦτα, ἀλλ' ἴσως καὶ μουσικώτερα.

Considerandum autem primum, quod & cõsuetudo ipsa coniungit litteras has in nominibus, et si illa studet in primis suauitati vocis. vt, in Αἰακὸς *&* χιών *: multa autẽ & ex solis vocalibus componit nomina. ceu* Αἰαίη, *&* Εὔιος*: nihilo autem asperiora sunt alijs hæc, sed fortasse suauiora.*

Probat multis modis peccare illos nõ parum, qui hunc concursum tantopere fugiunt; & cum ipse auctor fuerit oratoribus, vt modice hoc faciant, rationem simul sui consilij reddit. Vt igitur inquit intelligatur non esse hoc magnopere pertimescẽdum: animaduertendum in primis consuetudinem ipsam committere inter se litteras has in singulis nominibus, ac coniungere vocales cum uocalibus passim in cõformatione uerborum: neq; enim nunc loquitur de cõcursu extremæ partis antecedentis, ac primæ consequentis nominis in constructione ipsorum. quod prorsus cõsuetudo non faceret, si intelligeret hoc uitiosum esse, ac reprehensione dignum: occurrit enim subito, ei, quod cõtra quispiam dicere potuisset, negligere peruulgatam rationem loquendi uocum suauitatem: ideoque non metuere hos hiatus, qui manifesto gignunt molestiæ plurimum ac difficultatis in dicendo, atque ait. Et si illa maxime propositam habet εὐφωνίαν; idest facilem & iucundum leuemque sonum uerborum: & omnia facit, ut eam consequatur. Exemplis autem uti uolens, inquit. Αἰακὸς & χιών; in ambobus enim his nominibus manifesta est concursio uocalium. Addit etiam, amplificans quod dixit, multa uocabula consuetudinem loquendi cõstruere ac fabricare ex solis litteris uocalibus. ceu inquit Αἰαίη, & Εὔιος. Αἰαίη Circes epitheton est apud Homerum à loco. αἶα enim Colchorum oppidum vocatum est. posterioris exempli postrema litera cõsonans est, quamuis totum è uocalibus uidea

tur

tur concretum esse debuisse. eo loco tamen illa posita est, vt non impleat geminum hiatum, qui est in eo nomine: ita autem à Græcis vocatum quoque fuisse Liberum patrum notum est. nec tamen inquit vocabula hæc ob id auribus molestiora sunt, quam alia, in quibus non est hic concursus. quin potius iucundiora, quamuis non omnino id affirmet: addidit enim ἴσως quod aduerbium & si propensus in eã opinionem est, ostendit tamen id ipsum non firmissime asseuerare. nã quin hiatus ille impedimenti non nihil ac moræ afferat dicenti, dubium non est. Quintilianus etiam hoc testatur his verbis. Tum vocalium concursus, qui cum accidit, hiat & intersistit & quasi laborat oratio. sed omnis quæstio est, an sonus dulcior, qui inde efficitur, compenset id malum.

Τά γε μὴν ποιητικὰ, οἷον τὸ Ηέλιος, διῃρημένον καὶ συγκρουόμενον ἐπίτηδες, εὐφωνότερόν ἐστι τοῦ ἥλιος. καὶ τὸ Ορέων, τοῦ ὀρῶν: ἔχει γάρ τινα ἡ λύσις καὶ ἡ σύγκρουσις, οἷον ᾠδὴν ἐπιγινομένην. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐν συναλοιφῇ μὲν λεγόμενα, δύσφωνα ἦν: διαιρεθέντα δὲ καὶ συγκρουσθέντα, εὐφωνότερα, ὡς τό. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν. εἰ δὲ συναλείψας εἴποις, καλά 'στιν, δυσφωνότερον ἔσται τὸ λεγόμενον καὶ εὐτελέστερον.

Illa vero poetica, ἠέλιος, diuisum & cõcursum passum de industria suauiorem vocem habet quàm ἥλιος, & ὀρέων quàm ὀρῶν: habet enim quandã dissolutio & concursus, tanquam cantilenam adnatam. multa autem & alia in coitu litterarum dicta aspera erant: diuisa autem & concursum passa, suauiora facta sunt. vt illud. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν: *Si vero extritis illis dixeris,* καλά 'στιν, *asperius erit quod dicitur & humilius.*

Multum etiã hoc argumentum valet ad constituendum cõcursum vocalium litterarum: declarandamq; voluptatem, quæ ex lepido illo sono percipitur: qui enim in primis studiosi sunt huius suauitatis, poetæ: nec vlli rei parcunt, vt oblectent aures eorum, qui audiunt. cõmittunt inter se de industria vocales. quod institutum eorum probat positis exemplis; rationeque ipsorum explicata. inquit enim. Verba profecto non nulla propria poetarum, cuiusmodi est ἠέλιος, diuisum, & sono illo, qui ex concursu vocalium earum nascitur, auctum dedita opera, suauius est: atque elegantiorem vocem haber, quàm ἥλιος: simulque ὀρέων: quod idem passum est, suauius est, quàm ὀρῶν: habet enim inquit dissolutio illa, ac concursio vocalium (nam diuisa illa voce subito vocales coniunctæ sunt) quandã tanquam cantilenam adnatam. Homerus autem fuit, qui cum milies mentionem fecerit solis, nomen, quo à Græcis ille vocatur, vna syllaba auxit, ac pro ἥλιος ἠέλιος fecit. vnde omnibus illis locis ex sono eius concursus aspergitur non parua suauitas. quod etiam qui diligẽter omnia in eo poeta animaduerterunt veteres grammatici, testati sunt: affirmãt enim semel tantum ipsum eo nomine τερψιμβρότου vsum esse. Eadem ratio est nominis, quod sequitur, genetãdi casu positi: cum enim pluribus locis eo vsus sit poeta ὀρέων inquit pro ὀρῶν, studio eiusdem suauitatis pariendæ. vt cum Iliade κατ' ἰδαίων ὀρέων & ἀπ' ἰδαίων ὀρέων diuersis temporibus cecinit. Adiungit Demetrius. præterea multa alia, quæ cum extrita littera dicuntur, & vt grammatici loquuntur, synalœpham passa sunt, molestum sonum habent: eadem autem dirempta: commissisque vocalibus suauiora redduntur. Exemplo verò aliquo confirmare hoc volens, inquit. vt illud. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν: in extremo enim hic est concursus vocalium. Quod si inquit litteram extriueris: dixerisque καλά 'στιν, insuauior erit oratio, atque humilior. Vnde perspicitur & suauitatis aliquid, & granditatis acquiri orationi diuisione illa eius syllabę, concursuque vocalium. Quintilianus in IX. libro, de com-

positione verborum & ipse differens, συγκρούσεως huius mētionem fecit, inquit enim, Nam & coeuntes litterę, quę συναλοιφαὶ dicuntur, etiam leniorem faciunt orationem, quàm si omnia verba suo fine cludantur. Idem autem præcipit illic Quintilianus, quod Cicero etiam in Oratore, loco, quem supra indicaui, tradit: cum enim ostenderet quæstionem hanc de concursu litterarum nō oportere se diligentius illic persequi, inquit. Sed Græci viderint. nobis, ne si cupiamus quidem, distrahere voces conceditur. indicant orationes illæ ipsę horridulæ Catonis: indicant omnes poetæ: ipse enim quoq; auxilio synalœphæ significauit remedium adhiberi huic malo. quam videtur dicere in Latino sermone pronuntiando perpetuam fuisse, vt cum extrema littera vocalis cum prima coniungeretur, in vnam coirent. vt partio nostro in sermone fit, cum tamen ambæ scriberentur, id autem cognosci potuisse ostēdit ex orationibus Catonis: nec non monimentis omnium poetarum, quorum carmina dum in suos pedes rediguntur, in omni coniunctione vocalium hoc patiuntur, præterquam cum metri causa hoc faciunt: id enim significare voluit Cicero, cum ait: Præter eos, qui vt versum facerent, sæpe hiabant. nam exempla etiam posuit huius hiatus ac diuisionis. Vt Næuius Vos qui accolitis Histrum fluuium, atque Algidam. & ibidem. Quam nunquam vobis Grai atque Barbari. At Ennius semel. Scipio inuicte. & quidem nos. Hoc motu radiatis etesiæ in vada Ponti. Adiungens vero. Hoc idem nostri sæpius nō fecissent, quod Gręci laudare etiam solent, intellexit (vt opinor) quod nunquam consuetudo sermonis patiebatur, concedebatur poetis, vt facerent: raro tamen, quia crebro vsurpatum, reprehensum atque explosum fuisset: cum Græci, vt narrat, nō solum ferant, sed etiam laudent, vt qui magis illo tāquam cantū delectarentur. Animaduertendum autem cum Demetrius docuerit multos locos, vbi cōtractio fit, esse iniucundiores: contraque eosdem disiunctos, littera, quæ prius extrita erat, restituta, suaues: Ciceroq; affirmarit consuetudinis Romanæ esse contrahere vocales, quæ tamen & ipsa, vt idem multis locis testatus est, sequebatur vocum suauitatem atque elegantiam, quomodo hæc non repugnent? An Græci capiebantur cantu illo & suauitate vocis magis quàm Romani? vel potius tantopere leuitatem pronuntiationis amabant: hiatu autem illa, cōcursuque vocalium impeditur, vt æquo animo carerent voluptate, quæ ex sono illo capiatur: dummodò leuem orationem haberent. cuius etiam iudicij videtur fuisse Isocrates.

Ἐν αἰγύπτῳ δὲ καὶ τοὺς θεοὺς ὑμνοῦσι διὰ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων οἱ ἱερεῖς, ἐφεξῆς ἠχοῦντες αὐτά: καὶ ἀντὶ αὐλοῦ, καὶ ἀντὶ κιθάρας τῶν γραμμάτων τούτων ὁ ἦχος ἀκούεται ὑπ᾽ εὐφωνίας. ὥστε ὁ ἐξαιρῶν τὴν σύγκρουσιν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ μέλος ἀτεχνῶς ἐξαιρεῖ τοῦ λόγου καὶ μοῦσαν. ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν οὐ καιρὸς μηκύνειν ἴσως.

In Aegypto autem & deos septem vocalibus sacerdotes celebrant, deinceps ipsas sonantes & pro tibia, & pro cithara litterarum harum sonus auditur ob suauitatem vocis; quam in se habent, quapropter qui eximit concursum, nihil aliud, quàm cantum eximit ex oratione & musam. verum de his fortasse non tempus est producere sermonem.

Ab auctoritate nunc sacerdotum Ægyptiorum argumētum ducit Demetrius: institutoque ipsorum prolato, docet non esse fugiendum concursum vocalium: illi enim inquit cum cantu celebrare deos volunt, septem litterarum vocaliū sono id faciunt. deinceps ipsas edentes. & cum aliæ gentes tibia, lyraq; eo tempore vtātur, ille pro musicis his instrumentis litterarum harum sonus auditur ob vocis elegātiam ac suauitatem. Quare inquit, eruditam disputationem concludens cōtra illos, qui

concursum

concursum vocaliũ perhorrescebant, qui eximit ex oratione concursum, nihil aliud quàm cãtilenam & musam inde eximit. Non est autem alienum à simili, quo vsus est, vt iudicium suum confirmaret, quod musæ nunc mentionem facit. nam erudita illa natio sacerdotum, vt memoriæ prodidit Orus, qui diligenter rationem scribendi eorum interpretatus est, cum musas ostendere volebat, digitos duos litteris septẽ vocalibus insignitos notabat. quasi in illis cõsisteret omnis suauitas vocum ac modulatio. Vnde Græci quoque scriptores, qui de arte musica ꝓcepere, attigerunt & ipsi mirificam voluptatẽ percipere aures è sono vocalium litterarum: ipsasq; subtiliter congruere docuerunt, totidem vocibus musicæ artis: qua omni de re copiosius disputauit Pierius Valerianus in suis commẽtarijs in hieroglypha hæc, quę summo studio ornauit: ac varia multipliciq; doctrina refersit. nã idem eriã huius loci Demetrij, quem in manibus habemus: vt valde accommodati proposito suo, mentionem fecit. Posset etiam aliquis ex hoc (vt opinor) loco non insulsè suspicari, libellum hunc à Demetrio scriptum fuisse, cũ pulsus Athenis Alexandriam se contulit: præterquam enim quod otium illud præcipue huiuscemodi scriptionibus accõmodatum fuit, tunc maxime mores & instituta illius gentis animaduertere potuit: atque in mentẽ ei venire, quod cotidie in fanis delubrisq; Ægyptiorum fieri videbat, huic commentario mandare: quid enim alijs tẽporibus ipsi cum moribus eius nationis? quæ vehemẽter abhorrebat ab institutis Græcorum? aut quomodo valdè aptum ad fidem faciendam: idque quod tradebat illustrandum erat, quod in tã longinqua regione fiebat. Sed, vt dixi, hæc opinio mea est, profecto non firma, neque certa: quæ tamen non nihil prodest cum alijs multis coniecturis, ad declarandum hoc verum opus esse Demetrij illius summi viri in rep. gerenda, ac magni oratoris: si tamen coniecturis nunc certare oportet, cum omnis res, de qua tãta lis olim fuit, explorata nunc videatur. Addit autem ad extremum Demetrius, quasi significans tam accuratam de his rebus disputationem non fuisse valde affinem suo consilio: Verum de his non est tempus nunc longiorem sermonem habere.

Ἐν δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι σύγκρουσις παραλαμβάνοιτ' ἂν πρέπουσα, ἤτοι διὰ μακρῶν. ὡς τό. Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε: καὶ γὰρ ὁ στίχος μῆκός τι ἔσχεν ἐκ τῆς συγκρούσεως: καὶ μεμίμηται τοῦ λίθου τὴν ἀναφορὰν καὶ βίαν. ὡσαύτως καὶ τό: μὴ ἄπειρος εἶν, τὸ θουκυδίδειον, συγκρούονται καὶ δίφθογγοι διφθόγγοις. Ταύτην κατῴκισαν μὲν κερκυραῖοι: οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο.

In magnifica autem nota concursus adhiberi potest aptus, siue per longas vocales, vt illud. Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε, *etenim versus longitudinem quãdam habuit ex concursu, & imitatus est lapidis illam in superiora loca lationem & vim in ea re positam. Eodem pacto & illud.* μὴ ἄπειρος εἶν. *Thucydideum. concurrunt & diphthongi cum diphthongis.* Ταύτην κατῴκισαν μὲν κερκυραῖοι: οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο.

Cum ostenderit repudiari nullo modo debere concursum vocalium, sed vtilem sæpe illum esse, atq; orationi aptum: bonaque eius explicarit, cum pluribus modis fiant hi concursus, quis eorum amplæ magnificæque notæ cõueniat, nunc declarat: traditque eum, qui ex longis vocalibus fiat, huiuscemodi esse: sonus enim ille grãdior, ac productio temporis, quæ nascuntur cõmissis inter se litteris illis, habet amplitudinem. Quia autem sunt duæ vocales lõgæ, η & ω magnum, prius exemplum constat ex cõcursu duorum ω, petitum ex vndecimo libro Odysseæ: necyiaque ipsas vbi narrat Vlysses, vidisse se apud inferos pœnã Sisyphi, qui è valle manibus saxum in editiora mõtis trudebat, qua in re exponenda optimus poeta: & qui cuncta, quę

commemora-

commemorabat, ante oculos eorum, qui audiebãt pæne ponebat, aptissima compositione verborum vsus est: ac quæ declarer tarditatem temporis, conatumque Sisyphi. inquit enim. λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον. Videtur autem Demetrius attendere concursum, qui fit ab extrema littera prioris vocis: primaque cõsequentis. nam cõcurrunt etiam in primo verbo huius versus eędem syllabæ. inquit igitur. Etenim versus longitudinis nõ parum habuit à cõcursu illo: & imitatus est saxi illius aduerso monte impulsum, nec non contentionem totius corporis Sisyphi: durissimumque laborem, quem sustinebat. Laudauit etiam magnopere artificium poetæ illo loco Eustathius: compositionemque eam indicare tradidit difficultatem illius operis infinitam: coniunctione enim earum litterarum impediri celeritatem orationis. Alterum exemplum est in vocali ᾱ, sumptum è sexto libro Thucydidis. quo loco Siciliæ magnitudinem descripsit: addit enim, cum tanta sit insula illa, exiguo freto dirimi ipsam à continenti: vigintique stadiorum interuallo maris impediri, ne & ipsa cõtinens sit. ponit autem tantum verba Phalereus, in quibus concursus est nam plenus locus apud auctorem hic est. καὶ τοσαύτη οὖσα ἐν εἴκοσι σταδίων μάλιστα μέτρῳ τῆς θαλάσσης διείργεται τὸ μὴ ἤπειρος εἶναι. Dionysius in libro de compositione verborum, cum sonum litterarum vocalium ponderaret, affirmauit omnium vocalium ᾱ: cum producta fuerit, in primis ingenti voce pronunciari: cuius rei statim rationem reddidit, dicens ędirur enim aperto ore fere: spirituque sursum ad palatum tendente: secundum locum η obtinere dixit: tertium verò ω: quorum omnium etiam diligenter cantas attulit. nam Demosthenem, cum augere vocẽ volebat, solitum committere inter se duo α α: sonituque huius litteræ repetitæ ferire aures totius concionis, pluribus exemplis comprobari potest. vt cum in prima, quæ nunc inscribitur contra Philippum inquit, accusans Athenienses ignauiæ ac torporis. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τούτου παρασκευῆς ἄτακτα, ἀόριστα, ἀδιόρθωτα ἅπαντα. nec non in tertia. ἀλλ' ἅπαντα ταῦτα [illegible], [illegible], [illegible] ὑπὸ τῶν πολιτευομένων γέγονεν. Huiuscemodi etiam illud manifesto est in causa Ctesiphontis: studuit enim vocem illam exaudiri, quæ tantopere dignitatem eius commendabat & quam omni ratione auxerat. μᾶλλον δ' [illegible] [illegible] καὶ οὐκ [illegible] [illegible] τοῦτο φρονοῦντα ἴσχυε ἐμοί, & quæ sequuntur. Non igitur concursionem vocalium, vt vitiosam, fugit Demosthenes: quod memoriæ prodidit Cicero, sed ipsam cum res poscebat, studiose sectabatur: in hoc enim, vt in reliqua omni parte compositionis, subtili iudicio vtebatur: ac quod tempus postularet sedulo faciebat: sed liberat culpa Ciceronem, quod magna ex parte addidit: raro enim contigit, vt huiuscemodi aliquid faceret; & cum fructum nullum magnum ferebat hic hiatus orationis, libenter eum declinabat. Adiungit autem Demetrius fieri etiã concursus è diphthõgis. quod itidem exemplo declarat Thucydidis è primo libro, quo loco Epidamni situm describit. de origine enim quoque eius vrbis loquens, ea verba vt ostendit Phalereus construxit. concursus autem diphthongorũ vbi sit manifesto apparet.

Ποιεῖ μὲν οὖν καὶ τὰ αὐτὰ μακρὰ συγκρουόμενα μέγεθος, καὶ αἱ αὐταὶ δίφθογγοι: αἱ δ' ἐκ διαφόρων συγκρούσεις ὁμοῦ καὶ μέγεθος ποιοῦσι καὶ ποικιλίαν ἐκ τῆς πολυηχίας. οἷον Ἠώς. ἐν δὲ τῷ Οἴλῳ, οὐ μόνον διάφορα τὰ γράμματά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι: ὁ μὲν, δασύς: ὁ δὲ, ψιλός. ὥστε πολλὰ ἀνόμοια εἶναι.

Efficiunt igitur & eædem litteræ concurrentes magnitudinem, & eadẽ diphthongi. concursus autem qui fiunt ex diuersis simul & magnitudinem efficiunt & varietatem ex illo plurium vocalium sono. ceu Ἠώς. *in illo autem* Οἴλῳ, *non tantum diuersæ litteræ sunt, verum etiam soni: hic quidem, grauis: hic autem, tenuis: adeo vt multa dissimilia sint.*

Repetit

Repetit quod factum adhuc est, easdē scilicet vocales longas, cum concurrunt, efficere amplitudinem: nec non easdem etiam diphthongos: additque, qui fiunt ex diuersis vocalibus concursus eodem tempore & magnitudinem & uarietatē gignere, quę varietas nascitur ex multitudine illa confusioneque vocum: πολυηχίαν enim vocat geminum illum sonum, qui editur è duabus vocalibus concurrentibus. siue multiplicem, si fuerint diphthongi. Deleui autem particulam negandi. quę in ceteris editionibus antecedebat verbum πολυηχίαν. & quia perturbare visa mihi est omnem sententiam: & quia cognoui ab antiquissimo libro ipsam abesse, quamuis in alijs foret. Exemplum autem ponere volens Demetrius huius concursus, illum in vno nomine monstrauit ηώς: coniunguntur enim manifesto in eo duæ litteræ η & ω. ambæ longæ. vnde amplæ formæ conuenit hic concursus. qui nanque è duabus breuibus: aut ex breui & longa fit, nō est valde aptus huic notæ. vnde huiuscemodi omnis concursus nunc omittitur: quod aliquo modo indicauit etiam Quintilianus, cum ait. Minus peccabit, qui longis breues subijciet: & adhuc qui pręponet longę breuem, minima est in duabus breuibus offensio. Cū enim peccare ille putet eum, qui hiulcam orationem efficit, minus peccaturum dicit, qui has cōiunget. quia tenuiorem sonum edunt. vndè etiam hiatus minor est. Adiungit autem Demetrius in nomine υἱῷ non tantum diuersas litteras esse, verum etiā sonos discrepantes: cum alter eorum aspiratus sit: alter vero attenuatus. quare inquit sunt illic multa dissimilia. quæ scilicet gignunt varietatem. Cum autē tradat in vno verbo υἱῷ esse diuersos sonos: nec tamen appareat illic nisi aspiratus, admonent grāmatici in singulis syllabis natura extare aliquem sonum, & si motis non est notare illos, nisi in primis litteris nominis.

Καὶ ἐν ᾠδαῖς δὲ τὰ μελίσματα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς γίνεται τοῦ αὐτοῦ μακροῦ γράμματος, οἷον ᾠδῶν ἐπεμβαλλομένων ᾠδαῖς. ὥστε ἡ τῶν ὁμοίων σύγκρουσις μικρόν ἔσται τι ᾠδῆς μέρος καὶ μέλισμα. περὶ μὲν δὴ συγκρούσεως καὶ ὡς γίνοιτ᾽ ἂν μεγαλοπρεπὴς σύνθεσις, λελέχθω τοσαῦτα.

Et in cantilenis utique melismata ab vna fiunt eadem longa littera: tāquam cantilenis adplicatis cantilenis. quapropter similium concursus, parua quædam erit cantilenæ pars & melisma. De concursu quidem & vt fieret magnifica compositio, tot dicta sunto.

Explicatis concursibus, qui è diuersis litteris fiunt: in quorum etiam non nullis discrepantes pręterea soni sunt, vt docuit, redit ad declarandum quanta vis sit concursus illius similium litterarum, cum lōgæ scilicet illæ sint: neque enim hic agit de vllis concursibus. similique vtitur dicens. Et in odis etiam, quę vocantur μελίσματα res plena suauitatis, ab vna nascuntur eadem littera longa, repetita scilicet, tanquam inquit cantilenis quibusdam cantilenis adnexis atque adplicatis. Elici autem hinc aliquo modo potest, quid fuerit in vetere arte musica cātuque μέλισμα: certa cognitione huius rei vetustate obruta: videtur enim tāquam pusilla quędam ode fuisse, quę extra adplicaretur corpori maioris odes. illa autem speciem & similitudinē quandam longioris cantus excitari cōsueuisse voce productæ vocalis repetitæ. Dionysius in vita Lysiæ oratori longe aliud, nisi fallor, μελισμὸν appellauit. vbi narrat multas res inueniri suaues & elegantes, quarum ratio ac vis non facile verbis tradi & explicari possit. vt probet mirum nemini videri debere, si venustatis Lysiæ fontē & originem monstrare nō valet, cum res ipsa plana sit: inquit enim. λέγω δὲ τὴν καλλονὴν μὲν σωμάτων τὶ ἄνθος τοῦτ᾽ ἐστιν. ὁ καλοῦμεν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς ... μελισμόν, καὶ πλεῖστος λόγων, τί λείπεται τὸ ἀδιήγητον. & quę sequuntur. quamuis antiquum etiam librum viderim in quo scriptum est μιλὸν pro μελισμοῦ. Adiungit autem Demetrius, concludens

omnem rationem. Quare similium vocalium cõcursus, pusilla quędam erit cãtilenæ pars, & μίλισμα nam verbis, quæ antecedunt musicam hanc vocem, exprimere (vt opinor) voluit vim ipsius: sunt enim illa tanquam declaratio quædam eius, nec tamen non adposuit in extremo verbum ipsum, quo musici rem illam proprie vocare consuerant. Ad finem autem se peruenisse huius disputationis de concursu vocalium: nec non traditum omne esse, quod in coniunctione verborum positum pertinet ad notam magnificam & amplam, ostendit. Quomodo amplitudo comparari orationi possit, alia ratione nunc declarabit.

Ἔστι δὲ καὶ ἐν πράγμασι τὸ μεγαλοπρεπὲς, ἂν μεγάλη καὶ διαπρεπὴς πεζομαχία, ἢ ναυμαχία, ἢ περὶ οὐρανοῦ, ἢ περὶ γῆς λόγος: ὁ γὰρ τοῦ μεγάλου ἀκούων πράγματος, εὐθὺς καὶ λέγοντα οἴεται μεγάλως λέγειν, πλανώμενος: δεῖ γὰρ οὐ τὰ λεγόμενα σκοπεῖν, ἀλλὰ πῶς λέγεται: ἔστι γὰρ καὶ μεγάλα μικρῶς λέγοντα, ἀπρεπὲς ποιεῖν τῷ πράγματι. διὸ καὶ δεινούς τινας φασιν. ὥσπερ καὶ Θεόπομπον, δεινὰ οὐ δεινῶς λέγοντα.

Est autem & in rebus magnificum. si magna & illustris pedestris, vel nauali pugna: vel de cælo, vel de tellure sermo est: qui nanque amplã audit rem, statim & dicentem putat ample dicere, errans: oportet enim non quæ dicuntur attendere, sed quomodo dicuntur: licet enim & ampla exiliter dicentem, quod rei minime conueniat: facere. quare & graues quosdã dicunt, vt Theopompum, qui grauia non grauiter dicit.

Cum ostenderit iam, quæ compositio verborum apta sit formæ dicendi magnificę & amplæ, transit, nunc ad docendum, quæ res apta materia sint huius amplitudinis. alterum enim hoc est eorum, in quibus positam esse amplitudinem docuit. affirmat igitur si explicarit orator magnam aliquam insignemq́ue, aut pedestrem, aut naualem pugnam, siue verba fient ab eo de cælo, aut de terra, tunc necessario, quomodocunque dixerit, visum iri orationem illam amplam. atque id fallacia quadam, erroreq́ue magno animi eorum à quibus sit auditus, vt indicat ipse his verbis. Qui nãque rem amplam verbis exponi audit, illico arbitratur & eum qui dicit ample dicere & vtique ratione. quę conueniat naturæ illius rei, peccans, & à vero aberrans: hoc enim manifesto valet verbum πλανώμενος: ita crebro vsurpatum ab optimis auctoribus. traductumq; ab erroribus corporis ad animi errores: oportet enim inquit qui rectum iudicium facere vult de amplitudine orationis, nõ res ipsas, quę dicuntur, solum attendere, verum rationem etiam modumq;, quomodo illæ dicuntur expẽdere: fieri enim potest inquit vt aliquis, res amplas tenuiter disserens, faciat quod nullo modo conuenit illi rei: nec decet. Hoc autem verum esse facile cognoscetur infra, cum de hoc vitio diligenter disputabit: nam peccari sæpè numero hoc pacto declarat, quod Cicero in hac re positam esse eloquentiam putat, si quis semper id quod decet seruet: atque in hac re rectè se atque ordine gerat. Verba enim hæc ipsius sunt ex oratore. Is erit ergò eloquens, qui ad id, quodcunque decebit, poterit accommodare orationem. quod cum statuerit, tum vt quidque erit dicendum ita dicet: nec satura, ieiune: nec grandia, minute: nec item contrà. sed erit rebus ipsis par, & æqualis oratio. Adiungit autem Demetrius hunc errorem hominum Theopompo Chio, cuius supra exemplum posuit; asciuisse nomen graui ac vehementis scriptoris, qualem Græci δεινὸν vocant. qui tamen, si verè existimatus foret; huiusce modi nõ erat. quamuis enim res graues atrocesq́ue exponeret, cum tamen dissolutè delicateq́ue ipsas tractaret: adhibitis omnibus lenocinijs orationis, talis haberi

non

non debuit: neque enim in rebus ipsis posita est δεινότης, quæ appellatur. sed io modo viaque, qua illæ res traduntur, oroatus autem concinnoitasque orationis minime ipsi apta sont.

Νικίας δ' ὁ ζωγράφος, καὶ τοῦτο εὐθὺς ἔλεγεν εἶναι τῆς γραφικῆς τέχνης οὐ μικρὸν μέρος, τὸ λαβόντα ὕλην εὐμεγέθη γράφειν, καὶ μὴ κατακερματίζειν τὴν τέχνην εἰς μικρά. οἷον ὀρνίθια, ἢ ἄνθη, ἀλλ' ἱππομαχίας καὶ ναυμαχίας. ἔνθα πολλὰ μὲν σχήματα δείξειεν ἄν τις ἵππων: τῶν μὲν, θεόντων: τῶν δὲ, ἀνθισταμένων ὀρθῶν: ἄλλων δὲ, ὀκλαζόντων: πολλοὺς δ' ἀκοντίζοντας, πολλοὺς δὲ καταπίπτοντας τῶν ἱππέων: ᾤετο γὰρ καὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν μέρος εἶναι τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. ὥσπερ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐκ πραγμάτων μεγάλη μεγαλοπρέπεια γίνεται.

Nicias autem pictor, & hoc statim dixit esse pingendi artis non paruam partem, vt cum cepisset materiam satis grandem pingeret, & non conciderет artem in paruas res. vt auiculas vel flores, sed equestres & nauales pugnas. vbi multas quidem figuras ostendere aliquis posset equorum: quorũ, hi currerent: hi autem, recti starent: alij vero, in genua prociderent: & equitum ipsorum multos iaculantes: multos autem decidentes ex equis: putabat enim & argumentum ipsum partem esse pictorum artis, quemadmodum fabulas poetarum. nihil igitur mirum est, si in oratione, & ex rebus parta fuerit multa magnificentia.

Vtitur similibus aliarum artium idest picturæ ac poetices, vt probet acquiri orationi amplitudinem, à rebus ipsis: illic enim manifesto hoc cõtingit: in pictura aotem hoc vsu veoire declarat testimonio summi artificis Niciæ Atheniẽsis: ille enim, vt commemorat Demetrius, solitus erat dicere nõ paroam partem eius artis esse vt opifex sumpta materia satis ampla se ad pingẽdum conferret: neque concideret artem operamque suam in opera minuta. vt auiculas, aut flores: & tanquam ipsam in frustra secaret. Sed contra in eqoestres naualesqoe pugnas, quale argumentum si ceperit, docet eum magnam facultatem habiturum explicandi præcepta artis: & varietate etiam ipsa oblectandi animum spectatoris. ioquit igitur. Vbi, idest in quo argumento (intelligit autem pugnam equestrem) præclaros aliquis artifex osteodere posset multas equorum formas. qoorum nõ nulli currant: alij vero anterioribus pedibus sublatis erigantor. quidam cootra genibos flexis procumbant; hoc enim valet τῶν μὲν ὀκλαζόντων: verbom enim ὀκλάζειν hunc habitum corporis ostendit. Sophocles in Oedipo Coloneo, cum de calamitoso illo sene sermo esset, qui tandem extra fanum Eumenidom coosederat, ita loqoentem chorum induxit, monstrantem & ipsum rationem modumque, quo in summo illo lapide commode, nec violans sacrũ locom, vt antea fecerat, manere posset. λέχριος γ' ἐπ' ἄκρου λᾶος βραχὺς ὀκλάσας. Aratos præterea in phænomenis simulacrum illod describens, quod ἐνγόνασιν periti siderum vocant, verbo hoc ipso vsus est. τὸ δ' αὖτ' ἐν γούνασι κάμνον ὀκλάζοντι ἔοικεν. Sententiam autem illam ita Cicero vertit. Engonasio vocitant, genibus quia nixa feratur. Varijs figuris equorum demonstratis Demetrius, indicat in grãdi illa materia futurum etiam, vt distingoat actus equitum ipsorum: eorum multi tela conijciant in hostes: molti etiam ex equis dilabantur. Hæc verò omnia summa arte expressa fuisse in tabulis illis, quas narrat Cicero Syracusis ex æde Mineruæ sustulisse C. Verrem, cum tantopere celebret id eximium opus, existimare licet; pictorque ille, quicunq;

fuerat, multum in hoc viderat, secutusq; iudiciũ Niciæ fuerat. verba Ciceronis hæc sunt. Pugna erat equestris Agathoclis regis, in tabulis picta præclare: his autem tabulis interiores templi parietes vestiebãtur: nihil erat ea pictura nobilius, nihil Syracusis, quod magis visendum putaretur. Sed etiam Leonardus Vincius, magno ingenio præditus pictor, huiuscemodi pugnã apud nos in grãdiore Curia, quæ noua olim vocabatur, nunc vetus est, pingere incœperat, cum summa omnium, qui viserent admiratione, in qua itidem varij, quos describit Demetrius, motus equorũ equitumque spectari adhuc possunt: & si illa multis iniurijs affecta, magna ex parte nunc corrupta deletaque est. Expolita uarietate operis, declarataq; facultate, quam præclaram habituros sit artifex, nata ex amplitudine rei, quam suscepit pingẽdam, redit ad opinionem ipsius Niciæ explicandam: iudiciumque confirmandum, atque inquit. Putabat enim & argumentum ipsum partem esse artis pictorum, eadem ratione, quã fabulã etiam, idest rerum coagmẽtatio, nondum ornata: neque industria poetæ expolita, pars est poetarum. Quam vocauit Demetrius ὑπόθεσιν, argumẽtum dixi: vt enim Græco illo verbo, quo passim appellãtur comœdiarum, tragœdiarumque argumenta, significantur etiam materiæ pictorum, ita quoque Latino ambæ eędem res ostenduntur. nam Virgilius argumentum ingens dixit, & Cicero. Ex ebore diligentissime perfecta erant argumenta in valuis, idem omnino intelligentes, quod hic Phalereus ὑπόθεσιν vocauit. nam quin alterum illud valeat etiam argumẽtum in Latino sermone dubitare non possumus. Constitutis autem iam similibus: cumque planum factum sit adiuuari magnopere argumẽtorum grãditate, & picturam, & poesin, concludit totam rationem hoc pacto. Mirum videri non debere, si orationi etiam ipsi nõ mediocris amplitudo acquiritur ex rebus ipsis, quæ exponũtur. Paucis vero absoluit Demetrius, quod ostendere voluit: aptis tamen valde ad id declarandum. quare transit ad vnum quod restabat explicandum. quæ verba scilicet apta sint huic formæ magnificæ tractandæ. nam in singulis etiam verbis multũ positum est, ad amplum stilum reddendum.

Τὴν δὲ λέξιν ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ περιττὴν εἶναι δεῖ καὶ ἐξηλλαγμένην, καὶ ἀσυνήθη μᾶλλον· οὕτω γὰρ ἕξει τὸν ὄγκον· ἡ δὲ κυρία καὶ συνήθης, σαφὴς μὲν ἀεί· τῇ δὲ καὶ εὐκαταφρόνητος.

Locutionem autem in nota hac eximiam esse oportet & immutatam, & extra consuetudinem magis: sic enim habebit tumorem: propria autem & ex consuetudine locutio, plana quidem semper erit: & hac de causa abiecta.

Cum docuerit, quæ iunctura verborum apta sit notę amplæ: nec non quæ res & tanquam materia conueniat ipsi, quod tertium erat aggreditur. quæ locutio eidem congruat. intelligit autem delectum singulorum verborum, ex quibus cõformetur oratio, quę respondeat amplitudini superiorum rerum. Inquit igitur. dictionem ipsam, ac phrasin in hac forma dicendi oportere esse præstantem, atque eximiam: & in multis partibus immutatam, discrepantemque à consuetudine ac communi vsu loquendi. cuius præcepti statim rationem reddit, dicens. Hoc enim pacto habebit molem ac granditatem. Habere verò in se granditatem id, quod eximium est inter cetera: egrediturque peruulgatam rationem, patet. à contrario tamen Demetrius idem etiam confirmauit his verbis. Locutio vero, quę suis proprijsque rerum singularum vocabulis vtitur: sequiturq; consuetudinem, est sanè semper aperta & plana: neque enim eripere ei volumus bonum, quod eius proprium est: hac tamen de causa, & quia tam plana est, abiecta putatur: nec habet in se quicquam dignitatis.

Πρῶτα μὲν οὖν μεταφοραῖς χρηστέον· αὗται γὰρ μάλιστα καὶ ἡδονὴν συμβάλλονται

λονται τοῖς λόγοις, καὶ μέγεθος: μὴ μέντοι πυκναῖς, ἐπεί τοι διθύραμβον ἀντὶ λόγου γράφομεν: μήτε μὴν πόρρωθεν μετενηνεγμέναις, ἀλλ' αὐτόθεν, καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου, οἷον ἔοικεν ἀλλήλοις στρατηγός, κυβερνήτης, ἡνίοχος: πάντες γὰρ οὗτοι ἄρχοντές εἰσιν. ἀσφαλῶς οὖν ἐρεῖ καὶ ὁ τὸν στρατηγὸν κυβερνήτην λέγων τῆς πόλεως, καὶ ἀνάπαλιν ὁ τὸν κυβερνήτην, ἄρχοντα τῆς νεώς.

Primum igitur translationibus vtendum est: hæ nanque maxime et voluptatem adportant orationi, & magnitudinem: non tamen crebris, nisi dithyrambum pro oratione scribimus; neque tamen longe translatis, sed ex se, & ex simili, seu similes sunt inter se imperator, gubernator, auriga: cuncti enim hi præfecti sunt. tuto igitur dicit & qui imperatorem gubernatorem dicit ciuitatis, & contra qui gubernatorem, præfectum nauis.

Tradit oratorem, qui notæ dicendi amplæ sectari vult, discedereque à communi ac vulgari ratione loquendi, in primis vti debere translationibus, cuius rei statim causam affert hoc pacto. Hæ nanque & voluptatem adportant orationi, & magnitudinem, cum igitur delectent eum, qui audit, & genus dicendi grandius efficiant, sunt libenter asciscendæ, quia tamen bona etiam obsunt, si modus in illis nullus teneatur, admonet ne crebris translationibus, frequentibusque vtamur, ostenditque in quod vitium incideremus, si capti suauitate earum, nobis in eo nõ moderaremur, quia enim inquit si hoc faceremus, obliuisceremur personam nostrã, ac finem, nam pro soluta oratione scriberemus dithyrambum: nõ solum carmen, sed audax & iam licentiæque plenum carmen: ac quod generatim constat è verbis translatis. Huius carminis, quod intemperãter se vertit omni genere ornatus, meminit Cicero in III. libro de Oratore; nec non Horatius in ode quadam. Scrupulum, qui exoritur hoc loco iam indicaui, & quomodo euelli posset, admonui in commentarijs meis in librum Aristotelis de arte poetarũ. ille nanque putat translationes accommodatas esse senarijs iambicis: iuncta vero dupliciaque verba dithyrambis, contra iudicium huius nostri scriptoris sed, vt dixi, cum illic de hoc disputarim, nunc, quid sentiam de hac inter doctissimos auctores quasi controuersia quadam indicare nolo. Aliud præterea indicat Phalereus, quod cauendum sit, ne corrumpatur vtilitas, quæ percipitur ex hoc ornatu verborum: docet enim non debere quoq; nos vti translationibus longe ductis; verum ex ipsa illa re, & à simili. Diligenter autem attendendum est, quid intellexerit, præcipiens ne vtamur translationibus longe ductis: nam Cicero quoque idem fieri oportere significauit, in III. libro de Oratore his verbis. Deinde videndum est ne longe simile sit ductum. exemplis autem ille declarauit, quid significarit: sequitur enim apud eum. Syrtim patrimonij, scopulum libentius dixerim: Charybdim bonorum, voraginem potius: facilius enim ad ea, quæ visa, quàm ad illa, quæ audita sunt, mentis oculi feruntur. nec exemplis solum hoc patefecit, sed etiam causa, quam eius animaduersionis attulit: spatium enim loci significauit, & interuallum magnum terrarum. cum potius videatur Demetrius admouere, ne res nimis natura distantes sequamur, sed in illo ipso rerum genere maneamus & à simili, demum verba mutemus. Exemplis etiam Demetrius explanauit præceptum suum accurate, adiungens verbi causa Similes sunt inter se, prætor, gubernator, auriga. Similitudinem autem antequam exemplum explicaret, confirmauit cum ait, Omnes enim hi imperium habent, ac reguntrem, nanque dux ciuitatem regit: gubernator nauim: (Græcis enim propriè κυβερνήτης est; gubernator Latinis, qui summam potestatem in naui habet, ut Cicero quoque in V. libro de rep. suo verbo vsus fuerat, cum inquit. Vt enim gubernatori cursus secundus: medico, salus: imperatori, victoria: sic huic moderatori reipublicæ, beata ciuium vita proposita est.) auri-

ga verò, regit equos, vt nomen etiam ipsum indicat, quo appellatur Græco sermone: a tenēdis enim ille moderandisque habenis vocatus est. Addit autem Demetrius constituta similitudine. Tuto igitur, & sine vllo metu lapsionis dicet, qui prætorem, intelligo autem summum magistratum, appellabit gubernatorem ciuitatis: & contrà gubernatorem dicet prætorem, præfectumque nauis. mutauit autem Phalereus nomen: cum enim supra στρατηγὸν dixisset, nunc eundem appellat ἄρχοντα. Idem enim valent: στρατηγὸς nanque cum significet crebro ducem exercitus, valet etiam, vt acceptus est à Demetrio, summum magistratum in ciuitate, quem Athenis ἄρχοντα vocare consueuerant. vnde Cicero in libro de Fato cum tempus ostenderet, quo fato functus est Epicurus, verbum Græcum retinuit. Moritur enim inquit Epicurus, cum duo & septnaginta annos vixerit archonte Pytharato: ita enim passim loqui solitos Atticos exemplis scriptorum historiæ intelligitur. Animaduertendum autem, cum inquit omnes hos, quos appellauit, esse ἄρχοντας, videri ipsum ostendere translationes has esse à specie ad speciem: sic enim vocauit Aristoteles, cū duabus pluribusue partibus vnius alicuius rei existentibus, vna aliqua pro altera sumitur: & contra etiā, cum vsus postulat, fit: cum tamen planum sit, hæc verba translata ἐκ τοῦ ἀνάλογον esse: eadem enim ratio, quæ est prætoris ad ciuitaté, gubernatoris est ad nauim. quod etiam verè de auriga dicitur: par enim ipse quoque est ambobus illis in eo munere obeundo, quod sustinet. An nihil vetat translationes etiam has, quæ proprie vocarentur ἐκ τοῦ ἀνάλογον, id etiam in se habere, quod à Demetrio traditum est in his ipsis contineri; cum enim quando aliquis vocat fundamentū alicuius ædificij carinam: aut contra, certo teneatur proportionem illarum rerum secutum eū esse, non est tamen dubium, quin ambæ illæ res species sint alius rei, id est soli ac firmamenti. cum autē Demetrius supra dixit hæc verba ducta esse ἐκ τῶν ὁμοίων, vt opinor, intellexit, declarareq; voluit, in illis similitudinem hanc rationis spectatam fuisse. Eodem pacto perspicitur Homerū transtulisse verbum, cum vocauit Agamemnonē ποιμένα λαῶν: nec Agamemnonem solum, sed alios etiā aliquando reges, vt Dryantem. Similes nanque sunt veri reges: digniq; amplissimo illo nomine, pastoribus: qua enim cura pastores tuentur greges suos, & quacunque re possunt iuuant, eadē reges eos, qui ipsis parent, commodis omnibus ac bonis afficere debent.

Οὐ πᾶσαι μέντοι αἱ μεταφοραὶ ἀνταποδίδονται, ὥσπερ αἱ προειρημέναι. ἐπεὶ τὴν ὑπώρειαν μὲν τῆς Ἴδης πόδα ἐξῆν εἰπεῖν τὸν ποιητήν, τὸν δὲ τοῦ ἀνθρώπου πόδα, οὐκέτι ὑπώρειαν εἰπεῖν.

Non omnes tamen mutuo redduntur, quemadmodum prædictæ; quia ὑπώρειαν quidem Idæ licuit pedem dicere poetæ; hominis autem pedem, non amplius licet ὑπώρειαν dicere.

Cum ostendisset superiores translationes cōuerti, potuisset aliquis arbitrari hoc semper licere: nec vllam extare translationem, quæ non tanquam retro ageretur: hunc igitur errorem quibusdam nō valde peritis eripere conatur, affirmans id perpetuum non esse: exemplo etiam quod tradit declarans. id autem huiuscemodi est. Infimam partē Idæ mōtis licuit Homero appellare πόδα: idest pedē trāslato verbo: nam suum propriumq; eius rei nomen est ὑπώρεια. nō tamē cōcederetur ei, si pedem hominis vocasset ὑπώρειαν: id enim non solum rem illam non illustrasset, sed etiam caliginis multum ipsi attulisset, & nullo modo aptum illic fuisset. non vno autem loco in Iliade translatione hac vsus est Homerus, ac pedem montis dixit, ut cum in catalogo Troianorum inquit. Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης. & alibi. πάντες δ' ἐσσείοντο πόδες πολυπιδάκου Ἴδης. nam alterum etiam verbum, quod propriū illius rei est, & non à corpore animantium similitudine sumptum, à poeta usurpatum est.

Ἐπεὶ

Ἐπὰν μέντοι κινδυνώδης ἡ μεταφορὰ δοκῇ, μεταλαμβανέσθω εἰς εἰκασίαν· οὕτω γὰρ ἀσφαλεστέρα γίνοιτ' ἄν. εἰκασία δ' ἐστὶ μεταφορὰ πλεονάζουσα. οἷον εἴ τις, τότε τῷ πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ' ὑμῶν προσθεὶς εἴποι, ὥσπερ ῥέοντι καθ' ὑμῶν· οὕτω μὲν γὰρ εἰκασία γέγονε καὶ ἀσφαλέστερος ὁ λόγος· ἐκείνως δὲ μεταφορὰ καὶ κινδυνωδέστερος. διὸ καὶ πλάτων ἐπισφαλές τι δοκεῖ ποιεῖν, μεταφοραῖς μᾶλλον χρώμενος, ἢ εἰκασίαις· ὁ μέντοι ξενοφῶν, εἰκασίαις μᾶλλον.

Postquam igitur periculosa translatio visa fuerit, conuertatur in imaginẽ: sic enim tutior erit: imago autem est translatio exuperans, vt siquis ad illud, τότε τῷ πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ' ὑμῶν, adposita particula dicat, ὥσπερ ῥέοντι καθ' ὑμῶν: sic enim imago extitit & tutior est oratio: illo autem modo translatio & periculosior est. Quare Plato quiddam in lubrico positũ videtur facere, qui translationibus potius vtitur, quàm imaginibus, Xenophon vero, potius imaginibus.

Verba translata quemadmodum delectant, cum probantur auribus eorum, qui audiunt, ita contra si dura sunt, atque insolentia, molestiam exhibent. Cum igitur vt fructus magnos ferunt, ita etiam obesse possint, opera danda est, vt bono, quod in ipsis est, vtamur sine malo. id autem obtinebitur, si cum visa nobis fuerit trãslatio aliquid periculi in se habere, mutabitur in breuem imaginem, quę εἰκασία vocatur. ne autem quempiam fallat cuiusmodi imago hæc sit, definit illam: esseq; εἰκασίαν ait translationem, cui superest aliquid. sed etiam exemplo vim eius explanat, ponẽs locum Demosthenis ex oratione illa præclara pro Cresiphonte, in quo cũ translatio apud auctorem sit; addita particula ὥσπερ, reddita est illa pro translatione imago. Pythonem enim Byzantium, volubilem oratorem, qui magno impetu verborũ inuectus est in Athenienses, ob similitudinem fluminis ῥέοντα dixit. idest fluentem. quæ translatio est. quod si quis particula illa adiuncta, dixerit ὥσπερ ῥέοντα, erit adhuc trãslatio, sed abundans, non simplex, cui nomen impositum est εἰκασία à Græcis, imago à Latinis. id autem aperte tradit Phalereus vbi inquit. Hoc enim pacto imago illa facta est: orarioque munitior, & ab omni offensione tutior: illo autem modo translatio: magisq; periculis expositum genus dicendi. Vt autem Demosthenes cursum illum oratoris, quo ferebatur: celeritatemque orationis ostendere volens, dixit oratorem illum eo tẽpore fluxisse, sumpto verbo ab aquis, rapidoque aliquo amne, ita Homerus, cum Nestoris suauissimam vbertatem ponere ante oculos studeret, eodem confugit, multoque anteuidit similitudinem harum rerum. notus enim est ille versus, quem verbum ex verbo expressit etiam Cicero. Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. nam Horatium eodem pacto, cum tamen vituperare vellet, de Lucilio dixisse Cum flueret lutulentus, exploratum est. Hinc etiã intelligi manifesto Demetrius affirmat (est enim hoc tãquam corollarium quoddam) Platonem in lubrico versari, qui frequenter suis in sermonibus quiddam, quod sępe inuenit reprehẽsores, cum potius vtatur translationibus quàm imaginibus. contra autem Xenophõtẽ, vt in ceteris rebus semper sedulo ipsi aduersatus sit, ita de hac re lõge aliter sentire ac diuersam rationem sequi, qui libentius imagines vsurpat. Ita autem crebris vtitur translationibus Plato ac sæpe etiã liberis, vt non defuerint, qui ipsum eo nomine acriter accusarint: vt testatur Dionysius Lõginus, qui commemorat etiam quibus vitijs affines ipsas esse illi dicere soliti sint: & quàm temere ac sine modo vllo ipsum eas vsurpare putarint. nec tamẽ ille cũ ipsis omnino sentit: propriumq; esse iudicat sublimium naturarũ audere aliquid in dicendo & indulgere sibi: contraque nihil vnquam magnum expectari posse ab illis, qui nimis accurate subtiliterq;

omnia existiment ac singula verba mométis suis ponderent, nimisq; demum quam oporteat timeant quam libet prolapsionem. omnis profectò hæc erudita quęstio de translationibus ab eo diligenter, eruditeque eo loco tractata est. Demosthenes in eadem illa egregia oratione pluribus huiuscemodi imaginibus vsus est. vt cum ait. οἵ τ' ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἕκαστοι ἐξαμαρτάνοντες ἐκ τῆς ἀτυχίας ὥσπερ πνεύματα ... σχεῖν: nec non οὐχὶ τοὺς καταράτους τούτους, ὥσπερ θηρία μὴ προσβεβηκότων. præterea alijs locis. Sed etiam Isocrates in libro, quem scripsit ad Philippũ, cum ait, omnes suasuros esse illi facere, quę simul & voluptates eximias, & honores perpetuos tanquã fructus, latura sint. verba diligentissimi scriptoris hæc sunt. Τίς δ' οὐκ ἂν, τῶν μετρίως λογίζεσθαι δυναμένων, ταύτας εἶναι μάλιστα παραινέσειε προαιρεῖσθαι τῶν πράξεων τὰς ἅμα ὥσπερ σοὶ φέρειν δυναμένας ὥσπερ καρποὺς, ἡδονὰς ὑπερβαλλούσας, καὶ τιμὰς ἀειμνήστους. Apud Ciceronem quoq; plurimæ huiuscemodi imagines inueniuntur: nec in orationibus tantum, sed etiam in reliquis ipsius scriptis. vt cum propè extremum Bruti inquit, Sed te intuens Brute doleo, cuius in adolescentiam, per medias laudes, quasi quadrigis vehentem, transuersa incurrit misera fortuna reipublicæ. item in oratore. Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quem informare volumus. nec non cum in epistola ad Luceium ait, Seccernas hanc quasi fabulam, rerum euentorumque nostrorum. Sed finem iam faciam exemplorum. vndequaque autem multa occurrunt.

Ἀρίστη δὲ δοκεῖ μεταφορὰ τῷ Ἀριστοτέλει, ἡ κατ' ἐνέργειαν καλουμένη, ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται καθάπερ ἔμψυχα, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ βέλους. Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, καὶ τὸ Κυρτὰ, φαληριόωντα: πάντα γὰρ ταῦτα, τὸ φαληριόωντα καὶ τὸ μενεαίνων, ζωτικαῖς ἐνεργείαις ἔοικε.

Optima autem videtur translatio Aristoteli, quæ in actu manet: indeque appellatur, cum res inanimæ agentes aliquid inductæ fuerint, tanquam animales. vt illud de telo, Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, *& illud,* Κυρτὰ, φαληριόωντα*: omnia enim hæc, illud* φαληριόωντα, *& illud* μενεαίνων, *vt talibus actionibus similia sunt.*

Cum de trãslationibus accurate dissерat, qua de re subtiliter eruditeq; antea Aristoteles disputarat, quod optimũ ipsarum genus summus ille doctor iudicarit, ostẽdit, dicens. Optima autem videtur Aristoteli translatio, quæ vocata est κατ' ἐνέργειαν. ipse autem interpretatur quid valeat κατ' ἐνέργειαν: docetque ita appellatas esse, cum res inanimæ, sensuq; carentes, inductæ fuerint aliquid agentes, vt cõpotes animi, sensuq; præditę. vtitur autem vno exemplo huius translationis loco Homeri è quarto libro Iliadis, vbi poeta commemorat Pandarum eiecisse sagittã in Menelaum, & minute describit conatum illũ sagittarij: vel potius ante oculos omnia eorum, qui legunt, ponit. cum igitur in extremo antecedente versu ὀϊστὸς positum foret, primum verbum consequentis epitherõ illius est, quod declarat velocitatem ipsius cursus. exẽplum nanque in postremo eius carminis verbo est. altero vero, quo supra etiam vsus fuerat, cum dissoluta membra docuit, demptis coniunctionibus amplificare orationem. alium igitur illic ornatum nunc indicat. contentus autem fuit duobus his Demetrius, cũ plura è diuino illo poemate sumpsisset Aristoteles. Quin etiam ipse legi scholiõ veteris alicuius docti viri in antiquo exemplari; quod ostenderet illud αἷμα κελαινὸν ἐρεύγετο περὶ δουρί, eodem pacto à poeta prolatũ esse. tanquam enim spectari posse sanguinis impetum illũ, qui per omnes partes spiculi effunderetur. vnde affirmat has esse voces illas quas apud eum poetã Aristoteles animales esse diceret. Adiungit autem Demetrius. Vniuersa enim hęc. illud inquam φαληριόωντα: nec non illud μενεαίνων, similia sunt actionibus vitalibus. idest propriјs animantium: rerumque vita præditarũ. Significat autem φαληριόωντα albescentia,

tĩa.cum eius coloris sunt fluctus excitari ventis vehementioribus, ac spumam agentes: ϑῦμα enim vocabulum est, quod rem valet, vnde nomina illa apta sunt. μοιμῶν item cupiens, & acri desiderio illius rei faciendæ impulsus: nam virili genere dicitur vocabulũ illud, quod sagitta Græco sermone appellatur. Quintilianus quoq; de hoc genere translationis his verbis disputauit. Præcipueque ex ijs oritur mira sublimitas, quæ audaciæ proxima periculo translationis attollitur, cum rebus sensu carentibus actum quendam & animos damus. qualis est: pontem indignatus Araxes. & illa Ciceronis. Quid enim tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum?

Ἔνια μέντοι σαφέστερον ἐν ταῖς μεταφοραῖς λέγεται καὶ κυριώτερον, ἤπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς κυρίοις. ὡς τὸ. Ἔφριξεν δὲ μάχη· οὐ γὰρ ἄν τις αὐτὸ μεταλαβὼν διὰ κυρίων, οὔτ' ἀληθέστερον εἴποι. οὔτε σαφέστερον· τὸν γὰρ ἐκ τῶν δοράτων κλόνον, γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, φρίσσουσαν μάχην προσηγόρευσεν.

Quædam tamen planius in translationibus dicuntur & magis proprie, quàm in ipsis proprijs. vt illud, Ἔφριξεν δὲ μάχη: *non enim ipsum quispiam pro illo sumptus proprijs, aut verius, aut planius diceret: stridorem enim illum, qui è spiculis exoritur inquam in ipsis sonum continenter,* φρίσσουσαν μάχην *appellauit.*

Docet nunc non nullas translationes ita aptas esse, vt res, quas significant planiores reddant, quàm si suis illæ proprijsq; vocabulis exponerétur: id autem confirmat exemplo Homeri è libro XIII. Iliadis, qui ostẽdere volens (vt accipit locum Demetrius) remissum quendam sonum: eundem tamen iugem ac sine intermissione, qui in prœlio à spiculis lanceisque exoritur, ἔφριξεν μάχη inquit. idest cohorruit pugna. Verbum propriũ illius rei, vt ostendit Phalereus, est κλόνος Græco sermone, quod verbum, quia fortasse poeticum est: certe infrequens, ipse declarat atq; explicat verba enim illa, quæ supra expressi: γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, interpretationem esse puto. quamuis, vt inferioris ætatis scriptoris fecerunt, δυνάμει τι præpositum illic non sit: ita nanque veteres auctores sępe locutos exemplis non nullis cõfirmaui in commentarijs in libros Aristotelis de arte dicẽdi: qui autem accurate leget scripta illius philosophi, inueniet multis alijs locis ita eum locutũ, vt Demosthenem quoque. Altero autem illo nomine vsus est idem poeta in v. libro, ita canens. Βῆ δ' ἴμεναι κατὰ μάχην, καὶ κλόνον ἐγχειάων, nec non verbo inde conformato κλονεῖσθαι. quod valet, vt grammatici testãtur, ἐρίσθαι. Affirmat autem Demetrius, si quis relicto uerbo translato pro illo proprium sumpserit, fieri nõ posse vt verius id exponat, aut planius. vnde confirmatur quod proposuit: non nulla planius verbis trãslatis dici, ac magis proprie, quam verbis illius rei proprijs. hoc verò videtur fieri nõ posse, atq; olet hyperbolen: quod enim trãslatum est, proprium nullo modo est, ne dum vincat illa ipsa re illud, cui uere conuenit id nomen. magis autem proprie dici translata inquit, quàm propria, quia melius eorum munere funguntur. eodem autem pacto locutus est elegans hic scriptor supra cum ait, laudãs veteres oratores, qui recte uti, locoque didicerant luminibus orationis. οἱ γοῦν ἀρχαῖοι πολλὰ σχήματα ἐν τοῖς λόγοις τιθέντες, συνετώτεροι τῶν ἀσχηματίστων εἰσί, διὰ τὸ ἐντέχνως τιθέναι. Idem etiam, quod hic tradit Demetrius, præcepit Cicero in III. de oratore: atque illustribus exemplis confirmauit. exponebat autem ille plura tempora, quibus translationibus uti oportebat. Sed ea trãsferri oportet, quæ aut clariorem faciunt rem, vt illa omnia. In horrescit mare: Tenebræ conduplicantur: noctisque & nimbum occęcat nigror. & quæ sequuntur: nec enim totum locum uetusti poetæ ponam: satis sit ipsum indicasse, addit autem illic Cicero ad extremum. Omnia ferè, quo essent clariora, translatis per similitudinem

verbis dicta sunt. Quod verò pneta hic mare inhotrescere dixit trāslato verbo, erat id quoq; in vsu soluti sermonis, vt testimonio hoc Ciceronis intelligimus, citato à Nonio e primo libro de republica, Sed vt ille qui nauigat, quū subito mare cœpit horrescere. Sed T, quoque Liuius, vt Homerus φρίξαι μάχην, ita ipse phalangē horrere dixit, ad eandem rem clariorem reddendam apte translato verbo, est enim illa non tantum par, similisq;, sed omnino eadem, vnde etiam quęrere illic licet, significatus ne sit à Latino scriptore sonus ille, quem hastæ cum intenduntur, edunt, an tantum ipsarum erectionem, vt videtur, monstrare voluerit, quia tunc phalāx refert animantem aliquam, in cuius corpore periculo magno propinquo, hoc contingat: piliq; omnes eriganrur ac stent, vt aprum aut erinaceum facere videmus, quæ res vt in ipsis metu obiecto fit, ita illis qui lædere eas voluerint timorē inijcit. verba T. Liuij hęc sunt. Deinde disiecerunt phalangem, cuius confertæ, & intētis horrētis hastis, intolerabiles vires sunt. Nam quod prædicat historicus hic de robore, ac firmitate phalangis: & si hoc præter rem est, iam antea à Polybio memoriæ proditum fuerat, qui tradidit ipsam, cum aptum sibi locum nacta est: & nō interrumpitur aut fossa, aut aggere aliquo perfringi labefactariq; non posse. Eustathius superiorē locum Homeri longe aliter interpretatur, quamuis translatum & ipse verbum illud esse sentiat. nec enim φρίκην horrorem accipit, qui sonor vel stridor est similis sonori illi, qui editur ab frigore occupatis antecedente quartanam febrim: sed intelligit spiculorum erectionem cum crebra sunt, vt eriguntur capilli, piliq; corporis eorū, qui re horribili visa horrescere dicuntur: nec non aculej erinacei, iuba leonis, mare fluctibus, aliaque huiuscemodi, vt ipse narrat. Porphyrius Tyrius in quæstionibus in Homerum accurate docuit quid φρίκη sit, cum sermo est de mari, indicatis pluribus locis eius poetę, qui plerunque horrorem illum atrum esse significauit: arbitratur enim φρίκην esse principium illud motus in mari, cum fluctus scilicet ventis incipiunt agitari. Sed idem etiam alio loco in extremo eius quęstionis, contra sententiam cuiusdam, affirmauit agitationem illam fluctuum leuiorem, cum tumescere incipit mare, appellari solitam esse ab Homero φρίκην idest horrorem, sed idē etiā mentionem fecit huius loci, quem ponderat nunc Demetrius, vt illius etiam cum idem poeta de sue inquit φρίξας δὲ λοφιήν: in quibus translationem esse inquit.

Καὶ ἅμα ἐπείληπταί πως τῆς κατ' ἐνέργειαν μεταφορᾶς τῆς προειρημένης, τὴν μάχην φρίξαι εἰπών, ὥσπερ ζῶον.

Et simul attigit aliquo modo translationem ex actu, quæ supra dicta est, cum pugnam horrere dixerit, tanquam animantem.

Aliam dotem aperit eiusdem loci, quam paulo ante docuerat, mirifice probatam fuisse optimo magistro, qui libentius etiam ipsam commendauit, quia vidit frequētaram fuisse ab eo poeta, cuius ingenium in primis admirabatur: ac diuinum esse existimabat. Affirmat igitur Demetrius unà cum virtute iam declarata attigisse quodam modo Homerum translationem, quæ uocatur κατ' ἐνέργειαν, iam explicatam, cum pugnam horrescere dixerit tanquam animal. animum enim hic quoque, sensumque aliquo modo dedit rei inanimę. & quod proprium animantium est, tribuit pugnæ sensu carenti. πῶς autem vt consueuit utque mos est etiam Aristotelis, addidit, quia id non omnino penitusq; facit: neque est expressa & omnibus numeris absoluta hæc uirtus, cum in translationibus illis planior, certiorq; actio appareat. Cum ἐπιλαμβάνεσθαι plerunque significet corripere, atque emēdare, uidetur hic potius ualere attingere, ac leuiter capessere: neque enim locum hic (nisi fallor) habet notio illa.

Δεῖ μέντοι μὴ λανθάνειν, ὅτι ἔνιαι μεταφοραὶ σμικροπρέπειαν ποιοῦσι μᾶλ-

λον

λον ἢ μέγεθος. καί τοι πλείους μεταφοραὶ πρὸς ὄγκον λαμβανόμεναι, ὡς τὸ. Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: οὐρανὸν γὰρ ὅλον ἠχοῦντα, οὐκ ἐχρῆν προσεικάσαι ἠχούσῃ σάλπιγγι. πλὴν εἰ μή τις ἅμα ἀπολογεῖτο ὑπὲρ τοῦ ὁμήρου: λέγων. ὡς οὕτως ἤχησεν μέγας οὐρανός, ὡς ἂν ἠχήσειε σαλπίζων ὅλος οὐρανός.

Oportet sanè non fallere nos, quod quadam translationes tenuitatem efficiunt potius quàm magnitudinem. & si translatio ad tumorem sumitur, vt illud, Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: cælum enim totum sonans, non decebat comparare sonanti tubæ. nisi siquis simul defendat Homerum, dicens, sic sonuit magnum cælum, vt sonaret tuba vtens totum cælum.

Affert nunc Demetrius rem nouam auribus multorum. extare inquam quasdã translationes, quæ minuant potius conterantque, quàm augeant, quod proprium videtur translationum: ac commune opus omnium illarum esse existimatur, quare accurate subtiliterque de hoc disserit: contenditque, si possit vlla ratione, ad aliarũ naturam vimque ipsas redigere. Inquit igitur. fallere nos nullo modo debet non nullas translationes humilitatem potius tenuitatemque gignere, quàm amplitudinem, & si translatio sumitur ad granditatem, & tanquam molem adiũgendam orationi, atque huic vni rei inuenta videtur. ὄγκον ipse dixit, vt nõ multo supra fecit, vbi de genere verborum apto formæ huic amplæ disserere incœpit. Vtitur autem exẽplo Homeri, quando sæuam ille horribilemq; pugnam expositurus, exorta etiã inter illos contentione, deos ita concurrisse inter se narrat, vt lata terra fremuerit: cælumque sonorem ingentem ediderit. inquit igitur, vt antecedentem quoq; versum hic ponamus. Σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ: βράχε δ' εὐρεῖα χθών. Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: ἄιε δὲ Ζεὺς ἥμενος Οὐλύμπῳ. Demetrius autem adiungit, declarans illic poetam non seruisse amplitudini. Non enim oportebat vniuersum cælum sonitum clamoremque edens, simile facere tubę sonanti, si augere scilicet rem voluisset, cũ hoc extenuet manifesto: pusillus enim præ illo cum sit sonus tubę, facit vt modicum etiã cæli sonitum, strepitumque fuisse putemus ipsi collatum. Homeri autem dignitatis merito studiosus noster hic doctor rationem excogitat, qua vitio carere locum eum ostendat: amplificarique translato illo verbo rem, non minui iudicemus. Nisi aliquis ita patrocinetur Homero: culpaque ipsum liberare studeat. dicens. Eodem pacto sonuit magnum cęlum, vt sonaret, si tuba vteretur vniuersum cælum. tunc enim mente concipere possumus vastum quendam, immensumq; sonum, cum tuba, quę in vsu hominum est, prę magnitudine ipsius nõ mediocrem sonum edat. quare tuba tantę magnitudinis, vt conueniat moli vniuersi cæli, non facile existimari potest quantum sonum editura sit. Eustathius quoque putauit non valde seruisse illo translato verbo poetam dignitati: nititurque & ipse purgare illum, afferens nõ nulla diuersa à ratione hac, quæ in mentẽ venit Phalereo, acuta sanè, & non contemnenda.

Vt opinor autem valde similis est huic Homeri locus ille nostri poetę Dantis, cũ vocauit solem μεταφορικῶς lucernã mundi: putareq; aliquis non insulse posset, id verbum illic non solum non augere, sed etiam conterere amplitudinem solis. cũ tamẽ eodẽ pacto defendi possit: & à vitio vacuus esse demõstrari vt Homericus ille. Sed fortasse etiam admirabilis Ingenij poeta vidit hoc: ipseque id muniuit, omniq; periculo reprehẽsionis liberauit. neque enim simpliciter solem lucernã vocauit, sed addidit mũdi, quæ ratio est ea, quã commemorat Demetrius vsurpatam esse à quibusdam poetis, cum intelligunt se subire periculi aliquid in verbis transferendis, cum igitur in ędibus nostris lucerna in obscuram aliquã partem domus importata, repente inde tenebras pellat, splẽdoreq; omnia impleat, cogitare possumus infinitum lumẽ parere lucernam, quę mundo ipsi respõdeat, quod manifesto sol ipse facit.

cit. Nam quod alij eandem translationem alio nomine accusarunt: dixeruntque translatum id uerbum sordidum esse ac fœtidum, sine causa fortasse id fecerunt; cum enim à luce uocabulum id conformatum sit, & decus & honestatem in se summam habet: nec usus tantum lucernarum est in culina, sed in alijs etiam splendidissimis partibus domus, ut in mensis quoque nobilium & opulentorum hominum. nam si oleum tam molestum naribus esset, tamque male oleret, male nobiscum ageretur, qui sequimur studia litterarum, è materia quoque non paucas ipsarum effici, quæ utilis non sit: formamque satis elegantem habeat, notum est.

Ἑτέραν οὖν ἐπινοήσωμεν μεταφορὰν μικρότητος αἰτίαν γινομένην μᾶλλον, ἢ μεγέθους: δεῖ μέντοι ἐκ τῶν μειζόνων μεταφέρειν εἰς τὰ μικρὰ, οὐ τὸ ἐναντίον. οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν: Ἐπεὶ δὲ πορευομένων ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: τὴν γὰρ τῆς τάξεως παρεκτροπὴν ἐκκυμαινούσῃ θαλάσσῃ εἴκασε καὶ προσωνόμασεν. εἰ δέ τις μεταβάλλων εἴποι ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, τάχα μὲν οὐδὲ οἰκείως μεταποιήσει: πάντῃ δὲ πάντως μικροπρεπῶς.

Alteram igitur excogitemus translationem exilitatis potius causam, quàm magnitudinis: oportet enim ex maioribus trasferre ad parua; non contra. ceu Xenophon inquit. Ἐπεὶ δὲ πορευομένων ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: *Aciei enim perturbationem fluctuanti mari comparauit, indeque nomen sumpsit. siquis vero immutatis nominibus dixerit* ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, *fortasse etiam non satis apte transferret; omnino autem tenuiter.*

Quamuis Homeri locum culpa uacare conatus sit ostēdere, uidetur tamen fateri posse quempiam in id uitium incidere, qui non didicerit unde sint uerba transferenda, & à re minori ad maiorem ampliorémque traducat; cum contra omnino faciēdum sit. Inquit igitur, reuertens ad id, quod proposuerat, non nullas scilicet translationes conterere potius res, quàm amplificare. Aliud igitur translationis genus extare cognitum habebimus, quod magis aptum sit ad res minuēdas, quàm amplificandas. Oportet enim à maioribus rebus sumpta ad minores comportare nomina; non contra à minoribus tenuioribusq; ad grandiores traducere. id autem elegātem eruditumq; scriptorem seruare Xenophontem docet in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret, propinquis iam exercitibus duorum fratrum ac congredi parantibus, partem quandam Græcarum copiarum ordinem non tenuisse. in hac enim re exponenda uerbo translato usus est. & ἐξεκύμηνε dixit, idest fluctuauit. nam uerbum etiam hoc Latinum ab eadem re translatum ad alias similes ostēdendas ab optimis auctoribus traducitur. T. Liuius certè in pugna illa magna exponenda, qua P. Scipio Hannibalem in Africa vicit, vt Xenophon Græco, Latino hoc ipse vsus est, inquit enim. Principum quoque signa fluctuare cœperunt. cui tamen malo confusionique ordinum, quod remedium statim adhibuerit optimus imperator diligenter narrat. Explicans autem Demetrius consilium auctoris, translationemque illam, inquit. Aciei enim ordinisque aberrationem similem fecit mari fluctuanti, uentisque agitato: indeque sumpto nomine ipsam appellauit. consequutus autem est quod uoluit Xenophon; nam & dignitatem & splēdorem sententiæ illi attulit. Addit Phalereus, quod tradebat nunc confirmare volens. Si quis immutata & conuersa re, ostendere inquam volens mare commotum ventis ac fluctuās, nomen duxisset ab ordine militari perturbato: acieque aberrante, dixisset ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, vt fortasse non apte; neq; ratione vsus fuerit ea trāslatione, ita omnino ac sine vlla dubitatione tenuiter, atque humiliter rem expoluisset. Videtur autem adhuc ambigere Demetrius,

an probari debeat, recipique genus hoc translationis, discrepãs à reliquis, & quod extenuat, conteritque, cum dicat eum, qui inde transferat. fortasse non translaturũ esse verba ratione: neque accommodatè. Cicero quoque in III. libro de oratore hoc admonuit, quo loco etiã indicauit posse peccari in vera ratione, si quis illic modum non teneat, & à nimis magnis rebus sumat nomina ad tenues paruasque illustrandas. inquit enim. Nolo esse, aut maius quàm res postulet, tempestas comessationis: aut minus comessatio tempestatis. Quintilianus præterea in VIII. his verbis, Sunt etiam quædã & humiles translationes, vt id, de quo modo dixi. Saxea est verruca. intellexit autem locum hunc eiusdẽ libri. vbi de varijs vitijs orationis loquitur. Deformitati proximum est humilitatis vitium: ταπείνωσιν vocãt. qua rei magnitudo. vel dignitas minuitur, vt Saxea est verruca in summo mõtis vertice. Animaduertẽdum autẽ translationem hanc, quam vituperat Quintilianus: & si extenuat rem, atque humilis, vitiosaque videtur, tamen receptam olim fuisse, probatamque consuetudini: nam in agro Pisano editissimus collis, ac superans altitudine vicinos omnes quamuis ingentes montes, non solùm translato eo nõmine vocatur, sed etiã imminuto illo, ὑποκοριστικῶςque Verrucula nominatur. Similitudo autẽ (vt arbitror) quæ maxima inter eas res est, tãtum valuit, vt humilitatis periculum negligeretur. nam quod ad exemplum ipsum Xenophontis attinet, nos quoq; patrio nostro sermone segetes grandiores fauonio moras, translato à mari, leuiore vẽto agitato, nomine, ondeggiare passim dicimus. non tamen contra, quamuis res similis sit, mare flatu aliquo agitatum, fluctuansque, ficto à segetibus verbo, quas biade vocamus, biadeggiare diceremus: atque id facimus à natura ipsa docti & instructi, non præceptis eruditorum hominum imbuti. Cùm autem, vt declaratum est, Angelus Politianus nostro illo verbo μεταφορικῶς vti posset in poemate quodam suo, quod maiore animo inchoauit quàm absoluit, maluit tamen ex eo imaginem facere: in celebrandis enim voluptatibus, quas capiunt qui in agro otiose viuunt, cum hanc etiã posuisset inquit. Et le biade ondeggiar, come fa'l mare.

Ενιοι δὲ καὶ ἀσφαλίζονται τὰς μεταφορὰς ἐπιθέτοις ἐπιφερομένοις, ὅταν αὐτοῖς κινδυνώδεις δοκῶσιν. ὡς ὁ Θέογνις παρατίθεται τὸν τόξον φόρμιγγα ἄχορδον ἐπὶ τοῦ τῷ τόξῳ βάλλοντος: ἡ μὲν γὰρ φόρμιγξ κινδυνῶδες ἐπὶ τοῦ τόξου: τῷ δὲ ἀχόρδῳ, ἠσφάλισται.

Quidam autem muniunt translationes epithetis admotis, cum ipsis periculosæ visæ fuerint. Ut Theognis τόξον *vocat* φόρμιγγα ἄχορδον *de illo qui arcu feriret:* φόρμιγξ *nanque, lubricum quiddam de arcu: illo autẽ* ἀχόρδῳ *munitum est.*

arcum / lyram sine neruis / lyra / sine neruis

Vsum translationum lubricum esse: ornatumq; hunc non sine periculo quopiã adhiberi orationi supra indicarat: nunc rationem, quam secuti non nulli sint, vt malum declinarent: remque omnem in tuto ponerent, ostendit: illos enim solitos dicit, cum visæ ipsis fuerint translationes aliquid in se periculi habere: metuerintq;, ne explodantur, fulcire ipsas epithetis illatis, ilicoque adiunctis. exemplum autem profert Theognidis, prisci poetæ, atq; id diligenter explicat: ille nanq;, cum arcum significare vellet, vt ostendit Demetrius, pro τόξον, quæ vox id valet, posuerat φόρμιγγα ἄχορδον. idest lyram sine neruis. loquebatur autem de eo, qui arcu vteretur, sagittisque feriret. recte autem ipsum fecisse: nec sine causa remedium id adhibuisse docet magister hic noster, dicens. φόρμιγξ enim periculi plena res est, si quis eo vocabulo pro arcu vtatur, cũ lyrã valeat: epitheto tamen illo eius vocis translatio munita est, atque omnis metus lapsionis depulsus. Plures autẽ huiuscemodi translationes apud poetas inueniuntur. nã noster etiam diuino ingenio præditus, à naturaq; ipsa

factus,

factus, Dantes, in grandi suo poemate. quod omnibus luminibus & verborum, & sententiarum ornauit, cum in collatione quadam exponenda inquit. Si come neue tra le vine traui. vsus sane est verbo translato: arbores enim stantes, abietesque trabes appellauit, quia ex ipsis illis arboribus cæsis trabes conficiuntur: metuens tamen ne durum id videretur, atque exploderetur, muniuit illud epitheto. vinas enim appellans, declarauit quas trabes intelligeret: docuitque se abietes ipsas, ac siluas significare. Non arbitror autem alienum esse exemplis etiam nostri sermonis aliquando uti: cum elegans in primis sit, ac diligentia summorum ingeniorum valde expolitus. præsertim in ea materia doctrinaque explicanda, cuius præcepta non Græcæ linguæ propria sunt, sed omni sermoni eum ipsa communia.

Πάντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡ συνήθεια, καὶ μάλιστα μεταφορῶν, διδάσκαλος: μικροῦ γὰρ σχεδὸν πάντα μεταφέρουσα λανθάνει. διὰ τὸ ἀσφαλῶς μεταφέρειν, λευκὴν τε φωνὴν λέγουσα, καὶ ὀξὺν ἄνθρωπον, καὶ τραχὺ ἦθος, καὶ μακρὸν ῥήτορα, καὶ τἄλλα, ὅσα οὕτω μεταφέρει μουσικῶς, ὥστε ὅμοια δοκεῖν τοῖς κυρίοις.

Omnium autem & aliorum consuetudo magistra est, & maxime translationum: parum enim ferme abest quin omnia translatis verbis vocās fallat, quia tuto transfert verba: cum vocem albam appellet, & acutum hominem, & asperos mores, & longum oratorem, & alia, quæcunque sic lepide transfert, vt similia videantur proprijs nominibus.

Præcipit nunc Demetrius diligēter, ut qui culpam in hac re vitare vellit: laudemque nō mediocrem adipisci, referat se totum ad consuetudinem loquendi, atque illam imitetur: ipsam enim, vt alias etiā virtutes orationis posse tradere, ita etiam optimam magistram esse verborum transferendorum: præcipueque in hoc multum ualere. Signo autem huius rei hoc utitur, quod cum pæne cuncta, quæ dicit, verbis translatis exponat, fallit tamen hoc ipsius studium multos. nec mirum est ipsos hoc non animaduertere, quia tuto id facit: vtiturque translationibus ab omni periculo offensionis remotis. ponit autem statim hoc prolato Demetrius exempla plura translationum visitatarum, & in communi usu loquendi frequentium: earundemq; extra omnem casum periculi positarum. affirmans ipsam dicere cādidam uocem, & acutum hominem & asperos mores: nec nō longum oratorem, aliaque huiuscemodi non nulla, quæ adeò apte venusteque transfert, vt similia trāslata ea nomina proprijs videantur. Quam candidam vocem dixi, vocat ipse λευκὴν φωνὴν: appellari autem in voce λευκὴν docuit etiam Aristoteles, in primo libro topicorum, vt cōtrarium quoque ipsius, μέλαν. An candidum album ve in Latina lingua; uoci tribuatur, affirmare non ausim: nos certe patrio sermone, quod respondet Græco nomini, ductumque uidetur à Latino: aliud tamen significante, chiara voce dicere consueuimus. Asperum autem & durum μεταφορικῶς Latini vsurpant, vt Cicero in III. libro Tusculanarum his verbis. Sed Epicuro, homini aspero & duro, non est hoc satis. Consuetudinem autem loquendi plenam esse translatorum verborum testatur etiam Alexander Aphrodisiensis in primum librum analyticorum priorum: locum autem ipsum non monstrabo; neque sententiam omnem illius aperiam quia accurate hoc feci in commentarijs meis in librum, qui extat, Aristotelis de arte poetarum.

Τοῦτον ἐγὼ κανόνα τίθεμαι τῆς ἐν λόγοις μεταφορᾶς, τὴν τῆς συνηθείας τέχνην, εἴτε φύσιν. οὕτω γοῦν ἔνια μετήνεγκεν ἡ συνήθεια καλῶς, ὥστε οὐδὲ κυρίων ἔτι ἐδεήθημεν, ἀλλὰ μεμένηκεν ἡ μεταφορὰ κατέχουσα τὸν τοῦ κυρίου τόπον, ὡς ὁ τῆς ἀμπέλου ὀφθαλμὸς: καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτον.

Hanc ego normam statuo translationis, quæ in oratione fit, consuetudinis artem, siue naturam. sic igitur quædam transtulit consuetudo belle, vt ne proprijs quidem amplius eguerimus, sed mansit translatio sede proprij occupata, vt vitis ὀφθαλμὸς, & si quid aliud huiuscemodi.

Manet in eadem re declaranda Demetrius, quod peccare nullo modo possumus, si sequimur consuetudinem sermonis: consuetudinisq; ipsius in hac re iudicium virtutemq; amplificat hoc pacto. Si quis ex me quærat qua norma huius boni adipiscédi: vitijque declinandi vti possit, hanc ego certam esse statuo normam translationis aptę solutæ orationi: consuetudinis inquam ipsius artem, siue naturam dicere volumus: sconsuetudo enim profecto non nulla transtulit adeo apte, vt ne proprijs quidem amplius eguerimus: studij ve aliquid in ipsis conformandis posuerimus. verú inquit másit translatio, occupans alienam sedem tanquam suam: fungensque officio proprij nominis. cuiusmodi est inquit vitis ὀφθαλμὸς. Græci nanque, vt nos patrio nostro sermone facimus, oculum vitis appellabát, quam Latini gemmam dixerunt. translatis ambo nominibus à diuersis rebus. apposite tamen propter similitudinem rem eandem significantibus. Addit autem Demetrius. Et si quid aliud huiuscemodi est. plura verò esse facile intelligimus. vt quæ Cicero collegit, cú tenuem oratorem formaret, dixissetque debere illum esse in omni ornatu orationis verecundum ac parcum: adiunxit enim. Translatione fortasse crebior, qua frequentissime sermo omnis vtitur, non modo vrbanorum, sed etiam rusticorum. Si quidem est eorum gemmare vites. sitire agros. lætas esse segetes. luxuriosa frumenta: cuncta enim similia sunt superiori. Quid intellexerit Demetrius, κοινὰ dicens, manifestum est. eodem autem pacto Cicero verbo hoc ipso Greco vsus est, de tráslationibus itidem differens in epistola quadam ad Tironem: hæc enim eius verba sunt. Sed heus tu qui κανὼν esse meorum scriptorum soles: docet enim se solitum iudicio ipsius tanquam norma quadam dirigere sua scripta: cum tamen tunc ille in transferendo verbo lapsus esset.

Σφόνδυλος μέντοι καὶ κλεὶς, τὰ ἐπὶ σώματος, καὶ κτένες: οὐ κατὰ μεταφορὰν ὠνόμασται, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα. διὰ τὸ ἐοικέναι τὸ μὲν κτενὶ, μόριον: τὸ δὲ, κλειδὶ, τὸ δὲ, σφονδύλῳ.

Σφόνδυλος tamen & κλεὶς, cum de corpore dicuntur, & κτένες, non per translationem nominata sunt, sed per similitudinem. quia hæc quidem pars pectini: hæc autem claui: illa vero verticillo similis est.

Tradit nunc Demetrius partes quasdam nostri corporis, quę nominibus proprijs aliarum rerum videntur vocari, non dici μεταφορικῶς, sed propter similitudinem earum rerum, vnde nomen existimantur accepisse, illo modo primum esse appellatas: quare nomen illud non minus ipsarum proprium haberi debere, quàm primatú illarum, quibus primo impositum fuit: consilio enim eorundem, quibus id facere licuit, hoc quoque gestum est cogitarunt uero illi tunc nominibus táquam notis quibusdam res indicare, nó orationem expolire. Ne quis igitur eo errore teneatur, admonet hoc ipse diligenter. atq; inquit. σφόνδυλος vero (est autem spinæ humanæ os:) nec non κλεὶς, quod clauim valet, partem corporis nostri. præterea κτένες, quod eiusdem generis est, non sunt vocata verbis translatis, sed propter similitudinem ita appellata. quia hæc pars nostri corporis instruméto, quo capillos pectimus, similis est: hæc claui: hęc verò turbini, & ipso instrumento, quo mulieres in librando fuso, dum nent, vtuntur, vnde à fuso ipso in patrio nostro sermone nomen impositum habet.

Admiraodum autem videtur, si vocabola hæc translata non sunt, quomodo in vite ὀφθαλμός, siue gemma, translata vere dici possint: illa enim quoq; palmiris pars, cum turget appetente vete, propter similitudinem eatum rerum, diuersis linguis & oculus, & gemma, vocata est. nec ulla sanè translatio est, in qua similitudo nō requiratur: oam Aristoteles etiam in III. libro de partibus animantium, cum animal nullū cornua habere tradidisset, quod non animantem pariat: intelligeretque vocari vulgo cornua multarum aliarum rerum, inquit illa dicta esse propter similitudinem, & itao staro verbo: nec esse vera cornua, quia munere proprio ipsorum non funguntur. Verba ipsios ponam. ἔχει δ' οὐδὲν, μὴ ζῳοτοκοῦν: καθ' ὁμοιότητα δὲ καὶ μεταφορὰν ἐπὶ καὶ ἑτέρων τινῶν κέρατα. & quæ sequuntur. Dicere autem potuit Demetrius, partes eas nostri corporis similitudine, quam habēt cum illis rebus nomen nactas, quia maior est expressiorque in illis similitudo, & quæ oculis cernatur, cum trāslatorum verborum similitudo non appareat, sed animo tantum percipiatur. Animaduertendum præterea videri Aristotelem illic appellare verba trāslata, quæ sunt ὁμώνυμα, cochlearum nanque cornua, aliarumque bestiolarum, manifestè sunt ὁμώνυμα cornibus boum: nomen enim prorsus idem est: uis autem ipsios, ratioque longe alia. vnde fuere, qui dixerint translata nomina atque ὁμώνυμα eadem esse. Quæ certe supra Demetrius exempla ponit translationum frequentatarum, certum est Aristotelem vocare ὁμώνυμα. intelligo autem vocem ἀγκύλον, ingenium asperum, hominem acutum, longum oratorem. Quid igitur mihi in mentem venerit: quidque existimem de hac controuersia, volo aperire. Constat Aristotelem aliquando μεταφορὰν cepisse late, omnemque è sua sede in alienam verbi comportationem vocasse metaphorā. quod vidit etiam Cicero. cum igitur (vt opinor) hoc pacto sumptum est id verbum, ὁμωνυμία rectè appellatur translatio: translationis nāque pars est: intelligo autem cum plores res eodem nomine vocantur, cognominesque sunt. quod tamen nomen vnius illarum proprium sit: ceteræ autem nomine carent, ut pes in naui dicitur. vocatur item pes betæ, pes mensæ, pes lectuli, & pes animantium, quarum ipsum proprium suumque est: cum autem aliquid alieno nomine vocatur suauitatis, elegātięque causa, quia suum propriumque res illa nomen habet, quo commodè appellari posset, sed sine splēdore dignitateque ulla, hæc vocatur translatio, quæ pars & ipsa est, speciesque amplioris illius translationis. hanc autem videtur Porphyrius distinguere ab ὁμωνυμίαις neque enim vult res temporis causa, τροπικῶς que alieno vocabulo appellatas, cognomines esse illis quarum id proprium est, quia illæ non semper: neque ab omnibus illo modo uocātur, sed à quibusdam tantum, voluptati seruiētibus eorum, qui audiunt: concinnitatisque studiosis: cognomines verò res sunt, quæ perpetuo id seruant, quamuis aliunde olim sumpserit inopiæ causa. cognomines autem inter se, & illis, quarum nomen illud proprium est, quod sibi asciuerunt. sed de omni hac re copiosius in commentarijs meis in librum de arte poetarum disserui.

Ἐπὰν μέντοι εἰκασίαν ποιῶμεν τὴν μεταφορὰν, ὡς προλέλεκται, στοχαστέον τοῦ συντόμου καὶ τοῦ μηδὲν πλέον τοῦ ὥσπερ, προστιθέναι. ἐπεί τοι ἀντ' εἰκασίας παραβολὴ ἔσται ποιητική. οἷον τὸ τοῦ Ξενοφῶντος. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. καὶ, Ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίου γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: ταῦτα γὰρ οὐκ εἰκασίαις ἔτι ἔοικεν, ἀλλὰ παραβολαῖς ποιητικαῖς. τὰς δὲ παραβολὰς ταύτας, οὔτε ῥᾳδίως ἐν τοῖς πεζοῖς λόγοις τιθέναι δεῖ, οὔτε ἄνευ πλείστης φυλακῆς.

Postquam autem imaginem e translatione fecerimus, ut prædictum est, proponere nobis ante oculos debemus breuitatē, & ut nihil plus quā ὥσπερ adiungamus: quia tunc pro imagine collatio esset poëtica. ceu illud Xenophontis,

ut, sicut, quemadmodum

phontis. ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. & ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίου γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: hæc enim non imaginibus amplius similes sunt, sed collationibus poeticis: collationes autem has, neque facile in pedeſtri oratione ponere oportet, neque sine summa cautione.

Ut aut generosus canis temere in aprum fertur ——, sicut equus solutus per planiciem exultabat, et calcitrans.

Cum auctor nobis supra fuiſſet Demetrios, vt si quando translatio durior iouerecundiorque viſa fuerit, immutemus ipſam: ex eaque faciamus imaginem, qoam εἰκόνα vocat, quomodo cõformetur hæc imago docet. nam hic quoque peccari poſſet: & noo minus fortaſſe periculum crearetur ei, qui fingere ipſam neſciret, quàm illi, qui oon ratione transferret. Admonet igitur, vt cum viſum nobis fuerit à translatione, imagioem facere, ſtudeamus breuitati: nihilque amplius adiungamus ei verbo trãſlaro, quàm particulam, qua ſimilitudo ſignificetur: multo enim minus peccare poſſunt: tutioresque ſunt ab omni prolapſiooe, qui aliquã rem alicui ſimilem eſſe dicunt, quàm qui illam ipſam eſſe affirmant. quod faciunt qui vtuntur imaginibus. ὥσπερ autem ipſe adponi debere oſtendit, quod valet quaſi, tanquam, velut.

Narrat Longinus quoque, de hac & ipſe te ſedulo diſſerens, Ariſtotelem ac Theophraſtum exiſtimaſſe nõ nulla adhiberi oportere ad leniendas audaciores translationes: & eſſe illa tanquam remedia quædã ac medicamenta huius mali: μειλίγματα ipſe vocat. qui tamen in illis non tantum ὥσπερ pooit, vt hic & ſupra Demetrius, ſed alia prętereа quędam, quæ vim ſanè eandem habent, quamuis non ſint omnino ſimilia huic. illa vero ſunt. εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον. & εἰ δεῖ παρακινδυνευτικώτερον λέγειν. Nam cum alterutrum horum ſit, nõ arbitror amplius illas appellari poſſe imagines ſed tantum liberare periculo ac culpa cõfeſſionem hanc rei lubricæ, quam attingit, oratorem. quare ſimilitudioem oon paruam habent poſteriora hæc cum eo, quod præcipit alter eorum in III. libro de arte dicẽdi: ac communi peruulgataque voce confirmat. Verbis autem ipſorum vtar in exponenda ratione, quam illos Longinus dicit reddidiſſe ſui conſilij ἡ γὰρ ὑποτίμησις ἰᾶται τὰ τολμηρά. Eodem pacto Cicero translationem muniuit, cum loquit. Ego itaq; pacis, vt ita dicam, alumous. Cum autem ſupra exempla nõ oulla imagioum poſuerim & Græca, & Latina, nunc locos, quoſdam. T. Liuij adiungam. quibus intelligatur & ipſum hoc pacto munire voluiſſe periculoſiores translationes, ſimulq; res illas illuſtrare in XXXIX. igitur lib. cum inquit (ſunt autem verba ex oratione Lycortæ ad Ap. Claudiũ,) Veſtę eoim illæ deformes veluti cicatrices ſeruitutis erãt. & poſt in eadem oratione. Muris velut compedibus circundatis vincti per C. anoos fuiſtis. & alio item loco. Cuius reſidua quædam velut ſemina ex prioribus malis item priore anno apparuerunt. Eiuſdem generis eſt illud è XXXX. libro. Huius atrocitas facinoris nonam velut flammam regis inuidię adiecit Quid autem mali gignatur illis, qui in ſimili explicãdo prolixiores, accuratioresq; fuerint, declarat Demetrius hoc pacto. Quia oiſi breues admodũ fuerimus: contraq; diutius io imagine illa fingenda commorati erimus, pro imagioe collatio poetica erit. poetica autem addens, apertius vitium ipſius demonſtrauit: nec aptam eam eſſe illi perſonæ ac tẽpori vllo modo ſignificauit. Vtitur autem exemplo collationis loco Xenophõtis è primo libro παιδείας. cũ enim Cyrum, puerum adhuc magno impetu io Aſſyrios incurriſſe oarraret: pluſque ſtudij in hoſte ſauciando, quam in ſemetipſo regendo poſuiſſe, rei declarandę cauſa ſimili generoſi canis vſus eſt. qui & ipſe rudis adhuc temere irruit in aprum ſine vlla cura proprię ſalutis. Sed aliud etiã ſtatim Demetrius ponit. coociſe vt ſuperius. illud tameo illuſtri loco poſitum ad quid explanandum adhibitum ſit, fallere non potuit; cum poſterius hoc iouentum à me apud auctorem noo ſit. videtur autem alicuius ſpiritus magnos declarare, qui toto corpore geſtiret. Simile igitur eſt. Veluti equus ſolutus vinculis per campum fertur erecta ceruice exultãs ac calcitrans. Addit autem Phalereus huiuſcemodi locos non eſſe pares imaginibus, ſed collatiooibus poeticis atque earum ſpeciem habere, has autem collatiooes ooo facile in proſam pedeſtremque orationẽ recipi oportere. affirmat: nec ſinẽ magna animi prouiſione. locum enim ipſas quoq; illic habere ali-

 quando

Καὶ περὶ μεταφορᾶς μὲν, ὡς τύπῳ εἰπεῖν. ληπτέον δὲ καὶ σύνθετα ὀνόματα, οὐ τὰ διθυραμβικῶς συγκείμενα, οἷον Θεοτεράτους πλαίας· οὐδὲ, Ἄστρων δορύπυρον στρατὸν, ἀλλ' ἐοικότα τοῖς ὑπὸ τῆς ἀληθείας συγκειμένοις· καθόλου γὰρ ταύτην κανόνα ποιοῦμαι πάσης ὀνομασίας. νομοθέτας λέγουσαν καὶ ἀρχιτέκτονας, καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἕτερα ἀσφαλῶς συντιθεῖσαν.

Et de translatione quidem, quantum crasso modo dicere licuit. Sumere autem oportet & iuncta nomina, non tamen dithyramborum more concreta, veluti Θεοτεράτους πλαίας, neque, Ἄστρων δορύπυρον στρατόν. sed similia illis quæ à veritate componuntur: in vniuersum enim hanc normam facio omnis nominum conformationis; νομοθέτας dicentem & ἀρχιτέκτονας, & huiuscemodi alia multa tuto componentem.

i. [illegible] stellarum fastigium exercitum. legislatores. architectonas.

Repetit breui quid proxime egerit: ostenditque quid sequatur. de translationibus enim absolutum esse sermonem docet: non illum quidem exquisitum. nam de illis disputari potuisse subtilius fatetur. sed tamẽ qui proposito suo satis esse debeat. quod autem nihil se præcepisse de imaginibus eodem tempore refert, translationes sunt, quæ in frequẽti vsu oratorum sunt, tunc solum imagines vsurpantur, cum corrigendis translationibus adhibentur. Adiungit autem oportere etiam sumere ad grandem, amplamque orationem efficiendam verba iuncta: è duobusq; nominibus concreta. σύνθετα ipse vocat. Cicero iuncta, quem sequutus sum, consueuit appellare, vt in oratore cum ait. Itaque tralata, aut facta, aut iuncta verba facile sunt cognita, quia sumebantur è consuetudine, cotidianoque sermone. & in topicis, vbi quærit etymon verbi postliminium. Intelligens tamen Demetrius poetas libere solere verba, iungere: præsertimque illos, qui vocantur dithyrambici, statim nos admonet, ne imitemur eos: nec vllo pacto orationi admisceamus uerba ita audacter cõcreta, exempla duo ipse ponit dithyrambicę verborũ iunctionis. prius eorum est. Θεοτεράτους πλανήτας: ita enim in omnibus, quos vidi, calamo scriptis libris legitur, cum excusi antea haberent, vna littera immutata, Θεοπρέπτους. sumptum autem id verbum esse arbitror ex aliquo eius generis poeta, nam ita remotas res ille iungere voluit vt vix eius nominis notio appareat: eadem ratio est posterioris exempli δορύπυρον. Catullus uno eodemque versu duo iuncta nomina complexus est, vt aliena cõsuetudinis, ita (nisi fallor) nõ omnino similia dithyrambicis: neque tãtopere dura. videntur enim lepida: plenaq; venustatis. is autem est in carmine de Attide. Vbi cerua siluicultrix. vbi aper nemoriuagus. Sed idem etiam eadem licentia finxit Herifugus Fluẽtisonum & alia nonnulla huiuscemodi. Cum autem ostendisset Phalereus quid fugiendum sit in hac re: exemplisq; valde aptis ad vitium declarandum id confirmasset, præcipit quid sequi debeamus: & cuiusmodi verba ita cõformare oporteat, quæ scilicet similia sint ijs, quæ à veritate ipsa componuntur, non quę studio poetarum: vel libidini potius conceduntur. Veritatem uerò uidetur appellasse cõsuetudinem sermonis, quæ labi non potest: ac rem denique ipsam. Cicero contra videtur vocasse uerum, quod ab arte præcipitur; certamq; illius rationem refert: quamuis repugnet consuetudini. ut enim in oratore inquit. Quid uerum sit intelligo. & iusta. Nec uero reprehenderim. Scripsere alij rem, & scripserunt esse verius sentio. Sed consuedini, auribus indulgenti, libenter obsequor, apparet autem ueritatem Phalereum appellasse consuetudinem ex ijs, quæ sequuntur. cum dixerit. In vniuersum enim hanc normam esse volo ac statuo omnis vsus verborum: putoque omnia dirigenda ad eam esse, quæ vsurpat nomina iuncta. dicitque νομοθέτας & ἀρχιτέκτονας: aliaque huiuscemodi multa verba componit, tutò longeq; ab omni metu offensionis.

Ἕξει μέντοι τὸ σύνθετον ὄνομα ὁμοῦ καὶ ποικιλίαν τινὰ ἐκ τῆς συνθέσεως καὶ μέγεθος, καὶ ἅμα καὶ συντομίαν τινά· ὄνομα γὰρ τεθήσεται ἀντὶ ὅλου τοῦ λόγου. οἷον ἂν τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν, σιτοπομπίαν λέγῃς· πολὺ γὰρ οὕτως μεῖζον. τάχα δ' ἂν καὶ λυθέντος ὀνόματος εἰς λόγον, ἑτέρον τρόπον μεῖζον γένοιτο. οἷον σίτου πομπὴ, ἀντὶ σιτοπομπίας.

Habebit sane iunctum nomen simul & varietatem quandam ex compositione & magnitudinem, & simul etiam breuitatem quandam: nomen enim ponetur pro tota oratione. ceu si τὴν σίτου κομιδὴν. dixeris σιτοπομπίαν: multo enim sic maius. Fortasse autem & soluto nomine in rationem suam, alio modo maius fiet. vt, σίτου πομπὴ pro σιτοπομπία.

Postquam & quæ fugiēda essent, & quæ sequenda iuncta verba demōstrauit, bona ipsorum dotesq; nunc enumerat: & cur valde apta sint notæ dicēdi amplioris declarat. Inquit igitur iunctum verbum habiturum simul & varietatem quādam, natam ex compositione ipsa: cum enim duo diuersa verba simul cōglutinata sunt, quis non intelligit inesse illic varietatem: fit enim tunc tanquam vestimentum quoddam è varijs coloribus. Sed etiam magnitudinem illud habiturum dicit: eodemque tempore non nihil breuitatis: cuius breuitatis ortum aperit, rationemque eius ita reddit. Verbum enim ponetur pro tota oratione. Statim autem exemplo cōfirmat fieri illo modo rem grandiorem, aitque, ceu si τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν. quibus verbis frumenti comportatio significatur, dixeris σιτοπομπίαν. quod sanè verbum iunctum est: quamuis non ex illis ipsis, sed altero tantum eorum & alio quodam: πομπὴ scilicet. Cum hoc præcepisset Demetrius, subito ipsi venit in mentē, contra quandoque cōtingere atque vsu videri venire. quare id testatur adiungens his, quæ iam dixerat. Fortasse etiam dissoluto verbo: ex illoq; oratione facta alio modo, diuersaq; ratione cresceret res. exempli causa si σίτου πομπὴ, quæ dissolutio est verbi concreti, pro σιτοπομπία dicatur. Ne putentur autem repugnare omnino inter se duo hæc præcepta, ita locum accipiendum puto. Quandoque dicendi genus grandius fieri. si pro seiunctis nominibus iunctum aliquod ponatur: quandoq; contra, si verbum ipsum, iunctum dissoluatur, atque in ea, ex quibus concretum est, redigatur. atque id prout est natura, visque illorum quædam enim iuncta verba grāditatem magnam habent: dissolutio etiam ipsa non parum amplitudinis habere videtur, si quod ceteri vno verbo dicunt, tu duobus proferas: contraque si consuetudo distinctis separatisque verbis vtatur, tu ab ipsa discedens, nomina idem significantia iungas. Animaduertendum autem quid vocet hic λόγον: neque enim arbitror vere posse orationem illam appellari, cum sententia sine verbo plena perfectaque non sit. quin autē duo nomina dirempta: siue quæ adhuc concreta non sint, illa sint, dubitare non possumus. valet igitur vt opinor, quiddam quod similitudinem habeat definitionis: euoluitur enim illo pacto quod in illo iuncto nomine tanquam inuolutum erat. Et sanè Aristoteles quoque ita aliquādo cepit λόγον, vt sine vlla dubitatione, in III. lib. de arte dicendi his, cum inquit; idem ferè tradens, quod hic Demetrius. εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε. τὸ λόγῳ χρῆσθαι ἀντ' ὀνόματος. οἷον μὴ κύκλον, ἀλλ' ἐπίπεδον τὸ ἐκ τοῦ μέσου ἴσον: εἰς δὲ συντομίαν τὸ ἐναντίον ἀντὶ τοῦ λόγου ὄνομα. & si ille, eum exemplū illic posuit eo vtitur, quod veram integramque rationem ac definitionem refert. Sed etiam Theon sophistes, quo loco de narratione sedulo præcipit in alijs enim multis, quæ docet seruari oportere, vt illa suas virtutes habeat, admonet ne hoc faciamus, quod Demetrius docet nunc accommodatum sępe esse huic notæ amplæ, id est è nomine orationem: ac ne notionem denique nominis euoluamus. Verba ipsius hæc sunt, μὴ λόγον ἀντὶ ὀνόματος ποιεῖν, nam exemplum etiam hoc posuit, vt totam rem magis

aperiret,

aperiret. ἵνα χρῆται τῷ ἐπιθέτῳ, ἐξελεῖ τὸν βίον. Sed cum idem accuratus scriptor eodem loco docuerit quid sit συντομία: cuius verbi, reique ab ipso significatæ, meminit hic quoque Demetrius: nec non superiore in exemplo Aristoteles, non alienum puto sententiam illius hic testificari. ita igitur ille definiit breuitatem hanc: dixitque συντομίαν esse orationem, quæ maxime oportuna res ostendit: nec adiungit quod minime necessarium est. quod sane & in verbis & in rebus manet, vt ipse diligéter illic tradit, de tota hac re copiose: exemplis quoque positis, disputans.

Ὄνομα δ' ἀντὶ λόγου τίθεται, οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν. Οὐκ οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι. ὀνόματι. οἷον ὅτι οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον: οἱ δ' ἀπήντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι: φυλάττεσθαι μέντοι διπλᾶ τιθέναι τὰ διπλᾶ ὀνόματα: τοῦτο γὰρ ἔξεισι λόγου πεζοῦ τὸ εἶδος.

Nomen autē pro ratione ponitur, queādmodum Xenophon inquit, quod οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες: θηρῷεν διαδεχόμενοι: *nomine, seu quod.* οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον: οἱ δ' ἀπήντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι. *cauere tamen oportet duplicia ponere duplicia nomina: hoc enim migrat è forma pedestris orationis.*

Longiore exēplo rem explicat, illustrem locum capiens elegantissimi scriptoris: Xenophon enim in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret Cyrum cum exercitu in Arabiam venisse: naturamq; eius regionis describeret, in alijs etiam tradidit magnam uim onagrorum ibi repertam fuisse, quos aliquando soliti essent equites uenari, ut reliquas feras. cumq; mirā illorū celeritatem esse affirmasset: superabant enim illi cursu equum, quam rationem excogitassent equites, ne effugere possent, docuit, nunquā autem Xenophon iuncto illo nomine usus est: cum enim bis eos appellet, primum ὄνους ἀγρίους vocauit. deinde non addito epitheto simpliciter ὄνους: non enim in medijs uerbis, quę inde sumit Demetrius id uerbum apud auctorem positum est. Sed è superiore oratione eo translatum ab ipso est: sic enim scripsit Xenophon. θηρία δὲ, πλεῖστοι μὲν οἱ ἄγριοι ὄνοι. & quæ sequuntur. ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε. καὶ οἱ μὲν ὄνοι ἐπεὶ τις διώκοι, προδραμόντες ἂν εἱστήκεσαν: πολὺ γὰρ τοῦ ἵππου θᾶττον ἔτρεχον, καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος ταὐτὰ ἐποίουν. ὥστε οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις: ἁπαλώτερα δέ. Dissoluit igitur illic Xenophon verbum, quo consuetudo iuncto utebatur. nam M. etiam Varro onagros eos uulgo uocatos docet in II. lib. rerum rusticarum, dicens. Asinorum genera duo. unū ferum, quos uocant onagros. & Virgilius noto carmine eodem pacto ipsos appellat. quod autem ille dixerat oratione, nomine, iūcto scilicet, exponi posse Demetrius docet: conformat enim ipse exēplum hoc pacto. simul autem uerba interpretabor. Equitum pars à tergo sequebantur: alij uero occurebant. agitātes ante, ut onager ita in medio interciperetur. Admonet autem in extremo huius præceptionis Phalereus, ut caueamus ne frequentemus hæc iuncta nomina: dupliciaq; hæc ipsa duplicia uerba ponamus: nunc enim διπλᾶ uocat huius culpæ magis declarandæ causa, quæ supra semper σύνθετα vocarat: rationemque reddit huius animaduersionis hoc pacto. hoc enim egreditur formā pedestris orationis ac solutæ, & tanquā exit migratq; è terminis ipsius. unde meritò ab Antigono rege insimulatus est sophistes ille, qui cū eo agēs & crebris & duriter audacterque formatis duplicibus nominibus utebatur, Vocē illius ineptis nominibus inclusam: meritoque à potentissimo rege explosam, recitaui in commentarijs in artem

dicendi Aristotelis, eo loco, quo & ipse docet, cauendum esse nimium vsum horũ iunctorum verborum; atque id, vt testatur, quia proprium id est studij poetarũ; nec tamen omnium poetarum, sed eorum maxime, qui vocabantur dithyrambici.

Τὰ δὲ πεποιημένα ὀνόματα ὁρίζονται μὲν τὰ κατὰ μίμησιν ἐκφερόμενα πάθους ἢ πράγματος, οἷον ὡς τὸ Σίζε, καὶ τὸ, Λάπτοντες.

Facta autẽ nomina definiunt quidẽ quæ imitatione alicuius rei quã aut patiatur aliquis aut faciat, eduntur, ceu illud, Σίζε, & illud: Λάπτοντες.

Explicatis nominibus iũctis aggreditur nomina facta, quę & ipsa orationi granditatem afferunt. primũ autem naturam eorum, vimq́; euoluit; quomodoque definitent ipsa grammatici docet hoc pacto, πεποιημένα idest facta vocabula definiunt, quæ imitatione alicuius affectionis aut rei edunt. cuiusmodi est inquit σίζε & λάπτοντες ab Homero facta verba, ad sonores quosdam exprimendos. priore ille vsus est, cum stridorẽ exprimere vellet editũ ab oculo Polyphemi, præusta sude illi impacta ab Vlysse & socijs, simili nanque iam exposito; contulit enim eam rem cum ratione fabrorum ferrariorum, in frigidam aquam mergentium securim; aliudve quid cãdens ferrum unde sonus grãdis excitatur, addit. ὣς τοῦ σίζ᾽ ὀφθαλμὸς ἐλαϊνέῳ περὶ μοχλῷ. quare videndum est, an apud Quintilianũ mendum sit in primo libro, vbi de hac ipsa re dissetit; ita enim in omnibus, quos vidi, ipsius libris, legitur. Sed minime nobis concessa est ὀνοματοποιΐα. quis enim ferat, si quid simile illis meritò laudatis. λίγξε βιός. σίζεν ἄνεμος, fingere audeamus? vereor enim ne scribi debeat. σίζ᾽ ὀφθαλμὸς, posteriore facto verbo poeta est vsus in collatione exponenda, cum ostendere vellet alacritatem animi; ardoremq́; ingentem pugnæ, quo flagrabant copiæ Achillis cõmissę tunc Patroclo, cum ille adhuc se abstineret à bello, & ipsæ quoque multum cessassent: similes enim fecit Myrmidonum principes lupis, qui ceruo in siluis deuorato ad fontem accedunt, vt sitim expleant: rationem enim, qua in bibendo lupi vtũtur; sonitumq́;, quem linguis edunt, significare volens, ita locutus est. ἀπὸ κρήνης μελανύδρου λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσιν μέλαν ὕδωρ. Plutarchus quoque in Homeri vita de studio poetæ fingẽdi noua nomina ac verba dissetuit: ingeniumq́; ipsius in ea re multum celebrauit: nec posse à quopiam excogitari tradidit vocabula clarius res illas ostendentia. nam & δουπεῖν, & ἀραβεῖν, & βομβεῖν, nec non ῥοχθεῖν, & ἀνέβραχε σίζε: huiuscemodiq́; alia fabricasse illum affirmauit: Quintilianus similia Græcis his non nulla Latina, ab ijs, qui primi nomina rebus imposuerunt conformata indicauit his verbis. Et sunt plurima ita posita ab ijs, qui sermonem primi fecerunt, aptantes affectibus vocem, nam mugitus, & sibilus, & murmur inde venerunt. queriturque non licere ætati suæ, quod priscis illis concessum fuit.

Ποιεῖ δὲ μάλιστα μεγαλοπρέπειαν, διὰ τὸ οἷον ψόφοις ἐοικέναι, καὶ μάλιστα τῷ ξένῳ: οὐ γὰρ ὄντα ὀνόματα λέγει, ἀλλὰ τότε γινόμενα, καὶ ἅμα σοφόν τι φαίνεται ὀνόματος καινοῦ γένεσις, οἷον συνηθείας. ἔοικε γοῦν ὀνοματουργῶν τοῖς πρώτοις θεμένοις τὰ ὀνόματα.

Efficiunt autem maxime amplitudinem, quia tanquam strepitibus similia sunt, & maxime ob peregrinitatem: non enim nomina quæ sunt dicunt, sed quæ tunc gignuntur. & simul sapiens quiddam videtur noui nominis fabricatio, ceu consuetudinis. similis sane est qui nomina nouat illis, qui primi nomina rebus imposuerunt.

Cum

Cum docuisset cuiusmodi sint facta nomina: duoque ipsorum exempla protulisset, declarat nunc cur potissimum illa apta sint huic formæ grādioti his verbis. Efficiunt autem maxime amplitudinem, quia tāquam strepitibus, sonoribusque similia sunt: in primisque nouitate ipsa, subitoque aduentu: sunt enim (vt ait) peregrina. eius rei rationem subtiliter reddit: vt sane facere debuit: neque enim vere peregrina erant: proprie nanque peregrina sunt, quæ in vsu alius gentis sunt: hæc autem neq; alius, neque illius ipsius gentis in vsu vllo prius erant: nō enim inquit, quę iam sint nomina edit, sed eo tempore nascétia. quare non sine causa externa dici possunt, ac vim prorsus eandem, quam illa habent. externas autem res omnes vt homines, magis suspicere consueuimus. Aliud etiam addit, quod ad dignitatem afferēdam orationi non nihil valet. est autem hoc. Simulque sapientiam redolet: & acutum quiddam esse apparet, noui nominis generatio tāquam consuetudinis alicuius, ac moris: qui enim nouam cōsuetudinem inducunt, acutiores putantur. cum ea videant, quæ reliquos fallebāt; si nanque aut ornatus ille, aut fructus cognitus fuisset, multo prius receptus fuisset. Qui igitur inquit nomina fabricatur similis est illis, qui primi rebus nomina imposuerunt. quin autem id plenum honoris, & opus proprium sapientiæ fuerit, dubitari non potest.

Στοχαστέον πρῶτον μὲν τοῦ σαφοῦς ἐν τῷ ποιουμένῳ ὀνόματι καὶ συνήθους· εἶτα τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὰ κείμενα ὀνόματα. ὡς μὴ φρυγίζειν, ἢ σκυθίζειν τις δόξει μεταξὺ ἑλληνικοῖς ὀνόμασι.

Proponere sibi oportet primum in nouando nomine vt planum sit, & ex consuetudine: deinde similitudinem ad ea nomina quæ in vsu sunt. ne aliquis videatur Phrygium aut Scythicum sermonem adhibere in medio Græcorum vocabulorum.

Ostendit nunc quid proponere nobis ac sequi in hac nouorum verborum conformatione debeamus: sunt enim non nulla diligenter seruanda, si laudem in illis fingendis adipisci volumus. primum igitur quod præcipit est, vt primum videamus vt nomen quod fingimus apertum planumque sit, atq; vnum aliquod ex consuetudine videatur. Deinde vt similitudinem habeat cum receptis, atque vsitatis nominibus. ne Græco sermoni videamur barbatam vocem inculcare: linguamque Phrygum, aut Scytharum cum Græca miscere. hunc autem tanquam scopulum vitabimus, si magno adhibito studio consuetudinem imitabimur.

Ποιητέον μέντοι ἤτοι τὰ μὴ ὠνομασμένα, οἷον ὁ τὰ τύμπανα καὶ τὰ ἄλλα τῶν μαλθακῶν ὄργανα, κιναιδείας εἰπών, καὶ ἀριστοτέλης τὸν ἐλεφαντιστήν: ἢ παρὰ τὰ κείμενα παρονομάζοντα αὐτόν. οἷον ὡς τὸν σκαφίτην τις ἔφη τὸν τὴν σκάφην ἐρέσσοντα: καὶ ἀριστοτέλης τὸν αὐτίτην, οἷον τὸν μόνον αὐτὸν ὄντα.

Fabricare sane oportet siue quæ nominata non sunt. ceu qui tympana & alia mollium hominum instrumenta, κιναιδείας *vocauit: & Aristoteles* ἐλεφαντιστήν, *siue à positis iam nominibus deriuātem ipsum. ceu* σκαφίτην *quidam vocauit, qui remo ageret scapham: & Aristoteles* αὐτίτην, *tanquam solum ipsum existentem.*

Duobus modis fingi noua nomina docet: factorumque horum verborum geminam esse rationem. potest enim aliquis totum aliquod nomen fabricari, quod antea

inauditum

inauditum sit: potest etiam à peruulgata receptaque uoce id conformare ac vestigijs hærere vsitati verbi: vt exemplis etiam declarare voluit. Idem igitur in hac verborum fabricatione fit, quod vulgo fieri videmus in domibus ędificãdis: sunt enim quidam qui nouum penitus ædificium cõstruunt: sunt etiam qui addunt aliquid veteri ædificio, atq; ita ædium forma immutata, melius laxiusque habitant. quod sane cum frequens sit, atq; oculis aspiciatur, lucis aliquid affert huic ἀντοφυικὸς appellatę nominũ fabricationi. Idem autem, aut certe nõ valde dissimile pręcepit Cic. de hac verborum nouatione in iij. de oratore, & ipse enim quoq; duplicem rationem huius rei efficiẽdę tradit. priorem modum ὀνοματοποιΐα. Demetrius vocat: eiusq; exemplũ hoc ponit. velut inquit. qui tympana & alia mollium tenerorumq; hominum instrumẽta κιναιδεῖα vocauit. intelligit autem cymbala & crotala, quę omnia musica instrumẽta in epigrammate in custodem hortorũ ea de causa appellãtur. legitur enim illic: Cymbala cũ crotalis, pruriginis arma, Priapo ponit & adducta tympana pulsa manu. Cicero etiam in L. Pisonem de Gabinio dixit: Quos neq; hercule ego: neq; supercilium tuum neq; collegę tui cymbala, ac crotalia fugi. vnde etiam perspicitur illũ ratione vocasse instrumẽta hæc eo pacto: sunt enim testimonio quoq; Ciceronis, & auctoris eius carminis propria impudicorum atque effeminatorum hominũ arma.

Quærendum autem quomodo κιναιδεῖα nouum nomen & inauditum antea auribus Græcorum dixerit Demetrius, cum passim vocentur eo sermone κίναιδοι teneri homines, & qui pudorem abiecerunt. quare videtur aut posterioris modi potius exemplum id esse debuisse: aut ne illius quidem. quod in Græco itidem sermone, vt cinædi vocarentur, ita etiam κιναιδεία, mores eorum impuri ac flagitij plena instituta. non video igitur quomodo hoc aptum exemplum hic esse possit: nisi aliquis putet nomen hoc, quo vocarentur molles homines eo tempore in consuetudine non fuisse: posteaque id verbum vsurpari cœptum, quod omnino absurdum nõ esset, veterem Gręciam, cum adhuc integra ac seuera esset, nomen huic uitio nõ imposuisse, quod adhuc in eius mores non irrepserat. Sed hoc verum non esse facile intelligitur. quia vt alios veteres scriptores omittam, Æschines contra Timarchum vtrunq; nomen vsurpat: Demosthenem enim notans: cognomenque quo ab inimicis appellabatur, batalum, inquit. ἐξ ἀνανδρίας τινὸς καὶ κιναιδείας ἐνεγκάμενος τοὔνομα. Sed eundem etiam infra κίναιδον, appellat. Non contentus autem eo exemplo Demetrius alterum summi doctoris profert. traditque eodem pacto Aristotelem finxisse nouum verbum ἐλεφαντιστὴν, ita enim ille appellauit rectorem elephantis. est autem illud in 9. libro de natura animantium, ubi inquit. ἔχει δὲ μυκτῆρα, τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον, ὥστε ἀντὶ χειρῶν ἔχειν αὐτόν. πίνει γὰρ καὶ ἐσθίει ὀρέγων τούτῳ εἰς τὸ στόμα καὶ τῷ ἐλεφαντιστῇ ἄνω διδούς. Sed in hoc etiam difficultas nõ parua est: neque enim videtur hoc nomen eius generis esse, quod nouum funditus, ac præter cõsuetudinem est; ab elephante enim conformatum esse apparet: uerbumq; id in Græco sermone cotidianum, ac receptum erat magisque vt videtur, quadrasset alteri huic rationi. nam superiore exposita, posteriorem aggreditur. Siue cum tu ipse ab nominibus, quæ in vsu sint, deducas; ac denomines, cuiusmodi est inquit illud. Schaphiten quidam appellauit, à scapha deriuato nomine, quod genus nauiculæ est, eum qui remo illam agebat. nec non Aristoteles αὐτίτην, eum qui ipse solus erat, ac comitem nullum secũ habebat, manifesto a pro nomine αὐτὸς, conformato deductoque nomine. Huius etiam tunc ficti verbi meminit infra Demetrius, quo loco de lepore venustateque orationis disserit. Plautus quoque in Trinummo eodem pacto fabricatus est, quod omnibus partibus huic respondet, ipsissimus: cum enim sycophantes ille sæpe iam è Charmide quæsisset, an ipse ille Charmides esset, respondit tandem cum stomacho, fastidijq; plenus, ipsissimus. Cui simile est, vt opinor, illud ab eodem comico ab vsitata itidem voce deductum quod in Persa prolatum est, geminissimus.

Ξενοφῶν δὲ ἠλέλιξέ φησιν ὁ στρατηγός, τὴν τοῦ ἐλελεῦ ἀναβόησιν, ἣν ἀνεβόα στρατηγὸς συνεχῶς, παραποιήσας ὀνόματι, ἐπισφαλὲς μέντοι τοὔργον, ὡς ἔφην, καὶ αὐτοῖς τοῖς ποιηταῖς, καὶ τὸ διπλοῦν μέντοι ὄνομα, εἶδος ἂν εἴη τοῦ πεποιημένου

τοῦ ὀνόματος : πᾶν γὰρ τὸ συντιθέμενον ἔκ τινων γέγονε δηλονότι .

Xenophon autē Ἠλέλιξε *inquit dux, clamorē illum* ἐλελεῦ *, quē clamabat dux sine intermissione , deriuato inde nomine exprimens . Lubricū sane opus vt dixi, & ipsis poetis. Et duplex sane nomen, species esse potest facti nominis: omne enim quod componitur ex aliquibus profecto extitit.*

Xeophontem verbum finxisse ostendit à militari clamore: cum enim exercitus aliquādo clamaret ἐλελεῦ, iode ipse conformaoit ἐλελίζειν: quod verbum exprimeret vocem illam. cum autem in cunctis, quos vidi libris, mēdose prius legeretur ἤλαξε: neque enim ἐλάζειν verbum factum est, ausus sum, rē ipsam, veritatēq; sequutus, corrigere ἠλέλιξε: videtur enim aut hoc modo, aut ἠλάλαξε legi debere: superius verbum magis exprimit clamorē illum, apertiusq; intelligitur ad imitationē eius ipsum conformatum esse : inferius hoc magis vicinum est corruptæ lectioni : littera enim in medium duorum illorum λ inserta: sonoq; ē prima in secundā syllabā translato, ἠλάλαξε. fit. ambobus autē vtitur Xenophō, in eodem clamore (vt videtur) ostēdendo in III. libro κύρου παιδείας. inquit. τῶν δὲ χαλδαίων οἱ παρόντες ὡς ἐπήκουσαν αὐτῶν ... τὸ χῦ ... ἐπ᾽ αὐτῶν. In primo verò Anabasis. καὶ ἅμα ἐφθέγξαντο πάντες ... τῷ ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι. in III. autem. ... ἐφθέγξαντο καὶ ἅμα τε τῷ ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν. Φαλ ... vero ... quod inqoit, studiū Xenophontis ostendens in conformando eo verbo positum, intellexit eum immutato aliquantulum variatoq; illo clamore, inde verbum finxisse. Addit autē in extremo huius disputationis, lubricam esse banc nouorum nominum fabricationem, plenamq; periculi rem: non oratoribus tantum: hisque omnibus, qoi soluta oratione vtuntur: verum etiam poetis. qnibus maior omnium rerum licentia datur: illi enim quoque, si intemperanter hoc facerent & incaute, laberentur, atque offenderent apud eos, qui audiunt. Molestum autem est quod affirmat se de periculo huius rei supra disputasse, cum tamen in his, quæ ounc habemus huius scriptoris verbum antea de hoc factum non sit. dixit sanè Platonem, qui frequentius vtitur trāslationibus, quàm imaginibus, sæpe in lubtico versari. qua in re exponenda eodem quo hic verbo vtitur. nihil tamen id videtur facere ad hanc, de qua præcipit, verborum nouarionem. osteodit autē duplicia iunctaq; verba aliquo modo dici posse facta: redigiq; ad illa: cuius rei ratiooem etiam reddēs, ioquit. Omne eoim quod iunctum, concretumq; est ex aliquibus rebus, dubitare non possumus quio generatum sit, atque illo tempore, cum partes componuntur, factum.

Μεγαλεῖον δέ τι ἔχει καὶ ἡ ἀλληγορία, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀπειλαῖς . οἷον ὡς ὁ Διονύσιος . ὅτι οἱ τέττιγες αὐτοῖς ᾄσονται χαμόθεν .

Amplum autem quidam est & allegoria, & maxime in minis. ceu Dionysius . quod cicadæ ipsis humo canent .

Adfert aliud, quod adiuuat orationis granditatem : id autem est ratio quædā vocata à Græcis ἀλληγορία. quę non est in voo verbo translato, sed ex pluribns cōtinuatis connectitur. vt inquit Cicero, vim ipsius exprimens. vt aliud dicatur: aliud intelligendum sit: inde enim appellata est. cum autem in singulis uerbis trāslatis amplitudo quædā sit, quanto magis in ea oratiooe, quæ plura continuata habet? quāuis alia potius de causa videatur ἀλληγορία formæ huic dicendi inseruire: obscuritatē enim potius puto gignere granditatē eam, causamq; esse quod illa maiora videantur. Præcipue autē accommodatam ipsam esse dicit, cum minamur alicui graue aliquod

quod malum, quod probat exemplo Dionysij Syracusani, qui cum iratus esset Locrēsibus, Italiæ populis absterrereque eos uellet ab aliquo incepto: aut ostendere pœnas ipsos daturos suę improbitatis, se facturum dixit ut cicadæ ipsis humo canant. Significauit autem obscure se agros ipsorum uastaturum. Non est igitur tam pusilla minutaque res, vnde non possit uir prudens, cognita ipsius natura, certis quibusdam temporibus fructum aliquem in dicendo capere: ipsaq; uti ad comprobandum quod uult. quemadmodum etiam Brasidas Spartiates traditus est exemplo uilissimæ bestiolæ, quam monstrauit se acriter morsu defendisse, cum à se manu pressa esset, atque ita salutem adeptam, ciues suos ad fortitudinem hortatus fuisse. certoque docuisse nihil esse, quod non effici ab homine posset, si uiribus experiri uoluisset, & uim ui depellere conatus esset. Quod autem arripuit acutissimus homo ad perterrefaciendos inimicos: consiliumque suum operiendum, de natura cicadarum, memoriæ quoque proditum est ab Aristotele in v. eorum librorum, quibus historiam omnem animantium persecutus est, affirmauit enim non nasci cicadas in illis terris, in quibus nullæ arbores sunt.

Εἰ δ' οὕτως ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι τέμνει τὴν λοκρίδα χώραν, καὶ ὀργιλώτερος ἂν ἐφάνη, καὶ εὐτελέστερος. νῦν δὲ ὥσπερ συγκαλύμματι τοῦ λόγου, τῇ ἀλληγορίᾳ κέχρηται· πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον, καὶ ἄλλος εἰκάζει ἄλλο· τὸ δὲ σαφὲς καὶ φανερὸν, καταφρονεῖσθαι εἰκὸς, ὥσπερ τοὺς ἀποδεδυμένους.

Si autem sic simpliciter dixisset, quod excidet Locrensem agrum, & iracundior visus esset, & humilior. nunc autem tanquam opertimento o ationis, allegoria vsus est, omne enim quod suspicione tantum attingitur terribilius est, & alius aliud quippiam ariolatur: quod autem planum est, quāuis formidolosum sua vi sit, verisimile est contemptum iri, quemadmodum vestimentis nudatos.

Vim eius uocis, & quam utilis tunc illa fuerit consilio Dionysij, declarat Demetrius his uerbis. Quod si aperte, simpliciterque dixisset, se arbores omnes in eorum finibus & cuncta, quæ oriuntur è terra excisurum esse, & iracundior uisus esset, & humilior: contemnique ab illis facile potuisset: nunc autem mutata ratione, utitur, ἀλληγορίᾳ tanquam uelo quodam, & integumēto orationis. omne enim inquit quod cogitatur animo: nec manifesto percipitur, terribilius est. magisq; aptum ad pauorē inijciendum, & vt sunt diuersa hominum ingenia, alij aliud suspicantur: pluraque mala non vnum tantum, statu mentis eos mouent. contra autem ait, quod apertum explicitumque est, quamuis sua vi formidolosum sit, verisimile est cōtemptum iri, morem autem fuisse priscorum regum ac populorum, vt ratione hac vterētur cum perturbare aliquos vellent. litteris mandatū est. multaque exempla ipsius à me facile proferri possent. nam, quod in ea etiam Demetrius dixit multum ad consternandum valere, quod alij aliter voces illas accipiunt, declaratur hoc quoque testimonio Herodoti, qui de donis à principibus Scytharū missis ad Dariū agens (erant autem illa auis, mus, rana, & sagittæ) cū rex ipse, vt commodum ipsi fuisset, interpretatus ea esset, narrat Gobryam magnæ virum auctoritatis, longe alium sensum inde duxisse, qua etiam in re tota narranda politissimus ille scriptor vtitur iterum eodem verbo, quo hic. Demetrius vsus est, ᾐνίξατο: qui studens rem patefacere: rationemque, quam attulerat cōfirmare, simili etiam huc vtitur. Eadem ratione, qua videmus detractis vestibus homines, nudosque, despici, qui antea timebantur: nam vestimenta etiam corporibus dignitatem adportant. Huc igitur aliquo modo facit, quod memoriæ proditum est de Agesilao rege Spartiatarum, bellum gerente in Asia, qui mā

dauit

dauit ijs, qui in exercitu prędas vendebant, vt captos ex hostibus nudos venderét: ostendere enim voluit Laconibus suis, non esse valde in acie pertimescédos illos, quamuis magnum nomen virtutis haberent, qui tam tenero & cādido corpore fosent. & si non simplex ratio illa fuit: aliter enim quoque illo facto incendere suos potuit ad fortiter prœliandum.

Διὸ καὶ τὰ μυστήρια ἐν ἀλληγορίαις λέγεται πρὸς ἔκπληξιν καὶ φρίκην, ὥσπερ ἐν σκότῳ καὶ νυκτί. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἀλληγορία τῷ σκότῳ καὶ τῇ νυκτί.

Vnde & mysteria in allegorijs dicuntur, ad pauorem gignendū & horrorem, quemadmodum in tenebris & nocte. similis autem est & allegoria tenebris & nocti.

Adiungit Demetrius, idē declarare volens, ἀλληγορίαν scilicet valere ad perturbandum, hanc causam fuisse cur sacra Atheniensium, mysteria vocata, exponerentur obscure, genere hoc adhibito orationis, ad statu scilicet mentis mouendos eos, qui audiunt: horroreque demum ipsos perfundendos. post quam sententiam hoc etiam addit ὥσπερ ἐν αὐτῷ καὶ νυκτί. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἀλληγορία τῷ αὐτῷ καὶ νυκτί, vt nunc legitur in omnibus, quos vidi, libris. verba enim Gręca posui, quia in illis macula vitiumq; prorsus esset. Ostendere auté voluit Demetrius (vt opinor) alias etiā rationes illic quæsitas, quæ idem efficerent: ac dignitatem sacris illis adportarét, omnes profectas ab eadem re. nā tenebris ea noctuq; agebantur. & secretis vt existimare licet, abditisque locis: quibus etiam rebus similis est ἀλληγορία. Mysteria noctu tractari solita cōstat. Vnde Cicero in 2 s. de legibus: Quid ergo aget Iacchus, Eumolpidæq; nostri & augusta illa mysteria, si quidem sacra nocturna tollimus? In altero illo hæreo: idest in voce αὐτῷ quæ manifesto corrupta est. Non insulse quidam putarunt, iniecta in medium illud nomen litera, emendari posse ἀδύτῳ: sic enim vocant Græci occultas & remotas templorum partes: sententiaque procedit ea parte qua mysteria in adyto & nocte agi solita traduntur: non tamen apte, in quo tota res manet, allegoria adyto similis esse diceretur: neque enim necesse est loca in tēplis, quo profanis adire fas non est, obscura & tenebricosa esse. multo igitur melius corrigeretur σκότῳ: ita enim syllabarum numerus seruaretur, quamuis maior litterarum primarum mutatio sic fieret. Nec est quod existimet aliquis, cum ope duorum similium ré explanare voluerit Demetrius, vsum fuisse ipsum ijs rebus quæ ita similes inter se sunt, vt nihil pęne discriminis inter ipsas existat, cum tenebræ sine nocte induci aliquo possint: contraq; nox auxilio candelarum luminosa fieri. nam quod ad alterum horum facit, nos quoq; vulgo cum aliquas res penitus nobis ignoras esse ob vetustatem significare uolumus, ea voce qua σκότος appellamus, vtétes, dicimus supra id tempus nobis tenebras esse: vt Cicero quoque locutus est in epistola quadā de re, quæ quamuis tūc fieret, erat tamen ita noua & incredibilis, vt stupore ipsum impleret, ac pęne lumen mentis ipsi eriperet. Quæso quid hóc est, aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Huc usque autem scripseram, cum per litteras mihi significauit Christophorus Rufus, iuuenis doctus & Grecis litteris, & Latinis: meique amantissimus, cuius vtriusque rei vno eodemque facto clarum documentū dedit, se in libro calamo exarato, cum quo à me editum illum contulit, vt laborem hunc meum adiuuaret, inuenisse σκότῳ. quare statim putaui ita legi oportere, & omnem dubitationem ex animo meo sustuli: quod consilium meum cupio eruditis viris, & qui iudicare possunt probari. Allegoriam igitur similem esse propter obscuritatem nocti ac tenebris, exploratum est, quod cōsilium etiam sacerdotum illorum qui instituerant vt mysteria noctu agerentur, confirmat. Idem quoque secuti sunt superiore ætate principes quidam viri, qui vt facilius maiestatem tuerentur: seq; undiq; formidabiliores redderent, instituerunt noctu causas audire; nec nisi cum funalibus sui vnquam potestatem fecerunt.

Φυλακτέον μέντοι κἀπὶ ταύτης τὸ συνεχές, ὡς μὴ αἴνιγμα ὁ λόγος ἡμῖν γένηται. οἷον τὸ ἐπὶ τῆς σικύας τῆς ἰατρικῆς, Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα. καὶ οἱ Λάκωνες πολλὰ ἐν ἀλληγορίαις ἔλεγον ἐκφοβοῦντες. οἷον τὸ. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, πρὸς Φίλιππον: καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὐκ ὀλίγα.

Cauere sane & in hac oportet continuationem, ne oratio nobis euadat ænigma. ceu quod in cucurbitula medicorum, Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα. *Et Lacones multa in allegorijs dicebant metum inijcientes. vt illud. Dionysius Corinthi, ad Philippum: & alia huiuscemodi non pauca.*

Indicato bono allegoriæ, admonet vt modice vtamur hoc genere orationis, ostendens vicinum ipsi esse graue malum. si quis enim inquit aliud dicens; aliud verò accipi volens, diutius in ea ratione permāserit. incidet in ænigma: quod genus quàm alienum sit ab officio oratoris nullo negotio intelligitur. Dicit igitur cauere nos oportere, & fugere tāquam scopulum, in allegoria etiam continuationem, ac lōgam moram: ne quæ oratio debet esse, repentè imprudentibus nobis fiat ænigma: quod prorsus eueniret, nisi temperāter id faceremus. Idem etiam in III. de oratore præcepit Cicero, cum supra & ipse de allegoria disseruisset; inquit enim. Est hoc magnum ornamentum orationis, in quo obscuritas fugienda est: etenim ex hoc genere fiunt ea, quæ dicuntur ænigmata. Videtur tamen potius ille putare nasci ænigmata, si captauerimus verba nimis remota, & à re longioqua ducta, quàm à copia, & continuatione illorum, cum manifesto Demetrius tradat proficisci id malum à frequētiore alienorum, translatorumque verborum vsu: vtrumque autem fontem originemque esse posse huius mali facile intelligimus. Exemplum vero illustre ac peruulgatum ænigmatis ponit Demetrius, quo vsus etiā fuerat Aristoteles & in libro, qui reliquus est de arte poetarū, & in III. de artificio dicendi. cuius vim illic accurate, copioseque explicui. constabat autem duobus versibus: sequitur enim post hunc pentameter, vt indicio Athenæi è x. libro δειπνοσοφιστῶν cognoscimus aptum vero mirifice illud est Phalerei sententiæ constituendæ, cunctæ enim voces in eo trāslatæ sunt. Addit post ænigma breui declaratum, rediens ad vtilitatem allegoriæ explicandam, Laconas etiam cōsueuisse multa obscure dicere: occultosque quosdam sensus in verbis eorum sæpè fuisse, atque id eos sequutos vt perterefacerent aduersarios, vt cum illo modo cum Philippo Macedone egerunt scribentes in epistola ad eum, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, & alia huiuscemodi plura in sermone ipsorum, grandi ac pleno dignitatis, frequentia. Prouerbij autem loco iactari solita verba illa testimonijs multis veterum cōstat. Supra verū etiam eadem voce vsum fuisse Demetrium non longe à principio libri, vbi exemplum breuis compositionis verborum protulit, notum est.

Ἡ συντομία δέ πῃ μὲν μεγαλοπρεπής, καὶ μάλιστα ἡ ἀποσιώπησις: ἔνια γὰρ μὴ ῥηθέντα μείζονα φαίνεται, καὶ ὑπονοηθέντα μᾶλλον. πῇ δὲ μικροπρεπής: καὶ γὰρ ἐν διλογίαις γίνεται μέγεθος. οἷον ὡς Ξενοφῶν. Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο φησι, τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν φιλίων: τὰ δὲ καὶ δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων: πολὺ γὰρ οὕτω μεῖζον, ἢ εἴπερ ὧδ' εἶπε: καὶ διὰ τῶν φιλίων, καὶ διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν.

Concisio autem partim quidem magnifica est, & maxime reticentia: quædam enim non dicta maiora videntur, & suspicione potius cognita. partim autem tenuis: etenim in iterationibus exoritur magnitudo. veluti Xenophon inquit. Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο, τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν φιλίων, τὰ δὲ

καὶ

καὶ δι᾽ αὐτῶν τῶν πολεμίων: *multo enim sic maius, quàm si sic dixisset:* καὶ διὰ τῶν φιλίων, καὶ διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν.

Concisam breuemq; orationem nō idem semper efficere declarat: est enim cum ratio illa grandis & ampla est: est cōtra cum humilis, & pusilla. Amplam cum alijs quibusdam modis: tum maxime reticentia, quam ἀποσιώπησιν vocāt, fieri dicit. cuius rei rationem reddit hoc pacto. Quædam enim non dicta maiora videntur: potiusque in animo existimationeque eorum, qui audiunt, relicta quàm prolata, ualere autem hoc ἀποσιώπησιν certum est: nisi enim hoc pacto rem augere vellent, non reticerent quod intelligi volunt, sed ederent. exempla ipsius multa inueniuntur, & apud oratores, & apud poetas. vt illa valde laudata, qua usus est Demosthenes initio orationis pro Ctesiphonte. Cicero quoque cum in epistola ad Atticum inquit, O celeritatem incredibilem: huius autem nostri. Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. reticens uitium Pompeij, cōtrariū laudi Cæsaris, plus dixit, quàm si omnium simul uitiorū, quæ illi uirtuti repugnabāt, nomina posuisset. tenuem contra orationem fieri, minutamque aliquando concidendis sententijs probat à contrario: repetitis enim atque iteratis vocibus (quæ ratio διλογία vocatur) gignitur inquit amplitudo. id autem probat exemplo Xenophontis, qui in primo libro ἀναβάσεως sine necessitate repetiuit quædam verba ut ostendit: narrabat autem ille currus falcatos Artoxerxis partim per medios copias suorum; partim per acies Græcorum, nudatos rectoribus, delatos esse in principio pugnæ: statimque affirmat Demetrius eo pacto multo maiorem rem factam esse, quàm si relictis illis uerbis, quibus sine damno sententiæ supersedere poterat, vt demonstrat, fecisset.

Πολλαχοῦ δὲ καὶ τὸ πλάγιον μεῖζον τοῦ εὐθέος, οἷον. Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων, καὶ διακοψόντων: ἀντὶ τοῦ διενοοῦντο ἐλάσαι, καὶ διακόψαι.

Multis autem locis & obliqui casus maius in oratione moliuntur, quàm recti, ceu. Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων καὶ διακοψόντων: pro διενοοῦντο ἐλάσαι, καὶ διακόψαι.

Adiungit Demetrius multis locis, quod prolatum est casibus obliquis maius esse, quàm si rectis casibus dictum foret. quod item cōstituit auctoritate eiusdem diligētis scriptoris. docentis quo consilio Persarum rex parasset quadrigas illas falcatas. ut scilicet ageret eas in acies Græcorum atq; ipsorum ordines frāgeret ac perturbaret: hæc enim sententia est eius loci. exemplum autem in eo manet, quod generādi casu ἐλώντων inquit & διακοψόντων. Vocat autem Xenophon ipsa ἅρματα δρεπανηφόρα. T. Liuius in xxxvii. ab urbe cōdita quadrigas falcatas nocauit. nam Antiochus quoque in prœlio genere hoc auxilij vsus est: idem autem pæne illi cōtigit, vt narrat Latinus scriptor, quod Artoxerxi, Lucretius currus falciferos appellauit. Declarat autem Demetrius vim eius locutionis: simulque aperit quomodo recto casu idem proferre commode potuisset: non fuisset tamen tam grādis & amplus, si id fecisset. valete enim inquit. Habebant in animo impellere eas in Græcorum acies, & disijcere dissipareque ordines. Hermogenes quoque in ijs, quę scripsit de varijs formis dicendi, meminit multis locis contrariæ huius rem aliquam narrandi rationis. quod autem noster hic πλάγιον & εὐθὺ vocat, ipse πλαγιασμὸν & ὀρθότητα appellat. vt illa ipsa, quæ nominibus his declarantur, facere, πλαγιάζειν & ὀρθοῦν, exemplis verò ferè Demosthenis quod tradit illūstrat. cū enim ὀρθότητα, idest rectis casibus vti, doceat efficere puram claramque orationem, in alijs hoc Demosthenis profert. Σαννίων ἐστὶν ἴσως τις ὁ τοὺς τραγικοὺς χοροὺς διδάσκων, exemplū verò πλαγιασμοῦ hoc eiusdē oratoris est. Τοῦ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι᾽ ἐμὲ. & quæ sequuntur. nam quin illud Ciceronis eius-

dem huius generis sit, dubitari nō potest. Cogitaoti mihi sæpe numero, & memoria vetera repetenti perbeati fuisse Q. frater illi videri solent, qui in optima rep. & quæ sequuntur. Quamuis autem exemplū quod posuit Demetrius [illegible] à recto casu incipiat, non importune tamen ad illud demostrādum collocatum est, propter multitudinem casuum obliquorum, qui sequuntur: illi enim faciunt, vt nō sine causa ita vocari possit. eiusmodi etiam est illud Demosthenis, quo aliquādo Hermogenes, vt idem ostenderet, vsus est. ὑμεῖς τοίνυν λακεδαιμονίων γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόντων: καὶ τὰ κύκλῳ τῆς ἀττικῆς κατεχόντων ἁρμοσταῖς καὶ φρουραῖς εὔβοιαν. τάναγραν, τὴν βοιωτίαν ἅπασαν, & quæ sequuntur. conuenire verò notæ grādi & amplæ, quam adiuuari omni genere obicuritatis declaratum est, iotelligitur etiam quia gignere rationem hāc [illegible], quam vocat formam, docet Hermogenes: nec non quia videmus aliquando aliquos, qui voluerint ipsam in dicendo imitari, labi: nec respondere ipsis, quæ necessario illa secum trahit, superiori illi casui. vnde meritò exploduntur.

Συμβέβληται δὲ καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν ὀνομάτων, καὶ ἡ δυσφωνία, ἡ φαινομένη: καὶ γὰρ τὸ δύσφωνον πολλαχοῦ ὀγκηρὸν ὥσπερ. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι: πολὺ γὰρ μᾶλλον τὸν αἴαντα μέγαν ἐνέφηνεν ἡ τῶν δύο σύμπληξις τῆς ἑπταβοείου ἀσπίδος.

Contulit autem & similitudo nominum, & asperitas vocis, quæ apparet: est nanque asperum multis locis tumidum. ceu. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' ἕκτορι: *multo enim magis Aiacem magnum effecit duarum cōcursus, quàm clipeus septemplex.*

Tradit præterea adiuuisse aliquando notam hanc amplam, similitudinem nominum: multumque granditatis ei allatum fuisse ab eorum asperitate: multis enim locis inquit quod ægre profertur molestiamque aliquam in voce habet, cognitum est esse tumidum atq; inflatum: ita enim appello quod ipse vocauit ὀγκηρὸν. quo etiā verbo vsus est multo infra, vbi narrat quædam vocabula dicta esse à peritis cātus ὀγκηρὰ, vt alia etiam alijs nominibus distincta. Exemplum autem huius magnitudinis, profectæ à sono duriore, ponere volens, vsus est versu Homeri, quo supra itidem vsus fuerat, disserens de compositione apta huic formæ dicendi, atque idem pænè præcipiens, nisi quod illic iuncturam tātum verborum: sonumque asperum, qui inde nasceretur, aoimaduertit. hic autem nomina ipsa ita cōformata, vt sonum eundem habeant, cogitat: quæ nomina, vt res, quas ostēdunt, asperę sunt, ita ipsa eandem asperitatem retineaot. Cum autem versus Homericus sit. Αἴας δ' αἰὲν ἐφ' ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: sintque in primis duobus verbis duo concursus uocalium, affirmat, rem ad immēsum augens Phalereus, multo magis ingentem Heroem illum videri fecisse duos illos insignes concursus, quàm scutum septemplex: quod ille in pugna gerebat. Erat sanè clipeus ille talis, vt appareret eum noo posse vtilem esse in bello nisi Aiaci: & ponebat ante oculos robur fortissimi viri, plus tamen tradit noster hic valuisse ad illud declarandum industriam adhibitā à poeta in uerbis illis, quibus factum ipsius exposuit, exasperandis.

Τὸ δὲ ἐπιφώνημα καλούμενον ὁρίζοιτο μὲν ἄν τις, λέξιν ἐπικοσμοῦσαν: ἔστι δὲ τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἐν τοῖς λόγοις: τῆς γὰρ λέξεως ἡ μὲν, ὑπηρετεῖ: ἡ δὲ, ἐπικοσμεῖ: ὑπηρετεῖ μὲν ἡ τοιάδε. Οἵαν τὰν ὑάκινθον ἐν ὤρεσι ποιμένες ἄνδρες Ποσσὶ καταστείβουσι: ἐπικοσμεῖ δὲ τὸ ἐπιφερόμενον. τὸ, Χαμαὶ δέ τε πορφύρον ἄνθος: ἐπενήνεκται γὰρ τοῦτο τοῖς προειρημένοις, κόσμος σαφῶς καὶ κάλλος.

Epiphonema

Epiphonema autem vocatum definiret quidem aliquis, locutionem quae ornatum affert: est autem magnificentissimum in oratione: locutionis nanque haec quidem, inseruit: haec autem, exornat: inseruit quidem huiuscemodi omnis. Οἵαν τὴν ὑάκινθον ἐν οὔρεσι ποιμένες ἄνδρες Ποσσὶ καταστείβουσι. *exornat autem quod adiungitur.* χαμαὶ δέ τε πορφύρεον ἄνθος: *adiunctum enim hoc est antea prolatis, ornatus aperte & pulchritudo.*

Adfert aliud, quod & ipsum plurimum valeat ad amplificandam orationem: vocatur autem à magistris huius artis ἐπιφώνημα: ponitque in his γένεσι, luminibusque dicendi, quae manent in sententijs: hoc enim ipsum videtur Rufinianus intellexisse, cum inquit. Haec sententia in fine expositae rei cum affectu enunciatur. Cicero in Verrinis. Non vitam liberûm, sed mortis celeritatem precabantur. Non sine stomacho autem & indignatione plurima: praetereaque clamore sublato haec sententia pronunciata est, quae quod iam expositum fuerat quasi concludit & atrocitatem illius crudelissimi facti auget. & si non nullis falso videretur, superiorem partem: & id, quod antecedit, verius potuisse appellari ἐπιφώνημα: omnis enim locus ita illic tractatus est. O magnum, atque intolerandum dolorem. O grauem acerbamque fortunam. Non vitam liberûm, sed mortis celeritatem pretio redimere cogebantur parentes. Demetrius tradit posse quempiam ita illud definire epiphonema dictionem esse, quae rem iam prolatam ornet: ipsumque valde amplum esse in dicendo, atque in omni oratione affirmat. Cum autem adnecti orationi ad ornatum epiphonema ostenderit, vt explicet quod dixit: quaedamque ea de causa solum adhiberi doceat, partitur orationem: atque inquit. locutionis duplex genus esse: eiusque alterum genus seruire intelligentiae eorum, qui audiunt: cõsumique in ostendenda re: alterum verò expoliendae rei iam narratae adhiberi. Exemplis autem vtrunque explanare volens, ponit duos versus hexametros: quorum priorem, dimidiamque partem posterioris, exponere, quod significare in animo habuit poeta, docet: reliquam verò partem, & quae infertur, ornate atque expolire illud ipsum testatur: manifesto autem tenetur in collatione, id prolatum fuisse: suauisque est in primis, & lepida omnis illa sententia: simile enim sumptum videtur ad deplorãdum interitum, casumque aliquem acerbum honestae reitae par est illi loco illud Catulli, cum in epithalamio cecinit. Vt flos in septis secretus nascitur hortis, Ignotus pecori, & quae sequuntur: notio nanque eorum verborum haec est. Qualem hyacinthum in montibus saltibusque pastores pedibus calcant: humi autem sternitur purpureus flos. postremam igitur hanc partem ornare iudicauit, cum primam commemorare affirmasset. ambabus praeterea partibus declaratis, iudicium suum confirmans: idque valere asseuerans quod dixit totum hoc, quod tanquam adcantatum est addit, adiunctumque rebus antea prolatis, ornatus sine dubio, ac pulchritudo fuit.

Μεστὴ δὲ τούτων καὶ ἡ Ὁμήρου ποίησις. οἷον Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει Οἷς τὸ πάρος Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς. Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐπὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων. Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε. εἶτα ἐπιφωνεῖ: Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Plena autẽ horum & Homeri poesis. ceu Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει Οἷς τὸ πάρος Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς. Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐπὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων. Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε. deinde exclamat. Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Plenum esse Homeri poema huius epiphonematis, splẽdorisque tradit: nã duo su-

periores versus Homeri non sunt: nec è quo poemate sumpti sint indicare possum. Referta vero esse hac elegãtia preclara Homeri opera declarare volés, locum è multis vnum citat, in quo perspicuum, illustreq; epiphonema est, vt exemplo illo cetera facile cognoscãtur, est autem vbi Vlysses, deliberata in animo suo nece procorũ, parat ea, quę illi tempori necessaria videbãtur; pręcipitq; Telemacho, vt arma remoueat ex aperto loco; parteq; domus ea, in qua delicata illa iuuentus manebat, verum quia intelligebat rem illam suspectam ipsis futuram; instruit filium quid dicere debeat, ad suspicionem ex animis eorũ euellẽdam. primum se inde ipsa sustulisse, quia corrumpebãtur fumo: deinde quod maioris mométi est, à dijs immortalibus sibi hãc mentem datam, ne illi forte cum largius bibissent, vt consuerant, exorta inter ipsos concertatione, armisq; arreptis, mutuo se vulnerarent: sanguineque ac cęde omnia complerent. quæ autem adhuc dicta sunt narrationi satisfecerunt. vnde Phalereus inquit. ἐπιτεθῆναι, αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος, declarans, quod sequitur: adiunctumque illis est à poeta, fuisse epiphonema; speciemque afferre ac magnitudinem ei narrationi. sensus autẽ est ἐπιφωνήματος. Ferrũ sua vi rapere ad se ac trahere viros. Occurrere autem posset aliquis Demetrio: dicereque epiphonema id non esse, quia affertur causa illis verbis eius, quod poeta dixerat; & nõ tantum ornatus quæratur aliquidque, quod extra rem sit; indicateq; id particulam γὰρ, quæ certa nota eius rei est. tum enim mõstrasset quid mali parere aliquãdo possent arma eo loco posita: ne id reiceretur potuissent etiam magis illa nocere, si cincti ipsis tunc fuissent illi iuuenes, adiungit in propinquo etiam loco illa vita creare periculum magnũ valere. ferrum enim vocat ad se, rapitque non omnino olentos & ignauos homines. Non nulla verò immutata esse in verbis poetæ: nec legi nunc eum apud Homerum omni ex parte, vt citat illum Demetrius, constat. prætereà integrum versum reliquit, qui tertius est in ea expositione. Sunt etiam & apud Latinos poetas, & apud oratores, clara exempla huius concinnitatis, veluti cum Virgilius, voce sublata, augere superiorem expositionem volens, cecinit. Tantæ molis erat Romanam condere gentem. & Lucretius. Tantum religio potuit suadere malorum. Sed hoc quoque Ciceronis in C. Verrem elegans in primis est: atq; id prorsus facit, quod proprium ipsius esse declarauit Demetrius. Vna atque eadem nox erat, qua prætor amoris turpissimi flamma: ac classis populi R. prædonum incendio conflagrabat.

Καὶ καθόλου τὸ ἐπιφώνημα τοῖς τῶν πλουσίων ἔοικεν ἐπιδείγμασι: γείσοις λέγω, καὶ τριγλύφοις, καὶ πορφύραις πλατείαις. οἷον γάρ τι καὶ αὐτὸ τοῦ ἐν λόγοις πλούτου σημεῖον ἐστιν.

Et ad summam epiphonema diuitum pompis simile est, intelligo gesis, & triglyphis, & purpuris laxis; tanquam enim quoddam & ipsum diuitiarum orationis indicium est.

Quam vim habeat in oratione epiphonema hoc melius explicare volés, & vt pene oculis perspiciatur efficere, simili vtitur, quod rem multum declarat: aitque ipsum similitudinem magnam habere cum ijs rebus, quę & in domibus diuitum, fortunatorumque hominũ, & in vestitu reliquaque vita ad speciem ac pompam adhibentur; indeque ἐπιδείγματα Græco sermone vocantur. quod uocabulum, vt ipse declarat, plures res complectitur, omnes ad ostẽdendas diuitias factas. appellat autem ipse illas; dicitque se intelligere γεῖσα, & triglypha, & purpuras latas. Nam quin γεῖσα, & triglypha domorum ornamenta sint dubitari non potest. Sunt enim γεῖσα tecti partes, in viam prominentes, quę pluuiam aquam depellunt à parietibus, hec tamẽ in tenuiorum hominum casis cõstrui erant solitæ, cum, quamuis vtilitatem aliquam afferant, magis tamen pompæ seruiant, τρίγλυφα autem sunt ornamenta ipsarum illarum partium: insculptaque non nulla illic delectationis causa. ut amplæ rosæ. unde

fæ. vnde etiam ipſa nunc patrio noſtro ſermone ab opificibus vocantur. Purpuras, vt opinor, vocauit veſtes colore illo infectas: latas autem, quia amplæ illę veſtes & pretioſæ forent. Non ſine cauſa autem ſe ſimile feciſſe epiphonema ijs rebus oſtendere volens, ait, vt illæ amplitudinem, copiamq; patrimonij præ ſe ferunt, ita etiam ipſum notam indiciumq́ue eſſe diuitiarum orationis. nam Cicero etiam μεταφορικῶς diuitias orationis propter ſimilitudinem appellauit.

Δέξει δ' ἂν καὶ τὸ ἐνθύμημα ἐπιφωνήματος εἶδός τι εἶν, οὐκ ὂν μὲν, οὐ γὰρ κόσμου ἕνεκεν, ἀλλὰ ἀποδείξεως παραλαμβάνεται, πλὴν ἐπιλεγόμενοί γε ἐπιφωνηματικῶς.

Videri etiam poſſet enthymema epiphonematis ſpecies quædam, quæ tamen non eſt: non enim ornatus cauſa, ſed probationis adhibetur, niſi cum in extremo ponitur more epiphonematis.

Succurrit nunc imbecillitati quorundam Demetrius; nec ſinit parũ peritos huius rei labi ac peccare: cum enim enthymema paruam quandam ſimilitudinem habeat epiphonematis, indeque illud ipſum videri poſſit, ne quis putet idem omnino eſſe cum illo, quid diſcriminis ſit inter illa oſtendit: vel potius diuerſo illorum vſu declarato, diuerſa quoque ipſa eſſe demõſtrat. inquit igitur non delectationis, neq; ornatus cauſa, ſed vt probetur aliquid, demõſtreturq́; vſurpari enthymema, cũ initio, in euoluenda natura epiphonematis, comparari illud ad expoliendam exornandamque expoſitionem aliquam docuiſſet. addit autem conuenire tantum ipſis in hoc. quod enthymema aliquando in ſede epiphonematis ponitur, & tanquam epiphonema, in extremo editur. neque tamen hoc facit, vt prorſus illa idem ſint. Huiuſcemodi autem plura loca apud Ciceronem quoque reperiuntur: quæ cum ſanè ad ornãdum adhibeãtur, quia tamen illic cõtraria contrarijs oppoſita ſunt, ſpeciem ſimul habent enthymematum. cuiuſmodi (niſi fallor) ſunt duo exempla, quę ſupra poſui è Verrinis. nam hoc è 11. Philippica, cũ magno ſtomacho ac clamore in extremo longioris narrationis, qua vehementiuſſ inſectatus eſt Antonium, prolatum, cum enthymema ſit, eade cauſa videri poteſt epiphonema. Quid indignius? quam viuere eum, qui impoſuerit diadema? cum omnes fateantur iure interfectum eſſe, qui abiecerit.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γνώμη ἐπιφωνουμένῳ τινὶ ἔοικεν ἐπὶ προειρημένοις. ἀλλ' οὐδὲ αὕτη ἐπιφώνημά ἐστι: καὶ γὰρ προλέγεται πολλάκις. λαμβάνει μέντοι χώραν ποτὲ ἐπιφωνήματος.

Eodem pacto & ſententia ſimilis cuidam quod exclametur poſt ea quæ dicta iam ſunt. Sed neque hæc epiphonema eſt: etenim antea ipſa ſæpe dicitur, occupat tamen ſedem aliquando epiphonematis.

Vt enthymema imponere non nullis poſſe ſignificauit, creditum idem omnino eſſe quod epiphonema, ac quomodo diſtingui deberet ab epiphonemate docuit, ita ſẽtentiam illam, quam γνώμην Græci vocãt, fallere poſſe declarat: non eſſeq; ipſam, vt aliquando videtur, epiphonema oſtendit, cuius rei rationem reddit à loco. Sententia enim inquit ſæpenumero initio ponitur, & antequam aliud aliquid editum ſit, dicitur, cum contra ſemper epiphonema, vt nomen etiam ipſum teſtatur, aliquid ante ſe narratum habeat. occupare tamen ipſam quãdoque ſedem epiphonematis fate

tur, cum scilicet illa in extremo profertur. quod in errorem quosdam inducit, cum etiam tunc natura ab ipsa discrepet. Commode autem in ambabus illis, oppositis inter se sedibus, collocari sententias, docuit Aristoteles in II. lib. de arte dicendi: ferè enim clausulam enthymematum, & initia, demptis ceteris partibus, quæ ratione concludunt, esse inquit sententias. Theon sophistes, qui & ipse subtiliter de epiphonemate disseruit, & si non omnino idem putat esse ἐπιφώνημα & γνώμην, videtur tamen existimare maiorem affinitatem habere ipsam cum altero illo, quàm Demetrius: vocat enim epiphonema, cum statim aliqua re narrata, exponitur quid inde elici possit, ad vitam nostram excolendam aptũ: appellatq; illud ipsum γνώμην. quod si semper custoditum sit; perspicueq; fiat, arbitratur alienum esse à vera ratione scribendæ historiæ. quemadmodum etiam valde remotum à ciuili genere dicendi. proprium autem esse vult theatri ac scenæ. vnde testatur fabulas Menandri refertas fuisse hoc epiphonemate. Si vero contra tẽperata fuerit narratio huiuscemodi sententijs: atque id clam & arte quadam tractetur, itaque demum vt fallat tãtum studium scriptoris in hac re positũ, affirmat fore eo pacto vt venusta & lepida fiat narratio: quod probat duobus exemplis Herodoti. Sed etiam loco illo Demosthenis, qui locus grauis in primis est, & de rebus ad remp. pertinentibus agit. quando scilicet illi Philippi vitam & instituta criminatur. commemorãs ipsum mimos secum habere; poetasq; turpium argumentorum ac tenerorum cantuum, demumq; omnes illos quos Atheniensium ciuitas, vt impuros & conscelleratos, eiecerit, nã quod Philippus, cum tam nequam sit, fallat ceteros mortales, nasci illud inde, quia in bello felix esse ventiq; ipsius secundi. Post quæ magister ille dicendi tradit summũ oratorẽ vti epiphonemate, quod sane hoc est, αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι καὶ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. idest: Res enim prosperæ plurimum valent ad huiuscemodi flagitia operienda; & quasi vmbram ipsis, ne aspici possint, inducunt. Sine dubio autẽ hæc est γνώμη, facitq; extremum hoc ad vitam hominum expoliendam: & non tantum ornat narrationẽ illam in fine positum: cum Demetrius tradat assumi epiphonema tantum ad ornandum.

Τὸ δὲ. Νήπιος οὐδ' ἄρ' ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξειν, οὐδ' αὐτὸ ἐπιφώνημα ἂν εἴη: οὐ γὰρ ἐπιλέγεται, οὐδὲ ἐπικοσμεῖ, οὐδ' ὅλως ἐπιφωνήματι ἔοικεν, ἀλλὰ προσφωνήματι, ἢ ἐπικερτομήματι.

Illud autem. Νήπιος οὐδ' ἄρ' ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξειν, neque ipsum epiphonema existimari debet: non enim post dicitur, neque exornat, neque demum exclamationi est simile, sed acclamationi, vel increpationi.

Locum Homeri diligenter expendit, qui & ipse deciperet parũ acutos: viderique posset epiphonema, cum tamen nõ sit. Est autem cum Asius, Hyrtaci filius, sapiens consilium Polydamantis spreuit, qui auctor fuerat Troianis, in naues impetũ facturis, vt equos relinquerent: ipse enim id facere recusauit, vectusq; in quadriga eò se contulit. vnde poeta insimulat ipsum: stultumq; vocat, quod cõtumacia sua mortẽ sibi quæsierit. Hoc igitur, quo altiore voce Asium accusat: stultitiamque ipsius exagitat, neque ipsum etiam, vt ne superiora quidem esse epiphonema affirmat. cuius rei statim rationem reddit his verbis. Neque enim ad extremum, aliqua re iam narrata, editur; neq; ornatum affert orationi. nec omnino speciem habet vllam epiphonematis, sed potius acclamationem reddit vel increpationẽ, ac conuicium. προσφώνημα nanque videtur hic appellare reprehensionem illam, quia sermo quasi ad eum conuersus est. Quomodo etiam accepit verbum ipsum Homerus, cum de præconibus ab Agamemnone missis ad Achillem, vt auferrent ab eo amicam, loquetur: significans enim eos tunc timuisse, ac tanquam mutos stetisse, reueritos conspectum fortissimi herois, inquit. οὐδέ μιν προσεφώνουν οὐδ' ἐρέοντο. cum προσφωνεῖν etiam valeat

leat librum, opusque aliquod ad aliquem mittere, ac tanquam nomini ipsius dicare. Plenum vero ἐπιφώνημα, vel potius ἐπιτίμημα esset, si prorsus ille appellatus foret, errorque animi magnus, quo teneretur, ipsi planè demonstratus: cuiusmodi est locus ille Lucretij, vbi induxit naturam stultos accusare, quod recusent mori. Quid tibi tantopere est mortalis, quod nimis ægris Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles: & quæ sequuntur.

Τὸ δὲ ποιητικὸν ἐν λόγοις, ὅτι μὲν μεγαλοπρεπὲς, καὶ τυφλῷ δῆλόν φασι πλὴν οἱ μὲν γυμνῇ πάνυ χρῶνται τῇ μιμήσει τῶν ποιητῶν: μᾶλλον δὲ οὐ μιμήσει, ἀλλὰ μεταθέσει, καθάπερ Ἡρόδοτος.

Poeticum autem in oratione, quod amplum est, & cæco apparet vt aiunt. nisi quod hi quidem valde nuda vtuntur imitatione poetarum: & quæ potius quàm imitatio, transpositio debeat vocari, quemadmodum Herodotus.

Explicato epiphonemate: non nullisque rebus, quæ similitudinem aliquam cum eo habent, inde reiectis, affert aliud, quod & ipsum loco positum: egregieque tractatum, valde illustrat orationem: grandemque ac magnificam illam reddit. id autem est inserere locos aliquos poetarum in solutam orationem. nam quin hoc granditatem illi acquirat dubitari non posse inquit: vtensque prouerbio celebri, apparere id etiam cæco affirmat. Non tamen simplicem esse rationem hác, sed duas partes habere testatur: cum alij vt narrat, valde nuda apertaque imitatione poetarum vtantur: neque artificio vllo recta. quæque verius transpositio quàm imitatio vocari debeat: tanquam enim castigat se ipsum, qui illam imitationem, non suo proprioque nomine appellarit. Herodotum autem hoc sequutum fuisse commemorat, non indicatis sanè locis ipsis, in quos verba poetarum transtulisset: cum id frequens apud eum, sit: notumque ea ætate magnopere fuerit. sed ne nunc quoque obscurum esse potest illis qui accurate ambos legerint. Cum autem imitationem verborum ex ijs quæ infra de Thucydidis studio diuerso, ratione que tradit, appareat ipsum intelligere, quis nõ fateatur, cum de Cleomene rege Spartiatarũ. eiusque insaniæ origine loquẽs, quam putabant quidam ipsum è cõsuetudine Scytharum traxisse, inquit. ἐκ τοῦ δέ ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιεῖν, ἐπισκύθισον λέγουσι. hoc ipsum accepisse ab Homero, ipsiusque illustri loco ac claro: cuius tamen sensus negotiũ facessierit multum grammaticis: Achilles enim quoque, cum legatos amicissimos sibi viros bene accipere vellet, mãdanit sodali suo vt illo modo vinum ipsis ingereret, atque inquit, ζωρότερον δὲ κέραιε. & verbum igitur idem est: & tempus sententiaque nulla re dissentiens. Idem etiam vere dici potest de verbo hoc quod poeticum est, quo vsus est Herodotus statim in principio historię ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια: Homerus enim quoque ipsum vsurpauit & hoc loco. αἶψ δ' ἐφ' ὑψηλῶν καταγίνεον ὕλην & alijs etiam. vt ἀτάσθαλα quoque, quod crebrum est apud poetam, cum narrat stultissimum regem ponte dissipato mandasse suis vt plagas mari infligerent: verbaq; adderent conuicij plena & dedecoris, ad ipsius factum illud insimulandũ. sed finem exemplorum faciamus. Herodotum uero maximum amatorem Homeri fuisse affirmauit etiam Dionysius Lõginus, quo loco & ipse de imitatione subtiliter differit. docet enim hanc quoq; viam esse satis certam perueniendi ad summam laudem in scribẽdo: excelsumque illum gradũ, quem veteres illi eximij oratores obtinuerint assequendi: si quis scripta optimorum poetarum, ceterorumque scriptorum accurate legerit, atque exprimere conatus fuerit, quod narrat fecisse & Herodotum & Stesichorum & Archilochum, & in primis Platonem, qui ex Homeri perenni fonte in suos nitidissimos sermones plures riuulos deduxerit. Ex his paucis Demetrij verbis intelligere licet quid ipse, grauis & probatus in primis auctor, senserit de imitatione: cognoscitur que nullo negotio non paucos, qui se eximie imitari putãt mo-

nimenta

nimenta ingenij veterum illorum magnopere laudatorum ſcriptorum, non dignos eſſe qui imitatores appellientur: cum integras ſententias parum aut nihil immutatis verbis inde ſumant: fures enim & expilatores potius vocandos exiſtimat. Quomodo autem cum laude hoc tractari poſſit, ipſe accurate docet: proponitque nobis imitandum Thucydidem.

Θουκυδίδης μέντοι κἂν λάβῃ παρὰ ποιητοῦ τι ἰδίως αὐτῷ χρώμενος, ἴδιον τὸ ληφθὲν ποιεῖ. οἷον ὁ μὲν ποιητὴς ἐπὶ τῆς κρήτης ἔφη. Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα περίῤῥυτος. ὁ μὲν δὴ ἐπὶ τοῦ μεγέθους ἐχρήσατο τῷ περιῤῥύτος: ὁ δὲ θουκυδίδης ὁμονοεῖν τοὺς σικελιώτας καλὸν οἴεται εἶν, γῆς ὄντας μιᾶς καὶ περιῤῥύτου, καὶ ταυτὰ πάντα εἰπών, γῆν τε αὐτὴν νῆσον καὶ περιῤῥυτον ὡσαύτως, ὅμως ἕτερον λέγειν δοκεῖ: διότι οὐχ ὡς πρὸς μέγεθος, ἀλλὰ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτοῖς ἐχρήσατο. περὶ μὲν δὴ μεγαλοπρεπείας τοσαῦτα.

Thucydides ſane quamuis ceperit aliquid à poeta, cum in ſuum aliquem vſum ipſum conuertat, proprium id quod ſumptum eſt, facit. ceu poeta de Creta inquit. Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα, περιῤῥυτος. hic igitur in magnitudine oſtendenda vtitur illo περιῤῥυτος. Thucydides autem concordia coniungi Siceliotas putat pulchrum eſſe, cum ſint vnius telluris & περιῤῥύτου. & cum eadem omnia dixiſſet, telluremq́; pro inſula & περιῤῥυτον eodem pacto, tamen aliud dicere videtur: quia non ad magnitudinem, ſed ad concordiam ipſis vſus eſt. de magnificentia igitur tot.

Diuerſam viam ſequutum fuiſſe Thucydidem docet, quamuis in eodem ſtudio ſcribendæ hiſtoriæ uerſatus ſit: ſummaque induſtria ſentẽtias ab Homero acceptas occultaſſe ipſum ſignificat. Cum enim (inquit) ſumpſerit aliquid à poeta: ſua quadam, propriaque ratione illo utens, quod alienum eſt, ſuum facit. Exemplo id confirmat hoc pacto. Ceu poeta de Creta dixit. eſt autem locus, vbi in Odyſſea, ſitum Cretæ, naturamque telluris eius, ac fertilitatem deſcribit: edidit uero id ex perſona Vlyſſis, cum Penelope ficte loquentis. Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα περιῤῥυτος. extremum autem in primis uerbum notat Demetrius atque inquit. Homerus in magnitudine illius inſulæ oſtẽdenda vſus eſt uerbo περιῤῥυτος. Thucydides autem ait oportere Græcos, qui in Sicilia habitabant, cõcordia coniungi, cum ſint incolæ eiuſdem telluris & περιῤῥύτου idest circumfluæ, & undique mari cinctę: & tamẽ addit, eum Thucydides eadem omnia dixerit: nam, vt ante Homerus fecerat, inſulam non appellauit: & ſi nõ eodem omnino nomine eſt vſus in ea ſignificãda: quam enim γαῖαν Homerus, ipſe χώραν vocauit, cum tamen commune ambobus fuerit inſulam eam ipſam, ſiue tellurem, ſiue regionem, non nominare: & περιῤῥυτον, ne uerbo quidem immutato, tamen aliud Thucydides dicere uidetur, quia in alia lõgeque diuerſa re oſtendenda illis vſus eſt: neque enim ad magnitudinem eius regionis declarandam, ſed ad confirmandum requiri merito ab illis, vt conſenſionem inter ſe cum eandem terram habitent, & illam quidem diſtinctam à ceteris gẽtibus tam vaſto ac ſpatioſo mari. Locus Thucydidis, quem intelligit, apud ipſum eſt in quarto hiſtoriarũ, ſententiaq; ea ab Hermocrate Syracuſano edita eſt his verbis cum ad cõcordiam Græcos illos hortaretur: atque alijs iam argumẽtis vſus foret. τῇ δὲ ξύμπαντας γείτονας ὄντας καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας καὶ περιῤῥύτου, καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους σικελιώτας. Cum valeat autem, vt dictum eſt, περιῤῥυτος vndique aquis cincta: unde etiam grammatici, notionem eius verbi aperire volentes, affirmant par illi eſſe ἀμφίαλος vt verum fatear,

non

non penitus video quomodo Demettius tradat ostẽdi ipso magnitudinem eius telluris apud Homerum. Si nanq; ea vis est, notioq; eius nominis, quam ostẽdi, pusilla etiam quęlibet insula, ac scopulus περίῤῥυτος nõ sine causa vocari potest: & ipsę enim quoque aquis vndiq; cinguntur. Nec tamen nõ, quod testatur doctissimus hic noster auctor, nescio quomodo, intelligitur magnitudo quædam in ea voce, &, vt quid suspicer, aperiam illa particula περὶ indicat nõ solum extremas partes eius telluris, sed longum etiam tractum eius oræ. Hermogenes, qui & ipse quæsiuit quot modis pedestris oratio reciperet versus poetarũ; duas rationes attulit, nõ valde à superioribus his discrepãtes: ptiorem scilicet cum orator integrum versum apte in orationem incluserit, vt sentẽtia ipsius conueniat reliquæ orationi, quem modum ipse vocat κόλλησιν, quia versus ille tanquam glutine quodam illic adnexus est. exemplo autem Æschinis docet eum vsurpari aliquando ab oratoribus. vt opinor autem locus hic Ciceronis in L. Pisonem ita conformatus est. Quanquam, quod ad me attinet, Nunquam istam imminuam curam inficiando tibi. nisi enim indicio Asconij versus esse L. Accij proditus esset, vix intelligeretur. Posterior autem ratio est, cum parte tantum versus sumpta, reliquam sententiam suis verbis absoluerit orator rursusq; ad alteram uersus partem redit, utque apud poetam ipsum est, exponit. quod, vt ostendit, facit Demosthenes in oratione, quam habuit de falsa legatione.

Ὥσπερ δὲ παράκειται φαῦλα τινὰ ἀστείοις τισίν. οἷον θαῤῥεῖ μὲν, τὸ θράσος· τῇ δ' αἰσχύνῃ, τῇ αἰδοῖ: τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῖς ἑρμηνείας τοῖς χαρακτῆρσι παράκεινται διημαρτημένοι τινές. πρῶτα δὲ περὶ τοῦ γειτνιῶντος τῷ μεγαλοπρεπεῖ λέξωμεν. ὄνομα μὲν οὖν αὐτῷ ψυχρὸν, ὁρίζεται δὲ τὸ ψυχρὸν θεόφραστος οὕτω. Ψυχρόν ἐστι τὸ ὑπερβάλλον τὴν οἰκείαν ἀπαγγελίαν, οἷον Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ, ἀντὶ τοῦ ἀπύθμενος ἐπὶ τραπέζης κύλιξ οὐ τίθεται: τὸ γὰρ πρᾶγμα μικρὸν ὄν, οὐ δέχεται ὄγκον τοσοῦτον λέξεως.

Quemadmodum autem propinqua sunt improba quædam quibusdam probis, ac laude dignis. ceu fidentiæ quidem, audacia: verecundia autem, pudori: eodem pacto & locutionis notis vicina sunt vitiosa quædam. Primum autem de ea quæ vicina est magnificæ dicamus. nomen igitur ipsi impositum est frigidum: definit autem frigidum Theophrastus hoc pacto. frigidum est quod excedit suam propriamq; enuntiationem, ceu Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ*: pro illo vsurpatum. sine fundo calix in mensa nõ collocatur: res enim quæ parua est, non sustinet tumorem tantum locutionis.*

Descripta nota magnifica, vicinam ipsius vitiosam explicare aggreditur: quod enim in reliquis quoque formis dicendi verum esse declarabit (est enim hoc commune omnium) nunc in hac ampla, quam iam exposuit, cõtingere docet. ac ne mirum absurdumq́ue aliquibus videatur, exemplo aliarum bonarum, laudatarumq; rerum, in moribus sitarum, & ad vitam pertinẽtium, id confirmat: quę & ipsæ propinquas habent res non nullas malas, ipsis partibus aliquibus similes, inquit igitur. Ceu res quædam malę, ac quæ vitiorum naturam habent, sunt vicinæ rebus quibusdam bonis, & quæ meritò probantur, vt audacia fidentiæ: nec non nimia verecundia pudori, sic notis veris locutionis propinquę sunt notæ non nullæ deprauatæ, ac quæ laude, sineq́ue deiectæ sunt. Animaduertendum autem eum pudorem, quem vocat αἰδῶ, virtutis vim habere: reique probatæ velit, αἰσχύνην ipsum pro re vitiosa ponere: & quæ quamuis propinqua illi sit, reprehendi meritò possit. Idem tamen vtrunque verbum apud Gręcos multos auctores valet. vt Aristotelem in primo libro de moribus

bus ad Nicomachum. illo autem tradito, communiter ad omnes notas pertinente, ceteris posthabitis, primum de nota illa corrupta, quæ vicina est integræ perfectæq; magnificæ notæ, pollicetur se dicturum. atque inquit. nomẽ ipsi esse ψυχρόν. cui Græco verbo respondet frigus. quod & ipsum huc transfertur, ac vitium idem ostẽdit apud Latinos bonos auctores. Cum autem naturam huius vitiosæ formæ aperire vellet, vtitur definitione Theophrasti, qui antea quid verbo illo contineretur, euoluerat: dixeratq; frigidum esse id quod superat suam propriamq; eius rei, quam ostendit, expositionem. culpam autem huius rei demonstrat vtens versu Sophoclis, in quo res minuta, pusillaq; admodum, verbis grandibus exponitur: hoc enim significat, superare: ac sine modo transire aptam illi rei, propriamque expositionem. nam Sophoclis versum hunc esse è Triptolemo testimonio veterum grammaticorũ cognoscitur. & Pollux enim in Onomastico, & Hesychius id ostendunt, docentes valere in eo ἀπυνδάκωτον, ἀπύθμενον. idest sine fundo cum πύνδαξ sit πυθμήν alio vocabulo ab ipsis vocatus, idest fundus: & ima pars vasis: grandius tamen id verbum est, nam altero hoc vsus est Hesiodus, cum seram esse in fundo parsimoniam affirmauit. quis enim nescit hunc versum ipsius esse è rusticis operibus; cum admoneret. quo præcipue tempore oporter parce è dolio haurire. μεσσόθι φείδεσθαι· δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ. Verbum etiam τραπεζοῦται, quod à τράπεζα conformatum est, quæ est mensa: valetq; in mensa collocatur ac stat, amplius est quàm tam tenuis res patiatur: vt testatur quoque Demetrius; non enim sustinere illam tãtum tumorem verborum affirmat.

Γίνεται μέντοι καὶ τὸ ψυχρὸν ἐν τρισίν, ὥσπερ καὶ τὸ μεγαλοπρεπές. ἢ γὰρ ἐν διανοίᾳ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος λιθοβολοῦντος τὴν ναῦν τοῦ ὀδυσσέως, ἔφη τις, φερομένου τοῦ λίθου αἶγες ἐνέμοντο ἐν αὐτῷ: ἐκ γὰρ τοῦ ὑπερβεβλημένου τῆς διανοίας καὶ ἀδυνάτου, ἡ ψυχρότης.

Nascitur sanè frigidum in tribus, veluti & magnificum: siue enim in sententia, quemadmodum de Cyclope qui lapidem iecit in naue Vlyssis, quidã dixit, cum lapis ferretur capræ in ipso pascebantur. ex eo nanque quod superat modum in sententia, quodque item effici non potest, exoritur frigus.

Quibus in rebus oriatur frigus hoc, quod inquit, ostendit: nasciq; ipsum ait, eadem ratione, qua forma, quam explicuit, magnifica, in tribus, quæ statim exponit. siue enim in sententia ipsa. eeu inquit de Cyclope, lapidem conijciente in nauem Vlyssis, quidam dixit. Cum lapis ille per aerem ferretur capræ in ipso pascebãtur. Quin autem frigus, insulsitasq; in eo loco appareat, non dubitãs Demetrius, ortum eius declarat dicens. Existit enim frigus, quia res, quæ narratur, superat omnem veritatem, atque effici id, quod dicitur nullo modo potest. sicq; sententia ipsa affinis huic culpæ est. In hoc vitium manifesto inciderunt quidam è numero etiam eorum poetarum, qui nostra aut superiore ætate, quod similitudinem epici carminis haberet, poema scripserunt, dum enim nimis studuere rem augere, & admirationẽ in animis eorum, qui audiunt, gignere, res attigere. & quæ omnem veri similitudinem superarent: & præterea humiles nimis, & sæpe fœdæ forent.

Ἐν δὲ λέξει ὁ ἀριστοτέλης φησὶ γίνεσθαι τετραχῶς. * ὡς ἀλκιδάμας, ὑγρὸν ἱδρῶτα: ἢ ἐν συνθέτῳ, ὅταν διθυραμβώδης συντεθῇ ἡ διπλῶσις τοῦ ὀνόματος. ὡς τὸ Ερημόπλανος ἔφη τις, καί τι ἄλλο οὕτως ὑπέρογκον. Γίνεται δὲ καὶ ἐν μεταφορᾷ τὸ ψυχρόν. Τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ γράμματα. Τετραχῶς μὲν οὖν κατὰ τὴν λέξιν οὕτως ἂν γίγνοιτο.

In

In locutione autem Aristoteles inquit nasci quattuor modis. vt Alcidamas, humidum sudorem: vel in iuncto verbo, quando more dithyramborum iuncta fuerit duplicatio nominis. vt ὡς ὁ ἐρημόπλανος dixit quidam, & quidquid aliud ita praeter modum tumidum. nascitur autem & in translatione frigidum. Τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ πράγματα. quatuor igitur modis in locutione hoc pacto fieret.*

Quomodo idem vitium in verbis confletur tradere volens Demetrius, vtitur explicatione Aristotelis, qui in III. libro de arte dicendi subtiliter de hoc disseruit: docuitq; quattuor modis frigus oriri in verbis, exemplis diligẽter positis omnium illarum prauarum exornandæ orationis vitiosarumq; rationum; desiderantur tamen hic manifesto non nulla. idest vna è quattuor illis rationibus, qua traditur à summo illo scriptore nasci vitium hoc à linguis, peregrinisque vocibus, in dicendo vsurpatis, quod probat ille exemplis Lycophronis sophistæ, qui studio augendæ orationis in hanc culpam inciderat. nec tantum integer modus ille defecit apud Demetriũ, verum etiam initium alterius, quo tradidit Aristoteles vsum etiam epithetorũ aut prolixorum, aut intempestiuorum, aut crebrorum, parere eãdem insulsitatem: cum enim exemplum Alcidamantis, hoc vitio laborans, hic legatur, existimari debet ante narratum diligenter fuisse, ansam hanc quoque esse peccãdi: multosque, qui nescirent vti epithetis, in hoc lapsos esse, quare arbitror culpa librariorum totum hoc defecisse post aduerbiũ, quo quattuor modis oriri frigus in locutione ab Aristotele dictum esse affirmauit. Alcidamas autem, qui humidum sudorem vocauit, vsus est epitheto intempestiuo & superuacaneo: quis enim nescit eam esse naturã omnis sudoris? quare merito explosus est. Videtur autem Boccacius quoque noster nõ satis potuisse hunc scopulum vitare in illo etiã eximio, præclaroq; opere, quod à numero dierum appellauit: in partibus enim illis, quæ in medio positæ sunt fabellarum, precipueq; cũ describit aliquid adhibito studio plurimo in ea ἐκφράσει, vestigia quędam apparent huius propriæ poetarum exornationis. nam alios quosdam ipsius libros, non valde prudentibus & eruditis viris probatos, refertos esse hoc vitio, notum omnibus est: illic enim penitus se ad poeticam locutionẽ errore magno animi contulit. Pergit autem Demetrius tertium modum, ab Aristotele antea traditũ, commemorare, qui originem suam habet prauam iuncturam verborum: esseq; inquit, cum vocabulum cõcretum complicatumq; fuerit more dithyramborum: genus enim id poetarum in primis iungere, geminareq; verba audacter cõsueuerat, vt ipse quoque supra, cum de vtilitate horum duplicium nominũ disputauit, accurate docuit: huius autem vitij exemplum esse posse inquit affectationẽ illius, qui ἐρημόπλανος inquit, iuncto è duobus duriter nomine, cum ostendere vellet quempiã per deserta, & inculta loca vagari solitum: ac si quid aliud inquit huiuscemodi est, hoc pacto inflatum ac tumidum. Nasci etiam dicit frigus hoc in translationibus, quæ quarta ratio est procreandi hoc malum, ex ijs rationibus, quæ in verbis collocatę sunt. exẽplo autẽ tantum illud confirmat, quod a Gorgia sumptum videtur. Aristoteles enim quoq; eodem vsus est, nisi quod ἔναιμα idest cruenta, pro τρέμοντα, quod trementia horrentiave valet, apud eum est. ipse autem Leontini sophistæ illud esse testatur, affirmans, quia translationibus longinquis vsus est, cũ appellarit res pallidas cruẽtasque, inde redditam esse orationem obscuram. Sed, vt accuratius de illo loco disseram, nactus occasionem hanc: scrupulumque, quem tunc inieci, coner euellere, non tantum cruentam pecuniam Cicero μητροφόνος aliquando appellauit, quod videtur Aristoteles improbare, & putare insulsum ac frigidum, quia inuerecunde translatũ est, sed orationẽ etiam cruentare dixit, quum quasi incisis omnibus alicuius venis, sanguine totũ ipsum impleret. hęc certe verba ipsius sunt eo loco, quo maxime M. Antonium omni dedecore ac turpitudine aspersit. Num expectas, dum te stimulis

fodiam? hæc te, si yllam partem habes sensus, laceratihæc cruentat oratio. nullo autem pacto locus hic huic vitio, quod exagitat Aristoteles, affinis videtur: & si trāslationes hæ liberiores sunt: & sine dubio longe ductæ: quarum tamen prior nescio quo modo non tam dura videtur. quamuis id ipsum etiam vere efficere non possit oratio: posterior vero hæc, de qua loquor, audacior. Dicemus igitur translationē hanc Latina in lingua non fuisse ita nouam & inauditā, vt ea de causa respui deberet. Sine minore periculo dici potuisse Antonium, quam res inanimas cruentari: in cuius viui corpore cruor certe existebat: cum contra ab illis omnino abesset. & si nō illum ipsum, sed vitam eius & existimationem intellexit illo tempore Cicero. Vel ita purgabimus Ciceronem & à culpa remotum fuisse significabimus, vt ipse aliquando defendit Demosthenem, quem Æschines eodem nomine insimulatat: affirmauit enim concedi tunc Demostheni debuisse, vt illo modo loqueretur, cum inflāmatus animo esset ob atrocitatem earum rerū, & inflammare etiam iudices, auditoresq; magnopere cuperet. inquit igitur Cicero. Facile est enim verbum aliquod ardens (vt ita dicam) notare: idq; restinctis iam animorum incendijs, irridere. Quod si locus vllus vnquā fuit, in quo Cicero tractando valde cōmotus esset, studeretque animos optimorū ciuium exacerbare, hic ipse profecto fuit. quare seruiuit mirifice illi tempori, non aliquid quod reprehensionem iustam in se haberet, cōmisit. Verba vero in primis dure translata in aduersario irrisisse Æschinem ipsemet testatur; hic enim præcipue locus est, quē Cicero intellexit. Οὐ μέμνησθε αὐτοῦ τὰ μιαρὰ καὶ ἀπίθανα ῥήματα, ἃ πῶς ποθ' ὑμεῖς οἱ σιδηροῖ ἐκαρτερεῖτε ἀκροώμενοι; ὅτ' ἔφη παρελθών. ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν. ἀνατετμήκασί τινες τὰ κλήματα τοῦ δήμου. ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων: φορμορραφούμεθα. ἐπὶ τὰ στενά. τινὲς πρῶτον ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσι. Ταῦτα δὲ τίνα ἐστὶν ὦ κίναδος, ῥήματα, ἢ θαύματα. Aristoteles eo loco diligenter de hoc vitio disputans, tradidit non nullas translationes carere omni decore, partim quia ridiculæ sint: partim quia nimis grandes ac tragicæ, quare vtraque de causa exploduntur. Addit autem in extremo Demetrius quattuor modis nasci posse frigus in locutione ex præceptione illā intelligi, quod initio indicarat.

Σύνθεσις δὲ ψυχρὰ ἡ μὴ εὔρυθμος, ἀλλὰ ἄρυθμος οὖσα, καὶ διὰ πάντων μακρὰς ἔχουσα, ὥσπερ ἡ τοιάδε. Ἥκων ἡμῶν ἐς τὴν χώραν. Πάσης ἡμῶν ὀρθῆς οὔσης: οὐδὲν γὰρ ἔχει λογικὸν, οὐδὲ ἀσφαλὲς, διὰ τὴν συνέχειαν τῶν μακρῶν συλλαβῶν.

Compositio autem frigida, quæ non numerosa, sed extra numerum est, & omnibus in partibus longum habet, veluti talis. Ἥκων ἡμῶν ἐς τὴν χώραν. Πάσης ἡμῶν ὀρθῆς οὔσης: *nihil enim habet aptum orationi, neque in tuto positum, propter continuationem longarum syllabarum.*

Quod restabat tertium, vbi maneret aliquando frigus, exponit. idest quę compositio verborum affinis sit huic vitio: diuersa autem hæc est cōpositio à superiore: illic enim σύνθετον vocauit iuncturam concretionemq; verborum, cum è duobus scilicet, vel pluribus verbis vnum factū est: hic vero σύνθεσιν appellat constructionem; texturamq; ipsorum. Compositionem igitur frigidā esse inquit illam, quæ idoneis sibiq; aptis numeris temperata non est, sed numero caret, ac per omnia longum sonum habet. cuius compositionis frigidæ: omnibusq; sui partibus productas syllabas habentis, exemplum esse dicit verba hæc veteris scriptoris. in quibus quattuor cōtinentes spondei sunt. Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. nec non alium etiam hunc locum, qui itidem constat ijsdem pedibus, cum quattuor dictiones, quæ in eo sunt, terminatæ sint quattuor spōdeis: in superiore enim exemplo tertium spondeum duo monosyllaba cōstituebant. quæ tamē sedes ita quoque seiuncta est à reliquis partibus, ac

pæne

pene vocem vnam conficit. nam nisi singuli pedes suis vocibus distinctisque cōstarent, non tam appareret (vt opinor) vitium illius structuræ: nec ita illa odiosa, molestaq; auribus foret: omnis enim offensio videtur inde nasci. Sententia amborum locorum plena non est: quid tamen significatum illis sit, apparet: nam in posteriore ἑρμῆς videtur sumptum eodem sensu, quo apud Isocratem, cum inquit. αἰσχύνομαι δὲ τὸ ἐπὶ σῶμα πάσχειν ἅπαν. erectum enim animo, non corpore intellexit: atqueque expectantem exitum aliquarum rerum. sed hoc nihil ad rem pertinet: neque enim sensus horum verborum attendendus, sed exemplis his cognoscendum orationem, quæ extra numerum est, insulsam esse ac frigidam: cuius rei ipse statim rationē reddit, dicens: Nihil enim habet aptum orationi, vacuumque à periculo lapsionis, quia continentes illic sunt plures, quàm aures ferant, syllabæ longæ. συνεχεῖς enim μακρῶν συλλαβῶν dicens, hoc prorsus significauit, idest continuationem illarum, & cum in oratione plures fuerint productæ syllabæ, quæ nulla correpta interruptæ sint. paulo etiam supra, vbi de cōcursu vocalium disputauit, vsus est eodem hoc verbo appellauitq; συνεχεῖς τὰ γράμματα, cum literæ sibi ipsis hærent, & nullo tanquam hiatu, diuulsæ sunt.

Ψυχρὸν δὲ καὶ τὸ μέτρα τιθέναι συνεχῆ, καθάπερ τινές, καὶ μὴ κλεπτόμενα ὑπὸ τῆς συνεχείας: ποίημα γὰρ ἄκαιρον, ψυχρόν: ὥσπερ καὶ τὸ ὑπέρμετρον.

Frigidum autem est & versus continuos ponere, quod faciunt non nulli: & qui non tegantur à continuatione: poema enim intempestiuum, frigidum est: quemadmodum & quod superat mensuram.

Ostendit aliud, quod gignit hoc vitium: frigidumq; esse inquit, collocare in soluta oratione metra continentia: in quam tamen culpam tradit nō nullos incidere, quos, vt cōsueuit, cum aliquorum vitia notat, nomine non appellat, parcens eorum dignitati. Quærendum autem est, an versus aliorum poetarum intelligat, siue ab illo ipse, qui dicit, in dicendo conflatos: vtrunque enim reprehensionem in se habet. Si nanque posterius hoc significatum ab eo foret, aptum esset id à proximè vicino præcepto, vt duo contraria inter se vitia caueri debere admoneret, vt Cicero quoque in Oratore fecit, cum inquit. Quia nec numerosa esse, vt poema: neque extra numerum, vt sermo vulgi est, debet oratio. Si vero intellexit aliorum carmina, inserta in orationem, responderet illi præcepto, quo docuit loco politos versus poetarum adiungere grauitatem lumenq; orationi: vt enim rarò hoc facere, modiceque laudem inuenit, ac dignitatem adfert orationi, ita plures versus continuatos ponere culpam in se sustinet: ipse sanè arbitror potius hoc verum esse, quod etiam videtur ostendere verbum id, quo ipse vsus est; τιθέναι: no enim, vt arbitror, ita locutus fuisset de versibus ab oratore ipso, dum diceret, factis. Non esse autē collocanda in oratione metra continentia, cum dixisset, addidit. Et quæ non tegantur, ita vt perspici nequeant, à solutæ orationis continuatione: tunc enim rectè vitiose q; includuntur versus in solutam orationem, cum facile non apparent: latere autem nullo modo possunt plures eodem loco positi ac continuati versus. Ratione vero cōfirmans superius præceptum Demetrius inquit. Poema enim intempestiuum res frigida est: quemadmodum etiam id, quod superat mensuram. intempestiuum autem & inopportunum appellat, cum minime requiritur, nec suo loco positū est; ὑπέρμετρον vero (vt opinor) quod iustam mensuram superat, id hoc modo est, vt cum continentes plures versus in soluta oratione sunt. nam contra si modice id factum esset, non solum vitio caruisset, sed laudem etiam meruisset.

Καὶ καθόλου ὁποῖόν τι ἐστὶν ἡ ἀλαζονεία, τοιοῦτον καὶ ἡ ψυχρότης: ὅ, τε γὰρ ἀλαζὼν, τὰ μὴ προσόντα αὐτῷ αὐχεῖ ὅμως, ὡς προσόντα: ὅ, τε μικροῖς πράγ-

γματι περιβάλλων ὄγκον, καὶ αὐτὸς ἐν μικροῖς ἀλαζονευομένῳ ἔοικε. καὶ ὁ σκῶμμα τὸ ἐν τῇ παροιμίᾳ, κοσμούμενον ὕπερον, τοιοῦτόν τι ἐστὶ καὶ τὸ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐξηρμένον ἐν μικροῖς πράγμασι.

Et ad summam quale est ostentatio, tale & frigus, qui enim homo gloriosus est, quæ sibi bona non adsunt, iactat tamen se habere, & qui paruis rebus adiungit tumorem. & ipse in paruis ostentanti se similis est, & demum quale est, quod in prouerbio est, ornatum pistillum, tale est & quod in locutione elatum est in paruis rebus.

Similibus nunc duobus cuiusmodi sit hoc vitium explanatteorũ autem prius est. Quale enim in vita hominum, ac moribus est iactantia, inanisq; gloriæ causa rerum suatum amplificatio: ἀλαζονεία vocata à Græcis, tale in oratione esse hoc, quod frigus appellat. constituit autem statim similitudinem harum rerum, dicens. Nam & gloriosus homo ea bona, quæ non habet, habere se & ample possidere prædicat. & ille, qui pusillis rebus tumorem verbis adiungit, & ipse par similisque est alicui tenuibus in rebus idem studium ostentanti. Ambo autem nostri comici mores studiaque huiuscemodi hominis ostendunt, ac qualis sit gloriosus miles, describunt: vt accurate etiam, qui scripsit de arte dicendi ad Herennium Cornificius. In quarto ponit nobis ante oculos instituta talis viri: vbi docet, quid sit notatio ab ipso vocata. Posterius uero est. Quale est pistillum exotnatum: magnaque cura expolitum, quod prouerbio ferebatur, tale est, quod in locutione inflatum est, ac supra modum elatum, in tenui materia exponenda. Prouerbium autem hoc vsurpabatur ab illis, qui male positam operam aliquorum ostendere uolebant, res nullius ornatus participes, expolire, atque in honorem adducere studentium: qui enim instrumentum id culinæ summo studio exornaret, & corollam ipsi imponeret, aut huiuscemodi aliquid faceret, frustra laboraret; neque enim illud, cum quoduiscunque usus ipsius est, inquinetur: vileque admodum instrumentum sit, recipit vllum ornatum.

Καίτοι τινές φασι δεῖν τὰ μικρὰ μεγάλως λέγειν, καὶ σημεῖον τοῦτο ἡγοῦνται ὑπερβαλλούσης δυνάμεως. ἐγὼ δὲ Πολυκράτει μὲν τῷ ῥήτορι συγχωρῶ, ἐγκωμιάζοντι, ὡς Ἀγαμέμνονα, ἐν ἀντιθέτοις καὶ μεταφοραῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς τρόποις· ἔπαιζε γάρ, οὐκ ἐσπούδαζε, καὶ αὐτὸς τῆς γραφῆς ὁ ὄγκος παίγνιόν ἐστι· παίζειν μὲν δὴ ἐξέστω, ὥς φημι· τὸ δὲ πρέπον ἐν παντὶ πράγματι φυλακτέον. τουτέστι, προσφόρως ἑρμηνευτέον. τὰ μὲν μικρά, μικρῶς· τὰ μεγάλα δὲ, μεγάλως.

Atqui aiunt quidam oportere res paruas ample dicere, & signum hoc esse putant eximiæ facultatis dicendi. ego autem Polycrati quidem oratori concedo, laudanti, vt Agamemnonem, in antithetis, & translationibus, & omnibus tropis aptis laudationibus: ludebat enim, non serio agebat: & ipse ille eius scriptionis tumor lusus est. ludere igitur liceat, vt aio: quod verò decet in omni re seruandum est. hoc est, apte & accommodate ipsis, singulæ res sunt verbis exponendæ. exiles, exiliter: & amplæ ample.

Cum docuisset iam quantopere peccaret, qui rem pusillam valde ornaret: & inani sonitu

ni sonitu verborũ ipsam augeret, irridet illos, qui aiebant, oportere paruas res ample dicere: &, vt magnæ tractari debent, exponere: atque, vt ipse narrat, arbitrabantur hoc esse signum facultatis dicendi incredibilis: initiũ enim huius disputationis, quã errorem illorum refellit, cum contemptu ipsorũ pronuntiatum esse apparet: tota nanque via illi, vt ostendit errabant. Cum intelligeret autem Demetrius hoc aliquando fecisse magnos habitos sophistas, qui tenuia argumenta, omni adhibito verborum ornatu, expoliuerunt, vt Polycratem Atheniensem, purgat illum, declaratq; se contra ipsius studium non differere. inquit igitur. Ego sanè Polycrati rhetori do veniam, laudanti ignobilem quempiam, tenuemq; hominem, vt illustrem aliquam, claramq; personam, adhibitis antithetis, translationibus, atque omnibus alijs modis proprijs veterum laudationum. ioco nanque ille, non serio agebat: ac prorsus ludebat: Illeque ipse scriptionis eius tumor pompaq; ludus est. liceat autem inquit vnicuiq; ludere cum vult: neque enim hoc mea præcepta vetant. remoto verò ludo exploratum sit id quod decet in omni re seruandum esse, quod valet hic, apte oportere: & vt natura eius requirit, omnem materiã verbis explicare, idest paruas res parua humilique oratione: magnas autem magna atque ampla. Animaduertendum autem, an supra, vbi in omnibus libris est, [illegible], aliquid desideretur, negligentia librariorum omissum, idest nomẽ aliquod tenuis hominis, aut rei denique abiectæ, quem tamen hominem vt opulentum & clarum virum, ornamentis omnibus in eum effusis, celebrarit Polycrates. Scripsit autem ille laudationẽ in viros, vt indicio Aristotelis cognoscimus & iusto odio dignas, importunasq; personas, Busiridem, & Clytemnestram, omni verborum honore affecit. potuitq; huiuscemodi aliud argumentum ostentandi ingenij eloquentiæq; causa capessere. Cum autem non videatur consilium ipsius omnino improbare Demetrius, qui iocari volẽs adhibuit eximium ornatum in rem humilem, Dionysio Alicarnasseo ille nulla in parte eius studij placuit, vt ipse ostendit in vita, quam scripsit Isæi oratoris, vbi quid sentiat de ingenio ipsius paucis testatur. nam quod facit ad genus hoc dicendi, narrat Polycratem in eo fuisse frigidum & ineptum. Sed illo relicto vt admonui, suspectum hunc locum habeo: timeoq; ne mendi aliquid subsit, quia Agamemnonis persona sustinet omnem ornatum, nec vllum est tantum lumen orationis, quod non præclare ipsi conueniat.

Καθάπερ Ξενοφῶν ἐπὶ τοῦ Τηλεβόα ποταμοῦ, μικροῦ ὄντος, καὶ καλοῦ φησί. Οὗτος δὲ ποταμὸς ἦν, μέγας μὲν οὔ: καλὸς δέ: τῇ γὰρ βραχύτητι τῆς συνθέσεως, καὶ τῇ ἀπολήξει τῇ εἰς τὸ δὲ, μονονουχὶ ἐπέδειξεν ἡμῖν μικρὸν ποταμόν. ἕτερος δὲ ἑρμηνεύων ὅμοιον τῷ Τηλεβόᾳ ποταμῷ ἔφη, Ὃς ἀπὸ τῶν Λαυρεικῶν ὀρέων ὁρμώμενος, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν. καθάπερ τὸν Νεῖλον ἑρμηνεύων καταχρημνιζόμενον, ἢ τὸν Ἴστρον ἐμβάλλοντα: πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα, ψυχρότης καλεῖται.

Quemadmodum Xenophon de Teleboa amne, qui paruus & pulcher est, inquit. Οὗτος δὲ ποταμὸς ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: *breuitate enim compositionis, & terminatione in* δέ, *tantum non monstrauit nobis paruum eum amnem esse. Alius autem quidam, loquens de fluuio simili Teleboæ, inquit.* Ὃς ἀπὸ τῶν Λαυρεικῶν ὀρέων ὁρμώμενος ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν, *tanquam de Nilo loqueretur præcipitante, aut de Istro cum irrumpit in mare: omnia igitur hæc, frigus vocantur.*

Vidisse id, quod præcepit, Xenophõtem, & in scriptis suis accurate custodisse, declarat Demetrius: auctoritate enim politissimi scriptoris iudicium suum contra so-

phistarum quorundam opinionem, qui aliter de eo senserant, corroborat: adducit autem locum ipsius è quarto libro Anabaseos, quo etiam exemplo supra, nó longe à principio libri, vsus fuerat, cũ vero ipse, quod ad eum explanandum faciebat illic tradiderim, non ero nunc in eadem re explicãda longior, artificium autem Xenophontis hic quoque diligenter exponit Demetrius, addens statim. Breuitate nanq; compositionis, & terminatione in particulam δὲ, tantum non monstrauit nobis exiguum esse eum amnem, nam præterquam quod in conspectum illum nobis non adduxit, non potuit melius pingere, vere autem Demetrius breuem constructionem illam dixit, quæ non plenis membris, sed incisis constat. cum vero veritatẽ sui præcepti, testimonio grauis auctoris; vtilitatemq; rei ipsius confirmasset, ponens nũc ante oculos vitium contrariæ sententiæ: malũq;, quod pateret declarans, vires maiores acquirit suæ præceptioni, inquit igitur. Alius autem quidam verba faciẽs de fluuio simili Teleboæ illi, idest tenui ac placido, ita locutus est, Ὃς ἀπὸ τῶν λαυρικῶν ὀρέων ὁρμώμενος ἐμβάλλει εἰς θάλασσαν, multis autẽ modis intelligitur ille rem augere voluisse. nam quod eum impetu quodam à Lauricis montibus deferri dicit, studium hoc eius declarat. præterea quod addit irrumpere illum in mare, aptum fuit id amplioris fluminis cursui demonstrãdo, vnde merito Demetrius exagitat illum dicẽs, Tanquam de Nilo loqueretur, qui ex altissimis rupibus in præceps deuoluitur: aut de Istro, qui magna vi irrumpit in mare. In extremo autem, redigens in memoriam ijs, qui legunt, quod ipsi propositum fuit, adiungit omnia hæc vitia, cũ varijs modis id, quod decet in rebus verbis exponendis non seruatur, vocari frigus.

Γίνεται μέντοι τὰ μικρὰ μεγάλα ἑτέρῳ τρόπῳ, οὐ διὰ τὸ ἀπρεπὲς. ἀλλ' ἐνίοτε ὑπ' ἀνάγκης. οἷον ὅταν μικρὰ κατορθώσαντά τινα στρατηγὸν, ἐξαίρειν βουλώμεθα, ὡς μεγάλα κατωρθωκότα. οἷον ὅτι ὁ ἔφορος ὁ Λακεδαιμόνιος τὸν περιέργως, καὶ οὐκ ἐπιχωρίως σφαιρίζοντα, ἐμαστίγωσε· τούτῳ γὰρ αὐτόθεν μικρῷ ἀκουσθῆναι ὄντι, ἐπιτραγῳδοῦμεν, ὡς οἱ τὰ μικρὰ πονηρὰ ἔθη ἐῶντες, ὁδὸν τοῖς μείζοσι πονηροῖς ἀνοιγνύουσιν. καὶ ὅτι ἐπὶ τοῖς μικροῖς παρανομήμασι χρὴ κολάζειν μᾶλλον, οὐκ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις. καὶ τὴν παροιμίαν ἐποισόμεθα· ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντὸς, ὡς ἐοικυίας αὐτῷ τῷ σμικρῷ κακῷ. ἢ καὶ ὅτι οὐδὲν κακὸν μικρόν ἐστιν.

Fiunt sane parua magna alio modo, non ope eius quod minime decet: sed aliquando necessario, vt cum imperatorem aliquem, qui res paruas ex sententia confecerit, efferre volumus, tanquam magnas res feliciter administrarit. ceu quod ephorus Lacedæmone eum qui delicate. & non ex instituis illius telluris pila luserat, virgis cecidit: huic enim sua vi paruo auditu existenti, granditatem acquirimus hoc pacto. Vt qui pusillos prauos mores impunitos relinquunt, viam maioribus sceleribus aperiunt: & quod ob paruas res contra leges commissas oportet punire magis, non ob magnas: & prouerbium fecimus, principium vtique dimidium totius, tanquam simile illud sit paruo malo, vel quod nullum malum paruum est.

Vt rationem illam augendi res improbauit Demetrius; inutilemq;, ac ridiculam esse demonstrauit, ita nunc aliam, quæ idem illud sine culpa efficit, inueniri ostendit; quam explicare volens, inquit. Fiunt autem res sua vi paruæ, artificio quodam magnæ, alio modo, & quo nihil gerere cogaris, quod minime deceat; contraq; potius necessitate quadam ducaris, quæ iubet id facere, si ad exitum perducere consi-

lium tuum velis. Quod autem tempus hoc quasi postulet, indicat dicẽs. Ceu cum ducem aliquem exercitus, qui pusillas aliquas res ex sententia confecerit, minutaq; prœlia vicerit, laudibus efferre voluerimus: ornareque tanquam auctorem magnæ victoriæ: confectoremq; amplorum commodorum. Exempli causa inquit si propositum nobis est laudare Laconem illum, qui cũ vnus ex ephoris esset, ciuem suum, qui pilæ ludum exquisite, ac contra patrios mores luserat, verberauit; in hoc enim, quod per se: suaq; ex natura pusillum est, tragœdias agimus, vocemq; tollimus, affirmantes eos, qui æquo animo ferunt, prauos aliquos mores, quamuis parui ponderis res videatur, penetrare in ciuitatem, viam maioribus flagitijs aperire: & preterea addentes, officium esse prudentium virorũ animaduertere in auctores pusillorũ peccatorum, cum aliquid ab ipsis contra leges commissum est, non in eos, qui magnis in rebus leges contempserint. nec non declarantes probatã à multitudine vocem, quæ fertur. Principium dimidium esse totius; hanc vim habere, similemq; esse huic pusillo malo, siue etiam contendẽtes nullum improbum factum paruum esse: falsoq; illud ita haberi. nam quod inquit multis iam rationibus expositis, ἢ, idest siue, seu vel, ea de causa facit, quia superiores amplificandi rem paruã rationes, paruam illam esse vt erat, concedebant, magni tamen momẽti, ac quæ negligi sine magno damno non posset: extremã verò hæc contra paruam eã esse negat: nouo igitur modo argumentans, necessario inquit, siue distinguens à superiore ratione.

Οὕτω μὲν δὴ ἐξέστω καὶ τὸ μικρὸν κατόρθωμα ἐξαίρειν μέγα· οὐ μὴν ὥστε ἀπρεπές τι ποιεῖν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ μέγα καταμικρύνεται χρησίμως πολλάκις, οὕτως δὴ καὶ τὸ μικρὸν ἐξαίρεται.

Sic quidem liceat paruam victoriam magnam facere verbis, non tamen vt geras aliquid quod minime deceat, sed quemadmodum, quod magnũ est, conteritur vtiliter sæpe numero, sic vtique & paruum extolli poterit.

Omnibus iam modis expositis, concludens disputationem hanc inquit. Sic igitur liceat, vt pusillam laudem ephori illius auximus, augẽre etiam minutam victoriam alicuius imperatoris, & è parua illam magnam verbis facere, non tamen vt ea de causa committamus aliquid contra id, quod decet: cui culpæ affines sunt, qui alteram illam, meritò à nobis supra damnatam rationem sequuntur. Exemplum sanè quod posuit Demetrius, planum est. præclareq; facit quod oportuit, nihil tamen vetat alia quædam nõ minus clara, & illustria adferre. Eodem enim pacto videtur aliquis posse amplificare iudicium illud Areopagitarum, qui puerum damnarunt coturnicibus oculos eruentem, visum est enim id ipsis signum malefici ingenij, & quod si adoleuisset, & non mature castigatum esset, maiora detrimenta importare posset, neque enim in illa re maius aliquod damnum factum erat, vt necesse esset in auctorem eius legibus animaduertere. Idem etiam secuti videntur Carthaginienses, qui Hannonem clarissimum ciuem, damnarunt, quia leonẽ mansuefecerat, itaque factum illud eorum iudicum constitui potest, cum alioqui durũ visum esset, nam Plinius quoque, qui rẽ diligenter narrauit, eo argumento illos vsos affirmat. Idem etiam pęnæ à Maximo Tyrio, qui & ipse id memorię prodidit, traditum. Qui prœlium præterea secundum M. Marcelli ad Nolam ornare volunt, & quanti momenti parua ea victoria fuerit, ostendere, eandem rationem sequuntur, quod etiam arripuit T. Liuius, incensus desiderio clarissimum illum imperatorem celebrandi. Sed exemplis relictis, adiungit Demetrius, quod non parum valet ad iudicium suum confirmandum, docendumque, sine periculo incidendi in indecorum, licere nobis ita amplificare aliquid, argumentum à simili ducens. Eodẽ pacto, vt magnum factum sæpe numero vtiliter conteritur, atque extenuatur, sic etiã posse paruum augeri, atque extolli.

Μάλιστα δὲ ἡ ὑπερβολὴ ψυχρότατον πάντων, τριττὴ δέ ἐστιν· ἢ γὰρ καθ' ὁμοιότητα ἐκφέρεται. ὡς τὸ. Θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι: ἢ καθ' ὑπεροχὴν ὡς τὸ, Λευκότεροι χιόνος. ἢ κατὰ τὸ ἀδύνατον: ὡς τὸ. Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη.

In primis autem hyperbole frigidissimum omnium. triplex autem est: aut enim per similitudinem editur. vt illud, Θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι: *aut per exuperantiam. vt illud,* Λευκότεροι χιόνος. *aut per id quod effici non potest: vt illud.* Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη

In cursu ventis similes. Candidiores niue. Cælo caput affigit.

Quod gignit in primis hoc uitium:maximamq; uim habeat ad frigus excitandũ, nisi apte tractetur, nunc explicat.id est uocatam Græco uocabulo ὑπερβολή. cum scilicet aliquis in augẽda uel minuenda re quapiam nullum modum tenet.eam Quintilianus esse dicit decentem superlationem. tria ipsius genera inueniri narrat Demetrius, quæ etiam exemplis cõfirmat. Aut enim per similitudinem profertur: ut cum Homerus equos Rhesi similes in cursu uẽtis esse cecinit. Aut per comparationem. ut cum idem de ijsdem dixit candidiores eos esse niue. uno autem eodemque uersu ambę hæ hyperbolæ continentur. hoc pacto. Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. eadem quoque tribuit ipsis illis equis Catullus sine ulla tamen comparatione. Tertium genus esse inquit Demetrius, cum id quod effici non potest, exponitur, ut cum Homerus de simultate, & concertatione inquit, cum primo illa oriri pusilla sit, postea auctam capite cęlum attingere. respondet autem hoc generi illi, quod inuenit Quintilianus, qui & ipse diuisit hyperbolem in plura genera, plus facto dicere. nam superiora duo his nominibus exponit, quę Gręca Demetrij exprimunt. Huius uerò generis esse uidetur, quod T. Liuius commemorat in historia dictum esse à Cælio. unde etiam perspicitur quomodo ipse Latinis uerbis exposuerit, quod Græca uoce significatur. inquit enim. Cœlius ad immensum multitudinis speciem auget. Volucres ad terram delapsas clamore militum ait.

Πᾶσα μὲν οὖν ὑπερβολὴ ἀδύνατός ἐστιν: οὔτε γὰρ ἂν χιόνος λευκότερον γένοιτο, οὔτ' ἂν ἀνέμῳ θεῖν ὅμοιον: αὕτη μέντοι ἡ ὑπερβολὴ ἡ τρίτη, ἐξαιρέτως ὀνομάζεται ἀδύνατος. διὸ δὴ καὶ μάλιστα ψυχρὸν δοκεῖ πᾶσα ὑπερβολή, διότι ἀδυνάτῳ ἔοικε.

Omnis igitur hyperbole, impossibilis est, neque enim niue candidius quicquam esse potest; neque vento in cursu simile, hæc tamen hyperbole quæ dicta est, eximie nominatur impossibilis. quam potissimum ob causam maxime frigida videtur omnis hyperbole, quia & quod effici non potest similis est.

Adiungit Demetrius, quod scrupulum nõ paruum euellit, non sine causa enim aliquis miraretur vocatã hanc potissimum fuisse hyperbolem ἀδύνατον, cum commune id ipsi videatur esse cum omni alia, cunctæ nanq; id exponunt, quod fieri nõ potest, neque enim (vt narrat) niue aliquid candidius esse potest, neque par in cursu ventis, hæc tamen inquit, quę nunc tradita est, præter ceteras vocata est ἀδύνατος & hoc nomine consensu eorum, qui hæc tradiderunt, donata. Addit etiam hanc causam esse, cur omnis hyperbole insulsa frigidaq; videatur. quia scilicet speciem similem habet rei, quæ fieri non possit, abhorremus autẽ natura omnes à vanitate, despicimusque statim, quod similitudinem illius habet. Impositum verò fuisse huic figuræ nomẽ ab hac ipsa re apparet, quia qui ipsa utuntur multo plus dicunt, quàm ve-

ticas patiatur. est autem illud sumptum à studio sagittariorum, & qui telum aliquò faciunt: ipsis enim quandoque contingit vt, multo supra destinatum locum, ... iaculum mittant. vnde etiam patrio in nostro sermone, qui dum aliquid exponunt in hanc culpam incidunt, ac res supra omnem modum auget, & ipsi ab eadem arte accepto nomine insimulantur: cum quo tamen coniunctum nō est, quod ostendat eos super locum quem volebant iacere, ut in Græco, sed simpliciter quasi lanceam, aut lapidem aliquo mittere dicitur: duobus enim verbis ab eodem studio tractis idem uitium significamus.

Διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ χρῶνται αὐτῇ: ὅτι ἐκ τοῦ ἀδυνάτου ἐφέλκονται τὸ γελοῖον. ὥσπερ ἐπὶ τῶν περσῶν τῆς ἀπληστίας ὑπερβαλλόμενός τις ἔφη. ὅτι πεδία ἐξέχεζον ὅλα. καὶ ὅτι βοῦς ἐν ταῖς γνάθοις ἔφερον.

Propter hoc autem maxime & comici poetæ vtuntur ipsa, quia ex eo quod fieri non potest trahunt ridiculum. Quemadmodum de Persarum voracitate quidam dixit, rem sine modo augens, quod campos totos reliquijs ventris implebant. & quod boues in malis gestabant.

Id verò uidentes (inquit) comici poetæ libẽter illam vsurpãt: quia ducunt risum, cuius mouẽdi ipsi studiosi in primis sunt, ex eo quod effici non potest, incluso in hyperbolis ipsis. (ceu ait. nam exemplis verum id esse: abundareque fabulas veterum comicorum hyperbolis declarare voluit) de Persarum voracitate quidam dixit, sine modo rem augens, ipsus campos totos stercore impleisse. nec non eusdem in malis integros boues gestasse. Arbitror sanè priscus in primis cumicos intellexisse Demetrium, vt Aristophanem, Eupolin, ac reliquos: præcipue nanque illi rationem hanc coluerunt. nec tamen huc penitus alienum fuit à cõsuetudine nouę comœdiæ: ipsi enim quoque risum captabant, sed alia plerunque, ac magis acuta ratione. Apud Plautum certè reperiuntur vestigia non parua harum hyperbolarũ, ipse enim quoque aliquando aliquid ad immensum auxit. vt cum gloriosum illum militem fecit res suas præclaras, ac pulcherrima facta prædicantem, cuncta nanq; illa. quæ falsò narrat se fecisse, hyperbolæ sunt, nec fieri ab homine vllo pacto possint. vt etiã illud, quod statim in principio famulis suis imperauit. Curate vt splendor meo sit clipeo clarior; Quam solis radij esse olim, cum sudum est, solent.

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ τό. Φαλακρότερος εὐδίας. καὶ τὸ Κολοκύντης ὑγιέστερος. τὸ δὲ Χρυσοῦ χρυσοτέρα, τὸ σαπφικόν, ἐν ὑπερβολῇ λέγεται καὶ αὐτὸ καὶ ἀδύνατον, πλὴν αὐτῷ γε τῷ ἀδυνάτῳ, χάριν ἔχει, οὐ ψυχρότητα. ὃ δὴ καὶ μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις σαπφοῦς τῆς θείας, ὅτι φύσει κινδυνώδει πράγματι καὶ δυσκατορθώτῳ ἐχρήσατο ἐπιχαρίτως. καὶ περὶ μὲν ψυχρότητος καὶ ὑπερβολῆς τοσαῦτα. νῦν δὲ περὶ τοῦ γλαφυροῦ χαρακτῆρος λέξομεν.

Eiusdem forma est, & illud. Magis caluus quàm serenitas, & . Magis sanus quàm coloquinta. illud vero: Auro magis aurea, quod Sapphonis est, in hyperbole & ipsum dicitur: nec effici potest: nisi quod ex eo ipso quod effici non potest, venustatem in se habet, non frigus, quapropter maxime aliquis admiraretur diuinam Sapphonem, quod re, quæ natura periculi plena est, & vix potest cum laude tractari, vsa fuit eleganter. Et de

frigore

frigore quidem & hyperbole hæc: nunc vero de eleganti nota dicemus.

Cum iam explanasset vim ornatē hyperbolarum, locosq; non nullos indicasset, in quibus excitandi risus gratia quod fieri nequit, factum fuisse dictum est, prouerbia non nulla docet idem solum ac fundamentum habere inquit frigidi. Eiusdem formæ est, & illud, quod vulgo fertur. Magis caluus serenitate, &c. Cucurbita sanior. Apud Latinos huius generis videtur illud Plautinum cum ait, Lubentiorem te faciā quàm lubentia est. necnon Terentianum fortasse hoc: Ipsa si cupiat salus, seruare prorsus non potest hanc familiam. Animaduertit autem simul, ponderatq; Demetrius parem his vocem Sapphonis, nisi quod inde lepos exoritur, non frigus, insulsitasq;, quamuis hyperbole in ea contineatur dictumq; quod illic sit, quod plane falsum est, ac fieri non potest. cum scilicet illa mulieris speciem laudans, magis auream auro eam esse in carmine quodam affirmauit. ex eo igitur ipso, quod effici nō potest, venustatem trahere ipsam inquit, quod nouum est. Delectatus vero mirifice elegantia huius vocis Phalereus, fert in cælum ingenium Sapphonis, dicens. Qua de causa merito admiraretur aliquis diuinam hanc mulierem. diuinam enim ipsam vocat, quam Plato pulchram appellauit, magis tamen & ipse animi bona, quàm corporis spectans: memoriæ nanq; proditum est deformē illam fuisse. diuinam autem quod vti potuit re, sua natura lubrica ac periculosa, quæq; vix cū laude attingi potest, lepide ac venuste. Cōmendato acumine eius mulieris ostendit se explicasse, quæ ad vitium hoc, quod appellatur frigus, & ad hyperbolem declarandā pertinebant, quare alteram notam aggredi velle, in qua concinnitas omnis, & elegantia abundat.

Ὁ γλαφυρὸς λόγος, χαριεντισμὸς καὶ ἱλαρὸς λόγος ἐστί. τῶν δὲ χαρίτων, αἱ μέν εἰσι μείζονες καὶ σεμνότεραι, αἱ τῶν ποιητῶν· αἱ δὲ, εὐτελεῖς καὶ κωμικώτεραι, σκώμμασιν ἐοικυῖαι. οἷον αἱ ἀριστοτέλους χάριτες, καὶ σώφρονος, καὶ λυσίου· τὸ γάρ, Ἧς ῥᾶον ἄν τις ἀριθμήσειε τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους· τὸ τῆς πρεσβύτιδος, καὶ τό, Ὅσας ἄξιος ἦν λαβεῖν πληγάς, τοσαύτας εἴληφε δραχμάς· αἱ τοιαῦται ἀστεϊσμοί, οὐδὲν διαφέρουσι σκωμμάτων, οὐδὲ πόρρω γελωτοποιΐας εἰσί.

Elegans oratio Venere omni referta & salsa oratio est. Venustatum autem, hæ quidem sunt maiores & grauiores, quæ sunt venustates poetarum: hæ autem, humiles magis & magis comicæ, quæ sunt illæ, quæ similes sunt dicacibus vocibus, ceu Aristotelis venustates, & Sophronis, & Lysiæ: illud enim, cuius facilius aliquis dentes numeraret, quàm digitos, de anu pronuntiatum. & illud. Quot dignus erat accipere plagas, tot accepit drachmas. huiuscemodi vrbanitates, non sunt discrepantes à vocibus dicacibus, neque longe absunt à scurrilitate.

Initio huius disputationis, vbi tradidit quot essent notæ dicendi, γλαφυρὸν χαρίεντα formam hanc vocauit, vt sæpe hic supra, cum absoluta prima nota, quid aggredi vellet, ostenderet: in antiquissimo tamen libro, vt in alio etiam manu scripto, legitur hoc loco, χαριεντισμὸς καὶ ἱλαρὸς λόγος, & quæ sequuntur. quamuis in eiusdem margine è regione verborū illorum scriptum sit, γλαφυρὸς λόγος. eandem lectionem inueni etiā in aliquibus calamo exaratis libris. & sane durum videtur alio nomine hic appellatā formam hanc, quàm illo, quo ipsam vocauit, cum proposuit, quæ in hoc libro explicaturus esset. nec tamē non suspectam quoq; ha-

beo

beo alio nomine lectionem hanc: vereorq; ne sit concinnata ab aliquo sit, qui difficultati huic remedium adhibere voluerit: in mentemq; mihi quandoq; venit, posse priora duo verba declarationem esse illius χαριεντισμός: sed quoniam nihil certi de hoc statui potest, omissa quæstione hac, singulas sententias, verbaq; interpretemur. χαριεντισμὸς autem hic vocata est oratio plena elegantiæ, ac suauitatis. quo vt hoc vsus quoque est pro lepore & venustate nō semel Dionysius in vita Isocratis. ipse quoq; infra, vbi docet duci etiā è figuris quibusdā mirificas suauitates, χαριεντισμοὺς vsurpat pro veneres atq; vrbanitates elicit, dicēs. χαριεντίζεται καὶ ἱλαρὰ καὶ ἐξ ἀλχησίς. Idem etiam hic existimari potest explicare voluisse notionem eius, cum subito addixit. καὶ ἱλαρὰ λίαν ἐστί. vt intelligat hilaritate respersam & omni lepore orationem. Statim autem partitur suauitates has, quas vocat χάριτας: atq; alterum ipsarum genus conficere quasdam, quæ maiores sunt plenioresq; dignitatis, cuiusmodi manifestò esse intelligantur quæ in vsu sunt poetarum. cum alteræ sint tenues, & humiliores, speciem habentes dictorum illorum, quæ σκώμματα vocātur à Græcis: cuius generis esse inquit, nisi macula in primo nomine est, Aristotelis venustates, & Sophronis, qui scripsit mimos, & Lysiæ oratoris. Exēpla autem duo ponit, quæ uim illorum exprimāt: quorum prius est Lysiæ, prolatum ab ipso in Æschinem Socraticum, vt in iudicio Athenæi cognoscimus, in extremo XIII. libro δειπνοσοφιστῶν memoriæ hoc proditis. cum eum philosophum narraret amore captum mulieris fuisse iā vetulę: ætatem enim eius ostendere volens ait procliuius fuisse dentes oris ipsius enumerare, quam digitos manus, tanto pauciores erāt: posterius verò cuius sit incertum est, facile autem in eam opinionem venio, vt credam eiusdē esse, qui dum improbum hominem ob improbum factum donatum esse magna pecunia diceret, lusit illo modo aitq; quot plagis dignus erat, tot ornatum eum fuisse drachmis. Addit statim Demetrius, vim explicās earum vocum, sales illos nulla in re differre à scommatibus: neque valde remotos esse à scurrarum ratione, qui propositum habētes risum excitare, vt id consequantur, acuta sanè, sed malodica dicta libere in omnes effundunt: nec suæ etiā, siqua in illis hominibus extat, dignitati parcunt. Quin autem huiuscemodi quoq; fuerint Sophronis facetiæ, quamuis exemplum ipsius nō ponat, dubitare nō possumus: cum enim poeta mimorum fuerit, mimica dicta male audiebant: quod testimonijs etiam pluribus Ciceronis planum fit. Animaduertendum autem cum supra in pluribus libris legatur ἀριστοτέλους, in alijs tamen quibusdam scriptum esse μικρότερα. nam scrupulus etiam in illa lectione est. cum affirmet grādiores sales & honestiores eos esse, qui celebrantur à poetis, addatque humiles esse quales plerunque vsurpāntur a comicis, qui & ipsi poetę sint. nisi poetas illic intellexit (vt opinor) qui grandius loquebant, & heroicum carmē condebant, vt exemplis quoque, quæ adiungit perspicitur, cum presertim comicorum senarij, vt testatus est Cicero, sic sępe abiecti sint, vt non nunquam vix in ipsis numerus & versus intelligatur, vt possint ea de causa penè eximi è numero poetarum. Cum verò fideliter narrauerim, quod in antiquis exemplaribus inueni, de loco, qui videtur coniectura emēdari posse, nunc disputabo: venit enim in mentē Francisco Masouio, qui quattuor abhinc annis librum hunc Demetrij in Latinum vertit, pro Aristotele legi hic debere Aristophanem, quam eius suspicionē non improbo: facilis enim lapsus est, præsertim cum hæc auctorum nomina, qui citabantur, librarij superiores, quod etiā nunc seruant qui aliquid exscribunt, solerent corripere & primis tātum partibus eorum nominum expressis, extremas notis indicare. Quin autē antiquus ille comicus facetissimus fuerit, ocique ipsius scurriles extiterint ac pleni dicacitatis, dubitari nō potest; mouet autem in primis me quod, cum iocos hos nō probet Demetrius. nec conuenire vllo modo velit graui personæ, non dixisset vnquam eos frequentatos fuisse ab Aristotele, nec inde ipsorum exemplum capi posse. nam summum etiam hunc philosophum loco temporeq; potuisse multa lepidè festiueq; dicere, constat, sed infra etiam, in hac ipsa forma explicanda hoc aperte tradit Demetrius. quid igitur sentirem de coniectura hac testari uolui: nec tamen ausus sum lectionem receptam immutare.

Τὰς,

Τὸ δέ. Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι παίζουσι: γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ. καὶ. Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται: καλαὶ δέ τε πᾶσαι. καὶ αὗταί εἰσιν αἱ λεγόμεναι σεμναὶ χάριτες καὶ μεγάλαι.

Illud autem. Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι παίζουσι: γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ. & Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται: καλαὶ δέ τε πᾶσαι. *& hæ sunt quæ vocantur dignitatis plenæ venustates & amplæ.*

Explicatis elegantijs humilioribus, ad alterum genus earum transit, quod plenum dignitatis est ac pertundit animos nihilominus suauitate non parua. posito igitur illustri loco Homeri, in quo ille Dianę studia, formamq; describit; nympharũque itidem, comitum ipsius, speciem, quamuis uersus ipsi fracti hic & dissipati sint, tradit has esse, quæ vocantur graues et amplæ venustates. Versus verò hos Homeri expressisse Virgilium magis notum est, quàm vt indicare oporteat: & eximie sanè suauiterque expressisse, quare lepos ille ac venustas, quæ sentitur ex Græcis, ex Latinis etiam subito percipietur. Erunt igitur hi quoq; eiusdem uirtutis certum exemplum. Illa pharetram Fert humero: gradiensque deas supereminet omnes Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Χρῆται δὲ αὐταῖς Ὅμηρος, καὶ πρὸς δείνωσιν ἐνίοτε, καὶ ἔμφασιν: καὶ παίζων φοβερώτερός ἐστι: πρῶτός τε εὑρηκέναι δοκεῖ φοβερὰς χάριτας. ὥσπερ τὸ ἐπὶ τοῦ ἀχαριστοτάτου προσώπου, τὸ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος. τὸ ὅν. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι: τοὺς δὲ λοιποὺς πρώτους, τὸ τοῦ κύκλωπος ξένιον: οὐ γὰρ οὕτως αὐτὸν ἐνέφηνε δεινὸν ἐκ τῶν ἄλλων, ὅταν δύο δειπνῇ ἑταίρους, οὐδ' ἀπὸ τοῦ θυρεοῦ, ἢ ἐκ τοῦ ῥοπάλου, ὡς ἐκ τούτου τοῦ ἀστεϊσμοῦ.

Vtitur autem ipsis Homerus aliquando & ad exacerbandum, ac vim rebus addendam: & ludens terribilior est. primusque ipse videtur inuenisse terribiles lepores; ceu illud de maxime remota ab omni lepore persona, de Cyclope inquam. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι: *reliquos autem primos. quod fertur scilicet Cyclopis munus: non enim ita ipsum red[illegible]at dirum ope aliorum, cum duos Vlyßis socios deuorarit: neque ex ingenti illo lapide, quo pro foribus vtebatur; neque è baculo, vt ex hac vrbanitate.*

Cum frequens eorum vsus sit apud poetam ipsum in animis exhilarãdis, ac voluptate afficiendis, vti etiam ipsis narrat Homerum aliquando in animis commouẽdis & exacerbandis. nec non in aliqua re augenda, & ante conspectum ponenda. Ingenij autem ipsius magnitudinem magis adhuc declarare volens, addit illum ludẽtem terribiliorem esse, ac maiorem metum inijcere his qui audiunt, quàm alij facerent, qui illi ipsi rei toto animo incumberent. prӕterea adiungit videri ipsum primum inuenisse genus hoc leporum ad perterrefaciendum aptum, quod etiam claro exemplo demonstrat, dicens. ceu illud in persona maxime aliena ac vacua ab omni lepore & urbanitate, prolatum, e Cyclope inquam expressum, cum ab illo dictũ cecinit. Vtim ego postremum comedam: deuorarisque iam omnibus ipsius sodalibus, quod in prouerbium venit, ac decantatum est, xenium munusque Cyclopis. vim autem lepidæ huius vocis explicans Demetrius: & quantum valeat ad animum illius ferum & immanem declarãdum, ostendens ait. Neque enim adeò dirum ipsum esse atque horribilem declarauit alijs multis sæuis factis, vt cum fecit ipsum duos Vlys-

ſis ſocios vno prandio abſumpſiſſe. & lapidis illius magnitudinem, quo pro foribus antrum ſuum claudebat, deſcripſit: vel etiam baculum ipſius, quod gerebat pinxit, vt ope huius ipſius ſalis, & vrbanitatis fecit.

Χρῆται δὲ τῷ τοιούτῳ εἴδει καὶ ξενοφῶν, καὶ αὐτὸς δεινότητας εἰσάγει ἐκ χαρίτων, οἷον ἐπὶ τῆς ἐνόπλου ὀρχηστρίδος. ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ παφλαγόνος, εἰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτοῖς συνεπολέμουν, ἔφη. Αὗται καὶ ἔτρεψαν τὸν βασιλέα: διττὴ γὰρ ἐμφαίνεται ἡ δεινότης ἐκ τῆς χάριτος. ἡ μὲν, ὅτι οὐ γυναῖκες αὐτοῖς εἵποντο, ἀλλ' ἀμαζόνες: ἡ δὲ, κατὰ βασιλέως, εἰ οὕτως ἦν ἀσθενὴς, ὡς ὑπὸ γυναικῶν φυγεῖν. Τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν χαρίτων τοσάδε, καὶ τοιάδε.

Vtitur autem huiuſcemodi forma & Xenophō. & ipſe quoq; acerbitates inducit è leporibus. ceu de armata ſaltatrice. interrogatus à Paphlagone, num etiam mulieres ſociæ ipſorum fuerint in bello. ſanè inquit: hæ nanque & regem fugarunt: duplex enim grauitas apparet ex ea venuſtate. vna quidem, quod non mulieres ſecutæ ſunt ipſos in bellum, ſed Amazones: altera vero, in regem, ſi adeo imbecillus erat, vt à mulieribus in fugam verteretur. Species igitur leporum tot, taleſq; ſunt.

Cum Homerum inueniſſe dixerit genus hoc leporum ad perturbandum, ac ſtatu mentis deijciendum, aptum, nunc tradit vſum etiam aliquādo ipſo eſſe Xenophontem, qui & ipſe inducit in ſua ſcripta, poſtulante hoc materia, locos quoſdam graues, ac terroris plenos, quos Græci uocant δεινότητας, profectos ab vrbanitatibus ac lepidis dictis cuiuſmodi eſt inquit ille de Orcheſtride muliere, quæ armata ſaltanis voluntate, ac ſtudio Myſi hominis, Paphlagonas oblectare cupientis. Cum enim quæſitum eſſet à quopiam illorum, an mulierū auxilio Græci in bello, vnde redibāt, vſi eſſent, aſſenſus eſt ille, addiditque acute. hæ nanque regem noſtrū fugauerunt: in prœlioque terga dare coēgerunt. Quæ ſequuntur Demetrij verba ſunt, uim acutæ huius uocis declarātis: inquit enim. Erupit enim gemina δεινότης ex hoc faceto dicto, quæ multum valuit ad retundendum eum, in quem edita eſt. altera quia ſignificatū eſt illa non mulieres, ſed Amazonas ſecutas ipſos in bellum. Amazones enim erāt, quæ armis tectum corpus haberent: cum ceteræ mulieres alio ornatu vterentur: eas verò reddebat ſaltatrix illa armata. ualuit autem acumen hoc ad diſciplinam militarem Græcorum tuendam: altera uero, quæ regem notaret, ſi tam infirmus erat, & nullarum uirium, vt in fugam à mulieribus verteretur. Locus omnis accurate ab auctore in vi. libro Anabaſeos expoſitus eſt, qui cum inuentu facilis ſit, à me hic non ponetur. abſolutam autem eſſe diuiſionem hanc docere volens Demetrius, ait. tot numero eſſe, quot dixit. ſpecies elegantium earum uocum, quas uocat χάριτας: nec non genere ipſas quales monſtrauit, exiſtere.

Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νυμφαῖοι κῆποι, ὑμέναιοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ σαπφοῦς ποίησις: τὰ γὰρ τοιαῦτα, κἂν ὑπὸ ἱππώνακτος λέγηται, χαρίεντα ἐστι. καὶ αὐτὸ ἱλαρὸν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἑαυτοῦ: οὐδεὶς γὰρ ἂν ὑμέναιον ᾄδοι ὀργιζόμενος: οὐδὲ ἂν ἔρωτα ἐριννὺν ποιήσει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἢ γίγαντα: οὐδὲ τὸ γελᾶν κλαίειν.

Sunt autem hi quidem in rebus lepores, ceu nympharum horti, hymenæi, cupidi-

cupidines, tota Sapphonis poeſis, huiuſcemodi nanque, quamuis ab Hipponacte dicta fuerint, lepida ſunt, & ipſa res hilaris ſua ſpõte eſt, nemo enim canit hymeneum iratus, neque cupidinem Erinnym faciet vi locutionis, aut gigantem, neque ridere plorare.

Aliter nũc venuſtates has partitur, affirmatq́ue earum non nullas in rebus inné[sic]niri: alias verò in verbis, ornatuq; orationis manere. priores igitur aggreditur, quæ à rebus ipſis omnem ſuauitatem trahunt, ſua vi plenis elegantiæ ac leporis. Res autem tátopere lepidas eſſe inquit atque omni hilaritate reſperſas, hortos Nympharũ. Hymenæos, coniugij deos, quos formoſiſſimos veteres illi fingebant. Cupidines, & omnem deniq; Sapphonis poeſin; argumẽtumq́; carminum ipſius: hoc enim diligẽter ſeruauit mulier illa, vt cum lepidi ingenij eſſet, ipſum in rebus lepidis celebrãdis exerceret, Huiuſcemodi enim inquit Demetrius res, quamuis ab Hipponacte dicerentur, qui aſper natura fuit ac virulẽtus, lepidæ ac iocoſe forent, & ipſa res per ſe ſuaq; ui, iucunda, plenaq; lætitię eſſet, nemo enim inquit hymenæum canit cum commotus animo eſt: grauiq; ira percitus, neq; naturas rerum oratione immutare poterit: redderetq; Cupidinem genere quodam verborũ Erinnyn, aut gigãtem ideſt immanem aliquem ac deformem hominem, uel potius monſtrum. cum ſuauis totus, atque elegans ſit. neq; etiam tantum valebit dicendo, vt quod ridere eſt, plorare faciat. quare addit his de cauſis conſtat alterum genus elegantiarum manere in rebus Quod ad primam illam rem facit, quam ſua ui lepidam eſſe Demetrius ſignificauit: ideſt hortos nympharum, arbitror in aliquo ſuo carmine ſuauiſſimi ingenij mulierem quam infra appellat, diligenter ipſos deſcripſiſſe. vt Homerus quoq; in Odyſſea accurate nympharum antrum, omnibus artis coloribus eò effuſis, pinxit. quem etiam locum, ut in primis ornatum & omni ſuauitate repletum, doctiſſimi quoque viri ſumma ope expoliuerunt. monſtratis nõ ſolum apertis ipſius floribus, ſed etiam occultis eiuſdem fructibus patefactis,

Ὥστε εἰ μέν τις ἐν πράγμασι χάρις ἐστὶ, ταῦτα καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερα. δον. Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδῃσιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο: ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ ἀηδὼν. χαρίεν ὀρνίθιον: καὶ τὸ ἔαρ, φύσει χαρίεν. πολὺ δὲ ἐπικεκόσμηται τῇ ἑρμηνείᾳ: καὶ ἔστι χαριέστερα, τό τε χλωρηῒς, καὶ τὸ πανδαρέου κούρη, εἰπεῖν ἐπὶ ὄρνιθος: ἃ τοῦ ποιητοῦ ἴδια ἐστι.

Quapropter ſiquis in rebus lepos eſt, hæc omnia locutio facit uenuſtiora. ceu, Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδῃσιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο: hic enim & luſcinia, eſt lepida auis, & ver, natura lepidum. multum tamẽ ornamenti acceperunt à locutione, & ſunt venuſtiora, illud χλωρηῒς, & illud πανδαρέου κούρη, dicere de aui, quæ ſcilicet poetæ propria ſunt.

Cõcludit nunc rationem omnem, ac quid facere debeat, qui recte tractare res has uelit, non auerſus à muſis orator, nec nimis triſtis, oſtendit: eius enim officium eſſe docet, id ipſum quod eſt in rebus illis elegãtiæ ac uenuſtatis verbis augere & ſua etiam induſtria aliquid præterea ſuauitatis eò comportare: dubitare enim non poſſumus quin illæ quoque res diuerſa oratione prolatæ, poſſint magis minuſque iucundæ & elegãtes fieri. vtitur autẽ exemplo poetę, ſumpto ex Odyſſea, quo loco deſcribit naturã, cãtumq́ue luſciniolæ: quam enim auem ἀηδόνα Græci, Latini luſciniam vocant, quamuis in carmine de Sirenum cantu Græcum vocabulum ſit: duoſque tantum verſus ponit, cum plures Homerus in illa pingenda cõſumpſerit. adiungitque

ſtatim,

ſtatim. illic & luſciniam eſſe, lepidam auiculam: nec non ver, quod anni tempus & ipſum ſuaue eſt. verum tamen illas ipſas, ſuaues per ſe res, magnopere ornatas eſſe elegantia verborum, locutioneque præcipueque illud χλωρηΐς, nec non alterum illud Πανδαρέου κούρη, quę virginis propria erant, protuliſſe de aui, auget magnopere rem, & multum ipſi leporis, ac dignitatis acquirit, quę ſanè inquit in rebus nō inueniebantur, ſed importata eò ſunt ingenio poetæ: ab artificioq; ipſius profecta. qui de aui locutus eſt, vt de nobili virgine, redegitque in mentem ijs, qui legunt, quod olim fuerit illa, non quod tunc eſſet: in quo notandum eſt, quod ad χλωρηΐς facit, cū plures notiones eius nominis afferantur à grammaticis etiam veteribus, auctorem hunc noſtrum eam ex illis verā putare, quæ ita ipſam vocatam vult, quia ab ea nymphagenus originemque ducat: illo enim tantum modo ornatur luſcinia, ſi dicitur inde nata, cum ceteræ rationes expertes dignitatis ſint. Animaduertendum præterea cum ſupra imminuto eo vocabulo ἀηδόνιον dixerit. quæ forma illius nominis pręcipue congruit elegantiæ huius auis, Latinos quoque eadem forma plerunque vocare ipſam ſolitos: ut Plautus, cum alteram Bacchidarum ſorori fecit ita loquētem. Pol ego quoque metuo luſciniolæ ne defuat cantio. Nam apud M. quoque Varronem arbitror locum illum ita legi debere. Luſciniola quod luctuoſe canere exiſtimatur; in antiquiſſimo enim exemplari eſt luſciola, vna minus ſyllaba in media illa voce, errore, vt puto, librarij. Eſt autem valde ſimilis ſuperiori Homeri, locus quidam Catulli, bellus in primis ac refertus plurima ſuauitate: in collatione nanque & ipſe, cum inuptæ virginis decus & ſpeciem corporis eximiam ponere ante oculos vellet, fecit ipſam ſimilem flori, cuius elegantiam integritatemque diligēter deſcribit. nam & flos ipſe ſua ſponte pulchra res & iucunda eſt. & adiungit etiam ipſi nō parum ſplendoris ſuo ingenio poeta, molliſſimis verbis docens, & qua re foueantur flores, & vnde etiam vires & alimentum accipiant: quæ cunctæ res in mentem nobis redeuntes, cum ſint politę & elegantiæ plenę, afficiunt nos incredibili voluptate: quid enim magis iucundum eſt auris, ſole, leniore pluuia? a quibus omnibus rebus animantes etiam & oriuntur & aluntur. Nam multum itidem gratiæ eidem loco aſperſiſſe poetam, affirmantem à magno numero puerorum, puellarumque ipſum diu expetitum fuiſſe, apparet: non ſine cauſa enim excitaſſe illum deſideria tanta erga ſe arbitramur: & teneræ illius ętatis recordatione non parum oblectamur: inquit igitur dulciſſimus poeta. Vt flos in ſeptis ſecretus naſcitur hortis, Ignotus pecori, nullo contuſus aratro. Quem mulcent auræ, firmat ſol, educat imber, Multi illum pueri, multæ optauere puellæ.

Πολλάκις δὲ καὶ τὰ μὲν πράγματα ἀτερπῆ ἐστι φύσει καὶ στυγνά, ὑπὸ δὲ τοῦ λέγοντος γίνεται ἱλαρά. τοῦτο δὲ παρὰ Ξενοφῶντι δοκεῖ πρώτῳ εὑρῆσθαι: λαβὼν γὰρ ἀγέλαστον πρόσωπον καὶ στυγνόν, τὸν Ἀγλαϊτάδαν τὸν Πέρσην, γέλωτα εὗρεν ἐξ αὐτοῦ χαρίεντα. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

Sæpe autem & res iniucundæ ſunt natura & odioſæ: ab eo autem, qui dicit fiunt hilares. hoc autem apud Xenophontem videtur primum inuentum eſſe: cum accepiſſet enim expertem riſus perſonam & odioſam, Aglaitadam Perſam, riſum inuenit ex ipſo lepidum. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

i. facilius est ignem ex te excudere quam risum.

Cum oſtendiſſet res per ſe ſuaues effici ſalſa oratione ſuauiores, adiungit ſepænumero etiam, quamuis res iniucundæ & triſtes ſint, fieri tamen illas aliquo modo artificio dicētis hilares ac lætas. quod a Xenophōte primo inuentum videri dicit. locum autem eius è ſecundo libro pædiæ Cyri indicat, vbi hoc fieri intelligitur. Cum

enim(inquit)ille cepisset personam maxime alienam à risu, & tristem, odijque plenam: Aglaitadem inquam Persen, elicuit risum ex ipso & leporem, dicens. proclivius est ignem excudere ex te quàm risum. hoc autem protulit apud Xenophontem Hystaspes. cum enim Aglaitades ipse, ita cum Hystaspe egisset. temptas à me risum exprimere. respondit ille. Profecto si illi rei studerē, sanus non essem. verba ipsius nunc Græca ponā, parum discrepantia ab iis, quibus in ea re exponenda vsus est Demetrius: quæque ipse supra expressi. ἐπεὶ ἐκ σοῦ πῦρ (οἶμαι) ῥᾷον ἄν τις ἐκτρίψειεν, ἢ γέλωτα ἐξάγοι. Animaduertendum autem est nos patrio nostro sermone similem huic peruulgatam vocem habere: cum enim increpamus aliquem: ostendereq; ipsum volumus abhorrere ab omni humanitate, dicimus. E si cauerè prima della rapa sangue, quàm scilicet ex illo, id quod valde in ipso desideramus: & cuius vestigium nullum in ipso manere significamus. idest benignum factum & politi hominis proprium. Videtur tamen Græca voce magis exprimi studium conatusq; eius rei efficiendę, quàm nostra: in illo enim ἐκτρίψαι, manet vis & diligentia plurima adhibita, vt ea res gereretur. vnde recte Virgilius, verbo magis simili Græco, in eadem pęne re tradenda vsus est, qui ait. Et silicis venis abstrusum excuderet ignem. Tuscum verò verbum non tam aperte significat vim; nec tamen non & ipsum præ se fert, ostenditque operam aliquam in ea re positam. Quod autem supra, ingenij asperi hominem: remotumque ab omni hilaritate, vocauit ἀγέλαστον idest expertem risus memoriæ prodidit Cicero, ita quoque uocatum esse M. Crassum, qui semel tantum in vita riserat, dictum antea in Satyra à Lucilio.

Αὕτη δέ ἐστι καὶ ἡ δυνατωτάτη χάρις καὶ μάλιστα ἐν τῷ λέγοντι: τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα καὶ φύσει στυγνὸν ἦν καὶ πολέμιον χάριτι, ὥσπερ καὶ ἀγλαϊτάδας, ὁ δ' ὥσπερ ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων παίζειν δεῖν, ὥσπερ καὶ ὑπὸ θερμοῦ ψύχεσθαι: θερμαίνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν.

Hæc autem est potentissima venustas, & quæ maxime est in arbitrio dicentis, res enim natura odiosa erat, & inimica leporis, quemadmodum & Aglaitadas: hic autem tanquam patefacit, quod è talibus etiam rebus iocus elici potest, quemadmodum & à calido refrigerari, calefieri autem à frigidis rebus.

Addit Demetrius hos esse lepores illos, qui magna præclaraque efficiunt: quique præcipue sunt in manu ac potestate dicentis: nunquam enim deesse possunt, si ingenio ille valet, atque artem habet: esse nanque illos præter ceteros ἐν τῷ λέγοντι dicēs; id prorsus significauit. vt paulo supra, cum doceret, rem per se lepidam, auctam etiā fuisse in eo statu: ornatamque ab Homero, indicans illic aduenticia non nulla ornamenta. inquit illa esse ἴδια τοῦ ποιητοῦ. Reddens autem hic rationem, cur dixerit iocum illum esse in manu dicentis, ait. Res nanque & materia ipsa natura, vique sua & tristis erat, & inimica lepori, atque omni urbanitati. ut Aglaitadas ipse. Hic uero; Xenophon scilicet, cuius artificium celebrat, tanquam ostentans uires ingenij sui, declarat posse etiam inde lepores & urbanitates duci. ceu auxilio rei calidæ aliquid refrigerari: frigidæ uero calefieri.

Ἐπεὶ δὲ τὰ εἴδη τῶν χαρίτων δέδεικται τίνα ἐστί, καὶ ἐν τίσι, νῦν καὶ τοὺς τόπους παραδείξομαι, ἀφ' ὧν αἱ χάριτες. ἦσαν δὲ ἡμῖν, αἱ μὲν, ἐν τῇ λέξει: αἱ δὲ, ἐν τοῖς πράγμασι. παραδείξομεν οὖν καὶ τοὺς τόπους καθ' ἑκάτερα: πρώτους δὲ, τοὺς τῆς λέξεως.

Quia

Quia autem ſpecies venuſtatum demonſtratum eſt quæ ſunt, & in quibus manent, nunc & locos indicabo, vnde venuſtates ducuntur. Sunt autẽ nobis, hæ quidem, in verbis: hæ autem, in rebus. indicabimus igitur & locos ſeorſum. primos autem, eos qui in verbis ſunt.

Conſilium nunc ſuum aperit Demetrius: docetque velle ſe locos tradere, ſedesq; indicare, vbi manent hi ſales, vt commode inde, cum vſus venerit, depromi poſſint: ſunt enim loci quidam & elementa elegantiarum harum ac leporum, vt argumentorum ipſorum, quibus vtimur ad res confirmandas, aut infirmandas. inquit igitur. Poſtquàm genera venuſtatum monſtrata ſunt, & quot ſunt: & in quibus manent, nunc locos etiam monſtrabo, è quibus ipſæ ducuntur. Quod autem ad poſteriorem partem facit, paucis repetit, in quibus manere lepores ipſos traditum ſit, dicẽs. inuenti ſunt à nobis quidam eſſe in locutione, uerbiſque: quidam autem in rebus, adiungitque. Quare monſtrabimus nunc locos ſingillatim vtrorumque: primosque illos, qui uerbis atque oratione conſtantur.

Εὐθὺς οὖν πρώτη ἐστὶ χάρις ἡ ἐκ συντομίας. ὅταν τὸ αὐτὸ μηκυνόμενον ἄχαρι γένηται: ὑπὸ δὲ τάχους, χάριεν. ὥσπερ παρὰ Ξενοφῶντι. Τῷ οὖν τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς Ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: τὸ γὰρ ἐπιλεγόμενον τὸ, εἶχεν οὕτως, ὑπὸ τῆς συντομίας τὴν χάριν ποιεῖ; εἰ δὲ ἐμηκύνθη διὰ πλειόνων, ὅτι ἔλεγε ταῦτα ἀληθῆ: σαφῶς γὰρ ἐτετρύπητο, διήγημα ἂν ψιλὸν ἐγένετο ἀντὶ χάριτος.

Statim igitur prima eſt venuſtas, quæ naſcitur ex conciſa oratione, quando idem dilatatum inuenuſtum factum fuerit: à celeritate autem venuſtum. veluti apud Xenophontem, Τῷ οὖν τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς Ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: *quod enim adiungitur, illud inquam.* εἶχεν οὕτως, *ob conciſionem venuſtatem gignit: ſi autem dilatatum fuiſſet pluribus verbis, quod ſcilicet hæc vera ſunt: plane enim aures habebat perforatas, narratio nuda fuiſſet pro venuſtate.*

Primus locus, quem tradit, Venerum elegantiarumq;, naſcentium à lepore ac cõcinnitate orationis eſt, cum illæ conflãtur è breui conciſaque dictione. explicans autem nim huius nominis atque indicis, adiungit. Cum eadem res in longum porrecta. fuſeque narrata, amittit omnem ſalem; nullamque partem retinet venuſtatis: ob celeritatem autem illam lepida venuſtaque fit. Exemplum huius elegantiæ Demetrius ponit locũ Xenophontis è tertio libro Anabaſeos. cum confutata exploſaq; eſt ſentẽtia cuiuſdam è copijs Græcorum, qui poſt incommodum acceptum temeritate Cyri: mortemque illius, quem in periculoſum, valdeque remotum à Græcia bellum ſecuti erant, ſuaſerat, vt oratores mitterẽtur ad regem Perſarum, oratum, vt pateretur ſe ſaluos, incolumeſque redire in ſuas ſedes: dixeratque, ſtulte ſentire illos, qui aliter putarent exercitum domum vnquam rediturum. Apollonides autem ille uocabatur, lingua utens Bœotorum; negauit igitur illum Bœotum eſſe, aut omnino Græcum, Agiaſias Stymphalius, rationemq; ſtatim reddidit ſuæ ſentẽtiæ, quam refert Demetrius. lepidum verò elegansque in eo eſt, quod auctor ipſe, diſertuſq; in primis ſcriptor, addidit καὶ εἶχεν οὕτως, affirmarat autem ille ſibi compertum eſſe habere

bere eum amba[s] aures perforatas, ut Lydum, quod erat contra mores & consuetudinem Græcorum. comprobans uero illud testimonio suo Xenophon, inquit. id eo pacto se habuisse. explicat igitur uim breuis eius dicti atque elegātis Demetrius hoc pacto. Illud enim, quod re iam exposita additum fuit: illud inquam. Res se habebat illo pacto. quia concise dictum est: habetque miram breuitatem, leporem illum pepetit. inde autem ortam esse eam urbanitatem hoc declarat. si namque pluribus illa res exposita fuisset: quod scilicet ea, quæ dixerat Agiasias, uera erāt: planè enim ille aures perforatas habebat, nuda illa simplexque narratio fuisset, quæ nunc leporis multum, suauitatisque in se continet. Quod ad iocum ipsum pertinet. amaramque uocem, qua Agiasias Apollonidem pupugit, simile, vel idem potius, est illud quod memoriæ proditum est de Cicerone, qui & ipse urbane refellit Octauium quendam, qui cum ex Africa oriundus putaretur, in iudicio quodam dixerat se vocem Ciceronis non exaudire: respondit enim ille se valde mirari, cum aurem perforatam haberet. In qua etiam re narrāda Plutarchus vtitur eodem verbo, quo hic Demetrius; idem enim est οὐκ ἀτρύπητον, quod τετρυπημένον. Vt Lydorum igitur, ita quoque Afrorum institutum erat: quod nec Græci, nec Romani probabant, aures perforare: quem tamen nunc videmus morem receptum esse in femininibus etiam lectissimis apud aliquas gentes: illi vero, id seruile esse arbitrabantur.

Πολλάκις δὲ καὶ δύο φράζεται δι' ἑνὸς πρὸς τὸ χαρίεν. οἷον ἐπὶ τῆς ἀμαζόνος καθευδούσης ἔφη τις, ὅτι τὸ τόξον ἐντεταμένον ἔκειτο, καὶ ἡ φαρέτρα πλήρης, τὸ γέρρον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· τοὺς δὲ ζωστῆρας οὐ λύονται· ἐν γὰρ τούτῳ καὶ ὁ νόμος εἴρηται ὁ περὶ τοῦ ζωστῆρος, καὶ ὅτι οὐκ ἔλυσε τὸν ζωστῆρα, τὰ δύο πράγματα διὰ μιᾶς ἑρμηνείας· καὶ ἀπὸ τῆς συντομίας ταύτης γλαφυρόν τί ἐστι.

Sæpe autem & duæ res per vnam ostenduntur ad venustatem pariendam. ceu de Amazone dormiente quidam inquit, quod arcus intensus humi iacebat, & pharetra plena, scutum sub capite: cingula autem non soluunt; in hoc enim & institutum commemoratum est de cingulo, & quod illa non soluerat cingulum, duæ res per vnam expositionem, & ex hac concisione, elegans quiddam natum est.

Docet variari rationem hanc, qua res concise dicuntur: atque ea de causa, suauiter: hoc enim quod nunc tradit pars est superioris loci. ea autem est, cum duæ res, quod aliquando fit, exponuntur eodem tempore, atque vna quodammodo sententia, ad gignendam eo pacto venustatem atque elegantiam. cuiusmodi est inquit illud, quod quidam de Amazone sopita dixit. Arcum eius contentum humi iacuisse, nec non pharetram sagittarum plenam, tegmenque subter caput: balteos autem nō soluunt: hæc enim omnia in ea re accurate narrāda exposita ab eo sunt, cuius nomen nō ponit, quod sane miror, cum soleat ita loqui de illis, quos accusat, ac peccasse docet, non de ijs, quos probat. declarat autem statim Demetrius id, quod præcepit seruatum illic esse, hoc pacto. In hac enim narratione & institutum de cingulo non soluendo expositum est: & præterea indicatum illam ipsam id eo tempore non solutū habuisse. duæ scilicet res expositione dictioneque vna. quia ex breuitate, circumcisaque oratione, existit quiddam elegans ac politum, ut perspicitur, & ut ipse diligēter narrat. Institutū autem illud declarat quàm dura fuerit militaris disciplina Amazonum, quæ cum dormirent etiam non magnam corpori requiem darent: id tamen vt suspicari licet, in bello tantum ac castris. Γέῤῥον cum valeat operimentum, è viminibus maxime, corporis quoque tegmen clipeumque significabat, quo vterentur in bello Persæ, gentesque illę omnes, nam quod ipso tunc pro puluinari, postquam mol-

lius

lius aliquid non habebat, nec fortaſſe optabat, mulier duriſſimi corporis vtebatur, Homerus quoque commemorat Diomedis milites, cum noctu dormirent, inuentos fuiſſe à Neſtore & Vlyſſe, quem paulo antea ſenex ille vigilantiſſimus excitarat, capiti ſcutis ſuppoſitis. quem morem veteris militiæ grammaticus eruditus olim celebrare volens, hoc ſcholion illic ſcripſit. eſſe proprium illius ſtudij iiſdem armis vti & ad militares labores ſuſtinendos, & ad requietem aliquam corpori dandam. Verba vero Homeri hæc ſunt. ἀμφὶ δ' ἑταῖροι Εὗδον: ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον ἀσπίδας.

Δεύτερος δὲ τόπος ἐστὶν ἀπὸ τῆς τάξεως: τὸ γὰρ αὐτὸ πρῶτον μὲν τεθὲν, ἢ μέσον, ἄχαρι γίνεται: ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους, χαρίεν, οἷον ὡς ὁ ξενοφῶν φησιν ἐπὶ τοῦ κύρου. Δίδωσι δὲ αὐτῷ καὶ δῶρα, ἵππον καὶ στολὴν καὶ στρεπτὸν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι: ἐν γὰρ τούτοις τὸ μὲν τελευταῖον ἐστὶ τὸ τὴν χάριν ποιοῦν, τὸ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, διὰ τὸ ξένον τοῦ δώρου καὶ τὴν ἰδιότητα. αἴτιος δὲ ὁ τόπος τῆς χάριτος. εἰ γοῦν πρῶτον ἐτάχθη, ἀχαριστότερον ἦν, οἷον, ὅτι δίδωσιν αὐτῷ δῶρα, τήν τε χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, καὶ ἵππον, καὶ στολὴν, καὶ στρεπτόν. νῦν δὲ προειπὼν τὰ εἰθισμένα δῶρα, τελευταῖον ἐπήνεγκε τὸ ξένον καὶ ἄηθες. ἐξ ὧν ἁπάντων συνήχθη ἡ χάρις.

Secundus autem locus eſt ab ordine, idem enim primum quidem poſitum, vel mediū, inuenuſtum fit, in fine autē, venuſtum. ceu Xenophon inquit de Cyro. dat autē ipſi & dona, equum & tunicā & torquem, & agrum non amplius diripi, in his enim vltimum eſt, quod venuſtatē efficit. agrum non amplius diripi, propter nouitatē doni & proprietatem. cauſa autem eſt locus venuſtatis, ſi nanque primum poſitum fuiſſet, inuenuſtius vtiq; fuiſſet. hoc pacto, dat ipſi dona, agrum amplius non diripi, & equum, & tunicam, & torquem. nunc vero cū antea dixiſſet vſitata dona, vltimū importauit eo peregrinum & inſuetum, ex quibus omnibus collecta eſt venuſtas.

Explicato iam primo loco gignendæ venuſtatis in oratione; ſecundum aggreditur, quem ab c ⁿioe appellat ordinem enim quoque ipſum, & collocationem alicuius ſententiæ hoc au illo loco, magni referre docet ad procreandam ſuauitatem & leporem non paruum in oratione, ita agens. Idem enim primum poſitum aut medium, illepidum fit & amittit omnem ſalem: in extremo verò collocatum venuſtum & ſalſum eſt, Vtitur autem ad hoc probādum exemplo Xenophontis è primo libro ἀναβάσεως, quo loco narrat grauis & ſuauis ſcriptor, cum congreſſi eſſent Syenneſis & Cyrus: reguluſque ille Cyro numeraſſet grandē pecuniam, ad ſtipendium militibus diſſoluendum Cyrum contra ei dediſſe munera, quæ vetere more Perſarum à regibus dari ſolita erant iis, quos honeſtare volebāt. in illis autem exponēdis artificio ſcriptoris exiſtit mira venuſtas: locum enim ſubtiliter vidit, quo poſitū quod nouum & inauditum In illis erat, gratiam & leporem haberet, ordinemque hunc tenuit. Deditque ipſi etiam munera. equum, veſtimētum torquem. agrumque, qui in ditione ipſius erat, non amplius diripi. inquit igitur Demetrius hoc explicans. In his enim omnibus, quæ enumerata ſunt, vltimum eſt, quod venuſtatem gignit. illud inquam. Neque regionem amplius diripi. ob nouitatem eius muneris, & quia donum illud ſuum propriumque ipſius fuit. Tradit autem locum, in quo id collocatum fuit in enumeratione illa munerum originem cauſamque fuiſſe omnis illius leporis, quod inde etiam cognoſci poſſe affirmat. ſi nanq; inquit primum id poſitum fuiſſet,

fuisset, immutato ordine, multum elegantiæ ac venustatis perdidisset. hoc inquam pacto. dilargitur ipsi munera, agrum eius ab hostilibus prædis expertem esse: & equum, & vestimentum & torquem, nunc verò (ait) contraria ratione expositis visitatis donis, vltimum intulit nouum illud atque insolens ex quibus omnibus cõflata est mirifica venustas & suauitas. Cum autem breuitatis causa Demetrius nuda ponat, simpliciaque munera illa, apud Xenophontem ornatus eorum exponitur: commemorat enim equum illum aureum frenum habuisse: & monile ex eadem materia fuisse factum, vestemq; illam propriam eius gentis extitisse, quod etiam dignitatem augebat.

Αἱ δὲ ἀπὸ τῶν σχημάτων χάριτες δῆλαί εἰσι, καὶ πλεῖσται παρὰ Σαπφοῖ. οἷον ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως, ὅπου νύμφη πρὸς τὴν παρθενίαν φησί. Παρθενία παρθενία ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ, ἡ δὲ ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ σχήματι, Οὐκέτι ἥξω πρὸς σέ. οὐκέτι ἥξω: πλείων γὰρ χάρις ἐμφαίνεται, ἢ εἴπερ ἅπαξ ἐλέχθη καὶ ἄνευ τοῦ σχήματος. καί τοι ἡ ἀναδίπλωσις πρὸς δεινότητας μᾶλλον δοκεῖ εὑρῆσθαι: ἡ δὲ καὶ τοῖς δεινοτάτοις κατακέχρηται εἰς χάριτας.

Parthenia Parthenia, quo, me relicta, abis; Non amplius veniam ad te, non amplius veniam

Veneres autem, quæ nascuntur è figuris, perspicuæ sunt: plurimæque apud Sapphonem. ceu ex replicatione quodam loco sponsa ad Partheniam inquit. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ. *hæc autem respondet ipsi eadem figura.* Οὐκέτι ἥξω πρὸς σε, οὐκέτι ἥξω *maior enim venustas apparet, quàm si semel dictum esset & sine figura. Atqui replicatio ad res exacerbandas potius inuenta videtur: hæc vero & grauissimis rebus abutitur ad venustatem.*

Duobus iam monstratis locis, vnde lepores hi, festiuitatesque ducuntur, addit ei etiam non nullas à luminibus orationis, quæ Græci vocant σχήματα: illasque venustates esse certas & apertas: plurimasque eius generis inueniri apud Sapphonem in eius suauissimis cantibus. ceu inquit è figura illa, quã vocarunt ἀναδίπλωσιν: Latini quidam ipsam replicationem. alij duplicationem. appellarunt: ita enim illic quodam loco nympha cum Parthenia moriëre. loquitur, iterato eius nomine. verba ipsius simpliciter exprimam. Parthenia Parthenia, quò nunc, me relicta, proficisceris atque ex oculis te mihi eripis. Adiungit autem statim ipsam respõdere illi, seruata eadem figura. Non amplius veniam ad te: non amplius veniam. νύμφη (vt opinor) hic valet sponsa: cum enim plures sint notiones huius nominis, in alijs etiam virgo, quæ modo in matrimonio cum aliquo collocata est, ita uocatur. atque id quidem, quia copula illa procreationis liberorũ causa inuẽta est, vt testatur Porphyrius in explicatione in antrum Ithacæ, descriptum in Odyssea. Nuptias vero quasdam ingenio suo celebrasse Sapphonem, cõstat. alterum nomen mulieris proprium esse videtur. Parthenij enim quoque poetæ quidam nobiles uocati sunt. nisi forte hoc nomine virginitas hic quoque, ut alijs multis locis, significatur: vt ita ipsam sponsa tunc allocuta sit, quam vidit à viro aut sibi iam ereptam esse, aut paulo post eripi debere: & ita quidem ereptam, vt reddi amplius non possit. Vnde finxerit illam ipsam dicere, se futuro tempore nunquam ad ipsam redituram esse iniquo autem animo ferre sponsas florem illum suum pollui, apertum est. quod docuit etiam Catullus, diligẽter argumentans ipsas cupiditati virorum repugnare non debere, his verbis. Virginitas nõ tota tua est, ex parte parẽtum est: & quæ sequuntur. De huiuscemodi vero locis nihil certi statui potest: cum, vnde verum subitò cognosceretur, monumẽta ipsa optimorum ingeniorum, quibus continebantur, perierint. Sequitur autem Demetrius,

explicans vim illius reperitionis. Apparet enim illic maior venustas, quàm si semel tantum id dictum foret: sublataque figura illa. Et si (inquit) iteratio nominis inuenta potius videtur ad animos commouendos. quo magis ingenium huius mulieris admiratione dignum est, cum vtatur rebus factis ad perturbādum, ad leporem venustatemq; conformādam. Eodem autem pænę pacto supra Demetrius celebrauit ingeniū eiusdem mulieris, quę hyperbolem, rem lubricam & plenam periculi, tractauit egregie, atque magnam inde gloriam reportauit. naturæ igitur suæ diuinitate rerum naturam illa quodammodo immutabat. Ciuis prætetea ipsius Alcæus & qui in eodem genere poematis magna cum laude versatus est, vsurpauit etiā ipse idem lumen orationis eodem animo, & cōsilio: hæc enim verba inde accepta, leguntur apud Hephæstionem in Enchiridio. Δέξαι με κωμάζοντα δέξαι, λίσσομαί σε λίσσομαι. Putaret vero aliquis illud P. Nasonis in epistola, quam scripsit nomine huius mulieris, esse ἀναδίπλωσιν, cū scilicet ipsa. cum amatore suo ita egit. Si, nisi quæ facie poterit te, digna videri, Nulla futura tua est, nulla futura tua est. ipse tamen aliter censeo. & si enim eadem verba iterantur, sine iteratione illa sententia plena, integraque non erat. quare non potest vere (nisi fallor) vocari locus ille ἀναδίπλωσις: conflatur enim figura hæc, cum quæ repetuntur verba, sentētiæ ipsi necessaria non sunt, sed propter stomachum & indignitatem illarum rerum iterantur. quia si semel id dictum fuerit animus non expletur, siue cum dolorem itidem animi ostendunt: motum ue alium vehementiorem: ex qua tamen iteratione uoluptatem capiunt, qui audiunt: nō magis inflammantur, vt in superioribus exemplis contingit. Imitari sane potuit Onidius Sapphonem, cuius ingenium & motū animi mirifice illa epistola expressit: incredibile enim artificium in se continent litteræ illę: cunctaque, quæ scribentem illam facit, ex historia ipsa sumpsit Latinus poeta; vt testimonijs adhuc non nullis veterum scriptorū intelligitur. imitari igitur ipsam aliquo modo potuit, quam ex scriptis ipsius cognouerat admodum delectatam fuisse hac repetitione verborum nō tamen penitus illic rationem eam figuramque expressit. quamuis ita quoque inde proficiscatur aliquid leporis ac venustatis, nam plerunq; hoc fieri ab illis, qui vehemēter commoti sunt; & eosdem motus in animis eorum, qui audiunt, excitare volunt apertū est. huiuscemodi autē est illud veteris poetæ apud Ciceronem. Incede, incede: adsunt, adsunt, me me expetunt. crebra autem exempla sunt in Græcis tragędijs.

Animaduertendum autem est, cum tradat hic politus scriptor: & res ipsa plane doceat, hanc iterationem verborum gignere plurimam suauitatē, contra nostro in sermone parere ipsam frigus: itaque loqui solitos homines rudes admodum ac stultos. vnde etiam comici quidam nostri irrident eos, qui incidunt in hac insulsitatem: & cum [illegible]ere uolunt quempiam rusticum hominem, inepteque verba facientem, ita inducunt loquētem. nec tamen ualde dissimilis est hæc iteratio puerilis verborum ab ea, quam laudat Demetrius: nec tamen eandem omnino ipsam esse existimandum est.

Χαριεντίζεται δὲ ποτε καὶ ἐξ ἀναφορᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἑσπέρου. Ἕσπερε πάντα φέρεις (φησὶ) φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐστὶν ἐν τῇ λέξει τῇ φέρεις, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφερομένῃ. πολλὰς δ' ἄν τις καὶ ἄλλας ἐκφέροι χάριτας.

Ducit autem Veneres aliquando & ex relatione, vt cum de vespere inquit. Ἕσπερε πάντα φέρεις, φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: etenim hic lepos existit è voce illa φέρεις, quæ ad idem refertur. multas autem alias ab ijsdem aliquis promere posset Veneres.

Vt ope superioris figuræ docuit Demetrius cōflari venustates quasdam, ita nunc auxilio alius, quæ vocata est ἀναφορὰ, declarat confici easdem concinnitates: esseque

hane quoque sedem vnde illæ promi possint. loquitur autem (opinor) adhuc de eadem acuti ingenij, siue potius diuini, muliere: aitque ipsam leporem suauitatemque conflare in oratione, conformata illic epanaphora, quæ figura est cum tria pluraue membra: siue incisa, initium ducunt ab eodem verbo. valet igitur χαριεντίζεται Veneres haurit: & vrbane lepideque ludit. de vespere autem (vt suspicor) illic sermo erat, quæ stella in epithalamijs appellabatur, magnoque desiderio expectabatur à sponsis, vt ex Catulli quoque carmine perspicitur. narrat igitur illic dici, oratione ad eum conuersa. Vesper cuncta fers, fers vinum, fers capram, fers matri puellam. Nisi aliquis putet φέρεις hic valere aufers & eripis: positumque esse pro ἀποφέρεις. Explicat autem Demetrius exemplum dicens. Lepos enim, qui hic apparet: venustasque, oritur à verbo illo φέρεις, ad idem relato: adiungitque præter has multas alias venustates posse è figuris his trahi. quas, cum rationem illarum inde eliciendam tradiderit, breuitatis causa non persequitur.

Γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ λέξεως χάριτες, ἤγουν ἐκ μεταφορᾶς. ὡς ἐπὶ τοῦ τέττιγος. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ὅ,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπταμένου καταυδείη.

Nascuntur & è verbo lepores, idest è translatione. vt de cicada. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ὅ,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν, ἐπιπταμένου καταυδείη.

Nasci etiam inquit è singulis verbis veneres. nam figuræ vocatæ σχήματα à Græcis constant, è pluribus verbis: distatque hoc ipso ornatus hic ab illo. Vltimam autem aggreditur metaphoram, translationem appellatam à Latinis. aitque è poeta, nescio quo, qui de cicada vt narrat, cecinit: vt autem ego arbitror, ex alis effundit suauem cantilenam, venustatem partam, acquisitamque illi loco auxilio verbi translati, quod est (nisi fallor) illud κακχεῖ: neque enim proprie vox funditur, sed aqua & omnis humor: præterea cum idem, siue alius poeta, inquit. Ὅτι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπταμένου καταυδείη, ex verbo itidem translato hausit elegantiam illam. extremum autem (vt opinor) verbum exemplum est: neque enim illud, quod vocem humanam ostendit: quamuis commode propter similitudinem, lepideque dicatur de folijs viridibus in flammam: ignemque impositis: (de his enim suspicor hic agi, quamuis locus obscurus sit) proprie dictum esse potest.

Ἐκ συνθέτου τοῦ ὀνόματος καὶ διθυραμβικοῦ. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων, τουτὶ δεινὸν περὶ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. ἃ μάλιστα δὴ κωμῳδικὰ παίγνιά ἐστι καὶ σατυρικά.

E iuncto verbo & dithyrambico. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων τουτὶ δεινὸν περὶ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. *quæ maxime accommodatæ comœdijs sunt & satyrorum fabulis lusiones.*

Adiungit ex vocabulo etiam iuncto, non quolibet, sed illo, quod iunctum est more, quo dithyrambici poetæ iungere verba consueuerunt: idest audacter, elici etiam venustatem quod probat exemplo poetæ, qui suauiter finxit μελανοπτερύγων, sic enim legi in pluribus ac melioribus libris, cum tamen in quodam exemplari inuenerim μελανοπτερύγων. sermo autem illic dirigitur ad Ditem patrem. quem Græci Πλούτωνα vocant: diciturque ille illic dominus esse eorum, qui significantur concreto hoc nomine non sine licentia quadam, ac contra consuetudinem. vnde procreatus est lepos: videtur

videntur autem ostendi illo vmbræ, attas alas apud inferos gerentes. Nisi forte aliquis velit, quod non omnino vanum puto, μιλακοπτέρυγαν nominandi casu prolatum: affirmetque id verbum epitheton esse Plutonis, qui ita vocatus sit, quod alas attas gerat. Aristophanes valde simili huic, iuncto nomine, ac penè eodem, appellauit terram, in fabula, cuius index est ὄρνιθες: inquit enim γῆ μιλακοπτέρυξ. Sententia autem omnis, quia incertum est, vnde acceptum exemplum sit, habet in se aliquid obscuritatis: vis tamen exempli manifesta est. Adiungit verò Demetrius has lusiones & venustates conuenire in primis comœdijs & satyris. quod carmen lasciuum erat, & plenum obscenorum dictorum.

Καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ δὲ ὀνόματος γίνεται, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης. Ὅσῳ γάρ φησι μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα. καὶ ἐκ τοῦ πεποιημένου, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ. Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα· τὸ μὲν γὰρ μονώτης, ἰδιωτικωτέρου ἔθους ἤδη ἐστί· τὸ δὲ αὐτίτης, πεποιημένον ἐκ τοῦ αὐτός.

Et è vulgari vtique verbo nascitur, vt cum Aristoteles inquit. Ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα. *Et è facto, vt idem in eodem:* Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα: *illud enim* μονώτης, *consuetudinis idiotarum iam est, illud vero* αὐτίτης, *factum ex* αὐτός.

Alium locum monstrat suauitatis comparandę orationi, docens ex uocabulo etiam quopiam tenui & abiecto; quodq; in consuetudine idiotarum sit, nasci venustatem. Venit verò ipsi nunc in mentem hunc locum tradere, qui humilem ortū habet; quia proxime egerat de ratione ludendi comica, & apta satyris, quæ poemata inde & ipsa risum eliciunt, & ope harum scurrilium vocum oblectant spectatores. Vtitur autem exemplo Aristotelis, qui in epistolam quadam inquit. ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμί, φιλομυθότερος γέγονα, exponebat vero ille, quid sibi vsu uenisset degēti in solitudine: quāto enim magis in solo & uacuo ab interuētoribus loco maneret, tanto magis cupidum fabularum se factum esse dixit. Est autem uerbum, quod ἰδιωτικὸν appellat: ac venustatem gignere tradit, illud μονώτης vt infra aperte docet. quod verbum vsurpatū etiam fuit ab ipso in ix. libro de historia animantium, vbi loquitur de apum examine, cū iam exiturum est: ait enim. Φαίνεται μονώτης καὶ ἰδίως γίνεται. Sed etiam in ix. de moribus ad Nichomachum propinquo in loco his: prior eorum locorum est, vbi adfert quæ repugnāt sententiæ illorum, qui arbitrantur beatum hominem nō egere amicis: ait enim ἄτοπον δὲ ἴσως καὶ τὸ μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον, alter vero hic. μονώτῃ μὲν οὖν χαλεπὸς ὁ βίος. perspicitur igitur ex his duob. locis solitos vulgo vocari μονώτας. qui cœtus ac cōgressus hominum fugerent: ex eo vero, quem adducit Phalereus, nascebatur lepos: quia ostendit illo Aristoteles se imitari cœpisse quosdam, qui soli viuere uolunt: ita enim illi tunc passim appellabantur, ut nunc quoque parum immutato nomine. Animaduertendum præterea morem Atticorum, quo sermone in primis delectabatur, secutum illic Aristotelem, dixisse. ὅσῳ μονώτης cum ceteri Græci particulam ὅσῳ nominibus secundæ collationis assignarent. quod fecit etiam x. libro de moribus ad Nicomachum scribens. ὁ δὲ σοφὸς, καὶ καθ᾽ αὑτὸν ὢν, δύναται θεωρεῖν· καὶ ὅσῳ ἂν σοφὸς ᾖ, μᾶλλον.

Adiungit autem Phalereus; non tantum ex huiuscemodi aliquo vocabulo exoriri venustatem, uerum etiam ex facto, & illo ipso tempore conformato. quod probat testimonio eiusdem grauis scriptoris. qui eodem loco inquit exponitur enim nunc integer locus, qui supra, relicto illo nouato uerbo, mācus adductus fuerat. ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ φιλομυθότερος γέγονα. explicat autem simul uim utriusq; exempli Demetrius, ambobus iam locis indicatis, & exemplis quoque illustratis: inquit enim. Illud enim μονώτης est peruulgatæ communisque orationis uerbum: itaque idiotæ etiam loquuntur. Illud uerò αὐτίτης factum est ex pronomine αὐτός, Ab eodem au-

tem

tem nomine μόνος, aliter Hyperides deduxit μονώτατος, vt testatur Hermogenes, qui affirmat magnum illum oratorem in fingẽdis verbis satis liberum fuisse, uel potius negligentem, quod ad uerba deligenda faceret, in dicendo: cum enim id exemplis comprobare vellet, in alijs etiam hoc ipsum posuit. Et quod Cicero in epistola M. Antonij, ut insolens ac nouum auribus Romanorum exagitauit, pijssimus, eiusdem generis est. quamuis illud receptum postea sit vt ex ueteribus. multis inscriptionibus sepulchrorum intelligere licet: quod testatur etiam uetus grammaticus Sosipater, cuius hæc verba sunt. Quædam quæ primum & tertium: ut pius pijssimus. fidus fidissimus, cuius secunda elocutio est, magis pius, magis fidus.

Πολλὰ δὲ ὀνόματα καὶ παρὰ τὴν θέσιν τὴν ἐπί τινος χαρίεντά ἐστιν. οἷον. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόβαλος. ἐνταῦθα ἡ χάρις ἀπὸ τοῦ σκῶψαι τὸν ὄρνιν καθάπερ ἄνθρωπον. καὶ ὅτι τὰ μὴ συνήθη ἔθετο ὀνόματα τῷ ὄρνιθι. αἱ μὲν οὖν διὰ τῶν χάριτες παρ' αὐτὰς τὰς λέξεις.

Multa autem verba ex eo quod de aliquo vsurpata sunt, lepida sunt. ceu. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόβαλος: *hic enim lepos existit ex eo quod in auem lusit vt in hominem. & quod minime vsitata verba attribuit aui. hi igitur lepores ab ipsis verbis exoriuntur.*

Adiungit superioribus rationem aliam, qua singula nomina salsa fieri possint, ac uenustatis aliquid habere, cum scilicet illa è suis sedibus mota, aliò comportata fuerint. vbi posita acquirunt illic salem illum, quo antea carebant. Inquit igitur, hoc tradens, multa vocabula leporem ac gratiam in se habere, quia ad certa quædam ostendenda contra consuetudinem adhibita sunt. Vt fecit, qui auem nomine illo appellauit, quo uocari homines solent, qui loquuntur ad uoluptatem, & assentãtur aliquibus. ac dixit. Auis enim hæc assentator est, etiam assentatoris ipsius: hoc enim valet exemplum. Explicans verò ipsum Demetrius, ait. Omnis venustas, quæ hic apparet, inde profecta est, quod in auem tanquam in hominem id dictum est: qui enim homines aliquos notare uolũt, ac studium ipsorũ prauum accusare, appellant eos assentatores: qui igitur auem assentatorem uocauit, obiecit aui, quod hominibus crimini dari solet. Nec non extitit illic lepos. quod aui addita sunt: applicataq; nomina contra cõsuetudinem sermonis. quibus traditis, narrat se cuius generis sint uenustates ac lepores, qui oriuntur à singulis nominibus docuisse, transitque ad alias indicandas, quæ à pluribus uerbis nascuntur.

Ἐκ δὲ παραβολῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος ἀνδρὸς ἡ Σαπφώ φησι, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν· ἐνταῦθα γὰρ χάριν ἐποίησεν ἡ παραβολὴ μᾶλλον ἢ μέγεθος. καίτοι ἐξῆν εἰπεῖν, πέρροχος ὥσπερ ἡ σελήνη τῶν ἄλλων ἄστρων, ἢ ὁ ἥλιος ὁ λαμπρότερος, ἢ ὅσα ἄλλα ἐστὶ ποιητικώτερα.

Ex collatione autem, & de viro qui præstet ceteris Sappho inquit, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: *hic enim leporem potius genuit collatio quàm magnitudinem, atqui licebat ipsi dicere. Perrochus veluti luna alijs sideribus, vel sol splendidior: aut quacunque alia magis propria poetarum.*

Declarat elicuisse venustatem Sapphonẽ è collatione, noua quadam ratione: alij

terę;ac poetę faciunt,illam tractātem,vt cum de homine,qui pręstaret reliquis hominibus, hoc pacto locuta est. Videtur autem plena sententia huiuscemodi fuisse. Perrochus,qui antistat ceteris sui generis hominibus,vt Lesbius poeta alienigenis, externisque poetis antecellit.ornare enim illa eodem tempore ciuem suum voluit; & in significanda præstātia eius,de quo sermo erat, simul Alcæi nobilitatem declarauit. Demetrius autem nouam illam,lepidamque rationem exponens,inquit.Hic inusitatè,contraque naturam collationum, quæ adhibentur ad res augendas, collatio potius procreauit leporem,& elegātiam,quàm magnitudinem. Hoc autem poetriam illam efficere voluisse demonstrat,quod si rei tantum amplificandę studuisset, vsitatam,ac tritam viam secuta fuisset:dixissetque,Perrochus,vt luna reliquis sideribus,siue.ut sol splendidior est,& cetera,quæ ad absoluendam sententiam desiderātur: neque tātum has communes, & tritas collationes vsurpare potuisset,sed alias etiam nō nullas studio poetarum magis accommodatas, quàm illa ipsa fuerit,quam tunc anteposuit illis,nam ambas illas in frequēti vsu poetarum esse, constat. priore enim quoque vsus est Horatius canens.micat inter omnes Iulium sidus,velut inter ignes Luna minores.posteriore verò Lucretius in Epicuri eximia virtute celebranda.hoc pacto.& omnes Restinxit stellas exortus vti aerius sol.Vsus verò est Demetrius in præstanti viro significando nomine illo, vnde etiam Cicero in epistola quadam ad Atticum.cum & ipsę excellentiam virtutis ostendere vellet. inquit. ἔξοχος in nullo est . pecunia omnium dignitatem exæquat . Animaduertendum etiam Sapphonis versum esse hexametrum:quamuis igitur vna eorum poetarū qui μελικοὶ vocātur,diuina hæc mulier foret, aliquando tamen dilabebatur in aliud genus carminis.quare vere illam de se ita loquentem cum amatore suo,ad quem scribebat,induxit Ouidius.Forsitan & quare mea sint alterna requiris, Carmina, cum lyricis sim magis apta modis:magis enim natura factam se dixit ad eam, quàm ad alteram illā musam colendam,non omnino remotam & auersam ab elegia: quod declarauit etiam cum inquit,se tunc elegisse flebile carmen temporiq; illi suo aptum;qui enim eligit aliquid è multis; quæ relioquit etiam in sua manu ac potestate habebat . Sed apud Sudam etiam legitur ipsam aliquando scripsisse epigrammata & elegias.

Σώφρων δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ὁμοίου εἴδους φησί, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷόνπερ φαντὶ φίλα, τοὺς τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πήλῳ· καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐπίχαρις ἡ παραβολή ἐστι, καὶ τοὺς τρῶας διαπαίζουσα, ὥσπερ παῖδας.

Sophrō autem & ipse simili forma inquit, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷόνπερ φαντὶ φιλαῖοι τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πήλῳ: *etenim hic venusta est collatio, & quæ illudit Troianis tanquam pueris.*

Adiungit Demetrius Sophronem quoque simili ratione vsum fuisse:atulisseque nouam & inusitatam collationem,cum ostendere vellet studium quorundā puerorum,folia,festucasq; in viros conijcientium: dixit enim eos cōsimilem rem fecisse, ac Troiani,cum Aiacem,sortibus in eum coniectis,appetiuerunt.historia est obscurior:neque enim apud Homerum huius rei mentio est . φιλαῖοι autem arbitror legendum more Dorico,pro φίλαι, vt sane in duobus libris inueni,quamuis in alijs quibusdam φιλάταις scriptum sit. eius autem gentis sermone hic vsum Sophronem multis modis intelligitur:notio vero eius nominis aperta est . potius quærendum quomodo illa conueniat in expositione illius rei Troianis . nam θᾶσαι pro θέασαι, quod valet specta,& animaduerte,nō semel quoque vsurpauit Theocritus . vt cum inquit θᾶσαι φίλα ἀγκάλη ἐοδῶν. Xenophon βάλλει pro hostili animo lapides in quem-

piam conijcere, non appellata materia, quæ iaceretur, vsurpauit in primo libro ἀναβάσεως, inquit enim de Græcis, qui inuiti in eam expeditionem ducebantur: & irati duci suo Clearcho ea de causa erãt. οἱ δὲ αὐτίκα ἤχθοντο, καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνου, ἐὰν ἀρξώ τι [illegible]. Scrupulum verò habet locus ille Sophronis in extremo verbo: neque enim plane intelligitur, an re, quæ significatur eo verbo, Troiani tunc percusserint Aiacem, è ligno autem, siue terra durata sortes fiebant: siue dixerit, cum sors ducta est Aiacis, tunc Troianos aliquod telum in eum coniecisse; in ea vero re commemorãda illo ipso nomine vsus est Homerus, dicens. Ἐκ δ᾽ ἔθορε κλῆρος κυνέης, ὃν ἄρ᾽ ἤθελον αὐτοὶ Αἴαντος. Interpretatur autem statim Demetrius vim huius exempli: ac docet quid præcipue moliatur collatio illa, dicens. Hoc namque loco collatio lepida est: effectrixque venustatis: ludit enim Troianos tanquam pueros & infirmi animi, & corporis, qui crederẽt se posse ea ratione nocere fortissimo viro. hunc suspicor, vt in re incerta, sensum esse huius loci.

Ἔστι δέ τις ἰδίως χάρις σαπφικὴ ἐκ μεταβολῆς, ὅταν τι ἀποθεῖσα μεταβάλληται. καὶ ὥσπερ μετανοήσασα. οἷον, Ὕψι δή φησι τὸ μέλαθρον ἀέρατε τέκτονες: γαμβρὸς εἰσέρχεται ἴσος ἄρηι. ἀνδρὸς μεγάλου πολλῷ μείζων, ὥσπερ ἐπιλαμβανομένη ἑαυτῆς, ὅτι ἀδυνάτῳ ἐχρήσατο ὑπερβολῇ: καὶ ὅτι οὐδεὶς τῷ ἄρηι ἴσος ἐστί.

Est autem quædam venustas proprie Sapphica ex immutatione cõsilij, cum scilicet aliquo iam dicto mutarit animum. & tãquam pœnituerit ipsam dixisse. ceu inquit. Alte iam superliminare extollite fabri. gener ingreditur æqualis Marti: viro magno multo maior. tamquam reprehendens se ipsam, quod impossibili vsa est hyperbole: & quod nullus Marti æqualis est.

Ostendit esse aliam etiam quandam rationem uenustatis gignendæ, quæ propria sit peculiarisq; Sapphonis: ab eaque ingeniosa & erudita muliere crebro vsurpata fuerit: nascitur autem illa ex immutatione consilij, cum scilicet aliquis mentem mutat, ac tanquam dolet se aliquid dixisse. Exemplum Demetrij est locus ex ode ipsius acceptus, quem vt potui, sine vllo ornatu expressi. Μέλαθρον autem cum ponatur sæpe pro tota domo, valet proprie vt hic, superiorem partem ianuæ. Quæ post exemplum sequuntur, uerba sunt auctoris, explicãtis uim rationemq; eius venustatis: ait enim sic Sapphonem loqui, tanquam reprehendentem se ipsam, quod vsa esset hyperbole eius generis, quod tradit rem, quę effici nõ potest. quia nullus sanè mortalis, Marti magnitudine corporis est ęqualis. Similitudinem aliquam habet ratio hęc cum ioco illo Ciceronis, quo P. Clodiũ notauit in causa M. Cœlij: fatetur enim quoque illic facetus orator se errasse: corrigitque quod dixerat: sed tamen post correctionem addit, quod declarat errorem illum, cum perpetuus sit, non esse errorem: non enim temere homines eodem pacto sæpe peccãt: vt etiam apud Plautum Cleostrata testatur, cum stulti viri intempestiuum amorem refelleret, qui illo & ipse modo frequenter in sermone peccaret. nam quin ambo, idest & Sappho & Cicero, ludere vellent, dubium non est. Sed altera suauiter ac lepide: alter vero amare ac contumeliose, unde uetus magister dicendi putauit dictum hoc unum eorum esse, quæ σαρκασμῶν nomine continentur. Verba Ciceronis sunt. Quod quidem facerem vehementius, nisi intercederent mihi inimicitiæ cum istius mulieris viro; fratrem nolui dicere. semper hic erro. Cum autem hic olim initio exempli legeretur in omnibus libris ὑψοῦ, emendaui secutus scripturam, quæ apud Hephæstionem est (ipse enim quoq; citauit hunc locum) ὕψι, reliquas verò maculas, quas tunc deleui, auctoribus etiam antiquis exemplaribus sustuli.

Τοῦ

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ περὶ τηλεμάχου, ὅτι δύο κύνε δεδέατο πρὸ τῆς αὐλῆς· καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν. ἀλλὰ τί αὖ μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα· καὶ γὰρ οὗτος μεταβαλλόμενος μεταξὺ ἐχαρίσατο καὶ ἀποσιγήσας τὰ ὀνόματα.

Eiusdem autem formæ & illud de Telemacho, quod, δύο κύνε δεδέατο πρὸ τῆς αὐλῆς, καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν, ἀλλὰ τί αὖ μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα: *etenim hic mutato consilio simul urbane lusit & cũ reticuisset nomina canum.*

Eandem formam habere addit: esseq; einsdem naturæ, quod de Telemacho à quopiam dictum est: neque enim nomen indicar auctoris eius vocis. à Sapphone autem id prolatum non fuisse apparet ex ijs, quę infra inquit: pronomen enim ὤνης feminæ nõ conuenit. Duo canes antę regiam ipsius vincti erant, possem etiam canum ipsorum nomina ponere. verum quid mihi prodessent nomina hæc: hic enim quoq;, inquit Demetrius, dum sententiam mutaret, lusit: indeque lepotem ac concinnitatem non paruam elicuit, silentio præteritis nominibus illis. Testari autem libet me, cum prius in excusis esset, περὶ τηλιμάχῳ, correxisse περὶ τηλιμάχου. quod vnum ex ijs, quæ vidi, exemplar habet ac res ipsa confirmare videtur: ab Homero enim quoque duo canes traditi sunt comitari soliti esse Telemachũ, Vlyssis filium, hoc versu ex Odyssea, quo de illo ipso loquitur. οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύο κύνες ἀργοὶ ἕποντο. Præterea nullum vnquam accepi veterem scriptorem Telemachum vocatum, qui id memoriæ prodere potuerit. nam, si illo modo legeretur, manifesto apud Telemachum valeret.

Καὶ ἀπὸ στίχου δὲ ἀλλοτρίου γίνεται χάρις. ὡς ὁ ἀριστοφάνης σκώπτων που τὸν δία, ὅτι οὐ κεραυνοῖ τοὺς πονηρούς, φησίν. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. ὥσπερ γὰρ οὐκέτι ὁ ζεὺς κωμῳδεῖσθαι δοκεῖ, ἀλλ' ὅμηρος, καὶ ὁ στίχος ὁ ὁμηρικός: καὶ ἀπὸ τούτου πλείων ἐστὶν ἡ χάρις.

Et à versu alieno exoritur lepos. ut Aristophanes irridens quodam loco Iouem, quod non fulminibus appetit prauos, inquit. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. *tanquam igitur non amplius Iuppiter notari uidetur, sed Homerus & versus Homericus, et ex hoc maior existit lepos.*

Alium locum monstrat originem & ipsum eiusdem festinitatis, affirmãs ex alieno etiam, notoq; versu, apte vsurpato, nasci venustatem: vtiturq́ue exẽplo Aristophanis, qui in fabula; qua Socratem vexauit, cum Iouem facete reprehẽderet, quod non impuros & conscelеratos homines fulminibus iceret, sed sua tẽpla: ędesq; sibi dicatas feriret, inquit, insertis in eam sententiã verbis Homericis, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει, καὶ Σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν: extremum enim hoc, quo traditur Sunium, promontorium agri Attici, sine causa & inutiliter percuti, ab Homero acceptũ est: ita enim ille fecit Nestorem loquentem. ἀλλ' ὅτε σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ' ἄκρον ἀθηνῶν, & quæ sequũtur. Sequitur autem Demetrius, malitiam comici illius: originemque huius vrbanitatis aperiens. Hoc pacto re narrata: assumptisq; poetę verbis, aliquo modo non Iuppiter amplius notari videtur, acutoq; dicto tangi, sed Homerus ac versus Homericus: indeq; inquit existit maior lepos & suauitas. Hanc etiam rationem ioci conflandi cognouit Cicero: præcepitq; in II. libro de oratore hinc posse facetias duci his verbis. Sæpe etiam versus facete interponitur: vel, vt est: vel paulum immutatus, aut aliqua pars versus. Sed exempla etiam ponit: quibus declarat à Romanis oratoribus lepide: vtiliterq; ad causam, id vsurpatum fuisse.

Ἔχουσι δέ τι στωμύλον καὶ ἀλληγορίαι τινές. ὥσπερ τό. Δελφοὶ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φέρει. καὶ τὰ σώφρονος δὲ, τὰ ἐπὶ τῶν γερόντων. Ἔνθαδ' ὧν κἠγὼ παρ' ὔμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων: ποντίναι γάρ ἤδη τοῖς ταλικοῖς δὲ ταὶ ἄγκυραι.

Habent autem quiddam festiuum & allegoriæ quædam. quemadmodũ illud. Δελφοὶ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φέρει: *& Sophronis illa quæ de senibus prolata sunt.* Ἔνθαδ' ὧν κἠγὼ παρ' ὔμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων: ποντίναι γάρ ἤδη τοῖς ταλικοῖς δὲ ταὶ ἄγκυραι.

Hic alius locus est, vnde possit duci lepos ac suauitas: tradit enim allegorias quasdam, & obscuros non nullos eius generis sermones. cum scilicet aliud dicitur, aliud intelligendum est: (hoc enim, vt nomẽ declarat, valet ἀλληγορεῖν) habere in se quiddam concinnum ac venustum. quemadmodum inquit illud. Δελφοὶ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φέρει. Quod potui autem hic emendaui, secutus fidem antiquorum librorum: neque enim affirmatim hunc locum adhuc omnino macula carere: præcipueq́ue mihi primum verbum huius, plus nunc quàm oporteret, obscuræ vocis, suspectũ est: inueni nanque ipsum in diuersis libris valde variatum: est enim quidã, qui habet τὸ λῆρει: est etiam alius, in quo legitur. τὸ λόρει. in nullo certe, quod nunc omnes excusi habent, legitur τὸ Δελφοί. quare cum alibi vocem hanc non inuenerim, quid certi de illa adferam non habeo. Ne dum autem nunc quid intelligi debuerit his verbis perspiciatur, vix quid illa ostendant, accipitur. excepto tamen primo, de quo nõ liquet, notio reliquorum aperta est. Addens autẽ aliud exemplum Demetrius, tradit ea, quæ ponit Sophronis, huiusce modi esse. prolata vero illa de senibus fuisse testatur. vnde vis eorum verborum (nisi fallor) percipitur, videtur enim senex quidã loqui, directo sermone ad æquales suos, exponens non nulla, quæ pertinent ad statum eius ætatis, inquit igitur. Hic cum & ipse sim, ad vos qui eiusdẽ coloris pilos habetis, caniq́; & ipsi estis, appello nauim, tempus nauigandi idoneum expectans, ijs enim qui tot annorum sunt, quot ipsi sumus, anchoræ iam in alto stant. Purgaui autem hoc exemplum, quod multis locis inquinatum erat, maculasque omnes eius deleui ope antiquorum librorũ. nam quod antea in excusis erat. ταλικοῖς δὲ non mutaui, quamuis non omnino certus sim de veritate huius lectionis, inueni enim libros, qui inter se hac parte dissentirent, cum præter eos, quibus conuenit cum excusis, alij habeant παλικοῖς δὲ, alij vero ἡλικιώταις δὲ. in tam incerta igitur re non putaui aliquid variandum, existimauiq́; positum esse potuisse ταλικοῖς δὲ pro τηλικοῖς δὲ. quod autem correxi πλόον δοκάζων, verum esse apparet, Cicero enim quoque iunctis penè ijsdem nominibus de eadem prorsus re, inquit, Sedeo enim πλουδοκῶν, quod Latinis his verbis, ventum expectans, alibi significauit. quamquam non vera nauigatio hic intelligitur, sed iter ad inferos, portusque ille, ad quem properat contento cursu senectus.

Ὅσα τε ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀλληγορεῖ, οἷον ἐπ' ἰχθύων, Σωλῆνες γλυκύκρεον κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λιχνεύμασιν, καὶ μιμικώτερα τὰ τοιαῦτα ἐστι καὶ αἰσχρά.

Et quæcunque de mulieribus allegorice loquitur, tanquam de piscibus. Σωλῆνες γλυκύκρεον κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λιχνεύμασιν *& aptiora mimis huiuscemodi omnia, & obscena sunt.*

Adiungit

Adiungit Demetrius huiuscemodi etiã esse, quæ idem poeta de mulieribus, eodẽ modo loquitur, idest obscure & tecte: videtur nanq; ille loqui de piscibus, intelligit autẽ naturalia ipsarũ: vtitur enim verbis, quæ cum proprie significent pisces quosdã dura testa conclusos, ob similitudinem tamen ostendebant etiã partes corporis earum ad procreandum factas: κόγχαι enim genus sunt conchiliorum eorum, quæ δίθυρα vocat Aristoteles, quia testas geminas habeant, quæ nunc clauduntur: nũc aperiuntur tanquam fores. vnde referunt partem illam muliebris corporis. Hesychius etiã significari aliquando solitũ illo nomine, id, quod dixi, testatur: cũ enim cõmunem notionẽ eius explicasset, addidit. καὶ γυναικὸς τὸ μόριον. quod prorsus hoc valet, quis enim nescit γυναῖκας eos, qui verecundiam seruare volunt, partes illas appellare. Sensus posterioris huius exempli Sophronis est, quem expressi verbũ verbo reddens: cum enim olim, secutus consensum omnium, & excusorum, & scriptorũ Demetrij librorum, ἐχθήματι imprimendum curarim, incidi postea in eundem locum Sophronis apud Athenæum in III. libro δειπνοσοφιστῶν vbi legitur, vna littera aucto illo verbo, λιχθήματι quam lectionem veriorem duco: notio enim huius verbi magis quadrat sententiæ auctoris, qui scurriliter iocatus est. significauitq; inde decerpi suauitatem non paruam, & illum quasi cibum iucundum esse, & gignere, cum comeditur, voluptatem magnam; aliud tamen intelligens vt declaratum est. de scripturæ tamen veritate nihil exploratum est. Non multo post hunc, alter Sophronis locus ab Athenæo adductus est. in quo itidem eodem pacto ille iocatus est & eandẽ partem muliebris corporis (vt opinor) conchas appellauit. Quid vero sentiat de huiuscemodi iocis, declarat Demetrius, dicens illa magis apta esse mimis, ac studio ipsorum conuenire, cum sint turpia & obscena, vnde intelligitur oportere sibi oratorem ab illis temperare. quod etiã præcepit Cicero in II. de oratore his verbis. Vitandum est oratori vtrunque, ne aut scurrilis iocus sit, aut mimicus.

Ἔστι δέ τις καὶ ἡ παρὰ τὴν προσδοκίαν χάρις, ὡς ἡ τοῦ κύκλωπος ὅτι ὕστατον ἔδομαι οὖτιν: οὐ γὰρ προσεδόκα τοιοῦτο ξένιον, οὔτε ὀδυσσεὺς, οὔτε ὁ ἀναγινώσκων. καὶ ὁ ἀριστοφάνης ἐπὶ τοῦ σωκράτους. Κάμψας ὀβελίσκον φησὶν, εἶτα διαβήτην λαβὼν, ἐκ τῆς παλαίστρας θοἰμάτιον ὑφείλετο.

Est autem quædam & quæ præter expectationem venustas, vt illa Cyclopis quod postremum comedam Vtin: non enim expectabat tale munus, aut Vlyßes, aut qui legit. & Aristophanes de Socrate inquit. Κάμψας ὀβελίσκον, εἶτα διαβήτην λαβὼν, ἐκ τῆς παλαίστρας θοἰμάτιον ὑφείλετο.

Alium locum ostendit pariendæ venustatis, docens oriri etiam salem aliquando cum quippiam inexpectatum ad aures peruenit, atque alienum magnopere ab eo, quod nobis dici debere proposueramus. quare iocus hic παρὰ προσδοκίαν appellatur. vt etiam vocauit ipsum Cicero in epistola ad Voluminium Eutrapelum, in qua plura genera facetiarum enumerauit: in alijs enim inquit Nisi ridiculum παρὰ προσδοκίαν. in secundo autem libro de oratore accurate copioseq; de eo disputauit. Sed ea, quæ hic traduntur à Demetrio, perpendamus. qui inquit exemplum accommodatum esse huius vrbanitatis illud Homeri, cum finxit Cyclopem dicentẽ postremum ego comedo Vtin. inde autem nasci venustatem hanc cõfirmat dicens. Neq; enim expectabat huiuscemodi munus aut Vlysses ipse: aut qui legit. Sed Aristophanem quoque in Socratem ostẽdit hoc pacto lusisse, cum in fabula, quæ vocatur νεφέλαι, de illo inquit: vel potius auditorẽ Socratis inducit id commemorantem, flexisse ipsum obeliscum, deinde accepto geometrarum instrumento, quod rotundis formis describendis aptum est, vocaturque Græce διαβήτης, è palæstra pallium sustulisse.

Ἤδη μέντοι ἐκ δύο τόπων ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ χάρις: οὐ γὰρ παρὰ προσδοκίαν μόνον ἐπηνέχθη, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀκολούθει τοῖς προτέροις: ἡ δὲ τοιαύτη ἀνακολουθία, καλεῖται γρῖφος, ὥσπερ ὁ παρὰ Σώφρονι ῥητορεύων Βουλίας: οὐδὲν γὰρ ἀκόλουθον αὑτῷ λέγει. καὶ παρὰ Μενάνδρῳ δὲ ὁ πρόλογος τῆς Μεσσηνίας.

Iam enim ex duobus locis hic extitit venustas: non enim solum præter expectationem id illatum est. sed neque respondit prioribus: huiuscemodi autem inconsequentia, vocatur griphus, quemadmodum Bulias qui apud Sophronem oratorem agit: nihil enim dicit quod cohæreat sibi ipsi, & apud Menandrum itidem prologus Messeniæ.

Hæc verba Demetrij sunt, indicantis non vnum hunc tantum ortum radicemq; habere hunc iocum, sed alium etiam: profectam nanque venustatem illam e duobus locis: neque enim inquit inde tantum conflata est, quia præter omnium opinionem id illatum est. verum etiam quia illud non cõsequitur superiorem rerum expositionem: neque cohæret illi. Huiuscemodi autem addidit ἀνακολουθίᾳ, vocatur griphus. ἀνακολουθία enim appellatur vitium orationis, cum inferiores partes non respondent superioribus: neq; inde aptæ sunt: sed nouum aliquid discrepansque adferunt. narrat autem Demetrius hoc etiam facere apud Sophronem Buliam quẽdam, de artificio dicendi disputantem: nihil enim ipsum dicere tradit, quod consequens sit: ac cohæreat sibi ipsi. sed apud Menandrum etiam prologum fabulæ, quam vocauit Messeniam, huiuscemodi esse affirmat. Videtur autem ita induxisse Sophron in suis mimis Buliam de arte dicẽdi disserentem, vt Cicero commemorat Lucilium in satyris induxisse Mucium Scæuolam: apud ipsum enim ille irridet Albutium quod nimis magnum studium ponebat in compositione verborum. Exempla vero hæc duo postrema nunc irrita sunt, cum & scripta Sophronis, & fabulæ suauissimi comici Menandri amissæ sint. Athenæus autem in x. libro δειπνοσοφιστῶν, quo loco plures elegantes acutosque griphos commemorat, narrat etiam quomodo Clearchus quidam Solensis griphum definierit: nec tamen nulla necessitate locum eius huc adferam, contentus indicasse.

Πολλάκις δὲ καὶ κῶλα ὅμοια ἐποίησε χάριν. ὡς ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν φησιν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν· ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν: καταλήξας γὰρ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἐποίησε τὴν χάριν, ἐὰν δ᾽ ἓν ἀφέλῃς τοῦ ἑτέρου κώλου τὸ μέγαν, συναφαιρεῖται καὶ ἡ χάρις.

Sæpe autem & membra similia pepererunt venustatem. vt inquit Aristoteles, Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν: ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν: *cum enim desierit in ambobus membris in idem nomen, procreauit venustatem. Quod si dempseris ex alterutro membro, illud* μέγαν, *simul sustuleris leporem.*

Docet nunc Phalereus, quod ornandæ orationi inuentum videtur, cum scilicet duo membra similia sunt in extremo. vnde παρόμοια magistri dicẽdi ea vocant, gignere etiam venustatem. vtitur autem eodem exemplo, quo supra vsus est, cum de hoc ipso genere elegantiæ disputauit; docuitque illum alienum esse ab ea oratione, quæ com-

commouere animos propositum habet. verba igitur Aristotelis sunt narrantis se relictis Athenis, in patriam, quam nomine appellat, redijsse metu regis Persarum, posteaque se Stagiris discessisse. Athenasque redijsse propter tempestatem, quam cũ μῶν, virili genere à Græcis χειμῶνα vocatum, fuisse dicat. vt prius omnium consuetudine appellarat eum regem, lusit manifestò in hoc, vt diligenter declarat Demetrius, dicens. cum enim ambo membra terminari eodem verbo, procreauit eo pacto venustatem, & leporem. quod si quis adhuc dubitaret de fonte, capiteque huius suauitatis, hinc ipsam fluere intelliget, si dempserit ex alterutro membro particulã illam geminatam: vnà enim tolletur omnis elegantia. Animaduertendum autem idem, quod hic præcipit Demetrius, videri etiam admonere Ciceronem. vnam scilicet candemque curam, originem esse duarum diuersarum rerum: inquit enim in III libro de oratore. Ornant igitur in primis orationem verba relata contrarie, quod idem genus est sæpe etiam facetum. Exemplo verò ille verum esse quod tradit, cõfirmat: quod, qui scire uolet, apud auctorem ipsum leget. nec tamen non uideo hic Demetrium hanc uim esse dicere uerborum similiter desinentium: cum Cicero vsu venire id ostendat in antithetis. præceptum tamen ut illic uerum est, ita etiam in diuerso hoc ornatu verborum.

Καὶ κατηγορίαι δὲ ἀποκεκρυμμέναι ἐνίοτε ὁμοιοῦνται χάρισιν, ὥσπερ παρὰ Ξενοφῶντι ὁ Ἡρακλείδης, ὁ παρὰ τῷ Σεύθῃ, προσιὼν τῶν συνδείπνων ἑκάστῳ, καὶ πείθων δωρεῖσθαι Σεύθῃ, ὅ τι ἔχει: ταῦτα γὰρ καὶ χάριν τινὰ ἐμφαίνει, καὶ κατηγορίαι εἰσὶν ἀποκεκρυμμέναι. Αἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν χάριτες τοσαῦται, καὶ οἱ τόποι.

Et accusationes vtique recondita quandoque similes sunt leporibus, quẽadmodum apud Xenophontem Heraclides, qui viuebat cum Seuthe, accedens ad singulos cõuiuas, & hortans illos vt dono darent, Seuthi. quod quisque eorum haberet: hæc enim & venustatem aliquam præ se ferunt, & accusationes tectæ sunt. Veneres igitur quæ in verbis existunt tot sunt, & loci.

Postremus hic locus est pariendarum vrbanitatũ, quæ positę sunt in verbis: tradit enim criminationes quasdam latentes: accusationesque personarum aliquarũ, non omnibus perspicuas, sed tectas, quandoque speciem ac similitudinem habere venustatum. Exemplum autem huius, vbi minime aliquis expectasset, inuẽtæ venustatis, esse vult locum Xenophontis in VI. libro ἀναβάσεως. vbi narrat Heraclidem quendam Maronitem, qui viuebat apud Seuthem regulum, cum duces centurionesque Græcarum copiarum vocati forent in conuiuium à Seuthe, antequam domum ingrederentur, vbi apparatum erat, singulos illos appellasse: hortatumque esse vt si quid elegans eximiumq; haberent, Seuthi dilargirentur: his enim breui indicatis, quæ plenius exponuntur ab eo polito scriptore, addit Demetrius. Hæc enim nõ nihil vrbanitatis præ se ferunt: suntq; abditę, & tanquam velo quodam opertæ, accusationes: criminantur enim auarum illum regulum, & animum ipsius angustũ declarant, qui mandasset Heraclidi, vt munere hoc fungeretur cum principibus ijs eius exercitus, quos putasset aliquid alicuius pretij secum portare. lepos autem & suauitas inde nascitur; quia id occulta & noua quadam, callidaq; ratione fit. His verò monstratis se ad finem venisse venerum harum explicandarum ostendit, quæ manent in locutione ac verbis: simulque locos earum indicasse.

Ἐν δὲ τοῖς πράγμασι λαμβάνονται χάριτες ἐκ παροιμίας: φύσει γὰρ χαρίεν

πρᾶγμα ἐστιν ἡ παροιμία, ὡς ὁ σώφρων μὲν ἐπίμες ἔφη ὁ τὴν πατέρα πνίγων, καὶ ἀλλαχόθι πού φησιν· Ἐκ τοῦ ὄνυχος γὰρ τὸν λέοντα ἔγραψεν. Τορύναν ἔξεσεν. Κύμινον ἔπρισε. καὶ γὰρ δυσὶ παροιμίαις καὶ τρισὶν ἐπ' ἀλλήλοις χρῆται· ὡς ἐπιπληθύνωνται αὐτῷ αἱ χάριτες. σχεδόν τε πάσας ἐκ τῶν δραμάτων αὐτοῦ τὰς παροιμίας ἐκλέξαι ἔστιν.

In rebus autem ducuntur Veneres ex prouerbio: natura enim venusta res est prouerbium, vt Sophron μὲν ἐπίμες ἔφη ὁ τὴν πατέρα πνίγων: & alio quodam loco inquit. Ex vngue enim leonem pinxit. Torynan edolauit. Cuminum seuit: etenim duobus & prouerbijs & tribus superinductis vtitur, vt lepores sibi numero crescant: fermeque cuncta ex fabulis ipsius prouerbia licet seligere.

Monstrat nunc locos, in quibus manet alterum genus venustatũ, quod scilicet existit ex rebus. Primum autem esse inquit prouerbia, cum sua vi prouerbium sit res elegans, ac venusta, vtitur autem exemplo Sophronis, docere volẽs inde fluere leporis non parum: sed male factum est, quod macula quędam huic loco aspersa est: atque ita eum inquinauit, vt ne dum lepos aliquis, sententia nulla inde percipiatur, nisi id meo vitio fit, qui ea non videam, quę alijs fortasse explorata sunt. Ipse certe excogitare nõ potui quid valeat μὲν ἐπίμες: nec à libris calamo exaratis auxilij aliquid ad labem hanc tollendam accepi, quos concordes cum excusis inueni: nisi quod vnus eorum tantum habet, coniunctis duobus illis vocibus, μενεπίμες. vt suspicor autem prouerbium ortum est à voce, quam quispiam edidit, nefarium facinus, vt ostẽdit Demetrius, moliens, quod enim adiunctum illic est, Dixit ille, qui patrem strangulabat, declarat morem recitandi voces aliquorum acutas opportunasque, qui creber est in cõsuetudine nostri sermonis: & in Latino etiam (vt Plauti testimonio cognoscimus) frequẽtabatur, vsurpari etiam solitum à Gręcis. Cum igitur interpretari vim huius prouerbij non valeam, ad ea, quæ sequuntur, transibo: addit enim diligens scriptor eundem poetam alio in loco dixisse. Ex vngue leonem pinxit. Torynam, culinæ instrumẽtum, sculpsit. Cuminum seminauit. quæ prouerbia nota ac peruulgata sunt, eorumq; notio omnis atq; vsus explicatur diligẽter ab eo, qui accuratè omnia veterum prouerbia collegit, & subtiliter interpretatus est. Testari autem videtur Demetrius verbis, quæ adiungit, tria hæc prouerbia cõtinẽtia apud eum scriptorem fuisse: nam ne alicui mirum (vt opinor) videretur, nulla alia narratione interiecta, posita fuisse tot prouerbia, docet Sophronem hunc morem habuisse: vt & duobus, & tribus prouerbijs vteretur eodem loco: illa scilicet de causa, vt in scriptis ipsius maior vis venustatis inesset, augereturque ita numerus leporum & concinnitatum. Idem etiam confirmare volens vtitur alio argumento: affirmatq; cuncta fermè prouerbia è fabulis ipsius, si quis illi rei studeat, posse decerpi, vt fabulas vocem, quas ipse δράματα vocauit, vnde etiam percipitur Sophronẽ in numero poetarum collocandum esse. de quo tamen aliquando ab aliquibus dubitatum est. quod studium ipsius declarat Sophronem vidisse, quãtum elegantiæ, ac suauitatis prouerbia afferrent omni orationi: nec non ostendit, quàm cupidus eius laudis adipiscendę foret: cuperetq; mimos suos salibus abundare: ea enim de causa illa vndique conquisiuit.

Καὶ μῦθος δὲ λαμβανόμενος καιρίως εὔχαρίς ἐστιν, ἤτοι ὁ κείμενος, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ ἀετοῦ φησιν, ὅτι λιμῷ θνήσκει, ἐπικάμπτων τὸ ῥάμφος· πάσχει δὲ αὐτό, ὅτι ἄνθρωπος ὤν ποτε, ἠδίκησε ξένον. ὁ μὲν δὴ τῷ κειμένῳ μύθῳ κέχρηται καὶ κοινῷ.

Et

Et fabula cum vsurpatur tempestiue, venusta est. Siue vetus, vt Aristoteles de aquila inquit, quod fame perit, rostrum intorquens: ita autem plectitur, quia cum olim homo esset, iniuria hospitem affecit. hic igitur vetere fabula vsus est, & communi.

Secundus hic locus est venustatis, quæ è rebus nascitur, inueniendæ: fabulam enim opportune vsurpatam: locoque positam, venustam rem esse inquit. id autem duobus modis fieri docet: sunt enim fabulæ receptæ veteresque: finguntur verò aliæ illo ipso tempore, cum vsus earum venit. vtrunque genus lepidum vrbanumque esse tradit: siue quis sua vtatur siue conflata ab alio fabula: vt fecit Aristoteles, qui de aquila in IX. libro historiæ animalium narrauit fame ipsam mori, in senecta rostrum sine modo flectentem. quod ipsi meritò inquit euenire, quia cum olim homo esset, iniuria affecit hospitem. In eodem etiam libro non multo ante hunc locum, alteram quoq; fabulam tetigit, cum de tertio genere ardeolarum loqueretur, quod ἀστερίας appellatur: Græci enim ἐρωδιοὺς ardeolas vocant. narrat igitur ipsum cognominatum ὄκνον. qui antiquitus ferebatur ex homine factus esse auis: esse autem illum, vt cognomen testabatur, ignauissimum omnium: quin autem vtraq; vetus fabula, cómunisq; sit, negari non potest. Fabulas verò, in orationem aliquam insertas, lepidas & salsas esse facile credi potest: hoc enim proprium ipsarum esse videtur: semperque illæ secum portant suauitatis aliquid, eo etiam tempore cum adhibétur ad aliquid confirmandum, atque illustrandum. nam quin sæpè multum valeant ad fidem faciendam dubitari non potest, præsertim cum verba fiunt ad multitudinem: cœtumq; aliquem hominum imperitorum. Aristoteles ipse hoc declarat qui in secundo libro de arte dicédi sedulo de illis præcepit. Sed idem etiam accuratius de ipsis alijs locis egerat: vt indicio Theonis sophistæ cognoscimus: cum enim ille dissereret de ratióne illarũ tractandarum: ostendereque vellet, quo maxime casu nominum exponi deberẽt, affirmat Aristotelem existimasse accusandi in primis casum illas postulare. quia veteres illi eo potissimum vsi fuerant, quos laudabat: in eoque multum uidisse affirmabat. quod non sua ex persona illas commemorassent, sed ad antiquitatem se cõtulissent: ita enim ob auctoritatem, quam illa habet mitigabant id malum, quod fabulis omnibus hæret: & quasi remedium illi adhibebãt: putatur enim id, quod ab illis traditur, fieri non posse. Horatium quoque poetam in uita hominum ornanda sæpe eo confugisse notum est: vsumque fuisse fabulis non nullis, nõ à se tunc fictis, sed celebratis; quæ & salsæ simul forent, & ad errores ex animis eripiẽdos valde aptæ. Sed Hesiodus etiam, probare volẽs stulte facere illos. qui cum longe viribus inferiores sint, aduersantur superioribus, fabulam lusciniolæ recitauit, quæ malo consilio vsa accipitri repugnauit, nec palmam illi in cantu concedere voluit: commotus enim ira accipiter eam deuorauit. Sed oratoribus etiam illæ cõceduntur, qui tamen parcius illis vti debent: & caussis tantum temporibusque ipsas flagitantibus.

Πολλοὺς δὲ καὶ προσπλάσσομεν προσφόρους καὶ οἰκείους τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ τις περὶ αἰλούρου, λέγων ὅτι συμφθίνει τῇ σελήνῃ καὶ ὁ αἴλουρος, καὶ συμπαχύνεται, προσέπλασεν ὅτι ἔνθεν καὶ ὁ μῦθός ἐστιν, ὡς ἡ σελήνη ἔτικε τὸν αἴλουρον· οὐ γὰρ μόνον κατ' αὐτὴν τὴν πλάσιν ἔσται ἡ χάρις, ἀλλὰ καὶ ὁ μῦθος ἐμφαίνει χαρίεντι, αἴλουρον ποιῶν σελήνης παῖδα.

Multas autem præterea fingimus utiles & accommodatas rebus, veluti quidam de fele dicens, quod vnà cum luna extenuaretur, & pinguesceret, adfinxit. hinc & fabula exorta est, quod luna peperit felem: non enim tantum

tum

fuisset, immutato ordine, multum elegantiæ ac venustatis perdidisset. hoc inquam pacto, dilargitur ipsi munera, agrum eius ab hostilibus prædis expertem esse: & equum, & vestimentum & torquem, nunc verò (ait) contraria ratione expositis vsitatis donis, vltimum intulit nouum illud atque insolens ex quibus omnibus cõflata est mirifica venustas & suauitas. Cum autem breuitatis causa Demetrius nuda ponat, simpliciaque munera illa, apud Xenophontem ornatus eorum exponitur: commemorat enim equum illum aureum frenum habuisse: & monile ex eadem materia fuisse factum, vestemque illam propriam eius gentis extitisse, quod etiam dignitatem augebat.

Αἱ δὲ ἀπὸ τῶν σχημάτων χάριτες δῆλαι εἰσί, καὶ πλεῖσται παρὰ Σαπφοῖ. οἷον ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως, ὅπου νύμφη πρὸς τὴν παρθενίαν φησί. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ; ἡ δὲ ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ σχήματι. Οὐκέτι ἥξω πρὸς σέ, οὐκέτι ἥξω. πλείων γὰρ χάρις ἐμφαίνεται, ἢ εἴπερ ἅπαξ ἐλέχθη καὶ ἄνευ τοῦ σχήματος. καίτοι ἡ ἀναδίπλωσις πρὸς δεινότητας μᾶλλον δοκεῖ εὑρῆσθαι. ἡ δὲ καὶ τοῖς δεινοτάτοις καταχρῆται εἰς χάριν.

Veneres autem, quæ nascuntur è figuris, perspicuæ sunt: plurimæque apud Sapphonem, ceu ex replicatione quodam loco sponsa ad Partheniam inquit. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ; *hæc autem respondet ipsi eadem figura.* Οὐκέτι ἥξω πρὸς σέ, οὐκέτι ἥξω *maior enim venustas apparet, quàm si semel dictum esset & sine figura. Atqui replicatio ad res exacerbandas potius inuenta videtur: hæc vero & grauissimis rebus abutitur ad venustatem.*

Duobus iam monstratis locis, vnde lepores hi, festiuitatesque ducuntur, addit eis etiam non nullas à luminibus orationis, quæ Græci vocant σχήματα: illasque venustates esse certas & apertas: plurimasque eius generis inueniri apud Sapphonem in eius suauissimis cantibus. ceu inquit è figura illa, quę vocatur ἀναδίπλωσις: Latini quidam ipsam replicationem, alij duplicationem appellarunt: ita enim illic quodam loco nympha cum Parthenia moriẽte loquitur, iterato eius nomine. verba ipsius simpliciter exprimam. Parthenia Parthenia, quo nunc, me relicta, proficisceris atque ex oculis te mihi eripis. Adiungit autem statim ipsam respõdere illi, seruata eadem figura. Non amplius veniam ad te: non amplius veniam. νύμφη (vt opinor) hic valet sponsa: cum enim plures sint notiones huius nominis, in alijs etiam virgo, quę modo in matrimonio cum aliquo collocata est, ita uocatur. atque id quidem, quia copula illa procreationis liberorũ causa inuẽta est, vt testatur Porphyrius in explicatione in antrum Ithacæ, descriptum in Odyssea. Nuptias vero quasdam ingenio suo celebrasse Sapphonem, cõstat. alterum nomen mulieris proprium esse videtur. Parthenij enim quoque poetæ quidam nobiles uocati sunt. nisi forte hoc nomine virginitas hic quoque, ut alijs multis locis, significatur: vt ita ipsam sponsa tunc allocuta sit, quam vidit à viro aut sibi iam ereptam esse, aut paulo post eripi debere: & ita quidem ereptam, vt reddi amplius non possit. Vnde finxerit illam ipsam dicere, se futuro tempore nunquam ad ipsam redituram esse iniquo autem animo ferre sponsas florem illum suum pollui, apertum est. quod docuit etiam Catullus, diligẽter argumentans ipsas cupiditati virorum repugnare non debere, his verbis. Virginitas nõ tota tua est, ex parte parẽtum est: & quæ sequuntur. De huiuscemodi vero locis nihil certi statui potest: cum, vnde verum subitò cognosceretur, monumẽta ipsa optimorum ingeniorum, quibus continebantur, perierint. Sequitur autem Demetrius,

explicans

explicans vim illius repetitionis. Apparet enim illic maior venustas, quàm si semel tantum id dictum foret: sublataque figura illa. Et si (inquit) iteratio nominis inuenta potius videtur ad animos commouendos. quo magis ingenium huius mulieris admiratione dignum est, cum vtatur rebus factis ad perturbādum, ad leporem venustatemq; conformādam. Eodem autem pænę pacto supra Demetrius celebrauit ingeniū eiusdem mulieris, quę hyperbolem, rem lubricam & plenam periculi, tractauit egregie, atque magnam inde gloriam reportauit. naturæ igitur suæ diuinitate rerum naturam illa quodammodo immutabat. Ciuis præterea ipsius Alcæus & qui in eodem genere poematis magna cum laude versatus est, vsurpauit etiā ipse idem lumen orationis eodem animo, & cōsilio: hæc enim verba inde accepta, leguntur apud Hephæstionem in Enchiridio. Δέξαι με κωμάζοντα δέξαι, λίσσομαι σε λίσσομαι. Putaret vero aliquis illud P. Nasonis in epistola, quam scripsit nomine huius mulieris, esse ἀναδίπλωσιν, cū scilicet ipsa. cum amatore suo ita egit. Si, nisi quæ facie poterit te, digna videri, Nulla futura tua est, nulla futura tua est. ipse tamen aliter censeo. & si enim eadem verba iterantur, sine iteratione illa sententia plena, integraque non erat. quare non potest vere (nisi fallor) vocari locus ille ἀναδίπλωσις: conflatur enim figura hæc, cum quæ repetuntur verba, sentētiæ ipsi necessaria non sunt, sed propter stomachum & indignitatem illarum rerum iterantur. quia si semel id dictum fuerit animus non expletur, sine cum dolorem itidem animi ostendunt: motum ue alium vehementiorem: ex qua tamen iteratione uoluptatem capiunt, qui audiunt: nō magis inflammantur, vt in superioribus exemplis contingit. Imitari sane potuit Ouidius Sapphonem, cuius ingenium & motū animi mirifice illa epistola expressit: incredibile enim artificium in se continent litteræ illę: cunctaque, quæ scribentem illam facit, ex historia ipsa sumpsit Latinus poeta; vt testimonijs adhuc non nullis veterum scriptorū intelligitur. imitari igitur ipsam aliquo modo potuit, quam ex scriptis ipsius cognouerat admodum delectatam fuisse hac repetitione verborum nō tamen penitus illic rationem eam figuramque expressit. quamuis ita quoque inde proficiscatur aliquid leporis ac venustatis, nam plerunq; hoc fieri ab illis, qui vehemēter commoti sunt; & eosdem motus in animis eorum, qui audiunt, excitare volunt apertū est. huiuscemodi autē est illud veteris poetæ apud Ciceronem. Incede, incede: adsunt, adsunt, me me expetunt. crebra autem exempla sunt in Græcis tragędijs.

Animaduertendum autem est, cum tradat hic politus scriptor: & res ipsa plane doceat, hanc iterationem verborum gignere plurimam suauitatē, contra nostro in sermone parere ipsam frigus: itaque loqui solitos homines rudes admodum ac stultos. vnde etiam comici quidam nostri irrident eos, qui incidunt in hac insulsitatem: & cum [illegible]ngere uolunt quempiam rusticum hominem, ineptéque verba facientem, ita inducunt loquētem. nec tamen ualde dissimilis est hæc iteratio puerilis verborum ab ea, quam laudat Demetrius: nec tamen eandem omnino ipsam esse existimandum est.

Χαριεντίζεται δ᾽ ἄρτι καὶ ἐξ ἀναφορᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἑσπέρου. Ἕσπερε πάντα φέρεις (φησὶ) φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐστὶν ἐν τῇ λέξει τῇ φέρεις, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφερομένῃ. πολλὰς δ᾽ ἄν τις καὶ ἄλλας ἐκφέροι χάριτας.

Ducit autem Veneres aliquando & ex relatione, vt cum de vespere inquit. Ἕσπερε πάντα φέρεις, φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: etenim hic lepos existit è voce illa φέρεις, quæ ad idem refertur. multas autem alias ab ijsdem aliquis promere posset Veneres.

Vt ope superioris figuræ docuit Demetrius cōflari venustates quasdam, ita nunc auxilio alius, quæ vocata est ἀναφορὰ, declarat confici easdem concinnitates: esseque

hanc

hanc quoque sedem vnde illæ promi possint. loquitur autem (opinor) adhuc de eadem acuti ingenij, siue potius diuini, muliere: aitque ipsam leporem suauitatemque conflare in oratione, conformata illic epanaphora, quæ figura est cum tria, plurave membra: siue incisa, initium ducunt ab eodem verbo. valet igitur χαριεστάτη. Veneres haurit: & vrbane lepideque ludit. de vespere aute (vt suspicor) illic sermo erat, quę stella in epithalamijs appellabatur, magnoque desiderio expectabatur à sponsis, vt ex Catulli quoque carmine perspicitur. narrat igitur illic dici, oratione ad eum conuersa. Vesper cuncta fers, fers vinum, fers capram, fers matri puellam. Nisi aliquis putet φέρεις hic valere aufers & eripis: positumque esse pro ἀποφέρεις. Explicat autem Demetrius exemplum dicens. Lepos enim, qui hic apparet: venustasque, oritur à verbo illo φέρεις, ad idem relato: adiungitque præter has multas alias venustates posse è figuris his trahi. quas, cum rationem illarum inde eliciendarum tradiderit, breuitatis causa non persequitur.

Γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ λέξεως χάριτες, ἤγουν ἐκ μεταφορᾶς. ὡς ἐπὶ τοῦ τέττιγος. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ὅ,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπταμένου καταυδεῖν.

Nascuntur & è verbo lepores, idest è translatione. vt de cicada. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδάν. Ὅ,τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν, ἐπιπταμένου καταυδεῖν.

Nasci etiam inquit è singulis verbis veneres. nam figurę vocatæ σχήματα à Græcis constant, è pluribus verbis: distatque hoc ipso ornatus hic ab illo. Primam autē aggreditur metaphoram, translationem appellatam à Latinis. aitque è poeta, nescio quo, qui de cicada vt narrat, cecinit: vt autem ego arbitror, ex alis effundit suauē cantilenam, venustatem partam, acquisitamque illi loco auxilio verbi translati, quod est (nisi fallor) illud κακχέει: neque enim proprie vox funditur, sed aqua & omnis humor: præterea cum idem, siue alius poeta, inquit. Ὅτι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπταμένου καταυδεῖν, ex verbo itidem translato hausit elegantiam illam. extremum autem (vt opinor) verbum exemplum est: neque enim illud, quod vocem humanā ostendit: quamuis commode propter similitudinem, lepideque dicatur de folijs viridibus in flammam: ignemque impositis: (de his enim suspicor hic agi, quamuis locus obscurus sit) proprie dictum esse potest.

Ἐκ συνθέτου τοῦ ὀνόματος καὶ διθυραμβικοῦ. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων, τουτὶ δεινοὶ περὶ πτερύγων αὐτὸ ποιοῦσιν. ἃ μάλιστα δὴ κωμῳδικὰ παίγνιά ἐστι καὶ σατυρικά.

E iuncto verbo & dithyrambico. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων τουτὶ δεινοὶ περὶ πτερύγων αὐτὸ ποιοῦσιν. *quæ maxime accommodatæ comœdijs sunt & satyrorum fabulis lusiones.*

Adiungit ex vocabulo etiā iuncto, non quolibet, sed illo, quod iunctum est more, quo dithyrambici poetæ iūgere verba consueuerunt: idest audacter, elici etiam venustatem quod probat exēplo poetæ, qui suauiter finxit μελανοπτερύγων, sic enim legi in pluribus ac melioribus libris, cum tamē in quodam exemplari inuenerim μελανοπτερύγων. sermo autem illic dirigitur ad Ditem patrem. quem Græci πλούτωνα vocant: diciturque ille illic dominus esse eorum, qui significantur concreto hoc nomine non sine licentia quadam, ac contra consuetudinem. vnde procreatus est lepos:

videutur

videntur autem ostendi illo vmbræ, atras alas apud inferos gerentes. Nisi forte aliquis velit, quod non omnino vanum puto, μελανοπτερύγων nominandi casu prolatum: affirmetque id verbum epitheton esse Plutonis, qui ita vocatus sit, quod alas atras gerat. Aristophanes valde simili huic, iuncto nomine, ac penè eodem, appellauit terram, in fabula, cuius index est ὄρνιθες: inquit enim γῆ μελανόπτερος. Sententia autem omnis, quia incertum est, vnde acceptum exemplum sit, habet in se aliquid obscuritatis: vis tamen exempli manifesta est. Adiungit verò Demetrius has lusiones & venustates conuenire in primis comœdijs & satyris. quod carmen lasciuum erat, & plenum obscenorum dictorum.

Καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ δὲ ὀνόματος γίνεται, ὡς ὁ ἀριστοτέλης. Ὅσῳ γάρ φησι μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα. καὶ ἐκ πεποιημένου, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ. Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα: τὸ μὲν γὰρ μονώτης, ἰδιωτικωτέρου ἔθους ἤδη ἐστι: τὸ δὲ αὐτίτης, πεποιημένον ἐκ τοῦ αὐτός.

Et è vulgari utique verbo nascitur, vt cum Aristoteles inquit.
Ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα. *& è facto, vt idem in eodem:*
Ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα: *illud enim* μονώτης, *consuetudinis idiotarum iam est, illud vero* αὐτίτης, *factum ex* αὐτός.

Alium locum monstrat suauitatis comparādę orationi, docens ex uocabulo etiam quopiam tenui & abiecto: quodq; in consuetudine idiotarum sit, nasci venustatem. Venit verò ipsi nunc in mentem hunc locum tradere, qui humilem ortū habet, quia proxime egerat de ratione lūdēdi comica, & apta satyris, quæ poemata inde & ipsa risum eliciunt, & ope harum scurrilium vocum oblectant spectatores. Vtitur autem exemplo Aristotelis, qui in epistolam quadam inquit. ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα, exponebat verò ille, quid sibi vsu uenisset degēti in solitudine: quāto enim magis in solo & uacuo ab interuētoribus loco maneret, tanto magis cupidum fabularum se factum esse dixit. Est autem uerbum, quod ἰδιωτικὸν appellat: ac venustatem gignere tradit, illud μονώτης vt infra aperte docet quod verbum vsurpatū etiam fuit ab ipso in ix. libro de historia animantium, vbi loquitur de apum examine, cū iam exiturum est: ait enim. Φαίνεται μονώτης καὶ ἴδιος γίνεται. Sed etiam in ix. de moribus ad Nichomachum propinquo in loco bis: prior eorum locorum est, vbi adfert quæ repugnāt senten[illegible] illorum, qui arbitrantur beatum hominem nō egere amicis: ait enim ἄτοπον δὲ ἴσως καὶ τὸ μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον, alter vero hic. μονώτῃ μὲν οὖν χαλεπὸς ὁ βίος. perspicitur igitur ex his duob. locis solitos vulgo vocari μονώτας. qui cætus ac cōgressus hominum fugerēt: ex eo vero, quem adducit Phalereus, nascebatur lepos: quia ostendit illo Aristoteles se imitari cœpisse quosdam, qui soli viuere uolunt: ita enim illi tunc passim appellabantur, ut nunc quoque parum immutato nomine. Animaduertendum præterea morem Atticorum, quo sermone in primis delectabatur, secutum illic Aristotelem, dixisse. ὅσῳ μονώτης cum ceteri Græci particulam ὅσῳ nominibus secundæ collationis assignarent. quod fecit etiam x. libro de moribus ad Nicomachum scribens. Ὁ δὲ σοφὸς, καὶ καθ' αὑτὸν ὢν, δύναται θεωρεῖν: καὶ ὅσῳ ἂν σοφὸς ᾖ, μᾶλλον.

Adiungit autem Phalereus; non tantum ex huiuscemodi aliquo vocabulo exoriri venustatem, uerum etiam ex facto, & illo ipso tempore conformato. quod probat testimonio eiusdem grauis scriptoris. qui eodem loco inquit exponitur enim nunc integer locus, qui supra, relicto illo nouato uerbo, mācus adductus fuerat. ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ φιλομυθότερος γέγονα. explicat autem simul uim utriusq; exempli Demetrius, ambobus iam locis indicatis, & exemplis quoque illustratis: inquit enim: Illud enim μονώτης est peruulgatæ communisque orationis uerbum: itaque idiotæ etiam loquuntur. Illud uerò αὐτίτης factum est ex pronomine αὐτός. Ab eodem au-

tem

tem nomine μόνος, aliter Hyperides deduxit μονώτατος, vt testatur Hermogenes, qui affirmat magnum illum oratorem in fingẽdis verbis satis liberum fuisse: uel potius negligentem, quod ad uerba deligenda faceret, in dicendo: cum enim id exemplis comprobare vellet, in alijs etiam hoc ipsum posuit. Et quod Cicero in epistola M. Antonij, ut insolens ac nouum auribus Romanorum exagitauit, pijssimus, eiusdem generis est. quamuis illud receptum postea sit vt ex ueteribus. multis inscriptionibus sepulchrorum intelligere licet: quod testatur etiam uetus grammaticus Sosipater, cuius hæc verba sunt. Quædam quæ primum & tertium t ut pius pijssimus. fidus fidissimus, cuius secunda elocutio est, magis pius, magis fidus.

Πολλὰ δὲ ὀνόματα καὶ παρὰ τὴν θέσιν τὴν ἐπί τινος χαρίεντά ἐστιν. οἷον. Ὁ δὲ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος. ἐνταῦθα ἡ χάρις ἀπὸ τοῦ σκώψαι τὸν ὄρνιν καθάπερ ἀνθρωπον. καὶ ὅτι τὰ μὴ συνήθη ἔθετο ὀνόματα τῷ ὄρνιθι. αἱ μὲν δὴ διὰ τῶν χάριτες παρ' αὐτὰς τὰς λέξεις.

Multa autem verba ex eo quod de aliquo vsurpata sunt, lepida sunt. ceu. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος: hic enim lepos existit ex eo quod in auem lusit vt in hominem. & quod minime vsitata verba attribuit aui. hi igitur lepores ab ipsis verbis exoriuntur.

Adiungit superioribus rationem aliam, qua singula nomina salsa fieri possint, ac uenustatis aliquid habere, cum scilicet illa è suis sedibus mota, aliò comportata fuerint. vbi posita acquirunt illic salem illum, quo antea carebant. Inquit igitur, hoc tradens, multa vocabula leporem ac gratiam in se habere, quia ad certa quædam ostendenda contra consuetudinem adhibita sunt. Vt fecit, qui auem nomine illo appellauit, quo uocari homines solent, qui loquuntur ad uoluptatem, & assentãtur aliquibus. ac dixit. Auis enim hæc assentator est etiam assentatoris ipsius: hoc enim valet exemplum. Explicans verò ipsum Demetrius, ait. Omnis venustas, quæ hic apparet, inde profecta est, quod in auem tanquam in hominem id dictum est: qui enim homines aliquos notare uolũt, ac studium ipsorũ prauum accusare, appellant eos assentatores: qui igitur auem assentatorem uocauit, obiecit aui, quod hominibus crimini dari solet. Nec non extitit illic lepos. quod aui addita sunt: applicataq; nomina contra cõsuetudinem sermonis. quibus traditis, narrat se cuius generis sint uenustates ac lepores, qui oriuntur à singulis nominibus docuisse. transitque ad alias indicandas, quæ à pluribus uerbis nascuntur.

Ἐκ δὲ παραβολῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος ἀνδρὸς ἡ Σαπφώ φησι, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν; ἐνταῦθα γὰρ χάριν ἐποίησεν ἡ παραβολὴ μᾶλλον ἢ μέγεθος. καί τοι ἐξῆν εἰπεῖν, πέρροχος ὥσπερ ἡ σελήνη τῶν ἄλλων ἄστρων, ἢ ὁ ἥλιος ὁ λαμπρότερος, ἢ ὅσα ἄλλα ἐστὶ ποιητικώτερα.

Ex collatione autem, & de viro qui præstet ceteris Sappho inquit, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: hic enim leporem potius genuit collatio quàm magnitudinem, atqui licebat ipsi dicere. Perrochus veluti luna alijs sideribus, vel sol splendidior: aut quacunque alia magis propria poetarum.

Declarat elicuisse venustatem Sapphonẽ è collatione, noua quadam ratione: alijs

teique

terq; ac poetę faciunt, illam tractātem, vt cum de homine, qui pręstaret reliquis hominibus, hoc pacto locuta est. Videtur autem plena sententia huiuscemodi fuisse. Perrochus, qui antistat ceteris sui generis hominibus, vt Lesbius poeta alienigenis, externisque poetis antecellit. ornare enim illa eodem tempore ciuem suum voluit; & in significanda præstātia eius, de quo sermo erat, simul Alcæi nobilitatem declarauit. Demetrius autem nouam illam, lepidamque rationem exponens, inquit. Hic inusitatè, contraq; ac naturam collationum, quæ adhibentur ad res augendas, collatio potius procreauit leporem, & elegātiam, quàm magnitudinem. Hoc autem poetriam illam efficere voluisse demonstrat, quod si rei tantum amplificandę studuisset, vsitatam, ac tritam viam secuta fuisset: dixissetq; Perrochus, vt luna reliquis sideribus, siue. ut sol splendidior est, & cetera, quæ ad absoluendam sententiam desiderātur: neque tārum hascommunes, & tritas collationes vsurpare potuisset, sed alias etiam nō nullas studio poetarum magis accommodatas, quàm illa ipsa fuerit, quam tunc anteposuit illis. nam ambas illas in frequēti vsu poetarum esse, constat. priore enim quoque vsus est Horatius canens. micat inter omnes Iulium sidus, velut inter ignes Luna minores. posteriore verò Lucretius in Epicuri eximia virtute celebranda. hoc pacto. & omnes Restinxit stellas exortus vti aerius sol. Vsus verò est Demetrius in præstanti viro significando nomine illo, vnde etiam Cicero in epistola quadam ad Atticum. cum & ipse excellentiam virtutis ostendere vellet. inquit. [illegible] in nullo est. pecunia omnium dignitatem exæquat. Animaduertendum etiam Sapphonis versum esse hexametrum: quamuis igitur vna eorum poetarū qui [illegible] vocātur, diuina hæc mulier foret, aliquando tamen dilabebatur in aliud genus carminis. quare vere illam de se ita loquentem cum amatore suo, ad quem scribebat, induxit Ouidius. Forsitan & quare mea sint alterna requiris Carmina, cum lyricis sim magis apta modis: magis enim natura factam se dixit ad eam, quàm ad alteram illā musam colendam, non omnino remotam & auersam ab elegia. quod declarauit etiam cum inquit. se tunc elegisse flebile carmen temporiq; illi suo aptum: qui enim eligit aliquid è multis; quæ relinquit etiam in sua manu ac potestate habebat. Sed apud Sudam etiàm legitur ipsam aliquando scripsisse epigrammata & elegias.

Σώφρων δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ὁμοίου εἴδους φησί, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷόν περ φαντί, φίλα τὺ, τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ· καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐπίχαρις ἡ παραβολή ἐστι, καὶ τοὺς τρῶας διαπαίζουσα, ὥσπερ παῖδας.

Sophrō autem & ipse simili forma inquit, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷόν περ φαντί φίλα τὺ, τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ: etenim hic venusta est collatio, & quæ illudit Troianis tanquam pueris.

Adiungit Demetrius Sophronem quoque simili ratione vsum fuisse: attulisseque nouam & inusitatam collationem, cum ostendere vellet studium quorundā puerorum, folia, festucasq; in viros conijcientium: dixit enim eos cōsimilem rem fecisse, ac Troiani, cum Aiacem, sortibus in eum coniectis, appetiuerunt. historia est obscurior: neque enim apud Homerum huius rei mentio est. [illegible] autem arbitror legendum more Dorico, pro [illegible]. vt sane in duobus libris inueni, quamuis in alijs quibusdam [illegible] scriptum sit. eius autem gentis sermone hic vsum Sophronem multis modis intelligitur: notio vero eius nominis aperta est. potius quærendum quomodo illa conueniat in expositione illius rei Troianis. nam θᾶσαι pro θέασαι, quod valet specta, & animaduerte, nō semel quoque vsurpauit Theocritus. vt cum inquit θᾶσαι φίλα [illegible]. Xenophon [illegible] pro hostili animo lapides, in quem-

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ περὶ τηλεμάχου, ὅτι δύο κύνας ἔδει τρέφειν πρὸ τῆς αὐλῆς· καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν. ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα· καὶ γὰρ οὗτος μεταβαλλόμενος μεταξὺ ἠστείσατο καὶ ἐσιώπησε τὰ ὀνόματα.

Eiusdem autem formæ & illud de Telemacho, quod, δύο κύνας ἔδει τρέφειν πρὸ τῆς αὐλῆς, καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν, ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα: *etenim hic mutato consilio simul urbane lusit & cũ reticuisset nomina canum.*

Eandem formam habere addit: esseq; eiusdem naturæ, quod de Telemacho à quopiam dictum est: neque enim nomen indicat auctoris eius vocis. à Sapphone autem id prolatum non fuisse apparet ex ijs, quę infra inquit: pronomen enim ὧνος feminæ nõ conuenit. Duo canes ante regiam ipsius vincti erant, possem etiam canum ipsorum nomina ponere, verum quid mihi prodessent nomina hæc: hic enim quoq;, inquit Demetrius, dum sententiam mutaret, lusit: indeque lepotem ac concinnitatem non paruam elicuit, silentio præteritis nominibus illis. Testari autem liber me, cum prius in excusis esset, περὶ τηλεμάχου, correxisse περὶ τηλεμάχου. quod vnum ex ijs, quæ vidi, exemplar habet ac res ipsa confirmare videtur: ab Homero enim quoque duo canes traditi sunt comitari soliti esse Telemachũ, Vlyssis filium, hoc versu ex Odyssea, quo de illo ipso loquitur. οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο. Præterea nullum vnquam accepi veterem scriptorem Telemachum vocatum, qui id memoriæ prodere potuerit. nam, si illo modo legeretur, manifesto apud Telemachum valeret.

Καὶ ἀπ᾽ στίχου δὲ ἀλλοτρίου γίνεται χάρις. ὡς ὁ ἀριστοφάνης σκώπτων που τὸν δία, ὅτι οὐ κεραυνοῖ τοὺς πονηρούς, φησίν. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. ὥσπερ γοῦν οὐκ ἔτι ὁ ζεὺς κωμῳδεῖσθαι δοκεῖ, ἀλλ᾽ ὅμηρος, καὶ ὁ στίχος ὁ ὁμηρικός· καὶ ἀπὸ τούτου πλείων ἐστὶν ἡ χάρις.

Et à versu alieno exoritur lepos. ut Aristophanes irridens quodam loco Iouem, quod non fulminibus appetit prauos, inquit. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. *tanquam igitur non amplius Iuppiter notari uidetur, sed Homerus & versus Homericus, et ex hoc maior existit lepos.*

Alium locum monstrat originem & ipsum eiusdem festiuitatis, affirmãs ex alieno etiam, notoq; versu, apte vsurpato, nasci venustatem: vtiturque exẽplo Aristophanis, qui in fabula; qua Socratem vexauit, cum Iouem facete reprehẽderet, quod non impuros & conscelleratos homines fulminibus iceret, sed sua tẽpla: ędesq; sibi dicatas feriret, inquit, insertis in eam sententiã verbis Homericis, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει, καὶ Σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν: extremum enim hoc, quo traditur Sunium, promontorium agri Attici, sine causa & inutiliter percuti, ab Homero acceptũ est: ita enim ille fecit Nestorem loquentem. ἀλλ᾽ ὅτε σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ᾽ ἄκρον ἀθηνῶν, & quæ sequũtur. Sequitur autem Demetrius, malitiam comici illius: originemque huius vrbanitatis aperiens. Hoc pacto re narrata: assumptisq; poetę verbis, aliquo modo non Iuppiter amplius notari videtur, acutoq; dicto tangi, sed Homerus ac versus Homericus: indeq; inquit existit maior lepos & suauitas. Hanc etiam rationem ioci conflandi cognouit Cicero: præcepitq; in II. libro de oratore hinc posse facetias duci his verbis. Sæpe etiam versus facete interponitur: vel, vt est: vel paulum immutatus, aut aliqua pars versus. Sed exempla etiam ponit: quibus declarat à Romanis oratoribus lepide; vtiliterq; ad causam, id vsurpatum fuisse.

M ij Ἔχουσι

Ἔχουσι δέ τι σώμυλον καὶ ἀλληγορίαι τινὲς. ὥσπερ τὸ. Δελφοῖ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φόβει. καὶ τὰ σώφρονος δὲ, τὰ ἐπὶ τῶν γερόντων. Ἐνθαδὲ ὦν κἠγὼ παρ' ὕμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων: ποντίναι γὰρ ἤδη τοῖς τηλικοῖσδε ταὶ ἄγκυραι.

Habent autem quiddam festiuum & allegoriæ quædam. quemadmodũ illud. Δελφοῖ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φόβει: *& Sophronis illa quæ de senibus prolata sunt.* Ἐνθαδὲ ὦν κἠγὼ παρ' ὕμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων: ποντίναι γὰρ ἤδη τοῖς τηλικοῖσδε ταὶ ἄγκυραι.

Hic alius locus est, vnde possit duci lepos ac suauitas: tradit enim allegorias quasdam, & obscuros non nullos eius generis sermones. cum scilicet aliud dicitur, aliud intelligendum est: (hoc enim, vt nomẽ declarat, valet ἀλληγορία) habere in se quiddam concinnum ac venustum. quemadmodum inquit illud. Δελφοὶ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φόβει. Quod potui autem hic emendaui, secutus fidem antiquorum librorum: neque enim affirmarim hunc locum adhuc omnino macula carere: præcipueque mihi primum verbum huius, plus nunc quàm oporteret, obscuræ vocis, suspectũ est: inueni nanque ipsum in diuersis libris valde variatum: est enim quidã, qui habet πῶ λᾶ(?): est etiam alius, in quo legitur. πᾶ λόρυ. in nullo certe, quod nunc omnes excusi habent, legitur τὸ Δελφοί. quare cum alibi vocem hanc non inuenerim, quid certi de illa adferam non habeo. Ne dum autem nunc quid intelligi debuerit his verbis perspiciatur, vix quid illa ostendant, accipitur. excepto tamen primo, de quo nõ liquet, notio reliquorum aperta est. Addens autẽ aliud exemplum Demetrius, tradit ea, quæ ponit Sophronis, huiuscemodi esse. prolata vero illa de senibus fuisse testatur. vnde vis eorum verborum (nisi fallor) percipitur, videtur enim senex quidã loqui, directo sermone ad æquales suos, exponens non nulla, quæ pertinent ad statum eius ætatis, inquit igitur. Hic cum & ipse sim, ad vos qui eiusdẽ coloris pilos habetis, caniq; & ipsi estis, appello nauim, tempus nauigandi idoneum expectans, ijs enim qui tot annorum sunt, quot ipsi sumus, anchoræ iam in alto stant. Purgaũ autem hoc exemplum, quod multis locis inquinatum erat, maculasque omnes eius deleui ope antiquorum librorũ. nam quod antea in excusis erat. πηλικοῖσδε non mutaui, quamuis non omnino certus sim de veritate huius lectionis, inueni enim libros, qui inter se hac parte dissentirent, cum præter eos, quibus conuenit cum excusis, alij habeant σαλικοῖσδε, alij vero ἱππαλικοῖσδε: in tam incerta igitur re non putaui aliquid variandum, existimauiq; positum esse potuisse πηλικοῖσδε pro τηλικοῖσδε. quod autem correxi πλόον δοκάζων, verum esse apparet, Cicero enim quoque iunctis penè ijsdem nominibus de eadem prorsus re, inquit, Sedeo enim πλουδοκῶν, quod Latinis his verbis, ventum expectans, alibi significauit. quamquam non vera nauigatio hic intelligitur, sed iter ad inferos, portusque ille, ad quem properat contento cursu senectus.

Ὅσα τε ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀλληγορεῖ, οἷον ἐπ' ἰχθύων, Σωλῆνες γλυκύκρεοι κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λιχνεύμασιν, καὶ μιμικώτερα τὰ τοιαῦτα ἐστι καὶ αἰσχρά.

Et quæcunque de mulieribus allegorice loquitur, tanquam de piscibus. Σωλῆνες γλυκύκρεοι κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λιχνεύμασιν *& aptiora mimis huiuscemodi omnia, & obscena sunt.*

Adiungit

Adiungit Demetrios huiuscemodi etiã esse, quæ idem poeta de mulieribus, eodẽ modo loquitur, idest obscure & recte: videtur nanq; ille loqui de piscibus, intelligit autẽ naturalia ipsarũ: vtitur enim verbis, quæ cum proprie significent pisces quosdã dura testa conclusos, ob similitudinem tamen ostendebant etiã partes corporis earum ad procreandum factas: σωλῆνες enim genus sunt conchiliorum eorum, quæ δίθυρα vocat Aristoteles, quia testas geminas habeant, quæ nunc clauduntur: nũc aperiuntur tanquam fores. vnde teferunt partem illam muliebris corporis. Hesychius etiã significari aliquando solitũ illo nomine, id, quod dixi, testatur: cũ enim cõmunem notionẽ eius explicasset, addidit. καὶ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον. quod prorsus hoc valet, quis enim nescit γυναῖκας eos, qui verecundiam seruare volunt, partes illas appellare. Sensus posterioris huius exempli Sophronis est, quem expressi verbũ verbo reddens: cum enim olim, secutus consensum omnium, & excusorum, & scriptorũ Demetrij librorum, ἐγχάψαι imprimendum curarim, incidi postea in eundem locum Sophronis apud Athenæum in III. libro ἀκαλιστοπῶν vbi legitur, vna littera aucto illo verbo, λιχνᾶσαι quam lectionem veriorem duco: notio enim huius verbi magis quadrat sententiæ auctoris, qui scurriliter iocatus est. significauitq; inde decerpi suauitatem non paruam, & illum quasi cibum iucundum esse, & gignere, cum comeditur, voluptatem magnam: aliud tamen intelligens vt declaratum est. de scripturæ tamen veritate nihil exploratum est. Non multo post hunc, alter Sophronis locus ab Athenæo adductus est. in quo iidem eodem pacto ille iocatus est & eandẽ partem muliebris corporis (vt opinor) conchas appellauit. Quid vero sentiat de huiuscemodi iocis, declarat Demetrius, dicens illa magis apta esse mimis, ac studio ipsorum conuenire, cum sint turpia & obscena. vnde intelligitur oportere sibi oratorem ab illis temperare. quod etiã præcepit Cicero in II. de oratore his verbis, Vitandum est oratori vtrunque, ne aut scurrilis iocus sit, aut mimicus.

Ἔστι δέ τις καὶ ἡ παρὰ τὴν προσδοκίαν χάρις, ὡς ὁ τοῦ Κύκλωπος ὅτι Οὖτιν ὕστατον ἔδομαι. οὐ γὰρ προσεδόκα τοιοῦτο ξένιον, οὔτε ὀδυσσεὺς, οὔτε ὁ ἀναγινώσκων. καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐπὶ τοῦ Σωκράτους. Κάμψας ὀβελίσκον φησὶν, εἶτα διαβήτην λαβὼν, ἐκ τῆς παλαίστρας θοἰμάτιον ὑφείλετο.

Est autem quædam & quæ præter expectationem venustas, vt illa Cyclopis quod postremum comedam Vtin: non enim expectabat tale munus, aut Vlysses, aut qui legit. & Aristophanes de Socrate inquit. Κάμψας ὀβελίσκον, εἶτα διαβήτην λαβὼν, ἐκ τῆς παλαίστρας θοἰμάτιον ὑφείλετο.

Alium locum ostendit pariendę venustatis, docens oriri etiam salem aliquando cum quippiam inexpectatum ad aures peruenit, atque alienum magnopere ab eo, quod nobis dici debere proposueramus. quare iocus hic παρὰ προσδοκίαν appellatur. vt etiam vocauit ipsum Cicero in epistola ad Volumnium Eutrapelum, in q̃ua plura genera facetiarum enumerauit: in alijs enim inquit Nisi ridiculum παρὰ προσδοκίαν. in secundo autem libro de oratore accurate copioseq; de eo disputauit. Sed ea, quę hic traduntur à Demetrio, perpendamus. qui inquit exemplum accommodatum esse huius vrbanitatis illud Homeri, cum finxit Cyclopem dicentẽ postremum ego comedo Vtin. inde autem nasci venustatem hanc cõfirmat dicens. Neq; enim expectabat huiuscemodi munus aut Vlysses ipse: aut qui legit. Sed Aristophanem quoque in Socratem ostẽdit hoc pacto lusisse, cum in fabula, quæ vocatur Νεφέλαι de illo inquit: vel potius auditorẽ Socratis inducit id commemorantem. flexisse ipsum obeliscum, deinde accepto geometrarum instrumento, quod, rotundis formis describendis aptum est, vocaturque Græce διαβήτης, è palæstra pallium sustulisse.

Ἤδη μέντοι ἐκ δύο τόπων ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ χάρις· οὐ γὰρ παρὰ προσδοκίαν μόνον ἐπηνέχθη, ἀλλ' οὐδ' ἠκολούθει τοῖς προτέροις· ἡ δὲ τοιαύτη ἀνακολουθία, καλεῖται γρῖφος, ὥσπερ ὁ παρὰ Σώφρονι ῥητορεύων Βουλίας· οὐδὲν γὰρ ἀκόλουθον αὑτῷ λέγει. καὶ παρὰ Μενάνδρῳ δὲ ὁ πρόλογος τῆς Μεσσηνίας.

Iam enim ex duobus locis hic extitit venustas: non enim solum præter expectationem id illatum est. sed neque respondit prioribus: huiuscemodi autem inconsequentia, vocatur griphus, quemadmodum Bulias qui apud Sophronem oratorem agit: nihil enim dicit quod cohæreat sibi ipsi, & apud Menandrum itidem prologus Messeniæ.

Hæc verba Demetrij sunt, indicantis non vnum hunc tantum ortum radicemque habere hunc iocum, sed alium etiam: profectam nanque venustatem illam è duobus locis: neque enim inquit inde tantum conflata est, quia præter omnium opinionem id illatum est. verum etiam quia illud non cõsequitur superiorem rerum expositionem: neque cohæret illi. Huiuscemodi autem addidit ἀνακολουθία, vocatur griphus. ἀνακολουθία enim appellatur vitium orationis, cum inferiores partes non respondent superioribus: neq; inde aptæ sunt: sed nouum aliquid discrepansque adferunt. narrat autem Demetrius hoc etiam facere apud Sophronem Buliam quẽdam, de artificio dicendi disputantem: nihil enim ipsum dicere tradit, quod consequens sit: ac cohæreat sibi ipsi. sed apud Menandrum etiam prologum fabulæ, quam vocabit Messeniam, huiuscemodi esse affirmat. Videtur autem ita induxisse Sophron in suis mimis Buliam de arte dicẽdi disserentem, vt Cicero commemorat Lucilium in satyris induxisse Mucium Scæuolam: apud ipsum enim ille irridet Albutium quod nimis magnum studium ponebat in compositione verborum. Exempla vero hæc duo postrema nunc irrita sunt, cum & scripta Sophronis, & fabulæ suauissimi comici Menandri amissæ sint. Athenæus autem in x. libro δειπνοσοφιστῶν, quo loco plures elegantes acutosque griphos commemorat, narrat etiam quomodo Clearchus quidam Solensis griphum definierit: nec tamen nulla necessitate locum eius huc adferam, contentus indicasse.

Πολλάκις δὲ καὶ κῶλα ὅμοια ἐποίησε χάριν. ὡς ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν φησιν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν· ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν· καταλήξας γὰρ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἐποίησε τὴν χάριν, ἐὰν δ' οὖν ἀποκόψῃς τοῦ ἑτέρου κώλου τὸ μέγαν, συναφαιρεῖται καὶ ἡ χάρις.

Sæpe autem & membra similia pepererunt venustatem. Vt inquit Aristoteles, Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν· ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν: *cum enim desierit in ambobus membris in idem nomen, procreauit venustatem. Quod si dempseris ex alterutro membro, illud* μέγαν, *simul sustuleris leporem.*

Docet nunc Phalereus, quod ornandæ orationi inuentum videtur, cum scilicet duo membra similia sunt in extremo. vnde παρόμοια magistri dicẽdi ea vocant, gignere etiam venustatem. vtitur autem eodem exemplo, quo supra vsus est, cum de hoc ipso genere elegantiæ disputauit; docuitque illum alienum esse ab ea oratione, quæ com-

commouere animos propositum habet. verba igitur Aristotelis sunt narrantis se relictis Athenis, in patriam, quam nomine appellat, rediisse metu regis Persarum, posteaque se Stagiris discessisse. Athenasque rediisse propter tempestatem, quam cũ μέγαν, virili genere à Græcis χειμῶνα vocatum, fuisse dicat. vt prius omnium consuetudine appellarat eum regem, lusit manifesto in hoc, vt diligenter declarat Demetrius, dicens. cum enim ambo membra terminarit eodem verbo, procreauit eo pacto venustatem, & leporem. quod si quis adhuc dubitaret de fonte, capiteque huius suauitatis, hinc ipsam fluere intelliget, si dempserit ex alterutro membro particulã illam geminatam: vnà enim tolletur omnis elegantia. Animaduertendum autem idem, quod hic præcipit Demetrius, videri etiam admonere Ciceronem. vnam scilicet eandemque curam, originem esse duarum diuersarum rerum: inquit enim in .III. libro de oratore. Ornant igitur in primis orationem verba relata contrarie, quod idem genus est sæpe etiam facetum. Exemplo verò ille verum esse quod tradit, cõfirmat: quod, qui scire volet, apud auctorem ipsum leget. nec tamen non video hũc Demetrium hanc uim esse dicere uerborum similiter desinentium: cum Cicero vsu venire id ostendat in antithetis. præceptum tamen ut illic uerum est, ita etiam in diuerso hoc ornatu verborum.

Καὶ κατηγορίαι δὲ ἀποκεκρυμμέναι εἰσί ποτε ὁμοιοῦνται χάρισιν, ὥσπερ παρὰ Ξενοφῶντι ὁ Ἡρακλείδης, ὁ παρὰ τῷ Σεύθῃ, προσιὼν τῶν συνδείπνων ἑκάστῳ, καὶ πείθων δωρεῖσθαι Σεύθῃ ὅ, τι ἔχει: ταῦτα γὰρ καὶ χάριν τινὰ ἐμφαίνει, καὶ κατηγορίαι εἰσὶν ἀποκεκρυμμέναι. Αἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν χάριτες τοσαῦται, καὶ οἱ τόποι.

Et accusationes vtique reconditæ quandoque similes sunt leporibus, quẽadmodum apud Xenophontem Heraclides, qui viuebat cum Seuthe, accedens ad singulos cõuiuas, & hortans illos vt dono darent, Seuthi. quod quisque eorum haberet: hæc enim & venustatem aliquam præ se ferunt, & accusationes tectæ sunt. Veneres igitur quæ in verbis existunt tot sunt, & loci.

Postremus hic locus est pariendarum vrbanitatũ, quæ positę sunt in verbis: tradit enim criminationes quasdam latentes: accusationesque personarum aliquarũ, non omnibus perspicuas, sed tectas, quandoque speciem ac similitudinem habere venustatum. Exemplum autem huius, vbi minime aliquis expectasset, inuẽtæ venustatis, esse vult locum Xenophontis in VI. libro ἀναβάσεως. vbi narrat Heraclidem quendam Maronitem, qui viuebat apud Seuthem regulum, cum duces centurionesque Græcarum copiarum vocati forent in conuiuium à Seuthe, antequam domum ingrederentur, vbi apparatum erat, singulos illos appellasse: hortatumque esse vt si quid elegans eximiumq; haberent, Seuthi dilargirentur: his enim breui indicatis, quæ plenius exponuntur ab eo polito scriptore, addit Demetrius. Hæc enim nõ nihil vrbanitatis præ se ferunt: suntq; abditę, & tanquam velo quodam opertæ, accusationes: criminantur enim auarum illum regulum; & animum ipsius angustũ declarant, qui mandasset Heraclidi, vt munere hoc fungeretur cum principibus ijs eius exercitus, quos putasset aliquid alicuius pretij secum portare. lepos autem & suauitas inde nascitur, quia id occulta & noua quadam, callidaq; ratione fit. His verò monstratis se ad finem venisse venerum harum explicandarum ostendit, quæ manent in locutione ac verbis: simulque locos earum indicasse.

Ἐν δὲ τοῖς πράγμασι λαμβάνονται χάριτες ἐκ παροιμίας: φύσει γὰρ χαρίεν

πρᾶγμα ἐστὶν ἡ παροιμία, ὡς ὁ Σώφρων μὲν ἐπιμελεῖ φησιν ὁ τὸν πατέρα πνίγων, καὶ ἀλλαχόθι πού φησιν· Ἐκ τοῦ ὄνυχος γὰρ τὸν λέοντα ἔγραψεν. Τορύναν ἔξεσεν. Κύμινον ἔπρισε· καὶ γὰρ δυσὶ παροιμίαις καὶ τρισὶν ἐπ' ἀλλήλαις χρῆται· ὡς ἐπαναπληθύνωνται αὐτῷ αἱ χάριτες. σχεδόν τε πάσας ἐκ τῶν δραμάτων αὐτοῦ τὰς παροιμίας ἐκλέξαι ἔστιν.

In rebus autem ducuntur Veneres ex prouerbio: natura enim venusta res est prouerbium, vt Sophron μὲν ἐπιμελεῖ φησιν ὁ τὸν πατέρα πνίγων: & alio quodam loco inquit. Ex vngue enim leonem pinxit. Torynan edolauit. Cuminum secuit; etenim duobus & prouerbijs & tribus superinductis vtitur, vt lepores sibi numero crescant: fermeque cuncta ex fabulis ipsius prouerbia licet seligere.

dixit qui patrem strangulabat.

Monstrat nunc locos, in quibus manet alterum genus venustatũ, quod scilicet existit ex rebus. Primum autem esse inquit prouerbia, cum sua vi prouerbium sit res elegans, ac venusta. vtitur autem exemplo Sophronis, docere volẽs inde fluere leporis non parum: sed male factum est, quod macula quedam huic loco aspersa est: atq; ita eum inquinauit, vt ne dum lepos aliquis, sententia nulla inde percipiatur. nisi id meo vitio fit, qui ea non videam, quæ alijs fortasse explorata sunt. ipse certo excogitare nõ potui quid valeat μὲν ἐπιμελεῖ: nec à libris calamo exaratis auxilij aliquid ad labem hanc tollendam accepi, quos concordes cum excusis inueni: nisi quod vnus eorum tantum habet, coniunctis duobus illis vocibus, μενεπιμελεῖ. vt suspicor autem prouerbium ortum est à voce, quam quispiam edidit, nefarium facinus, vt ostedit Demetrius, moliens. quod enim adiunctum illic est, Dixit ille, qui patrem strangulabat, declarat morem recitandi voces aliquorum acutas oportunasque, qui creber est in cõsuetudine nostri sermonis: & in Latino etiam (vt Plauti testimonio cognoscimus) frequẽtabatur, vsurpari etiam solitum à Græcis. Cum igitur interpretari vim huius prouerbij non valeam, ad ea, quæ sequuntur, transibo: addit enim diligens scriptor eundem poetam alio in loco dixisse. Ex vngue leonem pinxit. Torynam, culinæ instrumẽtum, sculpsit. Cuminum seminauit. quæ prouerbia nota ac peruulgata sunt, eorumq; notio omnis atq; vsus explicatur diligẽter ab eo, qui accurate omnia vetera prouerbia collegit, & subtiliter interpretatus est. Testari autem videtur Demetrius verbis, quæ adiungit, tria hæc prouerbia cõtiuẽtia apud eum scriptorem fuisse nam ne alicui mirum (vt opinor) videretur, nulla alia narratione interiecta, posita fuisse tot prouerbia, docet Sophronem hunc morem habuisse, vt & duobus, & tribus prouerbijs vteretur eodem loco, illa scilicet de causa, vt in scriptis ipsius maior vis venustatis inesset, augereturque ita numerus leporum & concinnitatum: Idem etiam confirmare volens vtitur alio argumento: affirmatq; cuncta fermè prouerbia è fabulis ipsius, si quis illi rei studeat, posse decerpi, vt fabulas vocem, quas ipse δράματα vocauit, vnde etiam perspicitur Sophronẽ in numero poetarum collocandum esse. de quo tamen aliquando ab aliquibus dubitatum est. quod studium ipsius declarat Sophronem vidisse, quãtum elegantiæ, ac suauitatis prouerbia afferrent omni orationi: nec non ostendit, quàm cupidus eius laudis adipiscendæ foret, cuperetq; mimos suos salibus abundare: ea enim de causa illa vndique conquisiuit.

Καὶ μῦθος δὲ λαμβανόμενος καιρίως εὔχαρις ἐστιν, ἤτοι ὁ κείμενος, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ ἀετοῦ φησιν, ὅτι λιμῷ θνήσκει, ἐπικάμπτων τὸ ῥάμφος· πάσχει δὲ αὐτὸ, ὅτι ἄνθρωπος ὤν ποτε, ἠδίκησε ξένον. ὁ μὲν δὴ τῷ κειμένῳ μύθῳ κέχρηται καὶ κοινῷ.

Et fabula cum vsurpatur tempestiue, venusta est. Siue vetus, vt Aristoteles de aquila inquit, quod fame perit, rostrum intorquens: ita autem plectitur, quia cum olim homo esset, iniuria hospitem affecit. hic igitur vetere fabula vsus est, & communi.

Secundus hic locus est venustatis, quæ è rebus nascitur, inueniendæ: fabulam enim opportune vsurpatam: locoque positam, venustam rem esse inquit. id autem duobus modis fieri docet: sunt enim fabulæ receptæ veteresque: finguntur verò aliæ illo ipso tempore, cum vsus earum venit. vtrunque genus lepidum vrbanumque esse tradit: siue quis sua vtatur siue conflata ab alio fabula: vt fecit Aristoteles, qui de aquila in IX. libro historiæ animalium narrauit fame ipsam mori, in senecta rostrum sine modo flectentem. quod ipsi meritò inquit euenire, quia enim olim homo esset, iniuria affecit hospitem. In eodem etiam libro non multo ante hunc locum, alteram quoq; fabulam tetigit, cum de tertio genere ardeolarum loqueretur, quod ὄκνος appellatur: Græci enim ἐρωδιοὺς ardeolas vocant. narrat igitur ipsum cognominatum ὄκνον. qui antiquitus ferebatur ex homine factus esse auis: esse autem illum, vt cognomen testabatur, ignauissimum omnium: quin autem vtraq; vetus fabula, cõmunisq; sit, negari non potest. Fabulas verò, in orationem aliquam insertas, lepidas & salsas esse facile credi potest: hoc enim proprium ipsarum esse videtur: semperque illæ secum portant suauitatis aliquid, eo etiam tempore cum adhibẽtur ad aliquid confirmandum, atque illustrandum. nam quin sæpè multum valeant ad fidem faciendam dubitari non potest, præsertim cum verba fiunt ad multitudinem: cœtumq; aliquem hominum imperitorum. Aristoteles ipse hoc declarat qui in secundo libro de arte dicẽdi sedulo de illis præcepit. Sed idem etiam accuratius de ipsis alijs locis egerat: vt indicio Theonis sophistæ cognoscimus: cum enim ille dissereret de ratione illarũ tractandarum: ostendereque vellet, quo maxime casu nominum exponi deberẽt, affirmat Aristotelem existimasse accusandi in primis casum illas postulare. quia veteres illi eo potissimum vsi fuerant, quos laudabat: in eoque multum uidisse affirmabat. quod non sua ex persona illas commemorassent, sed ad antiquitatem se cõtulissent: ita enim ob auctoritatem, quam illa habet mitigabant id malum, quod fabulis omnibus hæret: & quasi remedium illi adhibebãt: putatur enim id, quod ab illis traditur, fieri non posse. Horatium quoque poetam in uita hominum ornanda sæpe eo confugisse notum est: vsumque fuisse fabulis non nullis, nõ à se tunc fictis, sed celebratis; quæ & salsæ simul forent, & ad errores ex animis eripiẽdos valde aptæ. Sed Hesiodus etiam, probare volẽs stulte facere illos, qui cum longe viribus inferiores sint, aduersantur superioribus, fabulam lusciniolæ recitauit, quæ malo consilio vsa accipitri repugnauit, nec palmam illi in cantu concedere voluit: commotus enim ira accipiter eam deuorauit. Sed oratoribus etiam illę cõceduntur, qui tamen parcius illis vti debent: & caussis tantum temporibusque ipsas flagitantibus.

Πολλοὺς δὲ καὶ προσπλαττόμενοι προσφέρουσι καὶ οἰκείους τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ τις περὶ αἰλούρου, λέγων ὅτι συμφθίνει τῇ σελήνῃ καὶ ὁ αἴλουρος, καὶ συμπαχύνεται, προσέπλασεν ὅτι ἔνθεν καὶ ὁ μῦθός ἐστιν, ὡς ἡ σελήνη ἔτεκε τὸν αἴλουρον· οὐ γὰρ μόνον κατ' αὐτὴν τὴν πλάσιν ἔσται ἡ χάρις, ἀλλὰ καὶ ὁ μῦθος ἐμφαίνει χαρίεν τι, αἴλουρον ποιῶν σελήνης παῖδα.

Multas autem præterea fingimus utiles & accommodatas rebus, veluti quidam de fele dicens, quod vnà cum luna extenuaretur, & pinguesceret, adfinxit. hinc & fabula exorta est, quod luna peperit felem. non enim tan-

tum

tum ex ipſo commento extitit lepos, ſed etiam fabula præ ſe fert lepidū quiddam, quæ facit felem lunæ filium.

Adiungit Demetrius homines etiam conſueſſe aliquando rebus, quas exponūt, fabulas aliquas nouas in dicendo adfingere. quemadmodum (inquit) quidā de æluro narrans, oculos ipſius vna cum luna & minui & augeri, adfinxit. vnde nata eſt fabula. Lunam ælurum peperiſſe. ipſe autem, præceptum hoc confirmans: non vnāque originem eſſe declarans huius hilaritatis, ſed è duobus quaſi fontibus illā manare affirmans, inquit. Non enim ſolum exiſtit lepos ex ipſa fictione: nam commētum ipſum ſua ſponte feſtiua res eſt. ſed etiam fabula præ ſe fert qoiddā venuſtum ac lepidum, quæ facit ælurum lunæ filium. Cicero quoq; in II. lib de oratore hunc locum ioci inueniēdi monſtrauit: docuitq; rem aliquam, aut factam, cui tamen aliquid falſi adfixum ſit: aut totam fictam, bellam eſſe materiam iocandi. Principium autem huius præceptionis eſt cum ait. Re, ſi quādo quid tanquā aliqua fabella narratur. & quæ ſequuntur. ad extremum verò addidit. Perſpicitis hoc genus quàm ſit facetum, quàm elegans, quàm oratorium; ſiue habeas vere quod narrare poſſis. quod tamē eſt mēdaciunculis aſpergendum, ſiue fingas. Vt autem exemplum etiā ab eodem capiamus, cum aliquis magnus orator lepide hoc tractauit: magnumq; inde fructum tulit, ipſe narrat in Bruto M. Craſſum in cauſa ſeuera ac graui, huc eō fugiſſe: & Q. Scæuolam pro M. Coponio dicentem, cum ipſe Curium defenderet, auxilio huiuſcemodi à ſe tunc excogitatæ fabellę obruiſſe: hanc enim vim profecto habent verba illa, cum inquit. At vero, vt contra Craſſus ab adoleſcente delicato, qui in litore ambulans, ſcalmum repeniſſet: ob eamq; rem ædificare nauem cōcupiuiſſet, exorſus eſt: ſimiliter Scæuolā ex vno ſcalmo captionis centumuirale iudicium hæreditatis effeciſſe. quis enim noo iotelligit illā rem fictam fuiſſe: eiq; tēpori acute ipſam Craſſum accommodaſſe. Quod ad oculos ælurorum pertinet, commemoratum quoque id eſt à Gellio in XX. libro noctium Atticarum. quamuis hic ita rē exponat Demetrius, vt non eam tantum partem corporis ipſorum, ſed totos ipſos variari ex vicibus lunæ exponere videatur. quod Horatius in Satyra de teſtis, protulit, dicens. Lubrica naſcentes implent conchilia lunæ.

Πολλάκις δὲ καὶ ἐκ φόβου ἀλλασσομένου γίνεται χάρις, ὅταν διακενῆς τις φοβηθῇ, οἷον τὸν ἱμάντα ὡς ὄφιν, ἢ τὸν κρίβανον ὡς χάσμα τῆς γῆς: ἅπερ καὶ αὐτὰ κωμῳδικώτερά ἐστι.

Sæpe autem & ex timore immutato naſcitur venuſtas, quando fruſtra aliquis timuerit, veluti, cingulum vt ſerpentem, vel furnum vt hiatū telluris: quæ ſane & ipſa magis apta comœdijs ſunt.

Tertius hic locus eſt earundem venuſtatum: inquit enim ſæpe numerò naſci ſuauitatem quandam & leporem ex metu commutato: inanique illo cognito, commutato inquam in riſum. ipſe nanque ſtatim declarat, quæ immutatio illic fiat, dicens, cum quiſpiam fruſtra incaſſumq; timuerit. ceu inquit cum aliquis ſubito viſum tortuoſum cingulum metuit, vt anguem, vel furnum ſcrobemque aliquam, vt hiatū terræ. quam rationem exilarandi animos magis conuenire comœdijs dicit, quàm graui alicui orationi. Cum furnum, quem κρίβανον Græci nocant, aliquando in errorem dncerepoſſe quoſpiam tradat, exiſtimatū eſſe hiatum terrę, ſuſpicari licet hinc. aliter ueteres illos fabricari ipſos ſolitos. eo ſcilicet pacto, quo fornaces calcarias effoſſa tellure, quidam in ſiluis facere ſolēt. nam ſi ipſorū os ſupra terram appareret, non videri potuiſſet hiatus, nec ſpeciem ullam eius rei retinuiſſet. Quod verò pertinet ad riſum, qui gignitur, cum aliquis iotelligitur ſine cauſa perhorruiſſe, exemplum

plum luculentum huius rei est, quod narratur à Cicerone in 11. lib. epistolarum ad Q. fratrem de Ptolemæo rege, pulso Alexādria, qui Romam venerat vt reditum sibi conficeret. inquit enim. Marium autem nostrum in lecticam me hercule coniecisſem: non illam regis Ptolemæi Asitianam: memini enim cum hominem portarem ad Baias Neapoli, octophoro Asitiano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere. cum ille, ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticā: & pænè ille timore; ego risu corrui. Eodem pacto perspicitur oblectare se voluisse fortunatus homo, qui parasito supra pallium ligneum scorpionem coniecit. ille tamen statim magnam mercedē soluit suæ voluptatis: primo enim impurus homo valde perturbatus est, ac saltu se inde remouit: postea autē dolo cognito, inquit. & ego te ô rex perterrefacere volo, dona me talento. qua voce aperte vt auarum ipsum insimulauit, & qui nihil peius horreret quàm facta illa, vnde in primis gaudere debebat.

Καὶ εἰκασίαι δέ εἰσιν εὐχάριτες, ἂν τὸν ἀλεκτρυόνα μήδῳ εἰκάσῃς, ὅτι τὴν κυρβασίαν ὀρθὴν φορεῖ: βασιλεῖ δὲ, ὅτι πορφύρεός ἐστιν, ἢ ὅτι βοήσαντος ἀλεκτρυόνος ἀναπηδῶμεν, ὥσπερ καὶ βασιλέως βοήσαντος, καὶ φοβούμεθα.

Et imagines vtique sunt venustæ, si gallum Medo similem dicas, quia cristam rectam fert: regi autem, quia purpureus est, vel quia cum clamarit gallus desilimus, non secus atque cum rex clamat, & metuimus.

Addit quartum locum, docens imagines quoque non nullas salsas esse, ac plenas leporis. ceu inquit si gallum auem Medorum regi similem esse dixeris, quia insigne capitis, quod κυρβασίαν in eo rege vocant, erectum ille portat: regi autem omni, quia purpureus est: cuius coloris vestes erant regum. vnde Horatius quoque in Ode quadam purpureos tyrannos appellauit. siue inquit, quia cum gallus cantarit, exilimus è lecto: & quasi saltu quodam in terram ferimur: hoc enim valere hic opinor ἀναπηδῶμεν, quomodo etiam nos patrio sermone loquimur de iis, qui aliqua de causa eo tempore festinant: exprimimus enim actum illum corporis. Demosthenes certe de vitiosa legatione hoc verbo ita vsus est, cum insimulauit Aeschinem, qui in conuiuio, socio illius improbissimi facti Phrynone, mandauit seruo, vt ingenuis parentibus natam Græcam mulierem virgis cæderet: affirmat enim illam male mulcatam, cum penè ob magnitudinem mali è potestate exisset, saltu se coniecisse ad pedes honesti viri, qui præsens illic aderat: genuaque ipsius amplexatam fuisse. Verba ipsius sunt. ἔξω δ᾽ αὐτῆς οὖσαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ πράγματος γυναῖκα, ἀναπηδήσασαν προσπεσεῖν πρὸς τὰ γόνατα τοῦ Ἰατροκλέους. Sed etiā Plutarchus in 11. libri symposiacōn capite primo (ipse. n. iocum illum commemorauit, quem supra Latinis verbis exposui) cum enim ingētē metum, quo primum obstupefactus ac perterritus esset parasitus: impetumq; vitādi id malū, ostendere vellet, inquit ἐκπλαγῆναι καὶ ἀναπηδῆσαι. Adiungit autem Demetrius, similitudinem complens, quemadmodum cum rex aliquis clamarit; nec tātum prosilimus, verum etiā metuimus. Videtur autem quod ad Medum facit, ac totus penè locus, acceptum esse ex Aristophanis comœdia, cui ab auibus nomē indidit: apud eum enim cum dictum esset gallū olim regnasse apud Persas: atq; id facile crederet vpupa, eandem rei illius notā restare dicēs vtitur his verbis. διὰ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἔχων καὶ νῦν ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας διαβάσκει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κυρβασίαν τῶν ὀρνίθων μόνος ὀρθήν. Nam, quod valet ad confirmandum inde sumptū esse locum hunc, vtitur quoq; comicus ille eo verbo, quod supra explicare conatus sum: qui. n. tem illā admirabilem ediderat Pisthetærus, addidit, ita validum illum ac magnum quondā extitisse, vt ob memoriam opum ipsius ac robur, vsq; ad eam diem, cum cantaret gallus, cuncti opifices è lectulo surgāt, & ad opera sua se conferant. Verba poetæ, quibus extremū protulit, hæc sunt. ὁπόταν μόνον ὄρθριον ᾄσῃ, ἀναπηδῶσι πάντες ἐπ᾽ ἔργον. Perspicitur autem inde, quod à veteribus etiam grammaticis memoriæ proditū est, cum reliqui etiam Persæ vterē-

tur

Non est hic nouus locus,sed pars superioris:enim enim ex hyperbolis quoque du ci docuerit uenustates & lepores, addit nunc prouerbia quędam, uocesq; quæ id cótinent,quod ad summum peruenit: quoque nihil maius in eo genere dici potest, esse eiusdem generis,habereque in se suauitatem.ceu inquit illud. Valétior cucurbitula. & Magis caluus quàm sit cælum serenum. & illa quæ à Sapphone poetria excogitata editaque sunt. Multum pectide,musico instrumento, in cantu suauior, Magisque aurea quàm sit aurum ipsum. Vnum autem esse omnibus his exemplis, vno excepto supra Demetrium,cum accurate de hyperbolis disputaret,notum est. Vt vero duo postrema,quæ hic sunt,testatus est Demetrius Sapphonis esse, ita primum indicio Athenæi ab Epicharmo prolatú intelligitur: in III.enim libro δειπνοσοφιστῶν hunc, vt vafri illius Siculi, versum citauit, ὑγιέστερον τὴν τῆς κολοκύντης. Adiúgit autem Demetrius confirmans superiora, vnde dixit, superiores venustates: posseque etiam,inde alias elici,ad orationem suauitate aspergendam. Omnes enim huiuscemodi lepores ac veneres ex hyperbolis hausti sunt: & in ipsis tanquam sedibus quibusdam ipsarum latent. Cum autem supra dixerit eiusdem generis esse lepores hos, & facetias non valde graues cum salibus elegantioribus, ac plenis dignitatis, ne quis putet idem illos omnino esse, ponit discrimina multa, quæ versantur inter illos: pluribusque argumétis docet discrepare ipsos inter se:& si autem γελοῖα non appellarat, rem ipsam significauerat, quæ illo nomine ostenditur: unde tã quam si ambo suis nominibus vocasset, nunc ipse distinguit: iocos [illegible] miccos, qui humiles sunt, ac propositum habent mouere risum γελοῖα appellat: lepores autem grauibus personis dignos, χάριτας. inter hęc duo igitur quid intersit hoc pacto docet. primam autem differentiam eorum à materia nasci declarat his verbis.

Διαφέρουσι δὲ τὸ γελοῖον καὶ εὔχαρι, πρῶτα μὲν τῇ ὕλῃ: χάριτων μὲν γὰρ ὕλη, νυμφαῖοι κῆποι, ἔρωτες: ἃ περ οὐ γελᾶται. γέλωτος δὲ, ἶρος καὶ θερσίτης. τοσοῦτον οὖν διοίσουσιν, ὅσον ὁ θερσίτης τοῦ ἔρωτος.

Distant autem ridiculum ac venustum, primum quidem materia: Venerum nanque materia sunt, nympharum horti, cupidines: quæ quidem res non ridentur. risus autem, Irus & Thersites. tantum igitur inter se distabunt, quantum Thersites à Cupidine.

Distare dicit ridiculum ac venustum inter se,primum quidem materia: leporum nanque elegantiarumque materiam esse vult nympharum hortos, Cu[illegible] quæ sane inquit[illegible] ab hominibus visæ risum non mouent,quippe quum deformitas risum con[illegible] pulchritudo:comici autem risus materiam esse tradit I[illegible] Thersitem. N[illegible] tamen visæ tantum spectatæque diuersę illæ res ac personę diuersas res gignunt,sed multis aliis modis lepidæ illæ priores suauitate quadã nos perfundunt: posteriores verò dant nobis occasionem ridendi variis itidem rationibus. Ambo [illegible] tem [illegible] homines, quos appellat,carminibus Homeri celebrati sunt: [illegible] tamen opere. nam de Iro copiose loquitur formamque eius describit in Odyssea. fuit enim ille mẽdicus quidam,qui Ithacæ cibum vulgo quærebat, amplo sanè corpore, sed infirmo:& ignauiæ vndique atque impudẽtiæ plenus. Thersitis vero deformitas,ac studium obtrectandi superioribus,expositũ est accurate in Iliadis noto loco. Cuncta vero,quæ turpitudinem alicuius personæ declarare possunt: vimque,habe[illegible] corpus hominis dehonestandi,in eo spectati potuisse clamat Poeta. vnde,cum nõ minus ille deprauatum animum,quã [illegible] corpus haberet,adiungit id, quod valde probaretur,habitum semper eum fuisse ab aliis ridiculum,[illegible] qu[illegible] que hoc ipso verbo poeta,quo significari putat Demetrius apposite speciem [illegible]. Non tam specie autem significat Homerus Iri turpitudinem corporis, & si quiddam tangit,

quod hoc ostendere videtur. superasse nanq; ipsum tradit debitam magnitudinem. verba ipsius sunt, εἶδος δὲ μάλα μέγας ἦν ὁράασθαι. risum igitur ille magis mouebat ob mores ipsos & instituta, quia cum iuuenis foret, corpusque laboribus ferendis idoneum haberet, studium illud coleret: cibumque hostiatim peteret: hoc enim, vt despiceretur, ac ludibrio cūctis esset, faciebat. Qui igitur (addit Demetrius) scire vult quantum intersit inter ridiculum ac venustum, spectet quantum differt Thersites à Cupidine.

Διαφέρουσι δὲ καὶ τῇ λέξει αὐτῇ: τὸ μὲν γὰρ εὔχαρι μετὰ κόσμου ἐκφέρεται καὶ διὰ ὀνομάτων καλῶν, ἃ μάλιστα ποιεῖ τὰς χάριτας. οἷον τό. Ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος. καὶ τό. Χλωρηῒς ἀηδών: τὸ δὲ γελοῖον καὶ ὀνομάτων ἐστὶν εὐτελῶν καὶ κοινοτέρων. ὥσπερ ἔχει: Ὅσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονιώτης ἀμέ, φιλομυθότερος γέγονα.

Distant autem & locutione ipsa: venustum enim cum ornatu profertur, & per nomina pulchra, quæ in primis pariunt Veneres. ceu illud. Ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος. & illud Χλωρηῒς ἀηδών. *ridiculum autem, et nominum est humilium, & communiorum: cuiusmodi est.* Ὅσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονιώτης ἀμέ, φιλομυθότερος γέγονα.

vid. sup. p. 131.

Explicato primo discrimine, secundū ostendit: quod in verbis positum est: differre enim illa inter se docet etiam locutione: venustum enim exponi dicit adhibito ornatu, ac vocabulis pulchris. quę maxime inquit inserunt concinnitatem ac venerem quandam in orationem. Ponit autem exempla duo huius elegantiæ suauitatisque profectæ à pulchritudine nominum. prius est. ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος: primum enim verbum & suauitate litterarum, & repręsentatione rei iucundissimæ, formosissimum est. quid enim suauius varietate colorum, quæ in herbarum floribus verno tempore apparet? postremum etiam & iunctura ipsa, & translatione iucundum est. cum de floribus, qui temere nascuntur, tanquam de contextis magno artificio: coronisq; loquatur. Posterius verò exemplum è versu Homeri ductum est. quo exemplo supra quoque vsus est. ostendens res etiam sua sponte suaues reddi suauiores accommodata illis oratione, ac verbis elegantibus. de lusciniola autē loquitur, quam tanquam virginem aliquam, vult à Chloride nympha genus ducere. Cum autem docuerit iam Demetrius, quæ verba à disertis adhibeantur in referēdis commode vocibus lepidis, declarat, quę verba requirat id, quod appellat γελοῖον idest ridiculum, ac iocus: ridiculum enim tradit nominibus tenuibus exponi, ac magis peruulgatis: in communiq; vsu positis. vtitur autem exemplo eodem, quo supra vsus est, vbi docuit ex nominibus vulgaribus, & abiectis: nec non etiam factis, nasci facetias, & humiliores iocos.

Ἔπειτα ἀφανίζεται ὑπὸ τοῦ κόσμου τῆς ἑρμηνείας, καὶ ἀντὶ γελοίου θαῦμα γίνεται: αἱ μέν τοι χάριτές εἰσι μετὰ σωφροσύνης: τὸ δὲ ἐκφράζειν τὰ γελοῖα ὅμοιόν ἐστι καὶ καλλωπίζειν πίθηκον.

Deinde deletur ab ornatu locutionis, & pro ridiculo miraculum efficitur. Veneres sane sunt cum modestia: ornare autem verbis ridicula simile est atque simiam expolire.

Sequitur Demetrius, quod dixerat confirmare volens: confirmat autem, docens

ipsum

ipsum inscitia huius rei tractandæ contrarium efficere eius, quod cupit. Nam si quis studet verbis expolire ridiculum dictum, corrumpit labore illo suo, quod ornare vult: extinguitur enim illud propter nimium ornatum locutionis: & cum ridiculum esse debeat, immutata natura sua, efficitur miraculum quoddam. Miraculum autem (vt opinor) hic valet locus, qui merito propter elegantiam verborum, & omnem vndique eodem comportatum splendorem, admirationi omnibus, qui audiunt, aut legunt est: neque enim putandum est idem valere hic τέρας & Latinum verbum ipsi par, quo vsus sum, quod valet apud Horatium illud de Homero prolatum, vt speciosa dehinc miracula promat, Antiphatem Scyllamq;. & quæ sequuntur. Nam verbum hoc Græcum cum exprimere vellet Cicero reddidit portentum. in quo conuenit ipsi cum Horatio, & si verbū diuersum est in oratore enim inquit. Quin etiam, quærit ab ipso, cum quidem eum beluam appellet, verum illa verba, no portēta sint. Locus vero Aeschinis hic est. ταῦτα δὲ τίς ἐστιν ὁ κίναδος ἐργασάμενος, ὦ θηρίον. Sed antequam vlterius progrediar, libet suspicionem animi mei aperire: vereor enim ne prima in parte huius sententiæ macula sit legiq; debeat pro γελοίων: quod quam vim illic habeat non plane perspicio. ἄνευ sine ἐπαίνου: hæc enim magis conuenire videtur voluntati auctoris. Addit autem statim, vim contrarij ostendens. Lepores sanè ipsi cū verecundia ac modestia quadam sunt. significans (vt opinor) recipere venustam orationem ornatum ac splēdorem verborum: nec recipere tantum, sed etiam postulare: modicū tamen illum: hoc enim videtur ὀνομαστικῶς appellasse: nisi aliquis putet hic quoq; auctorem sua magis propriaque ipsius notione hoc verbum vsurpasse quia qui lepidus ac venustus esse volt, abstinere se debet ab omni turpitudine verborum. Rediens autem statim ad vitium contrarij studij ostendendum, inquit. Expolire vero verbis dicta ridicula: multumque studij in illis concione exponendis ponere, simile est ac si quis simiam vestibus, atque omni alio cultu adhibito exornaret. nam vt apud Lucianum quoque est, simia semper erit simia, quamuis aureas habuerit notas, potiusque, quod significare voluit Demetrius, id voluptatis quod ex turpitudine illius bestiæ capimus, illo pacto dissipatur.

Διὸ καὶ ἡ Σαπφὼ περὶ μὲν κάλλους ᾄδουσα, καλλιεπής ἐστι καὶ ἡδεῖα· καὶ περὶ ἐρώτων δὲ καὶ ἔαρος, καὶ περὶ ἀλκυόνος, καὶ ἅπαν καλὸν ὄνομα ἐνύφανται αὐτῆς τῇ ποιήσει· τὰ δὲ καὶ αὐτὴ εἰργάσατο.

Quare & Sappho de pulchritudine canens, vtitur verbis pulchris, & tota suauis est, & de cupidinibus vtique, & de aere, & de halcyone, & omne pulchrum nomen intextum est in ipsius poesi: non nulla autem & ipsa fabricata est.

Auctoritate quoque ingeniosæ ac disertæ mulieris Sapphonis idem cōfirmat, declarans hoc etiam ipsam vidisse, ac valde probasse. neque vllam aliam causam esse, nisi hanc, cur in poematibus suis de pulchritudine canens, pulchris verbis vtatur ac suauis omni oratione sit: & vt de forma præclara corporis loquēs, ita etiam de amoribus: de aere: de aue halcyone. Cū autem auem, elegātem sanè & varijs coloribus distinctam, halcyonem, maretiam doceat aliquādo fuisse carminis huius mulieris, ita etiam existimādum est ipsam ornasse lusciniolam: & splendidissimis nominibus formam ipsius cantumq; descripsisse, quod sanè supra eximie fecisse Homerum, auctor hic noster significauit. Sophocles sanè in suis suauissimis cantibus non semel deprehenditur ipsam celebrasse, quod etiam memoriæ proditum est à veteribus grammaticis. Nam, vt verisimile est amasse hanc quoq; auem Sapphonem, ita intelligitur id verum esse his ipsius verbis, quæ legūtur apud Sudam. ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδών. in quibus etiam animaduertēdum est, nuntiam veris lusciniolam lepidissimam poetri

am appellare, quia ea tempestate redit ad nos, & tūc in primis suauiter grādioreq; voce canit, vt vidit quoq; Homerus. Aliquis vero fortasse putasset sororē ipsius, vt fabulæ ferunt, verius potuisse nunciā veris appellari, quod prouerbio aliquo modo continebatur. In epistola quoq;, quam illius nomine scripsit Ouidius, mentio lusciniolę fit; nec sine dignitate multa: quippe cū Dauliada alitem ipsam vocarit. Sed his nunc relictis, sequitur Demetrius. Et sanè omne formosum alicuius rei vocabulū, quod in consuetudine sit, intexiū est in ipsius poesi. Vt enim supra narrauit Sophronem in mimos suos inseruisse omnia pæne prouerbia, ita nunc affirmat nullum elegans ac speciosum verbum abesse ab huius mulieris poesi. quia non minorē illa diligentiā adhibuerat in decerpendis vndiq; formosis quibusq; vocabulis vt expoliret opus suum, quàm Sophron fecerit in colligendis prouerbijs, vt risu impleret suos mimos, nec contenta fuit selectu hoc ipso Sappho. verum etiam non nulla noua vocabula ipsa fabricata est. Vsum vero hic apparet auctorē satis apte verbo translato, cū de Sapphone dixit, ipsam in sua poesi magna cum industria cuncta pæne pulchra nomina intexisse. Ciceronē quoq; eodem pacto cepisse Latinum hoc verbum ab eadem arte acceptum: atq; id quidem multis locis, constat. vno tamen exemplo tantum contentus ero: in epistola enim quadam ad Atticum inquit. Scis me antea aut orationes aut aliquid id genus solitum scribere, vt Varronem nusquā possem intexere. Sed Homerus quoque vidit similitudinem magnam harum rerum: &, vt suspicari licet primus ab ea arte ad par studium ostendendum suum vocabulū comportauit: de Nęstore enim loquens, orationeq; qua suadere volebat Agamemnoni, vt mitteret legatos ad Achillem, inquit. Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν: quo modo etiam Cicero Latinum cepit, eum ait. Itaque iam retexo orationem meam; neque enim omnino eodem pacto vsurpauit Homerus tunc & Cicero vterq; suum verbum vt Phalereus hic, & superiore in exemplo Cicero. quod natum est à præpositione, quæ coniuncta ab ambobus illic est cum verbo.

Ἄλλως δὲ σκώπτει τὸν ἀγροῖκον νυμφίον, καὶ τὸν θυρωρὸν τὸν ἐν τοῖς γάμοις. εὐτελέστατα καὶ ἐν πεζοῖς ὀνόμασι μᾶλλον ἢ ἐν ποιητικοῖς, ὥστε αὐτῆς μᾶλλόν ἐστι τὰ ποιήματα ταῦτα διαλέγεσθαι ἢ ᾄδειν, οὐδ' ἂν ἁρμόσαι πρὸς τὸν χορὸν ἢ πρὸς τὴν λύραν, εἰ μή τις εἴη χορὸς διαλεκτικός.

Aliter autem irridet agrestem sponsum, & ianitorem qui versatur in nuptijs, valde humiliter et pedestribus potius nominibus quàm poeticis. quapropter magis licet hæc ipsius poemata loqui quàm canere: neque vllo pacto accommodare ad chorum, vel ad lyram, nisi sit aliquis chorus qui loquatur.

Vt quod ostendit perpetuo eam seruare tradidit, ita contra aliam rōnem ab ipsa adhiberi docet, ac valde quidē diuersam, in rebus humilib. atq; omni decore elegantiaq; carentibus cōmemorandis. tradens aliter eam tangere atq; irridere agrestem illum sponsum, & custodem ianuæ in nuptijs: id enim facere ipsam affirmat tenuissimis & abiectissimis verbis: & quæ potius conueniant prosæ orationi ac pedestri, quàm poeticæ granditati vllam in partem apta sint. Et verbum vnum è paucis, quæ illic leguntur: & res ipsa, quæ tangitur eodē loco, me hortatur, vt admoneam videri sumptum esse ex hoc ipso poemate exēplum illud quod posuit Maximus Tyrius, cum probare vellet in hoc etiam, vt in multis alijs, quæ sedulo ipse collegit, similē fuisse Sapphonem Socraticum enim ille irrideat formam & accubitum sophistæ, hanc etiam mulierē eodem consilio narrat ita cecinisse, Τὶς δὲ ἀγροιῶτις ἐπαμπεχομένα στολάν. quibus ex verbis perspicitur ipsam agresti vestitu quampiā ornare voluisse: finxisseq; ipsam aliquid rustice facere, vt merito contemni posset, ac spectaculo omnibus esse. cum igitur eruditus ille & grauis scriptor tantum studium posuerit, vt doceret hanc lepidissimi ingenij feminam, quod aliquis merito miraretur, ac primo re-

spueret,

ſpueret, fuiſſe ſimulacrum quoddam vitæ, ac morum ſanctiſſimi viri, nactus occaſionem hanc (facit enim non nihil ad locum, quem in manibus habemus, illuſtrandũ) volui id quoque commemorare, quod ſi locus omnino idem non eſt, quin certe tiſum mouere illa quoque ratione cogitarit Sappho, dubitandum non uidetur. Adiũgit etiam Demetrius, tanquam corollarium quoddam. Quare hæc ipſius poemata: poſteriora ſcilicet, inornata & vacua ab omni cultu, commodius aliquis in conuétu quopiam, quemadmodum illic familiaris ſermo haberi ſolet, recitaret, quàm caneret. neque poſſet vllo pacto ad chorum accommodare, ſiue lyram. niſi fortaſſe inquit, hoc enim excipit, eſſet chorus aliquis, coactaque multitudo loquentium non canentium: nec adhibitis modis voci ſeruientium.

Μάλιστα δὲ διαφέρουσι καὶ ἐκ τῆς προαιρέσεως: οὐ γὰρ ὅμοια προαιρεῖται ὁ εὐχάριστος καὶ ὁ γελωτοποιῶν: ἀλλ' ὁ μὲν, εὐφραίνειν: ὁ δὲ, γελασθῆναι, καὶ ἐκ τῶν ἐπακολουθούντων δέ; τοῖς μὲν γὰρ, γέλως: τοῖς δὲ, ἔπαινος.

Maxime autem diſtant & ex voluntate: non enim ſimilia vult qui delectatur leporibus & qui riſum concitat, verum alter eorum oblectare: alter vero, rideri. Et à conſequẽtibus vtique: his enim, riſus comitatur, his vero, laus.

Adfert aliud diſcrimen, quo maxime diſcrepare inter ſe dicit ſuperiores res. nam præter ceteras differentias, quas poſuit, docet diſſen tire etiã plurimum illas propoſito ac fine eorum, qui ipſis vtuntur: neque enim (inquit) eidẽ rei ſtudet, qui Veneres ac lepores orationis ſectatur, & qui riſum ſcurrilibus quibuſdam dictis mouet. verum eorum alter, oblectare animos eorum, qui audiũt, ac ſuauitate aſpergere honeſte vult: alter vero irrideri & contẽptui eſſe non recuſat. εὐχάριστος valet hic venuſtiſſimus: & qui rectiſſime vtitur ijs ſuauitatibus ac leporibus, quæ vocantur à Græcis χάριτες, quarum fingendarum optimus magiſter habitus eſt Lyſias. vnde Cicero venuſtiſſimum ipſum appellauit. Sed etiã Halicarnaſſeus docet eum in hoc præcipue ornatu orationis conformando, præſtitiſſe ceteris oratoribus, atque iis deniq; omnibus, qui in dicendo, aut ſcribendo, laudis aliquid aliquando cõſecuti ſunt. Addit Phalereus, vt à fine diuerſo ipſę diſcrepant, ita etiam à conſequentibus eas inter ſe diſtare. nam ridiculis comitatur riſus, venuſtati autem orationis laus ac commendatio. audito enim dicto aliquo, qui præſentes adſunt, rident; Venuſtatem autem orationis, ac leporem homines probant, ac laude proſequuntur.

Καὶ ἐκ τόπου: ἔνθα μὲν γὰρ γέλωτος τέχναι καὶ χαρίτων, ἐν σατύρῳ καὶ ἐν κωμῳδίαις: τραγῳδία δὲ χάριτας μὲν παραλαμβάνει ἐν πολλοῖς: ὁ δὲ γέλως ἐχθρὸς τραγῳδίας: οὐδὲ γὰρ ἐπινοήσειεν ἄν τις τραγῳδίαν παίζουσαν. ἐπεὶ σάτυρον γράψει αὐτὶ τραγῳδίας.

Et ex loco, his enim riſus artes & leporum, in ſatyro & comœdijs, tragœdia autem Veneres quidem recipit in multis, riſus autem inimicus tragœdiæ, neque enim cogitaret aliquis tragœdiam ludentem. quia ſatyrum ſcribet pro tragœdia.

Adiungit etiã à loco illa inter ſe diſtare, docens vbi recte manet riſus, illic etiam ſedẽ habere lepores orationis ac veneres, ambabus enim tebus locum eſſe in ſatyro, & comœdiis, contra tamen non fieri, nec conuerti id, ut locus commodus uenuſtarum ac leporũ, recipiat ſemper dicacitates, tragœdia enim inquit multis in parti-

bus assumit concinnitates leporesque orationis: risus vero tragœdiæ inimicus est. neque enim inquit mête concipere possumus tragœdiam ludêtem. quod siquis hoc stulte imperiteque conaretur, nne suo careret: ac scriberet satyrum non tragœdiam. Vnde poemata non nulla ac fabulæ, in quibus res quędam iocosæ commemorãtur, cum partes alias tristes habeant, δράματα σατυρικὰ vocantur. Cum autem plures huiuscemodi à veteribus tragicis scriptæ fuissent, vt memorię proditum est à grammaticis, cunctæ ferè illę uetustate: siue tristioribus moribus Græciæ extinctæ sunt. uestigium tamen illarum, nisi fallor, est Cyclops Euripidis, quæ sine dubio partes quasdam habet parum seueras, uel potius delicatas ac teneras: & in quibus sint & dicta & facta turpiuscula, quod personæ, quas illic inducit, requirebant.

Χρήσονται δέ ποτε καὶ οἱ φρόνιμοι γελοίοις πρός τε τοὺς καιρούς. οἷον ἐν ἑορταῖς, καὶ ἐν συμποσίοις.

Vtentur autem aliquando, & prudentes ridiculis ad tempora quædam. ceu in festis diebus, & conuiuijs.

Cum acuta quædam dicta; eadem tamen parum verecunda, ac ridicula denique, scortarum propria esse dixerit, docet honestos etiam ac moderatos homines aliquã do illis vsuros, cum occasionem nacti fuerint. locos autem ac tempora, quibus sine reprehensione facetijs illi vti possint, esse inquit ludos & conuiuia: concessu enim omnium tunc grauibus etiam personis licet iocari. Non sine causa igitur T. Liuius accusauit Philippum Macedonem, qui longe alio tempore facetus esse voluit: & cũ in magno conuentu grauium personarum, vbi deliberabatur de statu Græciæ: fineq; imponendo atroci bello, iocatus est in Phaneam legatum Aetolorum: valetudinemque oculorum ipsius: cum enim totam rem Liuius narrasset, addidit. Et erat dicacior natura quàm regem decet, & ne inter seria quidem risu satis temperans. Sed fortasse Philippo ignosci posset quia id dixit lacessitus: violenter nanque ipsum Paneas dicentem interpellarat: & in illum vt in hominem stultum, & nullius consilij prior dixerat. Vsus verò tunc est Philippus uoce illa peruulgata ad eum comprimẽdum, cuius mẽtionem fecit Demetrius nõ semel in hoc libro. Sed etiam Antigonus rex ut hoc quoque addamus, profecto nõ alienum à loco, in quo de talibus sedulo præcipitur. in eadem hac voce iocatus est. qui tamen in se oculumq; suum, quẽ vnicum habebat, dixit, nõ in alium lusum: cum enim libellum à quopiam, qui postulabat aliquid, accepisset grandioribus litteris scriptum, inquit. ταυτί μοι καὶ τυφλῷ δῆλα. memoriæ proditum hoc est à Plutarcho in symposiacis suis quæstionibus.

Καὶ ἐν ἐπιπλήξεσι δὲ πρὸς τοὺς τρυφερωτέρους ὡς ὁ Τηλαυγοῦς θύλακος, καὶ ὁ Κράτητος ποιητικὰ, καὶ φακῆς ἐγκώμιον. ἂν ἀναγνῷ τις ἐν τοῖς ἀσώτοις· τοιοῦτος δὲ ὡς τὸ πλέον, καὶ ὁ κυνικὸς τρόπος: τὰ γὰρ τοιαῦτα γελοῖα χρείας λαμβάνει τάξιν καὶ γνώμης.

Et in increpationibus aduersus delicatiores vt telauges thylacus, & Cratetis poetica, & lentis laudatio, si legerit aliquis ad luxuriosos. huiuscemodi autem est fere & cynica ratio: etenim huiuscemodi ridicula præcepti ordinem adsumunt, & sententiæ.

Sed etiam addit sine culpa idem fieri potest, cum illi increpant delicatos quospiã ac molles homines: & acutis uocibus ipsos vulnerant. ceu inquit. ὁ Τηλαυγοῦς [illegible] quæ uox uidetur notasse improbitatem, & ingluuiem alicuius, siue id scriptum ali-

quod

quod fuit, quod huiuscemodi homines deditos gutturi, ac uétri uexaret. neq; enim quicquam de eo compertum habeo. Θύλακον quandoque vocatum μιαροφάγον hominem, qui se ingurgitaret, cum proprie hoc uerbum saccum ualeat, certum est. nam in prouerbio etiam, quo impurus homo, & deditus iis seruilibus uoluptatibus, notatur, hoc ipsum significat. [illegible] θύλακον. Anaxarchus etiã Democriteus, patiẽtissimus vir doloris: ac generosi in primis animi, cum torqueretur à Nicocreonte Cyprio dicens. πτίσσε πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον, ita corpus appellauit, tãquam vas animi: & illud quidem nõ satis purum. Τηλαυγὲς uerò, quod verbum iunctũ est, ac significat vulgo nitidus & longe fulgens, quam vim hic habeat non plane video. Nisi aliquis putet, si hoc epitheton est: ualetque quod ostendi, duobus his verbis notatum esse, aut certũ aliquem, aut omnem hominem, qui, cum vilis res sit, si corpus spectes, & tanquam saccus quidam sordium plenus. vt nos quoque, cum ostendere volumus humanæ naturę tenuitatem, rem augentes, loqui consueuimus, idem tamen valde comptus sit, & ita deniq; expolitus, vt nitot ille longe conspiciatur. Idem verò videtur viri etiam nomen fuisse. nam dialogum Aeschinis Socratici ita appellatum esse constat, prodente hoc memoriæ Laertio. fortasse igitur sermone illum intellexit Demetrius, quo Aeschines seuerus homo: profectusq́ue ex optima disciplina, maledixisset illi: & in alijs etiam turpibus notis hãc ei inussisset. Cratetis enim & ipsius grauis philosophi: & qui acerbissimo odio prosequeretur Improbos, poetica qualis fuerit, intelligitur testimonio eiusdem eruditi, & accurati scriptoris; qui de hoc diligẽter scripsit in vita ipsius. Sed Demetrius etiam multo infra hoc declarat, posito exemplo ipsius, quo immutatis nõ nullis verbis, locum Homeri ad aliam sententiam traduxit. Nam quod sequitur hic. Et lentis laudationem, si quis orationem eam legerit in conuentu hominum luxuriosorum, existimari debet sophistam aliquem tenuem illum ac vilem cibũ ornasse: & summis laudibus in cælum tulisse; vt etiam Lælius ille sapiens Lucilij carmine celebratus est, qui lapathum laudaret & exquisitissimis dapibus anteponeret. illam igitur affirmat Demetrius laudationẽ vim accusationis habituram, si quis ad intemperantes homines: & qui epulas suauissimas sectantur; illam recitarit: illi enim tacite ita insimulabuntur, poterunt etiam in ea esse aculei quidam in eos, qui cõtrariam vitam sequerẽtur, & omnia cõsumerent in sumptuosis dapibus comparandis. Adiungit autem Demetrius huiusce modi etiam ferè esse Cynicam rationem, & hanc viam ipsos plerunque tenere solitos in coercẽdis libidinibus: castigandisque vitijs improborum, duce atque auctore huius rationis Diogene, quem constat testimonio Laertii, plurimas eius huiuscemodi voces referentis, crebro ita delicatos adolescentes accusasse. Cur autem tantopere probauerint Cynici philosophi hunc modum agendi declarat, dicens. Huiuscemodi enim facetiæ, & acuta dicta uicem subeunt admonitionis ac sententiæ: funguntur q́; officio illarum. quid autem γνώμην Græci appellarint constat. cum Aristoteles etiam vim huius nominis: notionemq́ue explicarit. nam χρείας ijdem aliquãdo vocabant præceptum aliquod ad vitam conformandam. unde plures auctores sedulo χρείας collegerunt, atque hoc titulo libros suos inscripserunt, vt testantur veteres grammatici. in ijs autem fuere, qui materiam eam ceperint, & Hecaton & Metrocles. Theon autem sophistes, qui suo in libello, quem scripsit de ratione declamandi, sedulo de ipsa disseruit, ita χρείαν definiuit. χρεία est breue enuntiatum vel factũ, quod subtiliter refertur ad certam aliquam personam, aut rem, quæ similitudinem aliquam habeat cum persona. nam quod statim auctor hic noster addit, vt rei similis, καὶ γνώμαις. ille quoque testatur propinqua esse χρείας & γνώμην & ἀπομνημονεύματα, quarum etiam rerum quæ uis sit, declarat, naturamq́ue ipsarum euoluit.

Ἐστι δὲ καὶ τοῦ ἤθους τις ἔμφασις ἐν τοῖς γελοίοις, καὶ ἢ παιδιᾶς ἢ ἀκολασίας. ὡς καὶ εἰς οἶνον τὸν προχυθέντα ἐπὶ χιόνα [illegible] : ὁ καὶ αἰτιᾶσθαι, ἢ περὶ τὰ ὀνόματα, καὶ ἡ φροντὶς ἐμφαίνει [illegible] καὶ [illegible]γίαν.

Est autem & morum quædam declaratio ex ridiculis, & vel lusionis, vel intemperantiæ. veluti qui vinum fusum cohibuit τὰ σπήλαια ἀντὶ οἰνέως: oppositio enim quæ in nominibus existit, & cura, declarat quoddam frigus morum & animum incultum.

Docet nunc Demetrius hoc etiã boni in se habere sales, & acuta dicta, quod auxilio ipsorum intelliguntur mores, & naturæ personarum: & quasi in cõspectu nostro constituitur, sint ne illi homines festiui ingenij, an cõtrà rudes & agrestes, siue intemperantes, aut alius cuiusuis indolis. Statim autem dicto cuiusdam confirmat verum esse, quod tradidit. perspici scilicet naturam & indolem mortalium hac etiã ratione. dixit enim ille, cum vinum fusum cohibuisset, spelæa pro œneo. singula verò verba, vt hic leguntur expressi, quia vim huius vocis non penitus perceptã habeo: nec video quæ sit insulsitas ipsius. in superioribus præterea verbis hæreo, si peruulgata, receptaq; lectio tenetur: neq; enim ἀκολασία contrarium antecedentis verbi est, vt ratio postulare videbatur: & tamé in omnibus, non excusis modo, verum etiã scriptis, vno excepto, illo modo legi animaduerti, qui habet. ἡ ἀπειροκαλίας pro, ἢ ἀκολασίας. quod cum diligẽter attendissem, non omnino mihi displicere incœpit. vt ἀπειροκαλίαν fortasse auctor vocarit, naturam rudẽ, expertemq; huius concinnitatis, & quæ subacta demum, conformataq; non sit. vt contra ἀστεῖος appellatur politus homo, & qui nullo negotio in eam formam, quam quisque vult, fingitur & cõuertitur. Eo minus autem ab illa auersus fui, quia verbum illud ita cõformatum est, vt id, quod infra ab ipso vsurpatur, ac valet nulla instructum arte animum. An minime oportet alterum hoc verbum, quod mores certos quosdam & naturam significat, ostendere indolem contrariã antecedenti, & esse oppositum priori? sed tantum indolẽ aliquam notare: cum enim indicio vocum harum facetarum affirmet cognosci naturas, videtur debuisse plures indoles appellare, non vnam tantum, & eã quę ipsi repugnat: quæ aliquo modo, nisi etiam ipsam nominasset, intelligebatur. Insulsum verò esse dictũ illud & ab impolito ingenio profectum, declarare volens Demetrius ait: Studium enim illud multum aliud pro alio ponẽdi, quod illic adhibitum est, & cura ingens, præ se fert quoddam morum ac naturæ frigus: animumque demum nulla ingenua disciplina ornatum: ἀπαιδαγωγία enim de eo dicitur, qui nullam ingenuã institutionem nactus est: in dicto autem, quod exploditur, σπήλαια valere antra notum est: eodemq; sensu vsurpari Gręcum hoc verbum à Virgilio. nã nomine illo viri, quod in eadẽ est: obscure etiam significatur vinum, cum οἶνος Græco sermone ipsum appelletur. vnde nõ defuerunt qui ab Oeneo vinum vocatum ludẽtes dixerint, quod notauit Athenæus, vt legitur in epitome ii. libri. Citat autẽ ille Nicandrum Colophonium, & Melanippidem Milesiũ. sed alio etiam loco in alio viri nomine, cuius prima pars vinum itidem refert, docet comicum poetã lusisse: inquit enim. Νικόχαρις γοῦν ἐν λημνίαις, πρὸς τοῖσδε μὴ παίζων, ἔφη. οἰνόμαος οὗτος χαῖρε καὶ δύο καὶ γῆ τε καὶ συμπίνειν χρείμιδα. Animaduertendum etiam, aliter videri hic sumptum esse ἀντίθεσις ac vulgo à magistris dicendi hoc nomẽ capiatur: neq; enim significabat hic (vt opinor) verbũ verbo oppositum: ornarumq; hunc orationis ceu pacem bello: mortem vitæ: & infinita alia huiuscemodi, sed (nisi fallor) aliud pro alio sumptum. quod fit in omnibus suis similitudinibus, quas vocat εἰκασίας. vnde infra in eadẽ re appellãda, eodem nomine vtitur: certius autem est hoc ipsum, quod dixi hoc nomine significari. illos verò, qui huiuscemodi imaginibus vtuntur, relicta re, quam ostendere volunt, aliã loco illius ponere manifestum est. varietas autem huius notionis proficiscitur à particula ἀντί: hic enim valet ipsa pro, & loco illius, illic verò contra & è regione. vtrunque autem valere ἀντί pueri etiam nouerunt. Hæc mihi in mentem venerunt, cupido lucis aliquid huic loco, sane obscuro, adferendi. quod si vox illa plane intelligeretur: certique omnino essemus de notione ipsius, facilius (vt puto) reliquis malis, si vlla restarent, medicina fieret. Nunc autẽ quid amicus meus excogitatit

gitarit: studiosus eiusdem laudis, cõmemorare libet: neque enim arbitror me rem ingratam illi facturum, cum ardeat & ipse desiderio veteres scriptores purgãdi, & quacũque re possit studiosis ipsorum opem ferat. Existimat igitur ipse maculam in his verbis subesse: ac pro αἱ παλαιαὶ legi debere τὴν πηλίαν. nã Peleum & Oeneum reges fuisse notum est: nec non vinum terra puluereq; inquinatũ appellari à Græcis πηλόν. ad quod etiã nomen allusisse putat eum, qui vocem illam, vt Demetrio videtur, ineptam ac frigidam edidit: & ita denique frigidam, vt indicet rusticam naturã illam esse, vnde profecta est. Nec tamen secutus tantum ille cõiecturam in hoc est, verum etiam testimonium aliquo modo Eusthathij, eandem pene vocem recitantis, cuiusdam, qui cauponem notare voluit, solitum, vt est id hominum genus, vinum adulterare, ac pro mero fæcem vendere. Verba illius grammatici sunt. Ἡ δὲ παλαιὰ κατ' ἐμὴν ἔννοιαν παρὰ τοῦ ἥρωος τοιαύτης φησὶ καὶ λόγος ἄλλος ἐπὶ καπήλῳ εἶναι παρέχοντι, ὡς καὶ τὴν τρυγίαν συνεπιμπλάζοντι τῷ παλαιῷ, ἀρχαΐζων, μὴ ποιῶν τὴν οἰνίαν πηλίαν. quam sanè vocẽ ipse infra diligenter explicat. nam quod ipsi ualde lepida & faceta visa est, quam tamen noster hic prudens scriptor exagitat, nasci potuit, quia nõ posset grammaticus ille uere existimare de his rebus. Sed alia quoque restant, quæ molesta adhuc sunt, ac declarant, non omnino purgatum esse hunc locum: nec tamen nõ lux quã prætulit interpres ille Homericus ad tenebras has pellendas, vtilis fuit. Dignus sane est ob plurimas animi sui dotes, qui maiore de causa celebretur Michael Sophianus princeps huius animaduersionis, ut amori tamẽ quo magno ac iusto ipsum prosequor satisfacerem, uolui ipsum contra, ac primo facere institueram appellare: est enim ille ut facile omnes, qui cõsuetudine aliqua ipsius usi sunt, cognoscere potuerunt, simulacrum quoddam & effigies ueteris Græciæ. quod cum uere de illo protulerim, satis multa mihi uideor de doctrina ipsius, ingenio, probitate, morumq́ue suauitate prædicasse, qui tamen non meliore ulla in rebus suis quàm uniuersa natio, lumen quondam ac decus omnium nationum, condicione vtitur, præterquam quod priuatim ille grauibus fortunę iniurijs conflictatus est. adeo hęc tẽpora auara sunt, ac uirtuti prorsus inimica.

Περὶ δὲ σκωμμάτων μὲν, ὅσον εἰκασία τίς ἐστιν· ἡ γὰρ ἀντίθεσις εὐτράπελος. χρῶνται δέ τι τοῖς τοιούτοις εἰκασίαις. ὡς Αἰγυπτία κλήματις, μακρὸν καὶ μέλανα. καὶ τὸ Θαλάσσιον πρόβατον, τὸν μωρὸν τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Τοῖς μὲν τοιούτοις χρήσονται. εἰ δὲ μὴ, φευξούμεθα τὰ σκώμματα ὥσπερ λοιδορίαν.

De dictis quidem, tanquam imago quædam est: oppositio enim faceta. vtentur autem huiuscemodi imaginibus, vt Aegyptia clematis, longum et atrum hominem. & Marina ouis, stultum in mari. huiuscemodi quidem vtentur: sin autem, fugiemus dicta tanquam conuicia.

Naturam nunc, uimq; facetiarum illarum explicat, quę lædunt existimationem alicuius: indeq; à Græcis σκώμματα nominantur: docetque quomodo aliquis recte ipsis utatur. nám nisi ueram illarum rationé teneat, labi posset, & pro vrbano scurra conuiciatorq; haberi. inquit igitur, quod ad σκώμματα pertinet idest maledictiones, σκῶμμα esse quasi imaginem ac similitudinem quampiam, idest speciẽ non paruam habere imaginis. cuius rei rationé reddit, dicens quod in ea uoce, uitium alicuius rei ostendente, nõ ipsa res, quę conteritur & extenuatur, sed alia pro ipsa posita sit, (hoc enim arbitror ualere hic ἀντίθεσιν, de quo supra disputaui), id esse lepidum, ac facetum. εὐτράπελον uerò significare iocosum ac facetum apertum est. Statim autem Demetrius docet, qui sit uerus usus illarum, hoc pacto. Vtentur autẽ huiuscemodi imaginibus, intelligés qui culpam fugere uolunt, neque enim omnes usurpari sine uitio reprehensioneq; possunt, ceu inquit clematis Ægyptia, qua uoce notatus

tus est, vt ipse declarat, procerus & ater homo. vt memoriæ autem prodidit Laertius, Zenon Cyrieus ita appellatus est à quopiam, cum tenuis esset, statura corporis procera: idemque atri coloris foret: nam clematidem Ægyptiam, stirpis genus huiuscemodi esse, qui de ijs, quæ oriuntur è terra, ac de simplicibus medicamentis scripserunt, tradidere. Citat etiam Demetrius uocem cuiusdam, qui stultum hominem dixerat esse marinam ouem. in cuius rei expositione videndum est, an verba illa, τὸν ἐν τῇ θαλάττῃ, uacent: declaratioque quondam fuerint superioris nominis θαλάττιον, ut puto: quæ postea temere ab imperitis librarijs in cõtextum uerborum auctoris recepta sint. nisi forte ille stultum aliquem, qui assidue nauigaret: aut aliqua ratione degeret in mari: notare uoluit. Horatius in altercatione Sarmenti & Cicerri, quam diligéter exposuit, declarauit crebro vti solere, qui risum mouere uolunt, imaginibus ait enim. prior Sarmẽtus. equi te Esse feri similem duco. ridemus. & infra. Pastorem saltaret vti Cyclopa rogabat. Nõ illi laruа, aut tragicis opus esse cothurnis: declarat enim his quoque verbis similem esse Cicerrum Cyclopi. Possem etiam nullo negotio plurimas huiuscemodi acutas uoces referre. in quibus, inurentibus aliquibus dolorem, imago, similitudoque est. vt cum Diogenes diuitem hominem: eundemque bonarum artium rudem, vocauit, ouem aureum vellus habentem. Theodorus etiam Gadareus, magister dicẽdi, sæuum ingenium Ti. Claudij, qui postea Romæ imperauit, mature à se perspectũ, imagine notauit. uocare enim ipsum solitus est πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, vt memoriæ mandauit Suetonius. quin autem illa similis sit his, quas ponit Demetrius, dubitari non potest. Sequitur autem. Huiuscemodi sanè scommatis poterunt vti. politi scilicet & honesti homines. Sin autem huius generis excogitare: afferreque nequibimus, temperabimus nobis ab ipsis: fugiemusque scommata tanquam conuicia, ac petulantes voces. Cicero quoque videtur ita diuisisse maledictionem: unde supra σκῶμμα maledictionem reddidi. pro M. Cœlio enim ita de omni illa re disseruit. Maledictio autem nihil habet propositi præter contumeliam, quæ, si petulantius iactatur, conuicium: si facetius, vrbanitas nominatur. nam quod inquit ille finem omnis maledictionis esse contumeliam, nõ dissentit ab Aristotele, qui in 2 libro de arte dicendi, definiens εὐτραπελίαν, dixit eam esse πεπαιδευμένην ὕβριν, eum contumelia igitur facetius iactatur, est ea, quam Aristoteles uocauit πεπαιδευμένην quasi moderatam & ita instructam ut leuiter pungat. inurit namque dolorem aliquem etiam urbanitas.

Ποιεῖ δὲ εὔχαριν τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὰ λεγόμενα καλὰ ὀνόματα. ὡρίσατο δὲ αὐτὰ Θεόφραστος οὕτως, κάλλος ὀνόματός ἐστι τὸ πρὸς τὴν ἀκοὴν ἢ πρὸς τὴν ὄψιν ἡδύ, ἢ τὸ τῇ διανοίᾳ ἔντιμον.

Efficiunt autem lepidum genus orationis, & ea quæ dicuntur pulchra vocabula: definit autem ipsa Theophrastus sic. Pulchritudo nominis est quod ad auditum, vel aspectum iucundum est, vel quod est sententia honestum.

Ostendit aliam rationem, qua uenusta oratio, plenaque leporum fiat: docet enim multum etiam valere ad ipsam talem efficiendam nomina, quæ pulchra vocatur, illa autem ne fallere possint: omnisque eorum uis plane intelligatur, adfert definitionem Theophrasti, qui diligéter explicuit, in quibus rebus posita sit pulchritudo hæc, inquit enim. Pulchritudo nominis est id, quod ad aures, aut ad oculos iucundum venit. siue id quod ad notionem intellectumque honestum est. ac plenum dignitatis. quod igitur uoluptate quapiam afficit sensus illos, siue animo indicatur honorem in se habere, id καλὸν appellari dicit à Græcis; & eadem ratione dici potest pulchrũ à Latinis. In exprimẽda autem definitione illa pro sensibus, quos nominauit Demetrius, instrumenta ipsorum posui. Dionysius quoque Halicarnasseus meminit hu-

ius

ſus definitionis cum ſcriberet de arte dicendi, nartans de illis rebus diſputatum e-tiã eſſe à Theophraſto in iis, quæ præcepit περὶ λέξεως (hunc enim titulum fuiſſe eius operis declarat) tradensque definiſſe illum. quæ nomina natura pulchra forent, ex quorum conſtructione efficeretur pulchra & ampla locutio. Sed eodem etiam loco affirmat explanaſſe illum, quę nomina puſilla & humilia eſſent. Quin etiam in Lyſię vita idem operis illius doctiſſimi ac politiſſimi viri mentionem fecit. Hermogenes præterea, cũ de cura, quę ponitur in oratione & pulchritudine ipſius, diſputaret, ſignificauit quæ pulchra ſint nomina. quo loco etiam docuit vocabula quædam parua, & quę paucis ſyllabis conſtarent, præſeferre diligentiam nõ paruam ac pulchritudinem, nam, in quo magis conuenit ipſi cum iudicio Phalerei, alio loco teſtatus eſt, cuncta, quæ alicui ſenſui poſſunt eſſe iucunda, eadem cum dicuntur efficere voluptatem. quare neceſſario etiam verba, quæ ipſa oſtenduot ſuot iucunda, cum verba ſint notæ rerum.

Πρὸς μὲν τὴν ὄψιν ἡδέα τὰ τοιαῦτα. Ῥοδόχροον. Ἀνθοφόρου χρόας· ὅσα γὰρ ὁρᾶται ἡδέως, ταῦτα καὶ λεγόμενα καλά ἐστι, πρὸς δὲ τὴν ἀκοήν. Καλλίστρατος, Ἀννοῶν· ἥ τε γὰρ τῶν λάμβδα σύγκρουσις ἠχῶδές τι ἔχει, καὶ ἡ τῶν νῦ γραμμάτων.

Ad aſpectum autem, iucunda huiuſcemodi ſunt, ῥοδόχροον, ἀνθοφόρου χρόας: quæcunque enim iucundè videntur, hæc & cum dicuntur pulchra ſunt. Ad auditum autem. Καλλίστρατος, Ἀννοῶν: concurſus enim eorum λλ. ſonorum quiddam habet, & ille etiam νν. litterarum.

i. Roseolorem. Floriferi coloris.
i. Callistratus, Annoon.
ll. nn.

Exemplis Demetrios, quod Theophraſtus præceperat illuſtrare volens. ait. ad aſpectum oculosque iucunda eſſe & hæc & alia talia nomina. ῥοδόχροον. ἀνθοφόρου χρόας. Quin autem cum prius iunctum verbum audimus, voluptatem quandam ſentiamus dubitandum nõ eſt. quæ voluptas inde naſcitur quia recordamur pulchritudinem roſæ, quæ viſa oculos noſtros mirifice oblectat: eadem ratio eſt poſterioris exempli. nam flores etiam tanquam oculis noſtris repræſentati ſuauitatem quandam gignunt hac autem ipſa de cauſa, quam dixi, aſpectu iucunda eſſe illa verba docens Demetrius inquit. Quæcunque enim cum ſuauitate quadam cernuntur. hæc etiam cum proferuntur pulcritudinem habent, pulchraque, quæ id faciunt, verba recte vocantur. Tranſit poſt hęc ad alterum genus pulchrorum verborum dicens. Ad aures autem pulchra ſcilicet ſunt Καλλίστρατος ἀννοῶν. ſtatimque vnde fluat voluptas, quę tantum gratiæ adſert illis nominibus, oſtendens, ait. Cõcurſus enim ille duorum λάμβδα habet in ſe quiddam ſonorum. quod pertinet ad antecedens verbum: eodemque pacto concurſio duarum litterarum. & ipſarum ſuauium, quę fit in conſequente voce. Cum vero ſingulis nominibus conſtent duo hæc exempla, in quibuſdam calamo exaratis libris ambo illa immutata ſunt. poſterius tamẽ multo magis variatum. nam quod facit ad prius, in uno tantum pro Καλλίστρατος, inueni Κάλλιστος. qui etiam conſequentem vocem αἰνῶν habet. ceterorum quidam αἰνῶν legunt: alii vero ἀννοῶν. in omnibus ſane manet cõcurſus ille ex iiſdem liquidis elemẽtis ac ſine vlla moleſtia influentibus in aures. Dionyſius tamen Halicarnaſſeus palmam in hoc dat litteræ λ: ipſamque putat reliquas ſemiuocales dulcedine ſuperare: quare concurſus qui inde fit ſuauior & ipſe eſt. Non eſt autem exploratum, an duo hæc verba ſumpſerit auctor, nulla re inter ſe coniuncta, vt ei quod probare volebat accommodata. ſiue apud aliquem ſcriptorem contioentia.

Καὶ ὅλως δὲ δὴ εὐφημίαν ἐφέλκονται οἱ Ἀττικοί, Δημοσθένην λέγοντες καὶ Σωκράτην. τῇ διανοίᾳ δὲ σχήματα τὰ τοιαῦτά ἐστιν. οἷον τὸ Ἀρχαῖοι, ἀντὶ τοῦ παλαιοὶ ἐντιμότεροι· αἱ γὰρ ἀρχαῖαι αἰδοῖαι ἐντιμότεραι.

Et

Λεῖον μὲν οὖν ἐστιν ὄνομα, τὸ διὰ φωνηέντων ἢ πάντων ἢ διὰ πλειόνων, οἷον Αἴας: τραχὺ δὲ, οἷον Βιβρωκε. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ τραχὺ ὄνομα κατὰ μίμησιν ἐξενήνεκται ἑαυτοῦ. εὐπαγὲς δὲ ἐπαμφοτερίζον, καὶ μεμιγμένον ἴσως τοῖς γράμμασι.

Leue igitur nomen est, quod per vocales aut omnes aut plures editur, vt Αἴας: asperum autem, vt Βιβρωκε. & ipsum vtique hoc asperum nomen imitatione sui ipsius prolatum. Compactum autem anceps, & mixtum æqualiter litteris.

Superioribus quattuor nominum differentiis demonstratis, explicat diligenter Demetrius cur ita singula vocata sint: leueque verbũ esse inquit, quod ex litteris vocalibus, siue totum, siue magna ex parte conflatum sit, vt Αἴας in quo extrema tantum littera consonans est. nam supra, vbi de concursu vocalium disputauit nomina aliqua cunctas habere litteras vocales indicauit vt Αἰαίη. exemplo autẽ declarare volens, quod nomen asperum appellatum sit, vtitur hoc verbo βέβρωκε: in eo nanque plures sunt consonantes, quàm vocales, & illæ quoque huiuscemodi, vt molestum sonum habeant. Cicero quoque in Oratore, idem vitium non in vno verbo, sed in compositione plurium verborum, ostendere volens, hunc versum ponderauit. Frugifera & ferta arua Asiæ tenet. dixitque illum inquinatum esse, quia sit insuauissima littera infinitus sed fortasse etiam idem versus aliquid asperitatis traxit à pluribus illis & valde sonantibus concursibus vocalium, quos in se habet. infinitum vero ipsum in eo vitio Cicero vocat, quia sine modo vllo, termino que iusto ipsa illic posita est. hoc autem addidi, vt errorem refellerem quorundam, qui emendare locum volentes: qui nulla correctione egebat: & pro infinitus, finitus excudentes, ipsum deprauarunt. Sed cum infra etiam idem vitium asperitatemque in verbis, cuiusmodi sit exemplis duobus demonstret, in posteriore illorum excusi omnes libri mendum continent. quod mendum, cũ semper illa sedulo ex antiquis auctorib. tollenda sint, magis tamen illic molestum est, quia in eo potissimum, quod deprauatum est, exemplum manet. totus locus est: integrum enim illum hic ponam, cum seruiat etiam consilio Phalerei, eiq; quod ipse probare nunc vult. Imo vero ista sequamur, asperitatemq; fugiamus. Habeo istam ego perterricrepam. idemq; . Versutiloquax malitia: ita enim legendum est, non versutiloquas malitias. vt testimonio etiam Nonii Marcelli cognoscitur. Plenius autẽ eodem loco vsum fuisse Ciceronem in III. libro de oratore, vbi de verbis factis differit, notum est. Addit superioribus Demetrius illud ipsum, asperum & insuaue nomen ad imitationem sui prolatum esse, intelligens illo significari rem sæuam ac trucem. transitq; ad tertium genus explicandum, quod εὐπαγὲς vocauit, dicens illud esse, quod vtriusque particeps est, in neutram penitus partem inclinans: declarans autem (vt opinor) quid valeat ἐπαμφοτερίζον inquit, & mixtum æqualiter temperatumque littesis id est, quarum partim leues sunt: partim asperæ.

Τὸ δὲ ὀγκηρὸν ἐν τρισὶν, πλάτει, μήκει, πλάσματι. οἷον, βροντὰ, ἀντὶ τοῦ βροντή: καὶ γὰρ τραχύτητα ἐκ τῆς προτέρας συλλαβῆς ἔχει καὶ ἐκ τῆς δευτέρας μῆκος μὲν διὰ τὴν μακράν: πλατύτητα δὲ, διὰ τὸν δωρισμόν: πλατεῖα λαλοῦσι γὰρ πάντα οἱ Δωριεῖς.

Tumidum autem in tribus, latitudine, longitudine, fictione. ceu, βροντὰ, pro βροντή: etenim asperitatem ex priore syllaba habet, & ex secunda. longitudinem quidem propter productam: latitudinem autem, propter con-

suetudinem Dorum: lata enim omnia loquuntur Dóres.

Tumidum, quod quartum posuerat, tribus in rebus manere dicit, quas enumerat: latitudinem enim, & longitudinem, & fictionem (ita enim reddo πλάσμα) efficere ait verbum ὀγκοῦν. Huiuscemodi autem esse inquit βροντᾶ dicere pro βροντὴ, cuius rei rationem reddit hoc pacto. habet nanque hoc nomen in se asperitatem, natã & à priore syllaba, & a posteriore. Quomodo autẽ illa inde proficiscatur docet, tradens quod prolixitatis in ea est, ob syllabam longam ipsam habere: latitudinẽ: verò illam ob proprietatem Dorici sermonis: consuetudinem enim esse eius gentis vt omnia lata pronuntient. hunc autẽ morem fuisse Dorum perspicitur ex eclogis Theocriti, apud quem etiã in xv. idillio quidam mulieres duas Syracusanas. quæ Alexandriæ sacra Adonidis vna cum incolis eius telluris celebrabant, accusans, hoc notat, affirmans ipsas cuncta verba dilatare: cum enim incidisset in illas inter viã, offensus eo sermone, nec ipsarum loquacitatem ferre amplius potẽs, ita ipsas increpuit. παύσασθ' ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι τρυγόνες· ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα. unde statim altera illarum ipsum improbe facete affirmat: se vero dignas non esse, quæ eo nomine insimulentur, docens, inquit, Licere Doriensibus suo, ac proprio illius gentis sermone vti. Cicero quoque videtur de hoc vitio disseruisse in Bruto. cum inquit. Cotta quoque se valde dilatandis litteris à similitudine Græcæ locutionis abstraxerat: sonabatque, contrarium Catulo, subagreste quiddam: planeque subrusticum, Sed etiam in II. & in III. libro de oratore, vt Hermogenes quoque in primo segmento de formis orationis, capite περὶ σεμνότητος.

Διόπερ οὐδὲ ἐκωμῴδουν δωρίζοντες, ἀλλὰ πικρῶς ἠττίκιζον· ἡ γὰρ ἀττικὴ γλῶσσα συνεστραμμένον τι ἔχει καὶ δημοτικὸν, καὶ ταῖς τοιαύταις εὐτραπελίαις πρέπον. Ταῦτα μὲν δὴ παρατεχνολογήσθω ἄλλως. τῶν δὲ εἰρημένων ὀνομάτων τὰ λεῖα μόνα ληπτέον, ὡς γλαφυρότητι ἔχοντα.

Quare neque cum aliquos notabant vtebãtur Dorico sermone, sed amarè atticissabant: lingua enim Attica rotundum quiddam habet & populare, & huiuscemodi vrbanitatibus aptum. hæc sane præter institutum prolata sint. è dictis autem nominibus leuia sola sumendum, vt elegans quiddam habentia.

Adiungit Demetrius tanquam corollarium quoddam, tradens hinc natum esse, vt qui dicerent in aliquos ac vitia eorũ acutis vocibus tangerent, nõ vterentur Dorico sermone, sed Atticismum sectarentur: proprietatemque eius sermonis exprimerent, in notis inurendis ijs, quos probris omnibus maledictisq; vexare volebant, Causam autẽ adferens eius instituti inquit. Attica enim lingua habet in se rotundum quiddam, ac contortum: idemque commune ac populare, nec remotum vllo modo à consuetudine multorum. illud verò esse inquit accõmodatum huiuscemodi salibus atque vrbanitatibus. quod, quãuis dubia res non sit, significauit etiam Cicero in epistola ad Pætum ijs verbis. Accedunt non Attici, sed salsiores quàm illi Atticorum, Romani veteres atque vrbani sales. Vt tamen hoc verum esse exploratum est, ita nõ sine causa de altero illo ambigeret quispiam, cum traditum sit Siculos valde facetos fuisse, & multa acute dicere solitos, qui Dores erãt & ea lingua vtebantur, vnde cognoscitur non fuisse illam penitus alienam ab hac ratione tangendi verbis aliquos atq; vrbane vexandi. Sed etiam prodita memoriæ sunt multa breuiter commodeq; dicta Spartiatarum, quæ si γελοῖα non sunt, non omnino tamen ab illis remota sunt. vt videatur vbi tanta cum laude manent hæc prudenter pronũtiata,

Illic

illic etiam locum habere facetè dicta. Nec tamen arbitror valere hic [illegible], comœdiam scribebant: nam & si Athenienses multi illi poemati incubuerant, omnesque flores ac lepores eius sermonis illic captauerāt, prima tamē sua origine illa fluxit è Doricis nationibus, vt testatus quoq; est Aristoteles; illaq; ipsa gens plurimis argumētis sibi asciscebat inuētionē huius lepidi poematis. Quod igitur dixit Demetrius de institutis eorum hominum, qui tenebantur eo studio facete semper aliquid dicendi: vt ipse etiam significat, arbitror prolatum fuisse, quia illo modo potissimū id recte, & cum summa laude fiebat. In extremo autem quasi se purgans Demetrius addit, concedi sibi oportere, vt preter finem ac propositum suum de his rebus subtiliter disputarit: nam necessariam omnino hic nō fuisse accuratam illam nominum animaduersionem, quam musici viderunt, declarat quod inquit ex omnibus iam dictis nominibus sumenda solum esse, quæ λεῖα idest leuia: expertiaq; omnis asperitatis vocauit, tanquam in se elegans quiddam concinnumque habentia. Nolo autem omittere, quin indicem scrupulum, qui in animo residet; cum enim supra dixerit orationem tumidam, & inflatam tribus rebus excitari: extremamq; earum posuerit, quam appellat πλάσμα, explicatis diligenter duabus idest latitudine, & longitudine, reliquit tertiam: nec verbum vllum fecit de fictione hac, nisi mendum aliquod hic subest. vt suspicor: id enim alienum mihi videtur à tam accurato scriptore. Aut certe quod pertinet ad πλάσμα, inclusum est in primis illis verbis, quibus exemplum explicuit. nam aliter dubitationem gignere potuit, cur illic de nominum asperitate rursus egerit, quam supra iam suo loco accurate tradiderat.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέσεως τὸ γλαφυρόν. ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον περὶ τοῦ τρόπου τοῦ τοιοῦδε εἰπεῖν: οὐδὲ γὰρ τῶν πρὶν εἴρηταί τινι περὶ γλαφυρᾶς συνθέσεως: κατὰ τὸ δυνατὸν δὲ ὅμως πειρατέον λέγειν.

Nascitur autem, & ex compositione elegans. non est sane procliue de huiuscemodi modo disputare: neque enim quicquam traditum est à superioribus de eleganti compositione: pro viribus tamen conandum est dicere.

Confirmata pulchritudine nominum, quā etiam multum valere dixerat ad leporem veneremq; aspergendam orationi, docet acquiri quoque illi elegātiæ non parū, ac concinnitatis ex structura quadam, compositioneq; verborum apta. Sed quia hoc explicare arduum putat, antequam quicquam tradere de ipsa conetur, difficultatem hanc aperit. vt si plene rē explanare non potuerit, veniam impetret. in difficili autem rem esse dicit, quia veterum scriptorū nullus quicquam tradiderit de venustate orationis, quæ nascitur ex polita exculptaq; nominum constructione. pollicetur tamen se pro viribus hoc facturum, atque ita rem aggreditur. timide tamē vt de re obscura & incerta agens. Multo sane antea, vt notum est, accurate egerat Phalereus de numerosa oratione, cū scilicet notam dicendi amplam explicaret: vt enim illa alijs non nullis rationibus conficitur, ita etiā certa quadam constructione verborum. Sed in ea re tradēda habebat duces, & principes doctissimos viros, ad quorum auctoritatem iudiciumq; se conferre potuit, vt Aristotelem, Theophrastum. in hac autē quæ profecto non eadem est, & si similitudinis aliquid cum ipsa habet, (contēdere enim nunc vult proficisci etiam elegantiæ aliquid ac concinnitatis ex quadam compositione verborum,) cum auctores nullos habeat; qui tanquam viam ipsi aperuerint, magis laborare cogitur, ac non sine causa metuit ne labatur.

Τάχα γὰρ δὴ ἐστί τις ἡδονὴ καὶ χάρις, ἐὰν ἁρμόζωμεν ἐκ μέτρων τὴν σύνθεσιν, ἢ ὅλων, ἢ ἡμίσεων. οὐ μὴν ὥστε φαίνεσθαι αὐτὰ μέτρα ἐν τῷ συνειρμῷ τῶν λόγων. ἀλλ' εἰ διαχωρίζοι τις καθ' ἓν ἕκαστον καὶ διακρίνοι, τότε δὴ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φωρᾶσθαι μέτρα ὄντα.

Fortasse enim existat voluptas quædam ac lepos, si construxerimus ex versibus compositionem, siue integris, siue dimidiatis. non tamen ut ipsi intelligantur esse versus in connexione orationis. Sed si separarit aliquis singillatim illos & distinxerit, tunc demum à nobis ipsis deprehendantur esse versus.

Fortasse enim inquit adiungi poterit orationi suauitatis aliquid ac leporis, si ex versibus constructionem moliemur: apteq; concinnauerimus, aut integris quidem illis, aut dimidiatis. Voluptas igitur aliqua ac venustas nasceretur, dixit ex huiuscemodi structura, non amplitudo ac granditas: cuius concinnitatis fontes veteres illi non monstrauerant: neque posse inde etiam illam, vt ex alijs rationibus proficisci, docuerant. quidam igitur numeri dignitatem pariunt: alij autem, suauitatem ac leporem. & vt numeri, ita etiam oratio, quæ formam quandam retineat, similitudinẽque eorum numerorum. non tamen (addit) ita studiosi eorum esse debemus, vt in continuatione contextuque orationis appareant: certoq; teneantur, ipsi versus. Sed tantum intelligantur, si quis distinguat ipsos singillatim ac separet: manifestoque tunc teneantur versus esse.

Καὶ μετροειδὴς δὲ ᾖ, τὴν αὐτὴν ποιήσει χάριν. λανθανόντως δέ τοι παραδύεται ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς χάρις. καὶ πλεῖστον μὲν τὸ τοιοῦτον εἶδός ἐστι παρὰ τοῖς περιπατητικοῖς, καὶ παρὰ πλάτωνι, καὶ παρὰ ξενοφῶντι, καὶ ἡροδότῳ. τάχα δὲ καὶ παρὰ δημοσθένει πολλαχοῦ. θουκυδίδης μέντοι πέφευγε τὸ εἶδος.

Si præterea versus speciem habuerint, eandem gignent venustatem. latenter autem irrepit venustas ex huiuscemodi voluptate, & plurima quidem huiuscemodi species est apud Peripateticos, & apud Platonẽ, & apud Xenophontem, & Herodotum, fortasse etiam apud Demosthenem multis locis. Thucydides tamen fugit hanc speciem.

Addit non tantum, si quod dixit seruatũ fuerit, verum etiam si speciem similitudinemq; aliquam versuum effinxerimus, huiuscemodi compositionem eandẽ venustatem parituram, quam sanè venustatem, leporemq; profectum ex huiuscemodi voluptate, occulte clamq; surrepere dicit, fallereq; nos dum subit. auctoritate autẽ aliquorum magnorum virorum confirmare volens animaduersionem hanc, studiũque, inquit, huiuscemodi formam orationis crebram esse apud Peripateticos: intelligique nullo negotio posse probatam illis magnopere fuisse: nec apud eos tantum, qui in Lycio deambulabant, verum etiam apud Platonem, & apud Xenophontem: nec non apud Herodotum in historia: inquit etiam, quamuis id asseueranter non dicat, apud Demosthenem etiam multis locis hanc speciem dictionis: numerosamque hoc pacto factam orationem, inueniri. quamuis Thucydides fugerit atque improbavit eam formam, apud quem, cum seuerus quidam ac tristis esse voluerit, nihil magnopere excultum, politumque inuenitur. Falso autem putaret aliquis Demetrium dissentire à se met ipso, quia cum supra exemplum proferret pæonicæ compositionis, sumpsit illud à Thucydide. vnde intelligitur non omnino ipsum auersum fuisse à numeris. Sed alia est numerosa oratio, de qua nunc differit: quæ scilicet exoritur ex apta compositione & imitatione versuum in soluta oratione. nam pæanas nihil tale efficere traditum est. cum eo etiã nomine prohibentur summo auctori, quia non habent similitudinem versus, nã versus nulli ex ipsis constantur. Differit hu-

tem à iudicio Demetrii Cicero, qui Herodotum numero carere, nisi si quando temere ac fortuito dicit: in quo etiam ille merito ab aliis reprehensus est.

Παραδείγματα δὲ αὐτῆς λάβοι τις ἂν τοιάδε. οἷον ὡς ὁ Δικαίαρχος ἐν Ἐλέᾳ φησὶ τῆς Ἰταλίας πρεσβύτην ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα: τῶν γὰρ κώλων ἀμφοτέρων αἱ ἀπολήξεις μετρικόν τι ἔχουσιν: ὑπὸ δὲ τοῦ εἱρμοῦ καὶ τῆς συναφείας, κλέπτεται μὲν τὸ μετρικόν: ἡδονὴ δ' οὐκ ὀλίγη ἕπεται.

Exempla autem ipsius sumeret aliquis hæc, veluti Dicæarchus inquit, ἐν Ἐλέᾳ τῆς Ἰταλίας πρεσβύτην ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα: amborum enim membrorum exitus quiddam continent, quod similitudinem habet versus. ob cōnexionem autem, & continuationem occulitur quod simile illic versui est: voluptas vero non parua subest.

Venustatis huius, profectæ ex constructione verborũ illi rei apta, vnde sumi possint exempla docet. Primumque ostendit Dicæarchum, grauem scriptorem, ipsa aliquando vsum. hic autem est Dicæarchus ille, cuius & M. Varro in proœmio II. libri de re rustica, & Cicero quoq; pluribus locis mentionem fecerunt. cum vero non vnum opus ille confecerit, è quo acceptum hoc sit, hic noster non indicat: neque etiam plena sententia est: intelligique potest ex verbis ipsius de quo loquatur. cũ tamen Veliæ mentionem faciat: ita enim à Latinis scriptoribus uocata est, quæ Ἐλέα à Græcis: constetque ciuitatem illam tulisse duos clarissimos viros, Parmenidem inquiam, & Zenonem, Eleatem inde appellatum; ut distingueretur ab altero Zenone, conditore familiæ Stoicorum. verisimile est alterum illorum Dicæarchum significasse. Sed hoc nullius momenti est ad exemplum ipsum explanandum. Demetrius igitur ipse statim post Dicæarchi verba, docet id illic ab ipso factum esse, quod dixit. & cum duo membra sint, vtriusque membri clausulam, terminationemque continere in se quiddam, quod habet similitudinem versus: hoc enim profectò valet μετρικόν. non enim omnino versum esse putat, sed tantum speciem ipsius quãdam retinere. Vocare verò ipsum ἀπολήξεις idest verba, in quibus desinunt membra, cum gemina illic ea sit. & ἰταλίας, quæ est terminatio prioris membri. & ἡλικίαν ὄντα, quę posterioris, apertum est. postremæ tres syllabæ prioris membra anapæstũ conficiunt: penultimus item pes posterioris est anapęstus, si prima syllaba dematur ex eo nomine, quod quattuor constat, & adplicetur antecedenti monosyllabo, quare pręcedẽt ipsum illum anapæstum duo spondei, & consequetur ipsum trochæus. Addit Demetrius, quod ostendit artificium eius scriptoris loci que illius elegantiam ac virtutem. non facile intelligi: nec à quolibet, illic esse quod versus similitudinem habet. quia illa iunctura, compositioque apta verborum, operit illum, nec sinit percipi. nec tamen non aures tunc sentiũt suauitatem illam, quæ inde nascitur. quæ sane tenuis paruaque nõ est, quare percipitur inde quidquid est boni commodique in ea re, sine malo detrimentoque vllo: malum enim vitiumq; prorsus foret, si plane cognosceretur versum illic esse. εἱρμὸν vocauit duorum illorum membrorum: vel potius omniũ eorum verborum structuram. quæ non minus ipsa vincit, quam cathena aliqua faciat res, quas simul iunxit. nam quin συνάφεια sit: quod verbum magis adhuc demonstrat è pluribus rebus quasi vnam factam esse, copula & coniunctio aliquarum rerum, dubium non est.

Πλάτων μέντοι ἐν πολλοῖς αὐτῷ τῷ ῥυθμῷ γλαφυρός ἐστιν ἐκτεταμένῳ πως, καὶ οὔτε ἕδραν ἔχοντι, οὔτε μῆκος: τὸ μὲν γὰρ, ἰσχνὸν καὶ δεινόν: τὸ δὲ μῆκος, μεγαλοπρεπές. ἀλλ' οἷον ὀλισθαίνοντί τινι ἔοικε τὰ κῶλα, καὶ οὔτε μέτροις παντά πα-

σι, οὔτ' ἀμέτρως. οἷον ἐν τῷ περὶ μουσικῆς λόγῳ ἐπ' ἄμφω. Νῦν δὴ ἐλέγομεν.

Plato ſane in multis ipſo numero elegans eſt, extenſo quodammodo, & neque ſeſſionem habente: neque longitudinem: horum enim alterum ſubtile eſt & graue: longitudo vero, magnificum. ſed tanquam alicui rei lubricæ ſimilia ſunt membra, & neque verſibus omnino, neque orationi remotę à verſu. ceu in diſputatione de muſica de ambo. Νῦν δὴ ἐλέγομεν.

[...] integer. quas ſupra appellauimus dulces et molles, et flebiles harmonias.

Cum è numero Peripateticorum, quos ſupra ſignificauit frequentaſſe hanc formam orationis, vnum tantum poſuiſſet Dicœarchum, relictis illis ad Platonem tráſit. quem etiam ſupra nominarat, ac ſtatim collocarat poſt Peripateticos: indicarque plures apud eum locos, qui multum ſuauitatis elegátiæque ab eadem re ducant. Inquit igitur Platoné multis in locis ope huius ipſius rei: rhythmoque extenſo ac porrecto modice, certaque quadam ratione, conſequi vt politus ornatuſque ſit. nam quod inquit ἐκτεταμένῳ πως. hoc quod oſtendi arbitror valere; temperareque hanc rem, quemadmodum ſtatim ipſe declarat, nam niſi id ſeruatum fuerit hanc formam corruptum iri teſtatur: longeque alias, ac contrarias etiam inter ſe, creatum iri: non enim vno tantum modo inde diſcedi poſſe, ſed duobus: in quorum altero parum illius rei ſumatur: in altero verò nimium. Eſt igitur, quod inquit. Et neque ſeſſionem firmitatemque habente (intelligitur autem rhythmo) neque longitudinem, declaratio illius, quod inquit. porrecto aliquo modo: tradit enim quomodo id fieri debeat, ſtatimque vim, ac naturam contrariarum illarum rerum explanat: quod enim ſtabilitatem moramque habet, exile, ac vehemens eſſe tradit: quod vero longitudinem ac prolixitatem, eſſe vult magnificum. cum autem quę obeſſent huic formæ oſtendiſſet, & tanquam ipſius vitia, nunc vim naturamque illius, quam probat, ponit ante oculos; dicitque ſi id ſeruatum fuerit, quod præcepit: vel potius oſcure ſignificauit, futurum prorſus eſſe, vt membra ſimilia ſint ac paria viæ lubricæ: & in qua facile aliquis ob leuorem quendam cadere aut prolabi poſſit. ipſe ὀλισθὸν vocat: quod verbum valet viam materiá ve aliquam, ſuper qua vix inſiſtere aliquis, atque ingredi ſine prolapſione poſſit. Addidit autem, poſtquam hac quaſi imagine quadam, rem illuſtrauit, quod & ipſum aperit formam illam. inquit enim membra illa futura aſſimilia non penitus verſibus, orationique propriæ poetarum: neque contra ei, quæ vacua penitus ſit à pedibus, nec ſpeciem aliquam ipſius retineat. Cum verò dixiſſet, nullo ipſius loco monſtrato, Platonem multis in locis ſuorũ ſermonum nullius alius rei auxilio niſi numerorum; eſſe ornatum & excultum, exempla nunc ponit: ſumitque illa è III. libro de republica, & ea maxima ipſius parte, qua de arte muſica voluptateque, quæ inde capitur, præcipit, cuius modum ſeruari vult. tres igitur cõtinéris locos ponit. primus eorũ eſt. ἃς δὴ νῦν ἡμεῖς ἐλέγομεν. quibus in verbis animaduertendum eſt ordinem variatum eſſe duorum poſteriorum monoſyllaborum. nam apud noſtrum hunc. νῦν δὴ legitur. id auté, quod præcedit, ἐπ' ἄμφω, Demetrii eſt, non Platonis. neque enim apud illum ueſtigium ullum apparet eorũ uerborum. Significant verò illa (vt opinor) in vtranque partem: verba enim ita conſtructa, vt coagmentauit illa Plato, venuſtatem & leporem eximium in ſe cõtinent, immutata autem & diſſipata, vitii, prauæque cõpoſitionis exemplum eſſe poſſunt. Hoc igitur ſuſpicor valere duo illa verba: niſi aliquis putet abũdare ipſa; temereq; hucconiecta eſſe.

Καὶ πάλιν. Μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελεῖ τὸν βίον. καὶ πάλιν. Τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν.

οὕτω

οὕτω μὲν γὰρ γλαφυρὸν καὶ ᾠδικὸν σαφῶς: ἀλλ' ἀναστρέψας εἴποις, ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον, ἢ διατελεῖ ὅλον τὸν βίον, ἐξελεῖς τοῦ λόγου τὴν χάριν ἐν αὐτῷ ῥυθμῷ οὖσαν: οὐ γὰρ δὴ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐδ' ἐν ταῖς λέξεσιν.

Et rursus. Μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελεῖ τὸν βίον ὅλον. Et rursus, Τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν: *sic enim elegans, & canorum aperte: si autem euersa compositione illa dixeris,* ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον *vel* διατελεῖ ὅλον τὸν βίον, *abstuleris ex oratione omnem leporem qui in ipso numero manet: non enim vllo modo in sententia, neque in singulis verbis.*

Secundus hic locus est. quæ verba tamen apud Platonem consequuntur superius exéplum: neque enim ipsum manere puto in solis illis verbis, quæ posita hic à Demetrio sunt, sed etiam in his, quę illic sequuntur. τὰς γλυκείας τε καὶ μαλακὰς καὶ θρηνώδεις ἁρμονίας. Tertius vero est. qui itidem apud auctorem aptus est è secũdo illo: nihilque inter ipsos interiectum est. nisi quod illic præterea est οὗτος: ita enim membrum hoc incipit apud Platonem. οὗτος τὸ μὲν πρῶτον. tertius inquam locus est τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν. Positis igitur tribus his exemplis, differit de illis: planamque facit elegantiam huius compositionis, affirmans primũ inde existere quiddam concinnum ac politum, quodque similitudinem cantus in se habeat, hoc enim prorsus valet, quod inquit, ᾠδικόν. idque facile auribus percipi, nec obscurum alicui esse posse. deinde magis explanare hoc volens, ostendereque, vnde venustas illa nascatur, dissoluit structuram illam, & ordine tãtum verborum immutato, facit ut omnes, qui aures eruditas habeant, vel potius non omnino agrestes, & sensus omnis, qui in ipsis positus est, expertes sunt, fateri debeant, hoc verũ esse. inquit igitur. si autem dissoluta, euersaque penitus structura illa, dicas ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον uel διατελεῖ ὅλον τὸν βίον. eiicis, & exturbas ex oratione leporẽ illum ac venustatem, quæ sanè in rhythmo est. nullo modo autem in sententia, neque in verbis per se. Animaduertendum hic est. non immutare Demetrium ordinem verborum primi exempli. sed duorum tãtum horum consequentium idest secundi, ac tertii. quod fortasse fecit, quia supra illud plenum integrumque non posuit, aut quia illud ita se habere in posterioribus duobus magis apparebat. in tertio igitur dissoluẽdo (ipsum enim prius aggreditur) quod postremum uerbũ erat, ante duo, qua ipsum antecedebant, collocauit: in secundo verò ordinem tantum duorum extremorum verborum variat. atque illud, quod vltimum erat, antepenultimum facit. Est hic prętetea varietas quædam lectionis in calamo exaratis libris, cum tamẽ sententia plana sit: quidam enim habent ἀναστρέψαι: alii verò vna minus littera ἀνατρέψαι. quod etiam illi infra, vbi hoc nomen repetitur, custodierunt. ἀνατρέπειν ναῦν veteres auctores dicunt aut procellam aliquam, aut imperitum gubernatorem, cũ nauim perdere ac fluctibus mergere ostendere volunt. Cicero euertere nauim inquit, idem significans: Eodem igitur pacto ἀνατρέψαι clausulam aliquam verius dici puto. Vt autem hoc loco immutata inter se hæc verba inueni propter similitudinẽ nominum, ita etiam apud alios veteres auctores in ipsa eodem pacto variata incidi: peccarũt enim sæpe librarii decepti similitudine harum vocum ac fortasse etiam notionis ipsius, nõ valde diuersæ. nam si quis omnino vellet, defenderet membrum aliquod aptum: cõstructumque eleganter, dici posse ἀναστρέφεσθαι, cum inuertitur: ordoq; verborũ in ipso immutatur. ἐξελεῖς etiã (nisi maculæ aliquid hic subest) necesse est valeat eiicis & exturbas. nam si ἐξελεῖν legeretur, planius significaretur eximi inde tolliq; eã rem. Cicero, qui in oratore suo, vt idem probaret: omnemque dubitationem tolleret de vi elegantis compositionis, his verbis in ea re tradenda vtitur. Quantum autem sit apte dicere experiri licet, si aut cõpositi oratoris benę structam collocationem dissoluas permutatione

tatione verborum:corrumpitur enim tota res. cumque Demetrius hic dixerit: ἐν ᾧ δὲ ἐν τῷ ἀκούειν, οὐκ ἐν ταῖς λέξεσι. idem ille ostendere studens, infra inquit. & eodē sane loco: idest cum iam declarasset corrumpi venustatē illam, & extingui ordine tantum verborum variato: fractaq; compositione illa. Vides ne, vt ordine verborū paulum immutato, ijsdem verbis, stante sententia, ad nihilum omnia recidant, cum sint ex aptis dissoluta. Quamuis autem asseueret Demetrius suauitatem manere in cōpositione ipsa, non in verbis: neque in sententia, nō tamen existimare debemus aut sentētiam esse illepidam, aut verba iniucunda. loquitur enim de illa venustate, quæ proficiscitur ex apta illa structura, quæ profecto ortum eum habere perspicitur, quia immutata ea re, subito perire eum tamen reliqua illa maneant. nam quin sententiæ illæ Platonis iucundæ sua sponte sint, cum de re suaui loquatur, dubitandum nō est. Eodem pacto verba illa in medio exemplo posita, sunt mollia ac tenera. μινυρίζειν & κινάμωνος, aliter enim non conueniret rei illius cōmemorationi. Sophocles certe in suauissimo cantu, qui primus est in Oedipo Coloneo, priore horum vtitur, cū rem omnium lepidissimam exponeret: cantum enim lusciniolæ significans inquit. ἔνθα λίγεια μινύρεται θαμίζουσα μάλιστ' ἀηδών. in illis nanque tragœdiarum partibus, solitos poetas eam formam dicendi captare, quæ vndique ornata sit, & referta omni suauitate, planum est. Quin etiam id illic tradit interpres, qui vtitur in ea re tradenda ijsdem verbis, quibus paulo supra vsus est Demetrius, cum eandem formam intelligeret. quamuis non velit ille, vt hic noster, ipsam tantum oriri ab apta compositione, inquit igitur. Αὐτοῦ τοῦ Σοφοκλέους ἐστὶ τὸ ἰδίως ἅπασι τοῖς χάρισι πρέπειν, τὸ γλαφυρὸν καὶ ἡδὺ μέλος.

Καὶ περὶ τῶν μουσικῶν δὲ ὀργάνων πάλιν χαριέντως ἥρμοσεν ἐν οἷς φησι. Λύρα δή σοι λειπέσθω καὶ τὰ πόλιν: ἐὰν γὰρ ἀναστρέψας εἴπῃς, καὶ τῇ πόλει λειπέσθω, μεθαρμοσαμένῳ ποιήσεις ὅμοιον.

Et de musicis vtique instrumentis rursus lepide aptauit verba, vbi scilicet inquit, Λύρα δή σοι λειπέσθω κατὰ πόλιν: si nanque euersa coagmentatione illa dixeris, κατὰ πόλιν λειπέσθω. efficies quiddam simile ei qui longe aliā structuram sequatur.

Indicat alium locum eiusdē accurati scriptoris in eodem libro, ante superiorem illum, vnde itidem exēpla capi possint huius compositionis verborum lepide: vndeque existant numeri elegantes. est autem vbi ille de musicis instrumentis agit: reque omni diligenter ponderata, tradit quæ vtilia sint, accommodataq; illi reipublicæ: & quæ contra inde pelli debeant, vt importuna: & quæ possent valde hominibus, qui illic viuunt nocere, corrumpentia eorum mores ac seueram disciplinam: cum enim multa iam sustulisset, dixit ea, quæ hic ponuntur à nostro hoc auctore, qui sane laudans eā verborum structuram, de Platone inquit, χαριέντως ἥρμοσεν: ostendit enim verbum ipsum eam aptam structuram. nam quod addidit illi verbo χαριέντως, declarat hoc ab eo factum esse lepide ac venuste, illamq; structuram plenam esse suauitatis atque elegantiæ. Apud Platonem quædam verba interiecta, inculcataq; sunt in medium horum, vt quæ personā indicant eius, qui tunc loquitur in eo sermone: & præterea nomen alius instrumenti musici, quod & ipsum supra appellatum non erat, ac recipi debebat: ita enim illic legitur. λύρα δή σοι λείπεται ἐγώ, καὶ κιθάρα κατὰ πόλιν χρήσιμα. vt supra autem fecit, ita hic quoque magis explanare rem volens, ac verum esse quod dixerat, docere: proficisci inquam illam voluptatem, quam sentiūt aures, non à sententia: neque à genere verborum, sed à compositione ipsa, immutat ordinem eorum verborum. quo facto affirmat statim corrumpi, extinguique voluptatem illam: moliriq; id perinde esse affirmat, atq; dissoluere rem illam: bonamq;

eam

eam collocationem frangere, ac dissipare. inquit igitur: Si autem conuerso verborum ordine tribusq; postremis immutatis, dixeris καὶ πάνυ ἐστιν, efficies idem, quod efficeret ille, qui sedulo rem aliquam eximie constructam dissolueret: hoc enim prorsus valet, μετασυνθεὶς, idest longe aliam ac diuersam structuram fabricari. Videtur autem hoc verbum usurpari etiam solitum, cum aliquis sententiam mutabat: repudiabatq; id, quod antea captare solitus esset. ita certe Cicero id cepit. qui in epistola quadam ad Atticum inquit. Et si μετασυνθήσομαι in posterum genus hoc personarum: incredibile est quàm ea quidam requirant, idest ex hoc tempore cum sermones conficiam, pro nostris familiaribus, quos prius libenter ornabam, includā in illos personas antiquas.

Τούτῳ δὲ ἕπεται. Καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς ποιμέσι σύριγξ ἄν τις εἴη: τῇ γὰρ ἐκτάσει καὶ τῷ μήκει, πάνυ χαριέντως μεμίμηται τρόπον τινὰ ἦχον σύριγγος· ἔσται δὲ δῆλον, εἴ τις μετασυνθεὶς λέγοι καὶ τοῦτο.

Huic autem adiungit. Καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς ποιμέσι σύριγξ ἂν τις εἴη: extensione enim & longitudine, valde venuste imitatus est aliquo modo sonum fistulæ: erit autem id planum, si aliquis mutata compositione idem dixerit.

Ducit alterum exēplum Demetrius eiusdem rei ex eodem loco: qui sanè sequitur superiorem hunc. sunt autem uerba pauca, quibus grauissimus ille scriptor narrat, restare adhuc fistulam, qua pastores in agris saltibusque suis utantur. quo in exemplo notandum est, non idem uerbum esse, quo pastores ipsi uocantur apud utrunque auctorem. nam nunc apud Platonem legitur νομεῦσι, non, ut citat eum locum Demetrius, ποιμέσι: quæ duo uocabula constant etiā diuersis primis duabus syllabis, ut apparet. Quod autem aliter citat eum locum, fieri potuit, quia in manibus librum non haberet: memoriamq; sequeretur, quæ tunc ipsum fefellit, ut aliquando contingit: nisi aliquis putet postea id uerbum uariatum fuisse apud Platonem, quod nō puto. Declarauit autem statim hic noster quomodo peperisset accuratissimus ille scriptor suauitatem illam: induxissetque eo numeros illi tempori aptos. Inquit enim: extensione quadam & longitudine ualde uenuste imitatus est sonum illum fistulæ. Addidit vero. Aliquo modo, quia non omnino uoce potuit exprimi sonus ille musici illius instrumēti, sed reddidit tantum illius soni, quantum potuit, atque illic conuenire existimauit. Quod uerò supra inquit fugiendam esse longitudinem, ut, contrariam ipsius rem, stabilitatem: hic uerò tradit hoc confectum fuisse auxilio ipsius longitudinis, putandum est eum significasse longitudinem quandam, modicam quidem, illam ac temperatam, ut tantum discedere ipsam ab illa quasi sessione accipiendum sit. eum autem tale esse, idest concinnum, numerisq; suauibus repletum postremum hoc exemplum immutatione eius facta, non comprobarit, admonet, si quis velit, posse etiam ipsum cognoscere id uerum esse illo pacto: affirmat enim id in eo quoque usu uenturum esse, quod in superioribus, & hoc quoque tanquā experimento quodam rem explanatum iri. quod tamen ipse facere supersedit, quia rationem eius iam docuerat: & in manu cuiuslibet positum erat id moliri.

Περὶ μὲν δὴ τὸ κατὰ σύνθεσιν γλαφυροῦ ἐπιφαινομένου, τοσαῦτα, ὡς οἷόν τε ὅ... λαι. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γλαφυροῦ, ἐν ὅροις καὶ ὅπως γίνεται. καθάπερ δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ παράκειται ψυχρὸς χαρακτὴρ, οὕτω τῷ γλαφυρῷ παράκειται ὁμοίως ... ὀνομάζω δὲ αὐτὸν τῷ κοινῷ ὀνόματι κακόζηλον. γίνεται δὴ καὶ οὗτος ἐν τρισίν, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες.

De eleganti igitur illo, quod eminet ex compositione, sit, vt in re ardua.

Dictum

Dictum autem, & de nota eleganti, in quibus manet, & quomodo gignitur. quemadmodum autem magnificæ propinqua erat frigida nota, sic concinnæ propinqua est quædam vitiosa. nominant autem ipsam communi nomine cacozelum. Nascitur vero, & ipsa ex tribus, quemadmodum & reliquæ omnes.

Se ad finem huius præceptionis peruenisse ostendit, idest docuisse, quomodo gignatur venustas illa ac lepos, qui emicat ex apta structura verborum: hoc enim postremum fecerat, sed quia eodem tempore impletum, absolutumq; fuerat, quod dicere debebat de nota hac, formaq; dicendi concinna & splendida, statim addit se tradidisse cuncta, quæ ad eam facerent: docuisseq; & in quibus rebus forma hæc polita manet: & quomodo gignatur: quæque via sit illius efficiendæ. nunc autem aliam notam aggressurus, quam tamen non oporteat sequi, sed vitare ac fugere, antequã aliquid de illa præcipiat, probare volens crebro mala quædam ac vitia, quæ vmbram quandam virtutum retineant, nos decipere: idque in hoc etiam ipso bono quærendo contingere, & vsu venire posse, redigit nobis in memoriam id contigisse in forma dicendi magnifica & ampla: fuisse nanque vicinam illi formæ formam quãdam corruptam ac deprauatam, quæ vocaretur nota frigida. sic igitur affirmat fieri in hac de qua disseruit, nota. vt illa scilicet habeat finitimam formam vitiosam: valdeq; remotam à vero atque recto. docet autem ipsam vocari cõmuni nomine: quodq; cunctas prauæ imitationis partes complectatur, variæ nanque sunt ipsius species, κακόζηλον. Quintilianus quoque in VIII. lib. de ipsa diligenter præcepit: cumq; primum Græco hoc ipso nomine illam appellasset, conatus ipsum exprimere, malam affectationem vocauit. Sed etiam Lucianus vitij huius in dicendo mentionẽ fecit in libello de saltatione. quod enim in oratione contingit; vitiosoq; nomine à multitudine κακοζηλία appellatur, idem etiam in ea re vsu venire affirmat, vt saltatores etiam ipsi mensuram imitationis transeant: & suprà quàm opus sit, ac ferri possit, cuncta augeant, & contendant. Affirmat igitur Demetrius uitium hoc manere in tribus rebus, idest in sententia, in verbis, in compositione verborum: exagitarique merito posse, vt malos affectatores elegantiarum, concinnitatisq. in oratione, omnes illos, qui labãtur in uno aliquo trium horum modorum. quo etiam numero aut uirtutum, aut vitiorum in reliquis notis, formisq; dicendi oratores, siue laudem consequantur; siue in culpam incidant: vt illi se in illis tractandis recte aut perperam gerant.

Ἐν διανοίᾳ μὲν, ὡς ὁ εἰπών, Κένταυρος ἑαυτὸν ἱππεύων. καὶ ἐπὶ τοῦ βουλομένου ἀλεξάνδρου δρόμον ἀγωνίσασθαι ὀλυμπιάσιν, ἔφη τις οὕτως Ἀλέξανδρε, δράμε σου τῆς μητρὸς τὸ ὄνομα.

In sententia quidem, quemadmodum qui dixit, Centaurus se ipsum equitans. & cum vellet Alexander in olympico certamine currere, quidam ita dixit. Alexander curre matris nomen.

Quomodo peccetur in sententijs: & qui, dum studont esse ornati: splendorīq; toto animo incumbunt, finem suum non consequuntur, sed inquinant potius orationem, risumq; mouent, duobus exemplis ostendit. prius illorum est eius, qui dixit (neque enim nomẽ posuit auctoris huius vocis.) Centaurus se ipsum equitans. putauit igitur hanc sententiam esse insulsam Demetrius & è multis, ut huic uitio demonstrando valde aptã, sumpsit, apparereque in illa existimauit studium eius, qui vellet concinnus esse: nec tamen uiam illius boni consequendi teneret. Interpres Homeri Eustathius recitauit huiuscemodi uocẽ cuiusdam, qui cum eandem dupli-

cem naturam cogitaret, ac concinnus & ipſe eſſe vellet, in eo quod illic notaſſet exponendo, incidit (vt opinor) in eandẽ inſulſitatẽ, vel potius magis peccauit quàm ille ſuperior. nam res inhoneſtas ante oculos aliquo modo adduxit & illarum fœditatem renouauit. inquit igitur, vt grammaticus ille narrat, qui tamen eam vocem parum ſcite lepidam, & vrbanam putat. Equus ructat hominẽ & homoq; eaccat equum. Alterum exemplum Demetrij eſt illius (vt ſupra nanque fecerat, ita hic nomini ipſius parcit) qui dixit, cum Alexander ille magnus, deliberaret cũ amicis, an deberet in Olympicis certaminibus contendere curſu cum illis, qui eò cupidi palmę veniſſent, Alexander curre nomen matris. illam verò Olympiadam vocatam fuiſſe notum eſt: hoc enim quoque ineptum non ſine cauſa prudens hic ſcriptor putat: profectumq; eſſe à prauo iudicio hominis, qui cum valde vellet, neſciret tamẽ eſſe elegans & concinnus. Non ſine cauſa autem ſuſpicari hic poſſet aliquis, legi potius debere. βουλευμαίον, quàm βουλευσμαίον.

Ἐν δὲ ὀνόμασι γίγνοιτ' ἂν οὕτως, οἷον. Ἐγέλα που ῥόδον ἡδύχροον: ἥ τε γὰρ μεταφορὰ ἡ ἐγέλα, πάνυ μετενήνεκται ἀπρεπῶς. καὶ τὸ σύνθετον, τὸ ἡδύχροον, οὐδ' ἐν ποιήμασι θείη αὐτὸ ἀκριβῶς σωφρονῶν. ἢ ὥς τις εἶπεν. Ὅτι δὲ γλωσσαῖς ὑποσύριζε πίτυς αὔραις. περὶ μὲν δὴ τὴν λέξιν οὕτω.

Jn nominibus autem gigneretur ſic, ceu. Riſit roſam ſuauicolorem, translatio nanque illa riſit, valde præter id quod decet ſumpta eſt. & illud uerbum compoſitum ſuauicolorem, ne in poemate quidem aliquis poneret bene ſanus. vel vt quidam dixit, quod. Subfiſtulabat pinus auris. in locutione ſane hoc pacto.

Cum docuiſſet quomodo incidatur in hoc vitium ſententijs inſulſis, nunc tradit cuius generis vocabula gignãt idem malum. primumq; hoc pacto inquit ipſum effici, vt ſi quis dicat, (verba enim ipſius ponam) ἐγέλα που ῥόδον ἡδύχροον, id eſt, vt verbum verbo reddam, ridebat roſam ſuauicolorem. in illis autem duo reprehendit. & trãſlationem eam ridebat, quam parum verecundam, vel indecoram potius eſſe dicit. Eſt autem (niſi fallor) ſcrupulus in exemplo hoc conformato: neque enim perſpicitur, quam rem ridere dicat: cum enim velit id verbum tranſlatum illic eſſe; idq; aperte teſtetur, planum eſt non intelligere ipſum verum riſum, ſed rem, quæ ſimilis illi ſit atque ipſum referat: plures autem illæ poſſunt eſſe, atque hic ſimulatus riſus varijs modis gigni poteſt. Niſi aliquis putet non in illa ſola voce manere tranſlationem, ſed cõiuncta ipſa cum ea, quæ ſequitur, roſam: ridere nanque ſeorſum, proprie rem, cui oſtendendæ inuentum eſt, ſignificabat. adiuncta verò illi vox, quæ roſam valet, id verbum è ſuo domicilio in alienũ traducit, in quo ſane affirmat Demetrius non eſſe ſeruatum quod decet, ſed longe ab eo diſceſſum eſſe. Alterum eſt quod improbat, verbum illud iunctum, concretumque è duabus vocibus. ἡδύχροον. quarum prior iucundum, poſterior colorem ſignificat. hoc igitur iunctum verbum ne dum locum habeat, probarique poſſit in ſoluta oratione, in poemate etiam recte vſurpari non poſſe aſſeuerat. dicens ipſum neminẽ bene ſanum illic etiam collocaturum eſſe, quia nimis affectata compoſitio illa eſſet. Alterum exemplum eiuſdem vitij, in eadem re manentis, eſt quod quendam dixiſſe tradit. nam hoc prolatum fuiſſe ab aliquo teſtatur, cum proximi ſuperioris auctorem nullum, ſiue nomine etiam non citet: videaturq; hoc ipſe, culpæ illius demonſtrandæ cauſa, finxiſſe. quod declarat etiã id quod addit, non omnino ſanum haberi poſſe eum, qui in poemate etiã ipſum poſuerit. ſi igitur non facile inueniretur, qui in carmine etiam eo uteretur, veriſimile eſt neminem vnquam extitiſſe tam ſtultum, qui illud in proſam orationem reciperet. exemplum inquam alterum hoc eſt. Subfiſtulabat pinus auris,

hic

hic etiã verba ipsius spectanda puto, quia magis in illis apparet id vitium: quin certe sonus ille, quẽ dicit à lenioribus ventis excitatum, translato verbo à fistula pastoricia, quam σύριγγα vocant, appellatus sit, dubitari non potest. Quare conatus sum ipsum exprimere, in qua re opus fuit nouare verbũ. & si fistulator ille Ciceronis inde videtur manasse, Angelus preterea Politianus, cũ idem in carmine quodam suo, quod patrio nostro sermone scripsit, ostẽdere niteretur, & ipse a nomine musici instrumenti formato verbo, idem significauit. in quo fortasse magis peccauit, quia sonus illius grandior est, quàm vt conueniat sibilo, quod edunt pinus: inquit enim. Ne quando e soffia vn ventolino agevole Fra le cime de pini: & quelle trõbaho. Theocritus quoq; penè eadem vsurpauit, cum eundem susurrum illum significare vellet. Non mõstrat autem, vt supra fecit Demetrius, in quibus verbis hic peccatum sit, & tamen perspici potest hæc verba poetica esse: redolentque prorsus illa eam locutionem. qui igitur ita quoque captauit splendorẽ, inde pulsus est: nec veram viam tenuit. Ad extremum posuit, existimans hanc rem satis explanatã esse: idque ostendere ac testari volens: Hoc pacto gigni κακοζηλίαν, quæ manet in verbis: vocabulisque huic vitio gignendo aptis,

Σύνθεσις δὲ ἀναπαιστικὴ, καὶ μάλιστα ἐοικυῖα τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσήμοις μέτροις, οἷα μάλιστα τὰ σωτάδεια διὰ τὸ μαλακώτερον. Σκύλας καί ματι κάλυψεν. καὶ Σείων μελίαν πηλιάδα δεξιὸν κατ᾽ ὦμον, ἀντὶ τοῦ σείων πηλιάδα μελίαν κατὰ δεξιὸν ὦμον· ὅπου γὰρ μεταμεμορφωμένῳ ἔοικεν ὁ στίχος, ὥσπερ οἱ μυθευόμενοι ἐξ ἀῤῥένων μεταβάλλειν ἐς θηλείας. τοσάδε μοι καὶ περὶ κακοζηλίας.

Compositio autem anapæstica: & quæ maxime similis est fractis, & sine vlla dignitate versibus, qualia maxime sunt Sotadea, vt mollia, Σκύλας καύματι κάλυψον. *&* Σείων μελίαν πηλιάδα δεξιὸν κατ᾽ ὦμον, *pro illo* σείων πηλιάδα μελίαν κατὰ δεξιὸν ὦμον: *versus enim videtur in aliam formam mutatus, vt illi qui feruntur è maribus in feminas conuersi. tot quidem, & de praua imitatione.*

Tertius hic mndus est, quo conflatur idem vitium: cum enim compositionem etiam quandam gignere κακόζηλον ostendisset, quę potissimum verborum structura tãtũ mali ceeet declarat; ipsamq; esse affirmat, quæ cõstet numero anapæsto: pluresq; cõtinentes pedes habeat contrarios dactylis. demumque compositionem omnem, quæ maxime similis sit versibus fractis, & carentibus honore ac granditate: neque enim omnino in ipsa, quamuis vitiosa & eneruata, sunt certæ mensurę, vt versibus, sed tamen similitudinem magnam habet poematis alicuius talis. Vt autem Demetrius uocat metra quædam κεκλασμένα, ita Quintilianus appellauit compositionem fractam, quę imitaretur incessum alicuius fractum, & in cuius moribus spectaretur mollitia & languor. nã vocabulum illud particeps nominis ac verbi, a κλᾶσθαι, quod ualet frangi, deriuari exploratum est. Verbũ hoc ipsum transtulit eodem pacto Hermogenes, cum & ipse disputaret de Homerico versu eneruato a Sotade: tener nanq; ille poeta immutato verborum ordine longe alios pedes illic repente fabricauit. inquit igitur Hermogenes appellatis pedibus, quos nouos cõtrariosq; prioribus eò Sotades induxisset. δι᾽ ὧν ἔκλασε πᾶς ὁ ῥυθμός, Significare verò ἄσημον, id, quod spoliatũ est dignitate & abiectum, eodem pacto notũ est. Cum autem monstrare vellet qualia in primis carmina huiuscemodi forent, vsus est exẽplo metrorum Sotadis. ille enim delectatus est hoc genere carminis: cõsilioq; suo ipsum aptum existimauit, quia intelligeret molle esse ac tenerum. quare etiam versus Homericos mutato verborũ ordine corrupit. & cum apud poetam ipsum grãdes illi honestiq; forent, reddidit ipsos

psos humiles & abiectos, sententijs ijsdem & vocabulis conseruatis: vnde etiã opus confecit Illadem vocatũ, quia, vt suspicari licet, constaret Homericis versibus ex illo poemate sumptis. mentionem ipsius fecit Hephęstion in Enchiridio, quo loco ipse quoque posterius hoc exemplum posuit. Sed etiam Hermogenes in primo segmẽto, cum formam illam amplam plenamque dignitatis traderet, quã vocauit σεμνότητα, vbi enim docet, quæ cõpositio apta sit ei formæ, & qui pedes nullo modo ipsi cõueniant, testatur posse etiam intelligi pedes eos, quos ipse indicauit alienos ab ea esse, nõ esse vllo pacto ipsi gignẽdæ aptos, ex studio illius, qui corrupit versum Homericum: & hunc ipsum poetæ versum ponit, eiusdemq; deprauationem. quamuis enim Sotadem non appellet, intelligere tamen ipsum hunc poetam, quem etiam, vt mollem & delicatum, appellauit cinædum Martialis, constat. Est autem apud hunc nostrum auctorem molestum, quod cum duobus exemplis vtatur, ob rem magis declarandam, alterum eorum incertum nunc est: neq; enim prius, vt posterius ille explanat: curæve aliquid suscipit in ipso aperiendo. & præterea non sine causa suspectum illud esse potest, ne mendum contineat: cum enim tribus verbis constet, primum eorum non eodem pacto legitur in omnibus scriptis libris: quidam enim valde antiquus habet σπίλαιον. Sed non tantum obest fini nostro notio illius vocis, parum comperta: omnisque demum sententia valde obscura, quantum ignoratio rei ipsius: nescitur enim an hoc quoque de industria corruptum sit: siue primo à poeta illo ipso ita conformatum fuerit. nam quin hoc quoque Sotadis exemplum sit, non videtur posse dubitari, si recte supra pro σώματα, quod cuncti libri habebant, σατύρια emendatum olim à me fuit. Explicans autem consilium Sotadis Demetrius, & quod factum esset ab eo testificans, inquit, Hic versus aliquo modo formam mutauit, sustinuitq; in se μεταμόρφωσιν, quam vocant: simile nanq; quiddam ipsi contigit illi, quod fabulæ ferunt non nullis contigisse, qui ẽ maribus feminæ facti sint vt Cæneus. potest igitur hoc etiam simili plane cognosci quanta vis sit coagmentationis verborum, & in quam culpam incidant qui male: contraque ac fieri oporteret, atque illi loco conueniat, verba in oratione componunt.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσχνοῦ χαρακτῆρος, ἔχοιμεν ἂν καὶ πράγματα ἴσως τινὰ μικρὰ καὶ τῷ χαρακτῆρι πρόσφορα. οἷον, τὸ παρὰ Λυσίᾳ· Οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω. τὴν δὲ λέξιν εἶναι πᾶσαν χρὴ κυρίαν καὶ συνήθη, μικρότερον γὰρ τὸ συνηθέστερον πάντων: τὸ δὲ ἀσύνηθες καὶ μετενηνεγμένον, μεγαλοπρεπές.

i. domuncula est mihi duplex, ... superiora inferioribus

De tenui nota, haberemus & res quasdã fortasse pusillas, & formæ huic accommodatas. vt, quod apud Lysiam est, Οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω. Verba autem omnia propria esse debent, & ex consuetudine: quod enim non discedit à consuetudine, est omnibus tenuius: quod vero extra consuetudinem est, & translatum, idem magnificum.

Tradit nunc tenuem notam, duabus iam explicatis, quæ vocatur ita ob similitudinem corporis, in quo gracilitas est. tenuis igitur nota formaq; appellata & ipsa est: nec non exilis. primum igitur docet inueniri res quasdam, quæ pusillæ sunt, & valde conueniunt huic generi dicendi. atque ipsum valde adiuuant, ad quas scilicet ipsum admouendum est. Probare vero hoc volens, & cuiusmodi ipsæ sint declarare, vtitur exẽplo Lysiæ, qui initio illius orationis, qua defendit Eratosthenem, vocatum in iudicium, quod adulterũ vxoris domi suæ necasset, facit illum, tenuem hominem atque vnum ex multitudine, humilem casam suam describere, quam etiam imminuto nomine οἰκίδιον vocauit, quasi domunculam: non facile autem inueniretur exemplum rei tã minutæ in aliqua oratione narratæ. & quod magis id, quod auctor de-

clarare vult, poneret ante oculos. Statim autem post exemplũ Demetrius præcipit, quod genus orationis eo adhiberi debeat, vt vere nota hæc tenuis formulaq; fingatur, ipsamq; omnem constare debere dicit vocabulis propriis rerum, & quibus frequenter cõsuetudo vtatur. cuius rei, posterioris inquam, rationem etiam reddidit: affirmat enim id, quod est in communi consuetudine esse omnibus alijs tenuius. ac minutius: vt contra genus verborum à consuetudine remotorum translatorumque, amplum quiddam in se habere ac magnificum testatur.

Καὶ μηδὲ διπλᾶ ὀνόματα τιθέναι: τοῦ γὰρ ἐναντίου χαρακτῆρος καὶ ταῦτα. μὴ δὲ μὴν πεποιημένα, μηδ᾽ ὅσα ἄλλα μεγαλοπρέπειαν ποιεῖ. μάλιστα δὲ σαφῆ χρὴ τὴν λέξιν εἶναι: τὸ δὲ σαφὲς ἐν πλείοσι:

Et neque duplicia nomina ponere: contrariæ nanque notæ & hæc sunt. Neque etiam facta: neque quæcunque alia magnificentiam pariunt. in primis autem planam oportet esse locutionem. planum autem in pluribus:

Admonet prætereà ne in ea forma vsurpentur nomina duplicia, inusitataque; cuius etiam rei causam eandem aliquo modo adfert: vt enim illa, quæ dixit, ita hæc contrariæ huic notæ idonea esse affirmat. Ita verò se rem habere percipitur etiã auctoritate Demosthenis, qui in nobili illa oratione pro Ctesiphonte, cum rem augere vellet excitareque animos auditorum ad indignitatem illius consilii spectandã, exiguo in spatio plura iuncta nomina & illa quidem illustria, ac sonantia capsuit. Τίς γὰρ [illegible], & quæ sequuntur. Addit prætereà Phalereus locum illic non esse vocabulis factis: demumque omnia illa fugienda esse, quæ amplitudinẽ gignunt. Animaduertendum autem, cum Cicero etiam hanc formam tenuem describat, accurateq; doceat, quæ in ea fingenda sint, & sane ostendat eadem oportere declinari, videri tamen ipsum concedere, vt qui eam sequitur propius accedat ad hos ornatus, quàm Demetrius: tantùmque rectum esse putat, vt ipsis modice ac temperanter vtatur, cum hic noster velit, vt subtilis ille penitus se ab ipsis abstineat. Verba Ciceronis hæc sunt. Ergo ille tenuis orator, modo sit elegans, nec in faciendis verbis erit audax, & in transferendis verecundus & parcus & in priscis, reliquisque ornamentis & verborum & sententiarum demissior: nam quod ad translationes facit, magis ipsum ei indulgere: putareque minore periculo numerum aliquem etiã ipsarum tenuem oratorem vsurpare posse apertum est, inquit enim. Translatione fortasse crebrior, qua frequentissime sermo omnis vtitur, non modo vrbanorum, sed etiam rusticorum. Sequitur apud Demetrium. Requiri in primis in hac nota dicendi, vt oratio plana apertaq; sit: & ne aliquis labi in hoc possit, cum hoc pluribus rebus effici dixisset, explicat ordine, quæ sint illa, quæ apertam dilucidamque orationem reddunt,

Πρῶτα μὲν ἐν τοῖς κυρίοις: ἔπειτα ἐν τοῖς συνδεδεμένοις. τὸ δὲ ἀσύνδετον καὶ διαλελυμένον ὅλον, ἀσαφὲς πᾶν: ἄδηλος γὰρ ἡ ἑκάστου κώλου ἀρχὴ διὰ τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου: καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἡ λύσις.

Primum quidem in proprijs: deinde in copulatis. quod autem caret coniunctionibus & dissolutum est totum, obscurum omne est: incerta enim singulorum membrorum principia propter dissolutionem, quemadmodum Heracliti scripta: etenim hæc tenebricosa efficit magna ex parte dissolutio.

Primum propria suaque rerum vocabula vim hanc habere Demetrius inquit, deinde manere idem in coniunctionibus loco positis, iunctisq; singulis sententiis. Dissentiunt autem hac in parte inter se libri calamo exarati: quidam enim eorum habent ἐπὶ πολυσυνδέσμοις: quidam vero ἐπὶ πολυσυνδέτοις. nec tamen (vt apparet) sententia quicquam variatur. Cum verò iam affirmasset multum valere ad efficiẽdam orationem dilucidam, membra orationis iuncta esse suis copulis, ostendit contrarium huius rei efficere rem contrariã, ac quidquid in oratione est vacuum à coniunctionibus, dissolutumque, necessario esse totum obscurum: carereque eo bono. ἀσυνδέτων, quo verbo auctor vsus est, valet locũ apud oratorem, aut apud poetã, vnde absint coniunctiones. vsurpant passim magistri dicendi, grammaticique in ea re ostendenda Grecum hoc verbum, sed tamen ipsum culpa librariorũ sæpe deprauatum est: ac pro ἀσυνδέτων, perperam ἀσυνθέτων scriptum inuenitur, vt apud Donatum interpretem Terentii non ineruditum, & alios etiam non nullos: neque enim possunt vllo pacto vocari loci illi ἀσύνθετοι. sine dubio enim illic quoque cõpositio verborum est: sed compositio dura, quã amauit Hippocrates in sententiis suis edendis: & quæ est accommodata studio histrionum. Idem mendum etiam est apud Iulium Rufinianum in libello, quem scripsit de luminibus & verborum & sententiarum, quæ Greci vocant σχήματα, vbi enim ipsam hanc figuram tradit, ita legitur. Asyntheton est vel dialyton, cum oratio nulla coniunctione connexa, velut soluta sententiæ regulam seruat. asyndeton enim sine dubio legi illic debet: ceteraque, vt ego scripsi. Cur autem hoc illic eueniat, vt vbi hæc dissolutio est, illic etiam obscuritas, cõfusioque quædam sit, docet Demetrius his verbis. Incertum enim vniuscuiusque membri principium est propter dissolutionem idest qui legit sæpe hæret: secumque statuere non potest verbũ ne aliquod initium sit consequentis membri, an finis antecedentis: inferiorique, an superiori sentẽtiæ adplicari debeat. quare hoc gignit in animo ipsius confusionem non paruam. Cum huius vitii orationis exemplum monstrare vellet, dixit Heracliti, illius Ephesii, scripta huiuscemodi esse. cuius etiam exẽplo in eadem re ante oculos ponẽda, vsus prius fuerat Aristoteles in tertio libro de arte dicendi, qui tamen contentus nõ fuit tradidisse scripta illius vix posse notis distingui ea de causa, sed præterea certum quendam locum indicauit; principiumque statim libri malum id in se habere significauit. Cum igitur communiter tãtum id testatus esset Demetrius, addidit illa ipsa Heracliti scripta, quæ sane vulgo, vnoq; omnium animo, credebantur esse obscura, plenaque tenebrarum, effici obscura magna ex parte ab hac ipsa dissolutione. Sed etiam Theon sophistes eodem recurrit, cum & ipse accurate doceret, quæ sint fugiẽda ab eo qui plane velit dicere: cũ enim de amphibolia illa dissereret, quę fit cum partes orationis, significantes aliquid, dubium incertumque habent eum, qui legit, quia nõ facile secũ statuere potest quibus adplicari debeant: idque iam probasset duobus exemplis Homeri, addidit, proficisci ab illa ipsa amphibolia, ut scripta Heracliti philosophi obscura tenebrarumq; plena sint: cum vsus ipsa fuerit sine modo vllo, siue ex industria, siue ignoratione illius mali, quod gigneret. Sed cur non alterum eorum exemplorum, quibus usus magister ille dicendi est, huc transfero? præsertim cum à nostro hoc nullum habeamus. nam Heracliti monimenta uetustate interierunt. huiuscemodi igitur ipse dicit esse sententiam huius Homerici versus. οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν, cũ enim Græci qui adstabant uidissent importunum hominem Thersitem ab Vlysse percussum, affirmat illos quamuis tristes ob eam rem suauiter risisse: neque enim planum est tristes ne fuerint, quia uidissent illum cædi, quod tamẽ falsum est: sine quia vellent naues deduci? καθέλκειν enim prorsus illic legi debet: nõ, vt est in excusis, καθελκεῖν omnis igitur hæc sententiæ ambiguitas proficiscitur ab illis uerbis ἐπ' αὐτῷ &, ut ego reddidi, ob eam rem: adplicentur ne superiori parti, an inferiori. Alterũ exemplum est huic simile: quod tamen inde, siquis uoluerit, petet.

Εὐαγώνιος μὲν οὖν ἴσως μᾶλλον ἡ διαλελυμένη λέξις: ἡ δ' αὐτὴ καὶ ὑποκριτικὴ καλεῖται: κινεῖ γὰρ ὑπόκρισιν ἡ λύσις: γραφικὴ δὲ λέξις, ἡ εὐανάγνωστος.

αὕτη δέ ἐστιν ἡ συνηρτημένη καὶ οἷον ἠσφαλισμένη τοῖς συνδέσμοις. διὰ τοῦτο δὲ καὶ μένανδρον ὑποκρίνονται, λελυμένον ἐν τοῖς πλείστοις: φιλήμονα δὲ ἀναγινώσκουσιν.

Apta igitur fortasse magis contentionibus dissoluta locutio: eadem autem & histrionica vocatur: excitat enim actionem dissolutio. locutio vero idonea scriptionibus est, quæ facile legi potest. hæc autem est quæ connexa est & tanquam munita coniunctionibus. & hanc ob causam vtiq; in Menandro actorum opera vtuntur, qui est in multis partibus dissolutus: Philemonem autem legunt.

Postquã quid incommodi pareret hæc dissolutio demonstrauit (qua de re, vt valde aduersa planæ orationi ac dilucidæ, primum differebat) intelligens non esse sẽper eam repudiandam: nec ab omni tempore oratoris alienam, adiungit videri sanè ipsam aptam contentionibus, & cum quasi comminus pugnat inter se in foro oratores, tunc vsurpari debere. Addit etiam dissolutam hanc orationem vocari hypocriticam, quia dissolutio hæc excitat actionem & quasi ansam dat actoribus, vt studiũ suum exerceãt, & impellit denique ipsos, vt motu corporis adiuuent eas sentẽtias. Vt etiã magis redderet locum illum Aristotelis, quem dixi (nam voluisse Demetrium ipsum exprimere affirmare ausim) disputat etiam de locutione idonea scriptis: quaque vti debent illi, qui aliquod monimẽtis litterarum mandant: illa vero ea de causa γραφικὴ vocatur, inquitq; eam esse, quę nullo labore legitur, nec moram vnquam affert lectori, cuiusmodi esse affirmat eam, quæ aptas inter se partes suas habet, & quasi munita, ab omniq; prolapsione libera est opera auxilioque copularum. Οἷον autem ἠσφαλισμένη inquit, quia cũ verbo translato vsus esset, res enim aliqua solida, corpusque, proprie dicitur sustineri, & ab omni casu tutum reddi, voluit ita & ipse quasi fulcire eam translationem: ideoque addidit οἷον, quæ particula id præstat. Ostendit etiam vnde factum sit, vt vulgo tunc Menandri fabulas recitarent, operaque actorum in illo vterentur, cũ vellent penitus lepores ipsius suauitatesque haurire, id enim fieri tradit, quia poeta ille in bona magnaque parte suarum comœdiarum dissolutus est, Philemonem, itidem comicum, legerent, cumque ipsius fabulas in manus cepissent, nihil amplius desiderarent, existimare enim debemus, quod intelligere licet, Philemonem fugisse dissolutionem: singulasque partes orationis positis loco coniunctionibus, vinxisse.

Ὅτι δὲ ὑποκριτικὸν ἡ λύσις παράδειγμα κείσθω τόδε. Ἐδεξάμην, ἔτικτον, ἐκτρέφω φίλε: ὅπως γὰρ λελυμένον ἀναγκάσει καὶ τὸν μὴ θέλοντα ὑποκρίνεσθαι διὰ τὴν λύσιν. εἰ δὲ συνδήσας εἴποις, ἐδεξάμην καὶ ἔτικτον καὶ ἐκτρέφω, πολλὴν ἀπάθειαν τοῖς συνδέσμοις συμβαλεῖς: πᾶν δὲ τὸ ἀπαθὲς ἀνυπόκριτον.

Quod vero accõmodata res est actori dissolutio, exemplo hoc intelligitur. Ἐδεξάμην, ἔτικτον, ἐκτρέφω φίλε: *sic enim dissolutum coget eum etiam qui nolit actu adiuuare propter dissolutionem. Si vero colligata oratione illa dixeris.* Ἐδεξάμην καὶ ἔτικτον καὶ ἐκτρέφω, *multam vacuitatem affectuum vi earum copularum eo conijcies: omne autem quod est vacuum ab affectibus, est remotum ab actione.*

Concepi, peperi, nutrio, amica

Concepi, et peperi, et nutrio.

Vt omnem scrupulum ex animo eorum, qui legunt euelleret, exemplo etiam aliquo voluit probare verũ esse quod dixerat. quare senarium posuit, vnde manifesto absunt coniunctiones, quæ duæ illic requirebãtur, si debuit iuncta cõnexaque oratio illa esse: poeta incertus nunc est, qui versiculum eum fecit: verisimile tamen est Menandri esse, cũ ipsum paulo supra delectatum valde fuisse hac dissolutione testatus sit. sententia eorũ verborum aperta est: videtur enim pronuntiatus fuisse à muliere quadam, quæ narrat viro alicui, se infantẽ illum, de quo sermo inter eos erat, cõcepisse, & peperisse, & tunc alere. arbitror enim δέξασθαι hic ualere in uterum semẽ, unde ille natus est, recepisse, non manibus cepisse puerum, ut sequatur ordinem totius illius rei: primum enim concipitur filius: deinde paritur, postea alitur. explanat autem exemplum ipsum auctor accurate: inquit enim, cum totum illud dissolutum inconnexumque sit, eam uim habere, ut cogat nolentem etiam quempiã gestu corporis sensũ adiuuare, qui in edat ea uerba: nec posse aliter facere ipsum, quin in singulis uerbis insistat, & diuersum motum corporis adhibeat, uocemque uariet. Exẽpla huius locutionis uacuæ a coniunctionibus: eaque de causa uehementioris, & in qua tractãda pæne actor fiat orator, sunt crebra apud oratores, quin illud certe Ciceronis de L. Catilina pronuntiatum eiusdem generis sit: ualdeque simile huic loco Græci poetę dubitandum non est. Abiit, excessit, euasit, erupit. ut itidem alterum hoc de Octauiano puero, quod nõ singulis uerbis constat: & si incisum est, & multis modis ad excitandos animos remque augendam factum. Multa memini, multa audiui, multa legi, infinitaque alia huiuscemodi, quæ uix possunt sine motu corporis uocisque magna mutatione edi. A contrario noster magis se posse id declarare cognoscens, hoc etiam facit, uerbisque illis positis cum suis coniunctionibus: uinctisque eo pacto illis sententiis, affirmat eiici inde omnem affectum aduẽtu earum copularum: reddique omnem eam narrationem sedatam ac trãquillam, quæ antea uehementer perturbata, agitataque erat. unde statim affirmat, quidquid in oratione est uacuum à motu animi, esse alienum remotumq; ualde à studio histrionum.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα θεωρήματα ὑποκριτικά. οἷον καὶ ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδει Ἴων, ὁ τόξα ἁρπάζων, καὶ τῷ κύκνῳ ἀπειλῶν τῷ ὄρνιθι, ἀφοδεύοντι κατὰ τῶν ἀγαλμάτων: καὶ γὰρ κινήσεις πολλὰς παρέχει τῷ ὑποκριτῇ ὁ ἐπὶ τὰ τόξα δρόμος, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀέρα ἀνάβλεψις τοῦ προσώπου διαλεγομένου τῷ κύκνῳ, καὶ ἡ λοιπὴ πᾶσα διαμόρφωσις πρὸς τὸν ὑποκριτὴν πεποιημένη. ἀλλ' οὐ περὶ ὑποκρίσεως ἡμῖν ταυνῦν ὁ λόγος.

Sunt autem & aliæ animaduersiones histrionibus aptæ, veluti & Ion apud Euripidem, qui arcum arripit, & cygno minatur aui, stercore inquinãti simulachra deorum: etenim motus multos præbet histrioni cursus ad arcũ, & vultus elatio ad cœlum personæ loquentis cum cygno, & reliqua omnis conformatio, ficta ad ornandum histrionem. verum non est nobis nunc propositum de studio histrionum agere.

Illo, quod probare voluit, accurate declarato, cum unum iam quoddam mirifice aptum histrionibus docuisset, adiungit inueniri alia etiam documenta, quæ ornent studium illud: adiuuentque magnopere finem eorum actorum: quale esse inquit quoddam, quod diligenter expressum est in Euripidis tragœdia, quæ uocatur Ion: adolescens enim hic, qui ei fabulæ, nomẽ dedit, ex Apolline, Creusaq;, Erechthei regis Athenarũ filia, natus, Delphis uiuebat, eratque æditnos fani illius, in quo pater ipsius responsa dabat. cum igitur mane ingressus in tẽplum, ipsum uerrisset, uisis auibus, quæ a Parnasso monte, ubi dormietant, eo conuolabant, metuens ne inqui-

natẽt sedes illas sacras, abigit illas: minaturque, nisi abierint, se sagittis ipsas cõfossurum. primum autem dirigit oculos in aquilam, ostenditq; quid mali impendeat ipsi, si insederit illic. statimque addit cygnum aduentare, cõuersaque ad ipsum oratione sua, metu iniecto studet ipsi persuadere, vt alio se cõferat: quod nisi fecerit, significat quid ipsi quoque periculi immineat, demũque eodem pacto narrat se animatum esse aduersus omnes eas aues, si perrexerint sacro illi tecto aliquid maculæ importare. quod quamuis non libenter multis de causis facturus sit, affirmat tamen necessitate coactum, ne muneri suo desit, se prorsus facturum. Huiuscemodi est sententia totius illius loci. Quam occasionem illic habeat histrio artem suam explicãdi, accurate docet Demetrius. cũ enim ipsa maneat in gestu, motuque corporis, inquit multos motus præbere actori cursum illum ad arcum arripiẽdum, & uultus ipsius conuersionem ad cælum, loquentis cum cygno: &, ut adiungit, reliquam omnẽ conformationem, quam etiã tradit à poeta de industria fuisse expressam, ut inseruiret histrioni. Animaduertendum autẽ nihil tangi illic à poeta de cursu Ionis ad arcum: neq; apparere ipsum corpus mouisse, locum ve mutasse, ut arcum caperet. quẽadmodum etiam nõ intelligitur ipsum manu tunc arcum tenuisse, & tamen adolescentem cum ira graui commotũ hoc fecisse probabile est. antea nanque in diuerso ministerio uersabatur, & longe alia instrumẽta manu gestabat. nam illæ minæ sine dubio maiores fuissent, si ipsum tenuisset: personæque illius, habitus, ut spectatori quoq; satisfieret, id prorsus requirebat. Apud Euripidem perperam nunc in omnibus excusis & scriptis, quos uidi libris, pro κύκνοις legitur κύκλοις & sanè aliis etiã non paucis in locis non mala hæc fabula cõtaminata est. quod ego animaduerti qui diligenter ipsam legi, ac studio etiam hoc meo non pauca ipsius vulnera curaui: nã quibusdam locis plures etiam integri versus in excusis defecerãt. Cum vero Demetrius non nihil præcepisset de munere histrionum: intelligeretque alia multa restare, quæ studium illud ornent, quod ipsi propositum tunc non erat facere, id significare voluit in extremo. quare inquit non suscepimus hanc curã, vt subtiliter disseramus de arte actorum. quæ tamen edidit, non importuna, neque iniucunda fuere.

Φευγέτω δὲ ἡ σαφὴς γραφὴ καὶ τὰς ἀμφιβολίας· χρήσθω δὲ τῇ ἐπαναλήψει καλουμένῃ.

Fugiat autem plana scriptio & ambiguitates: figura autem vtatur ea, quæ vocatur epanalepsis.

Cum ostendisset non nulla, quæ sequi nos oporteat, si volumus esse in scribendo aperti, admonet nunc vt vitemus, si studemus eidem orationi planæ atque apertæ, ambiguitates: certum enim est, nisi ipsas tanquam scopulum aliquem declinaverimus, nos non posse consequi id bonum, quod optamus: hoc enim in primis corrũpit ipsum, atque eò caliginem multam comportat. non docet autẽ ipse quid in oratione ἀμφιβολία sit: erat enim hoc satis notũ: quidquid enim ancipitem sensum gignit in oratione: rapitq; animũ eius, qui audit, in diuersas partes, hoc nomine vocatur: parsque est ambiguitatis. quod fit & singulis verbis (quæ tamen suum quoddam ac certum vocabulum habet) & frequentius nõ satis distincta compositione ipsorum. Auxilio autẽ huius ambiguę orationis solitos esse olim vates imponere illis, qui quid futurum de aliqua re esset, scite cuperent, exploratum est. multę igitur ipsius partes erant. quibus omnibus commune erat, quod cunctę tenebras quasdã & obscuritatem creabant. Dialecticorum vero nomen hoc erat, & ipsi in primis accurate de ratione hac omni subtiliterque quærere soliti erant. Sed etiã magistri dicendi quęstionem hanc attigerunt, cum in foro etiam aliquando controuersiæ non nullę inde nascantur. Quintilianus sane non inerudite de ambiguo disputauit, qui locus notus est. Sed etiam Theon sophistes cum doceret quę uitare deberet ille, qui

nollet

nollet esse in dicẽdo obscurus, contraq; planam & apertam orationem sequeretur. Addit autem, vt remedium huic malo adhibeatur: pellaturque ex oratione obscuritas, oportere etiam vti forma illa, quæ in sententia manēs, vocatur à magistris dicẽdi ἐπανάληψις, meruens enim aliquando orator: scriptorque omnis ne, quia multa in medium inculcauit, antequã sentẽtiam absoluerit, ea res caliginis aliquid obduxerit illi, qui audiuit, repetit verbum aliquod, quod à se initio positum sit illius sententiæ, atq; ita retrahit eum ad caput, facitque vt quod statim noster hic addit, reuertatur ad principium ipsum, vnde sane totum aptum est ac pendet.

Ἐπανάληψις δέ ἐστι συνδέσμου ἐπιφορὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐν τοῖς διὰ μακροῦ ἐπιφερομένοις λόγοις. οἷον. Ὅσα μὲν ὑπῆρξε φίλιππος, καὶ ὡς τὴν θρᾴκην κατεστρέψατο, καὶ χεῤῥόνησον εἷλε, καὶ βυζάντιον ἐπολιόρκησεν, καὶ ἀμφίπολιν οὐκ ἀπέδωκε, ταῦτα μὲν παραλείψω. σχεδὸν γὰρ ὁ μὲν σύνδεσμος ἐπενεχθεὶς, ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῆς προθέσεως, καὶ ἀποκατέστησεν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

Epanalepsis autem est eiusdem copulæ inlatio, in illis partibus orationis, quæ post longum spatium inferuntur. ceu, Ὅσα μὲν ὑπῆρξε φίλιππος, καὶ ὡς τὴν θρᾴκην κατεστρέψατο, καὶ χεῤῥόνησον εἷλε, καὶ βυζάντιον ἐπολιόρκησεν, καὶ ἀμφίπολιν οὐκ ἀπέδωκα, ταῦτα μὲν παραλείψω: *ferme enim copula* μὲν *inlata redegit nobis in memoriam quod propositum fuerat, & reduxit nos ad principium.*

Explanat nunc Demetrius quid intelligat hoc nomine. quo sanè significatur quippiam iterati: rursusque tanquam capi. siue illud vnum verbum sic, siue plura, quod iteratur. inquit igitur. Epanalepsis est eiusdem copulæ inlatio in ijs, quę post longum spatium inferuntur. vtitur autem exemplo oratoris, qui cũ in oratione sua antequam sententiam impleſſet, plura loca & oppida appellasset: & quemadmodum Philippus illa tractasset, singillatim ostẽdisset (de illius enim iniurijs loquebatur) ad extremum iterauit coniunctionem illã particulamque μὲν, quam initio posuerat: in quo manet forma hæc ipsa, & quod studium ipsius potuit vindicare à culpa eum locum. Sententia sane horum verborum mirifice congruit vitæ & actionibus Demosthenis, qui vehementer semper oppugnauit regem eum Macedonum. non recordor tamen me in ea apud ipsum incidisse. Sed alij quoque illius ætate Attici oratores sectam eam secuti sunt, ac pessimum Philippi animum in remp. Atheniensiũ ciuibus suis in concionibus patefecerunt. Quamuis autem coniunctionis iteratæ auxilio hoc fieri dixisset: in exemploq; sanè hoc coniunctio repetita sit, non tamen existimandum est hoc copularum tantum vi fieri, idest partium illarum orationis, quæ proprie illo nomine nuncupantur. nam quidquid vincit, & coniungit orationẽ, arbitror hic ab ipso σύνδεσμον vocatum esse. quo pacto etiam Aristoteles perspicitur id verbum cepisse in III. libro de arte dicendi. Post exemplũ positũ statim Demetrius ipsum explicat, & artificium oratoris laudat, qui egregie effecerit, quod conatus est. inquit enim. Copula illa μὲν, quę in extremo collocata est, & vna ea de causa eo inuecta, tanquam redegit nobis in memoriam quod propositũ fuerat & quasi retraxit nos eo, & vnde iam discesseramus reuocauit. Cicero pro A. Licinio vsus est hac forma, cum ab eo quod proposuerat aliquantum discessisset: agebat autẽ de facultate illius poetæ. timens tamẽ ne oratio ea parum apta ei loco existimaretur, purgare prius se voluit. inquit igitur. Quoties ego hunc Archiam vidi iudices: vtar enim vestra benignitate, quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attẽditis, quoties ego hunc vidi, cum litterã scripsisset nullam, & quæ sequuntur. & in L. Pisonem his verbis. Mecum enim tum L. Flaccus, vir tua legatione indignissimus: at-

que

que iis consiliis, quibus mecum in consolatu meo coniunctus fuit ad conseruandã remp. dignior, mecum fuit. Ambo uerò hi loci Ciceronis, duabus figuris tanquam luminibus quibusdam illustrati sunt, & hac ipsa, quam ostendi, & ea, quæ à Græcis παρένθεσις uocata est, neque tamen, quamuis ambæ ualeant ad ornandam orationẽ, omnino idem efficiunt. hæc enim, de qua nunc præcepit Demetrius, utilis est pellẽdis tenebris ex aliquo loco, illa uero potius obscurat, cum digrediatur ab eo, quod primo propositũ fuerat. quare uidetur aliquo modo ἐπανάληψις, iteratioque illa, medicinam facere illi malo, quod genuit παρένθεσις, inculcatioque nouæ sententiæ.

Σαφηνείας δὲ ἕνεκα καὶ διλογητέον πολλάκις· ἥδιον γάρ πως τὸ συντομώτερον, ἢ σαφέστερον· ὡς γὰρ οἱ παρατρέχοντες παρορῶνται ἐνίοτε, οὕτω καὶ ἡ λέξις παρακούεται διὰ τὸ τάχος.

Ut dictio vero sit plana, opus est etiam bis idem dicere: iucundius enim est aliquo modo quod concisius est, quàm apertius: ut enim qui prætercurrunt aliquando non cernuntur, sic & locutio non auditur propter celeritatem.

Aptum aliquo modo est hoc è uicino præcepto: cũ enim ostendisset oportere nos aliquãdo vti ἐπαναλήψει, idest ponere aliquid, quod copulet quæ dici debent, cum illis, quę multo supra dicta sunt, nunc hortatur nos, vt audeamus etiam idem iterare, quod manifesto multo plus est quàm in memoriam redigere. tradit igitur, ut idem obtineatur, orationque reddatur plana, non esse etiam cunctandum sæpe numero vti διλογία, idest iterare verbum aliquod supra prolatum, vel potius totam rem, hoc enim videtur auctor significare voluisse, cum inquit διλογητέον: infra nanque, vbi de euidentia præcipit in aliis, quę perspicuitatem illam pariunt, posuit διλογίαν, vbi exemplo ipso perspicitur quomodo capiat hoc nomen. grammatici quoq; in declarandis locis quibusdam & tragicorum & comicorum poetarum ostendunt hoc aut illud poetam fecisse, ne incideret in διλογίαν, idemq; quod uitiosum foret, diuersis locis narraret, hoc enim ualet apud ipsos tunc διλογία, iteratioque illa est totius alicuius facti, non eiusdem solum verbi. eodem igitur ipsi nomine eandem prorsus rem intelligunt: quamuis fortasse non eodem pacto tractatam, cum hoc laudetur à nostro hoc: illud vero reprehendatur. ab oratoribus enim hæc διλογία, videtur modice ac tẽperate tractari debere. nam illud si prorsus fieret, iterumque tota res accurate exponeretur, non leue peccatum foret. Vnde Theon etiam quo loco sedulo præcipit de oratione plana: σαφηνείας q; hac ipsa, admonet diligenter vt hoc vitetur, affirmans id nõ minus atque alia nõ nulla quæ vim eandem habent, valere ad confusionem gignendam in animis eorum qui audiunt. cum vero hoc ostenderet nominibus vsus est distinctis, non iuncto, vt nõ videatur dubitari posse de sensu ipsius præceptoque: inquit enim ἔτι τε καὶ τὸ δὶς τὰ αὐτὰ λέγειν. & quæ sequuntur. Cum igitur ambo ij, de eadẽ re præcipientes, aliter sentire de ipsa videantur, ac contrariũ penitus nobis suadere, videndum est quomodo probari possint inter se nõ dissidere. & ego sane arbitror si in illa modus adhibeatur, posse inde capi id boni quod in illa est, sine incommodo vllo. vtrunque vero cognouisse se rem non omnino certam & exploratã tradere, perspicitur, quia ambo diligẽter rationem reddiderunt sui consilii. nam quod facit ad nomen ipsum, quo noster hic vsus est, est prætetea διλογία hæc diuersa ab iteratione illa vnius aut plurium verborum, quæ παλιλογία, siue ἐπαναδιπλασιασμὸς appellatur: illic enim iterantur verba, ita vt nihil interiectũ sit inter ipsa, aut breue aliquid pusillumque nomẽ: hæc vero iteratio diiunctior est: verbaque eadem longiore spatio remota sunt. Sed etiam longe aliud cõsilium est eorum, qui illa vtuntur: nec enim incumbunt illi σαφηνείᾳ, finemque eum habent efficere orationem apertam, sed vehementem & acremfactamque ad excitandos commouendosque eos, qui audiunt. Asconius præterea in II. libro in Verrẽ ostendit tertiam quandam notionẽ existere hu-

ius

sus verbi, cum enim locum, in quo Cicero in Q. Metellum iocatus est, improbumque ipsius facinus tetigit, interpretaretur (manebat autẽ dictum in duplici significatu huius nominis prærogatiua) inquit. Dilogia dicitur figura, cũ ambiguum dictum duas res significat. quod statim accurate docet in eo verbo contigisse. Sed his rebus nunc relictis, cũ Demetrius tradidisset σαφήνειαν illam suam multum valere ad orationem claram efficiendam, addidit. Suauius enim quodã modo est, quod concisius est, quàm apertius, quibus verbis significauit, non accusare se omnino orationem breuem: nec eripere ipsi suum bonũ, dotemq;, qua prædita est, sed tamen quemadmodum concedat sæpe illam suauiorem esse, magisq; gratã auribus, quam si prolixa fuerit, ita prorsus negare eam accomodatam esse ei, qui in dicendo apertus esse velit, si nanque diligenter attendatur, potius illam dici posse sæpe suauẽ quàm planam. Vt autem hoc verum esse facilius probaret, simili vsus est: ac cui periculo incommodoque exposita breuis oratio sit, auxilio illius ponere ante oculos voluit. Vt enim inquit qui prætercurrunt, sæpe numero nõ aspiciuntur, falluntq; oculos nostros, ita oratio hæc fugit aures propter celeritatem: nec percipitur sensus eorũ verborum.

Φεύγειν δὲ καὶ τὰς πλαγιότητας· καὶ γὰρ τοῦτο ἀσαφές. ὥσπερ ἡ φιλίστου λέξις.

Fugere autem oportet & dicendi formas, quæ casibus obliquis constant: etenim hoc obscurum. cuiusmodi est Philisti locutio.

Re, quam cõprobare volebat, simili declarata, indicat aliud, quod & ipsum idem malum gigneret, nisi sedulo declinatum foret: hoc autẽ est multitudo casuum obliquorum in oratione frequentata, quod ipse πλαγιότητα vocat. admonet igitur. vt si quis studeat huic laudi: apertusque in dicendo esse velit, fugiat obliquos casus: vel potius hoc tanquã scopulum aliquem vitet, quia id facere valet ad obscuritatem gignendam: estque magnopere affine illi vitio. illiusmodi autem fuisse dicit locutionem, quã amauit Philistus Syracusanus: quamq; in historiis, quas scripsit, ille secutus est. Huius Philisti meminit Cicero & in II. libro de oratore. & in epistola quadam ad Q. fratrem, in qua etiam, cum quid sentiret de ipsius scriptis ostẽderet, breuẽ ipsum fuisse affirmauit. Quintilianus etiã dignũ ipsum qui è turba eximeretur putauit. quare de ipsius virtutibus ac vitijs diligenter disseruit. cum autẽ ipsi videatur claritatẽ orationis tribuere. quod si fecisset aperte dissensisset à nostro hoc auctore, non simpliciter eum talem fuisse narrat, sed Thucydide aliquatenus lucidiorem.

Συντομώτερον δὲ, παράδειγμα πλαγίας λέξεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφοῦς, τὸ παρὰ ξενοφῶντι, οἷον Καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπ᾽ ἰωνίας εἰς κιλικίαν, τάμων ἔχοντα τὰς λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ κύρου· τοῦτο γὰρ ἐξ εὐθείας μὲν ὧδέ πως λέγοιτο. τριήρεις προσεδοκῶντο εἰς κιλικίαν· πολλαὶ μὲν λάκαιναι, πολλαὶ δὲ περσίδες, κύρῳ ναυπηγηθεῖσαι ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ. ἔπλεον δ᾽ ἀπ᾽ ἰωνίας· ναύαρχος δ᾽ αὐτοῖς ἐπεστάτει τάμως αἰγύπτιος. μακρότερον μὲν οὖν πως ἐγένετο ἴσως, σαφέστερον δέ.

Concisius autem exemplum obliquæ locutionis, & hac de causa obscuræ, est illud apud Xenophontem, ceu quod τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπ᾽ ἰωνίας εἰς κιλικίαν, τάμων ἔχοντα τὰς λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ κύρου: *hoc enim rectis casibus prolatum diceretur hoc pacto.* Τριήρεις προσεδοκῶντο εἰς κιλικίαν: πολλαὶ μὲν λάκαιναι, πολλαὶ δὲ περσίδες, κύρῳ ναυπηγηθεῖσαι ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ.

ἔπλεον δ' ἀπὸ ἰωνίας: ναύαρχος δ' αὐτοῖς ἐπεστάτει ταμὼς αἰγύπτιος: longius quidem fortasse sic extitisset, sed planius.

Cum ostendisset Demetrius, cuius auctoris scripta laborarent hoc vitio, refertaq; forent hoc genere locutionis constante casibus obliquis, oportere existimauit exéplum ponere eiusdem rei, quod facilius intelligi cognosciq; posset: illud enim erat prolixum & arduum, euoluere libros Philisti: atque illic indagare, quæ potissimum partes insigne aliquid huiuscemodi haberent. quare aliò se contulit, & certũ quendam locum apud Xenophontem monstrauit. Hoc puto significare voluisse Demetrium illo verbo, quod adiunxit, συμπροίμενον etiam prius etiam illud exemplum aliquo modo erat, sed nullo modo breue paratumq;, sed, vt doceni, prolixũ & quod toto quasi corpore illius scriptoris fusum foret. Inquit igitur exéplum breuius locutionis obliquę: & ea de causa minime planæ, esse illud Xenophontis in primo libro Anabaseos, quo loco narrat, quæ res fecissent, vt Syénesis relinqueret summas partes mõtium, quas præsidiis antea firmauerat: altera enim illarum erat, quæ verbis illis exponitur, quibus vsus est Demetrius, vt indicaret, vnde dixit, oasci caliginẽ eã, & obscuritatem. Cum autẽ certo teneatur casus obliquos qui illic sunt, effecisse locum obscuriorem, videtur eò etiam aliquid caliginis comportatum fuisse. quia cum de triremibus loqueretur: cursuq; earum, subito transiit ad præfectum ipsarum: docuitque, nouo principio facto: atq; illo sane obscure, in quas præfectus, quem appellat imperium haberet, quod si dixisset, vt cęperat, quæ triremes, quem trierarchum habuissent, & non contrà, à quo illæ ductæ fuissent, minus (nisi fallor) obscurus locus extitisset. Quin tamen, ambas has narrationes exorsum auctoré fuisse accusandi casu secum ferat multum tenebrarum, dubitãdum non est: nullo enim modo ratio hęc apta est apertæ lucidæq; rei alicuius expositioni. Cum autem quomodo id planius narrari potuerit ostendisset; casusque eos obliquos in rectus immutasset, quid à se factum esset intelligens, atq; ipsemet testari uolens, inquit. Longius quidem sic fortasse extitisset, veruntameo apertius: neque enim aliter mederi potuit illi malo, nisi aliquantum extendisset id, quod contractum affioe fuit illi culpæ.

Καὶ ὅλως τῇ φυσικῇ τάξει τῶν ὀνομάτων χρηστέον. ὡς τό. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι ἐς τὸν ἰόνιον κόλπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὠνόμασται τὸ περὶ οὗ: δεύτερον δὲ, ὅ τοῦτο ἐστιν, ὅτι πόλις, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς.

Et demum naturali ordine nominum vtendum. cuiusmodi est illud, Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι ἐς τὸν ἰόνιον κόλπον: *primum enim appellatum est de quo, secundum autem, quod hoc est, quod oppidum, & alia deinceps.*

Epidamnus est civitas a dexteram navigantibus in Ionium sinum.

Cùm fugiẽdos esse casus obliquos ostendisset, vt vno verbo omne, quod pertinet ad id præceptum, cõplecteretur, adiungit Demetrius, vt virtus hęc orationis paretur, oportere demum custodire naturalam ordinem rerum, quas significant in verbis collocãdis. nam qui relictis rectis casibus, vsurpat obliquos, & ipse aliquo modo discedit à natura ipsa, quę voluit vt plana & facili via omnia exponerẽtur. Vtitur autẽ exemplo Thucydidis, vt id aperiat, qui in primo libro historiarum, cum Epidãni situm describeret, quod oppidum postea Dirrhachium vocatum est, eo vsus est. Statim autem explicat exemplum ipsum: docetque id à Thucydide illic factum esse, quod vtile huic rei est: quodque nos imitari debere existimat. inquit igitur. Primum enim appellatum est de quo: ita autem vocat nomẽ, quod naturam eam valet, remque de qua sermo est, additque, Deinde declaratum quid hoc est, esse inquã id oppidum, & nõ flumẽ, aut montem, & ne minute nimis omnia persequatũr, affirmat

firmat eandem vim habere, custodireq; eundem ordinem, quę deinceps posita sunt. Virgilius quoque in fama describenda naturalem ordinem secutus est: statimque & ipse aperuit quid nam illa foret, inquit enim. Fama malum, quo non aliud velocius vllum. & quæ sequuntur.

Γένοιτο μὲν οὖν ἂν καὶ τὸ ἔμπαλιν, ὡς τό. Ἔστι πόλις Ἐφύρη· οὐ γὰρ πάντη ταύτην δοκιμάζομεν τὴν τάξιν, οὐδὲ τὴν ἑτέραν ἀποδοκιμάζομεν, καθὰ ἐκτιθέμεθα μόνον τὸ φυσικὸν εἶδος τῆς τάξεως.

Posset quidem igitur & contra fieri, vt illud est. Ἔστι πόλις Ἐφύρη: *non enim penitus hunc probamus ordinem, neque alterum improbamus, vt exposuimus solum naturalem formam ordinis.*

Est civitas Ephyra

Cum sequi nos oportere naturam diligens magister docuisset: antea nanque res ipsæ naturæq; sunt, quàm quę ipsis contingunt: hærentq; aliquo modo illis: hæ nanque consequuntur, posterioresq; sunt, diligenter attendens locos quosdam optimorum auctorum, qui cum id aliquando neglexerint, non tamen ea de causa obscuri fuere, hoc etiam admonere voluit: fateturque normam hanc fallacem esse, aliquandoq; idem bonum à contrario ordine verborum obtineri. Homeri vero illustrem locum documento huic rei esse posse declarat, qui fecit Glaucū cum Diomede ita loqui. ἔστι πόλις Ἐφύρη μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο. & quæ sequuntur: ipse enim prius posuit quid illud esset, quàm ipsum esse docuisset. Ephyra nanque prius appellari debuit: postea quod illo nomine vocaretur oppidum esse, non mulierem, aliam ve vllam rem, quæ vocabulo illo ostenderetur, significari debuit: Homerus tamen contra eo tempore fecit. Virgilius ipsum imitatus est in Carthaginis situ mostrando: amauitq; eo tempore minime naturalem ordinem, cum dixerit. Vrbs antiqua fuit Tyrij tenuere coloni Carthago. Cicero quoque alijs locis vtcunque intelligitur præstitisse: cum enim in Verrem inquit. C. Heius est Mamertinus, omnib. rebus in illa ciuitate ornatissimus, naturalem ordinem probauit, cum verò in I I I. in eūdem ait. Oppidum est in Hellesponto Lampsacum iudices, in primis Asiæ prouinciæ clarum & nobile, Homeri locum eum imitatus est. Eadem ratio est illius è VI. Cybiratæ sunt fratres quidam Tlepolemus & Hiero. ahrea nanque nomina eorū poni debuere, si quis naturam exprimere voluisset. Post exemplum igitur positum Homeri, quasi mutato consilio, inquit. Non enim omnino probamus hunc ordinē, neque alium improbamus, quibus in verbis animaduertendum est, cum τοῦτον inquit, non intelligere ipsum seriem præposteram, quamuis vicina foret, sed remotiorem & quam primo laudauit. ἑτέραν vero cum dixit, significasse illum, quæ loco propinquior esset. nā Cicero quoque aliquando ita cepit, quæ respondent his Latina nomina, nec non Græca Aristoteles, vt a me olim adnotatum est. quare quod sequitur. Sicut exposuimus, solū naturalem formam ordinis, coniungi debet cum priore illo, quod dixit se probare.

Ἐν δὲ τοῖς διηγήμασιν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἀρκτέον. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις. ἢ ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς, ὡς τό. Λέγεται Ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις ἀσάφειαν τινὰ παρέξουσι καὶ βάσανον, τῷ τε λέγοντι αὐτῷ καὶ τῷ ἀκούοντι.

In narrationibus autem, siue à recto casu incipiendum. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις. *siue ab accusandi, cuiusmodi est hoc.* Λέγεται Ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. *Alij autem casus obscuritatem præbebunt & pœnam, & ipsi qui dicit, & ei qui audit.*

Epidamnus est civitas
Ferunt Epidamnum civitatem.

Præcipit

Præcipit nunc de certa parte orationum, idest narratione: docetq; in ea ordienda, quos casus nominum sequi debeamus, & quos fugere: cum enim eam in primis hoc bono ornatã esse oporteat, omnia sunt sedulo captanda, quæ dilucidã eam efficiunt: declinandaque, quę obscuram casus autem varij nominum variare eã hoc pacto & immutare possunt, quare non est hoc temere tractandum. Inquit igitur in narrando incipi oportere, siue à recto casu, siue ab accusandi. Prioris animaduersionis exemplum ponit locum illum Thucydidis, quem paulo supra indicauit, vt ab auctore tractatus est. posterioris eundem quod ad hanc partem pertinet, immutatũ. exẽpla etiam, quæ posita supra à me sunt Ciceronis, huc transferri possunt. sunt enim illæ omnes narrationes, siue hominem monstrent: siue oppidum. ipsaque itidẽ nullo negotio ita conformantur, sicut fecit Demetrius de Thucydideo illo, vt sint exempla narrationis, quæ vtatur accusandi casu, cum omnibus vt apud auctorem sunt, in eo conueniat, quod à recto casu incipiunt. Cum vtilitatem duorum horum casuum ostendisset, aliorum omnium, idest obliquorum vitium testatur: affirmat enim ipsos gignere obscuritatem, & eodem tempore molestiam afferre & oratori ipsi, & ei qui audit, & tanquam torquere ipsos, adeo dura & salebrarum plena est ea oratio: sunt autem instar tormenti cuiusdam casus illi nec minorem pœnã animo, qui cito planeque percipere cupit, pariunt, quam tormenta corpori.

Πειρᾶσθαι δὲ μὴ εἰς μῆκος ἐκτείνειν τὰς περιαγωγάς. Ὁ γὰρ ἀχελῷος ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους. ἄνωθεν μὲν παρὰ στράτον πόλιν, ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν, ἀλλ᾽ αὐτόθεν ἀπολήγειν καὶ ἀναπαύειν τὸν ἀκούοντα οὕτως: ὁ γὰρ ἀχελῷος ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν: πολὺ γὰρ οὕτω σαφέστερον.

Conandum autem est non in longitudinem porrigere circumscriptiones. a. Ὁ γὰρ ἀχελῷος ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους, ἄνωθεν μὲν παρὰ στράτον πόλιν, ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν, *sed sua sponte desinere, & pati vt requiescat auditor hoc* b. *pacto:* Ὁ γὰρ ἀχελῷος ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν: *multo enim sic planius.*

In eadẽ parte orationis expolienda & abstergenda ab omni caligine, admonet Demetrius ne in longitudinem porrigantur cõprehensiones: sed enitendũ esse affirmat vt contra fiant breuesq; sint ambitus ipsi verborum. Exemplo vero sumpto ab eodẽ scriptore, ponit ante oculos vitium prolixarum illarum comprehensionum: & quæ antea non terminantur, quàm sententia tota impleta absolutaq; fuerit in II. enim libro, cum Acheloi fluuij cursum describeret, obscurus valde fuit ea de causa Thucydides, nec tamen hic noster integrum eum locum ponit: multa enim reliquit, quę illic ostendunt nomina gentium per quarum fines ille transit, tandem inde sumpsit, quæ necessaria videbantur, atque id quia locus ipse, vbi manebant, clarus & illustris erat, vt neminem facile falleret. inquit igitur statim. Sed oportet comprehensiones suum terminum habere: desinereque, vbi ratio ipsarum hoc postulet: hoc enim videtur valere quod inquit, αὐτόθεν ἀπολήγειν. addit autem. Et facultatem dare auditori, vt requiescat, quod totum fore prorsus docet, si idem hoc pacto expositum fuerit. paucis autem verbis concludit omnes sententias: rationemque tradit, qua reliquum ab ea culpa reuocare possimus, illa vero est, si participia ipsa vocata à grammaticis, in sua verba retracta fuerint, atque ita demum vt ipse docet, scriptum apud auctorem est ambobus locis pro tertia persona verbi, ῥέων & διέξεισιν. Aliter verò conformato eo loco, addit statim: Hoc enim pacto multo apertius erat.

Ὥσπερ οὖν αἱ πολλὰ σημεῖα ἔχουσαι ὁδοὶ καὶ πολλὰς ἀναπαύλας: ἡγεμόσι γὰρ τὰ σημεῖα ἔοικεν: ἡ δὲ ἀσήμαντος καὶ μονοειδὴς, κἂν μικρὰ ᾖ, ἄδηλος δοκεῖ.

a. Acheloüs enim fluens ex Pindo monte, superne quidem iuxta Stratum urbem ad mare defluit.

b. Achelous enim fluit quidem ex Pindo monte, exerit autem in mare.

δοκεῖ. περὶ μὲν δὴ σαφηνείας τοσαῦτα, ὡς ὀλίγα ἐκ πολλῶν, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἰσχνοῖς αὐτῇ λόγοις χρηστέον.

Quemadmodum quæ multa signa habent via & multas requietes: ducibus enim signa similia videntur: quæ vero via sine signis erit eademq; fuerit sui similis, & si parua fuerit, incerta videtur. De oratione quidē plana hæc, vt pauca è multis, & maxime in tenui ipsa oratione vtendum est.

Vt res certior sit, simili vtitur Demetrius valde apto ad rem illustrādā: in oratione, enim quæ crebro insistat, idem euenturum tradit, quod euenit in via itinere vel aliquo, quod habet multas notas, multasque requietes ac cauponas: quę notę scilicet viatori monstret, quantū progressus fuerit: hoc enim cōmodi capitur ex notis viarum, loco positis: inuitentque eum ad corpus à labore reficiendū, quod præstāt, quas appellauit ἀναπαύσεις. Quid vero boni in se habeant signa illa viarum testatus est, dicens ipsa ducibus similia esse. ἡγεμόνες autē à Grecis: ducesque à Latinis vocatos esse monstratores itineris notū est. vnde illud à Virgilio dictum fuit. Dux ego vestereram. Malum etiā quod esset viatum, quæ carent his notis, significare volens, inquit. Via sine his signis, & quę nulla re distinguitur, & si parua est, incerta esse videtur. idē igitur contingere in oratione simili, patique illi existimandum est. Plutarchus in vita C. Gracchi horum signorum, in publicis vijs positorum mentionem fecit: affirmat enim ipsum, cum omnē viā metitus esset, columellas è lapide, signa fixisse illic, vbi singula passuum milia confecta essent, quam mensuram etiā tradit non multo minorem esse stadijs octo. Idem ferè à Polybio in iij. libro historiarum commemoratum est, qui & ipse dixit Romanorum belli ducum studio viam à Roma Rhodanum vsque eodem pacto notatā fuisse. Cum vero ea, quæ præcipere voluit ad orationē planam reddendā accuratus scriptor iam edidisset, testari in extremo hoc voluit. addiditque illa fuisse pauca è multis: neque enim omnia effudit, neque hæc scriptio requirebat tam accuratam eius rei præceptionem: adiunxit etiam, quo maxime in loco ipsa magnum fructū ferre posset, ac pænè necessaria illic foret: ille autem oratio omnis tenuis atque exilis.

Φεύγειν δὲ ἐν τῇ συνθέσει τοῦ χαρακτῆρος τούτου, πρῶτον μὲν τὰ μήκη τῶν κώλων· μεγαλοπρεπὲς γὰρ πᾶν μῆκος. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἡρωικῶν μέτρων τὸ ἑξάμετρον ἡρωικόν, ὃ καλεῖται ἀπὸ μεγέθους, καὶ πρέπον ἥρωσιν· ἡ κωμῳδία δὲ συνέσταλται εἰς τὸ τρίμετρον ἡ νέα.

Fugere autem in compositione formæ huius oportet, primum quidem longitudines membrorum: magnificum enim quiddam est omnis longitudo, quemadmodum & in heroicis metris hexametrum heroicum, quod vocatur propter magnitudinem, & quod conuenit heroibus. comœdia autem contracta est in trimetrum noua.

Redit nunc, explicatis ijs, quæ ad σαφήνειαν faciebant, ad alia præcipiēda apta eidem formæ tenui: pertinent autem ad compositionem ipsam verborū, vt ipse quoque ostendit, qui in compositione, id quod præcipit seruandū dicit. iubet igitur nos in ea fugere membrorum longitudinē, cuius rei statim causam affert. Magnifica.n. est inquit omnis longitudo. nō potest igitur illa conuenire vllo pacto notæ huic humili Verum autem esse quod inquit de amplitudine, quam secum fert longitudo omni in re, probare volens, tanquam simili quodam vtitur. inquit enim. Sicut vide-

Q mus

mus fieri in heroicis metris. hexametrum namq; vocatur heroicum propter magnitudinem, decetque idem personam heroum: ipsorumque factis canẽdis accommodatũ est. contra autem comœdia, noua scilicet, in trimetrum cõtracta est: versumq; cum sibi valde aptum esse sentit. Cum autem nouæ comœdiæ meminerit, intelligit eam, quam coluerunt Menander, Apollodorus, Philemon, aliíque. nam Menandrũ ætate illa floruisse intelligimus etiã indicio Laertij, qui in vita Demetrij huius nostri narrat, cum ille offendit apud populum Atheniensem conuersis iam rebus, Menandrum comicum in iudicium vocatum; parumq; afuisse ne causam diceret nulla alia de causa, nisi quia Demetrij familiaris erat: liberasse tamen eum illo periculo Telesphorum Demetrij cognatum: hoc autẽ admonere mihi placuit, quia e genere altero comœdiarum, quæ veteres vocabantur, non nullæ nouæ itidem appellabantur, quæ tamen in hoc ipso de quo agit hic auctor, a priscis, prioribus ve illis nõ discrepabant, sed nouę vocabantur, si conferrentur cum primis illis, quę illius generis primis tẽporibus eius poematis fieri solebant. hę vero, quę postea nouę vocatę sunt, quamuis & ipsæ ita dictę fuissent, vt distinguerentur ab illis, longe aliam tamẽ formã, & argutiorem coagmentationem rerum continebãt. videndum autẽ an nominibus quoque distingui solitæ illæ essent, eũ quæ leuiter declinarunt a priscis [illegible] vocarentur: hæ verò quæ magis inde discesserunt, nec materiam colerent plenã maledictorum, in viuos etiam sæpe conlectorum: sed lepidam potius, & ad risum mouendum aptam, sine illa acri insectatione vitiorum, [illegible] dicerentur. ita certe videtur Aristoteles in IIII. libro de moribus ad Nicomachum locutus, cum inquit [illegible] arbitror enim superius illud genus comœdiæ ipsum eo loco intellexisse,

Τὰ πολλὰ οὖν κώλοις τριμέτροις χρηστέον, καὶ ἐνίοτε κόμμασιν. ὥσπερ ὁ μὲν Πλάτων φησί. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος: πυκναὶ γὰρ αἱ ἀναπαῦλαι καὶ ἀποθέσεις. αἰσχίνης δὲ, Ἐκαθήμεθα μέν φησιν ἐπὶ τῶν θάκων ἐν Λυκείῳ, οὗ οἱ ἀθλοθέται τὸν ἀγῶνα διατιθέασιν.

Plerunque igitur membris trimetris vtemur, & aliquãdo incisis. quemadmodum Plato quidem inquit, Κατέβην χθὲς εἰς τὸν πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος: *crebræ enim requietes & alleuationes. Aeschines autem inquit*. Ἐκαθήμεθα μὲν ἐπὶ τῶν θάκων ἐν Λυκείῳ, οὗ οἱ ἀθλοθέται τὸν ἀγῶνα διατιθέασι.

Cum ostendisset, quem versum frequentaret noua comœdia, quam illa sibi mensuram carminum aptam indicauit, eandem membrorum longitudinem vtilem esse in hac nota tenui tradit. hortatur igitur. vt plerunque membris trimetris oratores vtantur, & aliquando etiã incisis, id est minoribus aliquanto, & quæ non impleant iustam mensuram membrorum, qua de causa illa eo pacto vocata fuerunt. citat autem testem huius legitimæ mensurę orationis Platonẽ, qui libros de rep. illo genere auspicatus sit, quod principium pulcherrimi operis temere tractatum non fuisse, docebat etiam archetypum ipsum, vt memorię prodiderunt & Gręci, & Latini auctores. Post verba verò illa, consilium accuratissimi scriptoris explicans, Demetrius inquit. Crebræ enim requietes & depositiones, valet sanè hoc loco posterius verbũ termini, finesq;, sed (vt opinor) translatum ipsum est ab illis, qui iter aliquod faciunt, onus aliquod gestantes; ipsi nanque cum grauantur, defatigatique sunt & viæ labore & pondere consistunt, ipsumque deponunt. Hephæstion etiam in Enchiridio de metrorum apothesi disseruit: vocarique passim excursiones ipsorũ [illegible] affirmauit. Addit autẽ exemplo Platonis, Æschinis, Socratici scilicet illius, testimonium, qui eandem mensuram membrorum illo loco, quem monstrat, secutus est. Vt suspicari autẽ licet, erat & hoc initium sermonis alicuius ipsius. sententia eorum verborum

rum aperta est, Sedebamus enim (inquit) super sedibus in Lyceo, vbi athlothetę certamen instituunt. Apparet igitur membra hæc breuia esse, quare non sine causa dicuntur esse incisa & quasi decurtata.

Ἐχέτω δὲ καὶ ἕδραν ἀσφαλῆ τῶν κώλων τὰ τέλη καὶ βάσιν. ὡς τὰ εἰρημένα: αἱ γὰρ κατὰ τὰ τέλη μακραὶ ἐκτάσεις μεγαλοπρεπεῖς, ὡς τὰ Θουκυδίδου. Ἀχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους. καὶ τὰ ἑξῆς.

Habeant autem & sedem firmam extremæ partes membrorum, & basin: vt sunt illa quæ dicta sunt: productiones enim in postremis partibus magnificæ, cuiusmodi sunt illæ Thucydidis. Ἀχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους: *& quæ sequuntur.*

Cum quæ longitudo membrorum requireretur in forma exili hac docuisset, ostēdit nunc cuiusmodi debeat esse exitus eorundem: extremumq́; in quo ipsa insistant. tradit igitur ipsorum fines postulare sedem stabilem, & tanquam basin quandam, quæ concuti non possit: cuius generis fuisse affirmat, quæ posita supra sunt. Basin, translato huc verbo a studio fabrorum, ædificijsq́;, quid appellarit planū est. Cicero cum idem significaret in oratore suo crepidinem nominauit: quod & ipsum Græcū verbum ab eadem arte acceptum est. neque tamē illic ille intelligit solum ac terminum stabilem vnius membri, sed longioris sententiæ: varijsq́ue modis tractatæ, cōclusionem, quæ periodo contineretur. inquit igitur de loco quodam è sua oratione pro M. Scauro. Deinde omnia tanquam crepidine quadam, comprehensione longiore sustinentur. Quam autem id, quod decet non seruaretur, si aliter fieret, docet Demetrius, ostēdens quid à contrario existat hoc pacto. In extremis enim partibus membrorum adhibitæ porrectiones magnificæ sunt. cuius rei documēto esse posse affirmat terminationes membrorum, quas amauit Thucydides. vtitur autem eodē exemplo, quo supra vsus fuerat, cum alterum, quod ab eadem hac forma alienum est, illi probatum fuisse significaret: quo etiā in loco vsurpauit verbū, vnde conformatum est illud, quo hic appellauit has porrectiones, id est.

Φευκτέον οὖν καὶ τὰς τῶν μακρῶν στοιχείων συμπλήξεις ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ, καὶ τῶν διφθόγγων: ὀγκηρὰ γὰρ πᾶσα ἔκτασις. καὶ εἴπου, βραχέα συγκρουστέον βραχέσιν, ὡς. πάντα μοι τὰ νέα κἀλὰ ἦν. ἢ βραχέα μακροῖς, ὡς Ἠέλιος. ἢ ἄλλως γέ πως διὰ βραχέος. καὶ ὅλως ἐμφαίνεσθαι δεῖ καταφρονητὸν τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς λέξεως, καὶ ἰδιωτικὸν, καὶ αὐτὸ τοῦτο πεποιημένον.

Fugiendi igitur sunt & longorum elementorum concursus in forma hac, & diphthongorum: tumidum enim est omnis productio. & sicubi, breuia cum breuibus concurrere oportet, vt. Πάντα μοι τὰ νέα κἀλὰ ἦν. *vel breuia cum longis, vt* Ἠέλιος, *aut alia quapiam ratione per breuem litteram, & demum intelligi esse abiectum hunc modum locutionis, & vulgarem, & hac ipsa factum.*

Cum ostendisset productiones, quas vocauit ἐκτάσεις, in extremis partibus mēbrorum esse amplas, & ea de causa inimicas huic formæ: intelligeretq́; cōcursus litterarum vocalium longarum esse quandam ἔκτασιν, docet oportere etiam in ipsa vitare concursus illarum litterarum vt diphthongorum etiam, idest earum, quę dupli-

cem sonum habent: mixtumq; ex sono duorum elemētorum, cuius præcepti rationem eam reddit, quam significaui. Inflatum enim inquit, tumidumq; est omnis porrectio, ἐκτάσεις ipse inquit: vtitur enim eodem verbo, quo supra vsus fuerat: effici autem id, gignique, quod hoc nomine significatur, concursibus illis, quas dixit, nullo negotio intelligimus: producitur enim valde tempus concursu illo duarum productarum litterarum, vt etiā earum, quæ conflatæ sint è duabus ἐκ μακρῶν id valere, quod dixi, apertum est: ὄγκος enim significat tumor, & quasi moles quædam, sed ad mores etiam transfertur id verbū: ita enim ipsum vsurpauit Aristoteles in IIII. lib. de moribus ad Nicomachum, quo loco docuit qui finis esset eorum, qui sua bona in collo quijs, omnique oratione extenuant, ideque, quod dissimulatione vtuntur, vocati sunt εἴρωνες: tradit nanque id ipsos facere, quia fugiant elationem animi: nolintque vllo pacto videri ventosi homines, inquit enim οὐ [illegible] φεύγοντες τὸ ὀγκηρόν. Cum autem concursus certos quosdam valde alienos esse ab hac forma docuisset, ostendit nunc qui cōcursus ferri in ea possint, si tamen rari fuerint, & infrequentes: nā crebrum vsum etiam illorum probari non posse videtur significasse, cum inquit. Et si vllo in loco, breuia cum breuibus coniungendū est. vtitur autem nunc alio verbo in eadem re significanda, quæ sane commode ambobus ostenditur, & nunc συμπλοκῆς: nunc σύγκρουσις vocatur, fit vero manifesto id in eo exēplo, quod ponit: cum enim concursus illic fiat in extremo, & quę præcedit, & quæ consequitur littera breuis est. Vnde acceptum exemplum hoc sit, dicere non possum. sententia eorum verborum aperta est. affirmauit enim qui id protulit, omnes res cum vigent, nouellæq; sint pulchras esse, quamuis sua vi non pauce ipsarum carere eo bono existimentur. quod etiā arripuit virgo quædam non insallide, cum se matri purgaret, accusanti ipsam, quod consuetudinem stupri habuisset, cum deformi adolescente. dixerat enim illa ignosci ei aliquo modo potuisse, si formosi alicuius iuuenis amori operam dedisset. Respondit igitur ipsa, murem etiam ea ætate, turpe in primis bestiolam formosum esse: liceat enim mihi sententiæ non illepidæ explicandæ causa aliquantulum à proposito digressum fuisse, præsertim cum minutæ res hæ de quibus hic agitur, insuaues sint: fastidiiq; non parum gignant. Sequitur autem. Vel breues cum longis, coniungere scilicet oportet, vt in eo vocabulo testatur fieri, quo sol à Græcis poetis plerunque appellatur: de qua voce, vna littera aucta, supra disputatum est: præcedit enim illic longa littera, consequitur verò breuis. Vel denium inquit ita opus esse id tractari, vt in eo concursu omnino sit altera littera correpta. Relicta autem hac parte, in vniuersum præcipit nihil oportere tractari in hac tenui nota, quod aut illustre sit, aut elaboratum, contra enim requiri in ipsa genus quoddam elocutionis quod honore careat, vulgareq; sit, videaturq; potius studio adhibito tale effectum esse, idest contemptum & nulla re discrepans à more Idiotarum. Indefinito autem tempore hic legi ἐμφαίνεται verius puto, quàm vt prius erat in mea editione, ἐμφαίνοντι, instanti. si tamen nomina, quę sequuntur accusandi casu ponantur, vt sane inueni scriptum in duobus exemplaribus, intelligere autē debemus χρή. nam quin sentētiæ quoque hoc magis conueniat, dubitandum non est, hic enim quoque vt supra alia ratione traditur quid fieri à nobis oporteat, summaque diligentia si à uitio abesse volumus, seruandum sit.

Φευγέτω δὲ καὶ τὰ σημειώδη σχήματα· πᾶν γὰρ τὸ παράσημον ἀσύνηθες καὶ οὐκ ἰδιωτικόν· τὴν δὲ ἐνάργειαν καὶ πιθανότητα μάλιστα ὁ χαρακτὴρ οὗτος ἐπιδέξεται. περὶ ἐναργείας οὖν καὶ πιθανότητος λεκτέον.

Fugiat autem, & insignes figuras: omne enim quod notam adpositam habet, præter consuetudinem est, & minime vulgare. euidentiam autem & probabilitatem maxime forma hæc recipiet: de euidentia igitur, & probabilitate dicendum.

Reuersus

Reuersus ad certam rem præcipiendam, addit superioribus præceptis, hanc formam vitare debere figuras illustres, & quæ notis quibusdam adpositis indicarentur: hoc enim arbitror valere, quod inquit χωμάτων σημειώδη, notus enim est mos priscorū grammaticorum, qui notas contra loca quædam optimorum auctorum ponebant, quæ notę aliquam rem significarent illic contineri, aut alicui vitio affinem: aut insignem aliqua virtute, siue illa in singulis verbis maneret, siue in constructione ipsorum. siue etiam in sententia. vnde quoque notæ illæ diuersæ erant. Vsus quoq; est Halicarnasseus hoc nomine in vita Isocratis, quam dū scriberet, ornauit ipsam multis documentis huius artis, in qua egregium se ille præstiterat. inquit igitur, cum de locutione accurati eius scriptoris dissereret, καὶ τῷ αὐτῷ πίφανε ἀποτεχνωμένων καὶ σημειώδων ὀνομάτων τὴν ἀπηρκαλίαν. Huius vero præcepti vtilitatem comprobās Demetrius inquit. Omne nanque quod ita notatum est, præter consuetudinem est: & minime vulgare, propriumque idiotarum. παρέχταμαι, iunctum è duobus verbum, vsurpatū quoque est ab Aristotele in libro sophisticorum elenchorum, qui tamen, & si de ijsdem notis loquitur, aliter videtur id cepisse; valet enim illic idem quod simplex signum, nisi fallor. verba ipsius hæc sunt. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς γεγραμμένοις ταυτὸν ὄνομα, ὅταν ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων γεγραμμένον ᾖ καὶ ὡσαύτως. κἀκεῖ δὲ τὰ παράσημα ποιοῦνται. Sed etiam Demosthenes eodem pacto composuit id nomen loco illo, quo in causa Ctesiphontis vitam & mores Æschinis exagitauit. ait enim ἀρουραῖος οἰνόμαος παράσημος ῥήτωρ. Cum autem quę remoueri deberent inde, vt nimis insignia, Demetrius ostēdisset: quæ tamen hæc forma recipiat sine damno vllo, declarat, quamuis, & ipsa valeant aliquid ad ornandū, & sine studio curaq; parari non possint. illa vero sunt euidētia, & quidquid est factum ad persuadendum. prius eorum ἐνάργεια vocatum est à Græcis: alterum πιθανόν, siue (vt Demetrius ipsum nunc appellat) πιθανόν. Quintilianus auctor est ἐνάργειαν illustrationē, & euidentiam à Cicerone nominari: in Lucullo certe ipse perspicuitatem, aut euidentiam illam appellari posse affirmat, quamuis de alia enargia illic loquatur, ea scilicet, quæ in rebus existit: non illa, quæ manet in certo quodam genere, vsuque verborum, indeque proficiscitur. Cum igitur duas has res conuenire huic tenui formæ ostenderit, de ipsis instituit disputare: orditur autem (vt ipse quoque testatur) ab euidentia, quam accurate explanat.

Πρῶτον δὲ περὶ ἐναργείας. γίνεται δ' ἡ ἐνάργεια πρῶτον μὲν ἐξ ἀκριβολογίας καὶ τοῦ παραλείπειν μηδὲν, μηδ' ἐκτέμνειν. οἷον. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγός: καὶ πᾶσα αὕτη ἡ παραβολή: τὸ γὰρ ἐναργὲς ἔχει ἐκ τοῦ πάντα εἰρῆσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ μὴ παραλελεῖφθαι μηδέν.

Primum autem de euidentia. oritur autem euidentia primum quidem ex accurata narratione, & cum relictum est nihil, neq; amputatum. veluti. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγός, & omnis hæc collatio: euidentiam enim habet ex eo quod cuncta dicta sunt, quæ eueniunt, & nullum omissum est.

Nascitur inquit euidentia primum ex accurata, minutaque rerum omnium, quæ in ea re fiunt, expositione: ἀκριβολογία enim hoc valet: exquisita, inquam narratio, & vt ipse ostēdit (est enim quod sequitur quasi declaratio quædam huius iuncti nominis) cum omittitur nihil, neque amputatur. Cum autem vno è pluribus, vt ex ipsius monstrato, posse id eam rem probare vellet, vtitur exemplo Homeri, qui in collatione, qua Scamandri impetum in Achillem fugientem ostendere voluit (obruere enim heroem inimicum suis aquis fluuius Troicus nitebatur, motus misericordia suorum quos cateruatim ille ferro dabat) ita diligenter minuteq; omnia persecutus est, vt qui audit, nō audire se, sed videre: & omnia oculis contemplari putet. Imitatus est eum locum Virgilius, de re rustica præcipiēs & studio agricolarum exponens, quo maximis

Sic inde integer[illegible] ecce in [illegible] aquæductu a riuo fonte Per undas, et hortos aque fluxum deducit Manibus [illegible], riuis [illegible] Hac autem profluente, subterscalentia [illegible] Prorumpuntur; hæc aut cito defluens immurmurat [illegible] in declinis [illegible] autem et [illegible] deductorem. Sic semper, Achillem [illegible] unda flu[illegible] etc.

ximis siccitatibus occurrunt, ne segetes siti extinguãtur. principium eius diligentis perspicuęque narrationis est. Deinde satis fluuium inducit: riuosque sequentes. verumtamẽ Græcus ille magis apposite omnia cõplexus est, vt nullo negotio quilibet intelliget, qui locos inter se conferre voluerit. nã quod inquit cursu eius aquæ calculos omnes, qua fluit commoueri: & in extremo, præuenire illam ducem ipsum, & qui ei viam facit, non parum valet ad rem ante oculos collocãdam: qui volet igitur an res hoc pacto se habeat, diligenter existimabit: quin certe Homericus ille locus contineat in se virtutem hanc, dubitari non potest. initio verò illius similis huc cõportato, omnem eam collationem id boni in se habere auctor testatus est. quod factum esse affirmat ex eo, quod cuncta, quæ illo tẽpore eueniunt dicta sunt: nihilq; relictum est. Cum autem Homeri poemata referta sint multis maximisque virtutibus hanc in primis ipsum studiose colere facile cognuscere potuere, qui nõ omnino negligenter poetam eum legerunt: crebro enim lucem afferre volens rebus, eo se cõfert, in quo magna admiratione dignus est: cũ enim res tenues humilesque in primis describat, retinet tamẽ in illis plurimum dignitatis. Huiuscemodi etiam est locus ille, cum Phœnix Achilli commemorat mirificum quendã ipsius pueri amorem erga se: & quemadmodum ipse tunc nollet ab alio quopiã teneri, commodisue ullis affici: accedit enim ad res admodum pusillas: vt sunt officia, quæ teneræ illi ætati exhibentur. qua sane in re tractanda nouauit etiam uerbum ἀποβλύζων: itaq; expressit rem, quam aliter uix ostendere potuisset: & illius nominis nouitate comportauit eò ornatus non parum ac splẽdoris. inquit igitur in aliis, quæ idem ualent, πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα οἴνου ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ. quibus autem hoc non aliquando contigit, quod eo uerbo significatur, ij ab his officiis erga pueros sine dubio longe afuerunt. Sed cur non idem aliquando præclare fecisse Dantem nostrum exemplo aliquo doceam? ipse enim quoque diligẽti hac singularum partiũ expositione res crebro ponit ante oculos. ut in collatione illa, qua declarauit magnũ eum metum discussum cito à se fuisse, quo repẽte oppressus fuerat, cognitis quibusdã signis timoris in vultu sui ducis, dũ iret illud periculosum atque horribile facturus; atque ita ab eodem illi malo, quod creauerat, medicinã factam: vtitur enim simili rustici hominis, qui aduentante iam vere, quod tempus magno cum desiderio diu expectauerat, imagine quadam hyemis subito perturbatus esset, qua tamen breui temporis spatio disiecta, recipit animum. ille enim locus accurata narratione diuersorũ motuum animi pastoris illius, factorumque itidem quæ certa signa sunt eorundem affectuum, facit ut pæne quæ audimus videre nobis videamur: & manifesto ornatus est eadem hac virtute: præcipue autem ab ea parte, cum cecinit. Lo villanello, à cui la robba manca. nam superiora, quæ tamen & ipsa pars eiusdem collationis sunt, grandiora sunt, & subtiliora, quam illa, quæ scite adhibentur ad gignendam euidẽtiam: ac valent quod obscurum est illustrare.

Καὶ ἡ ἱπποδρομία δὲ ἡ ἐπὶ Πατρόκλῳ, ἐν οἷς λέγει. Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, καὶ. Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην: πάντα ταῦτ' ἐναργῆ ἐστι τῷ μηδὲν παραλελεῖφθαι, τῶν τι συμβαινόντων καὶ συμβάντων.

Et cursus equorum in funere Patrocli, vbi inquit. Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, & Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην: cuncta hæc perspicua sunt ex eo quod nihil relictum est, eorum quæ eueniunt, & euenere.

Non cõtentus exemplo vno Homeri Demetrius, alterum ponit eiusdẽ poetę è loco, qui consequitur. est autem vbi commemoratur cursus equorum: certamenque illud, quod ab Achille, vt funus sodalis ornaret, institutum est: præcipue autẽ quod illic dictum est, flatu Diomedis equorũ Eumeli sinciput latosque humeros calefactos fuisse, multum ad hoc valere putauit poeta. vt id etiã, quod illic pręcedit, quam

nis hic ab hoc nostro doctore post illud positum sit. Semper enim videbãtur a seẽsuri esse in currum: ipsique imminuebant. Hoc etiam Virgilius, vt superius, aliquo modo expressit, cum locum similem persequeretur: prorsusque & ipse contendit rẽ illam ante oculos eodẽ pactu constituere. inquit igitur quo deinde sub ipso Ecce volat: calcemque terit iam calce Diores Incumbens humero. Et si præclara hæc exẽpla faciunt, vt scrupulus nullus restet in animo alicuius de hac re, libet tamen mihi mirificum quoddam ponere optimi, & ipsius Latini poetæ, qui etiã merito semper ob huius rei egregiam facultatem valde laudatus est. Geta igitur apud Terentium, cum Antiphoni ostenderet, quomodo rem occultam indagasset, ita cum eo locutus est: atque hoc vsus initio narrationis. Vbi in gynæceum ire occipio puer ad me accurrit Mida. pone me adprehendit pallio. Resupinat, respicio. rogo quam ob rem retineat me, ait esse vetitum intro ad heram accedere. & infra. Hoc vbi ego audiui, ad fores suspenso gradu placide ire perrexi. accessi astiti, animam compressi, aurem admoui, ita animum cœpi attendere hoc modo sermonem captans. sine dubio hic à poeta cuncta tacta sunt, nihilque ab ipso, quod valeat ad rem illustrandam: ingeniũque seruorum exprimendum prætermissum est. Apparet etiam omnem illum Catulli locum, quo parcas descripsit, eandem in se virtutem continere: præcipue antẽ versus eos, quibus pinxit mulierũ studium, dum nent, accurateque omnia, quæ illo tempore ab ipsis fiunt, subtiliter complexus est. Post alterum Homeri exemplũ Demetrius eadẽ pænè repetit, quæ supra post prius illud ediderat, habẽtia scilicet vim confirmationis. quod enim illic euidentiæ existit nullum alium fontem habere tradit: sed manare totum ex eodem studio poetæ, qui nihil reliquit eorũ, quæ illic contingunt cum id geritur, aut vnquam perfecta sunt contingere.

Ω τε πολλάκις καὶ ἡ διλογία ἐνάργειαν ποιεῖ μᾶλλον, ἢ τὸ ἅπαξ λέγειν. ὥσπερ τό. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν ἀποθανόντα γράφεις κακῶς: δὶς γὰρ κείμενον τὸ κακῶς, ἐναργέστερον σημαίνει τὴν βλασφημίαν.

Quapropter sæpe & repetitio euidentiam facit potius, quàm semel dicere. quemadmodum illud. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν ἀποθανόντα γράφεις κακῶς: bis enim positum κακῶς, euidentiorem ostendit maledictionem.

Addit nunc Demetrius, quod inde etiam non valde remotum est; vel potius pars illius præcepti haberi debet. Quapropter sæpe numero etiam iterate aliquid euidẽtiam parit, magis quàm id semel tãtum dicere: Ductũ certe hoc est è superiore præcepto: iterare nanque aliquid, perinde est, atque omnia diligẽter, exquisiteque docere, quæ in eodem illo facto nascuntur: nec dissimilem vim habet. Vt autẽ verum esse probet, quod dixerat, citat testimoniũ veteris auctoris, qui, vt magis hæreret in animo auditorum id quod ostendebat, eius quem criminabatur conuicium, studiumque male dicendi, verbum, quod potissimum id aperiebat, iterauit: bisque in extremo duorum membrorum posuit κακῶς. vsus antea eodem exemplo est Demetrius non appellato, vt hic, nomine auctoris inquit igitur. iterum prolatum illud κακῶς planius monstrat maledictum illud: nec sinit elabi ex auribus auditorum pessimum studium lædendi existimationem probrorum, quo ille tenebatur.

Ὅπερ δὲ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ διὰ τὰς διλογίας, πολλαχῇ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς: πολλαχῇ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐναργείας τοῦ ἀνδρός: τίθεται γὰρ ταυτὸ, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα.

Quod autem Ctesiæ obijciunt, vt loquaciori propter repetitiones, multis

quidem

quidem fortasse locis recte obijciunt: multis autem non sentiunt hominis eui dentiam: ponit enim idem, quia sæpe habet maiorem vim.

Cum Demetrius cogitasset videri quosdam cōtra se sentire, qui hoc ipsum, quod ipse bono sępe esse, ac magnopere adiuuare finem eius, qui id in oratione ponit, affirmatat, valde reprehenderent: eoq; nomine Ctesiam accusarent, & iudicium suum comprobare, & auctorē illum historiæ lepidum & elegantem aggreditur defendere. qui nanque illum non probabant, quia multus fuerat in ea ratione, iidem pręceptum hoc auctoris huius nostri tentabant. Inquit igitur hoc consilio. Quod autem Ctesiæ quidam obiiciunt, vt loquaciori propter geminationes, multis locis fortasse recte id obiiciunt. multis autem contra non sentiunt perspicuitatem huius visi. Non penitus igitur ipsum à culpa remotum putat Demetrius: neque prorsus vitio affinem arbitratur, hoc autem verum esse ostendere volens, ait, ipsum bis idem ponere, quia multis locis hoc gignit maiorem emphasim, idest magis aperit affectum eius qui dicit: quidque ille inclusum in animo habeat, patefacit. Ctesias autem hic, quē appellat, patria Gnidius fuit arte vero medicus, qui vixit apud Artoxerxem regem Persarum, vocatum Meliorem ab institutis & moribus, vt distingueretur ab altero qui deteriorem vitam sequutus fuerat: ipsique commendatione illius artis admodum gratus fuit scripsit autem res gestas Persarum pluribus libris. huius mentionē fecit sæpe Plutarchus in vita eius regis: quem etiam narrat ornasse summo studio Clearchum Laconem, missum à sua rep, cum iis mandatis, vt dicto esset audiens omnibus in rebus Cyro: vel potius mirifice, quacunque re potuit in conatu illo Cyri exponendo, fauisse laudi & gloriæ Lacedæmoniorum.

Οἷα τὰ τοιάδε. Στρυάγλιος τις ἀνὴρ μῆδος, γυναῖκα σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου: μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν σάκαις: ὥσπερ αἱ ἀμαζόνες. θεασάμενος δὴ τὴν σακίδα εὐπρεπῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα σπονδῶν γενομένων, ἐρασθεὶς τῆς γυναικὸς, ἀπετύγχανεν; ἐδέδοκτο μὲν αὐτῷ ἀποκαρτερεῖν. γράφει δὲ πρότερον ἐπιστολὴν τῇ γυναικὶ μεμφόμενος, τοιάνδε. Ἐγὼ μέν σε ἔσωσα, καὶ σὺ μὲν δι᾽ ἐμὲ ἐσώθης: ἐγὼ δὲ διὰ σὲ ἀπωλόμην.

Cuiusmodi sunt hæc. Stryaglius quidam vir Medus, femina Sacida ex equo deiecta: (pugnant enim feminæ apud Sacas: vt Amazones.) cum vidisset Sacida formosam, & florentem ætate, potestatem illi fecit, vt salua abiret. postea ictis fœderibus, cum amaret illam, repulsam passus est. statuit igitur secum inedia vitam finire. antea autem scribit epistolam ad mulierem hanc ipsam accusans. Ego te conseruaui, & tu opera mea conseruata es: ego autem tua opera perij.

Vt facilius id probet, locum certum ex historia Ctesiæ profert, in quo extremo id factum esset. Σακίδα vero mulierē vocat eius gentis, qui Sacæ dicti sunt, eorum meminit etiā Catullus, cum nationes longinquas appellaret suo quodam in carmine. Strabo prę̨terea testatur in vii. libro ipsorum mentionem fecisse Chœrilum, non valde laudatum poetam, qui dixerit. Μηλονόμοι τε σάκαι, γενεὴν σκύθαι, ἔναιον Ἀσίδα πυροφόρον. feminam verò illam laudat Ctesias non solum a specie corporis verum etiā à flore ætatis: hoc enim valet quod addidit ὡραίαν. nam vetulæ etiā mulieres formosæ possunt esse, quæ tamē quamuis dignitatem aliquam retineant, dignæ non sunt, quæ illo modo amentur. Ἀποκαρτερεῖν significat abstinere se à cibo, inediaq; vitam finire,

nire, quomodo etiam hoc verbum cepit Hegesias, qui librum suum quendã ita inscripsit ἀποκαρτερῶν, in quo inducebatur quidam à vita per inediam discedens. Sed his relictis exemplum ipsum attendamus, quod in his verbis manet, Ego equidẽ te conseruaui, & tu mea opera conseruata es. Si quanque præteritum suum officium in illam exponere tantum voluisset, poterat posteriore membro supersedere: idẽ enim penitus illo, quod priore commemoratur, estque hæc sine dubio ἐνάργεια.

Ἐνταῦθα ἐπιτιμήσειεν ἄν ἴσως τις βραχυλόγος οἰόμενος εἶναι, ὅτι δὶς ἐτέθη πρὸς οὐδὲν τὸ ἔσωσα καὶ δι᾽ ἐμὲ ἐσώθης· ταὐτὸν γὰρ σημαίνει ἀμφότερα· ἀλλ᾽ εἰ ἀφέλοις θάτερον, συναφαιρήσεις καὶ τὴν ἐνάργειαν, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐναργείας πάθος. καὶ τὸ ἐπιφερόμενον δὲ, τὸ ἀπωλόμην, ἀντὶ τοῦ ἀπόλλυμαι, ἐναργέστερον ἐν τῇ συντελείᾳ ἐστί· τὸ γὰρ ἤδη γεγονὸς, δεινότερον τοῦ μέλλοντος, ἢ γινομένου ἔτι.

Hic reprehenderet aliquis fortasse qui breuitati studeret, quod bis nullã ob causam positum esset conseruaui te, & per me conseruata es: idem enim significant ambo. sed si abstuleris alterum illorum, vnà abstuleris, & euidẽtiam, & qui nascitur ex euidentia affectum. præterea quod infertur, illud inquam perij, pro pereo, euidẽtius est quia ita res exitum habuit: quod enim factum iam est, grauius est quàm quod futurum est, aut adhuc fit.

Demetrius nunc locum cum diligenter perpendit hoc pacto. Inueniri hic posset aliquis, breuiloquens esse volens atque hoc quidem rectum semper esse: seruacisque in primis oportere existimans, qui insimulaturus scriptorem, quod bis positum est idem nulla necessitate, idest conseruaui te, & mea opera cõseruata es: idẽ enim prorsus ostendunt ambo. ipse vero plus in hoc videns: errorẽmque illius stulti reprehensoris confutare studens, ita quasi cũ eo agit. Negari non potest quin idem iteratum sit; verum si alterum illorum sustuleris, inde simul euidẽtiam sustuleris, & præterea motum illum animi, quem excitat euidentia. Cum ita purgasset Ctesiam Demetrius: nec tantum purgasset, verum etiam id quod crimini dabatur ipsi, laude dignũ esse ostendisset, illud etiam, quod sequebatur, commendari debere, virtutemque continere significauit, & sanè idem aliquo modo efficere. inquit igitur, Et id quod adiungitur. quod scilicet perij dixit, non pereo instanti tẽpore, euidentius est, quia res iam impleta perfectaque esse dicitur. quod enim inquit factum est, acrius vehementiusque est eo, quod futurum est, aut adhuc fit. perij igitur quod dixit, id malum exitum habuisse significauit, absolutumque iam esse, quare magnitudo eius eo pacto perspicitur.

Καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος (ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως) ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ.

Et omnino vtique poeta hic (poetam enim ipsum vocarit aliquis merito) euidentiæ opifex est in vniuersa historia.

Addit Demetrius relictis certis locis, in vniuersum poetam eum: Ctesiam intelligens, opificẽ esse, fabricatoremque euidentiæ in omni illa sua scriptione: conarique omni ratione, quod mirifice etiã præstitit, res, quas narrat ante oculos constituere. Euidentiam verò multum valere ad animos commouendos cognouit etiam Plutarchus, qui in Artoxerxe: cum artificium Xenophontis extolleret in ea pugna exponẽda, qua rex ille fratrem Cyrum vicit. inquit scriptorem eum semper illic in aliquo

affectu

affectu auditorem tenere, atque ita rem tractare tanquam si ille præsens adfuisset: ipsiusque multũ interesset, qui finis eius prælij foret, quod totum effici ostendit ob perspicuitatem. Quin autem magis nos moueant, quæ videmus, quàm ea, quæ audimus, dubium non est: illa vero, quæ illo modo narrantur, aspici videntur. Cum vero Ctesiam poetam vocasset, qui soluta oratione res gestas scripserat, antequam sententiam absoluisset, docuit id a se temere prolatum non fuisse. non sine causa enim ipsum poetam vocari posse: nec tamen aperuit qua de causa conueniret illi hoc nomen. est igitur quærendum hoc. cum autem apud Plutarchum in vita regis eius legatur ipsum Ctesiæ scripta fabularum plena fuisse: nec fabularum tantum, verum etiam illarum incredibilium & absurdarum, diuertiq; sæpe narrationem eius ad res commenticias, aptasque magis dramatibus, hoc arbitror impulisse hunc nostrum auctorẽ vt vocaret ipsum poetam, quo etiam magis induere personã poetæ potuit, quàm si hoc faceret, quod libentér eum crebroque fecisse à bono auctore accepimus, nam & si euidentia eximia, crebroque tractata, non aliena est ab officio poetæ, magis tamẽ illud est proprium ipsius: inuenimus enim aliorum quoque scriptiones hoc bono ornatæ, vt paulo supra secutus ipse testimoniũ grauissimi doctissimique auctoris, de certa quadam parte anabasis Xenophontis commemorauit.

Οἷον καὶ ἐν τοῖς τοιοῖσδε. δεῖ τὰ γενόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν, ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, κρεμῶντα τὸν ἀκροατὴν καὶ ἀναγκάζοντα συναγωνιᾶν. τοῦτο ὁ Κτησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ Κύρου τεθνεῶτος ποιεῖ.

Veluti & in ijs ipsis. Oportet ea, quæ facta sunt non vno verbo dicere facta esse, sed paulatim, suspenso auditore & traducto illo in eosdem animi motus: hoc Ctesias in nuntio de Cyro mortuo facit.

Cum scriptorem illum in omni sua historia molliri perspicuitatem dixisset, voluit partem aliquam ipsius talem indicare: quare locum eum è multis potissimum sumpsit, quo matri significata est per nuntium, qui confecto prælio venit, mors Cyri: quod munus ille obijt caute ac prudenter. Antea igitur quid fieri omni eo tempore oporteat Demetrius docet. deindè seruatum id à Ctesia diligenter fuisse demõstrat. vnde non sine causa suspicari aliquis posset, cum hoc expositurus esset, venisse in mentem Demetrio vocare Ctesiam poetam, non historicum, quia res exponeret, vt fieri debuere, non vt factæ sunt: difficile enim est credere tanto consilio hominem eum præditum fuisse, & si in familijs regum, ac fortunatorum virorũ reperiuntur ministri prudentes: & qui quid singula tempora postulent, norunt. Sed hoc relicto, auctor inquit. Oportet quæ facta sunt, non statim vnoque verbo dicere facta esse, sed paulatim narrare, suspensumque tenere auditorem, ac trahere ipsum in eosdẽ animi motus. Hoc igitur est, quod præcepit auctor: custodirique debere affirmat, cum res scilicet aduersæ debent exponi. nam si boni aliquid, prosperique nunciandum esset, omnis illa mora molesta foret ei qui audit: nec tamen non tunc etiam facere non posset, quin eodẽ pacto animo commoueretur, singulis partibus eius narrationis perceptis. Non sanè in animo habuit nunc Demetrius nuntios aliquarum rerũ instruere: & quæ sequi ipsos aũt fugere oporteat, in ea persona sustinenda, docere: sed quod præcipit ad eos ornandos aptum, præcipit vt facilius probet recte & ordine fecisse Ctesiam, qui ita induxerit nuntium illum, fuit enim hic aditus quidã ad eos refellendos, qui falsò peccasse illum eo tẽpore putabant, & ad auctorẽ eum sine causa sæpe insimulatum declarandum. Sequitur autem (illustrem enim quoque aliquem locum huiuscemodi monstrare voluit, atque illo verum esse probare quod in vniuersum dixisset) Hoc Ctesias in nuntio matri allato de Cyro mortuo facit.

Ἐλθὼν γὰρ ὁ ἄγγελος, οὐκ εὐθὺς λέγει ὅτι ἀπέθανε Κῦρος, παρὰ τὴν Παρυσάτιν;

σαντι· ἐῴκει γὰρ ἂν λεγομένῃ ἀπὸ σκυθῶν ῥήσει· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἤγγειλεν, ὅτι νικᾷ· ἡ δὲ ἥσθη καὶ ἠγωνίασε· μετὰ δὲ τοῦτο ἐρωτᾷ, βασιλεὺς δὲ πῶς πράττει. ὁ δὲ, πέφευγέ φησι, καὶ ἡ ὑπολαβοῦσα· Τισσαφέρνης γὰρ αὐτῷ τούτων αἴτιος, καὶ πάλιν ἐπανερωτᾷ· Κῦρος δὲ ποῦ νῦν; ὁ δὲ ἄγγελος ἀμείβεται· ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι· κατὰ μικρὸν, καὶ κατὰ βραχὺ προϊὼν, μόλις τὸ δὴ λεγόμενον, ἀπέῤῥηξεν αὐτό· μάλα ἠθικῶς, καὶ ἐναργῶς τόν τε ἄγγελον ἐμφήνας ἀκουσίως ἀγγέλλοντα τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν μητέρα εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλὼν καὶ τὸν ἀκούοντα.

Cum venisset enim nuntius, non extemplo dicit Parysatidi mortuum esse Cyrum: hoc enim fuisset quod fertur Scytharum vox: sed primum quidem nuntiat, ipsum vicisse: hæc autem gauisa est & toto animo commota: deinde quærit ex illo, Rex vero vt agit? ille vero, inquit, fugit. Et hæc suscepto sermone: Tissaphernes enim ipsi horum causa est. Et rursus quærit: Cyrus autem vbi nunc est? nuntius autem respondet. quo loco decet fortes viros degere. paulatim, & breui progrediens, vix tandem vt dicitur, rupit ipsum. cum ualde morate, & euidenter ostendisset & nuntium inuitũ narrare calamitatem illam, & matrem etiam coniecisset in mœrorem, & eum qui audit.

Totam rem Demetrius accurate, dilucideque narrat, vel potius qua ratione in ea narranda nuntius ille vsus sit, exponit. Parysatis reginæ nomen est: matris duorum illorum fratrum, qui tunc prælio inter se contenderant. Nam quod auctor inquit, si statim dictum fuisset, Cyrum mortuum esse, simile ipsum futurũ fuisse illi, quod vulgo fertur. A Scythis oratio, prouerbium est quod edi solitum erat de dura agrestique oratione, quales erãt mores ejus feræ barbaræq; nationis, infra propè extremum libri iterum auctor utitur eadẽ voce, in loco valde huic simili explicando. Lucianus quoque non vno loco id vsurpauit, qui tamẽ aliquando pro ... posuit ... Cum ostendat autem Ctesias, audita victoria Cyri, Parysatin lætatam fuisse, scire opus est, quod copiose exponit Xenophon, illã mirifice amasse alterum illum filium: fauisseque quacunque re poterat gloriæ Cyri, vt ab Artoxerxe alieno animo erat, qui hic rex ab ipsa appellatur, quia regno ipse potiebatur. ut si verò nuntius respondisset, regem fugisse, in eo prælio Artoxerxes primum pulsus est, virtute maxime Græcarum copiarum. Postquam autem multum versauit animum: reginæ omnino tius, antequam sæuissimum illud vulnus aperuisset, cũ de illa ipsa re quæsitũ ex eo esset, nec tegere amplius id incommodum posset, obscure tamẽ, dignitatisq; plenis verbis, eam rem commemorauit: arripuit enim id boni, quod in eo facto erat, cum cetera mœroris ac lacrimarũ illic plena forent: respondit igitur Cyrum tunc degere, vbi decet honestos fortesque viros domicilium sibi collocare. Huiuscemodi quadam ratione ornatur apud Æschylum, in fabula vocata ἑπτὰ ἐπὶ θήβας, eadem mors, in pugna scilicet obita: inquit enim mortuum esse, vbi adolescentes pulchrũ est mori. Nec dissimile est illud Ciceronis in celebrandu funere eorum, qui apud Mutinã contra M. Antonium pugnantes, interfecti sunt: inquit enim. In fuga fœda mors est: in victoria gloriosa. etenim Mars ipse ex acie fortissimum quemq; sibi oppignerat. Explicat vero accuratè Demetrius consilium eius nuntij inquit enim. Paulatim nuntius ille, facto illo in minutas partes conciso, vix tandẽ, vt dici solet, rupta voce id protulit. cũ vero statim addat auctor. Valde morate & euidenter, manifesto loquitur de Ctesia, qui toto animo inseruiuit illi personæ: studuitque ipsam extra

omnem

omnem periculi aleam ponere. patefecit igitur inquit nuntium eum inuitum aperuisse calamitatem illam, matremque Cyri coniecit in plures motus. qui motus necessario etiam excitantur in animo eius, qui legit, aut locum illum recitari audit.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι λέγειν ἐνάργεια· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ἀγροίκου βαδίζοντος, ἔφη τις, ὅτι πρόσωθεν ἤκουστο αὐτοῦ τῶν ποδῶν ὁ κτύπος προσιόντος, ὡς οὐδὲ βαδίζοντος, ἀλλ' οἷον γε λακτίζοντος τὴν γῆν.

Oritur autem, & inde euidentia: cum dicuntur ea, quæ cõsequuntur res: veluti de rustico homine iter faciente, quidam inquit, quod longe audiebatur strepitus pedum ipsius accedentis, tanquam non euntis illius, sed quasi tellurem pedibus verberantis.

Monstrat aliam originem euidentiæ, superiore ratione illius gignendę diligenter explicata; nasci enim ipsam tradit hoc etiam pacto. cum scilicet ea, quæ consequuntur res aliquas, exponuntur: illa enim quoque cõmemorata faciunt, vt id quod antecessit melius intelligatur, & quasi ante oculos eorum qui audiunt collocetur; quia id quod sequitur esse nõ solet, nisi fuerit quod antecedit. Dionysius Halicarnasseus, qui & ipse in vita Lysiæ de perspicuitate disseruit, cum velit scriptore illum causarum ornatum esse cum aliis multis hac quoque virtute, hunc tantum ipsius fontem indicauit. vocat autem παρακολουθοῦντα, quæ nunc παρεπόμενα Demetrius; inquit igitur. nam verba ipsa ponam, γίνεται δ' ἐκ τῆς τῶν παρακολουθούντων λήψεως. Sed etiam definiuit eo loco Dionysius euidentiam. Inquit enim Euidentia est vis quædam ac facultas, quæ ante sensus adportat ea, quæ dicũtur. Id autem verum esse exemplo incerti nunc auctoris Demetrius confirmat; est enim cuiusdam, qui cũ de rustico homine loqueretur, progressuque ipsius, inquit. antequam ille videretur, exauditum strepitum pedum ipsius fuisse tanquam ille nõ graderetur, sed quasi pedibus tellurem verberaret. λακτίζειν valere calce, ictuque pedis quempiam percutere apertum est, vel ex voce illa peruulgata Platonis; qui (vt fertur) questus est aliquando de ingrato animo Aristotelis, viuente adhuc illo incipientis sententias ipsius oppugnare, imagine enim valde apta ad culpam illam demonstrandam ipsum notauit. Exemplum Demetrij manet: idque fuit, quod genuit perspicuitatem, in sententia illorũ verborum, quæ paulo supra expressi: neque enim id cõtingere potuit, nisi in moribus hominis agrestis: alienique ab omni politiore cultu. nã ea, quæ sequuntur, Demetrii verba sunt declarantis quæ vis, ratioque sit superiorum illorum. Cum vero supra ostenderim Dantem certo quodam loco primam illam rationem secutum, fuisse perspicuum, vt magis etiam eodem tempore ille rem eam ante oculos constitueret, tetigit secundam hanc: cũ enim de pastore illo, qui pruina visa, colore ipsius deceptus, putauit adhuc hiemẽ vigere: commotusq; valde animo est, cecinit. Oud' el si batte l'anca. manifesto hoc, femur inquam ferire, est [illegible]; & posterum quiddam ac cõsequens animi perturbati: quos enim vehemens aliquis dolor repẽte cepit, hoc facere consueuerunt. aptum igitur & ipsum est, valdeque accommodatum ad significandam sollicitudinem illam animi: & ea de causa, exemplũ mirifice appositum huic præcepto declarando. erant igitur summi ingenii poetæ omnia cognita, quæ bonum hoc: virtutemque eximiã studiosi poematis exprimere ac conformare possent.

Ὅπερ δὲ ὁ Πλάτων φησὶν ἐπὶ τοῦ Ἱπποκράτους. Ἐρυθριάσας ἤδη, ἡ νυκτί· ἤδη γὰρ ὑπέφαινέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι. ὅτι μὲν ἐναργέστατόν ἐστι, παντὶ δῆλον· ἡ δὲ ἐνάργεια γέγονεν ἐκ τῆς φροντίδος, τῆς περὶ τὸν λόγον· καὶ τοῦ ἀπομνημονεῦσαι, ὅτι νύκτωρ πρὸς αὐτὸν ἀπῆλθεν ὁ Ἱπποκράτης.

Quem

Quod autem Plato de Hippocrate inquit, cum adhuc nox esset, quod erubuisset, iam enim apparebat lux, vt color aspici potuerit, quin euidentißimum sit, nemo inficias iret: euidentia autem nata est ex cura, quæ adhibita est in eã oratione: & ex eo quod recordatus est noctu ad se venisse Hippocratem.

Tertius (vt opinor) hic locus est, vnde possit effici perspicuitas, exemplum autẽ prius posuit, quàm oratione patefecerit, quod docere voluit; inde enim elicit, quod animaduertendum & imitandum putat. Exemplum vero è Platone sumptũ est, sermoneque illo, qui Protagoras vocatur. Cum enim Hippocrates, formosus puer, ante lucem ad Socratem domum venisset, significaturus ei aduentum magni illius sophistæ, loquens cum ipso sanctissimus senex, fecit vt erubesceret, quod cũ Plato litteris prodidisset, recordatus est supra se in eo sermone dixisse, id factũ esse Ἀκ ... ; ne locus igitur ille videretur repugnare superiori sententiæ (quomodo enim in tenebris color oris illius immutatus cognosci potuit?) addidit, ... ἐπιφαίνειν τι ἡμέρας. & quæ sequũtur: id est, iam enim luciscebat, vt Cicero aliquãdo in eadẽ re exponenda locutus est. quare rubor ille potuit oculis percipi. Sed idem etiã Virgilius significauit; apud quẽ Nisus delicias suas admonens quid facto opus sit. Absistamus, ait, iam lux inimica propinquat. & vt Hippocratis immutatum colorem, Socratis & ipsius ætate, albescens iam cælum patefecit, ita paulo post apud poetã dissimili sane in casu, causa tamen eadem, Euryalũ galea sublustri noctis in vmbra Prodidit immemorem. Cum igitur hæc loca optimorum auctorũ multis modis similia inter se sint, non alienum putaui illum etiam indicare. Quæ sequuntur post sententiã hanc, Demetrii sunt: pendentque è principio expositionis huius exempli; integer enim sensus est. Quod autem Plato scripsit de Hippocrate, maxime perspicuũ esse abundareque hac virtute, omnibus planum est. Vt opinor autem, si ita, vt exprimere locum conatus sum, ille se habuisset, & nihil præterea additum fuisse, nullus scrupulus hic esset. nunc autem molestũ est, quod in mediam illam expositionem verborum Platonis inserta sunt aliũde duo verba, quæ nescio quomodo eò irrepserint: scriptoris illius grauissimi certe nõ sunt: nec satis apte illic à Demetrio mihi collocari potuisse videntur: frangunt enim ordinẽ verborum illius. sunt mihi præterea hoc nomine suspecta, quia prius eorum idem est cum illo, quod sequitur apud Platonẽ. manet etiam sententia (vt videtur mihi ostendisse) sine illa. inde a ... Quod si macula nihil hic est, potuerunt illa illuc à Demetrio inculcari, vt redigerent in memoriã eorum, qui legerent, cum adhuc nox esset venisse ad Socratem puerũ eum vnã multo supra initiũ illius sermonis id positũ fuerat, et ea fortasse de causa ipsa eo coniecta fuerant, ad ostendendam aliquo modo pugnam illam, quæ suberat; neque enim omnes, qui eum locum Platonis legũt apud hunc scriptorẽ recordari statim possunt tempus illud. non cognita aũt causa, non appareret quæ causa impulisset Demetrium, vt id comprobaret, ac verum esse tam diligenter doceret. Sequitur Demetrius, palam facere volens, & quasi digito monstrare, vnde nascatur euidentia. Perspicuitas gignitur ex studio, curaque multa, quæ posita est in ea re narrãda: manifesto enim tenetur voluntas scriptoris, qui studuit rẽ explanare: illaque diligentia animaduersa ab eo, qui legit, vim non paruã habet ad rem illustrandam. Addit alterum etiam, quod idem efficit: ait enim præterea illam oriri ex eo, quod in mentem redegit noctu ad ipsum, Socratem scilicet, venisse Hippocrates. omnis igitur caligo inde his duabus rationibus pulsa est.

Κακοφωνίᾳ δὲ πολλάκις, ὡς τὸ. Κόπτει δ᾽ ἐγκέφαλος, καὶ. Πολλὰ δ᾽ ἄναντα, κάταντα, μεμίμηται γὰρ τῇ κακοφωνίᾳ τὴν ἀνωμαλίαν; πᾶσα δὲ μίμησις ἐναργές τι ἔχει.

Asperitas autem soni sæpe idem efficit, veluti illud. Κόπτει δ᾽ ἐγκέφα-

λος, &. Πολλὰ δ᾽ ἄναντα, κάταντα: imitatus enim est asperitate soni inæqualitatem illam: omnis autem imitatio euidens quiddam in se habet.

Addit superioribus Demetrius, qui (nisi fallor) quartus modus est, aliter etiã aliquando ipsam gigni, nam hoc præceptum non semper verum esse apparet, sed tunc tantum cum exponuntur res, quibus cõueniat hæc asperitas soni, inquit igitur, Durus præterea sonus vocis atque asper, scilicet gignit perspicuitatem: ponitque ante oculos res illas, & ipsas tales, ideſt molestas, & asperas. Vtitur autẽ duobus Homericis locis, eorũ prior est, vbi in Odyssea narratur immanitas Polyphemi, qui pedibus arreptis duobus socijs Vlyssis eorum capita ad tellurem percussit, vnde statim cruor inde manans terram madefecit: in illa igitur priore parte versus, quam ponit hic auctor, percipitur asperitas non parua, vt ægre pronuntiari queat. quia autem factum illud sæuum, dirumque requireret in primis hunc asperum sonum, dubitari non potest. vnde vsurpata ipsa tunc tanta asperitas vocis fecit, vt res illæ fieri viderentur. alterum exemplum deprõptũ est ex altero opere: prolataque sunt ea verba, de itineribus quibusdam, locisque asperis: eorum enim itinerum quædam habebant arduos ascensus: quædam verò contra præruptos descensus. Declaratio Demetrij, qua posteriorem hunc poetæ locum explanauit, est, Imitatus enim est sono illo molesto & odioso auribus, inæqualitatem eius itineris. nam sonus etiam eorũ verborum videtur nunc non sine difficultate sursum ferri: nunc vero deorsum repente deuolui. additque quod restabat ad ratione id concludendum. Omnis autem imitatio habet in se quiddã euidens. nec fieri potest, vt qui subtiliter, apteque rem aliquam exprimit, non eodem tempore ipsam quasi constituat ante lumina eorũ, qui audiunt, quamuis nõ imitetur rebus illis, quæ vulgo adhibentur ad simulachra corporum fingenda, & exprimenda.

Καὶ τὰ πεποιημένα δὲ ὀνόματα ἐνάργειαν ποιεῖ. διὰ τὸ κατὰ μίμησιν ἐξενηνέχθαι, ὥσπερ τὸ Λάπτοντες. εἰ δὲ πίνοντας ἔφη, οὔτ᾽ ἐμιμεῖτο πίνοντας τὰς κύνας, οὔτε ἐνάργεια αὐτίκα ἐγίνετο. καὶ τὸ, Γλώσσῃσι δὲ τῷ Λάπτοντες προσκείμενον, ἔτι ἐναργέστερον ποιεῖ τὸν λόγον. καὶ περὶ ἐναργείας μὲν ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, τοσαῦτα.

Et facta vtique nomina euidentiam gignunt, quia imitatione prolata sunt, quemadmodum illud. Λάπτοντες. Si autem πίνοντας dixisset, neque imitatus esset bibentes canes, neque euidentia vlla illic extitisset; & illud. Γλώσσῃσι vtique adpositum illi Λάπτοντες, adhuc euidentiorem reddit orationem. & de euidentia quidem, vt crasso modo dicere licuit, tot.

Cum abesse non posse ab imitatione perspicuitatẽ affirmasset, admonet quod inde aptum est, (vt ipse mer etiam docet) nomina facta gignere & ipsa euidentiã, quia inquit edita, fabricataque sunt ad similitudinem quarundam rerum; est igitur hic quintus atque vltimus locus eorum, quos proposuit ad gignendam euidentiam vtiles. Exemplo verò illustrare hoc volens, vtitur verbo ficto, fabricatoque ab Homero: cum enim in collatione quadam de lupis loqueretur bibentibus, nouum verbũ formauit λάπτειν, quo verbo ratio illa egregie exprimitur, qua canes, & valde similes canibus, lupi in bibendo vtuntur: tanquã enim linguam in aquam tingunt, & sonum quendam, dum eam in os conijciunt, edunt. Vt appareret autẽ, probat mirifice grauis hic & eruditus scriptor ingeniũ Homeri, qui auxilio vnius verbi à se facti totam illã rẽ constituere ante oculos eorum, qui legunt, potuerit, vt illi nõ audire, sed uidere se existiment, quod geritur. nõ est igitur solum ab omni labe uitioq; uacuus locus hic Homericus, sed etiam summa laude dignus, & qui satis commendari

dari non possit, quare miror hac ætate inuentos qui in crimē ipsum vocare ausi sint, nam quod illi putarunt haud exprimere id verbum rem eam, non facile dici potest quātopere errarint, nisi se dignos existimāt quibus magis credatur de veritate Græci sermonis, quàm Demetrio, summo oratori ac philosopho: & omnibus veteribus grammaticis. Quod verò illi, noui Zoili, quos certe nos arbitramur eandem quam ipse palmam ex eodem facto reportaturos, addunt, parum commode etiam linguas luporū eorum vocatas esse aridas, qui paulo ante cædem fecissent, & adhuc ipsam cruore aspersam haberent, quàm falsum sit intelligitur etiam inde, quia nisi illam arefactam habuissent, non sitiuissent: nec ad fontem, cupiditatem, qua conficiebantur humoris expleturi, accessissent. Constituto autem consilio Homeri vitium contrariæ rationis, auctor exponit: si enim inquit communi voce vsus tunc esset, dixissetque, πίνοντες, non imitatus fuisset lupos bibentes: id enim verbum, non proprium est eius quadrupedis, sed comune ipsi cum ceteris pænè omnibus animātibus, quare non exprimit rationem illam. Addit deinde idem, neque euidentia vlla inde extitisset, quæ scilicet nascitur magna ex illa re illo modo expressa. Quod etiam à summi ingenii poeta adiunctum fuit illi verbo γλώσσῃσι quamuis dubium esse non posset, quin illa parte corporis in ea re vterentur, tradit Demetrius magis euidentē efficere orationem: adiuuareque conatum poetæ, qui rem illam studuit ante oculos constituere. Ostendit autem statim se ad exitum peruenisse huius præceptionis de euidentia, in qua, si non omnia, quæ dici potuere, persecutus sit, docet tamē se tetigisse, quæ satis esse illi rei adumbrandæ possint: neque enim se vnquam cogitasse exquisitè cuncta explicare.

Τὸ πιθανὸν δὲ ἐν δυοῖν, ἔν τε τῷ σαφεῖ καὶ συνήθει: τὸ γὰρ ἀσαφὲς καὶ ἀσύνηθες, ἀπίθανον. λέξιν τε οὖν οὐ τὴν περιττὴν, οὐδὲ ὑπέρογκον διωκτέον ἐν τῇ πιθανότητι: καὶ ὡσαύτως σύνθεσιν βεβαιοῦσαν καὶ μηδὲν ἔχουσαν ῥυθμοειδές.

Ad persuadendum autem aptum in duobus manet, in eo quod planum est, & in eo quod vsitatum: obscurum enim & extra consuetudinem, alienum est à persuadendo. Verba igitur neque eximia: neque inflata sectari oportet in genere dicendi probabili, & eodem pacto compositionem stabilem, & nihil habentem numerosum.

Cum huic notæ tenui valde obesse ceteros ornatus docuisset, non renuere autē solum ipsam dixisset, euidentiam, & orationem factā ad persuadendum priore illa virtute iam explicata, transit ad alteram exponendam, quæ πιθανότης vocatur: primū que, quod accommodatum est ad persuadendum tanquam fundatum esse in duobus ostendit, quorum alterum est planam, apertamque orationem esse: alterū vero vsitatam eandem & ex consuetudine. id verò verum esse, requiritque vt ornatū sit duabus illis rebus quod valet multum ad persuadendum, probat à contrario, quod enim inquit obscurum est, & præter consuetudinē, expers est eius boni: nec aptum vllo modo esse potest ad persuadendum. Cum igitur communiter hoc pacto præcepisset de hac re, nunc trāsit ad singulas partes, quæ sanè præcepta nascuntur ex eo, quod iam in vniuersum demonstratum fuerat. Vnde inquit. Genus igitur verborum (hoc enim videtur vocare nunc elocutionē) neque eximium atque elegans: neque tumidum oportet seqni in oratione facienda apta ad persuadendum: nec enim consuetudo captat flores verborum, & quod elatum valde est in eo genere. Eodem pacto inquit oportet compositionē verborum esse stabilem, ac bene fundatam. hoc enim arbitror valere quod ipse inquit ῥαδίως βεβηκυῖαν idest quæ tanquā in lubrico pedem non ponat, & fugiat periculum lapsionis, quod videtur ostēdere id, quod addit, tanquam declarationē quandam (nisi fallor), non debere illam seruire numeris, sed vacuā esse ab omni illa suauitate, quæ nascitur ex structura certa verborum.

Ἐν τούτοις τε οὖν τὸ πιθανόν, καὶ ἐν ᾧ Θεόφραστός φησιν, ὅτι οὐ πάντα ἐπ' ἀκριβείας δεῖ μακρηγορεῖν, ἀλλ' ἔνια καταλιπεῖν, καὶ τῷ ἀκροατῇ συνιέναι, καὶ λογίζεσθαι ἐξ αὑτοῦ: συνιεὶς γὰρ τὸ ἐλλειφθὲν ὑπὸ σοῦ, οὐκ ἀκροατὴς μόνος, ἀλλὰ καὶ μάρτυς σου γίνεται;

In his igitur existit factum ad persuadendum, & in eo quod Theophrastus inquit, quod non cuncta oportet accurate prolixeq; exponere, sed quædā relinquere auditori ut ipse intelligat, & cogitet sua vi: cum enim intellexerit quod omissum est à te, non auditor solum, sed & testis tuus efficitur.

Paucis illis verbis visus sibi fuerat aliquo modo Demetrius implesse hunc locū. vnde inquit. In his rebus manet id, quod in oratione vocatur πιθανὸν addit tamē tāquam cōsilio mutato. Et in illa subtili animaduersione Theophrasti: doctissimus enim ille vir vidit, hoc etiam adiuuare eam rem, si qui dicit non omnia exquisite persecutus fuerit, sed quædā reliquerit, quæ is, qui audit, per se percipiat: rationeq; ipsorum subducta, quemadmodum illa facta sint intelligat. admonuit igitur ne orator nimis diligens esse vellet: longamque orationem consumeret in singulis partibus eius facti minutè exponendis. Aiebat enim ille, quomodo id prodesset ostēdere volens: nouum enim hoc acciderat auribus multorum, negligentiam scilicet, si ita appellanda est, cum ficta, & simulata sit, plus prodesse quàm diligentiā. aiebat igitur. Intelligens ille, auditor scilicet, quod omissum à te fuerit sua vi, nō solum auditor, verum etiam testis tuus fit.

Καὶ ἅμα εὐμενέστερος: συνετὸς γὰρ ἑαυτῷ δοκεῖ διὰ σέ, τὴν ἀφορμὴν παρεσχηκότα αὐτῷ τοῦ συνιέναι: τὸ δὲ πάντα ὡς ἀνοήτῳ λέγειν, καταγινώσκοντι ἔοικε τοῦ ἀκροατοῦ.

Et simul beneuolentius est: acutior enim sibi videtur tua opera, qui ansam ei præbuisti intelligendi: contra autem omnia ut stulto exponere, simile est damnanti auditorem.

Præterea inquit hoc seruare in dicendo eiusdē animum tibi conciliat: fitque qui audit tibi beneuolentior: videtur enim sibi ipse acutus esse tuā opera & studio, qui ansam ei præbuisti, vt intelligeret quod in oratione tua desiderabatur. contra verò inquit cuncta illi tanquam stulto homini commemorare, est tanquam condemnare auditorem ipsum, tarditatis scilicet. Discriminis vero hoc est inter posterius hoc & prius commodum, quæ ambo capiuntur ex eodē consilio ab oratore, quod superiore illa ratione qui audit præsenti tantum illi tuo tempori seruit, & tanquam testis tuus factus, adiuuat causam finemq; illum tuum: inferiore vero efficitur, vt faueat ille tibi semper: quia bene de ipso existimasti, studioq; tuo effecisti, vt sapientior sibi ipse multo, quàm antea vnquam, visus fuerit.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτὴρ δεῖται ἰσχνότητος, καὶ περὶ αὐτοῦ λέξομεν. Ἀρτέμων μὲν οὖν, ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγράψας ἐπιστολάς φησιν, ὅτι δεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ διάλογόν τε γράφειν καὶ ἐπιστολάς: εἶναι γὰρ τὴν ἐπιστολήν, οἷον τὸ ἕτερον μέρος τοῦ διαλόγου.

Quia autē & nota epistolaris eget tenuitate, & de ipsa dicemus. Artemō

igitur

igitur, qui exscripsit Aristotelis epistolas, ait, oportere eodem stilo dialogum scribere & epistolas: esse nanque epistolam tanquam alteram partem dialogi.

Absoluta iam forma dicendi gracili ac tenui, quæ sane illo in genere laude digna est, ac probatur, sequebatur vt vitiosam, deprauatamque ostenderet, & quæ in illa ipsa humilitate labitur: nec consequitur finem suum. antequam tamen illã aggrederetur, rectum esse putauit tradere rationem scribendarum epistolarum ea de causa, quam ipse ostẽdit, quare ornat præterea hunc libellum hac eleganti vtilique præceptione: vtilis enim in primis ipsa hac ætate est, qua amissis magna ex parte, neglectisque ceteris penè omnibus eloquẽtiæ partibus, hæc vna colitur: magnoque in honore adhuc est. inquit igitur, Quia nota, formaque epistolaris eget tenuitate, de ipsa etiam dicemus. Cum enim de nota dicendi tenui, exilique disputasset, oportere se putauit aliquo modo hanc rem, in qua etiam tenuitas requiritur, explicare. Orditur autẽ ab iudicio, quod de hac re fecit doctus vir, & qui nõ parum in ipsa vidisse existimatus est. commendat autem ipsum prius: nec paruam esse debere auctoritatem hominis ostendit. narrat enim hunc esse Artemonẽ illum, qui Aristotelis epistolas exscripsit, & vt ab aliis commode legi possent, studio sedulitateque sua effecit. ipsius verò sententia hæc de hac re fuit. oportere eadẽ forma dialogum scribere, & epistolas, cuius etiã opinionis suæ rationem reddidit: affirmauit enim epistolam esse tanquam alteram partẽ dialogi: sermonisque eius, qui hoc verbo à Græcis primum appellatus fuit: hoc igitur fuit iudicium ipsius de nota vera scribẽdarum epistolarum.

Ἀναγράψαι, quo verbo de studio Artemonis loquens vsus est Demetrius, valet hic (vt puto) exscribere, & quasi ex autographo, aliove libro in alium transferre, atque diuulgare: ita certe cepit hoc verbum Porphyrius in quæstionibus in Homerũ, qui inquit non longè à principio octauæ, ἀλλ' ἃ δὲ χάριν καὶ τὸν ἐράστην φιλοῦντι τοῦ γιὰ πόσας τοῦ ἀνδρὸς ἀναγράψαι τὴν ζήτησιν. Aliquo modo munus esse epistolam inquit, quia nõ est verè epistola vna earum rerum, quæ dono dantur ab amicis, sed proximè accedit ad illas. Videndum etiam est, an hic pro τρόπῳ, legi debeat τύπῳ: hoc enim mihi magis aptum videtur sententiæ auctoris: vel potius rationi ipsi loquendi.

Καὶ λέγει μέν τι ἴσως, οὐ μὴν ἅπαν: δεῖ γὰρ ὑποκατεσκευάσθαι πως μᾶλλον τοῦ διαλόγου τὴν ἐπιστολήν: ὁ μὲν γὰρ, μιμεῖται αὐτοσχεδιάζοντα: ἡ δὲ, γράφεται καὶ δῶρον πέμπεται τρόπον τινά.

Et dicit aliquid fortasse, non tamen omne: oportet enim factam esse aliquo modo magis quàm dialogum epistolam: hic enim, imitatur ex tempore dicentem: hæc autem, scribitur & donum mittitur aliquo modo.

Ponderat diligenter Demetrius sententiã Artemonis: primumque ipsam laudat, deinde quid in illa desideret ostendit, vt enim eum non aberrasse tradit à vero, ita nõ omne, quod oportebat, attigisse putat, neque penitus veram sententiam eius esse, oportet enim inquit magis factam, magisque expolitam esse epistolam, quàm dialogum, cuius etiam sententiæ suæ ipse caussam affert. inquit enim. Hic enim imitatur subito dicentem, dialogus scilicet, qui talis debet verbis, sententiisque quæ occurrere possint in dicendo, in mentemque venire cuilibet. contra autem addit, hæc scribitur; & aliquo modo muneri mittitur. quæ autem scribuntur, monimentisque litterarum mandantur, consideratiora debere esse planum est. Petrus Alcyonius in proœmio eorum librorum, quos scripsit de exilio, cum de dialogo disputaret mentionem fecit huius loci, sententiamque Demetrij exprimere conatus est, qui tamẽ vereor ne lapsus sit, cum dixerit existimasse Demetrium epistolam in inferiore locandam esse ordine, dialogum in superiore. mihi enim contra videtur ille censuisse, cum aperte

tradat in epistola requiri maiorem curam & ornatum: quæ auté huiuscemodi sunt digna habentur, quæ priorem & honestiorem locum obtineant. tribuisse igitur dicit epistolæ hunc auctorem, quod manifesto ille assignauit dialogo.

Τίς γοῦν οὕτως ἂν διαλεχθείη πρὸς φίλον, ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀντίπατρον, ὑπὲρ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ γέροντος, φησίν. Εἰ δὲ πρὸς ἁπάσας οἴχεται τὰς φυγὰς οὗτος, ὥστε μὴ κατάγειν, δῆλον ὡς τοῖς γε εἰς ᾅδου, κατελθεῖν βουλομένοις, οὐδεὶς φθόνος: ὁ γὰρ οὕτω διαλεγόμενος ἐπιδεικνυμένῳ ἔοικε μᾶλλον, οὐ λαλοῦντι.

Quis igitur sic loqueretur cum amico, vt Aristoteles ad Antipatrum, super exule sene scripsit, qui inquit. Si autem ad omnes fugas hic abit, vt non reducere liceat, planum est non esse inuidendum his, qui apud inferos sunt, redire volentibus: qui enim sic disputat, demonstranti magis similis est, non familiariter loquenti.

Probare volés Demetrius nihil esse debere in dialogo valde excultum atque elegans, vtitur exemplo loci cuiusdam ex epistola Aristotelis ad Antipatrum regé, qui locus vt illic improbari non potuit: nec vitio affinis existimari: & si expolitus est, & non sine artificio magno tractatus: præsertim in litteris ad opulentum hominé, regemq; missis, ita valde alienus fuisset à sermone familiari, congressuque amicorum: neq; enim dubito, quin Demetrius iubeat ne illum imitemur in sermonibus: nec orationem illam exornatam, factamque, eò comportandam esse. Inquit enim. Quis inquã sic loqueretur, sermonemque haberet cum amico, in cõgressu scilicet aliquo, quemadmodum scripsit epistolam Aristoteles ad Antipatrum, super exule sene. verba autem ipsius ponit, quæ sanè, vt non paruo ornatu referta esse intelliguntur, (& si fortasse non omnino ille sentitur, parsque aliqua ipsius nos fugit) ita obscuritatis aliquid in se continent: quæ (vt opinor) nascitur inde, quia nota nunc ea non sunt, quæ sententiam illam illustrabãt, conabor autem ipsorum vim exprimere, vt, si fieri potest, verus sensus inde aliquomodo eliciatur. Si auté inquit ad omnes fugas hic abit ex oculis, vt nõ liceat, cum velis, reducere, planum est, quod iis, qui apud inferos sunt, redire volétibus, nulla inuidia. idest nemo, qui sapiat, illis inuidere debet, quia scilicet, & ipsi quod ardenter cupiunt, nunquàm adepturi sunt: conficit igitur ipsos desiderium illud sine vtilitate vlla. Videndum tamen est an legi debeat οὕτως: id enim quasi postulare videtur, quod sequitur statim ὥστε: nec sententia etiam id refugit. sed tamen, vt iã testatus sum, omnia incerta, quia cognitum non est quod supra commemoratum fuit, φυγὰς fugas verti, non exilia quamuis dubium non sit, quin fuga illa exilium vocetur à Latinis, quia nescio, an in hac ipsa voce luserit Aristoteles, quare nolui inde discedere: & præterea notaui aliquãdo Ciceronem Latina hac vsum, cum sine vlla dubitatione exilium intelligeret, vt pro P. Sestio cum inquit. Si Themistoclem non deterruit à rep. defendenda, nec Miltiadis calamitas: nec Aristidis fuga. οἴχεται non simpliciter valet ire, sed repente eripi ex oculis, & tanquam euanescere. huiuscemodi igitur quippiam ab eo quoque exule eo tépore fiebat; omnis enim res incerta est. Horatius in ode quadam, & ipse morã apud inferos vocauit exilium propter similitudinem quandam: qui tamen vt leniret translationé illam, addidit quod exilium illud distingueret à ceteris exiliis: ita autem cecinit, omnium versatur vrna, Serius ocyus, sors exitura: & nos in æternum Exilium impositura cymbe. Nam non sine causa puto Demetrium admonuisse illam epistolam scriptam fuisse super exule sene, quod aliter cognitum non fuisset: mihi enim verisimile est aliquid leporis, elegãtiæq; in eum locum aspersum fuisse ab ea ætate, propinqua morti, perpetuoque illi exilio, vt Flaccus inquit. Quæ sequuntur Demetrii sunt,

osten-

ostendentis genus illud sermonis magis aptum esse oratori, qui ad pompam verba faciat: & aliquam rem laudet, aut vituperet, quàm homini, qui sine vlla cura delectuque, aut verborum, aut sententiarum loquatur, quæ ratio idonea est sermonibus familiaribus: adhibeturque in dialogis, simulachris, imaginibusque illorum ipsorum sermonum: ἐνδεικνυμένῳ enim quod inquit sine dubio valet id, quod ostendi. vnde demonstrarium dicendi genus à Græcis ἐπιδεικτικὸν vocatum est. quamuis alijs quoque nominibus significetur.

Καὶ λύσεις συχναί, ὁποῖαι, οὐ πρέπουσιν ἐπιστολαῖς: ἀσαφὲς γὰρ ἐν γραφῇ ἡ λύσις. καὶ τὸ μιμητικόν, οὐ γραφῆς οὕτως οἰκεῖον, ὡς ἀγῶνος.

Et solutiones crebræ, quales, non congruunt epistolis: obscurum enim in scriptione dissolutio. & illud quod factum est ad imitandum, non est ita proprium suumque scriptionis, vt certaminis.

Vnum, quod si adhiberetur ad epistolas, nullo modo illic conueniret, præsertim si crebrum atque illustre foret, esse in illis scribendis fugiendum docet, idest, dissolutum ac sine coniunctionibus vllis tractatum. rationem autem statim sui consilii reddit: & cur inde id sedulo remouendum sit docet. inquit enim. Obscurum enim est in scriptione dissolutio vt contra in iis, quæ excitari debent: actioneque adiuuari est perspicuum, hoc enim intelligere debemus, id, quod sanè ipse supra suo loco testatus est. Adiungit autem nunc. Et omne illud, quo imitamur aliquid non est ita suum, propriumque scriptionis, vt concertationis ac pugnæ, actores verò excitari dissolutione hac antea quoque declarauit. Est autem valde molestum initio huius præceptionis illud: λύσεις: neque enim apparet quales intelligat dissolutiones, & tamen videtur certum quoddam ipsarum genus notare. vt autem suspiciones omnes meas aperiam, vereor ne hic macula insederit. nam antecedentem etiam vocem in scriptis libris mendum occupauit, quod conatus olim sum tollere. nescio tamen an quod studui tunc præstare potuerim, ac pænè sententiam mutaui: cum enim illi habeant λύσεις ἐν ἀγῶσιν, tota hac re melius (vt arbitror) considerata, vereri cœpi ne legi potius debeat λύσεις ἠθικαί, vt id verbum, quod corruptum erat, iunctum fuerit: quod ab aliquo imperito sit postea dissectum, factumque temere ex illo ἐγχώριον. Dionysius quoque Halicarnasseus in vita Lysiæ ex certa quadam compositione verborum testatur nasci mores in oratione, & non solum ex sententiis, & quodam genere verborum, & sanè affirmat illos cognosci, & apparere facile in oratione soluta: neque tamen intelligi dissolutionem hanc, quam nunc significat Demetrius, sed vocat solutam orationem nexu comprehensionum illarum liberam; quas appellabant περιόδους: & numeris etiam, vt ex verbis ipsius percipitur, quæ sunt hæc. Καὶ συντίθησι γε αὐτὴν ἁπλῶς πάνυ καὶ ἀφελῶς, ὁρῶν ὅτι οὐκ ἐν τῷ περιόδῳ καὶ ῥυθμῷ, ἀλλ' ἐν τῷ λελυμένῳ γίνεται τὸ ἦθος. Confirmauit etiam me in hac opinione, quod additum est hic de imitatione: cum enim supra nihil tetigerit Demetrius de ipsa, non perspicitur vnde hoc aptum sit, quod valet ad præceptum superius comprobandum, & cur repente inceperit de illa disputare. existimandum igitur est illud inclusum fuisse in verbo, quod corruptum est: magis enim aperte intelligitur cõtinere in se imitationem: nec posse sine illa commode tractari mores quàm solutionem. Quin etiam verbo hoc ipso iunctu vtitur statim rhetor ille vt præcipere cœpit de hac ipsa re, idest de moribus; inquit enim. πλεῖστον δὲ ἐχέτω τὸ ἠθικὸν ἡ ἐπιστολή, ὥσπερ καὶ ὁ διάλογος: σχεδὸν γὰρ εἰκόνα ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γράφει, & quæ sequuntur. Cogitandum igitur, an mihi in hac re cõtigerit, quod plerunque vsu venire peruulgata voce ferebatur, vt posteriores cogitationes sapientiores fuerint.

Οἷον ὡς ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ. Τίς ἦν ὦ Σώκρατες, ᾧ χθὲς ἐν Λυκείῳ διελέγου, ἦ πολὺς ὑμᾶς ὄχλος περιεστήκει. καὶ μικρὸν προελθὼν ἐπιφέρει. Ἀλλά μοι ξέ-

νος τις φαίνεταί μοι εἶναι, ᾧ διελέγου, τίς ἦν; ἡ γὰρ τοιαύτη πᾶσα ἑρμηνεία καὶ μίμησις ὑποκριτῇ πρέπει μᾶλλον, οὐ γραφομέναις ἐπιστολαῖς.

Veluti in Euthydemo. Quis erat Socrates, cum quo heri in Lyceo disputabas? quando vos magna turba hominum circumstabat. & cum paulum processisset infert. Sane mihi peregrinus quidam videtur esse, cum quo disputabat, quis erat? Huiuscemodi enim omnis locutio, & imitatio histrioni congruit magis, non epistolis, quæ scribuntur.

Comprobare quod dixerat volens locū monstrat è sermone illo Platonis, qui vocatus Euthydemus: in quo, quia coniunctiones loco positæ non sunt, manifesto cernitur illum egere studio actoris: accommodatumque valde esse ad illius finē. ipse vero ita se rem habere declarat verbis, quæ consequuntur exemplum: ait enim. Huiuscemodi nanque omnis locutio, & imitatio histrioni magis conuenit, non epistolis, quæ scribuntur. extremum autem hoc posuit, quia pars est eius, à quo supra remouerat actionem: & præterea, quia posset aliquis certiorē facere amicum absentē per nuntium: mandataq; illi dare, quæ voce exponeret. qua in re locum haberet imitatio: ac si ille omitteret tunc coniunctiones, facilius posset cōmonere illum, cum quo agit: si tamē id, de quo agitur actioni accommodatum esset. Verba autem, quæ prima habita sunt in eo sermone exemplum in se continent, edita vero illa illic fuere à Critone, quærente è Socrate quis nam foret homo, cum quo pridie in Lyceo ille disseruerat, cum enim ex alia tellure esset, ignotus ei erat. nam quod Demetrius adiungit primis illius verbis positis, nō nulla alia quæ paulo post ibi illic dicit, quæ inde interiecta inter ipsa sunt quibus ostēdit præ multitudine se non potuisse eò accedere: nec audire plane quippiam eorum, cum tamen sublato capite videre ipsum illum hospitem potuerit. quia igitur prima tantum ac postrema pars formam dicēdi, quæ dicta est, retinebat, ideo relictis ceteris ipsam posuit. frequens igitur interrogatio: & eorundem verborum in principio ac fine repetitio sine vllis copulis, vim eam, quam ostendit, habet. In posteriore sane parte huius exempli verba quædam immutata sunt: neque enim omnino illa legitur hic, vt apud Platonem. Sed hoc frequēs apud hunc auctorem est.

Πλεῖστον δὲ ἐχέτω τὸ ἠθικὸν ἡ ἐπιστολή, ὥσπερ καὶ ὁ διάλογος· σχεδὸν γὰρ εἰκόνα ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ ἔστι μὲν καὶ ἐξ ἄλλου λόγου παντὸς ἰδεῖν τὸ ἦθος τοῦ γράφοντος· ἐξ οὐδενὸς δὲ οὕτως, ὡς ἐπιστολῆς.

Plurimum autē habeat epistola moratum, quemadmodum, & dialogus: ferme enim quisque imaginem animi sui scribit epistolam. & licet quidem & ex alia omni oratione videre mores scribentis: è nulla autem sic, vt ex epistola.

Cum remouisset ab epistola, quod ipsi non cōueniebat, ostendit nunc quiddam, quod frequens in ea esse debet, summoque studio illic effingendum est: quod tamen epistolæ proprium non est, sed commune ipsi cum dialogo. id autē est mores in ea expressi, ingeniumque scribentis. quod Demetrius ἦθος vocat. cum igitur ipsam abundare debere hoc bono prædicasset; in primisque studium poni cum epistolā aliquis scribit, in hac re affirmasset, causam hanc sui consilii affert. Fermè enim effigiē suorum morum singuli homines scribunt epistolam. quare in qua nō appareret ingenium,

genium, indolesq; scribentis non videretur epistola, & proprio ipsius bono careret.

Quod verò nunc de vi, naturaque epistolæ narrat Demetrius, nos quoque vulgo dicere solemus de illis, qui domum ædificāt. affirmamus enim singulos homines se metipsos, quasi ædificare, idest formam illam ipsius sequi, quæ conuenit ipsius naturę, atque ita exprimere in ea re mores ingeniumque suum. Quod autē spectat ad modum hunc loquendi. Dionysios quoque Halicarnasseus Lysiæ orationes dixit videri ἠθικὰς motum, quia ille, summis virtutibus in structura scriptor, mirum quantum valeret in illis exprimendis: & ante oculos eorum, qui legerent, ponendis: nec vlli ferè mores hominum inuenirentur, quos ille aliquando aliquam occasionē nactus, in orationibus suis nō adumbrasset, vel potius pinxisset, quare merito illę imagines, & simulacra illorum appellari poterant. Constituere verò volens quod dixerat, auctor hic noster inquit. Et licet sanè ex quacunque alia oratione videre mores eius, qui scribit: è nulla tamē tam facile, proprieque, quàm ex epistola, quia scilicet in ipsa eximie illi expressi sunt, vt qui illam legit eodē tempore quasi apertum aspiciat pectus illius, qui scripsit, & intimos eius sensus omnes notos habeat. Fuit senarius antiqui poetæ, &, ut arbitror, Menandri, qui uersus quod tangit hic Demetrius uerū esse asseuerabat, cuius naturæ sit homo, melioris ne an deterioris notæ ex oratione ipsius cognosci. Græce ille ita pronuntiatus fuit. ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. videtur igitur ad illam sententiā allusisse Demetrius, & vt id verum esse concessit, ita addidit è nullo generè orationis id magis percipi, quàm ex hoc, quod vocatur epistola.

Τὸ δὲ μέγεθος συνεστάλθω τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ καὶ ἡ λέξις· αἱ δὲ ἄγαν μακραί, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ὀγκωδέστεραι, οὐ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιστολαὶ γένοιντ' ἂν, ἀλλὰ συγγράμματα τὸ χαίρειν ἔχοντα προσγεγραμμένον. καθάπερ τοῦ Πλάτωνος πολλὰ, καὶ ἡ Θουκυδίδου.

Magnitudo autem epistolæ contrahatur, quemadmodum & locutio: valde enim longæ, & præterea oratione tumidiores, non per veritatem epistolæ, sed opera essent, quæ gaudere, adscriptum habeant. quemadmodum Platonis multa, & epistola Thucydidis.

Cum ex epistola oportere intelligi naturam, & mores eius, qui scribit, ostēdisset, de magnitudine ipsius nunc disserit: & quàm lōga illa esse debeat pręcipit. tradit igitur contrahi debere epistolæ longitudinem, & quasi corpus, quemadmodum eiusdem locutionem: vt enim illa nō valde ornata, & polita esse debet, ita si magnitudo ipsius nimis porrigeretur, importuna foret. libere autē pronuntiat quid sentiat de hac re contra magnos etiam auctores. qui id, quod ipse reprehendit, commiserant, qui tamen (vt arbitror) non hoc verum rectumque esse, quod fecerant, existimabant. vt erant prudentes, & diserti viri: nec iudicio peccauerant, sed commoda quædam sua tunc secuti fuerant. cum enim argumenta cepissent, quę paucis exponi non possent, & ad absentes scriberent, necessario aliquo modo in hoc vitiū incidebant, plures enim erāt, quæ terminos, iustamq; mensuram epistolę transirent, ipsius sententia, quæ (ut ait) dignę potius videbantur, quæ libri vocarentur quam epistolæ, si tamen eædem vt longiores quàm oporteret, ita etiā inflatiores ac tumidiores essent libri autem, in quorum principio, fonteque adpositum foret gaudere, vel bene rem gerere, vt erat mos Græcorum notare in capite epistolarum: declarabant enim hoc pacto statim voluntatē suam egregiam erga illos, ad quos scriberent, quod valebat ad eorum gratiam ineundam. cum vero quæ huiuscemodi sint ostendere vellet, inquit Platonis multas tales esse: & vnam quandā Thucydidis. Demetrio igitur illa etiā Ciceronis, qua petijt à L. Lucceio, ut res suas gestas scriberet, epistola visa non

foret,

foret, atque id duabus de causis, & quia satis longa est, & quia est omni verborum ornatu, sententiarumque expolita: adhibuit enim in ea scribenda stilum eundem, quo vtebatur cũ domi orationes scriberet. Ipse tamen laudat ipsam Pomponio: bellamque appellat, quod vere de ipsa prædicare potuit. præterea cũ Pomponius se illi purgasset, quod in epistolis ad ipsum garrulus sibi visus esset, inquit Atticum non bene sensum animi sui percepisse, quia epistola ipsius longissima quæque optima sibi videretur, quod, vt commemorat, prædicauerat prius Aristophanes grammaticus de Archilochi iambis: cum enim quæsitum ex eo esset quis optimus eorum esse ipsi videretur, eo modo respondit.

Καὶ τῇ συντάξει μέντοι λελύσθω μᾶλλον· γελοῖον γὰρ περιοδεύειν, ὥσπερ οὐκ ἐπιστολὴν, ἀλλὰ δίκην γράφοντα, καὶ οὐδὲ γελοῖον μόνον, ἀλλ' οὐδὲ φιλικόν· τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὰ σῦκα, σῦκα λεγόμενον, ἐπιστολαῖς ταῦτα ἐπιτηδεύειν.

Et structura quidem verborum dissolutior potius sit: ridiculum enim in orbem includere sententias, tanquam non epistolam, sed causam scribas, & non solum ridiculum, sed neque amicitiæ aptum: quod enim prouerbio fertur ficum, ficum dicere, idem in epistolis oportet custodire.

Addit aliud, quod custodiri debere, propriumque epistolæ esse putat; quia remotum est a nimia cura, studioque, quod illic nullo modo congruit. hoc autem est, vt, quod ad structuram, compositionemque verborum pertinet, sit dissolutior, nec certis ambitibus, comprehensionibusque clausa. idest & cæsim, membratimque feratur oratio: dissolutam enim compositionem hanc appellat, estque sine dubio hæc diuersa compositio ab illa, quam supra docuit minime conuenire epistolis. Quàm autem locum in epistola non habeat structura contraria huius ostẽdere volens: vitiumque ipsius demonstrare, inquit. Ridiculum enim est orbes illos in epistola fabricare, qui vocantur περίοδοι, tanquam si causam aliquam in foro agas, & non domi epistolam scribas; nec tantum ridiculum, verum etiam alienum ab officio amicorum inter se. prius illud obest, quia indicat iudicio carere, qui scribit; ornareque rẽ alieno decore, & quod illic aptum non est, alterum impedit cõsiliũ ipsius, qui fortasse id moliebatur, vt iucundior esset amico. contra enim cura illa tanta, diligẽtiaq; præ se fert omne aliud magis quã simplicitatem illam, quæ postulatur in amicitia. Quam minime autem conueniat tantam curam ponere in texendis verbis, & in orbem illũ sententiis redigendis, declarat, affirmans in cõtraria re potius studium esse adhibẽdum: in quo vtitur voce peruulgata apud Græcos, quæ significabat suis, propriisque nominibus singulas res esse appellandas, & nõ vtẽdum circuitione, fuco ve vllo verborum: idem igitur auctor est nobis, vt faciamus in epistolis. Prouerbii huius mentionem quoque fecit Lucianus in libro, quem scripsit de lege historiæ. qui videtur ostendere è comœdia quadam sumptum illud esse. res autẽ præterea illic alia appellatur, quæ dicebatur eodẽ pacto esse tractanda. est igitur apud lepidũ eum scriptorẽ: in eo tamen opere magis grauem, quàm in ceteris, καὶ κωμικός φησι τὰ σῦκα, σῦκα, τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνομάσων, Dionysius quoque in vita Lysiæ cum moratas orationes ipsius in primis esse probare vellet. cuius boni obtinendi, vt ostẽditur illic, tres viæ, rationesque sunt, quarum vna est ea, quam hic accommodatam esse epistolæ tradit Demetrius, inquit componere illum venustissimum scriptorẽ verba simpliciter, & pure, & qui videret non periodis, & numeris, sed ex soluta locutione nasci mores, nam moribus ornatam etiam esse oportere epistolam supra noster auctor significauit; vnde adiuuat hoc quoque id consilium.

Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι οὐχ ἑρμηνεία μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγματα τινα ἐπιστολι-

κά

καὶ δεῖν. ἀριστοτέλης γοῦν, ὃς μάλιστα ἐπιτετυχηκέναι δοκεῖ τοῦ τύπου ἐπιστολικοῦ, Τοῦτο δὲ οὐ γράφω σοί φησιν: οὐ γὰρ ἦν ἐπιστολικόν.

Scire autem oportet, non ſolum elocutionem, verum etiam res quaſdam eſſe accommodatas epiſtolis. Ariſtoteles ſane, qui præter ceteros videtur cõſecutus formam epiſtolarem. Hoc autem non ſcribo ad te inquit: non enim epiſtolæ accommodatum eſt.

Poſtquam, qui ſtilus conuenit epiſtolæ, docuit, quę ſua, propriaq; materia eſt eiuſdem, pręcipit, putat enim non omnem rem commode poſſe epiſtola explicari. inquit igitur. Non debet nos fallere, non tantum certum quoddam genus dicendi habere epiſtolas, verum etiam eſſe res quaſdam verã materiam ipſarum, & quę illic mirifice quadrent. Auctoritate autem Ariſtotelis hoc confirmat, qui in epiſtola quadam id teſtatus fuerat. antequam tamen verba ipſius ponat, oſtendit teſtimonium ipſius in hac re magni ponderis eſſe. affirmat enim ipſum exiſtimari à prudentibus veram formam epiſtolæ ſcribendæ conſequutum fuiſſe, & in hac quoque re, vt in reliquis, multum vidiſſe. Simplicius quoque in commentarijs in categorias, cum de obſcuritate, qua vtitur multis ſuis in operibus Ariſtoteles, diſputaret, probare volens eum natura talem non fuiſſe, ſed iudicio, ac voluntate, dixit facultatem ipſum plane ſcribendi habuiſſe indicare notam epiſtolarum ipſius. additque neminem eorum, quorum notitia habeatur, ſimilem illi fuiſſe in forma quæ conuenit epiſtolis tractanda, ipſius vero teſtimonium de hac re, quod citat, Demetrius eſt. Hoc autem tibi non ſcribo, non enim eſt epiſtolæ aptum.

Εἰ γάρ τις ἐν ἐπιστολῇ σοφίσματα γράφει καὶ φυσιολογίας, γράφει μὲν, οὐ μὴν ἐπιστολὴν γράφει: φιλοφρόνησις γάρ τις βούλεται εἶναι ἡ ἐπιστολὴ σύντομος καὶ περὶ ἁπλοῦ πράγματος ἔκθεσις καὶ ἐν ὀνόμασιν ἁπλοῖς.

Si enim aliquis in epiſtola ſophiſmata ſcribit & naturæ rationes, ſcribit quidem, non tamen epiſtolam ſcribit: expreſſio enim quadã amoris debet eſſe epiſtola, conciſa, & de ſimplici re expoſitio, & in nominibus ſimplicibus.

Sequitur Demetrius, ita prorſus ſe illud habere oſtendens. Si enim aliquis in epiſtola acutas diſputationes ſcribit, quales ſunt vocatorum ſophiſtarũ, ſiue naturæ ipſius rationem explicat, ſcribit ſane, litteriſq; mandat res illas, non tamen epiſtolã ſcribit. quod vt comprobet, cuiuſmodi debeat eſſe epiſtola docet. inquit enim. Scriptio enim quædam humanitatis, illecebrarumque plena debet eſſe epiſtola, & illa quidem breuis, & ſimplicis cuiuſdam rei expoſitio, eodemq; pacto ſimplicibus nominibus texi. Hinc igitur percipitur, euoluta vi naturaq; epiſtolę, quantopere peccent illi qui res obſcuras, & remotas à ſenſibus hominum communiq; vita, includebant in epiſtolis. Epicurus autem in eam culpam potiſſimum incidit, vt intelligere licet ex ſcriptis Laertij, quibus vitam ipſius ſubtiliter perſecutus eſt. nonam enim illam ſuam rationem cum integris voluminibus antea copioſe explicaſſet, de ijſdem rebus ſcripſit poſtea ad amicos non nullas epiſtolas, quibus erudire ipſos voluit, & tradere paucis diſciplinam illam, cuius ipſe princeps & auctor fuerat. hoc enim ipſi ſedulo ab eo petierant qui vellent deguſtare præcepta primo illo tempore mirifice grata & accepta hominibus. Leguntur autem tres huiuſcemodi epiſtolæ illic, quarum prima eſt ad Herodotum de rebus naturalibus. ſecunda ad Pythoclem de rebus ſuperis. tertia ad Menœceum de rebus bonis ac malis.

Κάλλος μέντοι αὐτῆς αἵ τε φιλικαὶ φιλοφρονήσεις, καὶ πυκναὶ παροιμίαι ἐνοῦσαι: καὶ τοῦτο γὰρ μόνον ἐνέστω αὐτῇ σοφόν, διότι δημοτικόν τι ἐστιν ἡ παροιμία καὶ κοινόν: ὁ δὲ γνωμολογῶν, καὶ προτρεπόμενος, οὐδ' ἐπιστολῆς ἔτι λαλοῦντι ἔοικεν, ἀλλὰ μηχανῆς.

Pulchritudo sane ipsius erunt inter amicos aptæ blandiciæ, & crebra prouerbia illic inclusa: etenim hoc tantum in ipsa existat sapiens, quia populare quiddam est prouerbium, & commune, qui autem sententias edit, & suadet aliquid, non ei similis est, qui per epistolam loquatur, sed per machinam.

Cùm supra maiore cura scribi debere epistolã, quàm dialogum dixisset, qualis esse debeat ornatus ille, expolitioque, declarat. inquit enim pulchritudine ipsius, atque honestatem esse blandicias illas, quæ mutuò vsurpantur ab amicis, nec non crebra prouerbia, in eam inserta, cui statim addit: (videbatur enim hoc egere confirmatione: prouerbia namque olent prudentiam nõ paruam, & sunt tanquam sententiæ quædam vsu ipso veræ cognitæ ac comprobatæ, cũ contra in epistola nihil poni debeat valde eruditum) hoc solũ recte collocari in ea posse sapiens, ac remotum à captu idiotarum, quia popularis res est prouerbiũ, & communis, idest cuius propter frequentem ipsius vsum nemo ignarus esse potest. vnde vidimus insignẽ hûc poetã Terentium in Andria sententiam grauem in ore serui collocare: quia peruulgata erat. In quam verò culpam incideret, qui tanquam sententias cuderet, dum scriberet epistolam: & aliquem accuratè quopiam impelleret auctoritate sua, ostendit dicens, qui hoc temptaret similem futurum ei, qui non per epistolam cum aliquo loqueretur, sed per machinam, instrumentumque quoddam, quo in scenam personæ deorum repente descendebant. deorum enim proprium esse videtur: naturæque illi præstantissimæ cõuenit, præcipere hominibus quid facto opus sit, & quæ sequi illos oporteat in vita aut fugere, demõstrare. mortales verò cũ huiuscemodi aliquid aggrediuntur arroganter faciunt. vnde tota hæc ratio remouẽda est ab epistola. Quod si aliquibus hoc licet propter admirabilem quandam opinionem sapientiæ, illa præceptio nimis tristis est ac seuera: nec conuenit vllo modo epistolæ.

Ἀριστοτέλης μέντοι καὶ ἀποδείξεσί που χρῆται ἐπιστολικαῖς, οἷον διδάξαι βουλόμενος, ὅτι ὁμοίως χρὴ εὐεργετεῖν τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὰς μικράς, φησίν. Οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφοτέραις ἴσοι. ὥστ' ἐπεὶ αἱ χάριτες θεαί, ἴσαι ἀποκείσονταί σοι παρ' ἀμφοτέραις: καὶ γὰρ τὸ ἀποδεικνύμενον αὐτὸ ἐπιστολικόν, καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτή.

Aristoteles sane & demonstrationibus quibusdam locis vtitur epistolarum proprijs, ceu docere volens, quod eodem pacto decet beneficia conferre in magnas ciuitates & in paruas, inquit: Dij enim in vtrisque æquales. quapropter quia Gratiæ deæ, æquales constituentur a te apud vtrasque: etenim ipsum quod demonstratur epistolæ accommodatum est, & demonstratio hæc ipsa.

Cũ affirmasset quidquid sapiens est ac præter sensus hominũ, abhorrere ab epistola: videret autem accuratam argumentationem de aliqua re; quod negari nõ potest quin sapientiæ opus sit, aliquãdo vsurpatã in epistola ab Aristotele, de hoc age-

re noluit, ac sine culpa ulla id attigisse prudentem scriptorem declarare, quia ratio illa simul, & uenusta est, & uenustatis plenam materiã tractat, quare intelligitur esse accommodata epistolæ, inquit igitur. Aristoteles sane quibusdam locis demonstrationibus utitur, aptis tamẽ epistolę, hoc enim arbitror ualere, quod adiunxit ἐπιστολικῶς. ceu cum docere uellet oportere eodem pacto beneficia cõferre in ciuitates magnas, & paruas, ita agit. Dij enim in utroque genere urbium sunt pares, æqualesque, & non (hoc enim uidetur intelligi debere) magnæ magnos deos habent, paruæ autẽ paruos quare inquit cum gratiæ sint deæ, hæc enim altera propositio est, quæ sumitur ad concludẽdum, pares à te in utrisque collocari debent, & nõ magnitudine inter se differentes, quę conclusio manifesto est. χάριτας autem, & deas ipsa uocari, & beneficia conlata in quempiam apertum est. statim autem Demetrius infert, quod uindicat à uitio totum eum locum, uel potius ipsum mirifice ornat. aptum autẽ est è superioribus ipsius uerbis, ait enim. Etenim id, quod probatur rationeq; concluditur, epistolæ accommodatum est, & probatio itidem ipsa.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πόλεσί ποτε καὶ βασιλεῦσι γράφομεν, ἔστωσαν τοιαῦται αἱ ἐπιστολαί, μικρὸν ἐξηρμέναι πως· στοχαστέον γὰρ καὶ τοῦ προσώπου, ᾧ γράφεται. ἐξηρμένη μέντοι καὶ οὐχ ὥστε σύγγραμμα εἶναι ἀντ' ἐπιστολῆς, ὥσπερ αἱ Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς τοὺς Δίωνος οἰκείους ἡ Πλάτωνος.

Quia autem & ciuitatibus aliquando & regibus scribimus, sint sane hæ epistolæ, paulo elatiores aliquo modo: attendere nanque oportet & personam cui scribitur. Elatior sane fuerit, non tamen ut volumen sit pro epistola. Quemadmodum illæ Aristotelis ad Alexãdrum, & ad Dionis propinquos epistola Platonis.

In extremo huius de epistolę modo prçceptionis narrat Demetrius mutatis personis, mutari etiam aliquantulum debere stilum rationemq; omnẽ scribendi. si fuerint scilicet illæ inter se magno interuallo discrepantes, ut sunt regũ atque opulentissimorum virorum, siue ciuitatum nationumque, ac priuatorum hominum. inquit enim. Quia autem, & ciuitatibus aliquando, & regibus scribimus, sint sane huiuscemodi epistolæ paulum elatæ: proponere enim sibi oportet eum, qui scribit, personã eius ad quem scribit: efficereque, ut illa ipsi respondeat, cum igitur his verbis cõcessisset, ut grandior illa vndique esset, ne tamen aliquis sibi putaret licere illam in immensum augere, tanquam terminos figit, quos transire non oporteat, quare addit, Elatior sane sit illa, non tamen ita, ut liber sit: volumenque ab aliquo docto viro cõditum, cuiusmodi inquit sunt (nam monstrat illas, ut opinor, quas putat esse instar operis alicuius) epistolæ Aristotelis ad Alexandrum Macedonẽ, & epistola Platonis ad Dionis propinquos. Supra certe, cũ ostenderet vellet, quæ hac culpa laborarent, sine dubio Platonis multas tales esse affirmauit. quare Aristoteles etiam, & si illum magnopere probatum fuisse in hoc genere scriptionis narrat, potuit aliquando, victus materia ipsa opulentissimiq; regis dignitate, ad quem scribebat, mensuram quã putat Demetrius iustã esse, transire magisq; seruire illis rebus, quàm naturæ ipsius epistolæ, si tamen breuitas omnino est vis & natura illius: neq; enim omnes eodem pacto de hoc senserunt.

Καθόλου δὲ μεμίχθω ἡ ἐπιστολὴ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἐκ δυοῖν χαρακτήροιν τούτοιν, τοῦ τε χαρίεντος καὶ τοῦ ἰσχνοῦ, καὶ περὶ ἐπιστολῆς μὲν τοσαῦτα, καὶ ἅμα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἰσχνοῦ.

In uniuersum autem misceatur epistola, quod ad locutionem facit, ex duabus his formis, venusta inquam & tenui. & de epistola quidem tot, & simul de forma tenui.

Demum inquit, vt finis imponatur huic disputationi de epistola: in vniuersumque, quod restat, exponatur. quod ad stilũ facit, genusq; orationis, temperetur epistola e duabus his formis, ex venusta scilicet lepidaq; : & ex tenui ac gracili, quod postquam protulit, concludit præceptionem hanc, atque inquit. Et de epistola quidem hæc satis sint, simulque de tenui nota. nam supra etiã testatus sum aliquo modo absolutam fuisse explicationẽ formæ huius subtilis, cũ incœpit differere de lege, rationeque scribendę epistolæ. Cum autem, quid senserit de vera forma ornatuque epistolæ auctor hic noster, cognitũ iam sit: singulæque ipsius sententiæ diligenter ponderatæ, libet indicare iudicium quoque fecisse de eadem re rogatũ ab amico doctissimum, eundemque sanctissimum virum, Gregorium Nazianzenum in epistola quadam ad Nicobulum, quę tamen vna cum aliis non nullis formis adhuc excusa non est. seduio igitur theologus ille politissimus in ea primum disputat de magnitudine ipsius, quam putat argumẽto rebusque, de quibus illic agitur, accommodari debere. deinde quomodo obtineri possit, vt illa plana, apertaque sit cũ dignitate aliqua, docet: hoc enim quoque ab illa in primis postulatur. ad extremũ de lepore ipsius, ac venustate diligenter loquitur: & quæ ratio sit illius pariendę tradit. Mẽtionem sanè Gregorius in ea nullam Demetrij facit: nec ab iudicio ipsius, si quis accurate videat, dissentit, qui tamen putaret ipsum hunc locũ huius libelli legisse, & ad ipsum etiam iudicium suum accommodasse (vt opinor) non erraret quamuis primo ille videatur ea parte dissentire, qua remouit ab epistola lõgitudinem Demetrius, præceptumque illud veræ mensuræ irridere.

Παράκειται δὲ καὶ τῷ ἰσχνῷ διημαρτημένος χαρακτήρ, ὁ ξηρὸς καλούμενος· γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐν τρισίν. ἐν διανοίᾳ μὲν, ὥσπερ τις ἐπὶ Ξέρξου ἔφη, ὅτι κατέβαινεν ὁ Ξέρξης μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ, μάλα γὰρ ἐμίκρυνε τὸ πρᾶγμα, ἀντὶ τοῦ μετὰ τῆς ἀσίας ἁπάσης εἰπὼν, μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ φήσας,

Vicina autem est tenui, vitiosa forma, quæ vocatur arida: nascitur autem & hæc in tribus. in sententia quidem, quemadmodum quidam de Xerxe inquit, quod descendit Xerxes cum omnibus suis, valde enim extenuauit rem, pro illo. cum cuncta Asia, dicens cum omnibus suis.

De nota, quæ cũ vellet tenuis esse, & in illo genere prædita ea virtute, quæ illic existit, inde cadit, ac vitijs multis affinis est, agit. idem cõtingere in nota tenui, quod in reliquis, prius ostendens, vt prope se positã illa vera habeat hanc falsam ac vitiosam. vocari verò ipsam aridam affirmat, quam statim etiam testatur manere in ijsdẽ tribus rebus, quibus reliquę formę & rectæ, & deprauatæ consistunt. Primũ igitur quomodo hæc labes in sententia gignatur, declarat, commemorans vocem cuiusdã: nomine enim ipsum non appellat, qui cum de Xerxe loqueretur: ipsiusque in Græciam irruptione, cum innumerabilibus copiis, inquit ipsum cũ omnibus suis descẽdisse statim autem auctor explanat insulsitatem hominis, vereque aridũ ieiunumq; ipsum fuisse declarat: valde enim ait, minuit, extenuauitq; rem. Vt verò magis errorem illius patefaceret, quomodo res illa, omniũ maxima exponenda foret, si quis id, quod decet, seruare voluisset, exponit his verbis. Cum enim dicendum foret, cum vniuersa Asia, dixit cum omnibus suis, tãquam de aliquo patre familias lõqueretur qui omnes suos quopiam secũ duxisset, ut sanè Cicero locutus est in quarto libro in

Vertem, cum ostẽdere uellet magnitudinẽ iniuriæ, quam qui hoc fecerunt accepissent, & quantam lætitiam cepissent ex aduentu suo, inquit enim. Heraclius ille, & Epicrates longe mihi obuiam cum suis omnibus processerunt.

Περὶ δὲ τὴν λέξιν γίνεται τὸ ξηρόν, ὅταν πρᾶγμα μέγα σμικροῖς ὀνόμασιν ἐπαγγέλλῃ. οἷον ὡς ὁ Γαδαρεὺς ἐπὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας φησί, καὶ τῆς Φαλάριδος τοῦ τυράννου ἔφη τις. Ἄττα γὰρ ὁ Φάλαρις ἠνώχλει τοῖς Ἀκραγαντίνοις. ναυμαχίαν γὰρ τοσαύτην, καὶ τυράννου ὠμότητα, οὐχὶ τῷ ἄττα ὀνόματι· οὐδὲ τῷ ἠνώχλει ἐχρῆν λέγειν, ἀλλ' ἐν μεγάλοις καὶ πρέπουσι τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι.

Circa locutionem autem exoritur aridum, quando rem magnam pusillis verbis quis exposuerit. ceu Gadareus de pugna nauali prope Salamina ait. & de Phalaride tyranno quidam inquit: Si quibus enim in rebus Phalaris molestus fuit Agrigentinis: pugnam enim naualem tantam & tyranni sæuitiam, non nomine illo si quibus neque molestus fuit, oportebat dicere: sed magnis & quæ decerent rem, de qua agebatur.

In verbis, iisque omnibus, quæ ad locutionem referuntur, nascitur, inquit, ariditas, quum rem magnam aliquis tenuibus, minutisq; uerbis exposuerit. Exẽplis uerò uitium etiam hoc demonstrare uolens, tradit Gadareum in hanc culpam incidisse, cum de nauali pugna, quę prope Salamina commissa est, loqueretur. Quis fuerit Gadareus hic, quẽ significat Demetrius, mihi compertum non est. à patria certe ipse illum appellat. Gadara vero vocatam Syriæ vrbem, quæ & Antiochia & Seleucia variis tẽporibus nominata est, veteres illi memoriæ prodiderunt. Sed aliud præterea hic molestum est, quod vox Gaderei illius recitata non est. siue illa negligẽtia librariorum defecit, siue vt nota & peruulgata, omissa ab auctore fuit: ex verbis tamen, quę sequuntur Demetrij, quibus videtur declarare voluisse ambo hæc exẽpla, suspicari aliquis posset ijsdem illis verbis vsum quoque fuisse Gadareũ in illa re narranda, quibus alter ille in improbis factis Phalaridis aduersus Agrigentinos ostẽdẽdis, quod si verum foret, mirum quomodo diuersi homines ijsdem verbis abuti potuerint in longe aliis rebus narrandis, quibus tamẽ rebus cõuenerit inter se, vt fuerint grandes, & dignæ maiore apparatu verborũ, & eosdem illos, quia hoc fecerint, insimulari. sed relicto priore exemplo, vt incerto, de Phalaride tyrãno quẽdam verba fecisse narrat, vtentem ratione illa praua & vitiosa, quam patefacit. vocem autẽ eius ponit, quæ valet. Quibus sanè in rebus, huiuscemodique aliis non nullis molestus fuit Phalaris Agrigentinis. nam illud ἄττα factum videtur rebus minutis. & quæ ferri facile possint, significandis: eodemque pacto ἐνοχλεῖν verbũ ostendit leuia impedimẽta cuipiam adlata, quæ potius aliquantulum perturbent, quàm valeant hominem labefactare, & statu rerũ suarum ipsum euertere. testimonio huic rei esse põtest quod Aristoteles uocauit σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις negotia, quæ sophistæ cuipiã exhibent in disputando. cum scilicet fallacibus suis rationibus moram illi adferunt. manifesto enim astutam illorum rationem illic cõtempsit, & uerbo ei accusandæ aptõ appellauit. mala uero, quę attulit sæuus ille rex ciuibus suis longe aliud efficiebant in explicatione igitur horum exemplorum Demetrius inquit nullo modo illis nominibus illic oportuisse uti. sed grandibus, & quæ cõuenirent rei, quæ narrabatur, ac materiæ denique ipsi.

Ἐν δὲ συνθέσει γίνεται τὸ ξηρόν, ἤτοι ὅταν πυκνὰ ᾖ τὰ κόμματα. ὥσπερ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔχει. Ὁ βίος βραχύς, ἡ τέχνη μακρά, ὁ καιρὸς ὀξύς, ἡ πεῖρα σφαλερά. ἢ ὅταν ἐν μεγάλῳ πράγματι ἀποκεκομμένον ᾖ τὸ κῶλον καὶ μὴ ἔκπλεων.

In compositione autem nascitur aridum, siue quando crebra fuerint incisa. vt in aphorismis. Vita breuis, ars longa, occasio acuta, experientia lubrica: vel quando in magna re amputatum fuerit membrum, & non plenum.

Tertia, quæ restabat, ratione quomodo gignatur hoc malum ostẽdens, inquit in compositione verborum effici aridum hunc stilum duobus modis: prior eorum est. quando incisa fuerint crebra. vt in aphorismis Hippocratis: rursus enim eò se confert, vtiturq; exẽplo initio eius operis, vt fecit non longe à principio huius suę scriptionis Demetrius. Alter modus ita peccandi est, vt ipse accurate docet, quando in magna re aliqua exponenda membrum fuerit amputatum, & nullo modo perfectum, completumque. Animaduertendum autem in priore ratione huius culpę admittendæ videri dissentire inter se hunc nostrum auctorem, & Hermogenem. vel potius in existimanda compositione illa, qua vsum ambo testati sunt Hippocratẽ in eo præclaro opere, quod vocauit aphorismos: cum enim manifesto hic noster uitio ipsam affinem esse velit, ille potius videtur laudare & grãdem, honorisque plenam putare: ostendere enim volens, quæ membra habeant dignitatem (intelligo autem quæ ille vocat σεμνὰ) inquit huiusmodi esse, quæ breuiora fuerint: addiditque oportere ipsa esse tanquam aphorismos, nec tamen Hermogenes ponit exempiũ Hippocratis ipsius, contentus (vt arbitror) hoc indicasse, sed Piatonis. qui cùm animos immortales esse probare vellet, ita argumentatus est. Animus omnis est immortalis: quod enim semper mouetur immortale est, & quæ sequuntur.

Ὥσπερ τις ἀριστείδου κατηγορῶν, ὅτι οὐκ ἀφίκετο εἰς τὴν ἐν σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Ἀλλὰ αὐτόκλητος ἔφη, ὅτι ἡ μὲν δημήτηρ ἦλθε καὶ συνεναυμάχει: ἀριστείδης δὲ οὔ: ἡ γὰρ ἀποκοπὴ καὶ ἀπρεπὴς καὶ ἄκαιρος. Ταῖς μὲν τοιαύταις ἀποκοπαῖς ἐν ἑτέροις χρηστέον.

Quemadmodum quidam Aristidem accusans, quod non venit in pugnam naualem prope Salamina, Atqui inquit sua sponte Ceres uenit, et una nobiscum pugnauit: Aristides autem non: abscisio enim & indecora, & intempestiua est. huiuscemodi quidem abscisionibus in alijs vtendum est.

Exemplo illustrare posterius hoc volens, tradit in hanc culpam incidisse quendã, qui Aristidem illum Atheniensem, omnium iustissimum, criminatus est: accusauit .n. illum, quod in pugna nauali, quæ propè Salamina commissa est, nõ fuit: nec operam suam patriæ præbuit: ijs enim verbis, vel potius hac ipsorũ structura ipsum vsum tradit. Atqui inquit sponte sua et minime vocata Ceres eò venit, et vna cũ Gręcis contra Persas pugnauit: Aristides autem non. αὐτόκλητος idem (vt opinor) hic valet quod αὐτόματος. nisi fallor autẽ eo potissimum, quicunque ille fuit, verbo illic vsus est, quia voluit eripere Aristidi facultatem tuendi factum suum: dixisset enim se vocatum non fuisse: præsertim cum eo tempore eiectus Athenis esset. Si tamen inuocata Ceres illic astitit, magis videbatur non debuisse expectare Aristides, dũ vocaretur. Scholion vetus in Homerum: & eruditis illis temporibus confectum, eodem verbo vsum est, cũ exprimeret locũ eum, quod Phœnix in extrema sua oratione significauit Achilli valde ipsum peccaturũ esse, si rogatus tunc, multisq; muneribus donatus, noluerit opem ferre Græcis: idemq; postea, quod sane factum est, spõte sua, sine vlla eorum gratia ac muneribus, opitulatus ipsis fuerit. Verba eius sunt. ἐλέγχει ὅτι καὶ αὐτὸν ὕστερον αὐτόκλητος ἐπικουρήσει. Addit Demetrius, vitium illius compo-

sitionis

fitionis declarans. Amputatio enim illa, & quasi decurtatio, & indecora est & intempestiua: non conuenit enim vllo pacto amplitudini eius rei, de qua agitur, cum sit minuta ipsa: & quæ alio loco temporeque adiuuare potest, illic prorsus inutilis est ac nocet: neque enim dubitandum est, quin huiuscemodi abscisionibus aliquando locus sit, vt auctor etiam testatur, qui inquit aliis in locis ipsis vti oportere. Exempla autem ipsarum sunt apud Græcos, & Latinos poetas: non dissimilia enim sunt illa quoque apud Virgilium, cum terminanit versus his duobus monosyllabis mus, & bos. Videndum autem est, an hoc quod in extremo posuit, huiuscemodi scilicet incisionibus alibi locum esse, pertineat etiam ad superiorem partem: nomẽ enim idem pæne est: pusilla enim illa membra, vel potius non integra membra, inde κόμματα appellata sunt, loca vero quædam in orationibus requirere genus illud dicendi concisum, certum est, cum scilicet commotus valde est orator, & inflammare vehementer cupit eos qui audiunt: tunc enim ira illa ingens & atrocitas eius facti non patitur vt absoluat membra: longioresq; comprehensiones conficiat, multoq; magis feriunt animũ auditoris sententiæ, quæ paucis verbis continẽtur, siue singulis nominibus inclusæ sunt: vt autem qui tempore hoc facit, laudẽ magnam meretur, ita contra, qui semper ac sine delectu vllo, in iustam reprehensionẽ incidit. Vnde non defuerunt qui Sallustium, prudentissimum alioqui scriptorẽ, hoc nomine insimularint: & aridum nimis: minutumq; in compositione illa verborum, quã amanit, fuisse putarint. Sed hoc relicto, proprie de quo quæsitũ est, ad inferius præceptum arbitror pertinere, quamuis aliquo modo etiam accommodari possit superiori parti.

Πολλάκις μέν τοι τὸ μὲν διανόημα αὐτὸ ψυχρόν τί ἐστι, καὶ ὡς νῦν ὀνομάζομεν κακόζηλον: ἡ σύνθεσις δ' ἀποκεκομμένη, καὶ κλέπτουσα τοῦ διανοήματος τὴν ἄδειαν. ὥσπερ ἐπὶ τοῦ νεκρᾷ τῇ γυναικὶ μιχθέντος ἔφη τις, ὅτι οὐ μίγνυται αὐτῇ δ' οὖν: τὸ μὲν γὰρ διανόημα, καὶ τυφλῷ δῆλον φασίν: ἡ σύνθεσις δὲ συσταλεῖσα κλέπτει μέν πως τὴν ἄδειαν τοῦ πράγματος: ποιεῖ δὲ τὴν νῦν ὄνομα ἔχουσαν ξηροκακοζηλίαν, συγκειμένην ἐκ δυοῖν κακῶν, ἐκ μὲν τῆς κακοζηλίας, διὰ τὸ πρᾶγμα, ἐκ δὲ τοῦ ξηροῦ, διὰ τὴν σύνθεσιν.

Sæpe sane sensus ipse frigidum quiddam est: & , vt nunc nominamus, cacozelus: compositio autem abscissa, & quæ furatur sensus eius licentiam. Quemadmodum de eo qui cum vxore mortua mixtus erat, dixit quidam. quod non miscetur amplius cum ipsa: sensus enim vt aiũnt, cæco apparet. compositio autem contracta, furatur aliquo modo licentiam eius rei. efficit autem quæ nunc nomen habet ξηροκακοζηλίαν, *concretam è duobus malis, ex mala affectatione, propter rem: & ex arido propter compositionem.*

Adiungit Demetrius demonstrare volens, quãdo, vt in malis, hęc minuta, concisaque compositio fructum aliquem ferat. sæpe numero sententiam ipsam frigidam esse, & dignam, quæ κακόζηλος vocetur, de quo vitio supra disseruit, cũ quo illud ostendatur, nomen ipsius ætate vsurpari solitum hic tradit. compositionem verò cõcisam quasi tegere illud & obscurare, efficereque aliquo modo, vt id, quod alioqui turpe esset: nec aures hominum tulissent, si plene enuntiatum fuisset, tuto edi possit. Exemplo verò cuiusmodi hoc sit ostendere volens, recitat vocẽ cuiusdam, qui rem flagitiosam, ac tætram exponens, artificio hoc vsus est, & tanquam velo quodã operuit spurcitiẽ eius facti breuitate ipsa. sermo habebatur de homine, qui corpus miscuerat cum vxore mortua. inquit igitur ille οὐ μίγνυται αὐτῇ οὐ. diligenter autẽ De-

metrius bonum huius rationis exponit. ſed male factum eſt, quod locus mendoſus eſt: & macula quapiam inquinatus. quare non omnino percipitur artificium illius, qui ita locutus eſt. ſed cũ huic malo (vt opinor) vix medicina adhiberi poſſint, agamus de ſtudio auctoris, quo voluit illuſtrare conſilium ipſius. inquit igitur. Sententia neminem fallere poteſt: apparet enim etiã cæco, vt ferebatur vulgo, quid ille ſignificarit, vel potius rem illam nefariam eſſe. compoſitio tamen verborum contracta tanquam furatur, & parit ſibi licentiam eius rei exponendæ: nam niſi conciſe id editum foret, aures omnium turpitudinem illam reſpuiſſent. addit autem. Et efficit, procreatque eam, quæ nunc vocatur, iunctis tribus nominibus ξηροκακοζηλία. nã iunctis illis duobus nominibus, quibus oſtenditur praua affectatio, additum eſt tertium, quod ſignificat ariditatem illam. auctor tamen nulla mentione facta compoſitionis huius verborum, rem ipſam, quomodo concreta ſit cogitans, affirmat ipſam iunctam eſſe è duobus malis, quæ mala, etiam quæ ſint, aperit: docetque conſtare id vitium ex mala affectatione, quod naſcitur à re ipſa: & ariditate, quod cõflatum eſt compoſitione illa in extremo ſcilicet imminuta, & quaſi decurtata. Ne deſim autẽ, ſi qua ratione poſſim, opitulari voci illi corruptę, in quodam ſatis antiquo libro ſic legitur εἰ μίγνυται αὐτῇ. Amicus quidam meus, eruditus & acutus vir arbitrabatur legi debere pro αὐτῇ patrio caſu αὐτῆς, in ceteris nihil mutabat. Miſceri corpus cum aliqua, honeſtè dici ſolitum & à Gręcis, & à Latinis, cum rem cum ea haberi, ſignificare volebant, notum arbitror. vnde Ariſtoteles in ſecundo libro de ortu animantium, cum Venerem, quã Græci vulgo vocant ἀφροδίτην, intelligeret, appellauit ipſam deam κυρίαν τῆς μίξεως. id eſt quæ mixtionem hanc gubernat ac regit. Cicero in primo de diuinatione, vbi locum Platonis vertit, inquit. Vt aut cũ matre corpus miſcere videatur, aut cum quouis alio homine, vel deo: cum ſuo politiſſimus ſcriptor, & maximè verecundus, quod reſpondet huic Latino, vſus fuiſſet.

Καὶ τὰ περὶ τῆς δεινότητος δὲ δῆλα ἂν εἴη λοιπὸν ἐκ τῶν προειρημένων, ὅτι καὶ αὐτὴ γένοιτ' ἂν ἐν τρισὶν, ἐν οἷσπερ οἱ πρὸ αὐτῆς χαρακτῆρες: καὶ γὰρ πράγματά τινα ἐξ ἑαυτῶν ἐστι δεινά: ὥστε τοὺς λέγοντας αὐτὰ δεινοὺς δοκεῖν, κἂν μὴ δεινῶς λέγωσι.

Et quæ de grauitate quod reliquum eſt aperta eſſe poſſunt ex ijs quæ dicta iam ſunt, quod & hæc exiſtit in tribus, in quibus etiam formæ quæ ſunt ante ipſam: etenim res quædam per ſe ipſas ſunt graues, adeo vt qui dicunt ipſas, graues videantur, quamuis non grauiter dicant.

Quartam formam, notam ve dicendi aggreditur, quæ δεινότης vocatur à Gręcis, de qua etiã accurate diſſeruit Hermogenes, quamuis formas dicẽdi has aliter ille partitus ſit. oratorem verò certum quendam, laudatũ ſanè illum in eo ſtudio, δεινὸν ſolitum vocati, notum eſt. vnde Ariſtoteles quæſiuit in ijs problematibus, quibus cõplexus eſt, quę philologiæ ſunt, cur conſuetudo ſermonis vocaret, & oratorem bonum, & patrem familias, deditum augẽdo patrimonio, & ductorem itidem exercitus probatum, δεινὸν tibicinem autem, & hiſtrionem cum laudaret, illo nomine nõ vteretur. Sed etiam magnus ille magiſter eius artis eo loco, quẽ indicaui, diſputauit de vi huius nominis: neque enim putat eodem ſenſu à Theocrito appellatũ eſſe Simonidem poetam, cantorẽ ve, δεινὸν, quo multi mortales appellarent oratorem δεινὸν eum, qui profundis, recõditiſque ſententiis, vel methodis vteretur, ſiue (vt addit) nominibus magnitudinem habentibus. Sed aliorum etiam non nullorum longè aliam opinionem ratum de ui eius ſermonis, qui oratorẽ eo bono præditũ dicere, cum enim multa cõcurrere deberent in oratore, vt verè illi δεινὸς, dici poſſet, hi magis hoc, quàm cetera valere id opinabãtur, ille verò cõtra aliud id efficere ac præſtare.

stare existimabat. Donatus, interpres Terentij, cum poeta dicit aliquid violenter factum, tradit ipsum expressisse hoc aduerbium, ὁμοῦ. Sed quum fallere nos non possit notio huius nominis, quomodo ipsam hanc notam conflari putet Demetrius, videamus. primum igitur affirmat, quæ ad eam pertinent, obscura esse non posse cognitis rebus iam traditis: percipitur enim inde ipsam quoque manere in iisdem tribus rebus, quæ notas ante positas constituunt. idest sententijs, verbis, compositione verborum. initium verò ducit à sententijs. confirmare nanque volés quod dixerat. notam scilicet hãc nasci ex illis rebus, inquit. Sunt enim res non nullæ sua vi acerbæ, ac graues, quare qui eas exponunt, & ipsi tales videntur. idest graues, quamuis non grauiter dicant, neque vtantur genere illo dicendi, cui conuenit hoc nomen: grauitas enim ea comitatur rebus, non propria est dictionis eius: neq; inde proficiscitur.

Καθάπερ ὁ Θεόπομπος τὰς ἐν τῷ Πειραιεῖ αὐλητρίδας, καὶ τὰ πορνεῖα, καὶ τοὺς αὐλοῦντας, καὶ ᾄδοντας, καὶ ὀρχουμένους, ταῦτα πάντα δεινὰ ὀνόματα ὄντα; καίτοι ἀσθενῶς εἰπὼν, δεινὸς δοκεῖ.

Quemadmodum Theopompus tibicinas in Piræo, & lupanaria, & tibia vtentes, & canentes, & saltantes, hæc omnia grauia nomina existentia, quamuis languide dixerit, grauis videtur.

Exemplo illustrare volés, quod dixerat, res inquam atroces retinere speciem quandam eius stili: quamuis dicantur molliter & eneruáre, vtitur loco quodam ex historia Theopompi. est autem hic Theopompus ille, qui maledicentissimus scriptor est habitus, cuius genus scribendi asperum cogitauit aliquando Cicero imitari, vt ipsemet narrat in epistola quadã ad Atticum, & ipse enim & Timæus historias suas maledictis referserunt. Vexauit autem ille maledictis non solum Philippum Macedonem, sodalesque ipsius, verum etiam Athenienses, vt memoriæ proditum est, atque ex hoc etiam loco apparet. Demostheni quoque valde infensus fuit: insimulauitq; ipsum leuitatis & inconstantiæ, affirmans illum iisdem hominibus ac rebus diutius vti non potuisse, vt narrat Plutarchus in vita, quã scripsit, summi illius oratoris, quã tamẽ purgat ipsum ostendens maledictum hoc in mores ac vitam Demosthenis nullo modo cadere. Appellauit verò Theopompus eo loco, quo turpissimas maculas Atheniensibus inurere studuit, tibicinas, quæ in Piræo quæstum facerét, & lupanaria, & tibia vtentes multos: canentes alios & saltantes. quare Demetrius adiungit cuncta hæc sanè nomina grauia, plenaque acerbitatis, cum protulisset, & si infirme languideque dixit, & non genere dicendi apto ad vulnus infligendum, vehemés tamen grauisque videtur. Nomina vero illa fœda & apta notandis moribus teneris &, impudicis, quæ sedulo collegit Theopompus, vt læderet Athenienses, redigunt mihi in memoriam similem locum Tacitij, quo scriptor ille in xv. libro historiæ narrauit eadem flagitia Romæ aliquãdo admissa regnante Nerone, consilio illius, vel potius dementia, quo tempore ipse, cum semper ad omne facinus paratus esset, in primis se omni turpitudine ac macula inquinauit, & populo R. victori omnium gentium illusit. neque tamen hoc quicquã valet ad vitium, de quo Demetrius hic agit, demonstrandum. non minuit enim Tacitus languore structuræ fœditatem earum rerum: nec culpa sua fecit, vt inde qui audit animum abducat. Descriptio eius teterrimi temporis cum longior sit apud eum: ac tota ponat ante oculos ludibrium illud impuri principis, hac tamen parte maxime viget. Naues auro & ebore distinctæ: remigesque exoleti per ætates & scientiam libidinum componebantur: volucres & feras diuersis è terris & animalia maris Oceano abusque petiuerat, crepidinibus stagni lupanaria astabant, illustribus feminis completa, & contra scorta visebantur nudis corporibus. iam gestus motusque obsceni. cur verò putet Demetrius imbecillo genere dicendi Theopompum vsum infra docet.

Κατὰ δὲ τὴν σύνθεσιν ὁ χαρακτὴρ οὗτος γίγνοιτ᾽ ἂν πρῶτον μὲν εἰ κόμματα ἔχοι ἀντὶ κώλων: τὸ γὰρ μῆκος ἐκλύει τὴν σφοδρότητα: τὸ δὲ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον δεινότερον: παράδειγμα τὸ Λακεδαιμονίων πρὸς Φίλιππον. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: εἰ δὲ ἐξέτειναν αὐτὸ, Διονύσιος ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, πτωχεύει ἐν Κορίνθῳ διδάσκων γράμματα, διήγημα σχεδὸν ἂν ἦν μᾶλλον ἀντὶ λοιδορίας.

Compositione forma hac fieret primum quidem si incisa habeat pro membris: longitudo enim dissoluit impetum illum: in pauco autem multum apparens grauius est: exemplum est illud Lacedemoniorum ad Philippum. Dionysius Corinthi: si autem porrexissent ipsum, Dionysius amisso principatu, Corinthi mendicus viuit, docens litteras, narratio ferme fuisset potius pro conuicio.

Prima ratione huius formæ fingendæ, quæ manet in sententiis, explicata, transit ad secundam, quæ oritur à collocatione verborum. loquit igitur. Compositione verò existeret hæc forma primum (nam modi sunt plures) si habeat incisa pro mẽbris. cuius rei rationem hanc reddit. Lõgitudo enim dissipat id, quod vehemens illic atque acre erat: contraque (inquit) cũ in pauco, idest in breui spatio loci apparet multum: quodque vim magnam habeat, grauius illud acriusque est. Exemplo verò patefacere hoc volens, veritatemque huius præcepti cõprobare, illustri ipso in primis vtitur, & quod valde celebratũ est à Græcis & Latinis scriptoribus, vt ab ipso quoque supra non semel, vt non longè à principio huius libri, quo loco & ipse nõ nulla tetigi, ad declarationem huius vocis facientia. quibus addere nunc placet Plutarchum quoq; in libro, quo disseruit de loquacitate, quã ἀδολεσχίαν vocant, existimasse auctoritate huius vocis, in primis breuis ac concisę emendari posse errorẽ multorum, qui valde in ea re peccarẽt: deterrerique loquaces homines ab omni illa ratione, quare oportere ait ipsam illis obiicere: ostendereque quantã venustatem, vimque habeat: & vt hanc, ita etiam non nullas alias ipsi similes uoces. Cum utilitatem huius sententiæ, illo modo pronuntiatæ, Demetrius ostendisset, docet peccaturos tunc fuisse Spartiatas, finémque suum impedituros, si diligenter rem narrassent: &, quod inuolutum in paucis illis uerbis erat, explicassent. ut autem uitiũ eius rationis: importunitatemque ponat ante oculos, ipse hoc facit: laxatq; quod illic adstrictum fuit, ut multo supra docui fecisse Ciceronem in epistola quadam ad Pętum. & sanè verba illa Latina pænè exprimunt hæc ipsa huius auctoris. Adiungit autẽ Demetrius eo pacto rem expositam, futuram fermè narrationẽ fuisse, quod efficere eo tempore nolebant magnanimi illi ac generosi viri: animus enim eorum erat sapienter dicto refellere arrogantẽ rationem Philippi docereque qui minaretur aliis, debere quoque ipsum aliquid timere exemplo opulentissimi hominis, qui in grauissimum malum incidit, condicionemque contrariã penitus superiori illi suæ fortunæ.

Κἀν τοῖς ἄλλοις δὲ φύσει ἐβραχυλόγουν οἱ Λάκωνες: δεινότερον γὰρ τὸ βραχὺ καὶ ἐπιτακτικὸν, τὸ μακρηγορεῖν δὲ τῷ ἱκετεύειν πρέπει, καὶ αἰτεῖν.

Et in aliis vtique natura breuiter loquebantur Lacones, grauius enim est quod breue est, & aptum mandatis dandis, prolixe autem dicere cõgruit cum aliquis supplex est, atque poscit.

Cum vocem totum talẽ cõmemorasset Demetrius, addit Laconas natura omni-

bus

bus in rebus amasse breuitatem, quod etiam statim declarat conuenisse moribus atque ingenio ipsorum, qui erant tristes & facti ad imperandum: nulla enim Græcorum natio magis abhorruit à seruilibus ministeriis. conuenisse autẽ, quia oratio breuis est vehementior & acrior: congruitq́; omnibus, qui præcipiunt aliquid ac mandant: hoc enim manifesto valet quod breue est, esse idẽ ἐπιτακτικόν: supra enim quoque inquit, ἐπιτακτικὸν esse debere concisum ac breue. Idem etiam significare volens Aristoteles in VI. libro de moribus ad Nicomachum, cum distingueret sagacitatem, vt ita nunc appellem σύνεσιν, à prudẽtia, dixit hanc esse ἐπιτακτικήν. idest factam ad mandandum semper aliquid, imperandumq́ue, cum altera illa existimet tantũ: nec præterea impellat ad ea, quæ vera, vtiliaque esse sentit, efficienda. Cui etiã tempori conueniat contrarium, idest longam, prolixamq́ue orationẽ habere, ostendit Demetrius, idest contrario tempori, & cum aliquis cogitur implorare misericordiã alicuius, supplicemq́ue se illi præbet. vt etiam cum rogat aliquid, postulatque se subleuari.

Διὸ καὶ τὰ σύμβολα ἔχει δεινότητας, ὅτι ἐμφερῆ ταῖς βραχυλογίαις: καὶ γὰρ ἐκ τοῦ βραχέως ῥηθέντος ὑπονοῆσαι τὰ πλεῖστα δεῖ, καθάπερ ἐκ τῶν συμβόλων, οὕτω καὶ τὸ χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται, δεινότερον ἀλληγορικῶς ῥηθὲν, ἢ ἅπερ ἁπλῶς ἐῤῥήθη, τὰ δένδρα ὑμῶν ἐκκοπήσονται.

Quare & symbola habent grauitates, quia similia sunt breuiloquentijs: etenim ex breuiter dicto suspicari plurima licet, quemadmodum ex symbolis, sic & illud. Humo vobis cicadæ canent, grauius allegorice prolatum, quàm si simpliciter dictum esset, arbores vobis excidentur.

Inde quoque intelligi posse Demetrius affirmat (est enim hoc tanquam corollarium) cur symbola vocata, idest obscuræ quædã voces, & quæ reconditos sensus habent: quales erant illę Pythagoræ, continent in se formam hanc, suntq́ue vehementia & acria, id enim inquit contingere illis, quia similia sunt, pariaque breuiloquentiæ, idest huic concisæ rationi, quę sensus animi paucis verbis indicat. Similia autẽ ipsi, quia idem vtraque ratione efficitur, nam quin natura earum rerum diuersa sit, dubitandum non est: aliud enim est nota illa, quę vocatur symbolum, aliud breuiloquentia. obscuritas etiam, quæ in symbolis existit, alium ortum habet, atq; illa quã secum trahit breuitas orationis. hanc igitur similitudinẽ inter res diuersas, ipse diligenter explicat: ac primũ quomodo perturbet breuitas docet. perturbat igitur inquit quia ex eo, quod breui, paucisq́ue verbis prolatum est, licet nobis plurima cogitare: nec statuere omnino cum animis nostris possumus, quid potissimum auctor eius vocis significare voluerit: solliciti nanque sumus non de vna tantum re, sed de pluribus, quod vsu venire quoque affirmat in symbolis: cum enim valde illa obscura sint: nec certo teneatur verus eorum sensus, multa nobis in mentẽ veniunt, quæ cuncta molesta sunt, faciuntq́ue vt huc, & illuc animo feramur. Meminit etiam hic vocis, cuius supra non semel mentionem fecit: & quam in secundo libro de ratione dicendi Aristoteles narrat à Stesichoro editam fuisse ad Locrenses verba faciente, cum deterrere vellet eos à contumelijs afficiẽdo opulentissimo viro: dixit enim putare se omnino fore, vt cicadæ ipsis humo canant. inquit igitur noster hic illud illo modo pronuntiatum, obscurè scilicet, fuisse acrius, vehementiusque multo quàm si simpliciter, planeque dictum fuisset. arbores ex agris vestris excidẽtur: hoc enim modo vnum tantum malum timeri potuit, illo verò plura.

Τάς γε μὴν περιόδους ἐσφίγχθαι μάλα δεῖ κατὰ τὸ τέλος: ἡ γὰρ περιαγωγὴ, δεινόν: ἡ δὲ λύσις, ἁπλούστερον καὶ χρηστοηθείας σημεῖον. καθάπερ ἡ ἀρχαία πᾶσα ἑρμηνεία, ἁπλοϊκοὶ γὰρ ἀρχαῖοι.

Periodos

Periodos sane contortas valde esse oportet in fine: circumactio enim graue quiddam est: solutio autem, simplicius & probi ingenij signum: quemadmodum antiqua omnis locutio: simplices enim antiqui.

Et hoc sine dubio compositionis est: pars enim ipsius est extremas partes cōprehensionū, aut astrictas esse aut, laxas. Iubet igitur, vt qui in genere hoc aliquid posse vult, det operam vt ambitus hi ipsi verborū in extremo clausulaque ipsa sint ualde astrictissimeque inter se connexi: hoc enim valet oportere ipsas valde ἐσφίγχθαι eo loco. si verò custoditum id fuerit, docet ipsum multum adiuturum esse hanc formam: rationemq; eius reddit hoc pacto: circumactio nanq;, orbisq; ille: (ut ita nunc appellem περιαγωγὴν) vehemens quiddam est & acre: contraq; dissolutio simplicius: probique ingenii & aperti signū, iuncto enim verbo, quod appellauit χρηστόηθες, ostendit mores probos, remotosque ab omni astuta, fallacique ratione. addit autem huiuscemodi fuisse orationem omnem antiquorum, cū enim illi forent aperti, simplicesque in omni vita, sensus etiam animi sine fuco vllo, fallaciaque edebant. Cicero quoque in epistola quadā ad Atticum idem protulit de indole, moribusque priscorum ait enim. Vide quam sim antiquorū hominum. sed hoc relinquamus, quod confirmatione non eget. Verbum σφίγγειν, quo vtitur de orbibus his orationis loquens, intelligitur valde accommodatum esse huic ipsorum clausulæ ostendendæ, Plato enim quoque in Timæo ipso vsus est, qui tamen de longe aliis orbibus tunc disserebat: similibus tamen his nostris ambitibus uerborum ea parte. Hæc autē ipsius verba sunt. ἡ τοῦ παντὸς περίοδος, ἐπειδὴ συμπεριέλαβε τὰ γένη, κυκλοτερὴς οὖσα καὶ πρὸς αὑτὴν πεφυκυῖα βούλεσθαι συνιέναι, σφίγγει πάντα καὶ κενὴν χώραν οὐδεμίαν ἐᾷ λείπεσθαι.

Ὥστε ἐν δεινότητι φεύγειν δεῖ τὸ ἀρχαιοειδὲς, καὶ τοῦ ἤθους, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ: καὶ καταφεύγειν μάλιστα ἐπὶ τὴν νῦν κατέχουσαν δεινότητα. τῶν οὖν κώλων αἱ τοιαῦται ἀποθέσεις. Ὡμολόγησα ταῦτα ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν, ἔγγιστα μάλιστα, τοῦ εἰρημένου ῥυθμοῦ.

Quapropter in grauitate fugere oportet quod speciem habet & antiquæ indolis, & numeri antiqui in oratione: & confugere maxime ad eam quæ nunc continet omnia grauitatem. membrorum igitur huiuscemodi depositiones. Ὡμολόγηκα ταῦτα ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν. *apta maxime sunt ab eo numero quem dixi.*

Addit Demetrius, eum res eo modo se habeat, oportere fugerē, si volumus esse acres ac vehementes in dicēdo, quidquid similitudinem aliquam habet simplicis illius antiquitatis, & in moribus fingendis, & in numeris orationis: & nullo modo imitari illos, sed confugere, totosque se conuertere ad eam, quæ illo tēpore tenebat omnia & quasi regnabat δεινότητα: studereq;, adhibito in omni re summo artificio, quacunq; ratione possit consequi finem suum. vt autē exēplo aliquo, auctoritateq; clari oratoris, confirmaret præceptum hoc, indicat locum Demosthenis ex oratione in Leptinem, qui in primis orator coluit hāc formam dicendi, valdeq; se remouit à vetere illa simplicitate: affirmatque illū in primis respondere iudicio suo: continereque in se numerum eum, & quasi nodum compositionis, quē probet, quare quicunque tales, qualis illa sit, conficere potuerint membrorū clausulas, & imitati fuerint ipsas, id quod ipse valde idoneum & accommodatum esse huic notæ putat, eos consecuturos esse hoc bonum. quin autē nobilis ille orator, accuratusque scripto claudat ita sententiam suam: connectatque in extremo, dubitari non potest.

Ποιεῖ

Ποιεῖ δέ τινα καὶ ἡ βία κατὰ τὴν σύνθεσιν δεινότητα: δεινοὶ γὰρ πολλαχοῦ καὶ τὰ δύσφθογγα. ὥσπερ αἱ ἀνώμαλοι ὁδοί. παράδειγμα τὸ δημοσθενικόν, τὸ Ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Efficit autem quandam & violentia in compositione grauitatem, graue enim multis locis & quod ægre profertur, veluti viæ inæquales. exemplum est Demosthenicum illud. Ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Illo, quod pertinet ad clausulas aptas huic notæ fingẽdas iam tradito, aliud, quod idem efficiat, adfert: formam inquam hanc acrem ac vehementem. illud autẽ est duritia in compositione. cum scilicet uerba quædam ita iuncta sunt, vt molestiæ multum exhibeant ei, qui pronuntiat: ægreq; possint edi. cum enim explanare vellet in quo maneat mora illa & difficultas, hoc attulit. multisq; locis inquit acre vehemẽsque esse id quod asperum in oratione est: vixq; edi potest. Antequam autem ad ea, quæ sequuntur accedam, libet experiri an scrupulum, qui in animum meũ iniectus est, eximere queam, ne aliis quoque molestus sit. Videri enim posset non sine causa Demetrius idem duobus locis præcepisse, quod negligentiæ plenum esset: hic scilicet & infra non multo, vbi inquit. ἐν δ' ὅτι κακοφωνία δοκεῖ ταῦτα εἶναι. Arbitror igitur aliud hic βίαν significare, & quod eo loco positum ab ipso est, κακοφωνία, βία enim est molestia, quam sentit, qui dicit ob hiatus crebros in oratione, concursusque litterarum asperos, in quos incidit: hoc vero, vt ipse tradit efficit hanc formam dicendi. κακοφωνία est, cum in oratione existit aliquid, quod auribus eorum, qui audiunt, molestum sit, quia malum sonum, odiosumque in se habet. potest tamẽ illud, quod in se vitium hoc habet, carere illo malo, quod supra traditum est: vitia enim protsus, malaque hæc sunt, & si prosunt huic fini, valentque ad cõmouendos exacerbandosque animos auditorum. Non mirari verò nos oportere, si inde id nascitur, ostendere Demetrius volens, simili vtitur: idem.n. hic vsu venire docet, quod in viis inæqualibus: non sine labore enim multo, molestiaq. illac iter fit. Cum autẽ in hac re, quæ corpore sentitur hoc planum fit, eodem pacto se rem habere intelligitur in ea, quæ animo percipitur, eadem enim inæqualitas & asperitas inuenitur aliquãdo in cursu orationis. Exemplum noster auctor esse voluit huius animaduersionis, Demosthenis itidẽ locum ex eadem oratione non multo infra superius illud positum. in quo notandũ est primum exempli verbum sumptum esse è superiore sententia. inde autem cępit, quia ipsum quoque adiuuat eam duritiem. vt tota autem res planior fit, integrum locum ponam. ἀντὶ τοῦ προσγράψαι, μετὰ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Τὰ δὲ ἀντίθετα καὶ παρόμοια ἐν ταῖς περιόδοις φευκτέον: ὄγκον γὰρ ποιοῦσιν, οὐ δεινότητα, πολλαχοῦ δὲ καὶ ψυχρότητα ἀντὶ δεινότητος. οἷον ὡς ὁ Θεόπομπος κατὰ τῶν ἑταίρων τῶν Φιλίππου λέγων, ἔλυσε τῇ ἀντιθέσει τὴν δεινότητα. Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, λέγων, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: τῇ γὰρ περιεργίᾳ, μᾶλλον δὲ κακοτεχνίᾳ, προσέχων ὁ ἀκροατὴς, ἔξω γίνεται θυμοῦ παντός.

Contraria autem contrariis opposita & similia verba in periodis fugiendum est, tumorem enim efficiunt, non grauitatem, multis autem locis & frigus pro grauitate. veluti Theopompus contra sodales Philippi dicens, dissoluit oppositione grauitatem, inquit enim. Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: *inani enim illi studio: vel potius prauo studio, animum adhibens auditor, extra omnem iram existit.*

Adiungit

Adiungit Demetrius, debere quoque nos, si volumus esse acres ac vehemẽtes in dicendo, nullo modo contraria contrarijs verbis opponere. neque etiam paria assimiliaque, quę sibi respondeant, in membris verba collocare, sed omnem hanc alieno tempore illic positam concinnitatem, elegantiamq́; compositionis uitare. Quid autem mali nascatur inde, si quis præceptũ hoc neglexerit declarat. tradit enim rationem hanc gignere tumorem quendam, & inflationem orationis, non grauitatẽ: idemque addit, multis locis ipsam, nedum pariat hanc formam acrem, gignere frigus & insulsitatem non paruam: contrariumq́; efficere demum eius, quod voluit ille, qui stulte ipsã illic adamauit: id, quod vsu venisse tradit Theopompo, qui abreptus studio hoc, cum stilum suum expolierit his festiuitatibus, corrupit finem suum: fregitque ac dissipauit formam eam, quam tempus illud quærebat, affectatione harum elegantiarum. Pluribus de hac re malo que Theopompi consilio non disputabo: tota enim multo supra declarata est. vbi verba eadem etiam ipsius posuit Demetrius, cum accurate disputaret de membris illis cõprehensionum, quæ similiter desinunt, vocanturque ὁμοιοτέλευτα. sed etiam vtroque in loco post exemplũ ipsum vitium illius compositionis: & quasi originem eius mali, demonstrare volens, iisdem vsus est non solum sententiis, sed pænè etiam verbis, nisi quod hic vocat primũ nimiam illam curam περιττοτεχνίαν: statimque tanquam se ipsum accusans, quod nõ idoneo verbo vsus sit, addit verius eam vocari potuisse κακοτεχνίαν, quia mali multũ pepérit: & non solũ inanis & supervacanea fuit: illic autẽ statim hoc nomine, magis culpam erroremque illum ostendente, ipsam vocauit.

Πολλὰ μὲν τοι ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὥσπερ ἀναγκασθησόμεθα συνθεῖναι στρογγύλως καὶ δεινῶς. οἷον τὸ δημοσθενικὸν τὸ τοιοῦτον. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει, αὐτὸ γὰρ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ, συμπεφυκυῖαν σαφῶς ἔσχε τὴν σύνθεσιν, καὶ οὐδὲ βιασάμενος ἄν τις ῥᾳδίως ἑτέρως συνέθηκεν αὐτό.

Multa sane ab ipsis rebus tanquam cogemur componere rotunde & grauiter. cuiusmodi est Demosthenicum hoc. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει: *ipsa enim res & ordo ipsius, innatam aperte habuit compositionem, & ne si vim quidem adhibuerit, aliquis facile aliter ipsum componeret.*

Post insimulatum rursus eiusdẽ culpæ Theopompum, intelligens Demetrius huiuscemodi quippiam fecisse aliquando Demosthenem: locumq́; illum à nemine reprehensum esse, sed potius ab omnibus valde celebratum, ostendit vnde fiat, vt idẽ fere apud alios scriptores diuerso modo accipiatur: traditq́; id nasci, quia captauit Theopõpus illas concinnitates, & aliunde asciuit. Demosthenes vero eò tractus est, & cũ inuenisset ipsas in rebus illis innatas, non repudiauit. quare non oratoris eius illæ esse existimantur, sed propriæ rerum. contra autem festiuitates Theopompi eò comportatę videbantur, cum alienæ forent: neque illic vllo pacto conuenirent. Inquit igitur: Multa sanè ab ipsis rebus aliquo modo coacti, componemus rotunde & grauiter. significat igitur, quod dixi, non esse quæsitas eas elegantias in componẽdo cum prudentibus probantur, sed potius sponte illic natas: oratorique quasi necessitatem impositam illas admittendi, quod cũ fit, tunc simul manent & elegantia compositionis & sententiarum grauitas; hoc enim prorsus significare voluit auctor, cũ inquit illud tunc compositum esse στρογγύλως καὶ δεινῶς. rotundam enim structurã verborum appellat, quæ lepida & suauis sit. id vero in se bonum habere affirmat locum Demosthenis ex oratione contra Aristocratem: retinereque cum cõcinnitate compositionis grauitatẽ: nec extingui vllo pacto vim eius sententiæ, acerbitatemq́; suauitate

uitate eius coagmentationis. Sed de hoc etiã clarissimi oratoris loco supra disputaui. Demetrius enim multo antea ipso quoque vsus est, vbi docet quid intersit inter periodum & enthymema. veniam autem dari oportere Demostheni, qui id commisisset, ostendere nunc volens, inquit rem ipsam seriemq; eius, innatam habuisse cõpositionem illam, idque apertum esse: additque, rem augens, ac quod dixit, verum esse docens. Si quis etiam contendat, & tanquã vim faciat ei sententiæ, vix eum aliter compositurum eam esse, & aliud genus coagmentationis eò adhibiturum, quia quod insitum est in aliquo, vix inde potest extirpari.

Ἐν γὰρ πολλοῖς πράγμασι συντίθεμεν, ὥσπερ οἱ τὰς καταβάσεις τρέχοντες, ὑπ' αὐτῶν ἑλκόμενοι τῶν πραγμάτων.

In multis enim rebus componimus, veluti qui per decliues vias currunt, ab ipsis rebus tracti.

Simili quoque hoc illustrare volens Demetrius, inquit in rebus oratione vinciendis idem contingere aliquando illis, qui dicunt, quod vsu venit hominibus, qui per decliuia loca currunt: vt enim illi hoc facere coguntur, nec possunt aliter ingredi, impulsi natura talis viæ, ita qui coagmẽtant verba, rapiuntur a rebus ipsis & coguntur eam compositionẽ sequi, quam illæ requirunt & aptã sibi esse aliquo modo sentiunt. Perspicitur autem ex hoc etiam loco, si quis diligenter attendat, auctorẽ huius eruditi libri oratorem fuisse, & eum quidem magnum ac iudicio præditum. nã præterquam quod non potuisset hæc tam subtiliter distinguere, qui non diu versatus in foro fuisset, ac sępe periculum fecisset harũ rerum, verba quibus nunc vtitur hoc declarant: facit enim se vnum illorum, ac quod aliis omnibus eius ordinis, sibi etiam contingere debere necessario testatur, præsertim autem hoc aperte monstrat, quod inquit συντίθεμεν: ostendit enim verbum hoc, eum, qui ita de se loquitur, cõponere verba solitum: quod studiose facere pertinet ad oratores.

Ποιητικὸν δὲ δεινότητός ἐστι, καὶ τὸ ἐπὶ τέλει τιθέναι τὸ δεινότατον: περιλαμβανόμενον γὰρ ἐν μέσῳ ἀμβλύνεται, καθάπερ τὸ Ἀντισθένους. Σχεδὸν γὰρ ὀδυνήσει ἄνθρωπος ἐκ φρυγανίων ἀναστάς: εἰ γὰρ μετασυνθείη τις οὕτως αὐτό: Σχεδὸν γὰρ ἐκ φρυγανίων ἀναστὰς ἄνθρωπος ὀδυνήσει, καίτοι ταὐτὸν εἰπών, οὐ ταὐτὸν ἔτι νομισθήσεται λέγειν.

Efficiens autem grauitatis est, & in fine ponere quod grauissimum est, comprehensum enim in medio hebescit, quemadmodum illud Antisthenis: Σχεδὸν γὰρ ὀδυνήσει ἄνθρωπος ἐκ φρυγανίων ἀναστάς: *si enim aliquis ipsum sic mutato ordine componat.* Σχεδὸν γὰρ ἐκ φρυγανίων ἀναστὰς ἄνθρωπος ὀδυνήσει *quamuis idem dixerit, non idem amplius existimabitur dicere.*

Ostendit aliud, quod idem efficit: valetque non parum ad eundem finem adipiscendum. id autem est, vt quod maxime in aliqua sentẽtia acerbum, indignumque videri potest, in extremo ponatur: ita enim tradit vim illius, et quasi indignitatẽ maiorem futuram. cum contrà si in medio collocaretur, cingereturque vndique pluribus verbis, hebetius ipsum futurum sit: multumque suarum virium amissurum. hoc verò ipsum, quod alio loco positum, tantopere variatur, in sententia manet, non in verbo ipso positum est. Cum cuperet autem exemplo hoc, quod præcipit illustrare, Antisthenis locũ huc adfert, in quo, ut suspicari licet, hoc tunc maximè apparebat.

cum

cum res, de qua illic agebatur, nota erat, personaque itidem ipsa, de qua sermo erat, ac tẽpus neminẽ fallebat: nunc enim, cum hæc omnia in obscuro posita sint, non tantam lucem habet. nam quem etiam Antisthenem intelligat incertum est: illum ne familiarem Socratis, qui duram & asperam vitam coluit: an eum, qui historiã scripsit, & præcepta etiam de ratione dicendi edidit. quare contigit huic exẽplo, quod auctor ipsi vsu venturum fuisse alia ratione dicit, si ordo immutaretur. languidius enim multo redditum est his rebus omnibus ignoratis: nec munus suum ipsum amplius obit, sed tamen exprimam illud, vt potero. sensus igitur eorum verborũ hic videtur esse. Fermè enim cruciabit homo è cremijs exurgens. φρύγανα valere materiam tenuem, aridamque, quam Latini verbo hoc ostendebant, quia flammæ corripiendæ idonea esset, apertum est. Ἀνασταὶ quin valeat cum surrexisset, dubium non est, qui ante scilicet sedebat aut iacebat. crebro autẽ Græci ita vsurpant hoc verbũ. indignum autẽ videri potuit, & stomachum probis viris mouere, honestam & grauem personam illic mansisse. Idem etiam nomen particeps naturæ verbi, mixtumque, existimari ab alijs posset ab ἀθίσημι, quod valet pellere ex aliquo loco, & sæpe exturbare, è conuiuio ductum esse, quod si verum est, loqui potuit Antisthenes hic de aliquo honesto viro, qui importunitate alicuius è mensa deiectus sit, quæ tamẽ mensa structa esset è vili admodum materia, quare cum maxime indignus esset illa iniuria, siue vnus ille, siue plures fuissent, quibus id contigisset, illud factum ponit magnopere displicere iis, qui viderunt. & magnum dolorem illis inurere. hoc mihi in mentem venit cogitanti diligenter quod potuerit ab Antisthene significari. cum igitur (nisi omnino hoc falsum est) iniuria omnis manserit in eo, quod significatur extremo illo verbo ἀνασάς: idque meritò videri potuerit minime ferendum, affirmat Demetrius ipsum eo loco positum futurum grauius & acerbius, quàm si in media illa sententia inclusum fuisset. vt ipse statim facit, mutato ordine verborum eorum, quo variato, corruptoque exemplo ipso inquit. Qui idem hoc pacto pronuntiarit, quamuis idem dixerit, nullo modo putari poterit, idem dixisse. adeò variatur sententia, totaque res alia fit, variata compositione verborum.

Ἡ δ' ἀντίθεσις, ἣν ἐπὶ τοῦ Θεοπόμπου ἔφην, οὐδ' ἐν τοῖς δημοσθενικοῖς ἥρμοσεν, ἔνθα φησίν. Ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην: ἐδίδασκες, ἐγὼ δὲ ἐφοίτων. ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δὲ ἐθεώμην: ἐξέπιπτες, ἐγὼ δὲ ἐσύριττον: κακοτεχνοῦντι γὰρ ἔοικε διὰ τὴν ἀνταπόδοσιν. : μᾶλλον δὲ παίζοντι, οὐκ ἀγανακτοῦντι.

Oppositio autem, quam de Theopompo dixi, in Demosthenicis etiam illis
4. *non congruit, vbi inquit.* Ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην: ἐδίδασκες, ἐγὼ δὲ ἐφοίτων: ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δὲ ἐθεώμην: ἐξέπιπτες, ἐγὼ δὲ ἐσύριττον: *par enim est alicui qui praua arte vtatur, propter redditionem, vel potius ludat, non stomachetur.*

Post preceptum nouum explicatum, redit aliquo modo ad illud, quod in Theopompo accusarat, cum simile illi locum apud Demosthenẽ in nobilissima oratione inuenisset. de quo libere existimat, ac quid sui iudicij sit, aperit: neque metuit etiã ipsum insimulare. est autẽ, vbi præteritam suam vitam Demosthenes confert cum Aeschinis vita: & vt in sua cuncta plena dignitatis esse significat, ita illius ueterem condicionẽ inquinatã fuisse maximis sordibus, & omni dedecore refertã declarat. neque tamẽ plenum eum locum Demetrius hic ponit: quædam enim, quæ in medio illic sita sunt præterit: neque etiam ordinem sententiarum custodit: illam igitur sedulo affectatam oppositionem sententiarum reprehendit, vt iam antea in Theopompo dignam eam esse summa reprehẽsione significarat: & post eam hic in conspectu positam, damnans ipsam inquit. oratorẽ eo loco uideri posse uitiosa, deprauataque

A. locus integer sic habet. Docuisti literas? Ego didici. Initiasti? Ego initiatus sum. Saltasti? Ego sumptus prębui. Dictata scripsisti? Ego in concione sedi. Tertias partes actitasti? Ego spectavi. Excidisti? Ego explosi. Pro hostibus egisti omnia? Ego pro patria.

nataque arte vti. propter studium illud suum tantum, contraria semper cõtrarijs opponendi: statimque, tanquam non satis expressisset peccatum Demosthenis, nec verum nomen illius vitij posuisset, se ipsum quasi corrigens ait potius illic eum existimari posse ludere: & nõ, vt oportebat, tẽpusq; illud postulabat, stomachari & indignari. Cum igitur Demosthenis vim, facultatemq; dicendi incredibilem admiraretur Phalereus, quod multis modis intelligere licet, aliquid tamen in ipso desiderabat: id, quod etiam memoriæ proditum est à veteribus scriptoribus. nam quod non simile est huic, quod nunc in ipso reprehendit, sed ab eodem erroris fonte manat, tradit Plutarchus in vita Demosthenis, inuẽtos non nullos, & eos quidem disertos, & politos viros, quibus actio ipsius non probaretur. cum putarent motus corporis Demosthenis humiles esse, ac quod ille eo tempore effingeret, ignobile ac tenerum: in quorum numero testatur fuisse etiam Demetrium Phalereum. Postquam autem Demetrius docuit magnos quoq; oratores aliquando peccare, qui non suo tempore sectentur ornatus quosdam ac festiuitates, non verebor indicare locum Ciceronis, valde (vt opinor) similem ei, quem ipse Demosthenis in crimen vocat ac non paruæ culpæ affinem putat. vt accurate ille, subtiliterq; ab eruditis viris expendatur: existimeturq; an merito quoque ipse idem vitium in se contineat. est autẽ vbi grauissime accusat M. Antonium: in ipsiusq; persona probat constitisse principium belli ciuilis, quod gestum est inter C. Cæsarem, & Cn. Pompeium. totus vero locus, qui videri posset nimis magno studio esse concinnatus, hic est. Vt igitur in seminibus est causa arborum & stirpium, sic huius luctuosissimi belli semen tu fuisti. doletis tris exercitus populi R. interfectos: interfecit Antonius. desideratis clarissimos ciuis: eos quoque vobis eripuit Antonius. auctoritas huius ordinis adflicta est, adflixit Antonius. omnia denique, quæ postea vidimus, quid autem mali non vidimus? si recte ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. vt Helena Troianis, sic iste huic reip. causa belli, causa pestis, atq; exitij fuit. Primum enim, quod ipsum clausit utraque ex parte duabus collationibus, & iis quidem plenis: cumq. suis loco positis redditionibus, præ se fert plurimum studium ac diligentiam in eo loco exornando positam. quamuis enim ad lucem rebus adferendam adhibeantur parabolæ, quin tamẽ illæ quoque expoliant, & ornent dubium non est. quę causa fortasse fuit cur summi doctores ipsas pæne remouerint à studio oratorum. Præterea posterior collatio non valde apta videtur ad animos exacerbandos, & si illa continet in se rem atrocẽ: nomen enim Helenæ, formosissimæ feminę, omnem pæne tristitiam eius facti eijcit ex animo. Quæ vero diligenter illic expressa est ἀντίθεσις, & ipsa non paruam curam oratoris in se conformanda positam testatur. Nec tamen me fallit lumẽ hoc orationis non alienum esse ab animo concitato, vt contrario loco positum par ipsi, quod Græce ἐπαναφορὰ vocatur, sed ille quasi aceruus tot ornamentorum in vnum locum congestorum facit, vt verear ne magis quàm oportet animos eorum, qui audiunt, deliniat: in primis autem, quod reprehendit in Demosthene Demetrius, ἀντίθεσις illa, quam non minore studio, nec minus accurate à Latino hoc quàm à Græco oratore expressam esse apparet: intelligo quod inquit interfectos, & interfecit, ceteraque eius generis. vt prorsus videantur ambo hi loci propter similitudinem hanc, quæ in ipsis perspicitur, aut laudandi simul esse, aut insimulandi.

Πρέπει δὲ τῇ δεινότητι καὶ τῶν περιόδων ἡ πυκνότης, καὶ εἰ ἐν τοῖς λοιποῖς χαρακτῆρσιν οὐκ ἐπιτήδεια οὖσα: συνεχῶς γὰρ τιθεμένη μέτρῳ ἐοικέναι ποιήσει λεγομένῳ ἐφεξῆς, καὶ τοῦτο δεινῷ μέτρῳ ὥσπερ οἱ χωλίαμβοι.

Conuenit autem grauitati & periodorum crebritas, & si illa in reliquis formis idonea non est: continenter enim posita metri imaginem referet, quod dicatur deinceps, & sane grauis metri veluti choliambi fiunt.

Demonstrat aliud, quod huic formæ valde conuenit. illud autẽ est creber comprehensionum illarum vsus, quæ περίοδοι vocantur. quod tamen studium sententias omnes illo modo claudendi & quasi in orbem quendam redigendi, tradit minime accommodatum esse, vt est huic, ceteris notis dicẽdi. hoc igitur fecit, vt supra illo modo loqueretur, diceretque periodos frequentatas ac crebro vsurpatas, hic locum habere, itelligebat enim ipsas alienas esse à reliquis formis, & nullo modo illic aptas: Quid autẽ boni pariat hic copia horum ambituum declarat: causamq. demum affert eius, quod dixerat. inquit enim periodos continenter positas, rationemq. hanc dicendi frequentatam, similem futuram esse metro, quod metrum dicatur deinceps, ac sine intermissione, vt alterum scilicet semper alterum excipiat, &, quod bonum etiam, fructumque, qui inde capitur, auget, metro acri ac vehementi: factoque ad infligendas acerbas plagas iis, in quos iacitur. cuius generis erat choliãbus, qui versos ab Hipponacte Ephesio inuentus fuit ve iambus simplex, & non claudicans, ab Archilocho. ambo nanque hi huic rei toto animo incubuerunt, & ijs armis vsi sunt contra aduersarios. quin autem hæc quoque nota facta sit ad vulnera imponenda: ferature que magno impetu in illos, quos vlciscitur, dubium non est.

Ἅμα μὲν δὴ πυκναὶ ἔστωσαν καὶ σύντομοι: λέγω δὲ δικώλους τινάς. ἐπεί τι πολύκωλοί τι οὖσαι, κάλλος μᾶλλον παρέξουσιν, οὐ δεινότητα.

Simul sane crebræ sint & concisæ: dico autem bimembres quadam: quia si multorum membrorum fuerint, pulchritudinem potius afferent, non grauitatem.

Cũ posse, ac debere inseri in hanc formam comprehensiones crebras ostendisset, adiungit non omne genus ipsarum eodem pacto illic conuenire: minutas enim solum & concisas oportere illas esse adiungit, magis etiam aperire studẽs cuiusmodi intelligat, quæ è duobus membris conflatæ sint, eas esse, quas vocauit concisas affirmat: sunt enim quoque ex tribus, & è quatuor membris non paucæ. quid vero incommodi huc afferrent, si essent longiores & non intra terminos hos clauderetur, declarat. Si nanque inquit ex pluribus membris constarent, pulchritudinem potius, elegantiamque eo quàm grauitatem ac vires importarent. nullo certe modo huic formæ gignendæ aptas illas futuras tradit. quippe cum nihil tantopere officere possit huic formæ quàm species ac decus: industriaq; multa in eo aucupãdo posita: qui enim commoto animo est ac studet commouere eos, qui audiunt, fugere debet omnem splendorem ac cuncta magis eo tempore videri facere quàm sectari elegãtiam, & ornatum. Quot præterea mala pariant in dicendo frequentes hi verborum ambitus, longiores scilicet & concinniores, declarauit ipse supra, vbi qui modus in eorũ vso tenendus esset aperuit.

Οὕτω δ' ἡ συντομία τῷ χαρακτῆρι χρήσιμον, ὥστε καὶ ἀποσιωπῆσαι πολλαχοῦ δεινότερον, καθάπερ ὁ Δημοσθένης. Ἀλλ' ἐγὼ μέν. οὐ βούλομαι δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰπεῖν: οὗτος δὲ ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ. σχεδὸν ὡς σιωπήσας ἐνταῦθα δεινότερος παντὸς τοῦ εἰπόντος ἄν.

Adeo autem concisio formæ huic vtilis, vt & reticere multis locis gratius sit, veluti Demosthenes. Ἀλλ' ἐγὼ μέν. οὐ βούλομαι δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰπεῖν: οὗτος δὲ ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ: ferme enim cum tacuerit hic, grauior omni dicente fuit.

locus integer, et correctus sic / Ἐγὼ μὲν quidem. Nolo aut dicere quidquam asperi. Cum principio meæ orationis. Hic aut ex superabundantia me accusat.

Cum breuitatem in periodis laudasset, ac si concisæ cõprehensiones hæ ipsæ aliquo modo fuerint, mirifice huic formæ quadraturas esse docuisset, addit ea de causa, quę magis adhuc concisa ratio est, rectè illic vsurpari ἀποσιωπήσεις, cũ scilicet aliqua sententia plena non editur, sed in medio obtruncatur. Inquit igitur. Adeò autem breuitas huic notæ accommodata est, valetque ad eam constituendam, vt taciturnitate vti ea, quæ ἀποσιώπησις vocata est, reticereque aliquando aliquid, grauius sit, acriusque, quàm illud scilicet ipsum planè cõmemorare. Vtitur verò auctoritate Demosthenis ad hoc probandum, qui hoc vsurpauit pro Ctesiphonte in principio nobilis illius orationis. In exemplo hoc ipso cum in omnibus Demetrij libris magno consensu inuenerim ἀλλ' ἐγώ, apud auctorem enim vulgo dandi casu legitur ἀλλ' ἐμοί, nolui lectionem immutare. præsertim quia in margine quorũdam vetustissimorum Demosthenis librorum offendi notatam eam scripturam. Huius autem loci summi oratoris meminit quoq; Quintilianus: & quid efficere illic reticentiam putet, significauit, quo loco in IX. libro de hac ipsa subtiliter & accurate disserit. Post exẽplum positum Demetrius inquit. Orator cum hic rem reticuisset, aliquò modo fuit acrior, quàm quilibet fuisset, qui rem explanasset. atque ita ille putauit se constituisse, quod probare voluit.

Καὶ νὴ τοὺς θεοὺς σχεδὸν ἂν καὶ ἡ ἀσάφεια πολλαχοῦ δεινότης ἐστί: δεινότερον γὰρ τὸ ὑπονοούμενον: τὸ δ' ἐξαπλωθὲν καταφρονεῖται.

Et per deos ferme vtique & obscuritas multis locis grauitas est: grauius enim quod suspiciones tantum sui gignit. quod autem explanatum est, contemnitur.

Non cõtentus superiore animaduersione Demetrius: aliud adiungit, quod admirabilius videri potest, aptum autem & ipsum est ab eodem precepto. quare vel animo commotus: vel metuens ne repudiaretur quod diceret, iusiurandum addidit: citatisque aliquo modo testibus diis immortalibus, inquit. Et ferme obscuritas multis locis hanc formam gignit. caligoque illa orationis nõ parum valet ad perturbandos & statu mentis mouẽdos eos, qui audiunt: cuius etiam rei statim causam adfert his verbis: simulque quid contrarium illius efficiat docet. Grauius enim quod obscure editur: quod verò explicatũ est despicitur. ὑπονοούμενον valet id quod dixi. quod scilicet sensum habet obscurum. atque ita prolatum est, vt plures variiq; sensus inde elici possint. vnde veteres illi vocabant ὑπονοίας, quæ postea appellatæ sunt ἀλληγορίαι. Pæne autem idem quod hic, multo supra dixit in explicanda forma magnifica, cum enim allegoriam amplitudinis non parum in se continere affirmasset, eiusq; rei causam afferret, inquit. πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον: statimque cur illud ipsum pauorem iniiciat, diligenter docuit, quia scilicet multa qui audiunt suspicantur: menteque versant: & ea omnia in peiorem partem; quod ego quoque hic tetigi.

Ἔστι δ' ὅπου κακοφωνία δεινότητα ποιεῖ, καὶ μάλιστα ἐὰν τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα δέῃ τοιαύτης, ὥσπερ τὸ ὁμηρικόν. τό. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν: ἦν μὲν γὰρ καὶ εὐφωνοτέρως εἰπόντα σῶσαι τὸ μέτρον. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ἵπως ἴδον αἰόλον ὄφιν: ἀλλ' οὔτ' ἂν ὁ λέγων δεινὸς οὕτως ἔδοξεν, οὔτε ὄφις αὐτός.

Est autem vbi cacophonia grauitatem efficit, & maxime si res de qua agitur eguerit hac, veluti Homericum illud. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν: *licebat enim & euphonia vtentem, tueri versum.* Τρῶες δ' ἐρρίγη-

ὄφιν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν. *Sed neque qui dicit ita grauis uisus esset, neque serpens ipse.*

Indicat alium ortum eiusdem formæ, cum superiorem rationem Ipsius gignendę iam absoluisset: ille autem est asperitas quædam in verbis, quã vocat κακοφωνίαν. ea verò, vt aliis locis molesta est: & meritò repudiatur, ita huic fini prodest: adiuuatque non parum notam hanc dicendi grauem atque acrem. præsertim si (vt narrat statim auctor) res, de qua agitur, eguerit illa: sentiatque sibi ipsam vehementer aptam esse. Semper igitur, vt existimat, dura hæc compositio: sonusque, qui inde nascitur, molestus auribus, efficit stilum hunc grauiorem, sed tunc maxime, cum conuenit illi sono cum materia ipsa, vt ambæ scilicet illę res eodem pacto duræ sint & asperæ. Exemplo vero illustrare præceptum hoc volens, confugit ad Homerum, qui prodigiũ renuntians, quod venisset Troianis, vallum Græcorum ascensuris, illa vsus est: versumque ex industria confecit asperum, vt rem illam terroris plenam exprimeret, vel potius magis sæuam horribilemq; redderet. Eum versum vertit, seruata in extremo labe illa (iambus enim illic est pro spõdeo) Terentianus, qui accurate de genere illo carminis. quod μύουρον Græci appellant, disputauit. ita autem expressit. Attoniti Troes viso serpente pauitant. Ostendere autem volens Demetrius non temere id factum fuisse à poeta, sed consulto, ut scilicet poneret ante oculos rem eam, quam cõmemorabat. inquit. Licebat autem poetæ & suauitatem soni retinere, vel potius ipsam augere: & tueri mensurã versus, quod fecisset prorsus Homerus, si, vt ipse ostendit, cecinisset: nec tamen ille finem suum obtinuisset, contraq; tota res, quę narrabatur, iacuisset, vt testatur hic noster his verbis. Sed nec qui dicit illo modo, acer vehemensque visus esset, neq; etiam serpens ipse, qui nunc tam terribilis est, & perterrefacit etiã eum, qui audit. Sed vetus etiam scholion in eum poetę versum virtutem eandem eius loci commendat, cuius declarationis mentionem quoque fecit Eustathius, qui profecto interpres plurimum ornauit commentarios illos suos iis doctorum hominũ antiquis animaduersionibus, vt sane ipse ingenue fatetur. quicunq; autem ille fuit qui hoc olim adnotauit, facile credi potest hunc nostrum auctorem legisse, cũ enim probare vellet non sine arte id factum fuisse ab Homero, immutat etiam ipse ordinem verborũ & eodem demum pacto ipsum vt Demetrius variat, aliterque conformat, sed verba ipsa poete non alienum erit, vt verũ esse quod dixi facilius intelligatur. ἐμφαντικώτερον δὲ ἐχρήσατο τῷ τοῦ στίχου σχήματι καίτοι γε ἐγχωροῦν εἰπεῖν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν, τὸ ... καὶ τὴν πλῆξιν τὴν τραχεῖαν καὶ τὸν φόβον περιέσωσε τῷ πάθει τοῦ στίχου ὡς βραχείας πληροῦντος συλλαβάς.

Τούτῳ οὖν ἑπόμενοι τῷ παραδείγματι καὶ τὰ ἄλλα προστοχασόμεθα τὰ ὅμοια. οἷον αὐτὶ μὲν τοῦ, πάντ' ἂν ἔγραψεν· ἔγραψεν ἄν. αὐτὶ δὲ τοῦ, οὐ παρεγένετο, παρεγένετο οὐχί.

Hoc igitur sectantes exẽplum & alia coniectabimur similia. ceu pro illo. Πάντ' ἂν ἔγραψεν· ἔγραψεν ἄν. *pro illo autem.* οὐ παρεγένετο, παρεγένετο οὐχί.

Omnia quidem scripsisti; Scripsisti quidem. Non uenit, venit nequaquam.

Cum exposuisset Demetrius consilium Homeri, admonet nos, vt ipso tanquam norma quadam vtentes, similes illi locos exploremus. auxilio enim nobis fore affirmat ad eandem artem alibi adhibitam intelligendam, vel potius ad rationem nobis demonstrandam, qua idem efficere possimus. vt scilicet antequam eò in dicendo perueniamus, mente exploremus locos illi similes. vt ipsos eodẽ modo tractare valeamus, hoc enim mihi valere videtur προστοχασόμεθα. statimque duo alia breuia exempla ponit, ex oratore aliquo accepta, vt suspicari licet, siue ab ipso ad hoc ipsum ostẽdendum conformata. si nanque acres in dicendo, vehementesque esse voluerimus, pro compositione hac horum verborũ πάντ' ἂν ἔγραψε, dicemus, ἔγραψε ἄν. interiectione

ctione illa vnius syllabæ è medio in extremum comportata. eadem pęnè ratio est posterioris exempli. pro hoc nanque. ἀ' περιγλέτω: quod est leue, vsurpabimus περιγλέτο οὐχί. in qua compositione asperitas quędam est, vt ęgre pronuntiari id possit, ac non sine molestia quadam perueniat ad aures eorum, qui audiunt.

Ἀπολήγοντες δὲ ποτε καὶ εἰς συνδέσμους τὸν δὲ ἢ τὸν τε: καί τοι παραγγέλλεται φυγεῖν τὴν ἀπόληξιν τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ πολλαχοῦ χρήσιμος καὶ αὕτη ἂν γένοιτο. οἷον, Οὐκ εὐφήμησε μὲν, ἄξιον ὄντα: ἠτίμασε δέ. ὡς τὸ Σχοῖνόν τε, σκῶλόν τε. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὁμηρικοῖς μέγεθος ἐποίησεν ἡ εἰς τοὺς συνδέσμους τελευτή.

Desinentes autem aliquando & in cõiunctione δὲ *vel* τε: *& si præcipitur fugere huiuscemodi terminationem, verum multis locis vtilis & hæc erit. ceu.* Οὐκ εὐφήμησε μὲν, ἄξιον ὄντα: ἠτίμασε δέ. *vt illud.* Σχοῖνόν τε, σκῶλόν τε. *Sed in Homericis magnitudinem effecit in coniunctiones terminatio.*

Adiungit quod superiori valde simile est: nos aliquando terminantes sententiam in coniunctiones δὲ, siue τε, idem scilicet effecturos, adlaturosque orationi multum grauitatis, quæ grauitas nascetur ab illa duriore compositione: difficultateque spiritus. Cum tamen sciret accuratos magistros dicendi pręcipere diligẽter, ne in cõponendis nominibus hoc committatur, auctoresq; illos nobis esse, vt declinemus hanc terminationem, quemadmodum multis locis non negat id verum esse, ita contra non paucis contendit illam clausulam accommodatam esse: valetq; plurimum ad gignendam hanc formam. vtitur autem, vt constituat iudicium suum duobus exemplis, quamquam prius fortasse verius dici potest huic rei seruire. quorũ alterum ex oratore aliquo acceptum videtur: alterum manifesto est Homeri. qui igitur, cum de improbo facto alicuius quereretur: doleretq; se cum contumelia dimissum, iudicãs se omni honore dignum, dixit illo modo, clausitque demum sententiam copula δὲ: (exemplum.n. in eo manet, nõ in sententia horum verborum) eo pacto comparauit dictioni suæ aliquid grauitatis: fuitq; acrior, quàm fuisset, si leuiter sententiam illam terminasset. Eiusdem generis esse inquit, idest desinere in easdem copulas, illud è catalogo nauium χοῖνόν τε σκῶλόν τε. cuius etiam loci mentionem supra fecit. vbi de compositione orationis disserit, vimque illius accurate tradidit. quod etiam hîc paucis repetit. adiungit etiam nunc. Sed tamen apud Homerum eo loco terminatio illa in coniunctiones parit grauitatem, idest reddit aliquo modo ea minuta & ignobilia oppida, quæ illic appellantur, ampliora.

Ποιήσει δ' ἄν τις ποτὲ καὶ δεινότητα, ἄλλως ὧδε εἴποι ἄν. Ἐγέλασε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς ἀσεβείας τε. Τὰ ἱερά τε, τὰ ὅσιά τε: ὅλως γὰρ ἡ λειότης καὶ τὸ εὐήκοον γλαφυρότητος ἴδιον, οὐ δεινότητος ἐστιν: αὗτοι δὲ οἱ χαρακτῆρες ἐναντιώτατοι δοκοῦσιν.

Efficeret autem quispiam aliquando & graue genus dicendi, siquis ita dicat. Ἐγέλασε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς ἀσεβείας τε. Τὰ ἱερά τε, τὰ ὅσιά τε: *omnino enim leuitas, & quod suauiter peruenit ad aures elegantis notæ proprium est, non grauis. hæ autem notæ maxime contrariæ videntur.*

Nec tamen non inquit hoc etiam pręstat aliquando, quod dicimus: temporique huic etiam ratio illa apta est. vt si quis ita diceret. ἐγέλασε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς

 ἀσε-

ἀνιλάσασθαι.hoc enim prius exemplum est, ut opinor, cum prorsus ipsa videatur duo esse: neque enim ratio eorum, quæ sequuntur verborum commodè potest adplicari rationi priorum horum, prima nanque hæc verba videntur accusare quempiā, qui ob stultitiam, impietatemq; decretum scripserat, quale nullo modo oportebat. Secunda vero facile credi possunt pronuntiata fuisse in eum, qui & fana & sacras alias res violarat: sunt enim hæc τὰ ἱερὰ τὰ ὅσια. sed hoc quoque non magni momenti est ad id quod probare accuratus hic scriptor vult, Sequitur apud auctorem, iudiciū suum relictis exemplis quod sit de his rebus volentem ostendere, vniuersq; quod verum esse intelligit, pronuntiantem. Omnino enim leuitas, & quidquid suauiter tangit aures proprium est notæ elegantis, & nullo modo formæ huius acris ac vehementis, quas etiam notas dicēdi affirmat videri inter se maxime contrarias. idē autem quod nunc de ambabus his præcipit, infra etiam repetit, vbi de illa ipsa nota leui, quæ inde vocata est λεῖος, disputat. Pungeret autem aliquem hoc loco scrupulus nō paruus, qui recordatus esset, quæ supra de notis dicendi præcepisset Demetrius: existimari enim illa possunt non sine causa ei, quod nunc de ipsis tradit, repugnare: cum enim dilucide nunc dicat notam elegantem, & notam grauem videri inter se maxime contrarias, illic (intelligo cum earum numerum demonstrauit, & opinionem non nullorum, qui aliter atque ipse de illo sentiebant, refellit) maxime contrarias esse inter se & tota regione distare dixit solas notā amplam & notam tenuē. quia cum ceteræ aliquando miscerentur, hæ duæ temperari simul nunquam poterant: nec vllo modo eodem loco manere. quia nihil sit tam oppositum & inimicum, quàm ipsæ inter se. Nisi fallor autem ita hic scrupulus euellitur. vt verū prorsus sit quod illic inquit, miram quandam esse inter superiores illas distantiam: & tantam quidem, vt conuenire ipsis inter se nulla in re vnquam possit: è numero autem reliquarum, quæ quamuis & ipsæ dissimiles sint, non tamen ita abhorreāt vnæ ab alijs, vt non possint aliquando vna illarum aliquid ab altera ducere duas has: elegātem inquam notam, & grauē acremq; supra ceteras omnes videri contrarias & paruam omnino ipsis inter se affinitatem coniunctionemq; existere. quæ tamen aliquando: ægre id quidem ac raro, leniter temperentur, vt in forma graui appareat aliquid elegantiæ in formaq; itidem concinna atque eleganti non nihil asperitatis. vt quod ita rim ipse tradit, nasci aliquando ex ioco vrbanitateq; quippiam factū ad animos perturbandos. Confirmat idem, quod priore illo in loco cum confutaret eos qui duas solas notas esse volebant, plane testatus est inueniri in scriptis optimorum auctorum, quos etiam nominatim profert, confusam multam & magnificentiam & grauitatem & venustatem. miscentur igitur simul nota grauis & elegans: quam enim illic vocauit χάριν, dubitare non possumus quin sit γλαφυρότης. Quin etiam quod hic inquit οὐκ ἀστεῖόν τι δοκοῦσιν. & non ἡδύ, ad idem fortasse comprobandū ualet, ac multo magis quod leuitatem: omneq; id, quod belle tangit aures, affirmat esse propriū formæ elegantis, non tamen penitus ipsum excludit forma graui: multa enim quæ propria sunt alicuius rei, illicque in primis congruunt, inueniuntur aliquando cum alia re copulata esse.

Καὶ τοῦτο δὲ πολλαχοῦ ἐκ παιδιᾶς παραμεμιγμένης δεινότης ἐμφαίνεταί τις. οἷον ἐν ταῖς κωμῳδίαις καὶ πᾶς ὁ κυνικὸς τρόπος, ὡς τὰ Κράτητος. Πήρη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ.

Et sane multis locis ex ioco admixto perspicitur existere grauitas quadā. veluti in comœdijs & omnis cynicus modus, vt illa Cratetis. Πήρη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ.

Pera quædam terra est medio in nigro fastu.

Ostendit nunc manere sæpe numero hunc stilum, vbi aliquis minime putasset se illum inuenturum: existere namque eum tradit ex ioco ac lusione. Sed nō simplici,

verum

verum temperata, mixtaque cum acerbitate quadam, nisi potius dicere debemus ipsum nasci; manateque ex voce amara, cui aspersum sit aliquid salis, vt materies illius vera sit amarities, quam amaritiem non solum non corrumpat eneruetque, sed etiam exacuat, serioremque reddat suauitas, quæ nascitur ex ioco, & vrbanitate. vnde cum illa aliquo modo amarities operta sit: regaturque ridiculo, inquit ipsam [illegible] illic ἐμφαίνεσθαι idest apparere, si quis acute cernat. statim autẽ, ne quis hoc respuat, inquit: id fieri passim in comœdia. intelligit autem antiquam comœdiam, quæ finem habebat corrigere atque emẽdare mores hominum, ideoque turpia ipsorum facta libere notabat. Vnde Hermogenes quoque, cum traderet quę comœdiæ materies sit: ex quibusque rebus illa nectatur, inquit ipsius πλοκὴν, & quasi texturam, esse amaram & ridiculam, cum amaræ voces temperatiores homines efficiant: ridicula verò consolentur illos aliquo modo, faciantque, vt æquiore animo patiantur se insimulari. Nec solum in comœdia frequens esse, Demetrius affirmat, verum etiam rationem, qua cynici vtebantur in vita hominum emendanda, in eodem fundatam esse docet. Cum autem communiter hoc inde proficisci docuisset: neque enim, nisi hoc verum esset, comici poetæ rationem illam vsurpassent: nec familia illa sapientium virorum, inimica deliciarum omnium & leuitatum, se eodem contulisset, singillatim nunc idem probat, positis vocibus non nullis quorundam principum illius disciplinæ: neque enim testimonia certa aliqua comicorum poetarum citat. primum autem huiuscemodi fuisse illud Cratetis tradit. qui leuiter immutatis versibus quibusdam Homericis ex Odyssea, & pro Creta facta pera, quæ mantica est, describit vitam eorum, qui se ei disciplinæ tradidissent & quot quamque vetis bonis illa referta esset docet: exturbatis enim à se lenonibus ac parasitis recepisse narrat & thymum, & allia, tenuesque alias huiuscemodi dapes. Insimulatur igitur eo pacto vehementer vita plena uoluptatum, eodemque tempore risus mouetur: quare magis hærent vulnera illa, punguntque vehementius. Plures uersus ita ad rationem suam à Cratete variati, leguntur apud Laertium. nā noster hic principium tantum eorum posuit.

Καὶ τὸ Διογένους τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ὅτι τοῦ ὁπλίτου δραμόντος, ἐπιτρέχων αὐτὸς, ἐκήρυττεν ἑαυτὸν νικᾶν τὰ Ὀλύμπια πάντας ἀνθρώπους καλοκαγαθίᾳ: καὶ γὰρ γελᾶται δ' ἐρρημένον ἅμα καὶ θαυμάζεται, καὶ ἠρέμα καὶ ὑποδάκνει πως λεγόμενον.

Et illud Diogenis, quod in Olympia dictum fuit, cum armatus cucurrisset, accurrens ille, se sua voce prædicauit vincere cunctos homines probitate: etenim videtur vox illa simul & admirationi est, & sensim etiam mordet aliquo modo occultus eius sensus. , ut censeo, abundat hęc uox.

Eandem vim habere dicit illud Diogenis, qui in Olympicis ludis, cum præco, vt moris erat, voce sua declararet victorem eorum certaminum eum, qui se in illis eximie gesserat, accurrens ipse, magna voce prędicauit se vincere cũctos mortales vitæ integritate. Perspicitur autem ex verbis auctoris eum, cuius nomẽ vt victoris, a præcone pronuntiari debebat, solitum in medium se conferre, vt ab omnibus spectari posset: hoc enim videtur valere, quod inquit. τοῦ ὁπλίτου δραμόντος: propere enim in clarum eum locum accedebat, vt ad laudẽ: siue, vt institutum illius temporis seruaret. An verior sensus est eius loci, illum, quem indignum tāto verborum honorẽ significauit Diogenes, grauibus armis tectum cursu certasse cum aduersariis. In quo duro certamine, quum omnes superasset, à præconeq. ornatus esset, statim eo festinãter profectus Diogenes testificatus est, sibi magis laudem illam conuenire, suaque voce prædicauit se victorẽ omnium mortalium in multo honestiore certamine. ut longe alius fuerit cursus Diogenis ac cursus illius, qui grauiter armatus antea in lu-

dis

dis illis cucurrit: vt nomina quoque eorum cursuum apud auctorem diuersa sunt. Recitatur hæc vox Diogenis, parum immutata a Laertio, qui etiam nomen posuit illius, cuius capiti corona imposita tunc fuit: cum enim, vt ille narrat, astãte Diogene, præco clamasset. Vincit Dioxippus viros, minime inquit Diogenes, ille quidem mancipia vincit: viros verò ego. Explicat autem Demetrius statim vim huius vocis, & quid præstet illa eodem tempore declarat, quod sanè cõtrarium inter se videtur, sed tamen totum ab eadem radice nascitur. Inquit igitur. Etenim ridetur quod prolatum est simul & admirationem gignit. Sed idem etiã addit, quod in primis hic requiritur, eo nanque nomine non sine causa existimatur hanc vocem fuisse acrem, aptamq; ad plagam moribus hominum imponendam. Et leuiter mordet aliquo modo sensus eorum verborum. Δάκνειν autem hic translatum esse apparet: quomodo etiam Latinum verbum, quod huic respondet, acceptum est à Terentio & Cicerone. Quod ad verbum ipsum facit, quo studia vitamq; suam mirifice ornauit Diogenes, vsus est illo Aristoteles in IIII. libro de moribus ad Nicomachum, vbi de magnanimitate disserit: affirmat enim præclaram illam virtutem constare non posse sine hac καλοκἀγαθία. vim autem ipsius omnem, ac rationem diligenter exposuit in II eorũ de moribus librorum, qui inscribuntur ἠθικὰ μεγάλα. initium vero eius accuratæ disputationis est hoc, ductum à laude huius nominis, cum dicitur de homine absolutæ virtutis. ἔστι μὲν οὖν οὐ κυρίως λεγόμενον τοὔνομα ἀπὸ τοῦ τελείως σπουδαίου ἡ καλοκἀγαθία, & quæ sequuntur: quæ sane multa sunt, eodem pertinentia.

Καὶ τὸ πρὸς τὸν καλὸν ῥηθὲν αὐτῷ· προσπαλαίων γὰρ καλῷ παιδὶ Διογένης, ἐκινήθη πως τὸ αἰδοῖον· τοῦ δὲ παιδὸς φοβηθέντος, καὶ ἀποπηδήσαντος· Θάῤῥει ὦ παιδίον, οὐκ εἰμὶ ταύτῃ ὅμοιος· γελοῖον γὰρ τὸ πρόχειρον τοῦ λόγου· δεινὴ δ' ἡ κευθομένη ἔμφασις.

Et quod in formosum dictum fuit ab ipso: cum enim luctaretur cum formoso puero Diogenes, commota aliquo modo natura eius est: puero autẽ perterrefacto, saltuque se ab eo abstracto. Bono animo sis puer, inquit: nõ enim sum hac similis: ridiculum enim est quod in promptu est eius dicti: grauis autem quæ latet illic vis.

Addit Demetrius alterã eiusdem similem superiori vocem, illam inquam, quam protulit Diogenes in formosum puerum. nam quod ἐκεῖ inquit πρόχειρον, sine dubio significat hoc ipsum. Terentius enim militem illum gloriosum ita induxit loquẽtem. Dolet dictũ imprudẽti adolescenti, credi potest hoc expressisse, sed his relictis, cõmemoraturus hanc ipsam cynici vocẽ Demetrius inquit, primum cum Diogenes cum pulchro quodam puero luctaretur commota est, nescio quomodo natura ipsius. vnde puer ille metuit; seq; saltu ab eo abstraxit. tũc ille, bono animo sis puer, inquit, non sum hac parte similis. Nõ est omnino planum in quo maneat ridiculum: precipue incertum est quid significare voluerit auctor illo nomine ταύτῃ. In eo tamen que videtur posita esse nõ parua pars huius vocis. quæ & risum excitat, & simul grauiter lædit. An inquit non esse se illi similem, quia ille ipsa perpeti paratus esset: ipse verò nullo modo facere. quare metus ille inanis fuit, nec debuit ipse vllo pacto ea de causa reformidare. Patefaciens verò Demetrius occultum sensum eorum verborum, & quàm apta fuerit vox illa huic rei efficiendæ docens, inquit. Ridiculum enim est, quod in promptu est ac paratum eius vocis: acris autem ac vehemens, quę latet illic, notio, quæ si non subito intelligitur, subest tamen, paulatimque emergit atque apparet. vnde ἔμφασιν illam vocat, quemadmodum supra, initio huius disputationis. dixerat de hac ipsa nota dicendi δεινότης ἐμφαινομένη τις. Quin κεύθειν valeat quod dixi, dubium nõ est. infra quoque eodem sensu illud prolatum ab eo fuit. [illegible] πρόχειρον significat igitur, qui superficie tenus illam vocem attendebant existimaturos

ſtimaturos fuiſſe ſemper eam ralem, qualem demonſtrauit: qui verò cõtra altius perſpiciebant, cognituros eſſe vim illius & acerbitatẽ, quæ primo aſpectu mulros fallebat. Quod idem ait διατείνεσθαι πῶς αἰδοῖον, videudum eſt an ſignificare voluerit, quod Cicero de Mercurio, qui Cælo patre: Die matre uatus eſt his verbis protulit. Cuius obſcenius excitata uatura traditur, quod aſpectu Proſerpinæ commotus ſit. ſiue potius in conatu illo totius corporis partẽ eam temere fuiſſe agitatã: hoc enim verius puto;

Καὶ ὅλως συνελόντι φράσαι, πᾶν τὸ εἶδος τοῦ κυνικοῦ λόγου σαίνοντι ἅμα ἔοικε καὶ δάκνοντι.

Et omnino, vt breuiter dicam, omnis ſpecies cynicæ orationis blandienti ſimul alicui ſimilis eſt, & mordenti.

Superioribus exemplis poſitis, vt inirio fecerat, pręcipit iu vniuerſum omnem formam rationis eius frequentatæ à cynicis, videri eodem tempore & blandiri & mordere, id eſt in ſe quiddam habere aptum ad oblectãdos nos: & alind quippiam quod Inurat dolorem. ita autem locutus eſt, dum cuperet rem demonſtrare, vt qui vino valde delectantur de genere quodam ipſius, quod & ſuauitatem in ſe non paruam habet: ſimulqoe auſteritatis non nihil retiuet, loqui apud nos conſurrunt. aiunt enim ipſum, tranſlatis verbis à cõtrarijs noſtris erga aliquem factis, & oſculari ſimul & mordere. nam id, quo Demetrius vſus eſt, videtur potius à canibus ſumptum fuiſſe: illorum enim proprium eſt σαίνειν. ideſt blandiri domino, & tanquam adulari.

Χρῶνται δ' αὐτῷ καὶ οἱ ῥήτορές ποτε, καὶ ἐχρήσαντο. Λυσίας μὲν πρὸς τὸν ἐρῶντα τῆς γραὸς λέγων, ὅτι. Ἧς ῥᾷον ἦν ἀριθμῆσαι τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους: καὶ γὰρ δεινότατον ἅμα καὶ γελοιότατον ἐνέφηνε τὴν γραῦν. Ὅμηρος δὲ τὸ, Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι, ὡς προγέγραπται.

Vtuntur autem ipſa & oratores quandoque, & vſi ſunt. Lyſias quidem in amatorem anus dicens, quod procliuius erat numerare ipſius dẽtes, quàm digitos, etenim grauiſſimum quiddam ſimul & maxime ridiculum monſtrauit eſſe anum illam. Homerus autem illud. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι, *vt antea notatum eſt.*

Utin ego ultimum [illegible] medam.

Non alienum ab officio oratorum putat Demetrius illa ratione vti, vt narrat iam aliquos feciſſe, qui vtiliter, & tempori illi accommodatè ipſa vſi ſint. nam exempla, quæ poſuerat, philoſophorum fuerant, & maximè cyuicę familiæ, quę licentiã illam ſibi vſurparat, & libere uimis vitam, & mores omnium accuſabat. Lyſiæ autem nunc exemplum ponit, quem oſtendit in homioem vetulæ mulieris amatorem dixiſſe. cũ eius anus ætatem grauem admodum olteodere vellet. Cuius facilius eſt enumerare deutes, quàm digitos. Reticuit autem uomen eius, iu quem id dictum fuit, ue refricaret uulnus olim impoſitum honeſto uiro, & cuius erat magna apud omnes opinio ſanctitatis. unde apparet uoſtrum huuc auctorem moderatũ uirum, prudentemq́; fuiſſe: nec alienum etiam ex hoc loco ab honore, exiſtimationeque philoſophorũ. plauũ enim eſt, ut multo ſupra demoſtraui illum, cui tam turpis macula inuſta fuit ab oratore Lyſia, fuiſſe Aeſchioem Socraticum. cuius iogenio eruditiſſimi politiſſimique ſermoues Socratis litteris mandati eraut. Inter luſus etiam Latinos in cuſtodem hortorum idem prolatum fuit iu hendecaſyllabo ad declarãdum mulierem, quæ cuperet amari, decrepitam eſſe, & nullo modo idoneam amatorijs uoluptatibus: eſt enim

niun

nim illic. Hesterna quoque luce, dum precatur, Deurem de tribus excreauit unum. Addit autem Demetrius, uim eius maledicti exponere uolens, & quàm accõmo datum sit huic rationi. Etenim grauissimũ simul, & maxime ridiculum significauit esse anum illam. Huiuscemodi vero est (ut opinor) illud Ciceronis in Verrem: cum enim acriter eum accusaret, conareturq; quacunque ratione posset, asper esse ac uehemens, quod declarat etiam figura quam abhibuit; eodem tempore iocatus est. inquit igitur toto animo in eo uituperando occupatus. Etiã ne huius operarii studia ac delicias iudices perferetis? qui ita natus est, ita educatus, ita factus & animo & corpore, ut multo appositior ad deferenda, quàm ad auferenda signa esse uideatur. Sed fortasse etiã non multo supra locus alter huic similis est, in quo itidem dulcedo quædam cum amaritie coniuncta fuit; Statim autem idem effecisse Homerũ Demetrius adiungit, cũ fecit Cyclopem, cum Vlysse loquentem, magni beneficii loco ponere, quod eum postremum omnium sociorum ipsius comesurus esset, cuius et stultæ admodum & immanis uocis uim nõ explicat, quia supra cum eiusdem muneris, digni persona Cyclopis, unde proueniebat, mentionem fecerat, uim omnem illius aperuerat. Placet autem mihi addere illis, quæ a me eo loco cõmemorata sunt. huius importuni & sinistri doni mentionem quoq; fecisse Plutarchum in VIII. libro quæstionum Symposiacarũ, capite itidem VIII. quo quærit cur Pythagorei abstinerent se à piscibus, cum alijs animantibus vescerentur. inquit enim illud quasi fœdus cũ piscibus, quia id genus animantis non est cum homine coniunctum, esse absurdũ: cum riduculũ, vel potius ferum & Cyclopeum, aliis cognationis & propinquitatis munus daret: illa cognatione in mensa adposita: indeque epulis confectis, ac dentibus denique tota ipsa absumpta.

Ὡς δ' ἂν καὶ ἐκ σχημάτων γίγνοιτο δεινότης, λέξομεν. ἐκ μὲν δὴ τῶν τῆς διανοίας σχημάτων, ἐκ μὲν τῆς παραλείψεως ὀνομαζομένης, οὕτως. Ὄλυνθον μὲν δὴ καὶ Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν, καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις, τὰς ἐπὶ Θρᾴκης, ἐῶ: ἐν γὰρ τούτοις καὶ εἴρηκε πάντα, ὅσα ἐβούλετο, καὶ παραλιπεῖν αὐτά φησιν, ὡς δεινότερα εἰπεῖν ἔχων ἕτερα καὶ πικρότερα.

Vt autem & è figuris nasceretur grauitas, dicemus. ex figuris igitur sententiarum, ex omissione quidem vocata, sic. Olynthum quidem & Methonem & Apolloniam, & triginta duo oppida Thraciæ, omitto, in his enim & dixit cuncta, quæ voluit, & se omittere illa ait. vt cui restarent dicenda alia & amariora.

Cum intelligeret fingi etiam formam hanc dicendi, grauem ac vehementem, vi quarundam figurarum, & tanquam ornamentorum orationis, voluit etiã accurare hunc ipsum eius fontem aperire. cum autem partim illarum in sententia: partim in verbis maneant, primo quibus sentẽtiarum luminibus pariatur hæc nota, tradit. inquit igitur ex omni genere ipsarum effici illam è figura, quæ vocatur παράλειψις. quæ sanè frequens est apud oratores: ea verò est cum videri volentes omittere quædam, tunc ipsa illa dicunt, exemplum ipse clarum ponit ex oratione Demosthenis, quam habuit tertiam cõtra Philippum Macedonem. nam verbum, quod in extremo est ἐῶ ostendit consilium ipsius, qui nollet res eas commemorare. vel potius tegit & occulit; non enim erat illud præterire & omittere, cũ ipsarum illarum vrbium nomina poneret. In causa Ctesiphontis, cũ eadem hac astuta ratione uteretur, illo ipso verbo vsus est. vnde appellata hęc figura fuit: inquit enim. Μυρία τοίνυν ἕτερα εἰπεῖν ἔχων, παρήσω, ναυμαχίας, ἐξόδους, πεζὰς στρατείας καὶ πάλαι γεγονυίας, καὶ νῦν ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν. Multa etiam ipsius exempla duci possent ex orationibus Ciceronis, sed quia res valde nota

est

est, non eto longior. Vnum enim tantum inde promam, quod valde aptum est veritati huius præcepti significādæ: quomodo enim acrior esse, asperiorq́; potuit, quàm cum in M. Antonium in vt1. quam in illum habuit, oratione ita egit. Cuius vt omittam innumerabilia scelera vrbani cōsulatus, in quo pecuniam publicam maximam dissipauit, exules sine lege restituit, vectigalia vēdidit, prouincias de populi R. imperio sustulit, regna addixit pecunia, leges ciuitati per vim imposuit, armis aut obsedit, aut exclusit Senatum, vt hæc inquam omittam. & quæ sequuntur. Statim autem Demetrius explicat vim exempli: aperitq; callidum cōsilium oratoris. inquit enim. In his enim, & dixit omnia, quæcunque voluit: & se omittere illa affirmat, tāquam restarent adhuc alia grauiora & acerbiora.

Η ἐρημιάν δὲ ἀποσιώπησις, τοῦ αὐτοῦ ἤθους ἐχομένη, δεινότερον ποιήσει τὸν λόγον.

Quæ autem iam dicta est reticentia, iisdem moribus affinis, grauiorem efficiet orationem.

Cum apparetet vi illius simulatę derelictionis factum esse, vt quę suppressa sint, videantur maiora, addit alteram eiusdem generis figuram, non dissimilem huic, & quæ ab eodē ingeniu proficiscitur: uocatur autem ἀποσιώπησις, idem præstare, efficereque & ipsam orationem grauiorem, aptamque magnopere ad perturbandum. Quid discriminis versetur inter ipsas, apparet: posterior enim hæc prorsus reticet, aut saltem inchoatam sententiam relinquit: prior illa narrat, sed paucis. vnde, quia non vtitur plena, exquisitaq́; narratione illarum rerum, vt antea fecerat, putat consilium suum exitum habiturum: crediq; facile posse ab iis, qui audiunt, ipsa præterita, omissaq́; esse. nam hoc etiam callide ab oratore additur, se omittere ea, quæ illo modo cōmemorat: idest breui. Neque tamen hoc facere idem est atque illud, quod supra præcepit, quo etiam loco figuram ἀποσιώπησιν idem valere significauit: addidit enim asseueranter illic obscuritatem in dicendo multis locis gignere hāc formam, efficereque orationem asperiorem. cuius præcepti exemplum Ciceronis hoc erit: eum enim in M. Antonium dixit, qui cum intimus fuisset C. Clodio in tribunatu, tamen iniuria magna ipsum eo tempore affecerat. Cuius etiam domi iā tum quiddam molitus est. quid dicam ipse optime intelligit. magis inimicum vulnerauit, quàm si scelus ipsius illud totum patefecisset. neque tamen fuit illa ἀποσιώπησις, aut παράλειψις, sed oratio obscura, quæ idem præstat quod ἀποσιώπησις, vt Demetrius illic accurate docuit, ratione eius rei reddita.

Παραλαμβάνοιτο δ' ἂν σχῆμα διανοίας πρὸς δεινότητα προσωποποιΐα καλουμένη. οἷον. Δόξατε ὑμῖν τοὺς προγόνους ὀνειδίζειν καὶ λέγειν τάδε τινά. ἢ τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὴν πατρίδα, λαβοῦσαν γυναικὸς σχῆμα.

Adsumatur autem figura sententię ad grauitatem efficiendam, quę vocatur prosopopœia. ceu. Cogitate vobis maiores obiicere & dicere hæc quæcunque illa fuerint, vel Græciam, vel patriam, sumpta forma muliebri.

Extare præ`:.ea figuram aliam tradit, quę idem efficiat: vtiliterque adsumi possit ab oratore, cum cogitat acrior esse ac uehementior. illam autē esse, quę προσωποποιΐα, uocatur, idest ficta inductio alicuius personæ. statim autē ipse quomodo tractetur, exponit, primumq́; instruit oratorem, ac tanquam specimen ipsius fabricandæ dat. deinde illustri exēplo ipsam explanat. inquit igitur. Ceu si orator ita cum iis, apud quos verba facit, agat. Putate maiores vestros vobis obiicere hæc facta: & dicere

hęc, quæ scilicet orator ipse tunc suo nomine dicit. Addit antè eruditus scriptor, quẽ admodum maiorum personam ipse induere potest, ita etiam aut Græciæ aut patriæ posse quæ tanquam mulier tractetur]. Hoc igitur præclarum lumen orationis, ita vt docui, videtur tractari posse. quod sanè Demetrius obscure significat: planius autem id declarat P. Rutilius in libello, quem scripsit de figuris: exépla certe duo, quę ponit Hyperidis, & Charisij, in Latinú sermonem versa, eiusmodi sunt: in neutro enim eorum id quód copiose illic ac veheméter exponitur ex ore personarum illarum, idest naturæ ac reipublicæ, exponitur: sed tantum quæ ipse suis verbis dicit, ostendit iudices existimare debere à natura ipsa, & rep. dici. Exemplú verò Aeschinis, sumptum ab extremo orationis contra Ctesiphontem, quo vsus est Alexander, videtur mixtum esse: prima nanque ipsius pars, & ea quidem longior, si & ipsa quoque ita vocari debet, manifesto rationem hanc continet: postrema verò planè intelligitur esse προσωποποιΐα: nec tamen aut Alexander, aut Rutilius putant has, non omninò inter se similes ipsius tractandæ rationes, genere distingui debere, vt diuersum ipsius ambo gẽnus esse volunt, (quod non tangit Demetrius) cum aliquis, inducit personam aliquam, quæ nunquam fuerit aut eam, quæ sanè olim fuerit quamuis tunc non sit: vt homines, qui multo antea vita functi sint, vt Aeschines Solonem & Aristidem. Priore genere narrat Rutilius vti solere poetas in prologis: intelligit autem (vt puto) locum hunc Plauti in prologo Trinumi, qui loquentes vnà induxit luxuriam, & inopiam, aliosque huic similes locos. Alexander vero eiusdem exemplum proferre volens, vsus est loco hóc Demosthenis. ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρὸς ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι μόνον οὐχὶ λέγει φωνὴν ἀφιεὶς: ipse enim quoque sensum vocemque dat tempori, rei carenti sensu.

Ὥσπερ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ πλάτων, ὅτι. Ὦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστε πατέρων ἀγαθῶν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἰδίου προσώπου λέγειν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ τῶν πατέρων: πολὺ γὰρ ἐναργέστερα καὶ δεινότερα φαίνεται ὑπὸ τῶν προσώπων. μᾶλλον δὲ δράματα ἀτεχνῶς γίνεται. τὰ μὲν εἴδη τῆς διανοίας καὶ σχήματα λαμβάνοιτ' ἂν, ὡς εἴρηται: καὶ γὰρ τοσαῦτα τὰ εἰρημένα παραδείγματος ἕνεκα.

Quemadmodum in epitaphio Plato. O filij, quod quidem bonis parentibus orti estis. & non ex propria persona dicere, sed ex persona parentum: multo enim euidentiora & grauiora esse perspiciuntur vi personarum illarum: potius autem dramata fiunt. Species quidem sententiarum & figuræ sumentur, vt dictum est: etenim tot sunt, quæ dicta sunt exempli loco.

. Hoc expressisse egregie Platonem ostendit in ea oratione, qua facit Socratem in contione laudasse eos, qui fortiter pugnãtes pro patria essent in prœlio interfecti; vocaturque ἐπιτάφιος. ponit autem prima verba illius prosopopœiæ Demetrius. statimque explicans artificium totius illius figurę, inquit. Et non sua, propriaque ex persona id proferre, sed maiorum: eorumque, vnde illi antiquitus procreati sint. Quid autem commodi inde capiatur, exponit his verbis. Multo enim euidentiora, & grauiora apparẽt commendata à personis illis: non parum enim auctoritatis ac virium inde in ea loca venit. Addit autem, tanquam se corrigens, quod parum dixisset: magisque patefacere volens quid ratione hac fiat. potius autem dramata, & instar fabularum scenicarum quippiam illo pacto efficitur. hoc autem verum esse planè intelligitur, quia vt illic, ita etiam hic, persona inducitur, imitatioq; adhibetur: quod enim congruit, personis illis ipsis adfingitur, atque id, quod decet omni ratione seruatur. . M. Ciceronem pro M. Cęlio iterum vsum fuisse hac ratione, apte scilicet, valdeque illi causæ vtiliter, notum est. cum enim Clodiam feminam infamem adulterijs insimularet, ne petulans haberetur, & vt oratio ipsius maiorem vim haberet, personam

V grauem

grauem ex illa familia, summæque auctoritatis excitauit: ipsamq; finxit male verbis accipere eam mulierem ac variis deniq; rationibus vexare. Nec multo post cũ eandem astute vulnerare vellet, dissimilem vel contrariam potius superiori, personam fratris ipsius P. Clodii induxit, quæ diuersa ratione, & ipsa vitia illius mulieris aperiret: ac quibus studiis dedita foret, ostenderet. Sed ad Demetrium redeamus, qui euolutis iam vi prosopopœiæ, cũ sciret aliquas adhuc restare illius generis figuras, non tam hanc acrem aliquantũ adiuuantes: quæ tamen non magno negotio cognitis his perspici possent, volens ad eas, quæ in verbis manent, transire, inquit. Formæ sententiarum, figuræque capiantur eo pacto, quo dictũ est, quæ scilicet à me nunc enumeratæ non sunt, vt statim ipse demonstrat. qui addit, quæ nãque tradita sunt satis existimari debent huic tempori: ceterisque exemplo sui, documentoq; captandis.

Τὰ δὲ τῆς λέξεως σχήματα πολὺ μᾶλλον ἐκλέγοντα ἔστι δεινότερον ποιεῖν τὸν λόγον· οἷόν τι τῆς ἀναδιπλώσεως, ὡς. Θῆβαι δὲ Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων, ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνήρπασται· διλογηθὲν γὰρ τὸ ὄνομα δεινότητα ποιεῖ.

Verborum autem figuras varie seligentem licet grauiorem reddere orationem: è duplicatione, vt. Thebæ autem Thebæ, vicina ciuitas, è media Græcia rapta est: iteratum enim verbum grauitatem efficit.

Licere præterea oratori expressis in dicendo figuris verborum efficere orationem acriorem affirmat. hæc enim quoque via eodem perducit. si quis scilicet ipsas seligere potuerit, & quæ huic rei idoneæ sunt seponere, ceteris repudiatis. in qua etiã re varietatem retineri debere existimat. primum autem illarum appellat ἀναδίπλωσιν, cum scilicet idem verbum iteratum est rei augendæ causa, non commemorandæ: semel enim id tantum positum hoc præstabat. Exemplo verò illustri vtitur ad hoc demonstrandum: sumptum enim est ex oratione Æschinis, qua Ctesiphõtem accusauit: & si nunc ipsum apud auctorem contaminatum est: semel enim tantum illic legitur, errore magno aliquorum, qui hoc satis esse falso putantes, splendidissimũ lumen illic extinxerunt. Apsinus etiam vetus rhetor, vbi quomodo animi commoueãtur, docet: ἀναδίπλωσιν etiam hoc valere affirmans, eodem exemplo vtitur. Ex Cicerone quoq; plura sumi possent, vt cum pro Milone inquit. Confitereretur confiteretur inquam si fecisset. & Philippica IIII. laudo laudo vos Quirites, cũ gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adolescentis. & si aliud posteriore hoc loco videtur iteratio eiusdem verbi efficere, non reddere orationem acerbiorem: magisque ad vulnerandum aduersarium aptam, idest excitare eos, qui audiunt, facereque vt facto illo: significationeq; suæ voluntatis gaudeant, in eademque voluntate permaneant. his vero verbis Demetrius, cui rei seruiat illic figura hæc, docens: confirmansque iudicium suum, adiungit. Duplicatum enim nomen efficit rem illam grauiorem atque acerbiorem. Apte autem in primis, vel potius acriter poeta noster Dantes forma hac vsus est: eum enim rem grauẽ admodum magno cum stomacho tractaret: personamque nactus esset, quæ dignitate omnibus aliis personis anteiret, induxit illam verba prima, nõ tantum iterare, sed etiam tertium repetere. in quo tamen nedum ille plus dixerit, quàm oporteret: eoque nomine accusari debeat, minus potius quàm rei indignitas postulabat in ea exaggeranda mansit. inquit igitur spiritus plenus poeta, & his præcipue rebus exagitandis à natura factus. Quegli ch'usurpa in terra il luogo mio, Il luogo mio, il luogo mio, che vaca Ne la presenza del figliuol di Dio, Fatt'ha del cimiterio mio cloaca.

Καὶ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς καλουμένης. ὡς τὸ. Ἐπὶ σαυτὸν καλεῖς: ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς: ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς. τὸ δὲ σχῆμα τὸ εἰρημένον τρία περιλαμβάνει:

καὶ ἐπαναφορὰ ἴσως εἴρηται, διὰ τὸ τὴν αὐτὴν λέξιν ἐπαναφέρεσθαι ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀρχήν, καὶ ἀσύνδετον: δίχα γὰρ συνδέσμων λέλεκται. καὶ ὁμοιοτέλευτον, διὰ τὴν ἀπόληξιν τοῦ καλεῖσθαι πολλάκις.

repetitio

Homoeoteleuton

vocas.

Et ex ea, quæ vocatur ἐπαναφορά. vt illud. Contra te ipsum vocas: contra leges vocas; contra democratiam vocas. figura autem hęc dicta triplex est; etenim epanaphora fortasse dicta est, quia idem verbum refertur ad idẽ principium, & asyndetum: sine coniunctionibus enim dicta sunt. & ὁμοιοτέλευτον, ob terminationem illius καλεῖς sæpe.

Ad alteram figuram transit eidem rei præstandæ valde aptam, appellatam ἐπαναφοράν, quam Cornificius repetitionem nominat. ab eodem autem oratore exemplum ipsius petit & ex eadem oratione, quo loco tanquam præcipit iudicibus, quomodo munere illo, quod sustinebant, fungi debeant; ostenditque non recte vllo modo ipsos facturos, si etiam hoc pacto cum reo egerint, quærente ex ipsis, an velint ipsum Demosthenem aduocare. Aduersus te ipsum vocas. aduersus leges vocas. aduersus democratiam vocas. statim autem de loco illo, summo artificio expolito, Demetrius disputans, inquit. Schema autem hoc triplex est. cum enim ostendisset se proposituram exemplum vnius tantum, idest epanaphoræ vocatæ à Græcis, trium figurarum in vnum coniunctarum exemplum posuit, vt ipse accurate docet, qui ait. Et etiam epanaphora est, vt dictum est, quia scilicet idem verbum repetitur initio horum omnium membrorum, quod cum fit sine alio studio dicẽtis, ornatuque, simplex repetitio est; & inconnexum, vt ita vocemus, quod ipse ἀσύνδετον appellat, quæ tamen figura prętere a vocatur διάλυτον, vel muliebri genere διάλυσις idest dissolutio. cur autem illo modo appellata sit, ipse docet his verbis. Sine coniunctionibus enim dictum est. vnde etiam apte nominari potuit dissolutio: coniunctiones enim dictæ σύνδεσμοι, sunt vincla quædam orationis, vt nomen ostendit, tertiam autem figuram, quæ illic mancarei esse tradit ὁμοιοτέλευτον, idest similiter conclusum, vt aliquando Cicero ipsam vocauit, quæ tamen facilius Græco nomine ostenditur. esse autem illic quoque ipsam, declarari constat namque ὁμοιοτέλευτον ex crebra illa terminatione membrorum in eodem verbo καλεῖς. Dionysius quoque Halicarnasseus in libello de compositione verborum, huius loci Aeschinis mentionem facit: artificium oratoris in eo conformando commendans. cum autem & ipse suę sententiæ confirmandæ caussa, idem aliter pronuntiet, è tribusque membris vnum faciat, vt noster hic eruditus magister, nec quicquam ab eo variet, existimari potest hunc Demetrij locum vidisse, sequique iudicium ipsius noluisse: præsertim cum tradat τρίκωλον illud, vnum eorum esse, quæ valde laudabantur. quin autem ferat ipsum in cælum summis laudibus Phalereus, dubium non est. idem igitur affirmat auxisse locum eum Aeschinem, idemque sæpe posuisse, non coactum: neque ulla sibi eius rei gerendæ necessitate imposita, sed ut locum redderet iucundiorem: indeque etiam δεινότης illic excitari.

Καὶ δεινότης ἤθροισται ἐκ τῶν τριῶν. ἀλλ᾽ εἴποι τις οὕτως. Ἐπὶ σαυτόν, καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὴν δημοκρατίαν, καλεῖς, ἅμα τοῖς σχήμασιν, ἐξαιρήσει καὶ τὴν δεινότητα.

Et grauitas coaceruata est ex tribus. Si autem dixerit aliquis ita. contra te ipsum, & leges, & democratiam, vocas, una cum figuris, sustulerit grauitatem.

Concludens quod probare uoluit: nec seorsum amplius de aliqua ipsarum dispu

tans, inquit. Et forma hæc grauis coaceruata est ex tribus. figuris scilicet: ita enim accipiendum arbitror ex iis etiam, quæ hic consequuntur. nisi aliquis putet intelligi debere membris: vt videtur Halicarnassens accepisse, cum ex tribus membris vnum factum esse dicat. sed res eodem redit: nisi enim numerus ille membrorum extitisset, non exorta illic essent lumina illa ἀθροισμα quod inquit, significauit paruo in loco inclusas fuisse figuras illas & quasi coaceruatas. vnde figura quædam & ipsa in sententia manens, συναθροισμὸς vocata est, quia collecta simul sunt: & vno quasi capite comprehensa ad exacerbandos animos multa; quæ diuersis temporibus aut facta sunt, aut effici potuere, ab eodem studio cogendi in vnum, & eum quidem paruum locum, res plurimas ac diuersas. Magis autem aperire rem volens corrumpit compositionem illam, qua fracta statim figuræ dilabuntur: interitq; vnà grauitas omnis atq; acerbitas, quæ prius illic apparebat. vnde inquit sublatis inde figuris his, quamuis sententiæ maneant, simul tolli δεινότητα: nec restare illic vestigium vllũ orationis eius acris ac vehementis. Similis verò videtur exẽplo superiori Æschinis hic locus Sophoclis ex Oedipo adhuc regnante. cum chorus magno dolore commotus miseriarum Oedipi: nec rectis oculis ipsum intueri potens, inquit. ἀλλ' οὐδ' ἀντιβλέψαι δυνατόν. εἰσιδεῖν πόλλ' ἀνερέσθαι πολλὰ πυθέσθαι: πολλὰ δ' ἀθρῆσαι: & iisdem enim luminibus illustratus est, & oratio profectò acris ac vehemens est.

Μάλιστα δὲ πάντων ἐστὶ τὴν διάλυσιν δεινότητος ἐργάτιν. οἷον. Πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς τὰς γνάθους φυσῶν, τὰς ὀφρῦς ἐπηρκώς, ἴσα βαίνων Πυθοκλεῖ: εἰ γὰρ συναφθῇ ταῦτα συνδέσμοις, πρᾳότερα ἔσται.

Scire autem oportet dissolutionem maxime omnium opificem esse grauitatis. ceu. Ambulat per forum, buccis inflatis, sublatis superciliis, æqualiter vadens Pythocli: si nanque copulata hæc fuerint coniunctionibus, mitiora erunt.

Quamuis omnes illic figuræ aliquid de suo addant ad conficiendã illam formam: seorsumque positæ adiuuent ipsam, præter ceteras tamen omnes dissolutionẽ multam valere ad ipsam fabricandam docet: esseque illius opificem non malam. vel potius hanc solam & separatam à ceteris, hoc semper valere, ac vincere duas illas cum quibus eo loco coniuncta fuit: quæ enim quoque seorsum idẽ aliquando valent, vt exemplo, quod ponit, Demosthenis cognosci posse affirmat. acceptum autem illud est ex oratione de falsa legatione, quo loco & mores valde immutatos Æschinis, & vestitũ, & incessum describit: ante oculosque pænè ponit: cuncta enim absque copulis pronunciata sunt. vnde post exemplum statim positum Demetrius inquit. Si nanque copulis hæc illigata fuerint, erũt mitiora multo. idest amittent magna ex parte illum impetum suum, vimque incredibilem irridendi aduersarium, & in magnum odium ipsum adducendi. Nec tamen, si quis diligenter attẽdat, mera in Demosthenis hoc loco est dissolutio. verum altera etiam illatum: idest ἀναφορά, cum manifesto incisa duo ab eodem articulo incipiant: cum enim hoc fit, exprimitur ita quoq; eadem figura, quamuis non sit adeo illustris. & sane hic orator sæpe ipsam in duobus membris terminat, ne facile summum artificiũ ipsius in facienda oratione deprehendatur. quare dissolutum hoc simile est illi Ciceroniano cũ in Antonios dixit. His vos teterrimis fratribus portas aperietis: hos vnquam in vrbem recipietis? nõ, tẽpore oblato, ducibus paratis, animis militum incitatis populo R. cõspirante, Italia tota ad libertatem recuperandam excitata deorum immortalium beneficio vtemini? nam eodẽ loco paulo supra positum alterum hoc, est simplex purumq; ἀσύνδετον, quare conuenit mirifice præcepto huic Demetrii. Vastantur agri: diripiuntur villæ; matres familiæ, virgines, pueri ingenui abripiuntur: militibus traduntur.

Λαμβάνοιτ' ἂν καὶ ἡ κλίμαξ καλουμένη ὡς παρὰ Δημοσθένει, τό. Οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ: οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ, οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους: σχεδὸν γὰρ ἐπαναβαίνοντι ὁ λόγος ἔοικεν ἐπὶ μειζόνων μείζονα. εἰ δὲ οὕτως εἴποι τις ταῦτα, εἰπὼν ἐγὼ καὶ γράψας ἐπρέσβευσά τε, καὶ ἔπεισα θηβαίους, διήγημα ἐρεῖ μόνον, δεινὸν δὲ οὐδέν.

Scala.

Sumi vtique posset & κλίμαξ vocata, vt apud Demosthenem illud. Non dixi quidem hæc, non scripsi autem: neque scripsi quidem, non obij autem legationem: neque legationem quidem obij, non persuasi autem Thebanis: ferme enim ascendenti oratio similis est ad maiora maioribus. Si autem sic aliquis hæc diceret, Ego cum & dixissem & scripsissem legationē obij, & persuasi Thebanis, narrationem solum, nihil autem graue ederet.

Tradit capi præterea posse, aptam ad idem præstandum, figuram vocatam à Latinis quibusdam ascensum: ab alijs verò gradationem, & aliis etiam non nullis nominibus à quibusdam alijs magistris dicendi, κλίμαξ illa Græce appellatur. Exemplum ipsius aliquod ponere volens se contulit ad eundem summum oratorem, qui claro in loco ipsa vsus est, expressitq; eam mirifice pro causa Ctesiphontis, cū merita sua erga rempublicā Atheniensium commemoraret, ipsum ante vertit Quintilianus in nono libro, vbi de hac ipsa figura diligenter præcipit. Valde etiam notum & illustre ipsius exemplum est, locus Homeri, quo ille primum quasi ortum sceptri Agamemnonij commemorauit, & vnde ipsum profectum in manus tandem regis illius regum peruenisset diligenter exposuit: semper enim illic extremum antecedentis sententiæ, initium fit consequentis. Explicans vero ipsum Demetrius non sine causaq; figuram hanc ascensionem vocatam esse tradens, inquit. Ferme enim oratio similis est ascendenti ad maiora maioribus. nam cum præterita, & quæ relinquuntur, magna fuerint: maioraque & ipsa antecedentibus, quæ veniunt adhuc maiora sunt. Vt opinor autem locus ille Ciceronis pro P. Quintio eodem pacto conformatus est, Si debuisset Sexte petisses statim, si non statim, paulo quidem post si non paulo, at aliquando. sex quidem illis mensibus profecto. initio nanque eius quod adiungitur, iteratur id, quod iam dictum fuerat: sed videtur potius qui gradibus his vtitur descendere, quàm ascendere, quare verius illa notatur Græco nomine, quàm Latino; in scala nanque & ascensus, & descensus continetur; Addit autem, quod plerunq; facit, Demetrius, fractis gradibus illis, omnem eam vim perituram. idest si quispiā non repetitis iis, quæ iam dicta sunt, quæ sequuntur tantum ediderit, vt ipse facit, documento nobis esse volens, illam futuram narrationem tantum: nihilq; illic grauitatis appariturum.

Καθόλου δὲ τῆς λέξεως τὰ σχήματα καὶ ὑπόκρισιν καὶ ἀγῶνα παρέχει τῷ λέγοντι, μάλιστα τὸ διαλελυμένον, τουτέστι δεινότητα. καὶ περὶ τῶν σχημάτων ἀμφοτέρων τοσαῦτα.

Ad summam autem figuræ verborum & actionem, & contentionē præbent dicenti: in primisque dissolutum, hoc est grauitatem: & de figuris quidem ambabus tot.

Concludere iam volēs hanc præceptionem inquit. Ad summam cum figuræ, quæ manent in verbis, & actionem, & contentionem præbeant ei, qui dicit, idest facul-

culta-

cultatem ipsi dent, vt sumat aliquid ex studio histrionum, & quasi cominus congrediatur, pugnetq; cum aduersario, in primis hoc potest dissolutio, idest omnis locus, in quo demptis coniunctionibus dissolute plura ponūtur, vt Cicero locutus est cum lumen hoc orationis significaret, qui vt perspicitur, vtrunq; nomen, quo ipsum vocatur à Græcis, interpretatus est. cum vero Demetrius quid quasi largiatur oratori hæc figura demonstrasset: idq; duobus nominibus ostendisset, coniungere ipsum voluit, vnoque verbo exprimere. dixitque aperte se intelligere δεινότητα. vnde magis nos percipimus in quo maneat forma hæc grauis ac vehemens. tūc enim orator est acer ac vehemens, cum gestu corporis multum adiuuat orationem: acriterque præliatur cum aduersario: aut denique vim aliquo modo facit alicui, qui studium ipsius finemque impediat. In extremo verò, ipse quid fecerit, breuiter repetens inquit; Et de figuris quidem ambabus satis hæc sint. apparet autē ipsum intelligere; & sententiarum, & verborum figuras.

Λέξεις δὲ λαμβανέσθωσαν πᾶσαι, ὅσαι καὶ ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι· πλὴν οὐκ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέλος: καὶ γὰρ μεταφέροντά ἐστι δεινὰ ποιεῖν. ὡς τό. Τῷ πύθωνι θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν.

Verba autem cuncta sumantur, quæcunque & in magnifica nota, præter quàm quod non ad eundem finem: etenim verba transferendo licet grauiora facere. vt illud, Pythoni签 ferociter agenti, & multo fluenti contra vos.

Cū tradidisset ex quibus vtriusq; generis figuris efficiatur nota hæc grauis, nunc admonet, quæ singula verba idem præstent: vt enim certę quædam coagmentationes verborum gignunt ipsam (figuræ nāque σχήματα vocatæ, nihil aliud sunt) ita quædam verba sua vi aspergunt orationi hanc formam: inflammatumque esse animum dicentis declarant. primum igitur communiter præcipit adsumi huic rei efficiendæ debere cuncta uerba, quæ notę illi amplę ac magnificæ accommodata sunt: ipsique fabricandę cōparantur, & si finis diuersus est: longeque aliud consilium eorum, qui diuersis his rebus toto animo incumbunt. Statim autem relicta animaduersione hac in vniuersum, docet translationem, quæ mirum quantum illic vtilis fuit, huic etiam tempori valde seruitē: licet enim inquit è sua sede in alienam vocabulum comportātem efficere rem acerbiorem: vtitur autem exemplo Demosthenis, qui hoc pacto in causa, quam defendit, Ctesiphontis fuit acrior multo ac vehementior, quàm fuisset, si suo ac proprio illius rei nomine vsus esset, vel potius acrem fuisse illo tēpore oratorem eum, de quo loquitur: effudisseque omnia maledicta in Athenienses demonstrat. vndę magis meritum Demosthenis, animusque præclarus in remp. perspicitur, qui Pythoni resistere non dubitarit, nec impetum illum quasi torrentis reformidarit. dubium autem non est, quin in verbo ῥέοντι exemplum maneat: quo cōsuetudo vtitur, cum de aquis agitur: cursuque alicuius amnis. Horatius quoq; Latinum verbum, quod huic Græco respondet, aliò transtulisse notum est: de Lucilio enim loquens, quem non amabat, vt reliquos ferè antiquos Latinos poetas: eiusque nimia facilitate in condendo carmine, inquit. Cum flueret lutulentus. Nos quoque cum aliquem ostendere volumus effudisse omnia, quæ in animo habebat in quempiam: eaque in rem acrem ac vehementem fuisse, vtimur verbo, quo significatur proprie humoris effusio. nullum præterea exemplum translationis, quæ hoc moliatur, adfert.

Καὶ ἀνασείσας λέγοντα, ὡς ὁ Δημοσθένους. Τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότ᾽ ἐπιόντα τῇ πόλει κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ νέφος.

Et imagines dicendo, vt est illud Demosthenis. Plebiscitum hoc, periculum quod tunc imminebat ciuitati, vt praeteriret fecit, tanquam nimbum.

Tradit nunc rem illi similem idem aliquando posse. idest licere etiam oratori acrē orationem reddere, si breuibus imaginibus vtatur. huiuscemodi enim imagines idest pusillas ac contractas ipsum intelligere exemplo declaratur. Sumit autē illud ab eodem oratore, qui pro Ctesiphonte itidem. inquit. plebiscitū, quod ipse scripserat, disiecisse periculum imminens ciuitati, tanq̄ nimbum: nō enim simpliciter appellauit periculum illud nimbum, sed cum periculum nominasset, more nimbi dixit ipsum subito euanuisse. Longinus quoq; celebrat hunc locum Demosthenis: & aliud in eo notat. idest compositionem verborum, ac numerum, qui inde proficiscitur. Cicero Latino verbo, pari Graeco, eandem rē μεταφορικῶς appellauit in epistola quadam ad Atticum. est autē locus valde similis huic Demosthenis, nisi quod de priuato domesticoque, non de publico malo loquitur: inquit igitur. Quid autē iste in domo tua casus armorum? sed hunc quidem nimbum cito transisse lętor. retinere verò non nihil imaginis hic quoque Ciceronis locus: & si particula imagini fabricandae necessaria in eo desideratur. Eiusdem generis & illud est in eadem oratione: atque eidem etiam rei efficiendae adhibitum. ὥσπερ ἰσχυρὰ ... ut alia non pauca relinquam. Cicero quoque auxilio harum imaginum reddidit aliquando res, quas augere volebat, atrociores; vt cum pro Sex. Roscio inquit. Quem tu è patrimonio tanquam è naufragio, nudum expulisti. & in XIII. Philippica. An is non reddet, qui domini patrimonium circumplexus quasi thesaurū draco, Pompeii seruus, libertus Caesaris, agri Lucani possessiones occupauit? Ab eadem autem belua: longe tamen alia ipsius natura, simile quoque duxit Plato, fingens Glauconem sophisten, accusantem aliquo modo Thrasymachum. dicere oratione Socratis tanquam cantu serpentem, passum illum esse se flecti ac deliniri. Verba eius politici scriptoris sunt. Θρασύμαχος γὰρ μοι φαίνεται πρῳαίτερον τοῦ δέοντος ὑπὸ σοῦ ὥσπερ ὄφις κηληθῆναι.

Αἱ παραβολαὶ δὲ τῇ δεινότητι οὐκ ἐπιτήδειαι διὰ τὸ μῆκος· οἷον τό· ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος, ἄπειρος, ἀπερισκέπτως ἐπὶ κάπρον φέρεται· κάλλος γὰρ καὶ ἀκρίβειά τις ἐν τούτοις ἐμφαίνεται· ἡ δὲ δεινότης σφοδρόν τι βούλεται καὶ σύντομον, καὶ ἐγγύθεν πλήττουσιν ἔοικε.

Collationes autem grauitati minime idoneae propter longitudinem. ceu illud. Quemadmodum autem generosus canis, rudis, temere in aprum irruit: pulchritudo enim & exquisita quaedam ars in his perspicitur: grauitas autem, vehemens quiddam esse vult & concisum, & cominus percutientibus similis.

Cum idoneas huic generi dicendi breues imagines esse docuisset, ne quis ob similitudinem, quam collationes cum ipsis habent, deciperetur, affirmat collationes, παραβολὰς vocatas, minime aptas esse eidem rei efficiendę: causamq́ue statim adfert, quae aperit cur non idē à rebus paenè iisdem efficiatur. nasci igitur id narrat ob longitudinem, accuratamq́; totius facti expositionem, quae perspicitur in collationibus. exemplum verò capit a Xenophōte, quo etiā exemplo multo supra vsus fuerat. Xenophon enim in primo libro de vita & disciplina Cyri, cū impetū Cyri adhuc pueri in Assyrios ostendere vellet, fecit illum similem cani, in aprum irruenti, totamque illam rem diligenter sanè, sed tamen magnifice describit. nam quod canem eum γενναῖον appellauit, planū est & Graecos & Latinos scriptores, suo vtrosque vocabulo,

appellare

appellare beluas aliquas generosas: & aues etiã vtraque gens minime vulgares, sed boni nobilisq; seminis eodem vocabulo significabat. cur autem remouendas putauerit ab hac nota collationes ostendere volens Demetrius inquit: Pulchritudo enim & exquisita cura in his cernitur. contra autem nota hęc, grauitasq; vehemens quiddam desiderat ac concisum. & sanè similis est ei, qui hostem feriat cominus: hoc enim quoque simili se putauit posse rẽ patefacere, & quasi ante oculos eorum, qui legerent ponere, quod significare volebat: vt enim eo tempore, ac loco arma breuia, vt pugio, sica, & gladius apta sunt, ita huic concertationi sententię acutę ac breues sunt valde accommodatæ. Cum autem depellat Demetrius sedulo imagines longiores, & cõparationes denique, ab hac forma, videndum est an Cicero aliquando ipsas vsurparit, illo ipso tempore, quo acer ac vehemens videri volebat, ac minabatur denique aduersariis, vt pro Sex. Roscio cum inquit: Anseribus cibaria publice locantur & canes aluntur in Capitolio vt significent, si fures venerint, & quę sequuntur. simillima est accusatorum ratio. alii vestrum anseres, sunt, qui tantummodo clamant, nocere non possunt. alii canes, qui & latrare & mordere possunt. & cetera, quæ adiungit, quæ sanè sunt prolixiora.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέτου ὀνόματος δεινότης, ὥσπερ καὶ ἡ συνήθεια συντίθησι πολλὰ δεινῶς, τὴν χαμαιτύπην, καὶ τὸν παραπλῆγα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι δὲ πολλὰ ἄν τις εὕροι τοιαῦτα.

Nascitur autem & ex iuncto nomine grauitas, quemadmodum & consuetudo iungit multa grauiter, τὴν χαμαιτύπην, τὸν παραπλῆγα, & siquid aliud huiuscemodi est. & apud oratores vtique inueniret aliquis multa huiuscemodi.

Admonet præterea Demetrius effici aliquando verbo iuncto grauitatem: quædam enim huiuscemodi nomina adferunt orationi vim & acerbitatem magnam: inflammatoque animo pronunciata esse intelliguntur. in quo præcepto animaduertendum est videri ipsum velle hæc nomina tunc iungi, fabricarique ab oratore: quare cum inusitata ac noua peruenerint ad aures eorum, qui audiunt, magis mouent ac perturbant. hoc autem ita accipi debere declarat, quia iubet vt imitemur consuetudinem, quæ sine dubio & ipsa multa nomina grauiter finxit ac conformauit, idest apte ad res illas exprimẽdas, demonstrandumque eorum vitium & importunitatem: exempla vero quędam huiuscemodi nominum, quæ in communi vsu sunt, ponere volens, χαμαιτύπην appellat: ita enim vulgo vocabant meretricem ignobilem & sordidam. ratio autem eius iuncti nominis nota est. nec non παραπλῆγα, quo verbo, è duabus itidem vocibus concreto, significabant dementem & insanum hominem: exempli causa Salmoneum illum, qui sibi munera Iouis arrogauit: sic enim ipsum Græci plerunque vocabant. vt eundem Virgilius, cum quomodo apud inferos plecteretur, ostenderet, demẽtem dixit. illo etiam nomine vsus est Aristophanes, cum hominem nullius consilij notaret: & qui in corporis voluptatibus patrimonium omne disperderet: ita enim Plutum, quem deum diuitiarum facit, inducit loquentem, cum de iniurijs, quas acciperet à mortalibus, quereretur. ὑπὸ δ' ἀνθρώπων παραπλήγων διαρπασθεὶς... & quæ sequuntur. Sed etiam Demosthenes, qui in oratione de ementita legatione, cum inuectus esset in proditores patriæ: ac stultitiam illorum, cæcitatemque animi declarasset, ita ad extremum exclamauit. οὕτως ἐκπλήττει καὶ παραπλῆγας τὸ δωροδοκεῖν ποιεῖ. idest. Adeo dementes ac stupidos homines reddit auaritia & patique expugnari fidem suam donis ac muneribus. Est igitur exclamatio similis illi Virgilianæ. Quid nõ mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Alia fortassè quędam eius generis inueniri posse putat Demetrius in consuetudine Græci sermonis, quæ

 docu-

documento sint, quomodo hęc res ab oratoribus tractari debeat, sed etiam apud oratores exempla nō pauca ipsorum reperiri posse affirmat. quæ qui subtiliter attenderit, & ipse poterit apte illi tempori verba componere. Esset arduum (vt opinor) præcepti huius exemplum inuenire in Latino sermone. quia non valde in ipso locū habet hæc licentia iungendorum nominum: raraque prorsus & infrequentia in eo duplicia nomina sunt. Quod igitur illic facerent verba iuncta, si quis apta illi tempori & accommodata ipsa fingere posset, facient fortasse nomina quædam nominibus adposita: vt profecto id faciunt in hoc loco è II. Philippica. Is vomens, frustis esculentis, vinum redolentibus, gremium suum & totum tribunal impleuit. & si enim negari non potest quin è rebus ipsis, quæ spurcissimæ sunt, nascatur ἐνάργεια: geouisque hoc dicendi acerbum ac vehemens, vi ipsarum conficetur, tamen adiuuant magnopere eam formam illa quoque epitheta: quæ nullo negotio intelliguntur ea de causa eò comportata fuisse, vt scilicet augerent sordes illas, ac fœditatem illius turpissimi facti ponerent ante oculos.

Πειρᾶσθαι δὲ τὰ ὀνόματα πεποιοῦντας λέγειν τοῖς πράγμασιν· οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ βίᾳ καὶ πανουργίᾳ δράσαντος. Διεβιβάσατο. ἐπὶ δὲ τοῦ βίᾳ καὶ φανερῶς καὶ μετὰ ἀπονοίας. Ἐξέκοψεν. Ἐξῆλεν.

Eniti autem nomina edere, quę conueniant rebus, ceu de illo quidem qui vi & astute fecerit. Διεβιβάσατο. de illo autem qui vi & aperte & cum vecordia. Ἐξέκοψεν. Ἐξῆλεν.

Addit superioribus præceptis præceptum aliud, eidem rei efficiendæ idoneum: dandam enim nobis operam affirmat, vt rebus materiæque de qua agitur, aptis nominibus vtamur: totam rem ipse accurate explanat, exemplisq; vtilitatem huius pręcepti illustrat. inquit enim. Ceu si sermo est de quopiam, qui vi adhibita, simulque callide aliquid fecerit, διεβιβάσατο commode dicetur. quia illo verbo declaratur vis iuncta astutia: & tecta, non aperta. contra autem inquit, si sermo est de aliquo, qui vi sane quippiam gesserit: idem tamen aperte, & quasi cum vecordia, aptum verbum erit illi facto exprimendo, ἐξέκοψεν, ἐξῆλεν: alterutro enim horum verborum affirmat apte, conuenienterque illis rebus posse id factum demonstrari. Latinum, non alienum vt puto; exemplum est illud Ciceronis pro Q. Ligario. Si, cum hoc domi faceremus, tu repente irrupisses: verbo enim hoc irrupisses ponitur ante oculos eorum, qui audiunt impetus Tuberonis, disturbare rem cupientis: & impudenter nimis clementiam C. Cæsaris accusantis. vnde infra tradit illum, si hoc fecisset, omnem humanitatem exuturum fuisse, quod aliquo modo significat eum id μετ' ἀπονοίας factu rum. Huiuscemodi etiam est, quod paulo supra dixit, eodem verbo vsus. Et in nostrum fletum irrumpes. nam quin ea parte illius orationis δεινὸς orator fuerit. & valde aduersarium vlserit, dubitandum non est. Quis prætterea non fateatur præceptum hoc Ciceronem seruasse: vsumque esse verbo illi rei ostendendæ accommodato, cum mirificum conatum, vel vim potius exprimere uolens, quam adhibuisset C. Verres Gn. Dolabellæ, in legatione ab eo obtinenda, abusus in illa re opera & studio amicorum, inquit. Quanta iste cupiditate, quibus allegationibus illam sibi legationem expugnauit? si nanq; hoc declaratione egeret, non esset verum, quod diximus, id, quod tradit Demetrius apte expressum illic fuisse à nostro oratore: exemplumque hoc quoq; eiusdem virtutis appositum esse. Nam quin illa quoq; ipsius eiusdem generis sint, dubitari non potest: cum studium M. Antonii exprimere volens vel impetum potius, quo impulsus ferebatur ad ea expedienda, quibus opprimere posset aduersarios, inquit. Prorupit subito Brundisium, vt inde agmine quadrato ad vrbem accederet, & paulo post. Inde se, quo furore, quo ardore ad vrbem rapiebat. Prorupit enim & Rapiebat significant conatum illum ingentem, & celeritatem incredibilem stimulis iræ concitatam.

Επὶ δὲ τοῦ δολίως καὶ λαθραίως. Ετρύπησεν, ἢ Διέφυγεν. ἢ εἴ τι τοιοῦτον προσφερὲς τοῖς πράγμασιν ὄνομα.

De illo autem qui dolose & occulte. Ετρύπησε, uel διέφυγεν. *vel siquid huiuscemodi est accommodatum rebus nomen.*

Tertium præterea exemplum ponens eiusdem virtutis, eum exponitur quippiam in quo fraus adhibita sit sine vi: eum potius opera data sit, vt id clam fiat, inquit dici debere. ἐτρύπησε, siue διέφυγε, vel si qoid aliod est valde aptum illi rei demonstrandæ verbum. nam in verbo ἐτρύπησε, positum esse clandestinum consilium apparet: conformatom vero illod est ex instrumento, qoo fabri tignarii in materia perforanda vtuntur. quare similem rationem ostendit in rebus gerendis vsurpatam. Huiuscemodi fortasse est illud Ciceronis de genere dicendi amplo & copioso prolatum, eloquentiaq; propria ipsius. Hæc modo perfringit: modo irrepit in sensos. quod enim Irrepit inqnit id sine dubio valet, vt quod prius posuit, Perfringit, apertam vim ostẽdit, rationisque illius accommodatom exemplum est. Sed Demosthenes etiam pro Ctesiphonte eum rationem ostendere vellet quomodo Phillppus in Peloponnesum aditom sibi patefecisset, verbo accommodato illi rei vsos est: quodq; idem valet quod Latinum soperius Ciceronis. inquit enim. ὅτι πρῶτον ἐτρύπησε εἰς Πελοπόννησον παρελθών; declarari enim illo occultũ ingressum percipitur etiam testimonio huius nostri scriptoris, qui inquit multo supra. vbi de voluptate, quæ nascitur è numeris in oratione ex similitudine quadam versuum. λανθάνουσα δέ τι παραδύεται ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς χάρις. Illud vero διέφυγε diuerso modo de re, quæ elapsa sit è manibus, & aufugerit dici commode potest: neque enim valet quippiam io alium gestum & administratum. Perspicitur illud etiam Ciceroois, quo pluribus locis vsus est, huiuscemodi esse: eum eoim ostẽdere vult celerem aduentum alicuios, inquit ipsum aduolasse: valde nanque hoc verbum illi rei exprimẽdæ aptum est, ac velocitatem illam in cursu faciendo ponit ante oculos, quæ propria est auium cum igitur acerbitatem Sassię in A. Cluentium filium declarare vellet, ioqoit. Ipsa denique nuper Larino huius opprimendi causa Romam aduolauit. & postea io eadẽm oratione de Oppianico. Larinom in sommo timore omoium cum armatis aduolauit. nec non io M. Antonium: Aduolabat ad vrbem à Brundisio homo impotentissimus. & alijs præterea locis.

Τὸ δὲ ἐξαίρεσθαι πῶς λαμβανόμενον, οὐ μέγεθος ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεινότητα, ὡς τό. Οὐ λέγειν ἔσω τὴν χεῖρα ἔχοντα δεῖ Αἰσχίνη, ἀλλὰ πρεσβεύειν ἔσω τὴν χεῖρα ἔχοντα.

Extolli autem, quodammodo sumptum, non magnitudinem facit solum, verum etiam grauitatem, veluti illud. Non dicere manum intus habentem oportet Aeschine, sed legationem obire intus manum habentem.

Ostendit aliod, quod & ipsum notam hanc gignat, quod tamen alij rei efficiẽdę factum videtur. nam quin illud ipsum, quod vulgo existimatur, præstet, non dubitat Demetrius, sed addit, non id solum ipsum efficere verum etiam aliquando aliud, qood non omnes intelligunt: id autem est, quod ipse vocat ἐξαίρεσθαι, valet autem illud (vt opinor) extolli, & toto corpore erigi. inquit igitor. Extolli vero, qoodammodo vsurpatum, non solum parit magnitudinem, verum etiã m grauitatem: aliter nanque somptum auget tantum, granditatemque adfert rebus. ea verò ratione, qua tradit, vtrunque facit idest auget, simulq; parit grauitatem. quin aotem semper augeat, dubitari non potest: hoc enim proprium ipsius est. Exemplo illustrare hoc volens, indicat locum Demosthenis, quo magnopere ille vrsit aduersarium, in oratione de

ementita

ratis: ex duobus enim fontibus duo illa exoriuntur: id autem manifesto factum esse duobus illis locis ostendit: priore enim insimulatus est Aeschines: posteriore verò Philippus.

Δεινὸν δὲ καὶ τὸ ἐρωτῶντα τοὺς ἀκούοντας ἔνια λέγειν, καὶ μὴ ἀποφαινόμενον. Ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος καὶ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, πότερον ταῦτα ποιῶν ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην ἢ οὔ; καθάπερ γὰρ εἰς ἀπορίαν ἄγει τὸν ἀκούοντα, ἐξελεγχομένῳ ἐοικότα, καὶ μηδὲν ἀποκρίνασθαι ἔχοντι.

Graue autem & interrogantem eos qui audiunt quædam dicere, & non enuntiantem. Verum ille qui Eubœam suæ ditionis facit & castellum oppugnandæ Atticæ ædificat, vtrum hæc faciens iniuriam fecit & pacem soluit an non? tanquam enim in dubium vocat auditorem, similem confutato & qui nihil respondere poßit.

Demonstrata superiore ratione Demetrius, aliã indicat, quæ & ipsa idem præstet. est autem illa, cum in dicendo quærimus aliquid ex ijs, qui audiunt, & non simpliciter, vsitatáque uia id exponimus: inde enim quoq; affirmat proficisci ... vnum que hoc esse è multis, quæ reddunt orationem acrem ac vehementem, qui nanq; ita interrogat, non quærit quod nesciat: neq; studet vt certior reddatur rei, quam ignoraret, sed astute id facit, vt premat auditorem & tanquam in angustum copias eius redigat, ille enim, quia non potest se expedire: nec aliquid respondere, quod liberet eum culpa, tanquam conuictus, confutatusque iacet. oratio igitur, quæ hoc præstat, sine dubio grauis ac vehemens est: disiicit enim, frangitque aduersarium. Omnis autem ille locus, quo Cicero in v. t. Philippica docuit pacem cum Antonio turpem esse, cum acer in primis ac vehemens sit, omnem pæne illam suam vim duxit ex hac figura: quæsiuit enim illic orator de illis, quæ plana & certa in animo suo erant: de quibusque non expectabat iudicium aliorum, metuens ne illa illius modi forét, sed volés ita conuincere ipsos ac cogere fateri ilio prorsus pacto se rem habere. Initium ipsius est. Quid est inconstantia, leuitate, mobilitate cum singulis hominibus, tum vero vniuerso senatui turpius? quid porro incõstantius, quàm quem modo hostem, non verbo, sed re multis decretis iudicaritis, cum hoc subito pace velle coniungi? sed nat autem eam vsque ad extremum eius capitis. Quintilianus quoque de genere hoc interrogationis disputauit, quod figuratum appellat. id autem esse inquit, quoties non sciscitandi gratia assumitur, sed instandi. cuiusmodi vero ipsum sit exemplo declarare volens, satis claro & illustri vsus est: attulit enim hoc Ciceronis, quod multis virtutibus refertum est. Quid enim tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? sed etiam alterum hoc eius oratoris in Catilinam. Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra? Demetrius verò quod dixerat confirmauit eodem exemplo Demosthenis, quo paulo ante vsus fuerat. nam præter elationem illic etiam interrogatio est, & ea quidem crebra, & frequentata. statim autem, vim eius loci explanans, inquit. Orator enim ita tanquam in dubium vocat eum, qui audit. hærereque animo facit. perinde ac confutatus esset: nihilque respondere posset. ponit igitur ante oculos his verbis incredibilem vim, impetumque huius rationis.

Εἰ δὲ ὧδε μεταβαλὼν ἔφη τις, ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην, σαφῶς διδάσκοντι ἐῴκει, καὶ οὐκ ἐλέγχοντι.

Si autem ſic mutato illo dixerit aliquis, iniuſte fecit & pacem ſoluit, plane docenti & non arguenti ſimilis eſſet.

Vt magis explanet hoc præceptum, immutat Demetrius exemplum: indeque, ſententia eadem cuſtodita, eximit interrogationem. inquit igitur. Quod ſi aliquis, bonum huius rationis non intelligens, ita idem diceret. Iniuſte faciebat Philippus & pacem diſſoluebat, plane docenti rem, & non graue peccatum eius arguenti, ſimilis fuiſſet. Sed etiam Quintilianus eo loco, quem indicaui, idem fecit: exemplumq; poſterius immutauit. inquit enim. Quanto enim magis ardet, quàm ſi diceretur. Diu abuteris patientia noſtra, &c. Patent tua conſilia. Eiuſdem generis, cuius ſuperiora, manifeſto eſt locus hic pro Archia poeta. Quid enim horum infirmari Gracche poteſt? Heracleæ ne eſſe eum aſcriptum negabis: apparet enim ita ipſum tractatum acrem ac vehementem extitiſſe. vt contra eundem futurum fuiſſe languidum, ſi Cicero, ſublata hac forma, dixiſſet. Nihil horum infirmari poteſt. Heracleæ ille aſcriptus erat. vt alter etiam hic è Miloniana. qui etiam alia figura admota, grauior adhuc: magiſque aptus ad inflammandos animos reddita eſt. Exhibe quæſo Sexte Clodi, exhibe librarium illud legum veſtrarum, & quæ ſequuntur. Sed eidem etiam idem quod reliquis accidiſſet, ſi ſine arte hac, interrogationeque pronuntiatus fuiſſet.

Ἡ δὲ καλουμένη ἐπιμονὴ, ἔστι μὲν ἑρμηνεία πλείων τοῦ πράγματος: μέγιστα δὲ συμβάλλοιτ' ἂν εἰς δεινότητα. παράδειγμα δὲ αὐτῆς τὸ Δημοσθένους. Νόσημα γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· οὐκ ἂν οὕτως ἦν δεινόν.

*Quæ autem vocatur ἐπιμονὴ, eſt quidem dictio maior re. Plurimum autem prodeſſet ad grauitatem. exemplum autem ipſius, illud Demoſthenis: Morbus enim Athenienſes grauis incidit in Græciam: * non fuiſſet adeo graue.*

Monſtrat aliud quaſi lumen orationis, quod idem efficiat: Id vero vocatum eſt à Græcis ἐπιμονὴ. Cicero commorationem appellauit in tertio libro de oratore, qui pæne idem etiam ipſam valere, quod ſcriptor hic noſter, affirmat: hæc enim ipſius verba ſunt. Nam & commoratio vna in re permultum mouet. Alexander etiam quidam, vetus magiſter dicendi, qui ſcripſit de figuris & verborum & ſententiarũ, amplificationis aliquid in ea eſſe debere docuit: qui enim, niſi hoc conſiliũ ipſius foret re aliqua iam expoſita, diutius in ipſa commoraretur, peccaret: ratioque ipſius tota exploderetur: ſine cauſa nanque occupatos auditores teneret, cum aliquid noui præter verba non adferret, contra autem eiuſdem loci tractatio, ſi eo cõſilio adminiſtratur, vt vitium illius facti magis aperiatur: incendanturque ita animi auditorum, reprehendi non poteſt. inquit igitur ille totum hoc, quod cuiuſmodi ſit, minime etiã declaratur, μετ' αὐξήσεως eſſe debere: pertinereque ad rem amplificandam, quęcunq; vis & natura ipſius ſit. Recte igitur dixit Demetrius ipſam plurimum prodeſſe ad grauitatem orationis gignendam. Exemplum verò quod hoc poſſit, eſſe docet locũ Demoſthenis de falſa legatione, vbi prædicat illo pręcipue tempore oportere odiſſe, ac ſupplicio afficere proditores, quo magna ipſorum vbertas omnibus in terris extitit. Apparet autem locum hunc mancum eſſe, ac deſiderari in eo plura. nam quin defecerit ſimplex eiuſdem rei, ac ſine vlla amplificatione narratio, dubitari non poteſt. Vt enim ſæpe ſupra fecit, vt magis aperiret uim huius formæ, immutauit locum, itaque expoſuit rem illam, vt nihil in ea permaneret. ſed fortaſſe etiam exemplum ipſum plenius poſuerat: in his nanque verbis, quæ nunc hic leguntur, ſummi

oratoris,

oratoris, non est commoratio vlla . nisi quis putet Demetrium voluisse tantum locum indicare, qui apud auctoré eo modo tractatus esset, qui postea illic huiuscemodi esse nullo negotio intelligitur:in alijs nanque, quę posita illic sunt ad permouendos animos, est quod, cum morbum illum [illegible] vocasset, addidit, in eodem sensu cōmorans, καὶ χαλεπὰ καὶ πολλὰς τινὰς ἀτυχίας καὶ τὰς παρ' ὑμῶν τιμωρίας ... sequuntur etiam alia huiuscemodi, quæ neminem fallere possent, qui locū in manibus habeat, ac diligenter attendat, quare à me non notabuntur . Non magno præterea negotio cogitari potest, quomodo commorationem illam fregerit apud Demosthenem Demetrius: si quis enim tenuiter res illas exposuerit, nec diuersis nominibus vtens, idem iterarit:aliquid ve augendi causa addiderit, ille profecto proxime accesserit ad immutationem huius loci, confectam à nostro hoc polito, accuratoq; doctore . Sequuntur verò verba ipsius, manifesto olim posita post locum exutū illo ornatu, breuiterque prolatum . Non ita fuisset acerbum ac graue, quemadmodum scilicet fuit cum illo artificio prolatum. Est etiam molestum hac parte, quod non suo loco videtur Demetrius hanc figuram explicasse: supra nanque accurate de vtroq; genere figurarum disseruerat. quare non sine causa dubitaret quispiam, an illam ipsam intelligat hic noster. & si occurreret hoc pacto aliquis huic difficultati. quod, vt testatur quoque Cicero, quidam magistri dicendi non nullas non putabant esse figuras, quas tamen rhetores alij arbitrarentur in eorum numerum esse includendas. nam legi etiam in illud Homeri maxime celebre. ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους, scholion vetus, quod tradit figuram, quæ versibus illis continetur vocari [illegible]. est autem cum aliquis , cui obiectum sit crimen aliquod: aut denique aliquo modo affinis sit ei culpæ, non expauescit illam, sed expectat ac purgat. quod facit illic Achilles : cum enim vulgo insimularetur, quod ob ereptam amicam iratus factus esset Agamemnoni, non inficiatur; sed recurrit ad illud quod iure suscensuisset .

Τάχα δὲ καὶ ὁ εὐφημισμὸς καλούμενος μετέχοι τῆς δεινότητος: καὶ ὁ τὰ δύσφημα εὔφημα ποιῶν, καὶ τὰ ἀσεβήματα εὐσεβήματα :

Fortaße autem & qui εὐφημισμὸς uocatur retineat aliquid grauitatis: & qui odiosas res bonis verbis edit, & impia itidem facta pia:

Ostendit quid sui iudicij sit de alia forma sententiarū, quæ Græco verbo uocatur εὐφημισμὸς, ipsamq; significat se existimare non alienam esse ab hoc genere dicendi. illo auté pacto ipsa est appellata, quia bonis verbis res malę & odiosæ exponuntur. prudétes vero viri. & politi homines cauent quicquā edere, quod statim apud eos , qui audiunt, offendat: & animos ipsorum exasperet:conaturque quantum possunt id mali, quod in re est, verbo mitigare ac conterere, ne committāt, quod rusticus quidam, qui virginé sui loci atq; ordinis amabat:cum enim ipsi soli in via occurrisset , dixit se cupere illā polluere, omnique maculā afficere;& auxit potius quàm minueret stultitia sua vitium illius improbi facti. Attigit hanc rationem Quintilianus in ix. libro. vimque ipsius diligenter exposuit:cum autem exemplis illustrare rem vellet, eo etiam vsus est. quod hic posuit Demetrius . Verba ipsius sunt, huic loco, præceptioniq; valde accommodata . Confinia sunt bis celebrata apud Græcos [illegible]. per quæ res asperas mollius significant. nam Themistocles suasisse existimatur Atheniensibus vt vrbem apud eos deponerét, & qui Victorias aureas in usum belli conflari uolebat, ita declinauit. Victorijs utendum. Plutarchus quoque in Cicerone testatur ipsum hoc animo, cum senatui significaret, interfectos esse ciues illos, qui cum Catilina coniurarant, dixisse Vixerunt uoluisse enim declinare inuidiam eius nominis, cum tamen res eadem ita quoque ostenderetur, cuius proprium nomen ominis etiam causa uitabatur, inquit igitur ille , ἐφθέγξατο δὲ μέγα πρὸς αὐτοὺς ἔζησαν· οὕτω δὲ Ῥωμαίων οἱ δυσφημεῖν μὴ βουλόμενοι τὸ τεθνάναι σημαίνουσι . Sed redeamus iam ad ea , quæ ab auctore hoc nostro de forma hac traduntur. inquit enim. Fortasse autem qui

vocatus est εὐφημισμὸς, partem aliquam sibi vendicat huius dictionis grauis ac vehemẽtis. explicare verò volens in quo maneat forma hæc, virili genere à Græcis appellata, addit. Et quicunque ea, quæ molesta & odiosa sunt verbo reddit contraria: faciẽq; artificio quodam suo, vt illa sine odio ac pęna vlla perueniant ad aures eorum, qui audiunt, adiuuat hoc genus dicendi. cũ autem hoc preceptũ videatur non omnino planum ac certum, ideo inquit, vt licet existimare, fortasse. nec nõ venire in partem, qui huiuscemodi aliquid moliatur, eius operis. nam putaret aliquis, non omni no stulte, contrariam rationem, idest si quis vteretur nominibus illis asperis & duris in illis rebus ostendeudis, magis aptam esse huic tempori, faciliusque posse animos eorum, qui audiunt, commouere: & valde incensum esse eum, qui dicit, significare.

Οἷον ὡς ὁ τὰς νίκας τὰς χρυσοῦς χωνεύειν κελεύων, καὶ καταχρῆσθαι τοῖς χρήμασιν εἰς τὸν πόλεμον, οὐχ οὕτως εἶπε προχείρως, ὅτι κατακόψωμεν τὰς νίκας εἰς τὸν πόλεμον: δύσφημον γὰρ ἂν οὕτω, καὶ λοιδοροῦντι ἐοικὸς ἦν τὰς θεὰς, ἀλλ᾽ εὐφημότερον, ὅτι συγχρησόμεθα ταῖς νίκαις εἰς τὸν πόλεμον: οὐ γὰρ κατακόπτοντι τὰς νίκας ἔοικεν, οὕτω ῥηθὲν, ἀλλὰ συμμάχους μεταποιοῦντι.

Ceu qui victorias aureas conflare iubebat, & vti pecunia illa ad bellum, non sic locutus est inconsiderate. Percutiamus Victorias ad bellum: odiosum enim ita fuisset, & simile contumelia vexanti deas, sed melioribus verbis. vtamur victorijs ad bellum: non enim percutienti Victorias simile fuit, ita pro latum, sed socias sibi facienti.

Exemplo illustrare volens preceptũ hoc, inquit. ceu qui cum in magnis angustiis ærarii victorias aureas conflare suaderet: vtiq; pecunia illa ad vsus belli, nõ ita dixit temere: & vt in buccam veniret agresti homini. Percutiamus victorias ad bellũ. ita nãque prolatum ominis loco habitum esset, & in deas illas prorsus contumeliosum fuisset. cauebant vero magnopere veteres & Greci & Latini homines, rem aliquam alicuius ponderis incepturi, cum illa omnium maxima esset, ne verbũ aliquod ipsis ore excideret, quod mali aliquid portenderet. vt etiam cum alicui tristi rei eo tẽpore occurrebant, ab eo incepto desistebant. κόμμα dici solitũ esse de materia, ex qua pecunia conficitur, cum cuderetur, percuteretur que notum est. vnde Aristophanes inquit, cum deterioris notæ virum significare vellet. ἐκεῖ δ᾽ ἔνια πονηροῦ κόμματος. contra vero illo modo, quo protulit, editum affirmat ipsum mollius multo fuisse: remotũque ab omni tristis rei significatione, cum ostenderit studium alicuius, qui vellet socias sibi asciscere victorias in eo bello, & nullo modo ipsas frangere ac labefactare.

Δεινὰ δὲ καὶ τὰ Δημάδεια καί τοι ἴδιον καὶ ἄτοπον τρόπον ἔχειν δοκοῦντα: ἔστι δὲ αὐτῶν ἡ δεινότης, ἔκ τε τῶν ἐμφάσεων γινομένη, καὶ ἐξ ἀλληγορικοῦ τινος παραλαμβανομένου. καὶ τρίτον ἐξ ὑπερβολῆς.

Grauia autem & Demadea dicta, & si proprium & absurdum modum habere videntur. Exoritur autem ipsorum grauitas, ex emphasibus: & ex allegorico quodam assumpto. & quod tertium est, ex hyperbole.

Cum voces quasdam prudentium virorum, qui ratione vii fugerent tristitiã quarundam rerum: easque verbis immutarent, atque in bonum conuerterent, retinere aliquid grauitatis huius docuisset; nunc adiungit voces etiã multas Demadis orato-

ris

ris tales esse, idest acres ac vehementes, & gignere demum hanc formam: quamuis illæ, vt ostendit, suam quandam ac propriam rationem habeant, & quæ non nullis uideri possit absurda. Nec tamen cum Δημάδεια inquit, illius ipsius tantum dicta intellexit, sed aliorum nonnullorum assimilia vocibus Demadis ac paria. Vnde autem proficiscatur ac manet, quæ in ipsis existit, grauitas docet: nec unum sane fonté ipsius esse declarat, cum potius ex tribus diuersis inter se rebus ipsa exoriatur, idest ex illis quæ vocatæ sunt ἐμφάσεις Græco sermone. cum scilicet aliquæ res ante oculos aliquo modo ponuntur, & præterea ex similitudine quadam allegoriæ, quæ utilis ualde ad id consilium, adsumitur. tertium uerò nasci tradit ex hyperbole, nam hoc quoque Græcum nomen, cum sit satis notum, tritumque Latinis auribus ponemus. significat autem manifesto cum in aliqua re narrãda superatur modus. atque id dicitur, quod simile mendacio existit.

Οἷον δὴ, τὸ. Οὐ τέθνηκεν ἀλέξανδρος ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι· ὦζεν γὰρ ἂν ἡ οἰκουμένη τοῦ νεκροῦ· τὸ μὲν γὰρ ὦζεν, ἀντὶ τοῦ ᾐσθάνετο, ἀλληγορικὸν καὶ ὑπερβολικὸν ἅμα, τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην αἰσθάνεσθαι, ἐμφαντικὸν τῆς δυνάμεως τῆς ἀλεξάνδρου· καὶ ἅμα δὲ τι ἐκπληκτικὸν ἔχει ὁ λόγος, ἠθροισμένον ἐκ τῶν τριῶν. πᾶσα δὲ ἔκπληξις δεινὸν, ἐπειδὴ φοβερόν.

Cuiusmodi est illud. Non mortuus est Alexander Athenienses: omnes enim terræ odore cadaueris perfusæ essent: illud enim ὦζεν, quo ipse vsus est positum pro ᾐσθάνετο, allegoricum est & simul hyperbolicum: illud autẽ omnes terras sentire, declarat opes Alexandri. & simul quiddam factum ad consternandum habet ea oratio, collectum ex tribus. omnis autem cõsternatio graue quiddam est, quia horribile.

Cum plures huiuscemodi uoces referat, prima earum est, qua reuocare Demades uoluit Athenienses ab illa lætitia, qua perfusi fuere, cum accepissent, nullo certo auctore eius rei, Alexandrum Macedonem, qui tunc bellum in Asia gerebat, mortuum esse: dixit enim, verisimile id non esse significans. si mortuus Alexãder esset, vniuersus orbis odore cadaueris perfusus esset. Explicare vero volens Demetrius vim eius vocis, ac verum esse quod dixerat, docere, inquit, illud enim ὦζεν valet hic sensisset, quod sane quin allegoricum sit, dubitari non potest: aliud enim dicitur, aliud significatur: addit autem in eo simul aspici exuperantiam, cum effici non possit vllo pacto quod dicit. præterea adiungit quod dictum est, orbem terrarum vniuersum sentire, patefacere, & quasi ante conspectum nostrum collocare, Alexandri latum imperium, & potestatem immẽsam illius fortunatissimi uiri. Adiungit præterea, quod supra non tetigit, quartum quoddam ad idem patiendum mirifice aptum in ea Demadis uoce cõtineri. quod tamen separatum ab illis non sit: nec suam aliquam, certamque crepidinem habeat, sed concretum, coaceruatumque sit ex tribus illis, quæ commemorauit. illud uero vocat ἐκπληκτικὸν, idest horribile & factum ad perterrefaciendum, statuque mentis deiiciendum. vnde statim colligit, cum tale sit ut ualeat consternare, ipsum esse uehemens, & graue, quia omnis perterrefactio, ac maior perturbatio sit uehemens ac grauis: id uero, quia metum iniicit. Animaduertendum autem cum illud appositum ad consternandum, quod in ipsa illa voce fuit, ἠθροισμένον esse dixerit ἐκ τῶν τριῶν, eodem uerbo hic usum ipsum esse, quo supra usus fuit, cum formã dicendi grauem ex tribus itidem figuris coactã esse dixit: & numerus igitur rerum, quę ambo hæc, pæne eadẽ, conficiunt: & ratio, qua illa conficiuntur, eadem sunt: in unum enim locum & eum quidem paruum, trium luminum orationis (quæ tamẽ cuncta acria ac uehementia sunt) collectio, utrunque efficit ac molitur. nam quod

multo supra indicaui me subuereri in loco Ciceronis, quem in primis acerbum esse oportuit, ne aceruus tot ornamentorum flecteret ac molliret animum eorum, quorum exasperare debebat, non repugnat huic sententiæ: ea enim parte dixi, qua illic non nulla sunt propria ornatus, ac nullo modo facta commouendis auditoribus.

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ, ὅτι Τοῦτο τὸ ψήφισμα οὐκ ἐγὼ ἔγραψα, ἀλλ' ὁ πόλεμος, τῷ ἀλεξάνδρου δόρατι γράφων.

Eiusdem formæ & illud. Hoc plebiscitum non ego scripsi, sed bellum, Alexandri spiculo scribens.

Vna exposita voce Demadis: valdeq; ipsa illustrata, commemorat similes illi non nullas: quæ aliquando ab aliis acutis viris, magnisq́ue oratoribus editæ essent. prima earum Hyperidis est. dixit igitur ille cum se purgaret, quod plebiscitum scripsisset veteribus multis legibus repugnans (censuerat autem ille, vt inquilini ciues Athenienses fierent: serui liberi, teneraque ætas ac mulieres in Piræeum amandarentur) Plebiscitum hoc non ego scripsi, sed bellum, Alexandri spiculo pro calamo vtens. significauit verò obscure se patuisse tempori: vidisseque periculum, quod immineret ciuitati. quod malum vt vitaret, se cõtra voluntatem suam inductum esse id facere, quod alio tempore nunquam fecisset. Plutarchus in vita, quam scripsit clari illius oratoris testatur hoc ab Hyperide dictũ fuisse: sed etiam Longinus in libro περὶ ὕψους. hoc tantum discriminis est inter ipsos, ac Demetrium. quod hi putant id dictũ fuisse ab Hyperide post pugnam Chæronicam, qua Philippus vicit Thebanos & Athenienses: Demetrius verò, cum Thebæ captæ sunt ab Alexandro.

Καὶ τὸ. Ἔοικε γὰρ ἡ μακεδονικὴ δύναμις, ἀπολωλεκυῖα τὸν ἀλέξανδρον, τῷ κύκλωπι τετυφλωμένῳ.

Et illud. Similis enim est Macedonum exercitus, postquam interijt Alexander, Cyclopi excæcato.

Eiusdem generis, quod à Demade inuentum est, aut certe præclare tractatũ, esse tradit Demetrius vocem quandam Leosthenis, quæ imagine constat: cum enim ille non magnopere pertimescendas esse copias Alexandri, mortuo ipso ostenderet, ait. Similis est Macedonum exercitus, amisso illo duce, Cyclopi excæcato. Plures gestæ ab Alexandro fortunæ tribui deberent, an virtuti, mẽtionem huius quoque vocis fecit: ipsiusque indicio cognoui hoc à Leosthene prolatum fuisse. Magnam vero vim habere hanc vocem apparet: valdeque aptam fuisse ad liberandos omni timore eos, qui metu Macedonicorum armorũ antea consternati erant. obseruabatur namque ante oculos Polyphemus descriptus ab optimo poeta vastissima quædam & immanissima belua, qui statim vt ei oculus, quem vnicum habebat, effossus est, omni facultate nocendi orbatus est: idem igitur subito intelligebatur euenisse de copiis illis, de quibus tunc securo animo Athenienses esse posse à Leosthene dicebatur. Erat igitur ea in voce & ἔμφασις & ὑπερβολή. eademque & acris erat, & facile penetrabat in animos eorum, qui audirent.

Καὶ ἀλλαχοῦ πού πάλιν. Οὐ τὴν σὴν προγόνων τὴν ναύμαχον, ἀλλὰ γραῦν, σανδάλια ὑποδεδεμένην καὶ πτισάνην ῥοφῶσαν: τὸ μὲν γὰρ γραῦν ἀλληγορῶν αὐτὴν τῷ ἀσθενεῖ καὶ ἐξίτηλον ἤδη. καὶ ἅμα ἐμφαίνων τὴν ἀδρανίαν αὐτῆς ὑ-

ὑπερβολι-

ὑπερβολικῶς· τὸ δὲ πτισάνην ῥοφοῦσαν, ὅτι ἐν κραιπάλαις τότε καὶ πανδαισίαις διάγουσαν, ἀπώλλυεν τὰ στρατιωτικὰ χρήματα.

Et alibi rursus. Non quæ maiorum ætate pugnantem in nauibus, sed uetulam, sandalia indutam & ptisanam sorbentem: illud enim vetulam obscure dicunt pro infirmam & exilem iam. & vna patefaciens imbecillitatem ipsius supra modum: illud autem ptisanam sorbentem, quia carnem tunc diuidens & tota dedita epulis, disperderet militarem pecuniam.

Recitat prætetea Demetrius aliam vocem similem superioribus: cuius tamen auctor non omnino mihi notus est. & si ex verbis auctoris suspicari licet fuisse ipsam quoque Leosthenis; illamque, quod omisit facere in proximis duabus diligenter explanat. est autem hæc occasione hac prolata, vt ego coniicio, cum scilicet quicunque fuit, qui illam edidit, docere vellet, & tanquam ante oculos cōstituere rempublicam Atheniēsium infirmam esse, & confectam senectute: locutus enim de ipsa est, vt de vetula quapiam, quæ diligētia plurima, cotidianisque curationibus vitam tueretur, quare patet hoc esse ἀλληγορίαν, sed ipse, vt dictum est, hęc omnia sedulo explicabit. est igitur ratio ipsius hęc. Nullo modo, qualis fuit maiorum nostrorum ętate, strenuam, pugnantemq; continenter in naui, sed vetulam, sandalia indutam, & ptisanā sorbentem. nam sandaliam calceamenti muliebris genus fuisse teneri ac mollis notum est. quo tamen & senes & ægroti etiam vterentur. id appellauit quoque parasitus Gnatho apud Terentium, cum Thrasonis impotentiam animi ferre non posset, qui se Thaidi dedere volebat: ac facere quod iussisset. Sed Lucianus etiam in libro, quē scripsit de ratione scribendę historię, id usurpauit. ubi loquitur de Hercule, qui & ipse cōtra ueteris suę uitę instituta seruiuit Omphalę: & ipse namq; indicauit, quo malo dignum militem illum putauit Gnatho, illo solitas amicas amatores suos cædere. uerba uero Luciani hęc sunt. ἐρα φαίνεται ... παιόμενον ὑπὸ τῆς Ὀμφάλης τῷ σανδαλίῳ. Ptisanam cibū fuisse tenuē, ac pænè potionem, quo cibo in grauiorib. morbis alerent medici ægrotantes notum est. unde etiam Horatius uas appellauit, siue mensuram certam illius, qua prębeti ipsam moris esset. inquit enim - agedum sume hoc ptisanarium orizæ. sed his relictis, uideamus quomodo accuratus hic scriptor explicat hoc dictum. loquit igitur. Illud enim anum, quod allegoriam habet, pro imbecillā & macie enectam positum est, simulque patefacit infirmitatem corporis ipsius eximie, & (ut loquitur etiam ipse) ὑπερβολικῶς. Quod uerò addidit, Ptisanam sorbentem, dictum est, quia ipsa tunc epulis ac conuiuiis dedita, perderet in studiis illis uoluptatum, pecunias omnes usibus belli destinatas: hoc enim ualere πανδαισίας. sumptuosas inquam cenas: mensasque refertas omni genere suauissimarum epularum testimoniis antiquorum, & ratione etiā eius nominis explorata, planę percipitur. Possem ego multas uoces Demadis, ad quarum imitationem, exemplarq; tres hæ proximæ à Demetrio positæ, factæ sunt, referre: cū enim natura ille factus esset ad hoc dicendi genus acutum: probatumq; ualde ingenium ipsius foret, ueteres auctorea libenter commemorarunt, quę ipsi apte in mentem uenissent diuersis temporibus. in primis autem Athenæus in tertio libro δειπνοσοφιστῶν plures ponit: narrat etiam Plutarchus in commentario, quo complexus est quasdam Platonicas quæstiones, ipsum solitum esse uocare pecunias illas publicas, quæ tenuioribus ciuibus diuidebantur, ut locos in theatro emere possent, gluten reipublicę, quia illis deliniti pauperes cōtenti uiuerent illo statu ciuitatis, paterenturq; æquo animo rempublicam regi a ditioribus. Vnde etiā Cicero, qui in consulatu suo coniunxerat ordinem equestrem cum senatorio, in epistola quadam, idem spectans, uocauit cōglutinatam illam concordiam. Sed idem etiam in principio uitæ Phocionis, cum se Demades purgaret, quòd multa, & dixisset, & scripsisset contra dignitatem populi Atheniensis, narrat ipsum

ipsum dicere solitum se [illegible], & tanquã tabulas quasdã colligere industria sua è naufragio illo magno, quod fecisset ciuitas superiore sæculo suacũ amplissimarũ fortunarũ, quod grauissimus auctor statim refellit, ac vere docet de optimo illo viro potuisse dici. His autem nunc omissis, quæ apud auctores ipsos legi possunt, redeamus ad ea, quæ Demetrij sunt, qui materiam hanc ita concludit.

Περὶ μὲν οὖν τῆς δημαδείου δεινότητος τοσαῦτα. καί τοι ἔχουσίν τι ἐπισφαλὲς· καὶ οὐκ εὐμίμητον μάλα· ἔνεστι γάρ τι καὶ ποιητικὸν τῷ εἴδει. εἴγε ποιητικὸν ἡ ἀλληγορία καὶ ὑπερβολὴ καὶ ἔμφασις· ποιητικὸν δὲ μικτὸν κωμῳδίας.

De Demadea igitur grauitate satis hæc sint. & si illa lubricum quiddam habet & non valde pronum ad imitandum: inest enim & quiddam poeticũ in ea forma. si quidem poeticum est allegoria & hyperbole & emphasis: poeticum autem mixtum comœdia.

De grauitate inquit propria Demadis: quaque ille vsus est oportunis valde temporibus satis videri possunt hæc. Demadeam autẽ ipsam vocat grauitatem, nõ omnino simpliciterq; grauitatem, quia discrepabat aliquantum ab illa, quæ vulgo illo pacto uocaretur. nec tamen non quamuis significet se absoluisse hanc quæstionem, addit, quod ad eam magis explanandam facit: indicandumque requirere illam accuratum in priori sermonem. Et si illa habet in se lubricum quiddam: expositumque offensioni, quodque non facile aliquis imitetur: cum enim alia non pauca inuenta à quibusdam ingeniosis viris, adhibita non magna cura reddi, exprimique possint, hoc vnum ex illis est, quæ vix, summo etiam studio in eo posito, quispiam exprimeret. huius autem difficultatis causam affert his uerbis. Inest enim in hac forma quiddam, quod studii poetarum proprium videtur: magisq; frequens est apud poetas quàm apud oratores cõfirmare verò id volens, cum ab aliquo ut incredibile respui posset, inquit. Si quidem poeticum est allegoria, & hyperbole, & emphasis: eadẽ enim Græca verba posui, quia sæpe ita sunt in Latino sermone. cum vero olere poesin ipsas has res dixisset, pluraque genera ipsius sint, ac valde inter se distantia, inquit. poeticum autẽ mixtum comœdia, & in quo quiddam aspersum sit, quod poematis illius naturam sapiat.

Τὸ δὲ καλούμενον ἐσχηματισμένον ἐν λόγῳ, οἱ νῦν ῥήτορες γελοίως ποιοῦσιν καὶ μετὰ ἐμφάσεως ἀγεννοῦς ἅμα, καὶ οἷον ἀναμνηστικῆς· ἀληθινὸν δὲ, σχῆμά ἐστι λόγου μετὰ δυοῖν τούτοιν λεγόμενον, εὐπρεπείας καὶ ἀσφαλείας.

Quod autem vocatum est figuratum in oratione, huius ætatis oratores ridicule tractant & cum emphasi ignobili simul, & tanquam reuocãte in memoriam res. Verum autem est figura orationis cum duobus his prolata, idest cura seruandi decorum & ponendi res in tuto.

Cum intersit magni quomodo idem dicatur: videaturque oratoris proprium esse in omni oratione videre quid rectum sit, ac sine vllo periculo maloque, summam vtilitatem in se habeat, docet accurate quomodo confici debeat, quod vocatur in oratione figuratum. valet autem id studiose, summoq; cum artificio tractatum., vt quod illic boni est, sine incommodo aliquo obtineatur. eo magis autem subtiliter de hoc disserere se oportere existimauit, quia videbat nõ paucos in eo magnopere peccare, vt narrat. Inquit igitur, initio ducto ab eorum accusatione. Quod autem vocatur fi-

guratum in oratione huius ætatis oratores ridicule tractant. ostendere vero volens quid illic sit ita rude ac stultum, vt risu explodi debeat, addit. Et cum emphasi quadam ignobili simul, & quæ tanquam studeat tantum id in memoriam redigere. cũ tamen, si quis verum fructum inde capere velit, vnde sanè percipitur maximus, id acuta quadam, callidaque ratione administrari debeat, & nullo modo aperte ac communi via. paucis autem insimulato errore illorum, cuiusmodi sit verum, dignumq; hoc nomine, figuratum docet, vultque illud esse, cum in ea re, obscure tecteq; prolata, custoditur dignitas: efficiturque quod omni ex parte decet: cauetur que itidẽ ne in magnum odium eius in quem dicitur, incidatur. hoc igitur pacto gignitur hoc bonum; vt declarat. Theon quóque sophistes, quo loco præcipit quomodo instituere adulescẽtes oporteat, qui arti dicendi incumbunt: huius εὐπρεπείας, mentionem fecit, affirmans necesse esse in primis illam in dicendo seruare, vt cum tempus fert vt turpia aliqua alicuius facta proferamus: nõ aperte id faciamus, suisq; illarum rerum nominibus vtamur, sed obscure. quod docet fecisse Æschinem cum Demostheni obiiceret vitium fœdissimum omnium: dixit enim illum ne purum quidem os habere: partemq; eam corporis vnde vox emittitur. Vnde suspicari possumus locum illũ Græci eius oratoris imitatum fuisse Ciceronem, cum pro P. Sestio L. Gellium, vexatum etiam contumeliis à Catullo, insectatus est, atque omni genere maledictorum proscidit: eum enim idem tangeret non minus tecte honesteque idem tractauit quàm Æschines, nam inquit. Is interfuit epulis & gratulationibus parricidarum: in quo tamen est me vltus, cum illo ore inimicos est meos suauiatus.

Εὐπρεπείας μὲν, ὥσπερ ὁ Πλάτων ἀρίστιππον καὶ κλεόμβροτον λοιδορῆσαι θελήσας, ἐν αἰγίνῃ ὀψοφαγοῦντας, διὰ δεσμίου σωκράτους ἀθήνῃσιν ὄντι πολλαῖς ἡμέραις καὶ μὴ διαπλεύσαντας ὡς τὸν ἑταῖρον καὶ διδάσκαλον. καίτοι οὐχ ὅλους ἀπέχοντας διακοσίους σταδίους τῶν ἀθηνῶν. ταῦτα πάντα διαῤῥήδην μὲν οὐκ εἶπεν· λοιδορία γὰρ ἦν ὁ λόγος, εὐπρεπῶς δέ πως τόνδε τὸν τρόπον.

Cum studio quidem decori, ceu Plato in animo habens vexare contumelijs Aristippum & Cleombrotum, qui in Aegina gutturi ac ventri parebant, cum in vinculis eßet Socrates Athenis spatio multorum dierum, & non nauigarant ad sodalem & doctorem. & si illi non distabant tota ducenta stadia Athenis. hæc omnia aperte quidem non dixit: fuißet enim contumelia talis oratio, sed cum dignitate quadam hoc pacto.

Exemplo illustrare cupiens hoc præceptum, & præsertim quale sit, id quod decori seruit, demonstrare, indicat locum eruditissimi viri: eiusdemq; politissimi scriptoris, ac qui in scribendo solitus est non tantum diligenter sententias ponderare, sed etiam singula verba, & illorum aptam compositionem. Est autem cum in Phædone Plato turpem, eandem tamen iustam maculam inurere volens duobus auditoribus Socratis, qui in malis ipsius rebus, omne aliud animo versabãt, quàm quod tempus illud, & officium ipsorum requireret, non aperte hoc tractauit: neque enim eodem pacto aptum fuisset ad illos infamandos, & minime vti oratione illa cõuenisset philosopho: quiq; in eadem disciplina diutius vixisset. quamuis illi multis modis inde defecissent, & moribus, institutisq; dissimiles valde essent auctori ipsius ac magistro, spectans igitur quid se facere deceret: nec tamẽ ferre potens tantam nequitiã, vtriusque rei simul seruiuit: & cum vix attigisset improbitatem illam, vel potius proditionem, ita tamen notauit ipsos, vt donec manebit diuinissimus ille scriptor, deleri non possit è vita ipsorum turpissima illa macula, sed quasi in conspectu, & ante oculos omnium versetur. Quod in re narranda, artificioque Platonis demõstrando, Deme-

trius

tione, qua poterat semper sophistas exagitabat. cum arte igitur plurima & cla m Plato (vt docet Demetrius) accusabat aduersarios : neq; tamen id tam tecte facere potuit, vt falleret consilium ipsius : insimulatus enim est aliquando à non nullis antiquis scriptoribus, vt homo maleuolus idemq; maledicus.

Πολλάκις δὲ ἢ πρὸς τύραννον, ἢ ἄλλως βίαιόν τινα διαλεγόμενοι, καὶ ὀνειδίζειν ὁρμῶντες, χρῄζομεν ἐξ ἀνάγκης σχήματος λόγου. ὡς δημήτριος ὁ φαληρεὺς πρὸς κρατερὸν τὸν μακεδόνα ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεζόμενον μετέωρον, καὶ ἐν πορφυρᾷ χλαμύδι, καὶ ὑπερηφάνως ἀποδεχόμενον τὰς πρεσβείας τῶν ἑλλήνων, σχηματίσας εἶπεν ὀνειδιστικῶς, ὅτι ὑπεδεξάμεθά ποτε πρεσβεύοντας ἡμεῖς τούσδε, καὶ κρατερὸν τοῦτον: ἐν γὰρ τῷ δεικτικῷ τῷ, τοῦτον, ἐμφαίνεται ὑπερηφανία τοῦ κρατεροῦ πᾶσα ὀνειδισμένη ἐν σχήματι.

Sæpe autem vel cum tyranno, vel cum alio quopiam violento homine loquentes, cum volumus ipsi obijcere aliquid, necessario egemus hac figura tota. Vt Demetrius Phalereus in Craterum Macedonem in aurea sella sedentem altiore loco, & purpuream chlamydem indutum, superbeq; legationes Græcorum accipientem figura vsus inquit, cum vellet notare illum. Accepimus olim legatione obeuntes & nos hos, & Craterum hunc: etenim in illo demonstratiuo hunc, perspicitur superbia Crateri tota irrisa figurate.

Docet aliis quoque temporibus valde vtilem nobis esse posse eandem hanc rationem, & non tantum cum infamare quempiam, priuatũ, paremq; nobis volumus. Exempli causa, cum animus fert tangere tyrannum, & vt tyrannũ, ita aliquem violentum hominem ac ferum. cum quo genere hominum non minus caute gerere omnia oportet, quàm cum illis, quibus licet omnia, quæ volunt; cum ipsis enim loquit colloquentes, ac volentes omnino aliquid ipsis obiicere, tempore aliquando ferente, vt hoc faciamus, necessario egemus figura : oportetque quantũ res patitur, fugere opinionem conuiciatoris, ne illi excandescant : indeque incommodi aliquid nobis gignant. Exemplum ponens posterioris huius præcepti, tradit Demetrium Phalereum hoc tractasse cõmode, & ita vt dignitati suæ seruierit: labemque asperserit importuno illi homini atque arroganti : nec tamen exasperarit penitus animum ipsius : ille vero erat Craterus Macedo . quem, qualem se illo tempore præbuerit, describit diligenter: omniaque in eo tunc perspici potuisse demonstrat, quæ apta fuerint mouere stomachum Græci hominis ac liberi: cum præsertim se ille contra gentem eam insolenter gereret, ac tanquam delectos inde viros, missos ad eum: quique personam ciuitatum suarum secum ferrent, despiceret . ille igitur vt narrat, figura vsus, ac tanquam velo quodam tegens asperitatem eius vocis, vel potius ostendens non esse illum eo honore dignum, quem sibi arrogãter asciscebat, sed totum proficisci à studio inanis laudis, dixit . Accepimus & nos olim, munus legationis obeuntes hos & Craterum hunc ipsum. significauit igitur (nisi fallor) Demetrius non oportere se illum erga eos contumaciter gerere, qui & ipsi olim pares honorum gradus sustinuissent, cum & ille qui se tunc omnibus anteferret, eam personam, quàm eo tempore in aliis despiceret, impositam sibi sustinuisset: nec eos, ad quos missus esset, nactus esset tam superbos. Auctor vero hic noster, artificium eius vocis patefaciens, ait. In illo verbo τοῦτον, quod vim habet demõstrandi, & tanq̃ digitum intẽdit ad rem, cuius nota est, perspicitur superbia Crateri tota irrisa, & figurate notata. Quod purpurea chlamyde indutum fuisse Craterum narrat, ceteraque adiungit, quæ instituta veterum regum decla-

declarant, eodem pæne habitu corporis narrat aliquando visum C. Cæsarem M. Cicero in priore libro de diuinatione, quæ res in illũ magnum odium ciuium concitauit. Verba Ciceronis sunt. Qui cum immolaret illo die, quo primum in sella aurea sedit, & cum purpurea veste processit. & quæ sequuntur. Non repetam autẽ nunc quod olim accurate exposui, cum quidam ex hoc loco suspicaretur hunc librum Phalerei non esse, quia si id foret non citasset testimonium sui ipsius; me cõtra ipso pro argumento vsum esse quod vetus auctor ipsius ille sit, qui factum id suum honestum perire noluerit. ideoque monimentis litteratum prodiderit, quod exemplo multorum facere potuerit: præsertim cum mirifice conueniat huic loco. gaudeo autem veritate iam patefacta, intelligi me aliquid in hoc vidisse.

Τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ τὸ Πλάτωνος πρὸς Διονύσιον ψευσάμενον καὶ ἀρνησάμενον. ὅτι ἐγώ σοι Πλάτων οὐδὲν ὡμολόγησα. σὺ μέντοι νὴ τοὺς θεούς: καὶ γὰρ ἐλήλεγκται ἐψευσμένος: καὶ ἔχει τι ὁ λόγος σχῆμα, μεγαλεῖον ἅμα καὶ ἀσφαλές.

Eiusdem formæ est & illud Platonis in Dionysium, qui mentitus fuerat & negauerat. Ego tibi Plato nihil promisi. Tu certe per deos immortales: & enim conuictus est mentitus fuisse: & habet in se oratio illa figuram, amplam simul & à periculo vacuam.

Post vocem Demetrii commemoratam, quæ debuit frangere spiritus arrogantis hominis Cæsaris, redit ad Platonem similemq; locum priori indicat, non tamen in aliquo sermone politissimi illius scriptoris inclusum, sed expositũ ab ipso in epistola quadã ad Dionis propinquos. & ipse enim quoque ausus est libere loqui cum iniusto, violentoque in primis rege Syracusanorum Dionysio: adhibitaque figura hac refellit ipsum vanitatis, quod aliter si tractasset, & certum exitiũ sibi procurasset, & parũ sapiens iudicatus esset: tota hæc res accuratius adhuc pleniusque in ea epistola exposita est. verba vero, quæ hic relata sunt, ita apud ipsum leguntur. cũ supra dixisset, se putare nihil ausurum esse Dionysium facere contra ea, quæ priore die pepigisset: ostendissetque illum commotum animo aspexisse se illis oculis, quibus non sine causa quemlibet perturbare potuisset. σοὶ ἴσως ἐγὼ οὔτι τι ὡμολόγησα, οὔτι μὴν ὁμολόγησα. νὴ τοὺς θεοὺς σὺ δ' ἔγωγε. οὐκ ἔχω ταῦτα, ἴσως πῶς οὕτως δεῖται, μὴ ἄρα. Addit autem illic Plato, quod magis adhuc libertatem eius, quæ fuerit tunc aduersus potentissimum hominem declarat: ostendit. n. se illico cũ ea dixisset, auersum ab eo corpore abiisse. Declarans verò virtutẽ eius loci, & quàm illi tempori apte responderit Plato, inquit Demetrius. Etenim Dionysius mendacii conuictus est, & oratio illa figuram quandam in se continet amplam simul & tutam. Id autem & quia dignitati suæ Plato seruiuit; nec timuit refellere, vt philosophum oportebat, fortunatissimum hominem, nec fuit adeo aperta & cõuiciosa, vt aliquid ipsi maioris periculi crearet. quæ duo eodẽ tempore obtinere arduum ac difficile est.

Πολλαχῇ μέντοι καὶ ἐπαμφοτερίζουσιν. ὡς ἐοικέναι εἴτε ἐθέλοι καὶ ψόγους ἐγκωμιοψόγους εἶν' ἐθέλοις. παράδειγμα δὲ τὸ Αἰσχίνου ἐπὶ τοῦ Τηλαυγοῦς: πᾶσα γὰρ σχεδὸν ἡ περὶ τὸν Τηλαυγῆ διήγησις ἀπορίαν παράσχοι ἄν, εἴτε θαυμασμός, εἴτε χλευασμός ἐστι. τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος ἀμφίβολον. καίτοι εἰρωνεία οὐκ ὄν, ἔχει τινὰ ὅμως καὶ εἰρωνείας ἔμφασιν.

Sæpe quidem & ancipites sunt. quibus siquis velit esse similis & vituperationes incertas fingere velit, exemplum erit illud Aeschinis de Telauge: omnis

omnis enim fer me de Telauge narratio dubitationem afferret, sit ne admiratio, siue irrisio: huiuscemodi autem forma ambigua est. & cum sane ironia non sit, habet tamen faciem quandam ironiæ.

Ostendit inueniri quandoque, atque id quidem nō raro, huiuscemodi orationes, quæ obscuriores sint: nec certo declarent sensum eius, qui dicat. suspiciat ne ille atque admiretur, an premat irrideatque rem illam, siue personam. Cum igitur tales sint, dubiumque teneant auditorem, non potest dubitari quin figuratæ sint: hoc enim ipsum figura appellatur, tegere sensum animi sui, & quasi velum quoddā obducere, ne plane perspici possit quid facere velis: recte igitur, cum dissereret de figuratis vocibus, has quoque orationes complexus est. atque inquit ipsas sæpenumero (voces autem intelligit figuratas) in vtraoque partem accipi posse. quid enim significet hoc loco ἐπιμωμησικῶν, cognoscitur ex iis, quæ infra ponit. Docet etiam, si quis forte cupidus sit huius orationis, de qua certo statui non possit, quid valeat, quæ ratio sit illius obtinendæ, & quem proponere sibi aliquis debeat ad imitandū: sed antequam indicet, quis recte ordineque ipsam tractarit, tanquam explicat, quæ iis ipsius sit vtiturq; in ea explananda iuncto nomine. in quo vereor ne maculæ aliquid hæserit: cum enim vituperationem primum ipsam vocet, quia statim putetur, qui eam edit, lædere voluisse, videtur adiungere quod malum eius mitiget, doceatque temperatum esse illic quod lædat, & tanquam cum laude mixtum. cum prius legeretur in excuso exemplari ἀκοντίγωνε. ipse verius putaui esse, si legeretur ἀκοντίγονε quemadmodum sane inueni in antiquo libro, nisi quod in plures particulas hoc verbum illic discerptum est in alio exemplari, calamo itidem perscripto, sed non tā vetere, inueni sine illo paruo o, quod in medio est, ἀ κοντί γνε. priorem verò partem eius iuncti nominis, cum multis nominibus coniungi solere, cum illic temeritatem inesse ostendi oportet, notum est. appellatur enim ἀκαιβουλία temeritas in consilijs capiendis. ἀκαιλογία oratio temere & inconsiderate edita, multaque alia huiuscemodi, vt non magno negotio apud optimos auctores inuenire licet. quare non temere putaui illo modo emendari posse, & tamen totam rem notam esse volui, si forte lapsus sim: inquit igitur, si hoc verum est. Quibus orationibus si quis similis esse studet & fingere vituperationes incertas & dubias, quod est vt supra admonui, ita illas conformare vt capi possint pro duabus diuersis rebus: exemplum esse poterit illud Æschinis Socratici: hūc enim Æschinem sodalem optimi viri sine dubio significat. qui cum scripsisset elegantissimos sermones, vnum etiam ex illis confecit vocatū Telaugem. idest cuius index erat nomen eius viri, de quo multa in eo sermone commemorabat. narrauit hoc, cum ipsius dialogos enumeraret, in eius vita Laertius Diogenes. sed etiam Athenæus in V. libro Δειπνοσοφιστῶν, cum probare vellet philosophos multos superasse priscos comicos in studio notandi mores hominum: omnique genere maledictorum in alios iacendo, dixit Æschinem Socraticum cum aliis etiam maledixerit, in sermone vocato Telauge, illum etiam ipsum Telaugem maledictis fixisse. & vt sordidissimum hominem abiectissimumque insimulasse, cum pallii, quod gestaret singulis diebus exiguam mercedem fulloni solueret: cinctusque corio ambularet. calceamentaque haberet è sparto vilique admodum materia & ipsa prætera putrida. quare cum infra Demetrius tradat omnem illam narrationem de Telauge incertum auditorem tenere, vituperationi ne hoc dederit ipsi, an laudi, perspicitur indicio hoc Athenæi significare auctorem nostrum voluisse rationem hanc ipsam. quis enim nescit huiuscemodi cultum corporis nasci posse ab auaritia, & sordibus? vt etiam à magnitudine animi & contemptu omnium deliciarum? qualis fuit in Antisthene, & Diogene & aliis multis grauibus & honestis viris; & si Athenæus existimat uoluisse Aeschinem infamare illum, de quo hæc memoriæ mādauit, & turpissimas notas vitæ illius inurere. cum igitur affirmasset, Demetrius usq; ad finem ferme narrationis eius suspensum auditoris animū teneri, fuerit ne illa admiratio, siue irrisio, adiungit, hæc verò forma anceps est, & vtrique tempori seruit. cumque ironia

in illa etiam insula, qui summam potestatẽ adepti, recte & ordine remp. administrarint: eadem enim charitate aduersus Siculos vsos fuisse hos narrat, qua parẽtes liberorum commoda tueri consuerunt. vitęque præceptores eos, qui à parentibus ipsis traditi sunt, vt eos instituant: optimisq́ue artibus imbuant. Addit autem, cum hoc sedulo fit, illum, qui audit admoneri, quam vitam colere debeat, emẽdarique. nec tamen aperte ipsi obijci præteritam vitam, nec tanquam ipsum vexari contumeliis. vt putaret ille, quamuis falso, fieri, si sine hoc artificio ac velo res tractaretur. significat vero priorem illam rationem, cum vituperatur ille, qui similem vitã coluerit. vt statim verbis, quæ sequuntur, posterior notatur, cum scilicet coram ipso laudamus eũ, qui dissimiliter se gesserit: tunc enim ille, quem emendare conamur, si homo est, & non omnino perditus ac desperatus, rapitur ad illum imitandum: nasciturq́; in animo ipsius cupiditas aliqua eiusdem laudis.

Πολλὰ δὲ τοιαῦτα παρὰ τοῖς τυράννοις. οἷον Φίλιππος μὲν, διὰ τὸ ἑτερόφθαλμος εἶναι, ὠργίζετο, εἴ τις ὀνομάσειεν ἐπ' αὐτοῦ κύκλωπα, ἢ ὀφθαλμὸν ὅλως.

Multa autem huiuscemodi apud tyrannos, ceu Philippus quidem, quia altero oculo orbatus erat, irascebatur, si quis appellaßet præsente illo Cyclopẽ, vel oculum omnino.

Testatur nunc Demetrius, exemplis multis positis, quàm oporteat cauere iracundiam earum personarum, & quàm facile sit apud ipsos in omni sermone offendere. vnde magis intelligitur vtilitas superioris præcepti, quod iubet tegumẽto aliquo inuoluere quod cõtra illorum sensum dicitur: narrat enim Philippum Macedonum regem, illum Alexandri patrẽ, quia altero oculo captus erat, irasci solitum, si quis coram eo appellasset Cyclopem. quem notum est Homerico carmine vnum tantum oculum habuisse. aut demum si quis oculum nominasset: ita enim quoque redibat ipsi in mentem suum incommodum, existimabatq; sibi obijci illud vultus dehonestamẽtum. quamuis non sine gloria id ipsi cõtigisset, vt acerrimus ipsius inimicus Demosthenes fateri coactus est, qui hoc quoq; cum magna hominis laude, audiente omni populo Atheniensi: vt ipsum illum populum excitaret, prædicauit. Plutarchus præterea in eo loco sympoSiacôn, vnde paulo supra testimonium ipsius citaui, narrat regem Antigonum, qui & ipse erat eodem habitu oris, & si aliquando id dixerat in se ipsum: luseratque in suam illam cęcitatem, tamen iniquo admodum animo tulisse, cum id ipsi obiecit Theocritus Chius: iussit enim ipsum interfici. quę res etiã memorię prodita est à Macrobio in Saturnalibus, quod indicare volui, cum sit locus ille mãcus, mutilusque apud Plutarchum. Quod autem valet ad id, quod nunc narrat Demetrius, confirmandum, non solum opulenti viri irascuntur, siquid temere dictum est, quod in ipsos aliquo modo cadat: verum etiam priuati homines. vnde tamẽ non tantum mali nobis creari potest. Cognoui ego moderatum hominem & ipsum, vt Philippum, luscum, qui valde perturbatus est, cum familiaris quidam, laudãs ipsi filiam, ita cum eo egisset. profecto illa, nisi me prorsus amor cæcum reddidit, multis & animi & corporis dotibus prædita est. vix autem ille cohibuit iracundiam. Magis igitur cauenda est omnis huiuscemodi apud principes viros offensio. quare confugere oportet ad id quod ipse præcepit, si quis omnino vult vtilitatis aliorum causa hoc periculum subire.

Ἑρμείας δ', ὁ τῶ ἀταρνέως ἄρξας, καίτοι τ' ἄλλα πρᾷος ὢς λέγεται, οὐκ ἂν ἠνέσχετο ἐσθίοντός τινος μαχαίριον ὀνομάζοντος, ἢ τομὴν, ἢ ἐκτομὴν, διὰ τὸ εὐνοῦχος εἶναι. ταῦτα δ' εἴρηκα ἐμφῆναι βουλόμενος μάλιστα τὸ ἦθος τὸ δυναστικὸν, ὡς μάλιστα χρήζον λόγου ἀσφαλοῦς, ὃς καλεῖται ἐσχηματισμένος.

Hermias autem, qui Atarnei dominus fuit, & si reliqua in vita mitis erat (vt fertur) non æquo animo passus esset, si quis appellasset cultrum, vel sectionem, vel exectionem, quia eunuchus erat. hac autem dixi patefacere volens maxime naturam principum virorum, maxime requirentem orationem, quæ minime in lubrico versetur: vocatur vero illa figurata.

Non contentus superiore exemplo Demetrius, alterum ponit: narrat enim Hermiam, qui exectus erat, cum munitissimi oppidi dominus esset, opibusq; floreret, nequisse pati quempiam μαχαίριον nominare: ita enim Græci vocabant ἐκτομικὸν cultrum, quo virilitas adimebatur: & vt hoc iram eius mouebat, ita etiã verbum omne, quo eodem sermone significaretur exectio, quia statim redibat illi in memoriam habitus ille corporis: putabatque sibi fortunam illam iniquam exprobrari: & si ille, vt ostendit Demetrius vulgo dictum creditumq;, mitis ingenio erat: nec vestigium vllum asperitatis in moribus vitaque eius apparebat. quod facilius etiã existimari potest, quia Aristoteles amicitiam ipsius coluit: & ad eum se aliquando, in eum locum, vbi regnabat, contulit. qui tamẽ philosophus insimulatus à non nullis est, quod carmen in illum plenum honoris scripsisset, quia id personæ ipsius conuenire nõ videbatur, tot tantisque laudibus ornare hominem, quem non nulli τρίδουλον quasi pessimum mancipium: deterrimæque condicionis seruum vocabant. ἐκτομίαι Herodotus propinquo in loco his vsurpauit, cum de facto illo Periandri sæuo loqueretur, qui misit filios trecentorum nobilium Corcyreorum ad Aliattem regẽ vt exsecarentur: cum enim significare hoc vellet inquit. ἐπ' ἐκτομῇ. M. vero Varro de re pecuaria vbi scripsit. De quibus admirandum scriptum inueni, exemptis testiculis, si statim admiseris, concipere, hoc ipsum verbum Græcum expressit: hæc enim Aristotelis, qui id memoriæ prodidit, verba sunt. Συνέβη δ' ἄρα ταύρῳ ἐκτμηθέντι καὶ εὐθὺς ἐπιβάντι, ὀχεῦσαι καὶ γεννῆσαι. Addit autem statim Demetrius se hæc commemorasse studio declarandi mores naturamque principum virorum: patefacere volentem, quàm caute cum illis agere oportet: vtique oratione minime lubrica, atque ancipiti: sed contrà tuta & ab omni prolapsione vacua, quam orationem affirmat vocari figuratam.

Καί τοι πολλάκις καὶ οἱ δῆμοι οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ δέονται τοιούτου εἴδους τῶν λόγων, ὥσπερ οἱ τύραννοι. καθάπερ ὁ Ἀθηναίων δῆμος, ἄρχων τῆς Ἑλλάδος, καὶ κόλακας τρέφων, κλέωνας, καὶ κλεοφῶντας, τὸ μὲν οὖν κολακεύειν, αἰσχρόν: τὸ δὲ ἐπιτιμᾶν, ἐπισφαλές: ἄριστον δὲ τὸ μεταξὺ, τουτέστι τὸ ἐσχηματισμένον.

Et sane sæpe & populi magni & potentes egent huiuscemodi forma orationis, quemadmodum tyranni. veluti populus Atheniensium, qui Græciæ principatum obtinet, & assentatores alit, & Cleones, & Cleophontes. assentari quidem igitur, turpe est: reprehendere lubricum: optimum autem quod interiectum est inter hæc, idest figuratum.

Adiungit Demetrius vt prudens vir, & bene harum quoq; rerũ peritus, non hoc tantum seruari diligenter debere in sermonibus colloquiisque cum tyrãnis, verum etiam vbi aliquis verba facit ad populum aliquem opulentũ, & qui viribus suis magnopere fidat: aptamque illi quoque tempori vehementer esse formam hanc dicendi, tectám scilicet, & caute pedetentimque progredientem, testatur. Animaduertendum autem de hac re sensisse hunc nostrum auctorem cũ Aristotele: ipse enim quoque in libris, quos scripsit de rep. declarat eandem esse indolem tyrãnorum, & quo-

rundam

rundam populorum, eorum scilicet quos res nimis secundæ corruperint & in iisdem rebus ipsos labi ac peccare. quare cum probet omnibus partibus sententias eius familiæ, existimari quoque hoc argumento potest ipsum hęc à Theophrasto accepisse, ac verum Phalereum esse. quos autem populos, florentes opibus, intelligat, significare volens, appellat populum Atheniensem, quem dicit imperium Græciæ obtinuisse. quippe quum similitudinis multum haberet cum institutis tyrannorum: aleretq; vt illi assentatores, è quibus etiam non nullos nominat vt Cleonem, & Cleophontem. Cleonis vt turbulenti ciuis, eloquentisque hominis meminit quoque Cicero. alterius etiam vitam Aristophanes notauit. sed memoriæ quoque proditum est Platonem comicum refertam conuicijs in illum fabulam docuisse. Comprobare verò volens Demetrius requiri maxime illo quoque tempore, cum scilicet aliquis agit cum fortunata & impotenti multitudine, accuratam & quasi inuolutam orationem, ostendit, quę vitia incommodaque veram hanc rectamq; rationem ex vtraque parte cingant, & quibus malis se exponat qui ipsam nō adhibuerit. inquit enim assentari illi & ad voluntatem loqui, turpe est & minime dignum viro: accusare verò & libere reprehēdere, lubricum ac periculosum. quare optimum est quod medium est, & interiectum inter illa, idest figuratum.

Καί ποτε αὐτὸν τὸν ἁμαρτάνοντα ἐπαινέσομεν, οὐκ ἐφ' οἷς ἥμαρτεν: ἀλλ' ἐφ' οἷς οὐχ ἥμαρτηκεν. οἷον τὸν ὀργιζόμενον, ὅτι χθὲς ἐπῄνετο, πρᾷος φανεὶς ἐπὶ τοῖς τοῦ δεῖνος ἁμαρτήμασι: καὶ ὅτι ζηλωτὸς τοῖς πολίταις ἐστί: ἡδέως γὰρ δὴ ἕκαστος μιμεῖται ἑαυτὸν: καὶ συνάψαι βούλεται ἐπαίνῳ ἔπαινον. μᾶλλον δὲ ἕνα ὁμαλῆ ἔπαινον ποιῆσαι.

Et aliquando ipsum illum qui peccat laudabimus, non ob ea quæ peccat; sed ob ea quæ non peccauit. ceu ira commotum, quod heri laudabatur, mitis cognitus in peccatis illius: & quod dignus, quem æmularentur, à ciuibus habitus est: libenter enim vnusquisque imitatur se ipsum, & conatur laudē laudi adnectere: potius autem vnam æquabilem laudem facere.

Addit nunc aliam rationem, & ipsam callidam, & quę consilium suum tegat: longeque aliud efficere studeat, quàm id quod tunc moliri videtur, auctor enim est nobis, vt aliquando quempiam laudemus: fortunatum scilicet hominem, & cuius opes magnę sint, qui in aliqua re lapsus est ac peccauit, nō tamen iubet nos eum celebrare ob ea, quę improbe fecit: hoc enim culpam in se haberet: nec probari vllo pacto posset, sed ob ea, quæ recte in eodem illo genere aliquando administrauit. vt autem pręceptum hoc explanet, ad certum erratum accedit, & tāquam exemplum huius rei esse vult, iratum huiuscemodi aliquem opulentum hominem, grauiterque animo commotum, quem si aperte corrigere vellemus, non sine periculo id faceremus: nec aliquid præterea proficeremus. vult igitur nos ita eum eo agere: docereq; illum pridie, pręteritoq; demum aliquo tempore, cuius tamen facile recordari possit, mirifice laudatum fuisse, quod lenem se clementemque præbuerit in alicuius personæ, quam demonstrabimus delictis: omnesque eum, qui tali animo esset, suspexisse fortunatumque iudicasse. Rationem autem statim huius pręcepti hanc reddit: affirmat enim singulos homines libenter imitari semet ipsos, cupereq; veteri suæ laudi cumulum addere, vel potius vt ostendit, rem augere volens, vnam ęquabilem: nec interruptam contaminatamque laudem acquirere, quod illo tempore nullam in partem commissum fuisset ab illo, qui cum paulo antea latus in cęlum summis laudibus fuisset, nō multo post mutato animo iræ paruit, ac crudeliter in aliquem animaduertit.

Καθόλου δὲ ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις, κύνα ἔπλασεν: ὁ δὲ, βοῦν: ὁ

δὲ, ἴσως, οὕτω καὶ πρᾶγμα ταὐτὸν, ὁ μέν τις ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. ὅτι οἱ ἄνθρωποι χρήματα μὲν ἀπολείπουσι τοῖς παισίν: ἐπιστήμην δὲ οὐ συναπολείπουσι, τὴν χρησομένην τοῖς συναπολειφθεῖσι, τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τοῦ λόγου, ἀριστίππειον λέγεται.

In vniuersum autem quemadmodum eandem ceram, hic quidem, canem finxit: hic autem, bouem: alter vero quidam, equum, sic & eandem rem, hic quidem enuntians & prædicans inquit. quod vtique homines pecunias quidem filijs relinquunt: scientiam autem simul non relinquunt, quæ vti possit pecunijs relictis. hæc autem forma orationis, Aristippea dicitur.

Intelligens Demetrius naturam eam esse orationis, vt flecti facile possit: & aliter atque aliter conformari, inde nasci affirmat, vt diuersa ingenia sentétiam eandem diuersis modis fingant. quod vt traderet hic locus requirebat, in quo de orationis sigmento disputabat. ostédit igitur summos scriptores, suisque singulos in generibus valde probatos, hoc seruasse: atque in eam formam, quam vtilem in primis putabát, redegisse. quibus tamen omnibus in eo inter se côueniebat, vt artificio vterentur: & non plane more idiotarum agerent. quamuis diuersa ratio foret tegendi sensum animi sui, & perueniédi quò vellent. Inquit igitur, simili in principio præceptionis huius vtens. Vt in vniuersum de hoc, quid sentiam, ostendam. ceu eandem ceram (ceram vero valde similem in hoc esse orationi & Plato antea dixerat, & Cicero postea ab illo acceptũ testatus fuerat) ceu inquam eandem ceram hic, plastes scilicet, & quĩ aliquid ea materia format, ita fingit vt canem referat: alter uero ex illa bouem fabricatur: vt alius quidam equum, quę dispares formæ sunt, cum materia prorsus eadem sit, eodem pacto vnam eandemque rem aliquis scriptor exponit: euolnés vim illius, indicansque quid sit ea ratione qua ipse accurate docet. alij autem, vt infra ipse diligenter tradit, alia ratione vtuntur. non potest autem negari, quin hoc proficiscatur à diuersis ingenijs, iudiciisque inter se valde discrepantibus, cum omnes hi, quorũ exempla ponit, ex eodem fonte manarint, audiuerintq; diu sedulo de rebus bonis ac malis quætentem Socratem. sententia vero exposita simpliciore illa via, tradit eam formam orationis solitam ab Aristippo illo Cyrenaico, Aristippeam vocari.

Ἕτερος δὲ τὸ αὐτὸ ὑποθετικῶς προοίσεται, καθάπερ Ξενοφῶντος τὰ πολλά. οἷον ὅτι: δεῖ γὰρ οὐ χρήματα μόνον ἀπολειπεῖν τοῖς αὐτῶν παισίν. ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμην, τὴν χρησομένην αὐτοῖς.

Alius autem idem more præcipientis edet, veluti Xenophontis multa. ceu quod. Opus enim est non pecuniam solum relinquere suis filijs, sed etiam scientiam, quæ vtatur illa.

Quemadmodum alii quidam idem aliter dicerent docet, qui præceptum vitæ accommodatum inde conformarent, & tanquam ὑποθήκην (id enim quoq; in aliis nonnullis valet hoc Græcum nomen) illud ederent. cuiusmodi sunt inquit bona magnaque pars eorum, quæ à Xenophonte moniméntis litterarum prodita sunt vbi tractat aliquid, quod ad vitam ornandam pertineat. Animaduertendum autem edi illud, vt magistri dicendi Græci loquuntur, κατὰ κρίσιν καὶ θέσιν. Sed etiam Aristoteles in primo de arte dicendi, quo loco docet quomodo propinquæ sibi res immutari possint & ex præcepto laus fingi, contraque, eandem esse formam, ὑποθήκας indicat: inquit enim.

εἰπ

ἐννοοῦντι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι' αὑτόν. cum enim admoneat nos præceptum hoc, ne mulrum nobis arrogemus ob ea bona, quæ à fortuna accepimus, ſed ob ea, quæ labore induſtriaque noſtra comparauimus, manifeſto id, quod oſtendi illic quoque ſeruatur.

Τὸ δὲ ἰδίως καλούμενον εἶδος σωκρατικόν, ὃ μάλιστα δοκοῦσι ζηλῶσαι αἰσχίνης καὶ πλάτων, μεταρρυθμίσειεν ἂν τοῦτο τὸ πρᾶγμα τὸ προειρημένον εἰς ἐρώτησιν ὧδέ πως. οἷον ὦ παῖ, πόσα σοι χρήματα ἀπέλιπεν ὁ πατήρ, ἢ πολλά τινα καὶ οὐκ εὐαρίθμητα: πολλὰ ὦ σώκρατες. ἆρα οὖν καὶ ἐπιστήμην ἀπέλιπέ σοι τὴν χρησομένην αὐτοῖς.

Quæ autem proprie vocatur forma Socratica, quam maxime videntur imitati eſſe Aeſchines & Plato, mutaret rem prædictam in interrogationē hoc pacto. ceu. ò puer quantam pecuniam reliquit tibi pater. num magnam & quam non facile aliquis enumeraret? magnam ò Socrates. Nunquid igitur, & ſcientiam tibi reliquit, quæ vti poſſit ipſa?

Tertiam formam eiuſdem, quaſi materiæ, quam proprie ab auctote ipſo Socraticam vocatam tradit. cuiuſmodi ſit declarat. eam autem in primis celebratam ab Aeſchine & Platone fuiſſe affirmat. illa vero forma: quiq; ipſam exprimere velint, quo modo idem conformaturi fuerint accurate docet: paulatimq; ipſos, quærēdo aliquid ex eo cum quo diſputarent, rem perducturos eſſe quo vellent oſtendit, & tāquam coacturos ita ſibi illum aſſentire. Huius quoque rationis exemplum eſt apud Ciceronem in primo libro de inuētione, erutum ex ſermonibus Aeſchinis ipſius Socratici.

Proprie vero vocatam Socraticam rationem hāc dicit, quia ſuperiores quoque ita appellari vere poſſent: cum ab eo primum fluxiſſent, & in ipſius ſermonibus crebro à Socrate vſurpatæ fuiſſent: copioſus nanq; in omni diſputatione & varius ille fuit. quia tamen poſtea ipſis è numero ſodalium, auditorumq; Socratis, certi quidam delectati ſunt, inde nomen acceperunt, cum contra hæc vetus nomen retinuerit, & ab auctore ipſo vſque ad id tempus appellaretur. Verbum μεταρρυθμίσαι, quo vſus eſt hic Demetrius, ſignificare volens mutare, & in aliam formam traducere, elegans eſt: non ualeat enim ſolum ῥυθμὸς numerum orationis & omnis ſoni, uerum etiam ſpeciem & formam cuiuſlibet corporis: & id denique quod altero hoc verbo μορφὴ appellabatur, quem rhythmū vi illius præpoſitionis conuerſum tunc fuiſſe apparet. Vſurpauit quoque ipſum apte Ariſtoteles in x. libro de moribus ad Nicomachum, cum doceret difficile eſſe in certo quodam genere mortalium, animum oratione mutare, & à praua illa uita, quam diu amarunt, ad honeſtiorem traducere: intelligit autem multitudinem hominum, & eos, qui bonas artes ne primorib. quidem labris unquā guſtarunt. inquit igitur, cum quos intelligeret, ſignificaſſet. τὸν δὴ τοιοῦτον τίς ἂν λόγος μεταρρυθμίσαι; Sed etiam in primo eorum librorum, quos ſcripſit de principiis rerum naturaliū. docens enim quæ remedia veteres illi ſoliti eſſent adhibere, ne caperentur, cum diſſerebatur de vno, inquit. Διὸ οἱ μὲν τὸ ἐστιν ἀφεῖλον, οἱ δὲ τὴν λέξιν μετερρύθμιζον, ὅτι ἄνθρωπος οὐ λευκός ἐστι, ἀλλὰ λελεύκωται. & quæ ſequuntur. Quod ad ſententiam ipſam facit, quæ tot modis variatur. tres autem illi fuerunt, ut animantes etiā eodem numero, quæ (vt initio docuit) ex eadē cera diuerſe inter ſe fingerentur. eſt ſane illa nunc communis, et vulgo etiam celebrata, ut pauci contra ſunt, qui quod fieri oporteret, & verum eſſe ſentiunt efficiant: Socrates tamē exiſtimatur primus hoc vidiſſe. atq; hunc errorem hominum ſolitus eſſe exagitare, qui in re tanti momēti tā valde peccarent. Proditum hoc etiā memoriæ eſt in ſermone illo, qui falſo putatur eſſe Platoni attributus. vocaturq; Clitipho: ille enim ipſe Clitipho hoc de Socrate narrat: oſtēditq;

ditq; se sæpe solitum esse illum admirari, ac summis laudibus in cælum ferre. cũ hoc toto pectore faceret: acriterque inueheretur in homines tam magnæ culpæ affines.

Ἅμα γὰρ καὶ εἰς ἀπορίαν ἔβαλε τὸν παῖδα λεληθότως: καὶ ἀνέμνησεν, ὅτι ἀνεπιστήμων ἐστὶ, καὶ παιδεύεσθαι προετρέψατο. ταῦτα πάντα ἠθικῶς καὶ ἐμμελῶς, καὶ οὐχὶ δὴ τὸ λεγόμενον τοῦτο ἀπὸ Σκυθῶν.

Simul enim & hærere animo clam fecit puerum, & redegit ipsi in mentẽ quod imperitus est, & impulit ipsum vt disceret. hæc vero omnia morate, & eleganter, & non, vt vulgo fertur hoc à Scythis.

Explicans bona formæ huius dicendi Demetrius & quantum illa valeat ad vitã hominum corrigendam testificans, inquit. Eodem tempore qui ita egit, puerum illum perturbauit: hærereq; animo fecit, atq; id quidem sensim ac leniter: redegitque ipsi in memoriam expertem eum omnis disciplinæ esse: hortatusque est vt excoleret animum, arteque aliqua ad vitam vtili imbueret. Et, in quo tota posita est vis huius rationis, docet id tractatum esse cum artificio magno, & non inconsiderata quapiam & agresti via, vt vulgo ferebatur esse illa Scytharum, qui nulla ratione habita personarum, nec temporis, precise semper inhumaniterque respondebant. huius prouerbij supra mentio facta est. vbi de perspicuitate disseruit. Antequam autem declinatam fuisse tunc rationem hãc importunam, valdeque alienam dixisset, significare volens virtutem omnem in ea re adhibitam, quæ locum illic habebat, inquit id factum esse morate & eleganter, ideſt seruatũ in eo esse quod politus vir, & qui nihil culpæ admittat in colloquijs: demumque omnia sua facta aspergat sale ac lepore, faceret.

Εὐημέρησαν δ' οἱ τοιοῦτοι λόγοι τότε ἐξευρεθέντες τὸ πρῶτον: μᾶλλον δὲ ἐξέπληξαν τῷ τε τιμητικῷ, καὶ τῷ ἐναργεῖ, καὶ τῷ μετὰ μεγαλοφροσύνης νουθετικῷ. περὶ μὲν δὴ πλάσματος λόγου, καὶ σχηματισμῶν ἀρκείτω ταῦτα.

Probati autem tunc magnopere fuere hi sermones, qui illo primum tempore inuenti sunt: vel potius stupore implerunt omnes, & ob illud quod in ipsis erat factum ad castigandum, & ob euidentiam, & quia in ipsis quiddã quod admoneret cum amplitudine existebat. De figmento igitur orationis, & ratione ipsam figurandi satis putentur hæc.

Non contentus superiore huius fictæ orationis laude Demetrius, nunc rursus ipsam prædicat, & quot bona inde nascantur, declarat. præcipueque primis illis temporibus, quibus inuenta ipsa est in lucemq; prodijt, eam floruisse narrat, vt nihil magis tunc probatum fuerit, & magno consensu hominum celebratum. cum autem nõ satis apte sibi visus esset vim ipsius naturamque expressisse tanquam se corrigens, inquit, immo potius consternauit omnes & stupore animos ipsorum impleuit, vi illius, quod in ipsa positũ est, ad castigandos homines facti: vt ita dicam, quod ipse ἐπιτιμητικὸν appellat. quemadmodum etiam euidẽtia, cum ipsa ponat pæne ante oculos res. Tertium est, quod in eadem admirationẽ genuit quod dum admonet, veramq; vitæ degendæ rationem monstrat, id facit cum dignitate: retentaque magnitudine animi, non humiliter, nec magistrorum plebeiorum more. Ἐξέπληξαν quod inquit de sermonibus illo modo fictis, quia stupidos reddiderunt eos qui audiebant, eodem verbo usus est Diodorus in XII. libro historiarum de genere dicẽdi loquens, & ipso

nouo

nouo auribus Atheniensium, quo vsus est Gorgias ille Leontinus, cum legatus Athenas missus esset; totam enim rem illam accurate narrauit. erat autem oratio Gorgiæ plane poetica: totaque constabat nominibus immutatis & alienis à consuetudine. Verba Diodori sunt hæc. Οὗτος οὖν καταντήσας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παραχθεὶς εἰς τὸν δῆμον, διελέχθη τοῖς Ἀθηναίοις περὶ τῆς συμμαχίας: καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, ὄντας εὐφυεῖς καὶ φιλολόγους. Sed etiam Dionysius Halicarnasseus, cum idem de illo commemoraret in vita Lysiæ oratoris, parum immutato eo verbo vsus est. citat autem testē illius rei Timæum, vnde etiam fortasse verbum illud ipsum acceperat: inquit igitur. Ἥψατο δὲ καὶ τῶν Ἀθήνησι ῥητόρων ἡ ποιητική τε καὶ τροπικὴ φράσις ὡς μὲν Τίμαιός φησι, Γοργίου ἄρξαντος, ἡνίκα Ἀθήναζε πρεσβεύων κατεπλήξατο τοὺς ἀκούοντας τῇ δημηγορίᾳ. Cum vero vidisset auctor absolutam esse hanc præceptionem: quæque tradi à se deberet esse impleta, hoc quoque testari voluit: quare affirmat se de figmento orationis: figuraque satis præcepisse: πλάσμα enim nunc præterea appellat, quod supra σχήματι tantum nomine significarat, id autem, quia fingitur oratio: & in hanc, illamve formā induitur: Aristoteles, qui in III. de arte dicendi πεπλασμένως inquit, aliter cepit hoc verbum & fictamque orationem intelligit, quæ valde expolita sit, & adhibita multa cura conformata. quod cum cognitum fuerit ab ijs, qui audiunt, affirmat eam minus aptam esse ad fidem faciendam. verba eius sunt. Διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως.

Ἡ δὲ λειότης ἡ περὶ τὴν σύνθεσιν, ᾗ κέχρηνται μάλιστα οἱ ἀπ' Ἰσοκράτους, φυλαξάμενοι τὴν σύγκρουσιν τῶν φωνηέντων γραμμάτων, οὐ μάλα ἐπιτήδειαι τῷ δεινῷ λόγῳ: πολλὰ γὰρ ἄπλασι τῆς συμπλήξεως αὐτῆς γένοιτο δεινότερα, οἷον. τοῦ γὰρ φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι' ἐμὲ, οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε.

Leuor autem in compositione verborum, quali in primis usi sunt qui è disciplina Isocratis exiere, reformidantes concursum uocalium litterarum, non valde accommodatus est orationi graui: multa nanq; ex concursu ipso efficerentur grauiora, ceu illud. Τοῦ γὰρ φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι' ἐμέ: οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε.

ex summo Phocico enim bello imminente, haud mea causa; ego enim tempore illo Rempub. nondum accesseram

Cum sciret Demetrius summum magistrum dicendi, Isocratem: quique ab eo disciplinam acceperunt, magnopere fugisse concursum litterarum vocalium: putaretque quod illi tantopere reformidabant, esse sæpe accommodatum, & vtile formæ dicendi grauiori, de qua seduso nunc agebat, admonere hoc voluit, ne quis deceptus auctoritate illorum ipsam hinc quoq; esse remouendam putaret. quare dixit leuorem, quem illi captabant, non valde aptum idoneumq; esse huic orationi vehementiori: leuis enim æquabilisq; redditur oratio, cum vitatur concursus hic litterarum vocalium: vocaturq; id nunc ea de causa à nostro hoc doctore λειότης. Vt autem facilius præceptum hoc confirmaret, cur id ita se habere putet, ostendit hoc pacto. Multa nanque vi concursus huius efficiuntur acriora: intelliguntur q; cōmotiore animo esse prolata. quæ sine illo nullam speciem huius rei retinerent. Exēplum postea ponens huius grauitatis, quę proficiscitur inde, indicat locum Demosthenis valde celebrem ex nobili illa oratione, quam habuit pro Ctesiphonte: cum enim exponere inciperet quis fuisset status Græciæ illo tempore, quo ipse ad remp. accessit, eo pacto dixit. plures autem illic esse concursus litterarum vocalium apparet, & si ille in primis, qui manet in diphthongo exauditur, feritque aures grandiore sonitu.

Εἰ δὲ μεταβαλών τις καὶ συνάψας ὧδ' εἴποι: τοῦ πολέμου γὰρ οὐ δι' ἐμὲ τοῦ φω-

κικοῦ

molle illud, quod Cicero dixit habere illum tanquã hiatum concursu uocalium mihi enim contrà collocatio verborum, in qua non sunt vlli hiatus: nec aspere etiam concurrunt extremæ syllabę cum insequentibus primis, videtur esse mollis. quæ structura uerborum uocatur λεῖος, longeque alia ab ipsa est: non illa in qua hiatus aliqui sunt: quomodo enim molle dici debet quod quasi fractum est, & molestiam quãdam exhibet & ei qui dicit, & illi etiam qui audit. quæ res fecit, vt tanquam scopulum aliquẽ id fugeret Isocrates, cuius iudicium postea secuti sunt qui è domo ipsius prodiere, doctissimi viri: summique oratores. Gignit sanè concursus ille uocalium εὐφωνίαν quandam, quam nisi intellexit Cicero, non video quid eo nomine significare potuerit. mollissimum certe ipse certum quoddam carmen Sophoclis aliquando appellauit, cum laudare ipsum vellet & suauissimum esse ostendere: quia nihil in illo asperitatis foret, contraque omnia ad oblectandas aures accommodata. nec tamen quicquam existit in eo quod retineat in se speciem vllam huius tanquam hiatus. est autem illud carmen initium Oedipi Colonei. Vt autem negligentiam esse tunc vtilem affirmauit, ita curam diligentiamque in ea re adhibitam, idest in leuore orationis, structuraque illa leui ac molli consectanda, nullo modo propriã esse irati hominis putat, sed contra ludentis potius & ad pompam loquentis: omnesque vndique concinnitates consectantis. non tantum etiam studium adhibitum in leuissima structura verborum declarat indulgere ipsum auribus auditorum: velleq; omnino ipsis quacunque ratione possit placere.

Καὶ ὥσπερ τὸ διαλελυμένον σχῆμα δεινότητα ποιεῖ ὡς προλέλεκται, οὕτω ποιήσει ἡ διαλελυμένη ὅλως σύνθεσις. σημεῖον δὲ καὶ τὸ ἱππώνακτος: λοιδορῆσαι γὰρ βουλόμενος τοὺς ἐχθρούς, ἔθραυσε τὸ μέτρον καὶ ἐποίησε χωλὸν ἀντὶ εὐθέος, καὶ ἄρρυθμον, τουτέστι δεινότητι πρέπον καὶ λοιδορίᾳ: τὸ γὰρ ἔρρυθμον καὶ εὐήκοον, ἐγκωμίοις ἂν πρέποι μᾶλλον ἢ ψόγοις. τοσαῦτα καὶ περὶ συγκρούσεως.

Et quemadmodum figura vocata dissolutum, efficit grauitatem, vt iam dictum est, sic efficiet dissoluta omnino compositio. Signum autem huius rei est & illud Hipponactis: cum enim vellet vexare contumelijs inimicos, fregit versum & pro recto claudum fecit, & vacuum à numero. idest grauitati idoneum & contumeliæ: quod enim numerosum est: audituq; iucundum, laudationibus conueniret magis quàm vituperijs. Tot etiam de concursu dicta sint.

Nono quodam quasi argumento idem probat, cum enim, vt ipse supra tradidit, quod etiam testatur se fecisse, lumen orationis in verbis positum, vocatumque dissolutum, gignat hanc formam dicendi grauem atque acrem, eodem pacto affirmat dissolutam compositionem omnino ipsam genituram esse. Soluta vero dici non male oratio potest, quæ affinis est huic quasi culpæ, & crebro incidit in hunc tanquam hiatum, qui efficitur concursu vocalium. Probare autem hoc volens, & aliqua ratione confirmare, argumentatur hoc pacto vnde signum vocat, operaque eius quod cõsequitur, aperit illustratque id quod antecedit. Ostendit igitur cum Hipponax, Ille scilicet maledicentissimus poeta, cuperet omni infamia aspergere inimicos: & illi rei toto animo incumberet, fregisse ipsum carmen, & claudum è recto reddidisse, ac sine rhythmo numeroque vllo idest (vt ipse interpretatur Demetrius) fecisse ipsum accõmodatum formæ huic acri, & conuiciis in alios iaciendis: cum enim mutilũ illud & quasi manceum fecit, eodem tempore ipsum huic rei opportunum reddidit. cõtrà autem quod numeris ornatum est: idemque suauiter accidit ad aures auditorum, affirmat conuenire magis laudationibus, quàm vituperationibus esseq; eo tẽpore adhi-

bendum,

bendum, quo aliquis summis laudibus aliquem ornate studet. de consilio vero Hipponactis: omnique hac re, supra quoque egit Demetrius. indicat autem in fine quoque huius præceptionis se ad finem eius peruenisse: ac quod dici nunc oportuit de concursu vocalium, edidisse.

Παράκειται δέ τις καὶ τῷ δεινῷ χαρακτὴρ ὡς τὸ εἰκός, διημαρτημένος καὶ αὐτός· καλεῖται δὲ ἄχαρις. γίνεται δὲ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἢν αἰσχρὰ καὶ δύσρητα ἀναφανδὸν λέγῃ. καθάπερ ὁ τὴν Τιμάνδραν κατηγορῶν, ὡς πεπορνευκυῖαν, τὴν λεκανίδα καὶ τοὺς ὀβολούς, καὶ τὴν ψίαθον, καὶ πολλήν τινα τοιαύτην δυσφημίαν ἐξέχεε κατὰ μέσου τοῦ δικαστηρίου.

Propinqua autem est quædam & graui nota ut verisimile est, vitiosa & ipsa: vocatur autem inuenusta. Nascitur autem in rebus, quando aliquis turpes res & obscenas aperte dixerit. quemadmodum qui accusat Timandram ut quæ quæstum corpore fecerit: ille enim & peluim & nummulos et lectulum & multam huiuscemodi, quam aures non ferunt, meretricum supellectilem in foro effudit.

Id, qnod ceteris omnibus formis dicendi vsu uenit, ut habeant propè se positam formam vitiosam, & quæ verum finem consequi non potuerit, contingere etiam in hac ipsa tradit, & quomodo illa vocetur, ostendit: quidam enim, qui acres vehementesque esse voluerunt, cum viam eius boni adipiscendi non teouerint, inde aberrarunt, & in formam hanc affinem maximis culpis, inciderunt, in qua scilicet leuis tantum umbra notæ illius grauis: & quæ sæpe maximos fructus tulit oratori, apparet. Vocari autem formam hanc corruptam ἄχαριν dicit, idest inuenustam, & ab omni lepore suauitateque uacuam. cum vero tribus modis in vera fingenda exprimendaq; peccetur: quod commune ipsi itidem est cum reliquis formis: incidaturque in hanc adulterinā, primum quomodo res, quæ exponuntur, gignant hoc malum aperit: nascique ipsam affirmat, cum aliquis res turpes fœdasque: & quæ vix honeste dici possunt, palam aperteque protulerit, & sine vllo honore verborum ediderit. Exemplo præceptum hoc illustrare volens, & ponere ante oculos turpitudinem huius orationis, narrat incidisse in hanc illepidam formam quendam, qui quum Timādram, impudicam mulierem & quam corpore quæstum fecisse ostēdere volebat, accusaret, appellauit suis propriisq; nominibus res illas, quæ artis meretriciæ propriæ sunt: ac sine quibus illa commode non tractatur, vt peluim, in qua aqua manet: ipse, imminuto eo nomine, λεκανίδα vocat. plenum ipsum integrumque posuit Aristophanes, qui inquit. [illegible] apud quem etiam poetam, vt apparet, vas idem non satis decoro ministerio inseruit. nam & quo tempore, & qua in re meretrices aqua vtantur, notum est: id quod significauit quoq; Cicero obscure: & ita denique, vt lōge afuerit ab hac culpa, in nobili illa prosopopœia pro M. Cælio, qua Appiū Cæcum induxit ita increpantem Clodiam gentilem suam, feminam impudicissimam. Ideo aquam adduxi, vt ea tu inceste vtererer: idem etiam eodem pacto tetigit vetus poeta in epigrāmate in custodem hortorum. qui poeta magis spectauit quid sibi conueniret, quàm quid deceret personam illius inuerecundi dei, cuius nomine loquebatur: respondet igitur ita, cum quæsitum esset ex eo, quæ via duceret ad fontē. Vade per has vites: quarum si carpseris vuas, Cur aliter sumas hospes habebis aquā. post tem illā abiectam appellauit obolos, certam & illam quidem minutam sordidamq; mercedem eius operæ. quemadmodum etiam ψίαθον, quo verbo significatur lectulus meretricius, & is sanè humilis & è vili admodum materia constratus. Hoc quoque verbo vsus est idem poeta in fabula, cui à ranis nomen impositum est: in aliis enim re-

bus,

bus, quas narrat illic mulier Herculē olim, cum eò accessit, è caupona sustulisse, appellat etiā hanc ipsam. Verba lepidissimi illius comici sunt hæc ἡ δ' ἔχειτ' ἐξέφερε τὰς ψιάθους λαβὼν. Interpres dixit valere eo loco id nomen quasi stragula. quare vere Demetrius addidit, cum se non omnes exprompsisse, quæ illic erant inhonestæ res, & aptæ admodū ad ostendendam vitæ illius fœditatem. Et multas alias huiuscemodi effudit in indicio turpes res, & quæ abhorrent ab auribus politorum verecundorūque hominum. Timandram sororem fuisse Helenæ Clytemnestræque, quam Pyleus cum vitiasset, abduxit illam in Dulichium, memoriç proditum est. nihil aliud adferre possum, quod valeat ad historiam hanc illustrandam. Videndum autem est, an locus ille Ciceronis è secunda Philippica, cuius antea exemplo vsus sum, cōtineat aliquid in se huius culpæ: illa enim quoque res quam obiicit M. Antonio: cuiusq; turpitudinem quacunque ratione potest, auget, fœda in primis est, vt ipse quoque eam appellat, uixq; uidetur posse illo modo honeste exponi: præsertim in curia illa una omnium sapientissima & quæ consilio suo uniuersum orbē terrarum regeret. Vt autem narrat Hermogenes, aliquando Demosthenes quoque impurç feminæ, magnisque flagitijs cōtaminatæ, in iudicio quodam obiecerat multo improbiora adhuc facta, & suis propriisq́ne nominibus res illas omnes appellatat. qui tamē locus nunc in illa oratione nō legitur, cum propter turpitudinem earum rerum, sublatus inde sit à ueteribus grammaticis, qui existimare de scriptis antiquorum auctorum solerent. demum, ut tota res melius intelligatur, patiunt acrem formam res acerbæ ac graues, sed cauere oportet ne extra modum id fiat, ac res penitus fœdç diligēter aperteq; exponantur. an igitur ob studium ingens dedecorandi inimicum, quo Cicero tunc flagrabat, nimis apertus & solutus fuerit, affirmare non ausim.

Ἡ σύνθεσις δὲ φαίνεται ἄχαρις, ἐὰν διεσπασμένῃ ἐμφερὴς ᾖ, καθάπερ ὁ εἰπών. οὕτωσὶ δ' ἔχειν τὸ καὶ τό, κτεῖναι.

Compositio autem perspicitur esse inuenusta, si diuulsæ similis fuerit, quēadmodum qui dixit. Si autem sic se habuerit hoc & hoc, interficere.

Ostendit nunc quç sit compositio uerborū inuenusta, huiuscemodi uerò esse tradit illam, quæ similis est dissipatæ ac diuulsæ. Exemplo etiā ponere ante oculos nolens hoc uitium, & monstrare quæ sit compositio diuulsa, concisum locū mali orationis indicat. quem tamen oratorem nomine non appellat. est autem sententia fracta, cuiusque partes sint dissipatç, hçc. Οὕτωσὶ δ' ἔχειν τὸ καὶ τό, κτεῖναι; neque tamen putandum est oratorem illum, cuius nunc uitium hoc orationis exagitat, ita locutū fuisse, sed auctorem hunc nostrum breuitatis causa, ne totas sentētias, quç in medium cōiectæ erant, poneret, pro illis dixisse τὸ καὶ τό, idest, ut Latini quoque scriptores aliquando locuti sunt, hoc & hoc: illæ uerò illic collocatæ, antequā sententia impleretur. quæ perficiebatur uerbo illo, indefinito tempore posito, κτεῖναι, sunt quæ distrahunt compositionem, affinemque ipsam huic culpæ reddunt. ita hunc locum accipi oportere arbitror: exemplumque hoc ipsum, ita quoque ut est, imminutum, nō male declarare puto, quæ sit iunctura uerborū distracta. Quod uero simile aliquo modo huic est, Cicero uocauit in oratore orationem dissipatam, quæ nullis numeris cōtineretur: numeri enim in oratione, appellati à Grçcis ῥυθμοί, sustinent illam, ut ipse putat: nec fluere ac labi patiuntur. illa igitur, quæ penitus ipsis destituta est, laborat hoc malo: nec aptas inter se suas partes habet, maior tamē est dissipatio distractioque, de qua nunc loquitur Demetrius, cum scilicet id, quod implet absoluitq; superiorem sententiam, nimis remotum est, ac longinquum: ita enim diiicitur distrahiturque oratio, quia ui eorum, quæ interposita sunt, & in medium sine modo coniecta, membra ipsius, quæ cohęrere debebant, tanquam diuelluntur.

Καί, εἰ πάντα τὰ κῶλα μηδεμίαν ἔχῃ πρὸς ἄλληλα σύνδεσιν, ἀλλ' ὅμοια διερρηγμένοις.

Et si membra nullam habuerint inter se colligationem, sed similia fuerint fractis.

Addit Demetrius aliam rationem, qua itidem vitium hoc gignatur: traditq; effici quoque compositionem dissipatam, cum membra nullam habuerint, quæ vinciat ipsa, copulam ac connexioné, sed similia fuerint pariaque membris fractis, à semetipsisq; distractis. ita videtur capi debere extremũ hoc verbũ, si legatur, vt sane in omnibus calamo exaratis libris inueni, διῃρημένοις: Aliquando tamen venit mihi in mentem quod aperire nunc volui, melius fortasse legi posse, si paulũ immutata hac voce pro διῃρημένοις, scriberetur διερριμμένοις, vt sane supra ferè locutus est. cũ de mala itidem membrorum cõpositione disputaret. inquit. n. ἔοικε γὰρ σεσωρευμένοις ἐπ' ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἁπλῶς καὶ ἐπερριμμένοις: & infra eũ locum. τὰ δ' ἀλληλοῦχα ἐρηρεισμένοις διερριμμένοις πλησίον λίθοις μόνον, καὶ οὐ συγκειμένοις. Qui igitur hoc probet, existimetq; verum esse, vt apparet, interpretaretur. Quæ mẽbra temere sparsa essent, & huc atq; illuc, vt casus tulit, coniecta. vt lapides aliquãdo iaci sine vllo ordine soliti sunt. Nec tamẽ, quod ad sententiã huius loci facit, putare debemus orationẽ omnem, quæ membratim aut cęsim feratur, dissipatam esse: eaq; de causa inuenustam. neq; hoc significare voluisse hunc nostrum auctorem, quãuis in ea non ita coniunctæ illigatæq; sint partes ipsius, vt in periodis. alia enim est & longe maior, ea, quam intelligit Demetrius, diiunctio ac dissipatio partium: multoq; magis mẽbra huius uitiosæ orationis dissoluta sunt: vacuaq; ab omni communi vinculo. genus verò id dicendi frequentatum est in ueris causis, & magnopere probatur Ciceroni: qui, cum de illo accurate disseruisset in Oratore suo, ad extremum inquit. Nec vllum genus est dicendi aut melius aut fortius, binis aut ternis ferire verbis, nonnunquam singulis, paulo aliàs pluribus: inter quas uariis clausulis interponit se raro numerosa comprehensio.

Καὶ αἱ περίοδοι δὲ αἱ συνεχεῖς καὶ μακραί, καὶ ἀποπνίγουσαι τοὺς λέγοντας, οὐ μόνον κατακορές, ἀλλὰ καὶ ἀτερπές.

Et periodi vtique continentes & longæ, & quæ suffocant dicentes, non solum satietatis plena res sunt, sed etiam minime suauis.

Ostendit præterea aliud quod vitium hoc creet: efficiatq. structuram iniucundam atque odiosam. id autem est, cum ambitus comprehensionesque verborum, uocatæ περίοδοι, fuerint continentes: & non alio dicendi genere interruptæ: nam membratim etiam & incisim multa efferuntur, nec tantum, frequentia continuationeq; molestæ, uerum etiam longitudine: sic enim intercludunt animam dicentium. id igitur affirmat esse non solum fastidii plenum (nam quin fastidium gignat genus illud dicẽdi, in quo scilicet fuerint iuges eædemq́ue longæ periodi, dubitari non potest) uerũ etiam iniucundum ac molestum. quod uero iniucundum est: nihilque in se habet suauitatis, idem etiam inuenustum est, atque illepidum. Dixit autem frequentatas longas periodos, non solum satietatem parere, uerum etiam quiddam esse, quod nullo modo oblectet: quia reperiuntur res nõ nullę, quæ quamuis copia sui gignant satietatis aliquid: semper tamen retinent suam propriamq. suauitatem. vt mel, quẽadmodum etiam prædicauit grãdis in primis poeta Pindarus, quod nullo pacto hic contingit. nam mutant aliquo modo naturam ambitus hi uerborum, & qui modice usurpati forent admodum suaues, intemperanter iidem adhibiti. fiunt iniucundi ac molesti auribus. Animaduertendũ etiam duobus modis esse posse periodos longas. nam & partium numerus, idest membrorum, reddit ipsas lõgas, & singulorum membrorum prolixitas, periodus enim, quæ duobus mẽbris constaret, qua nulla est breuior, breuis profecto foret, quãuis membra illa longiuscula forent, & quę etiam ex

tribus quattuor ve membris cócreta esset, fortasse & ipsa breuis vocari posset, si minuta pusillaque illa ipsa membra haberet.

Τῇ δὲ ὀνομασίᾳ πολλάκις χαρίεντα πράγματα ὄντα, ἀτερπέστερα φαίνεται: καθάπερ ὁ Κλείταρχος περὶ τῆς τενθρηδόνος λέγων, ζώου μελίσσῃ ἐοικότος. Κατανέμεται μέν φησι τὴν ὀρεινήν: εἰσίπταται δὲ εἰς τὰς κοίλας δρῦς.

Verbis etiam sæpe res venustæ insuauiores videntur: quemadmodum Clitarchus de tenthredone bestiola simili api inquit. Κατανέμεται μὲν τὴν ὀρεινήν: εἰσίπταται δὲ εἰς τὰς κοίλας δρῦς.

Restabat, vt doceret id malum nasci etiam à genere quodã verborum: certa enim quoque verba, quamuis singula sint, eripiunt rebus, sua vi elegãtibus ac venustis, omnem suauitatem. quare hoc admonere volui. atq; inquit. parum apto vitiosoq́, genere verborum sæpe numero res lepidas videri posse illepidas atque insuaues. Exẽplo vero præceptum hoc declarare volens, locum Clitarchi monstrat, qui abundat hac culpa. Fuit autem Clitarchus rerum Græcarum scriptor. cuius etiam sine honore vllo mentionem Cicero fecit in Bruto. ille nanq; (vt accurate narrat Demetrius) cum in historiis suis loqueretur de volucri quadam bestiola, vsus est iis verbis, quæ conuenirent expositioni factorum alicuius vastæ atque immanis beluæ. qua de causa necessatio illius oratio erat insuauis & insulsa: neque enim conueniebant vllo pacto tam grãdia uerba tenui illi, exiliq; narrationi. & si enim volucris illa, insectumque magna molitur & quæ vix possunt expectari à tam minuta bestiola, est tamẽ insectum, simile vespæ, siue api, vt noster hic auctor testatur. Clitarchus tamẽ ea narrans, nec cogitans se de genere quodã apis verba facere, illis verbis, quæ ponit, vsus est, idest, vt exprimere locum coner. Depascitur montana loca: inuolat irrumpitq; in cauas quercus.

Ὥσπερ περὶ βοὸς ἀγρίου, ἢ τοῦ Ἐρυμανθίου κάπρου λέγων, ἀλλ᾽ οὐχὶ περὶ μελίσσης τινός. ὥστε καὶ ἄχαριν τὸν λόγον ἅμα καὶ ψυχρὸν γίνεσθαι. παράκειται δέ πως ἀλλήλοις ταῦτα ἀμφότερα.

Tanquam de boue fero, vel apro Erymanthio loquens, & nõ de apis quodam genere. quare contingit inuenustam simul orationem fieri & frigidam. Vicina autem aliquo modo sibi ipsis sunt hæc ambo.

Quam minime conueneret illic hęc oratio declarare volens Demetrius, & ipse rẽ augens, inquit perinde ipsum locutum fuisse, ac si de boue fero, siue apro Erymãthio sermo fieret, & nõ de ape quadam: quę verba cũ magno ipsius contemptu pronunciata sunt, testanturq́ue Clitarchum iudicio caruisse. Diodorus quoque Siculus in XVII. libro historiarũ meminit huius volucris, ac pæne iisdem nominibus utitur in natura eius indicãda, quibus antea vsus fuerat Clitarchus, vt facile ille credi possit ab eo vetere scriptore locum sumpsisse: nec tamẽ fortasse ita rem supra modum omnem auxit. Animaduertendum autem est ab aliis quoque notatum fuisse locum cum Clitarchi, & tanquam in prouerbium venisse, ut cum aliquis immoderate quẽpiam laudaret, atque extra modum extolleret, diceretur tunc Clitarchum imitari: & morem illius sibi asciuisse. Ita certe legitur apud Zezem in epistola quadam, cũ amici consilium improbaret, qui se supra iustam mensuram laudarat: omnique honore verborum affecerat. verba eius hæc sunt. Σὺ δὲ κλειταρχικῶς ὑμᾶς ἐπαινεῖς, φάμε-

νες πρὸς ἄλλους καὶ ἀπεσχισμένον. statim autem rem eandem commemorat cum illius irrisione, quam hic quoque Demetrius exagitat. vnde perspicitur ipsum hunc locũ Demetrij expressisse. inquit, n, Κλείταρχος γὰρ ἐκεῖνος ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς πυθηνώδους φησὶν ἢ δίκαιον μελίσσῃ παρόμοιον. Καταπίμπλαται τὴν ὀρεινὴν, εἰσίπταται δὲ τοὺς δρυῶν τὰς κοιλάδας. ὡς εἰ περὶ ὑπομνημάτων λέγοι τις γράφων ὁ τοῦ ἑτέρου κηλιδῶνος. Dionysius quoq; Lõginus, vbi & ipse (vt suspicari licet) de eodẽ vitio differit, cum alios nominasset qui valde in ea re peccassent, Clitarchum etiam appellat. vnde cum inanem ac ventosum hominẽ eum fuisse significare vellet, vocat eum φλοιώδη, & Sophoclis verbis, ad eam culpam ostendendam aptis, ipsum insimulat. iis inquam verbis, quibus vsus est etiam Cicero in epistola quadam ad Atticum, cum & ipse prauam, & immoderatam rationem, quam Cn. Pompeius eo tempore teneret in repub. administranda similitudine exprimere vellet. Postea Demetrius exponit, quid ille stultitia sua consecutus sit: affirmatque inde factũ esse, vt oratio ipsius fuerit, & inuenusta simul & frigida. quod vt facilius credatur (potuisset enim falso ab aliquo putari hęc mala vix coniungi posse) tradit hęc duo vitia vicina sibi aliquo modo esse, vt quæ inuenusta illepidaque sit oratio, eadem etiam frigida merito habeatur. quid autem frigus in oratione sit, quod scilicet manet in verbis, & quomodo gignatur (diuersos enim fontes habet) docuit accurate Aristoteles in III. libro de arte dicendi; nec tamen hæc vna omnino est earum rationum, quæ dicuntur ipsum efficere. quamuis non valde diuersa sit.

F I N I S.

Adiunge hæc qui legis, siue rursus hunc librum imprimis, suis locis, qui sunt infra diligenter notati.

Pag. 119. ver. 54. receptam immutare. Valet etiam aliquid ad hanc lectionem confirmandam, quod animaduerti alibi hæc nomina virorum inter se immutata esse. vt contra pro Ἀριστοτέλης perperam Ἀριστοφάνης scriptum est in vetere quodam scholio in eum Homeri locum, quo congressus in prœlio Æneas cum Achille, loquit, nō debere ipsos mutuo conuicia in se iacere, vt mulieres faciunt, quæ cum ira cōmotæ sunt, in viam progressæ omni genere maledictorū se lædunt: sic enim legitur in antiquissimo libro, in quo illæ veteres declarationes magna cum cura scriptæ sunt, quod valet ad sententiam illam explanandam: mulierumque ingenium ac mores tales esse ostendendum. Φησὶ γὰρ ἀριστοφάνης. γυνὴ ἀνδρὸς ἐπιφθονώτερον, μεμψιμοιρότερον, φιλολοίδορον φιλοπληκτικώτερον μᾶλλον, ἐρίδυκες, constat enim verba hæc Aristotelis esse è IX. libro de natura animalium: non longe autem illic à principio posita sunt. Nec tamen erratum id cognouit Eustathius, qui scholiō hoc transferens in suos commentarios, cum fidem habuisset peruulgatæ scripturæ, addidit id dictum fuisse à comico: ita enim vocat ille Aristophanem. prolatum vero id fuisse ab Aristotele erat ei notum, quo magis miror ipsum maculam eam non perspexisse, nā in locum eum Iliadis scribens, quo Helena narrat se improbe fecisse, quæ reliquerit & virum & filium & alias valde caras sibi personas, vt sequeretur Paridem amatorem, inquit. Καὶ νῦν μοι ἡ Ἑλένη τοιαῦτα, περιοῦσα δὲ καὶ καταλείπουσα οὐκ ἐαυτὴν ἱερῷ καὶ ἄλλα τινὰ λοίδορα, τρέψασα καθ' ἑαυτῆς τὸ κατὰ τὸν ἀριστοτέλη ταῖς γυναιξὶ φύσει πρεπόν, φιλολοίδορον καὶ μεμψίμοιρον.

RERVM ET VERBORVM IN HOC OPERE MAGIS INSIGNIVM INDEX.

E

AA Epithe-

biero-

INDEX.

Theonis

GRAECARVM VOCVM INDEX.

θαῦμα

σωλῶν

SERIES CHARTARVM.

a b ABCDEFGHIKLMNOPQR
STVXYZAA.

Omnes ſunt Terniones, præter b Z Duerniones.

FLORENTIAE
APVD PHILIPPVM IVNTAM.
MDXCIIII.

SERIES CHARTARVM
a b ABCDEFGHIKLMNOPQR
STVXYZAA.

Omnes sunt Terniones, praeter b Z Duerniones.

FLORENTIAE
APVD PHILIPPVM IVNTAM.
MDXCIIII.